UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”

DEPARTAMENTUL REGIONAL DE STUDII
PENTRU MANAGEMENTUL RESURSELOR DE APĂRARE

IMPACTUL MANAGEMENTULUI INTEGRAT AL RESURSELOR DE APĂRARE ASUPRA ÎNDEPLINIRII MISIUNILOR INTERNAȚIONALE ALE TRUPELOR ŞI CUANTIFICAREA ACESTUIA UTILIZÂND INDICATORI SINTETICI

A 4-a Sesiune Anuală de Comunicări Ştiințifice cu participare internațională a Departamentului Regional de Studii pentru Managementul Resurselor de Apărare

- 20 Noiembrie 2009, Braşov -

Coordonatori:

Lect. univ. dr. Ecaterina Livia Tătar
Asis. univ. drd. Aura Codreanu

Apariția acestui volum s-a realizat în cadrul grantului nr.14 din 14.05.2007, cu TITLUL **INFLUENȚA SISTEMULUI DE MANAGEMENT INTEGRAT LA RESURSELOR DE APĂRARE ASUPRA ÎNDEPLINIRII MISIUNILOR FORȚELOR ROMÂNEŞTI PARTICIPANTE LA ACȚIUNI MILITARE INTERNAȚIONALE,** finanțat de către CNCSIS.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
BUCUREŞTI 2009

Moderatori:

Col. prof. univ. dr. ing. ec. Vasile Popa
Lect. univ. lt. col. drd. Dan Sora

Comitet ştiinţific:

Col. dr. ing. Viorel Dumea
Gen. lt. (r) prof. univ. dr. Ilie Marin
Col. prof. univ. dr. ing. ec. Vasile Popa
Lt. col. lect. univ. dr. ing. Cezar Vasilescu
Lt. col. lect. univ. drd. Dan Sora

Secretar ştiinţific:

Lt. col. lect. univ. dr. ing. Cezar Vasilescu

ISBN: 978-973-663-803-9

CUPRINS

1. **INTERDEPENDENȚA DINTRE PROFILUL LIDERULUI MILITAR MODERN ŞI TRANSFORMAREA SISTEMULUI MILITAR 7**
   Lect. univ. dr. Livia Ecaterina TĂTAR 7
2. **ABORDĂRI DE ACTUALITATE ALE CONCEPTULUI MULTICULTURALITATE 12**
   As. univ. drd. Aura CODREANU 12
3. **ABORDĂRI DE ACTUALITATE ALE CONCEPTULUI INTERCULTURALITATE 26**
   As. univ. Aura CODREANU 26
4. **STRATEGIA DE PROMOVARE A PROFESIEI MILITARE ÎN ROMÂNIA 47**
   Mr. Mihai Bogdan ALEXANDRESCU 47
5. **PROGRAMUL DE MARKETING - INSTRUMENT DE BAZĂ AL ACTIVITĂȚII DE RECRUTARE ŞI SELECȚIE A PERSONALULUI MILITAR 54**
   Mr. Mihai Bogdan ALEXANDRESCU 54
6. **ASPECTE PRIVIND FACTORII CE ASIGURĂ SUCCESUL ÎN DIGITIZAREA FORȚELOR MILITARE 60**
   LTC Constantin BĂDESCU 60
7. **DEVELOPMENT OF A QUALITY CULTURE IN THE ACADEMIC MILITARY ENVIRONMENT 65**
   Cătălin CIOACĂ 65
8. **SECURITATEA INFORMAȚIONALĂ ŞI MANAGEMENTUL RISCULUI - O ABORDARE ECONOMICĂ 73**
   Lt. col. lect. univ. dr. ing. Cezar VASILESCU 73
9. **ÎNȚELEGEREA ŞI FOLOSIREA METRICILOR DE PERFORMANȚĂ. 79**
   Col. dr. ing. Viorel DUMEA 79
10. **SURPRINDERE ŞI RISC ÎN ACȚIUNILE MILITARE MODERNE 90**
    Col. drd. Dumitru DINU 90
    Col. (r) dr. Vasile MARIN 90
11. **ROLUL CONSILIERULUI JURIDIC ÎN PREGĂTIREA ŞI DESFĂŞURAREA ACȚIUNILOR MILITARE 97**
    Locotenent colonel ROLAND - DORIAN ENE 97
12. **TENDINȚE IN DOMENIUL APLICARII NORMELOR DREPTULUI INTERNATIONAL UMANITAR 127**
    Locotenent-colonel Roland-Dorian ENE 127
13. **PRINCIPII DE GESTIONARE A RESURSELOR UMANE ÎN PERIOADA ÎN CARE ESTE DECLARATĂ STAREA DE RĂZBOI PE TERITORIUL ȚĂRII IAR STRUCTURI ALE ARMATEI ROMÂNE PARTICIPĂ, ÎN AFARA TERITORIULUI, LA OPERAȚII MILITARE INTERNAȚIONALE 146**
    Col. Florin MĂCIU 146
14. **VULNERABILITĂȚILE SECURITĂȚII NAȚIONALE GENERATE DE TERORISM 165**
    Inspector de poliție drd. Ciprian George GÎRLEANU 165

15. **MANAGEMENTUL INTEGRAT AL RESURSELOR DE APĂRARE PENTRU MINIMALIZAREA EFECTELOR CALAMITĂȚILOR NATURALE (cauzate şi de schimbările climatice) 172**
Cerc. şt. ing. Lucreția Eugenia BREZEANU* 172
Dr. jurist Narcisa GRĂDINARU** 172
16. **OPTIMIZAREA MANAGEMENTULUI RESURSEI UMANE ÎN ARMATA ROMÂNIEI 179**
Col. Ştefan STOICHECIU 179
Cdor.dr. Dănuț VÎJIALĂ 179
Lt.col.dr. Sorin-Gabriel HAZU 179
17. **SCENARIO-BASED CAPABILITY - ORIENTED DEFENCE PLANNING 190**
Hornea Ionel, PhD 190
18. **ABORDĂRI FRANCEZE PRIVIND ŞANSELE ABSOLVENTULUI DE A FI ACCEPTAT PE PIAȚA MUNCII A UNIUNII EUROPENE 206**
Lect. univ. dr. ILIE ANA MONA 206
19. **ABORDĂRI MODERNE ALE OBIECTIVELOR DE SECURITATE NAȚIONALĂ ŞI INTERNAȚIONALĂ 211**
Cpt. just. mil. drd. Florentin Adrian ILIE 211
20. **INFLUENȚA LEGILOR ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ŞI EDUCAȚIEI PERMANENTE, ASUPRA CREŞTERII COMPETITIVITĂȚII ABSOLVENTULUI PE PIAȚA MUNCII 217**
Gl.lt. (r). prof. univ. dr. Marin Ilie* 217
Col. (r). av. dr. Ion Gheorghe** 217
21. **ASPECTE JURIDICE ŞI CONSECINȚE ALE IMPLICĂRII COPIILOR ÎN CONFLICTELE ARMATE ÎN CALITATE DE COMBATANȚI 222**
Consilier juridic Dumitrescu Laura-Andreea 222
22. **SOME MANAGEMENT ASPECTS OF AN OVERLOOKED RESOURCE – ENVIRONMENT – AS CONCERN FOR EUROPE'S SECURITY 232**
MAFTEI LUCIAN 232
23. **THE ATHENA MECHANISM – FINANCING THE EU MILITARY OPERATIONS 241**
Univ. Lecturer PhD Maria CONSTANTINESCU 241
24. **CRIZA SOCIALĂ, FACTOR DE INSECURITATE NAȚIONALĂ 248**
Drd. VASILE MESAROŞ 248
25. **FRAGMENTAREA, MARGINALIZAREA SAU IZOLAREA UNOR ACTORI INTERNATIONALI - INFLUENTE IN ZONA MARII NEGRE 258**
Lt. col. (r) Adrian MORARIU 258
26. **COMPONENTE ALE MANAGEMENTULUI RESURSELOR INFORMAȚIONALE. PRINCIPALELE SURSE ALE INFORMAȚIEI . 267**
Mr. drd. Ilie PĂUN 267
27. **CONCEPTE ŞI TERMINOLOGII UTILIZATE ÎN MANAGEMENTUL RESURSELOR INFORMAȚIONALE 275**
Mr. drd. Ilie PĂUN 275
28. **CAREER MANAGEMENT IN THE ARMED FORCES 283**
Asistent universitar, Popa Brînduşa Maria 283

29. **DEZVOLTAREA CAPABILITĂȚILOR ŞI IMPLICAȚIILE PENTRU VIITORUL SECURITĂȚII ALIANȚEI 288**
Locotenent colonel drd. Atena VIȚĂLUŞ* 288
Colonel inginer Vasile ŞERBĂNESCU** 288
30. **OBȚINEREA SUCCESULUI ÎN PROGRAMELE MULTINAȚIONALE PRIN MANAGEMENTUL PE CICLUL DE VIAȚĂ 299**
Colonel inginer Vasile ŞERBĂNESCU* 299
Locotenent colonel drd. Atena VIȚĂLUŞ** 299
31. **UTILIZAREA TEHNOLOGIEI OPC ÎN CONTROLUL SISTEMELOR DE AUTOMATIZARE 304**
Lt.col.lect.univ.drd.ing SORA Daniel 304
32. **CONTROLUL SISTEMELOR DE AUTOMATIZARE PRIN INTERMEDIUL DISPOZITIVELOR PORTABILE 312**
Lt.col.lect.univ.drd.ing. SORA Daniel 312
33. **GLOBALIZAREA ŞI SISTEMUL MILITAR 324**
ec. drd. Dumitru ŞTEFAN 324
34. **TAXONOMIA CRIZELOR POLITICO-MILITARE ŞI NECESITATEA IMPLEMENTĂRII SISTEMULUI NAȚIONAL INTEGRAT DE GESTIONARE A CRIZELOR 332**
Lt. col. drd. Gabriela Maria STOIAN 332
Lt. col. drd. Vasile ENE 332
35. **TENDINȚE DE EVOLUȚIE A CONȚINUTULUI ARTEI MILITARE CONTEMPORANE SUB IMPACTUL INFLUENȚEI REVOLUȚIEI ÎN AFACERI MILITARE ASUPRA MANAGEMENTULUI STRUCTURILOR 342**
Lt. col. drd. Gabriela STOIAN 342
Lt. col. drd. Vasile ENE 342
36. **CORELAȚIA DINTRE POLITICA EXTERNĂ ŞI SECURITATEA INTERNAȚIONALĂ 355**
Colonel drd. TOHANEAN Dorin 355
37. **INSTRUMENTE ALE POLITICII EXTERNE 372**
Colonel drd. TOHANEAN Dorin 372
38. **ABILITĂȚILE DE COMUNICARE INTERCULTURALĂ ALE MILITARULUI, PARAMETRU PRINCIPAL AL COMPETIVITĂTII IN MEDIUL INTERNATIONAL 383**
Laurențiu FOTIN 383
39. **MANAGEMENTUL CARIEREI ÎN ARMATELE NATO 393**
Col. conf. univ. dr. Tudor Borcea 393
Lt. col. lector univ. drd. Lucian Dragoş Popescu 393
40. **LEGAL ISSUES OF THE OPLAN DRAFTING IN MULTINATIONAL OPERATIONS 401**
Colonel Costel DEDIU 401
41. **TRANSFORMAREA INSTITUȚIEI MILITARE ÎN PERIOADA „POST RĂZBOI RECE“ 420**
Colonel prof.univ.dr.ing Vasile N. POPA 420

INTERDEPENDENȚA DINTRE PROFILUL LIDERULUI MILITAR MODERN ŞI TRANSFORMAREA SISTEMULUI MILITAR

Lect. univ. dr. Livia Ecaterina TĂTAR
Departamentul Regional de Studii
pentru Managementul Resurselor de Apărare – Braşov

Abstract

The hereby paper attempts to delineate one of the most common, yet most unclear and challenging issues posed to contemporary organizations: the relationship between the modern leader's profile, i.e., background, education, skills and competences on the one hand, and the need for the organization's permanent process of change and adaptation on the other hand.

When the reciprocity impacts upon the military organization, the challenge becomes even more difficult to face, since any error may result in human lives losses. Therefore, the problem which today's military leaders must address consists of reaching the equilibrium between what the leader owes to the organization, and what the organization offers him/her in order to ensure that both parties are safe and their needs are satisfied.

Succinte considerații introductive

Efectul imediat al revoluției în afacerile militare îl constituie procesul transformării sistemelor militare. Aşa se face că SUA şi, deopotrivă, NATO şi aliații, dar şi UE au elaborat şi pus pe rol o strategie a transformării.

Prin directiva ministerială NATO 2003, România a primit cerințele şi exigențele transformării, elaborând propria strategie de transformare a armatei. În legătură cu aceste aspecte există în literatura de specialitate o acerbă dezbatere de idei, care însă este departe de a atinge o concluzie acceptată de toți participanții.

Una dintre exigențele majore ale strategiei transformării sistemelor militare este tocmai perfecționarea managementului în domeniu. Asupra acestei chestiuni apar frecvent teze şi idei controversate şi, în consecință, lucrarea de față îşi propune să contribuie la analizarea problemelor şi aspectelor relevante.

Apreciem că această rezolvare este necesară deoarece, în relație directă cu tehnica şi tehnologia, acțiunea militară devine mereu modernă, în vreme ce managementul pare să rămână în urmă. Ca atare, se impune aducerea în discuție a caracterului modern al managementului militar, în general, şi a liderului militar în special, în lumina strategiei transformării.

Formularea ipotezelor de studiu

O primă analiză a titlului propus pentru lucrarea de față impune necesitatea de a examina cel puțin două direcții: managementul – cu precădere cel militar – şi strategia transformării, cu toate implicațiile acesteia în plan organizațional-militar. În vederea atingerii scopurilor acestui demers, se pot formula următoarele ipoteze:

1. Managementul militar este doar o particularizare a managementului general.

2. Transformarea este o ipostază a schimbării, dar privită la scară sistemică – în acest caz la nivelul sistemului militar.

Firește că formularea acestor ipoteze este departe de a garanta succesul demersului, însă ea oferă punctul de plecare al unei cercetări ce ar fi utilă chiar şi în cazul infirmării premiselor de mai sus, deoarece ar evita risipa de timp şi efort în cazul unei acțiuni similare ulterioare. În continuare, aşadar, se vor discuta succint cele două ipoteze.

1. Managementul militar este doar o particularizare a managementului general

Situate la granița dintre ştiință şi artă, conceptele de management şi, respectiv, conducere sau leadership continuă să suscite dezbateri aprinse în literatura de specialitate, în ciuda timpului scurs de la debutul acestor discuții. Deşi ar putea exista tendința de a considera managementul drept un concept modern, tehnicile manageriale s-au manifestat încă din antichitate; astfel, Socrate a definit managementul ca o entitate separată de experiența personală sau cunoaşterea tehnică, iar Platon a considerat că managementul este o artă de sine stătătoare, guvernată de principii specifice (Pindur et al., 1995).

În sprijinul ideii de ştiință a managementului vin clasicii în domeniu, de pildă H. Fayol (1949), care a identificat, pe baza experienței proprii, dimensiunile esențiale ale activității manageriale, şi anume: organizare, planificare, coordonare, comandă şi control.

Mult mai aproape de zilele noastre, un alt nume de referință în domeniul managementului, H. Mintzberg (1973), a propus un alt model, ce încearcă să surprindă complexitatea acestei activități prin încorporarea rolurilor interpersonale şi de comunicare ca elemente vitale ale unui proces managerial de succes.

Fireşte că între cei doi teoreticieni s-au interpus, cronologic, numeroase alte abordări: managementul ştiinţific al lui F. W. Taylor, organizaţia birocratică şi tipurile de lider ale lui Max Weber, teoria relaţiilor umane propusă de Mary Parker Follett, modelele motivaţionale ale lui Maslow, Herzberg sau McGregor, teoria managementul strategic a lui Drucker, managementul calităţii totale sau managementul de tip japonez fundamentat de Deming, ori managementul excelenţei dezvoltat de Peters şi Waterman – pentru a numi doar câteva dintre teoriile de referinţă din domeniu (Pindur et al., 1995).

Revenind la tema propusă pentru lucrarea de faţă, întrebarea care se impune în mod firesc este: în ce măsură se pot utiliza aceste teorii în studierea managementul militar având în vedere că au fost elaborate în condiţii socio-economice şi politice diferite? Pentru a complica lucrurile şi mai mult, trebuie luat în considerare faptul că şi aspectele spaţio-temporale au fost altele, iar modelele dezvoltate au vizat, în mare măsură, organizaţiile civile. După cum se poate observa, abordarea managementului militar impune provocări de natură teoretico-aplicativă, ce îşi pot găsi rezolvarea numai printr-o analiză holistică a organizaţiei militare şi a elementelor sale componente: oameni – personal, conducere, educaţie şi instruire, procese – doctrine fundamentale, forme de organizare – schema sau structura organizaţiei şi tehnologii – resurse de tot felul (Garstka, 2005).

O examinare atentă a factorilor de mai sus aduce în prim-plan caracterul complex al actului managerial, dar pare a privi organizaţia ca o entitate în sine, fără a menţiona în mod explicit interacţiunea dintre aceasta şi mediul în care ea funcţionează, ceea ce reprezintă un neajuns major al modelului. După cum remarcă un număr impresionant de teoreticieni (Cook, 1995; Pelzer Hudson, 1999), mediul social, economic, politic şi cultural contemporan este pus sub semnul schimbării, iar ritmul şi implicaţiile acesteia sunt tot mai alerte şi imprevizibile; fie că vorbim de schimbarea generată de evoluţia tehnologică şi informaţională, fie că privim lucrurile prin prisma mult mai complicată a globalizării, această schimbare afectează societatea în ansamblul său, iar efectele asupra mediului organizaţional sunt profunde. Nu este, aşadar, surprinzător că aceste fenomene au fost studiate din perspectiva impactului asupra tehnicilor manageriale şi a felului în care acestea trebuie adaptate şi utilizate în condiţiile actuale, dominate de incertitudine şi turbulenţe (Recklies, 2001).

2. Transformarea este o ipostază a schimbării, dar privită la scară sistemică – în acest caz la nivelul sistemului militar

Timp de aproape cinci decenii, rolul NATO a fost clar şi simplu: implicarea într-un conflict implicit şi tacit cu statele membre ale Pactului de la Varşovia. Căderea Cortinei de Fier şi finalul Războiului Rece au impus necesitatea transformării NATO într-o organizaţie care să răspundă noilor provocări din mediul politico-militar actual. După cum explică Monahan (2001), mediul militar a devenit de nerecunoscut după sfârşitul Războiului Rece şi, în consecinţă, cultura militară trebuie să se modifice din cel puţin două motive: în primul rând, personalul de conducere trebuie să recunoască faptul că stilul de lucru tradiţional,

autocratic şi bazat pe executarea ordinelor nu mai poate fi acceptat decât dacă este însoţit de împuternicirea şi participarea subordonaţilor; în al doilea rând, comandanţii trebuie să dobândească noi aptitudini ca flexibilitate, adaptabilitate, comunicare, asumarea riscurilor, adoptarea deciziilor şi creativitatea pentru a face faţă provocărilor din domeniul securităţii: terorismul, ameninţările asimetrice, traficul de arme şi oameni, criminalitatea transfrontalieră sunt doar câteva dintre faţetele perfide ale conflictului militar modern.

Concluzii

După cum precizează Strategia de Transformare a Armatei României, scopul fundamental al transformării NATO este crearea unor capabilităţi militare care să permită forţelor aliate să desfăşoare operaţiuni în interiorul şi exteriorul zonei de responsabilitate a alianţei şi vizează două domenii: conceptual şi al capabilităţilor, cu accent pe realizarea a trei obiective principale: atingerea superiorităţii decizionale, obţinerea efectelor coerente şi asigurarea dislocării şi susţinerii întrunite a forţelor. Totodată, procesul de transformare urmăreşte îndeplinirea cerinţelor impuse de războiul bazat pe reţea şi operaţiile bazate pe efecte.

În cadrul procesului extrem de complicat al transformării, factorul uman joacă rolul-cheie şi, prin urmare, trebuie înţeles în multitudinea secvenţelor, faţetelor şi manifestărilor sale. În lumina acestor consideraţii, catalizatorul transformării este însuşi liderul militar, care trebuie să mobilizeze eforturile şi devotamentul subordonaţilor pentru a asigura succesul demersului transformaţional.

Aspectele semnalate anterior sunt numai câteva dintre elementele ce joacă un rol esenţial în managementul schimbării, proces ce afectează întregul sistem militar. Dată fiind amploarea şi efectele acestuia, lucrarea de faţă susţine că înţelegerea fenomenului transformării şi a modului în care actul managerial trebuie să-i răspundă impun o abordare comprehensivă, bazată pe utilizarea unei game largi de teorii şi perspective.

Note bibliografice

1. Cook, P. (1995). *Maximising the opportunities and minimising the adverse effects of a changing environment*. Employee Counselling Today, 7(7), pp. 4 – 6.
2. Fayol, H. (1949). *General and Industrial Management*. London: Sir Isaac Pitman & Sons Ltd. citat în Fells, M. J. (2000). *Fayol stands the test of time*. Journal of Management History, 6(8), pp. 345 – 360.
3. Garstka, J. J. (2005). *Revista NATO. Provocarea transformării*. http://www.nato.int/docu/review/2005/issue1/romanian/special.html 27 iunie 2006.
4. Mintzberg, H. (1973). *The Nature of Managerial Work*. New York: Harper&Row citat în Meskill, M. et al. (1999). *Managerial disturbance handling: a case – study approach*. Journal of Managerial Psychology, 14(6), pp. 443 – 454.
5. Monahan, J. (2001). *Chaos theory*. The Guardian, 27 November, p. 1.
6. Pelzer Hudson, M. (1999). *Conflict and stress in times of change*. Library Management, 20(1), pp. 35 – 38.
7. Recklies, D. (2001). *Strategy in Turbulent Times*. http://www.themanager.org/Strategy/strategy.htm 5 martie 2003
8. Pindur, W. et al. (1995). *The history of management*, Journal of Management History, 1, 1, pp. 59 – 77.

ABORDĂRI DE ACTUALITATE ALE CONCEPTULUI MULTICULTURALITATE

As. univ. drd. Aura CODREANU
Departamentul Regional de Studii
pentru Managementul Resurselor de Apărare – Braşov

Abstract

Most often the concept of multiculturalism and its semantically derived words is used in free variation with concepts such as intercultural communication, intercultural competence, intercultural dialogue. Therefore, the aim of this article is to clarify what multiculturalism stands for and to describe its major dimensions and variables that could benefit future research in the field.

Introducere

De cele mai multe ori termenul de multiculturalitate este utilizat în variație liberă cu cel de interculturalitate. În consecință, problemele apar în momentul în care nu se face o diferențiere netă între cele două concepte, preferându-se utilizarea lor nedescriminatoriu, ca sinonime perfecte. Din punctul nostru de vedere, pentru a evita orice confuzii, este necesară înțelegerea adecvată la nivel conceptual. Din acest motiv, în cele ce urmează, vom realiza o explicitare a conceptului de multiculturalitate din perspectivă modernă şi contemporană. Totodată, ne vom concentra atenția asupra a două dimensiuni conceptuale, respectiv cea de „personalitate multiculturală" şi cea de „aculturalizare" în încercarea de identificare a acelor variabile care conduc la confundarea multiculturalității cu interculturalitatea. În cazul primeia, ne propunem o abordare critică deoarece aceasta reprezintă un caz clasic de elaborare conceptuală insuficientă, chiar forțată de către unii cercetători. Sperăm astfel ca acest demers să faciliteze operaționalizarea cu succes a conceptului de multiculturalitate în cercetările viitoare referitoare la acest domeniu.

1. **Definirea conceptului de multiculturalitate**

O metaforă, considerăm noi, sugestivă pentru reprezentarea simbolică a multiculturalității şi a felului în care aceasta facilitează, dar nu înlocuieşte, interculturalitatea este oferită de antropologul Van Gennep[1] conform căruia: „*orice societate generală poate fi considerată ca un fel de casă divizată în camere şi coridoare, având pereții exteriori cu atât mai puțin groşi şi uşile de comunicare cu atât mai largi şi mai puțin închise, cu cât societatea este mai apropiată de a noastră prin forma ei de civilizație. Din contră, la semi-civilizați, aceste compartimente sunt izolate cu grijă unele de altele şi, pentru a trece de la unul la altul, sunt necesare formalități şi ceremonii (...)".*

Metafora de mai sus comportă semnificație pentru scopurile referatului de față datorită ipotezelor pe care le propune şi pe care urmează să le validăm prin investigația de ordin teoretic.

Aceste ipoteze sunt următoarele:

- Multiculturalismul este un fenomen caracteristic societății moderne şi contemporane care nu anulează pereții despărțitori dintre culturi, ci doar îi subțiază.
- Interculturalitatea este doar parțial rezultatul multiculturalismului, ea reprezentând la nivel simbolic uşile de comunicare tot mai largi şi mai deschise.
- Interculturalitatea nu poate contribui la subțierea pereților specifici multiculturalismului, ci doar la facilitarea comunicării între diversele culturi, cu atât mai mult cu cât la nivel global societatea contemporană trebuie văzută ca o casă ai cărei pereți despărțitori între camere (a se citi culturi) au o grosime variabilă în funcție de societatea/comunitatea la care ne raportăm.

Revenind la delimitarea conceptuală pe care ne-am propus-o, considerăm că raportarea la conceptul de multiculturalism se face în general pe două dimensiuni: cea a realității pragmatice şi cea a idealismului teoretic. Una dintre ele este dată de utilizarea mai mult sau mai puțin explicită a acestuia în cadrul politicilor publice la nivel de stat. Cealaltă, nu face decât să teoretizeze conceptul la modul idealist în vederea identificării acelor variabile definitorii ce pot fi utilizate de către cercetătorii în domeniu. De cele mai multe ori, tocmai încercarea de a oferi o paradigmă unitară de analiză şi interpretare a fenomenului conduce la utilizări inadecvate sau la un cumul de definiții diferite care nu aduc nici un beneficiu încercării de construire a unei abordări cât de cât unitare. Astfel, aşa cum există foarte multe culturi, tot astfel accepțiunile multiculturalismului sunt foarte variate: ca acceptare şi tolerare a persoanelor aparținând unor culturi diferite de cea oficială, sau pur şi simplu acceptarea şi tolerarea diferențelor de ordin cultural; ca descriere a unei entități statale definite prin existența mai multor etnii sau rase; ca strategii de susținere şi dezvoltare a identităților culturale diferite în cadrul aceloraşi granițe statale; ca încercare de impunere a unei societăți pluriculturale în schimbul uneia monoculturale.

[1] Van Gennep, A.- *Riturile de trecere*, Poliron, Iaşi, 1998, p. 34

În cele ce urmează, vom încerca să ne concentrăm asupra acelor definiții cu ajutorul cărora să putem identifica diferențele, suprapunerile sau asemănările ce pot genera confuzii în uzitarea termenilor de multiculturalism şi interculturalitate. Implicit, vom reuşi să argumentăm de ce discuția asupra resursei umane implicate în operații multinaționale trebuie să pornească de la aspectele de ordin intercultural, multiculturalismul oferind doar un set de informații inclus deja în stagiile preliminare de pregătire a forțelor militare ce urmează a fi trimise în teatrele de operații dar cu puțină relevanță pentru capacitatea acestora de a opera eficient într-un mediu multinațional (aşa cum de altfel reiese şi din concluziile celor două rapoarte amintite în capitolul introductiv). Mai mult decât atât, dorim ca prin investigația conceptuală pe care o vom derula să (re)semnificăm termenul de multinațional din perspectivă interculturală şi nu multiculturală aşa cum există tendința în momentul de față.

O definiție a multiculturalismului[2] care surprinde punctul de plecare al conceptului îl descrie ca pe o mişcare socio-politică originară din America de Nord înglobată unei direcții globale de promovare a drepturilor omului şi al cărei obiectiv îl constituie susținerea diversității, a integrării sociale, a egalității în paralel cu recunoaşterea legitimității identitare şi a moştenirii culturale.

Pornind de la o asemenea perspectivă, putem defini acest concept drept coexistență a unor culturi distincte în cadrul unei societăți pluriculturale[3]. În alte cuvinte, ca şi realitate a contemporaneității, caracteristica multiculturală a unor entități statale este dată de interacțiunea între diverse culturi în contextul existenței unor granițe statale[4]. O asemenea abordare nu face decât să accepte existența tuturor culturilor mai mult sau mai puțin legitime din cadrul unei societăți pluriculturale dând posibilitatea membrilor acestora să se auto-identifice prin intermediul limbii, religiei sau a altor caracteristici culturale specifice. Totodată, conform definiției anterioare, însăşi utilizarea termenului de multiculturalism este dovada de necontestat a faptului că membrii unei societății se pot legitima la nivel formal drept cetățeni, iar la nivel informal drept identități cu un set de valori, norme, atitudini şi comportamente specifice unei culturi diferite de cea majoritară.

Prin urmare, o asemenea abordare a multiculturalismului vine în consonanță cu acele politici publice de recunoaştere, susținere şi de integrare a grupurilor culturale minoritare precum imigranții, refugiații, minoritățile naționale şi populațiile indigene[5]. Ca atare, aşa cum de altfel am şi subliniat anterior, termenul în sine are în cele mai multe cazuri conotații pragmatice adecvate practicii din anumite țări. În acest sens, se poate afirma că multiculturalismul este rezultatul dorinței anumitor națiuni de a asigura coeziunea geopolitică prin promovarea unei culturi omogene în care eterogenitatea să-şi găsească un loc bine statuat. O asemenea abordare implică din start existența unei majorități şi a unei minorități,

[2] Leong, F. T. L., Wong, P. T. P. - *Optimal Functioning from Cross Cultural Perspectives*. Citat în Wong, P.T.P., Wong, L. - *Handbook of Multicultural Perspectives on Stress and Coping,Springer, 2006*

[3] Holmes, M. - *Educational Policy For The Pluralist Democracy: The Common School, Choice And Diversity*, The Farmer Press, 1992, p. 113

[4] Mindess, A.- *Reading Between the Signs. Intercultural Communication For Sign Language Interpreters,* Intercultural Press, 2006, p 26

[5] Kymlicka, W.- *Multicultural Odysseys. Navigating the New International Politics of Diversity*, OUP, 2007, p 17

dar definirea celor două dă de fapt diferențele atât de marcante în delimitarea conceptului ca atare. În general, minoritatea este de obicei subsumată unor termeni precum rasă, etnie, religie şi de aici şi asumarea sau respingerea de către anumite grupuri a respectivului concept. Un exemplu în acest sens îl constituie aborigenii din Australia care refuză să fie înglobați în retorica specifică multiculturalismului deoarece, în viziunea lor, conceptul defineşte de fapt eforturile de integrare a imigranților. Ca atare, un alt concept, acela de biculturalism este intens promovat atât în Australia, cât şi în Noua Zeelandă pentru a face referire la recunoaşterea culturii indigenilor ca parte a societății respective.

Pe de altă parte, în cazul continentului european, spre exemplu, termenul este perceput ca fiind definitoriu mai mult pentru realitatea de pe continentul american şi prea puțin relevant pentru ce se înțelege la nivel european prin „protejarea minorităților". Referitor la acest aspect, Friedrich Heckmann[6] remarcă faptul că există cel puțin şapte modalități de raportare la acest concept la nivel european pe care le enumerăm mai jos:

- Multiculturalismul văzut ca indicator al transformării unei culturi aparent omogene într-una eterogenă. Modificarea raportului etnii- cultură majoritară/națională ajunge să fie semnificată prin introducerea unei categorii descriptive, respectiv cea a „societății multiculturale"
- Multiculturalismul văzut prin implicațiile normativ-cognitive ale necesității acceptării consecințelor de ordin social şi cultural ale transformării unor țări în țări de imigrație datorită natalității scăzute, a unei forțe de muncă îmbătrânite,etc.
- Multiculturalismul ca trecere de la atitudini şoviniste, xenofobe, naționaliste către o atitudine de toleranță față de imigranți.
- Multiculturalismul ca interpretare a culturii proprii drept rezultat al interacțiunii cu alte culturi, ca procesualitate şi nu ca dat.
- Multiculturalismul prin prisma pluralismului, autonomiei etnice şi a evitării asimilării ca urmare a impunerii unei culturi şi limbi de stat/naționale.
- Multiculturalismul în calitate de concept imposibil de aplicat datorită necesității menținerii integrității şi stabilității statale prin promovarea unei culturi şi limbi comune.

În țări precum Canada, Noua Zeelandă chiar şi când este utilizat ca atare, termenul de multiculturalism face referire doar la imigranți. În ceea ce priveşte însă America Latină multiculturalismul sau pluriculturalismul desemnează acele politici strict referitoare la populația indigenă.

Datorită acestor diferențe de percepere şi raportare la acest concept, în practica şi documentele organizațiilor internaționale se folosesc mai curând termeni precum „protejarea şi promovarea minorităților şi a limbilor regionale", „protejarea şi promovarea naționalităților, etniilor religioase, precum şi a minorităților lingvistice", „recunoaşterea, integrarea, promovarea rolului populației indigene", etc. Cu toate acestea, respectivii termeni ajung să fie subsumați

[6]Friedrich Heckmann- *Multiculturalism Defined Seven Ways, în* http://www.thesocialcontract.com/pdf/three-four/Heckmann.pdf

termenului generic de multiculturalism în sensul definiției oferite anterior în unele doccumente oficiale.

În concluzie, în ceea ce privește toate aspectele subliniate mai sus putem afirma că o definiție nominală a multiculturalismului ar viza modalitatea prin care culturi diferite ajung să colaboreze sinergetic formând un sistem social coerent în care diferența este valorizată în favoarea identificării valorilor comune[7].

Problemele de uzitare a conceptului şi suprapunerile acestuia cu cel de interculturalitate apar însă în momentul în care conceptul de multiculturalitate nu mai este utilizat pentru a face referire la politicile economice, educaționale de acomodare, integrare sau asimilare a unor minorități în cadrul culturii majoritare, ori la realitatea pregnantă a existenței mai multor culturi minoritare în interiorul uneia majoritare, ci este definit ca domeniu academic multidisciplinar al cărui obiect de studiu îl constituie conceptele, cunoştințele, atitudinile şi aptitudinile necesare gestionării eficiente a companiilor multinaționale.

Pentru a impune conceptul ca unul valid şi fezabil, teoreticienii ajung să echivaleze existența multiculturalismului definit ca realitate pragmatică cu conceptul de diversitate culturală. În consecință, ajung să folosească definiția nominală prezentată anterior într-un mod distorsionat prezentând multiculturalismul8 drept o colaborare sinergetică a tuturor indivizilor din cadrul unei organizații pe baza aportului profesional şi indiferent de caracteristici de rasă, etnie, limbă, etc. După cum se poate observa, o asemenea accepțiune a multiculturalismului, pe lângă faptul că este mai mult decât forțată, se suprapune (după cum de altfel va deveni evident din capitolul următor) unor coordonate conceptuale bine delimitate ale interculturalității. Totodată, ea vine în contradicție cu alte definiții date multiculturalismului care converg către prima accepțiune a conceptului prezentată anterior. Le prezentăm în cele ce urmează pentru a demonstra, dacă mai era necesar, faptul că a vorbi despre multiculturalism ca domeniu de studiu sau ca disciplină de sine stătătoare porneşte de la o interpretare voit greşită a acestora.

Astfel, Petracca şi Sorapure[9] subliniază faptul că deşi ne putem auto-identifica drept membri ai unor culturi majoritare, ai unor subculturi sau contraculturi suntem, chiar prin faptul conviețuirii, profund implicați în cultura majoritară.

Pe aceeaşi linie, Harvey şi Allard[10] consideră că influența culturii este atât de profundă în ceea ce priveşte felul în care vedem lumea, încât nu realizăm că pot exista şi percepții diferite ale realității la care ne raportăm.

Pornind de la acestea, Erdener Kaynak ajunge să concluzioneze că această conectivitate la care fac referire implicită autorii menționați anterior poartă numele de multiculturalitate. În mod evident, eroarea de logică apare în momentul în care

7 Erdener Kaynak (ed)- *Multicultural Behavior and Global Business Environments*, International Business Press, 200, pp.22-23
8 Idem
9 În ibidem
10 În ibidem

conectivitatea ca efect direct al realității pragmatice denumite multiculturalism este confundată cu fenomenul în sine.

În concluzie, așa cum aminteam la începutul acestui capitol, multiculturalitatea poate reprezenta un punct de pornire pentru discuțiile asupra interculturalității dar nicidecum un echivalent terminologic. În sensul argumentului de mai sus şi pentru o mai mare acurateţe logică prezentăm pe scurt acele avantaje şi dezavantaje[11] ale multiculturalismului ca fenomen social care constituie premise de dezvoltare a competențelor de ordin intercultural. În ceea ce priveşte avantajele, acestea țin de lărgirea capacității de semnificare a lumii înconjurătoare prin contactul cu alte culturi, o capacitate crescută de a interacționa eficient cu alte culturi, o mai bună înțelegere a mediului cultural, economic şi afaceri specific anumitor culturi. Referitor la dezavantajele (pe care de altfel demersul intercultural încearcă să le abordeze), acestea țin de problemele de comunicare orală şi scrisă în momentul interacțiunii dintre culturi diferite, dificultăți de adaptare la anumite stiluri de lucru, dificultăți în stabilirea de soluții comune datorită diferențelor între stilurile decizionale, dificultăți de stabilire a a unei strategii datorită stilurilor diferite de management. Trebuie să menționăm însă că aspectele mai sus menționate nu reprezintă decât o mică parte a ceea ce înseamnă un demers în domeniul interculturalității, iar acest lucru urmează a fi demonstrat în capitolul referitor la abordările moderne şi contemporane ale conceptului amintit anterior.

2. Dimensiuni conceptuale definitorii şi variabilele acestora

Orice demers ştiințific presupune în afara definirii conceptuale, identificarea acelor dimensiuni şi variabile pe baza cărora pot fi elaborate instrumente calitative sau cantitative de investigare. În cazul multiculturalismului nu ne propunem dezvoltarea de asemenea instrumente, dar considerăm că discuția este totuşi necesară în sensul lămuririi acelor aspecte care de cele mai multe ori ridică probleme în diferențierea conceptuală şi în studierea multiculturalismului şi interculturalității.

2.1. Personalitatea multiculturală

Un concept emergent este cel de „personalitate multiculturală”[12]. Aceasta este definită drept *„o personalitate stabilă din punct de vedere emoțional, cu o identitate rasială, etnică sau de altă natură auto-asumată; deschisă către diversitate şi caracterizată de dorința de a interacționa cu persoane aparținând unor culturi diferite;… cu abilități empatice în contexte multiple; cu capacitate de auto-reflecție şi flexibilitate cognitivă; un negociator eficient şi care îndeplineşte roluri multiple în diverse contexte culturale; cu capacitatea de a trăi şi de a munci eficient în şi cu grupuri şi personalități diferite;…o persoană activă social care*

[11] Cf. Zaiț, D.- *Management intercultural. Valorizarea diferențelor culturale*, Ed. Economică, Bucureşti, 2002, pp.137-140

12 Ponterotto, J. G. et al- *Multicultural Personality Dispositions and Psychological Well-Being*, Journal of Social Psychology, Nr. 147, 2007, pp. 119–136

respinge orice formă de injustiție, precum homofobia, violența domestică, stereotipurile religioase…”.

Argumentația în favoarea promovării unui asemenea concept ține de dorința ca, în condițiile pluriculturalismului ca marcă a multor societăți contemporane, individul să dezvolte acele mecanisme care să-i ofere posibilitatea adaptării, integrării sau chiar asimilării unei culturi majoritare fără a resimți ca pe o ruptură dramatică acceptarea culturii celuilalt ca alteritate.

Întrebarea pe care ne-o punem însă ține de fezabilitatea unui asemenea construct teoretic din moment ce, din punctul nostru de vedere, impunerea teoriei în practică este un demers cu mult mai dificil şi de multe ori cu rezultate mult diferite de scopurile propuse, comparativ cu construcția unei paradigme teoretice de înțelegere a realității.

Chiar autorii[13] care avansează acest concept admit necesitatea derulării de mai multe demersuri investigative prin intermediul cărora să se determine dacă: dimensiunile conceptului țin într-adevăr de personalitate sau reprezintă doar un cumul de trăsături de abilități de adaptare; dacă conceptul poate fi operaționalizat şi testat.

În afara acestor dubii exprimate chiar de cei care propun sintagma de ,,personalitate multiculturală”, trebuie să remarcăm faptul că chiar utilizarea termenului de ,,multicultural” alături de cel de ,,personalitate” nu reprezintă decât o forțare conceptuală dezvoltată pe linia definirii incorecte a însuşi conceptului de multiculturalism. Am prezentat totuşi acest concept insuficient dezvoltat drept dimensiune a multiculturalității deoarece nu putem anticipa în ce direcție poate fi dezvoltat în viitor şi ce valențe i se pot atribui în urma cercetărilor aprofundate.

Trebuie să remarcăm totuşi că, în privința operaționalizării conceptului, există o serie de instrumente aplicate pentru validarea unor modele teoretice ce susțin ideea de personalitate multiculturală. Cu toate acestea, aşa cum este evident şi din tabelul de mai jos, doar una dintre teorii abordează această dimensiune la modul explicit. Chiar şi aceasta însă porneşte de la contextualizarea conceptului prin stricta referire la identitatea expatriatului şi la capacitatea sa de orientare şi adaptabilitate în condițiile suspendării delimitărilor identitare proprii.

Tabelul nr. 1: Componentele peersonalității multiculturale[14]

Model teoretic	Variabile conceptuale	Instrumente de validare
Teoria identității etnice şi rasiale	• Valorizarea moştenirii rasiale şi etnice • Deschidere către indivizi aparținând unor grupuri culturale diferite • Atitudine proactivă față de	• Scara de măsurare a identității inter-rasiale (Cross Racial Identity Scale: Cross, Vandiver, 2001)

13 Suzuki, L. A., Ponterotto, J.G.- *Handbook of Multicultural Assessment*, John Wiley & Sons, 2009, p. 65

14 Cf. Ponterotto, J.G., Utsey, S.O., Pedersen, P.- *Preventing prejudice: a guide for counselors, educators and parents*, Sage, 2006, p. 143

Model teoretic	Variabile conceptuale	Instrumente de validare
	oportunitățile de intercațiune cu alte culturi • Conştientizarea internalizării unei atitudini rasiste • Conştientizarea privilegiilor dobândite ca urmare a apartenenței de rasă şi nu datorită meritelor personale • Simțul dreptății sociale manifestat prin promovarea drepturilor grupurilor oprimate	• Scara de măsurare a atitudinilor albilor față de identitățile rasiale (White Racial Identity Attitude Scales: Helms, 1990)
Teoria strategiilor de rezolvare a problemelor ridicate de diversitatea culturală(biculturalismul echilibrat şi strategia de integrare)	• Capacitatea de a echilibra roluri multiple • Abilități de interacțiune într-un mediu bicultural şi multicultural • Abilități de rezolvare a problemelor inerente mediilor biculturale şi multiculturale	Scara de măsurare a abilităților de rezolvare a problemelor ridicate de diversitatea culturală (Coping with Cultural Diversity Scale: Coleman et al., 2001)
Teoria personalității tolerante	• Abilități empatice în condițiile diversității culturale • Auto-conştientizare • Abilități de introspecție • Complexitate de ordin cognitiv • Simțul umorului	Indice al atitudinii de discriminaare (Quick Discrimination index: Ponterotto, Pontere, Johansen, 2002)
Teoria orientării către diversitate	• Atitudine de acceptare a asemănărilor şi diferențelor dintre sine şi ceilalți • Simțul interdependenței şi a une legături comune cu ceilalți	Scara de măsurare a orientării către diversitate (Miville et al, 1999)
Teoria transgresării rolurilor atribuibile în funcție de gen	• Îndeplinirea de roluri multiple prin stabilirea de ancore interpersonale şi acordarea de sprijin la nivel social • Atitudine de promovare a experiențelor comune	Instrument de măsurare a identității feministe (Fischer et al, 2000)

Model teoretic	Variabile conceptuale	Instrumente de validare
	• Abilități empatice bine dezvoltate	
Teoria valorilor afro-centrice	• Interacțiune interpersonală bazată pe colectivism • Atitudine de auto-dezvoltare personală	Scara afrocentrismului (Gris, Logshore, 1996)
Teoria personalității multiculturale a expatriatului	• empatia culturală • stabilitatea emoțională • deschiderea către nou • flexibilitatea • inițiativa socială	Chestionarul personalității multiculturale (The Multicultural Personality Questionnaire, Van der Zee, Van der Oudenhoven, 2000)

În concluzie, personalitatea multiculturală poate fi analizată prin prisma variabilelor utilizate pentru testarea teoriilor prezentate în tabelul anterior. Cu toate acestea, trebuie ținut cont de contextualizarea acestei dimensiuni în funcție de definiția multiculturalismului. Orice extrapolare empirică nu face decât să creeze confuzii terminologice care la rândul lor pot genera comportamente abuzive şi aberante fie în sensul anulării diferențelor identitare în favoarea unei identități comune (a se vedea rusificarea forțată în spațiul fostei URSS şi efectele actuale ale acesteia), fie în direcția promovării marginalității ca înlocuitor al centrului (a se vedea fenomenul cunoscut drept White Flight rezultat în urma promovării integrării comunității Afro-Americane în comunitatea de albi din zona metropolitană Washington, sau discursul corect politic (politically correct discourse) cu rezultate de multe ori hilare şi de domeniul trivialului).

2.3. Aculturalizarea şi variabilele acesteia

Atât antropologii, cât şi psihologii, şi alte categorii de cercetători care încearcă să operaționalizeze conceptul de multiculturalitate acordă aculturalizării ca şi dimensiune conceptuală un loc cheie. Ca atare, de la accepțiunea inițială a acesteia drept „*fenomen generat de contactul neîntrerupt şi nemediat între grupuri de indivizi ale cărui efecte iau forma unor modificări în tiparele culturale ale grupurilor respective*”[15] conceptul a evoluat în direcția eforturilor depuse pentru o mai bună înțelegere a impactului pe care îl generează asupra indivizilor şi comunităților cărora aceştia le aparțin. Prin urmare, valențele sale curente îl caracterizează drept un fenomen dinamic influențat de mediul căruia un individ îi aparține, de trăsături de personalitate specifice şi de felul în care acestea se reflectă

[15] Redfield, R., Linton, R., & Herskovits, M., Memorandum on the study of acculturation, *American Anthropologist*, *38*, 1936, 149–152.

la nivel de valori, atitudini, credințe, comportamente ale aceluiaşi individ aflat în contact nemijlocit cu o cultură diferită de cea care îl legitimează.

Ca şi proces, aculturalizarea implică patru stadii distincte[16]: contactul cu o altă cultură, conflictul, criza şi adaptarea.

De asemenea, conceptul în sine subsumează o serie de strategii prin care un individ alege să ia contact şi să se adapteze la normele unei culturi[17]:

- Asimilarea, respectiv renunțarea de bună voie sau forțată la cultura de origine şi acceptarea culturii gazdă.
- Separarea manifestată prin respingerea voită sau nu (prin segregare) a contactului cu o cultură gazdă.
- Integrarea manifestată prin dorința individului de a se legitima atât prin cultura de origine, cât şi prin cea gazdă cunoscută şi ca biculturalism.
- Marginalizarea manifestată prin abandonarea culturii de origine fără însă a avea posibilitatea/dorința de a-şi asuma alte coordonate culturale.

În privința variabilelor conceptuale, deşi majoritatea investigațiilor au ca obiectiv identificarea gradului de aculturalizare a unui individ sau grup pornind de la strategiile amintite mai sus, putem afirma cu siguranță că nu există o perspectivă unitară dată fiind specificitatea populației pentru care şi pe care respectivele instrumente au fost dezvoltate şi aplicate[18]. Prin urmare, vom încerca în cele ce urmează să prezentăm doar acele variabile care pot prezenta interes pentru demersul de față din perspectiva diferențierii conceptuale, dar şi a perspectivei teoretice pe baza căreia pot fi elaborate modele viitoare de evaluare a abilităților interculturale ale militarilor români participanți în misiuni multinaționale, precum şi modele de dezvoltare a respectivelor abilități. Afirmăm acest lucru deoarece, în opinia noastră, deşi scopul de bază al investigației îl constituie interculturalitatea, în elaborarea de modele pentru îmbunătățirea sau dezvoltarea de competențe interculturale trebuie să țină seama de felul în care se face raportarea la cultura dominantă, dar şi la alte culturi a populațiilor cu care militarii urmează să intre în contact[19].

De cele mai multe ori discutarea aculturalizării se face din perspectivă unidimensională, respectiv prin echivalarea conceptului cu cel de asimilare sau integrare. Acesată perspectivă nu este însă una fezabilă din două motive: în primul rând, exemplele istorice de asimilare (e.g. rusificarea) şi integrare (i.e. Canada cu metafora mozaicului cultural) dovedesc imposibilitatea integrării sau asimilării depline a unei populații şi, implicit, în al doilea rând, lipsa de fezabilitate a acelor

[16] Encyclopedia of Multicultural, 2006,pp 6-8

[17] Berry, J. W. (2003). Conceptual approaches to acculturation, în K. M. Chun, P. B. Organista, & G. Marin (Ed.)- *Acculturation: Advances in theory, measurement, and applied research,* Washington DC: American Psychological Association, (pp. 17–37).

[18] Ca exemplificare amintim doar câteva dintre cele mai cunoscute instrumente: Suinn-Lew Asian Self Identity Acculturation Scale (Suinn, Rickaard- Figueroa, Lew, Vigil: 1987); Acculturation Rating Scale for Mexican Americans (Cuellar, Harris, Jasso:1980); An acculturation scale for the Southeast Asians (Anderson, Moeschberger,Chen,Kunn,Wewers,Guthrie:1993); Development of a short acculturation scale for Hispanics (Marin,Sabogal, Marin, Otero-Sabogal, Perez-Stable:1987)

[19] De aici şi o ipoteză de bază a cercetării noastre conform căreia multiculturalitatea, deşi domeniu distinct de investigat, poate contribui prin identificarea dimensiunilor şi variabilelor definitorii la demersurile de ordin intercultural.

studii care definesc şi măsoară aculturalizarea (ca şi concept) drept măsura în care o persoană poate fi caracterizată drept membru deplin al unei culturi gazdă.

Prezentăm totuşi în cele ce urmează un astfel de model care are un impact foarte mare asupra cercetătorilor care pornesc de la ipoteza că multiculturalismul este echivalent cu asimilarea. Considerăm că, deşi acest model nu se axează asupra variabilelor specifice conceptului de aculturalizare, ci doar asupra unor dimensiuni definitorii el poate fi extrem de util la nivel aplicativ pentru militarii români participanți la misiuni multinaționale în țări cu o componență etnică variată.

Astfel, modelul Gordon[20] al asimilării culturale porneşte de la definirea acestui concept drept modificările de ordin cultural, structural, psihologic suferite de imigranți şi minorități etnice ca urmare a contactului cu o cultură gazdă. Ca atare, dimensiunile descrise de cercetător se pliază pe taxonomia acestor modificări şi sunt următoarele:

- Asimilarea culturală vizibilă prin adoptarea treptată a tiparelor culturale ale culturii gazdă
- Asimilarea structurală, respectiv pătrunderea în structuri de organizare socială precum instituții şi grupuri formale.
- Asimilare prin mariaj sau amalgamare prin căsătorii interrasiale.
- Asimilare identitară prin autoidentificarea ca membru deplin al culturii gazdă.
- Asimilare comportamentală prin respingerea discriminării
- Asimilare civică prin reducerea posibilității ca propria cultură să dea naştere la conflicte între diverse grupuri.

Un aspect deosebit de important de subliniat de Gordon este acela al importanței asimilării de ordin structural: *„Odată ce asimilarea structurală are loc, celelalte tipuri de asimilare vor avea loc fără nici o problemă....aculturalizarea nu este condiția sine qua non a asimilării structurale, dar aceasta din urmă reprezintă o condiție de bază a aculturalizării”*[21].

O abordare mult mai realistă a aculturalizării este oferită de modelele multidimensionale.

Un astfel de model de analiză a stadiului de aculturalizare propune următoarele variabile: cunoaşterea unei culturi şi loialitatea etnică[22]. Prima este definită drept setul de cunoştințe pe care o persoană le are despre o cultură gazdă. Cea de-a doua vizează favorizarea şi preferarea culturii proprii în defavoarea altor culturi. Padilla[23] emite ipoteza conform căreia un grad scăzut de aculturalizare se reflectă printr-o loialitate etnică ridicată. Modelul conturat de cercetător este unul multidimensional, iar variabilele pe care le utilizează pentru descrierea gradului de aculturalizare a unei persoane sunt: gradul de familiaritate cu limba culturii gazdă şi utilizarea discursivă a acesteia; moştenirea culturală; mândria etnică; etnicitatea; distanța interetnică.

---

[20] Cf. Castro, V.S.- *Acculturation and Psychological Adaptation,* Greenwood Press, 2003, pp.11-12
[21] idem
[22] Padilla, 1980, Keefe-Padilla,1987, Padilla, 1980 în Lee, C.L, Zane, N.- Handbook of Asian American Psychology, Sage, 1998, p.55
[23] idem

Un alt model de analiză a aculturalizării aparține cercetătorilor Mendoza şi Martinez[24]. Acesta descrie patru modalități de caracterizare a gradului de aculturalizare a unui individ şi variabilele de ordin afectiv, cognitiv şi comportamental prin care acestea se conturează:

- Rezistența (cultural resistance) pasivă sau activă la cultura gazdă care este un semn al eşuării unui eventual proces de asimilare.
- Transferul cultural (cultural shift) care implică un anumit grad de asimilare în cultura gazdă, fără însă o renunțare completă la datele culturii proprii.
- Integrarea culturală (cultural incorporation) manifestă prin prezența de tipare culturale specifice atât culturii gazdă, cât şi cele proprii.
- Transgresarea culturală (cultural transmutation) prin transformarea tiparelor specifice celor două culturi (proprie şi gazdă) într-o a treia cultură specifică individului sau grupului.

După cum se poate observa, aceste dimensiuni se apropie foarte mult de etapele descrise de Berry. Am adus totuşi acest model în atenția cititorului datorită variabilelor de ordin lingvistic identificate de cercetători pentru fiecare dintre dimensiunile de mai sus. Astfel, rezistența la cultura gazdă se manifestă prin utilizarea exclusivă a limbii materne, transferul cultural prin bilingvism, integrarea culturală prin adoptarea limbii gazdă, transgresarea culturală prin utilizarea simultană a limbilor într-un „dialect" care include structuri morfo-sintactice specifice ambelor limbi[25].

Concluzii

În concluzie, înțelegerea adecvată a conceptului de multiculturalitate prin intermediul dimensiunilor şi variabilelor acestuia asigură în primul rând o delimitare netă între implicațiile sale şi cele ale interculturalității pentru oricare cercetător care doreşte să abordeze anumite aspecte referitoare la vreunul dintre ele.

În al doilea rând, delimitările conceptuale sunt cu atât mai necesare cu cât la nivele non-academice se confundă din ce în ce mai mult aceste două concepte. Ținem să subliniem acest lucru deoarece produsul final al oricărei cercetări în domeniu este prezentat nu numai cunoscătorilor în domeniu, ci şi celor care pot contribui la diseminarea rezultatelor cercetării prin promovarea concluziilor şi sugestiilor pe care le face.

Nu în ultimul rând, anumite aspecte abordate de cercetătorii multiculturalismului pot constitui o sursă de inspirație pentru discuția asupra rolului pe care dimensiunea interculturală trebuie să o aibă în cadrul gestionării resursei umane implicate în misiuni multinaționale.

---

[24] ibidem

[25] De multe ori critica celor care susțin menținerea acurateții limbii române adresată tinerilor care utilizează un amestec de română şi engleză este transpusă la modul umoristic prin termenul de romgleză. Cercetările în domeniul lingvisticii aplicate şi a sociolingvisticii demonstrează însă că acesta este un fenomen destul de întâlnit în cazul recunoaşterii voite sau impuse a superiorității unei limbi față de alta. În acest sens exemple vizibile de utilizare simultană a două limbi se întâlnesc frecvent în fostele colonii britanice sau franceze (e.g. Taglish ca limbă rezultată din utilizarea simultană a englezei şi a limbii tagalog de către americanii de origine filipineză).

Note bibliografice

[1] Van Gennep, A.- *Riturile de trecere*, Polirom, Iaşi, 1998

[2] Leong, F. T. L., Wong, P. T. P. - *Optimal Functioning from Cross Cultural Perspectives*. Citat în Wong, P.T.P., Wong, L. - *Handbook of Multicultural Perspectives on Stress and Coping,Springer,* 2006

[3] Holmes, M. - *Educational Policy For The Pluralist Democracy: The Common School, Choice And Diversity*, The Farmer Press, 1992

[4] Mindess, A.- Reading Between the Signs. Intercultural Communication For Sign Language Interpreters, Intercultural Press, 2006

[5] Kymlicka, W.- Multicultural Odysseys. Navigating the New International Politics of Diversity, OUP, 2007

[6] Friedrich Heckmann- *Multiculturalism Defined Seven Ways, în* http://www.thesocialcontract.com/pdf/three-four/Heckmann.pdf

[7] Erdener Kaynak (ed)- *Multicultural Behavior and Global Business Environments*, International Business Press, 2000

[8] Zaiţ, D.- *Management intercultural. Valorizarea diferenţelor culturale*, Ed. Economică, Bucureşti, 2002

[9] Ponterotto, J. G. et al- *Multicultural Personality Dispositions and Psychological Well-Being*, Journal of Social Psychology, Nr. 147, 2007

[10] Suzuki, L. A., Ponterotto, J.G.- *Handbook of Multicultural Assessment*, John Wiley & Sons, 2009

[11] Ponterotto, J.G., Utsey, S.O., Pedersen, P.- *Preventing prejudice: a guide for counselors, educators and parents*, Sage, 2006

[12] Redfield, R., Linton, R., & Herskovits, M., Memorandum on the study of acculturation, *American Anthropologist*, *38*, 1936

[13] ***- *Encyclopedia of Multicultural*, 2006

[14] Berry, J. W. (2003). Conceptual approaches to acculturation, în K. M. Chun, P. B. Organista, & G. Marin (Ed.)- *Acculturation: Advances in theory,*

measurement, and applied research, Washington DC: American Psychological Association, (pp. 17–37).

[15] Castro, V.S.- Acculturation and Psychological Adaptation, Greenwood Press, 2003

[16] Padilla, 1980, Keefe-Padilla,1987, Padilla, 1980 în Lee, C.L, Zane, N.- Handbook of Asian American Psychology, Sage, 1998

ABORDĂRI DE ACTUALITATE ALE CONCEPTULUI INTERCULTURALITATE

As. univ. Aura CODREANU

Departamentul Regional de Studii pentru
Managementul Resurselor de Apărare - Braşov

Abstract

The aim of this article is to overview modern and contemporary theories of intercultural communication and competence. Based on this endeavor we will provide a model to be further used in the operationalization of the concept of interculturality.

Introducere

Scopul demersului nostru este investigarea dimensiunilor moderne şi contemporane ale interculturalității pornind de la un set de universalii circumscrise abordărilor de ordin etic şi emic. Abordarea emică presupune identificarea unor paradigme culturale şi a acelor competențe culturale prin intermediul cărora interacțiunile interculturale să poată fi eficient gestionate prin anticiparea sau rezolvarea problemelor inerente contactului nemediat dintre culturi diferite. În completare, o abordare etică vizează variabilele universal valabile ale competenței de comunicare interculturală. Ca atare, în capitolul de față ne vom raporta la perspectivele generale oferite de o serie de modele referitoare la dimensiunile şi variabilele care descriu acest concept.

În urma trecerii în revistă a acestora ne vom concentra atenția asupra a două dimensiuni esențiale pentru înțelegerea interculturalității: competența de comunicare şi competența de comunicare interculturală. În momentul abordării celei de-a doua dimensiuni vom încerca să propunem un model sumar de analiză a interculturalității care să derive din întreaga perspectivă teoretică din cadrul acestui articol.

1. Perspective teoretice generale asupra interculturalității

Studiile de specialitate definesc interculturalitatea drept capacitatea oamenilor de a interrelaționa în ciuda contextelor culturale diferite cărora le aparțin, pe baza unui set de abilități de ordin cultural ce pot fi însuşite la nivel individual[26]. Astfel, cei capabili să interacționeze într-un context intercultural sunt văzuți drept (şi redau citatul în engleză pentru a nu pierde nimic din sensul original): „Cosmopolitans without a Cosmopolis"[27], respectiv oameni flexibili, mobili, instruiți, expuşi unor varii influențe de ordin cultural şi capabili să se integreze în orice „enclavă cosmopolită" fără însă a aparține vreuneia.

Ca şi domeniu de studiu, interculturalitatea implică teoretizarea interacțiunilor, relațiilor şi comunicării interculturale (Smith et al 1998:56). Această abordare se impune în mod pregnant ca disciplină academică după al doilea Război Mondial prin lucrările lui E.T. Hall *The Silent Language, The Hidden Dimension, Beyond Culture*. La început, conceptul îşi găseşte aplicativitate în cursurile destinate membrilor din Corpul Păcii (Peace Corps), iar obiectivul de bază al demersului intercultural din acea vreme îl reprezenta pregătirea de ordin psihologic înainte de contactul cu alte culturi. Aceeaşi abordare a fost apoi extinsă la stagiile de pregătire oferite oamenilor de afaceri, refugiaților, asistenților sociali, studenților străini, sau profesorilor. De abia la începutul anilor '90, abordarea practică a conceptului va pune accentul pe dezvoltarea de abilități de comunicare socio-lingvistică şi, inerent, pe aplicativitatea dimensiunilor interculturalității la nivel formal în cadrul procesului instructiv-educativ.

Ținând cont de faptul că cea mai potrivită definire a acestui concept se poate face prin prisma conceptelor conexe vom încerca să ne concentrăm atenția asupra a câteva modele care propun o raportare prin intermediul unor sintagme precum: cunoştințe interculturale, înțelegere interculturală, sensibilitate intercultură, competențe interculturale, etc. Pornind de la acestea, vom delimita acele dimensiuni şi variabile care sunt reprezentative pentru obiectivul acestui articol.

1.1. Tipuri de competență

Spitzberg şi Cupach[28] (1984) propun şapte tipuri de competențe generice necesare interacțiunii în contexte interculturale. Acestea sunt:

- competențe fundamentale, cu referire la abilitățile cognitive individuale de adaptare eficientă la medii noi astfel încât să se atingă obiectivele stabilite.
- competențe sociale construite pe abilități specifice precum empatia, asumarea de roluri, gestionarea eficientă a interacțiunilor şi a problemelor cognitive complexe.
- competențe ce țin de interacțiunea interpersonală, respectiv abilitățile de comunicare prin intermediul cărora pot fi atinse scopurile propuse. Deşi acestea țin în acelaşi timp şi de competențele fundamentale şi de cele

[26] Jacob, N.- Intercultural Management, Kogan Page, 2003
[27] Tomlinson, J (1999) *Globalization and Culture*, University of Chicago Press, Chicago
[28] Spitzberg, B. H., Cupach, W. R- *Interpersonal Communication Competence*, Sage, Beverly Hill CA,1984

sociale, ele sunt tratate separat de către cercetători deoarece descriu felul particular în care indivizii utilizează abilități specifice în vederea interacțiunii adecvate într-un mediu dat.

- competențe lingvistice cu referire strictă la capacitatea de a utiliza o limbă conform normelor gramaticale.
- competențe de comunicare care înglobează atât competența lingvistică, cât şi capacitatea de utilizare a acesteia în mod adecvat în conformitate cu normele socio-lingvistice şi pragmatice inerente.
- competențe de interrelaționare bazate pe toate celelalte competențe, dar cuprinzând şi abilitatea de a transgresa limitele implicate de acestea şi de a interacționa cu ceilalți pe nivele diverse în funcție de obiectivele urmărite.

Considerăm că este importantă amintirea (cel puțin la nivelul incursiunii teoretice) a acestor competențe deoarece, în urma parcurgerii şi altor modele de interpretare a interculturalității vom putea stabili cu o mai mare precizie acele dimensiuni relevante pentru ceea ce ne propunem.

1.2. Modelul Bennett (1993)

Scopul declarat al modelului Bennett[29] este de a contribui la dezvoltarea „sensibilității interculturale" definită de autor drept „acea reprezentare a realității care permite acceptarea diferenței şi subsumarea acesteia traseului de dezvoltare personală". Modalitățile cele mai potrivite de atingere a acestui deziderat țin de un proces de conştientizare a sinelui şi a culturii celuilalt, precum şi de intensificarea relațiilor interculturale.

Dezvoltarea sensibilității interculturale implică parcurgerea unor etape pe care cercetătorul le denumeşte: etapa etnocentrismului şi etapa etnorelativsmului, acestea la rândul lor implicând o serie de subetape.

Astfel, în faza etnocentrismului, individul confruntat cu o cultură diferită de a sa trece prin negare, defensivă şi minimizare. În cazul negării, manifestările vizibile țin de strereotipizare şi de prejudecată, deci de o evaluare şi raportare superficială la cultura celuilalt. Astfel, persoanele aflate în această etapă favorizează accentuarea diferențelor interculturale şi includerea acestora în categorii extinse, lesne de vehiculat dar cu puțină relevanță pentru sensibilitatea interculturală sau, pur şi simplu, ignoră diferențele. La nivel discursiv, celălalt va fi întotdeauna străinul, imigrantul care poate fi ignorat sau dimpotrivă exploatat. Negarea reprezintă o manifestare la nivel conştient, iar orice încercare de a transformare a acestei atitudini în sensul unei mai mari deschideri față de diversitate este întâmpinată cu ostilitate. Mecanismele specifice perioadei defensive țin de emiterea de judecăți de valoare extrem de favorabile culturii proprii şi puțin favorabile culturii cu care se intră în contact. În cele din urmă, odată depăşită această fază, se ajunge la minimizarea diferențelor printr-o argumentație profund „umanistă" sau „religioasă" care identifică doar similitudini

[29] Landis, D., Bennett,J., Bennett, M. J.,- *Handbook of Intercultural Training*, Sage, 2004, pp.148-160

date de apartenența la specie (e.g. cu toții suntem oameni) sau la un corpus de valori spirituale comune (e.g. cu toții suntem copiii lui Dumnezeu).

Toate aspectele mai sus menționate sunt de altfel rezultatul modului de a percepe centrul şi marginea. Ca atare, ele țin în mod intrinsec de comunitățile în care propria cultură este centru, punct de reper, în timp ce toate celelalte culturi cu care se intră în contact sunt văzute ca marginale din punct de vedere al influenței acestora asupra nucelului dur al propriei identități culturale.

Spre deosebire de etnocentrism, etapa etnorelativismului ține de conştientizarea întrepătrunderii şi interrelaționării între culturi dincolo de diferențele şi similitudinile vizibile şi, implicit, presupune perceperea lumii înconjurătoare ca şi construct cultural relativ. Pentru a ajunge la sensibilitate interculturală, etnorelativismul trebuie văzut la nivel de procesualitate şi impune parcurgerea a trei etape distincte: acceptarea, adaptarea şi integrarea. Astfel, acceptarea, ca etapa cea mai de jos a procesului, implică recunoaşterea şi tratarea cu respect a diferențelor de ordin valoric şi comportamental. Adaptarea face referire la dezvoltarea unor abilități de ordin intercultural printre care empatia şi capacitatea de internalizare a două sau mai multe paradigme culturale. Pasul cel mai important către sensibilitatea de ordin intercultural îl constituie integrarea. Aceasta, din perspectiva cercetătorului, implică redefinirea propriei identități prin integrarea unor aspecte de ordin valoric sau comportamental din alte culturi şi respingerea circumscrierii identitare într-o paradigmă culturală dată („evaluare contextuală"). Pasul ultim în dobândirea sensibilității interculturale îl constituie asumarea marginalității („constructive marginality"), respectiv refuzul asimilării identitare de către centru.

1.3. Modelul Brislin-Yoshida (1994)

Modelul propus de Brislin şi colaboratorii săi[30] este intens utilizat în programe şi cursuri de pregătire în vederea unei interacțiuni eficiente la nivel intercultural, cu referire strictă însă la aspectele de ordin psihologic şi fără nici un fel de implicații pentru nivelul lingvistic (care constituie în ceea ce ne priveşte o latură importantă asupra căreia dorim să ne concentrăm).

Etapele constitutive ale cadrului sugerat de cercetători includ acțiuni ce vizează:

- conştientizarea anumitor aspecte de ordin cultural
- constituirea unui set de cunoştințe
- nivelul emoțional/atitudinal
- nivelul abilităților/comportamental.

În ceea ce priveşte conştientizarea anumitor aspecte de ordin cultural, pregătirea în acest domeniu vizează de fapt identificarea valorilor care stau la baza propriei culturi şi a altor culturi şi înțelegerea modului în care acestea influențează comportamentul. Tot în cadrul acestei etape, se urmăreşte conştientizarea celor care parcurg un program de dezvoltare sau perfecționare a competenței

[30] Brislin,R.W., Yoshida, T.- Intercultural Communication Training: an introduction, Sage, 1994

interculturale privitor la o serie de diferențe de ordin cultural insurmontabile şi care trebuie acceptate ca atare.

Etapa a doua vizează constituirea unui set de cunoştințe generale şi specifice referitoare la o cultură diferită de cea a subiecților implicați în pregătire. Cunoştințele generale vizează aspecte referitoare la modalitățile cele mai adecvate de gestionare a disonanței cognitive, a eventualelor neînțelegeri, a diferențelor manifeste la nivel de opinie sau comportament. Informațiile cu caracter specific vizează aspecte legate de geografia, economia, istoria unei țări, precum şi cunoştințe cu privire la ritualuri, ierarhie socială, raportarea la timp şi spațiu.

Obiectivul de bază în momentul raportării la nivelul emoțional/atitudinal, precum şi la cel al abilităților/comportamental îl constituie facilitarea auto-controlului prin activități centrate pe dezvoltarea unui set predeterminat de abilități şi pe prescrierea comportamentelor celor mai adecvate în momentul interacțiunii cu alte culturi. De obicei, aceste activități includ discuții, jocuri de rol, simulări al căror rol este conştientizarea mecanismelor valorice, atitudinale şi comportamentale din spatele unor situații posibile de interacțiune interculturală.

Ca instrumente specifice de punere în aplicare a modelului, autorii utilizează spre exemplu un tabel cuprinzând comportamente pe care americanii le pot adopta în momentul contactului cu alte culturi, precum cea japoneză, germană, etc.

Critica adusă de specialişti[31] acestui model este generată tocmai de ideea de asumare fără o analiză critică a unor recomandări referitoare la atitudini şi comportamente considerate şi abordate ca normă în interacțiunea dintre culturi. Acest dezavantaj este de altfel surprins şi de către specialiştii americani amintiți în capitolul introductiv.

Pe de altă parte însă, trebuie considerăm că modelul prezentat introduce un aspect deosebit de important pentru referatul de față: demersul intercultural trebuie să pornească mai întâi de la identificarea şi conştientizarea valorilor proprii înainte de aducerea în discuție a valorilor reprezentanților altor culturi.

1.4. Modelul Robinson (1988)

Acest model[32] avansează ideea de înțelegere interculturală, care ar trbui să constituie obiectul oricărui efort de confruntare cu o altă cultură din perspectiva achiziției de cunoştințe. În acest sens, cercetătorul consideră că procesul de învățare despre o cultură străină nu trebuie văzut ca unul de adăugare de elemente noi la elementele deja constitutive din punct de vedere identitar al unui individ. Dimpotrivă, acesta trebuie să ia forma unei implicări profund subiective în urma căreia să rezulte o sinteză omogenă între elementele culturii proprii aflate la nivel de profunzime şi elementele celeilalte culturi înțelese prin prisma propriei culturi.

Ca atare, viziunea propusă de Robinson în ceea ce priveşte înțelegerea interculturală este aceea a „versatilității culturale", respectiv a diminuării

[31] Guilherme, M.- Critical citizens for an intercultural world, Multilingual Matters Ltd, 2002, p. 133
[32] În idem

diferențelor dintre indivizi aparținând unor culturi diferite prin accentuarea aspectelor culturale universale.

Această perspectivă este una extrem de utilizată de către cei care abordează problema interculturalității din punctul de vedere al identificării aspectelor de ordin cultural sau lingvistic. În acest sens, două concepte intens vehiculate şi asociate comunicării interculturale, aşa cum aceasta este postulată de Robinson, sunt cel de empatie şi de consens.

Considerăm că raportându-ne la acest model, putem considera cultura una dintre dimensiunile definitorii ale conceptului de interculturalitae. Prin urmare, o vom aborda alături de aspectele culturale universale care constituie variabilele ei constitutive în cadrul subcapitolului următor.

1.5. Modelul Kramsch (1993, 1998)

Acest model porneşte de la trei perspective referitoare la ceea ce înseamnă comunicarea interculturală: critică, cu obiectivul principal de a-i înțelege pe ceilalți, pragmatică, orientată către utilizarea acelor principii de comunicare prin care să te faci înțeles de ceilalți; hermeneutică orientată către înțelegerea de sine. (1993 a 183). Scopul final este apropiat de cel profesat de Robinson, respectiv identificarea modalităților prin care se poate ajunge la înțelegere de ordin intercultural. Diferența majoră dintre cele două modele constă în introducerea în cel al lui Kramsch a conceptului de „limbaj discursiv", respectiv de limbaj cu ajutorul căruia ia naştere o a treia perspectivă (în afara celei oferite de cultura proprie şi de cultura celuilalt) la nivel discursiv. Astfel, cercetătorul consideră că dialogul, respectiv limbajul (ca şi construct socio-lingvistic) este cel care dă sensul culturii. Prin urmare, pentru a atinge stadiul de înțelegere de ordin intercultural, este nevoie de parcurgerea următorilor paşi:

1. reconstruirea contextului în care are loc producerea şi receptarea mesajului în cadrul culturii străine
2. construirea alături de interlocutorul străin a unui context propriu de receptare a mesajului (respectiv identificarea şi clarificarea unei paradigme de înțelegere la nivelul culturii țintă)
3. analiza felului în care cele două culturi (reprezentate de vorbitori) sunt percepute în cadrul contextului de producere şi receptare a mesajului
4. încurajarea unui dialog al cărui obiectiv ultim să fie schimbarea.

Prin propunerea acestui model de înțelegere interculturală, Kramsch ajunge să demitizeze conceptul de vorbitor nativ avansând ideea unui relativism inerent care caracterizează o reprezentare culturală precum cea de vorbitor nativ. Acest relativism este consecința faptului că, aşa cum argumentează cercetătoarea, nu se poate vorbi de un standard universal al vorbitorului nativ (lucru de altfel observat şi criticat şi de alți cercetători precum Byram în ceea ce priveşte direcționarea eforturilor de învățare a unei limbi străine în cadrul Uniunii Europene prin intermediul Cadrului Comun de Referință de o aşa manieră încât diferențele dintre vorbitorul nenativ şi cel nativ să fie puțin dacă nu deloc vizibile). Astfel, pledoaria lui Kramsch este în favoarea utilizării limbii ca mijloc şi nu ca scop pentru a

interacționa, explora, interpreta, descoperi sensuri multiple. Ca atare, atingerea ultimei etape în sensul modificării percepțiilor şi cunoştințelor participanților la dialog este posibilă doar în condițiile în care semnificarea de ordin cultural se produce prin dialog şi hermeneutică.

Deşi modelul are aplicabilitate la nivel restrâns, respectiv în contexte bine determinate de predare-învățare la care participă indivizi de culturi diferite, incidența sa la nivel social este una scăzută.

Trebuie însă să reținem trei aspecte relevante pentru demersul nostru: importanța demonstrată a dialogului intercultural (chiar dacă cu efecte vizibile doar la nivel de individ); importanța înțelegerii propriei identități în vederea realizării unui dialog intercultural adevărat; abordarea critică a modelului universal de vorbitor nativ ca punct de referință în achiziția şi utilizarea unei limbi străine în context intercultural.

1.6. Modelul Byram (1997)

Un cadru conceptual construit pe cinci dimensiuni de bază care pot fi utilizate ca parte a unui proces formal instructiv educativ care accentuează dezvoltarea competenței de comunicare interculturală este propus de Byram[33]. Aceste dimensiuni sunt denumite de cercetătorul mai sus amintit drept cunoştințe (savoirs) şi sunt clasificate în trei categorii:

- Cunoştințe
- Abilități
- Atitudini

În ceea ce priveşte prima categorie, aceasta comportă o taxonomie care cuprinde **cunoştințe (savoirs)** de ordin general şi specific referitoare la sine şi la ceilalți, la cultura proprie şi la alte culturi, şi **cunoştințe** de ordin interacțional la nivel de individ şi de societate.

Referitor la primul tip de cunoştințe, acestea sunt rezultatul socializării la nivel formal şi informal cu efect direct asupra conturării noțiunii de identitate socială, etnică, națională, de rasă, etc. La nivel conştient, reflectarea respectivelor cunoştințe se face prin asumarea acelor caracteristici considerate emblematice pentru grupul de apartenență (e.g. date şi fapte istorice, instituții reprezentative, valori religioase). Nivelul inconştient subsumează cunoştințele care de cele mai multe ori nu sunt supuse analizei directe, critice şi prin urmare, ies la suprafață doar în momentul confruntării diferențelor de apartenență la un grup sau comunitate.

Dacă în privința cunoştințelor identitare procesul de achiziție este mai mult sau mai puțin automat, cunoştințele referitoare la conceptele şi procesele care guvernează interacțiunea la nivel de individ sau la nivel de societate țin de un proces de achiziție bine structurat. Din acest punct de vedere, cunoştințele din această categorie implică o conştientizare a proceselor care stau la baza contruirii

[33] Byram, M.- Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence, Multilingual Matters Ltd., 1997, pp.31-37

eului social şi a elementelor comune procesului de percepţie şi atribuire. Prin urmare, pentru ca interacţiunea interculturală să fie una reuşită este nevoie nu numai de acest tip de cunoştinţe, ci şi de abilităţi de interpretare şi relaţionare (savoir comprendre) a informaţiei specifice culturii proprii cu felul în care aceeaşi informaţie se regăseşte în alte culturi, precum şi de abilităţi de descoperire a regulilor de interacţiune într-un context dat.

A doua componentă a cadrului conceptual stabilit de cercetător, **abilităţile** implică trei categorii de bază: abilităţi de interpretare şi echivalare (savoir comprendre); abilităţi puse în slujba descoperirii şi operaţionalizării de cunoştinţe noi în condiţiile limitelor impuse de normele comunicării şi interacţiunii în timp real, precum şi strategii metacognitive de învăţare (savoir apprendre/ savoir faire); o abordare critică atât a propriei culturi, cât şi a altei culturi (savoir engager).

În ceea ce priveşte abilităţile de interpretare şi echivalare, acestea se bazează pe un set anterior de cunoştinţe referitoare atât la cultura proprie, cât şi la cultura cu care se intră în contact şi nu impun în mod necesar o interacţiune socială directă. În acest caz, Byram consideră că savoir comprendre ţine de capacitatea individuală de interpretare textuală (în sensul dat acestui termen de traductologie, respectiv ca ,,activitate de discernere utilizată în selectarea contextelor, respectiv recunoaşterea mesajului relativ univoc pe care l-a construit locutorul pe baza polisemică a lexicului comun"[34]) şi de echivalare semantică în ciuda evidentelor conotaţii, lacunelor, disfuncţionalităţilor semantice, a contradicţiilor şi a problemelor de ordin conceptual şi lingvistic inerente contrapunerii discursurilor din culturi diferite.

Comparativ cu abilităţile de interpretare şi echivalare, abilităţile puse în slujba descoperirii şi operaţionalizării de cunoştinţe noi implică în mod evident necesitatea formării unui bagaj de cunoştinţe care să poată fi utilizat nu numai în interacţiunea directă cu un interlocutor de altă apartenenţă culturală, ci şi în identificarea şi utilizarea adecvată a ,,cheilor" de accesare a unei alte societăţi şi a aspectelor instituţionalizate a acesteia Astfel, această abilitate ţine de identificarea unor paradigme de înţelegere şi semnificare a altei culturi prin prisma comportamentelor specifice, a credinţelor, a valorilor de bază şi de utilizare a acestora în conexiune cu paradigme deja existente. Ca atare, în acest caz, abilităţile lingvistice nu joacă un rol atât de important precum capacitatea de a interacţiona eficient în sensul gestionării eficiente atât a procesului perceptiv şi de atribuire declanşat în mod automat în momentul contactului nemijlocit cu alte identităţi sociale, cât şi a potenţialelor disfuncţionalităţi.

În afara aspectelor menţionate anterior, abilitatea de descoperire şi operaţionalizare a cunoştinţelor noi alături de abilitatea de interpretare şi echivalare comportă dezvoltarea unor strategii metacognitive de învăţare. Implicit, dezvoltarea sau perfecţionarea acestora oferă un răspuns parţial[35] referitor la mijloacele prin care se poate ajunge la implementarea realistă a programelor de învăţare pe parcursul vieţii promovate mai ales la nivelul Uniunii Europene. În

[34] cf. Bantaş, A., Croitoru E.- Didactica traducerii, Bucureşti, Teora, 1998, p. 28
[35] Cf Sercu, L. - Foreign Language Teachers and Intercultural Competence, Clevedon-Buffalo-Toronto, Multilingual Matters Ltd, 2005, pp.2-5

plus, acelaşi cercetător consideră că atât savoir comprendre, cât şi savoir apprendre definesc şi diferenţiază în acelaşi timp o persoană cu abilităţi interculturale (intercultural speaker) de o persoană obişnuită care face uz de abilităţile dezvoltate prin contactul doar cu propria cultură (native speaker)[36]. Considerăm că aceste aspecte au o importanţă deosebită pentru cercetarea viitoare pe care ne propunem să o întreprindem în direcţia identificării de modele de dezvoltare şi evaluare a competenţelor interculturale în cazul militarilor români dislocaţi în teatre de operaţii cu componenţă multinaţională. Acest lucru va fi posibil printr-o privire contrastiv comparativă asupra felului în care componentele modelelor clasice referitoare la competenţa de comunicare interculturală sunt sau pot fi translatate la nivel de obiective instructiv educative utilizate în stagiile de pregătire înainte de implicarea trupelor româneşti în misiuni internaţionale.

După cum s-a putut observa în momentul amintirii taxonomiei abilităţilor stabilite de Byram, savoir comprendre este utilizată în variaţie liberă (cel puţin în modelul iniţial din 1997 stabilit de cercetător) cu cel de savoir faire. Conform însă explicaţiei oferite de alţi autori referitor la savoir faire, respectiv ca ,,abilitatea de interacţiune eficientă din punct de vedere intercultural prin abordarea unui comportament caracterizat de deferenţă şi deschidere către colaborare faţă de identităţi culturale diferite de cea proprie"[37] o putem interpreta pe aceasta nu ca pe un termen echivalent pentru savoir comprendre, ci ca rezultat direct şi implicit al unei asemenea abilităţi. Acest lucru îşi găseşte însă abordarea în modelul Byram prin introducerea lui savoir s'engager, care, din punctul nostru de vedere este o doar o reluare, de ordin distinct, a lui savoir faire. Acest lucru este demonstrat atât de absenţa oricărei explicaţii referitoare la ce comportă abilitatea de abordare critică atât a propriei culturi, cât şi a altei culturi (savoir s'engager), cât şi de faptul că în lucrări ulterioare care preiau acest model[38] această abilitate este văzută ca intrinsec legată de atitudinile de auto- relativizare şi de valorizare a celuilalt (savoir etre).

Astfel, atitudinile de auto- relativizare şi de valorizare a celuilalt (savoir etre) sunt văzute drept ,,capacitatea şi disponibilitatea de a renunţa la atitudinile şi percepţiile etnocentrice şi de a interrelaţiona în condiţiile unor condiţionări culturale diferite ale interlocutorilor"(1997:54).

Cercetătorul consideră că atitudinile condiţionează succesul interacţiunilor interculturale. Ca atare, acestea trebuie să depăşească limitele stereotipurilor şi prejudecăţilor culturale şi să se înscrie într-o grilă de citire şi interpretare a acţiunilor celuilalt, a străinului prin prisma curiozităţii, deschiderii către nou, a suspendării propriilor credinţe referitoare la ceea ce conferă sens existenţei în vederea reconstruirii identitare şi culturale prin norme şi reguli ce ţin de culturi diferite de cea proprie. Acest demers poate fi unul dificil dacă interpretarea

[36] Echivalăm conceptul de ,,intercultural speaker " cu cel de ,, persoană cu abilităţi interculturale" deoarece, din punctul nostru de vedere abilităţile descrise de Byram, aşa cum de altfel cercetătorul însuşi menţionează, nu sunt în mod necesar circumscrise abilităţilor lingvistice. Mai mult decât atât, conceptual este echivalat de Byram cu cel de ,,mediator intercultural" (în Byram, M.- From foreign language education to education for intercultural citizenship, Political Science, 2008, p. 68)

[37] idem

[38] ibidem

continuă să se sprijine pe un set de valori confirmate prin procesul de socializare şi dacă se porneşte de la premisa conform căreia mai multe cunoştinţe referitoare la celălalt generează o schimbare la nivel de atitudine. Din acest motiv, cea mai adecvată modalitate de a adopta atitudini caracterizate de deschidere şi curiozitate o reprezintă conştientizarea acelor valori care dau naştere propriilor atitudini şi comportamente, precum şi a situaţiilor de ordin social care au confirmat validitatea şi fezabilitatea respectivelor valori. În consecinţă, dimensiunea savoir etre a competenţei de comunicare interculturală comportă în primul rând o atitudine analitică şi reflexivă. Doar pornind de la aceasta, se poate ajunge la auto-relativizare, la decentrarea propriilor credinţe, atitudini şi la reconstruirea centrului prin valorizarea celuilalt.

În acest sens, Byram accentuează ideea că un proces formal de dezvoltare competenţei de comunicare interculturală trebuie să se concentreze asupra dezvoltării unei atitudini de conştientizare a propriilor valori culturale raportate la valorile culturale ale altora şi nu asupra modificării scării valorice a învăţăcelului.[39]

Deşi modelul Byram nu face o distinţie conceptuală netă între abilităţi, competenţe, atitudini, comportament, ceea ce se reflectă în confundarea utilizarea în variaţie liberă a acestor termeni, considerăm că variabilelele propuse de cercetător sunt mai mult decât relevante pentru ceea ce se înţelege prin competenţa de comunicare interculturală.

În concluzie, pornind de la modelele de mai sus, vom încerca să direcţionaăm discuţia teoretică către două dimensiuni fundamentale în înţelegerea interculturalităţii, respectiv cultura şi competenţa de comunicare interculturală. Acestora vom mai adăuga şi conceptul de competenţă de comunicare deoarece ar fi complet nepotrivit să discutăm despre competenţa de comunicare interculturală fără a înţelege în primul rând semnificaţia competenţei de comunicare.

2. Competenţa de comunicare

Definirea adecvată a competenţei de comunicare interculturală depinde de o abordare corectă a conceptului de competenţă de comunicare. În sensul conexiunii inextricabile între cele două tipuri de competenţe, Consiliul Europei (2001:9) oferă o definiţie a competenţei de comunicare în sensul capacităţii individuale de a interacţiona lingvistic, sociolingvistic şi pragmatic într-o limbă străină.

Cu toate acestea, aşa cum reiese din definiţiile conceptului de interculturalitate şi după cum va deveni evident din discuţia asupra competenţei de comunicare interculturală, aceasta din urmă şi implicit competenţa de comunicare nu sunt circumscrise doar contextelor de utilizare a unei limbi străine. Dimpotrivă, aspectele lingvistice, sociolingvistice şi pragmatice sunt relevante chiar şi în contextul utilizării unei limbi recunoscute ca mijloc oficial de comunicare în

[39] Byram,M., Nichols,A., Stevens, D.- Developing Intercultural Competence in Practice, Multilingual Matters Ltd, 2001, p.7

situațiile de socializare cu persoane ce se legitimează prin apartenența la diverse culturi (cum sunt spre exemplu cele profesionale sau minoritare).

Ca atare, în cele ce urmează vom realiza o delimitare terminologică a competenței de comunicare pe baza conceptelor conexe de eficacitate (effectiveness) şi adecvare contextuală (appropriateness) şi vom lua în calcul principiile care guvernează comunicarea în general aşa cum acestea sunt descrise de pragmatică.

În cele din urmă vom încerca să identificăm legătura dintre competența de comunicare şi cunoaşterea unei limbi străine.

Conform cercetătorilor în domeniu (White, 1959;Weinstein, 1969; Wiemann1977; Bochner & Kelly, 1974; Parks, 1985,1994) competența de comunicare este definită de două variabile: eficacitatea şi adecvarea contextuală.

Eficacitatea reflectă capacitatea unui individ, dezvoltată ca urmare a proceselor de socializare şi învățare, de a ajunge la rezultatele dorite în urma interacțiunii cu un mediu dat. Din acest punct de vedere, respectiva capacitate depinde de abilitatea de a identifica care sunt rezultatele scontate, de a obține informații relevante referitoare la acestea, de a prezice reacția celorlalți şi de a interrelaționa cu aceştia în funcție de condiționările situației de comunicare, de a selecta şi utiliza strategiile de comunicare cele mai eficiente, în vederea atingerii obiectivelor propuse şi de a varia strategiile de comunicare în funcție de diversitatea situațiilor sociale[40].

În ceea ce priveşte adecvarea contextuală, aceasta este definită atât de capacitatea adecvării regulilor de comunicare şi comportamentale la contexte diferite în vederea evitării situațiilor care contravin normelor general acceptate, cât şi de capacitatea de a îndeplini eficient funcțiile de comunicare ce țin de controlul situației de comunicare, de modalitățile de exprimare a propriilor sentimente, de modalitățile de informare, de ritualizare şi de percepție.

Cu referire la adecvarea contextuală, considerăm că principiul general al cooperării postulat de Grice[41] reprezintă cheia de înțelegere a conceptului de competență de comunicare. Astfel, conform acestuia, orice de tip de comunicare trebuie să țină cont de normele situației de comunicare, de rolul pe care fiecare participant la o conversație trebuie să-l joace şi de scopul sau tema conversației. De aici un set de maxime important de ştiut şi de utilizat în discuția asupra competenței de comunicare:

- maxima cantității („Spune atât cât este de spus: nici mai mult, nici mai puțin”),
- maxima calității („ Nu face afirmații false sau nefondate”),
- maxima relevanței („Asigură-te că ceea ce spui este adecvat temei de discuție şi situației de comunicare”),
- maxima modalității de transmitere a mesajului („Fii concis, la obiect prin ceea ce spui”).

[40] Cf. Kete, M. A., Miike, Y., Yin, J.- *The Global Intercultural Communicator*,Routledge, 2008, p.218

[41] În Greenne, J.O., Burleson, B.R.- *Handbook of Communication and social interaction skills*, 2003, pp. 303-304, Frey, H.- *Politeness: Theoretical Approaches And Language Practice*, pp. 4-5 şi în Van Dijk- *Discourse as Social Interaction*, Sage, 1997, p.39

Un ultim aspect pe care dorim să-l subliniem referitor la competența de comunicare ține de operaționalizarea acestora în funcție de limba vorbită. Astfel, dacă variabilele şi maximele descrise mai sus oferă posibilitatea certă a operaționalizării conceptului în discuție în cazul folosirii limbii materne, în ceea ce priveşte utilizarea unei limbi străine operaționalizarea ține de cu totul alte variabile pe care le vom descrie în continuare.

Canale şi Swain[42] consideră că o descriere adecvată a conceptului de competență de comunicare ține de înțelegerea a cinci dimensiuni distincte:

- competența gramaticală, cu referire la cunoştințele de ordin lexical, sintactic, semantic, fonologic, morfologic.
- competența sociolingvistică, respectiv capacitatea vorbitorului de a înțelege şi interpreta semnificațiile frazelor din perspectiva adecvării la factori situaționali şi contextuali care influențează utilizarea limbii.
- competența strategică, care ține de utilizarea adecvată a strategiilor de comunicare verbală şi non-verbală, astfel încât vorbitorul să poată depăşi problemele de comunicare sau să-şi poată susține intențiile într-o conversație.
- competența discursivă, respectiv capacitatea vorbitorului de a conferi coeyiune şi coerență semantică discursului său.

Un alt model care îşi propune descrierea competenței de comunicare din perpectiva învățării unei limbi străine îi aparține lui Bachman[43]. Componentele identificate de acesta sunt următoarele:

- competența de organizare definită prin capacitatea vorbitorului de a formula enunțuri corecte gramatical, de a diferenția între enunțuri corecte şi incorecte şi de a semnifica respectivele enunțuri (competență gramaticală), precum şi prin capacitatea aceluiaşi vorbitor de a ordona respectivele enunțuri în texte coerente (competență textuală) utilizând norme retorice şi discursive.
- competența pragmatică, respectiv capacitatea de transpunere a intențiilor vorbitorilor în enunțuri (competența ilocuționară) şi aplicarea normelor sociolingvistice de utilizare a limbii (competența soiolingvistică)

Deşi competența de comunicare este abordată şi în alte modele referitoare la utilizarea unei limbi străine (Murcia, C.-1995; Alcon-2000; Foster/Cohen- 2000), considerăm că variabilele identificate mai sus sunt mai mult decât suficiente în extinderea discuției teoretice la felul în care acestea se regăsesc în conturarea conceptului de competență de comunicare interculturală. Prin urmare, subcapitolul următor propune identificarea dimensiunilor, variabilelor şi a parametrilor de măsurare a respectivelor variabile pentru conceptul de competență de comunicare interculturală. Menționăm că în formularea unui cadru general de analiză (oarecum provizoriu, ce-i drept, dacă e să ținem cont de faptul că doar următorul referat va contribui la completarea şi particularizarea lui) vom porni de la informațiile deja oferite de-a lungul acestui capitol.

[42] În Pilar, M., Jorda, S.- Third language learners: pragmatic production and awareness, Multilingual Matters Ltd, 2005, pp.51-52
[43] idem

2.1. Competența de comunicare interculturală

Înainte de a aborda problema competenței de comunicare interculturală, este necesar să lămurim două concepte conexe: comunicarea interculturală şi competența interculturală.

În ceea ce priveşte comunicarea interculturală, aceasta este văzută ca ,,interacțiunea interpersonală dintre membrii unor grupuri distincte din punct de vedere al cunoştințelor şi modalităților lingvistice de semnificare a realității"[44].

Competența interculturală[45] ține de înțelegerea atât a culturii subiective a celuilalt, cât şi a celei proprii, respectiv de limba, tiparele comportamentale şi valorile comun împărtăşite şi învățate în cadrul unui grup. Contrastiv, *cultura obiectivă* ține de partea de ,,instituționalizare" a culturii sub forma artefactelor (sisteme economice, politice, artistice, lingvistice). Cunoaşterea şi socializarea prin intermediul culturii obiective (a se vedea programele de învățământ care pun accentul pe acestea) nu oferă însă garanția obținerii competenței interculturale. Astfel, deşi poate exista un cumul de cunoştințe referitoare la cultura (a se citi cultură obiectivă) din care interlocutorul provine, acestea nu garantează capacitatea de a interacționa cu acea persoană.

Pornind de la aceste observații necesare, raportîndu-ne la informațiile din subcapitolele anterioare şi apelând la o parte din terminologia utilizată în *Cadrul European Comun de Referință (European Common Framework of Reference* - CEFR) vom contura un model de analiză a competenței de comunicare interculturală.

Mai întâi însă, trebuie să facem câteva remarci referitoare la rolul documentului menționat anterior în cadrul acestui referat.

Astfel, deşi suntem convinşi că informația este redundantă, *Cadrul European Comun de Referință (European Common Framework of Reference* - CEFR) reprezintă un instrument[46] elaborat la nivelul Uniunii Europene în vederea promovării diversității lingvistice, transparenței calificărilor, mobilității pieței de muncă şi învățării continue, dar recunoscut dincolo de hotarele Europei drept un criteriu de referință în definirea şi evaluarea nivelului de cunoaştere a unei limbi străine.

În consecință, vom recurge în cele ce urmează la CEFR în vederea identificării şi descrierii competențelor şi abilităților de ordin intercultural şi lingvistic necesare militarilor români implicați în diverse misiuni internaționale în vederea consolidării capacității acestora de a se opera în medii ale căror singure coordonate sigure sunt volatilitatea, incertitudinea, complexitatea.

---

[44] Karlfried Knapp în Bakic-Miric, N.- *Re-imaging Understanding of Intercultural Communication, Culture and Culturing*, Journal of Intercultural Communication*, 17 iunie 2008.*

[45] Bennet, M.J. (ed.)- Basic concepts of intercultural communication: selected readings, Intercultural Press, 1998, pp.10-11

[46] Cf. http://www.britishcouncil.org/colombia-exams-ielts-common-european-framework-cambridge-esol-and-alte.pdf

Dorim însă să subliniem faptul că, în vederea delimitării parametrilor privind competențele şi abilitățile de ordin intercultural şi lingvistic necesare acestora, *Cadrul European Comun de Referință* nu reprezintă decât un punct de plecare. Această decizie este validată de locul secundar pe care aspectele de ordin intercultural le ocupă în cadrul acestui document. Mai mult decât atât, aşa cum şi titlul său lasă să se înțeleagă, scopul elaborării şi punerii în aplicare a unui asemenea document este dat de necesitatea alinierii la o normă comună care, la o analiză mai atentă a CEFR, este circumscrisă spațiului cultural anglofon. Prin urmare, deşi documentul îşi dovedeşte utilitatea din plin atunci când este vorba de oferirea de instrumente de evaluare a nivelului de învățare a unei limbi, acesta nu mai are aceeaşi eficiență dacă este discutat şi utilizat din perspectivă interculturală.

În consecință, deşi vom recurge la o parte din terminologia utilizată în CEFR, scopul final al acestui subcapitol este conturarea pe cât posibil a dimensiunilor definitorii ale competențelor şi abilităților de ordin intercultural asupra cărora posibilele demersuri instructiv educative trebuie să se concentreze în vederea pregătirii de militari capabili să facă față caracteristicilor teatrelor de război şi nu numai. Insistăm asupra acestui aspect deoarece CEFR îşi poate justifica existența pe piața europeană de muncă sau pe acele piețe unde modelul anglofon de predare/însuşire a unei limbi predomină. Cu toate acestea, în condițiile specifice mediului politic, economic, cultural, religios specific țărilor sau enclavelor unde militarii români sunt dislocați trebuie avută în vedere dezvoltarea acelor abilități soft prin care orice militar să poată face față provocărilor ridicate de contactul cu alte culturi. face referire la identitatea de ordin cultural şi, implicit, la atitudinile, valorile, cunoştințele prin care individul îşi manifestă apartenența la o anumită comunitate.

Ținând cont de remarcile de mai sus, precum şi de faptul că stilul de comunicare şi comportamentul pot fi influențate de ,,culturalizarea" individului cu ajutorul socializării sau al procesului de învățare a unei limbi[47] considerăm că putem vorbi de două categorii de *competențe de comunicare de tip intercultural: competențe de socializare şi competențe plurilingvistice.*

În ceea ce priveşte *competențele de socializare* acestea pot fi împărțite în*: competențe socio- culturale şi competențe psiho-sociale,* în timp ce *competențele plurilingvistice* comportă o taxonomie apropiată de cea din CEFR, respectiv *competențe lingvistice, sociolingvistice şi pragmatice*.

Un aspect deosebit de important în comunicarea de tip intercultural îl constituie capacitatea ,,negocierii unui sens comun"[48]. Din acest motiv, deşi tratate separat în acest articol din motive de ordin metodologic, competențele de mai sus contribuie la semnificarea realității printr-o serie de parametri interculturali specifici a căror pondere este dată de terenul lingvistic şi de caracteristicile acestuia de ordin psiho-socio-cultural (şi aici vorbim de utilizarea unei lingua franca precum engleza, sau de limba maternă a unuia dintre participanți la

[47] Winnie Cheng, *Intercultural Conversation,* John Benjamins Publishing Co, 2003,p.2
[48] Mey (2001:274) în Cheng, p.2

interacţiune şi, implicit, de multitudinea de căi deschise negocierii sensului prin însăşi alegerea limbii/limbilor de comunicare)

2.1.1. Competenţele de socializare: competenţele socio- culturale şi competenţele psiho-sociale (savoir- etre)

Competenţele socio- culturale

Cunoaşterea normelor de ordin social, a riturilor, tabuurilor, convenţiilor ce guvernează o comunitate de limbă, precum şi a rutinei zilnice, a modului de stabilire şi menţinere a relaţiilor interpersonale din cultura ţintă comparativ cu aspecte similare din cultura de origine ţine de competenţa de ordin socio-cultural pe care orice militar dislocat în teatrele de operaţii trebuie să o aibă. Aspectul intercultural intervine în momentul în care subiectul se dovedeşte capabil să „negocieze" de o manieră de tip „câştig-câştig" posibilele conflicte sau neînţelegeri de ordin cultural. În consecinţă, se poate vorbi de însuşirea unor competenţe de comunicare socio-culturală în condiţiile în care se conştientizează şi se acţionează în direcţia recunoaşterii diversităţii sociale, culturale sau regionale.

Competenţele psiho-sociale (savoir- etre)

Unul dintre obiectivele fundamentale ale procesului instructiv- educativ, indiferent de nivelul la care respectivul proces se desfăşoară, îl reprezintă dezvoltarea competenţelor psiho-sociale. În cazul de faţă se poate discuta de dobândirea sau de transformarea anumitor aspecte ale acestui tip de competenţă prin intermediul învăţării uneia sau a mai multor limbi străine. Componentele sale ţin de datele identitare ale individului exprimate ca atitudini, valori, credinţe, cogniţii şi îşi pun amprenta asupra modalităţii de utilizare sau de învăţare a unei limbi. Din acest punct de vedere, ele reprezintă un domeniu extrem de sensibil din perspectivă interculturală deoarece pe baza lor se fundamentează percepţiile şi relaţiile interpersonale. Prin urmare, alături de variabilele de ordin socio-cultural, cele de ordin psiho-social pot determina succesul sau eşecul unei interacţiuni la nivelul unor indivizi cu bagaje culturale în mod fundamental diferite.

2.1.2. *Competenţele plurilingvistice*

Spre deosebire de CEFR unde cea de-a doua categorie de competenţe de comunicare face referire la cele de ordin lingvistic, demersul nostru încearcă să susţină ideea conform căreia cunoaşterea mai multor limbi poate constitui garantul unei capacităţi crescute de a adaptare şi integrare în comunităţi de limbă şi socio-culturale variate. Astfel, cea de a doua categorie de competenţe pe care militarii trebuie să şi-o însuşească o denumim drept categoria **competenţelor plurilingvistice**. Acesteia îi aparţin cele trei subcategorii delimitate de CEFR, respective **competenţele lingvistice, sociolingvistice şi pragmatice,** dar şi **competenţele metalingvistice** necesare oricărui demers plurilingvistic.

Competenţele lingvistice desemnează de fapt structurile de bază gramaticale, semantice, fonologice, ortografice şi ortoepice care sunt asimilate ca elemente de facto şi, de multe ori, greşit interpretate ca fiind singurele valid definitorii pentru interacţiunile de ordin intercultural. Ca atare, oricât de importante sunt pentru cunoaşterea unei limbi, ele nu pot alcătui întregul lingvistic decât

alături de competențele sociolingvistice prin intermediul cărora se marchează relațiile şi convențiile de ordin social, apartenența la o regiune prin dialect şi accent sau la o anumită comunitate prin registrul folosit. Acestora li se adaugă **competențele de natură pragmatică**, care la rândul lor sunt descrise prin intermediul **competențelor discursive** (i.e. organizarea, structurarea discursului oral sau scris), al celor **funcționale** (utilizate în realizarea comunicării) şi al celor de **construcție** (date de schemele de interacțiune şi tranzacționale specifice unui context dat).

Competențele metalingivstice sunt, în viziunea noastră, o cerință de bază pentru persoanele care cunosc şi utilizează în mod frecvent mai multe limbi în afara celei materne. Astfel, capacitatea de a reflecta individual asupra trăsăturilor socio-lingvistice, lingvistice şi pragmatice ale limbilor pe care o anumită persoană le poate cunoaşte şi utiliza în mod simultan, de automonitorizare a comportamentului verbal şi intențional şi de amendare a acestuia în conformitate cu cerințele limbii utilizate considerăm că este reprezentativă pentru persoanele multi/plurilingve. De asemenea, dezvoltarea acestei competențe reprezintă un atuu în menținerea memoriei active, atât de esențială de altfel în cazul vorbitorilor de limbi străine. Deşi în referatul de față nu putem insista suficient de mult asupra acestei idei, ne propunem ca demersurile din capitolul trei să abordăm acest subiect în vederea lămuririi contribuției pe care competența metalingvistică o poate avea la îmbunătățirea abilităților de utilizare a uneia sau a mai multor limbi în condițiile în care vorbitorul este bilingv sau multi/plurilingv.

2.2. Parametri de măsurare a competenței de comunicare interculturală

Identificarea şi descrierea competențelor necesare comunicării interculturale şi plurilingvistice nu este însă suficientă dacă nu este urmată de stabilirea unor parametri de măsurare a acestora care să meargă dincolo de descrierea, de altfel complexă şi pertinentă, a aspectelor strict lingvistice din CEFR. Pentru a realiza acest deziderat vom porni de la prezentarea succintă a câtorva instrumente utilizate în evaluarea dimensiunilor competențelor de comunicare interculturală pe baza cărora vom stabili acei parametri care credem că sunt relevanți pentru obiectivul acestui referat, respectiv delimitarea conceptuală şi identificarea posibilităților de operaționalizare a definițiilor.

Astfel, aşa cum reiese din literatura de specialitate[49] ,competența de comunicare interculturală reprezintă manifestarea capacității unui vorbitor de a-şi utiliza în mod eficient abilitățile de ordin intercultural în atingerea propriilor scopuri de interrelaționare prin recurgerea la un comportament verbal şi non-verbal adecvat contextului şi condițiilor impuse de o situație de comunicare dată. În general, cercetătorii[50] în domeniu sunt de comun acord asupra ideii că orice demers de investigare a competenței de comunicare interculturală vizează trei dimensiuni:

[49] Spitzberg, B. H., & Cupach, W. R. (1984). *Interpersonal communication competence* (pp. 33-71). Beverly Hills, CA: Sage.

[50] Cui, G., & van den Berg, S. (1991). Testing the construct validity of intercultural effectiveness, *International Journal of Intercultural Relations, 15*, pp. 227-241

cognitivă, afectivă şi comportamentală. În cele ce urmează vom prezenta (sau vom relua anumite informaţii deja oferite în capitolul unu) trei instrumente de măsurare a acestei competenţe şi, pornind de la ele, vom încerca să identificăm acei parametri care sunt relevanţi din punctul nostru de vedere.

Unul dintre primele instrumente utilizate în măsurarea competenţei de comunicare interculturală (CCI) îi aparţine lui Ruben (1976)[51] şi este cunoscut drept *Evaluarea Comportamentului Intercultural (Behavioural Assessment).* Acesta descrie şapte dimensiuni ale conceptului de CCI după cum urmează:

- toleranţa la ambiguitate,
- managementul interacţiunilor,
- modalitaţi de arătare a respectului,
- orientarea către cunoaştere,
- gestionarea rolurilor impuse de comportamentul interrelaţional,
- proxemica şi
- empatia.

Un alt instrument, *Inventarul de Dezvoltare Interculturală (Intercultural Developmental Inventory*[52]), vizează déjà un anumit nivel de de dezvoltare a sensibilităţii de ordin intercultural, sensibilitate definită drept „ abilitatea de a discrimina şi de a experimenta diferenţele cultural semnificative" (Hammer, Bennett, & Wiseman, 2003:422). Deşi autorii consideră că sensibilitatea interculturală este un indicator al CCI, din punctul nostru de vedere ea reprezintă punctul final al demersurilor de construire a CCI şi nu aspectul intermediar care ne interesează în prezent. Cu toate acestea, aşa cum acest parametru este definit, el poate fi asimilat şi poate explica într-o oarecare măsură conceptul de competenţă metalingvistică pe care l-am avansat, fără a-l dezvolta, în subcapitolul anterior.

Chestionarul personalităţii multiculturale (The Multicultural Personality Questionnaire)[53], deşi construit ca un instrument psihometric ce vizează mai curând orientarea şi adaptabilitatea de ordin multicultural decât CCI este relevant pentru noi deoarece aduce în atenţie parametri ce vin în completarea celor enumeraţi în cazul descrierii primului instrument. Astfel, evaluarea se face pe cinci dimensiuni, respectiv pe

- empatie culturală,
- stabilitate emoţională,
- deschidere către nou,
- flexibilitate şi
- iniţiativă socială.

În afara dimensiunilor CCI conturate de instrumentele mai sus amintite, considerăm că mai există o serie de parametri care trebuie amintiţi şi luaţi în calcul în momentul stabilirii ponderii pe care aceştia trebuie să o aibă în evaluarea

[51] Ruben, B. D. (1976). Assessing communication competency for intercultural adaptation, *Group & Organization Studies, vol 1*, pp. 334-354.
[52] Bennett, M. J., & Hammer, M. R. (1998). *The intercultural development inventory (IDI) manual*. Portland, OR: The Intercultural Communication Institute.
[53] Van der Zee & van Oudenhoven în Ponterotto, J.G., Utsey, S.O., Pedersen, P.- *Preventing prejudice: a guide for counselors, educators and parents*, Sage, 2006

competenței de comunicare interculturală. Astfel, Clyne [54](1981) identifică două tipuri de parametri care intervin în identificarea şi explicarea diferențelor culturale la nivelul discursului scris, dar care se reflectă şi la nivelul discursului oral. Conform respectivului cercetător, există pe de o parte parametri de interacțiune socio-culturală precum armonia, evitarea incertitudinii, individualitatea şi asupra cărora nu insistă (de altfel pe bună dreptate dacă e să ținem cont de literatura în acest domeniu ai cărei reprezentanți de seamă sunt Hofstede şi Trompenaars) şi parametri cultural discursivi precum orientarea către conținut/formă[55] şi linearitatea argumentării vs divagare [56].

Pornind de la trecerea în revistă din acest subcapitol putem identifica o serie de parametri specifici competențelor ce definesc conceptul de competență de comunicare interculturală. Aceştia sunt redați în Tabelul nr. 2 şi pot fi luați în considerare în articolele şi cercetările următoare care vizează stabilirea ponderii pe care trebuie să o aibă în dezvoltarea modelelor de perfecționare a competențelor interculturale ale militarilor români. Trebuie să remarcăm totuşi că aceşti parametri nu reprezintă o listă exhaustivă. Dimpotrivă, deşi validați în urma cercetărilor care i-au consacrat drept indici de măsurare a variabilelor conceptului de competență de comunicare, aceştia rămân deschişi discuției şi analizei.

Concept	Dimensiuni	Variabile	Parametri
Competența de comunicare interculturală	***competențe de socializare***	***competențe socio- culturale***	• Managementul interacțiunilor (individualitate/colectivitate) • modalitați de arătare a respectului (distanța față de putere) • orientarea către cunoaştere • proxemica • empatia
		competențe psiho-sociale	• toleranța la ambiguitate (cultura vinei-cultura ruşinii)

[54] Clyne, M.- *Inter-cultural communication at work: cultural values in discourse*

[55] Deşi ne putem aştepta ca în toate culturile să întâlnim un mixtum al celor două componente ale parametrului formă-conținut, în realitate este un fapt dovedit că unele culturi au o predilecție față de formă, în timp ce altele sunt mai înclinate să acorde importanță conținutului în defavoarea formei.

Spre exemplu, în cultura anglo saxonă regulile de construire a discursului se pot dovedi mai importante decât conținutul propriu zis. Astfel, devierile de la normele de construire a discursului pot împiedica receptorul în evaluarea adecvată a conținutului aceluiaşi discurs, cf. Clyne, Michael- *Inter-cultural communication at work: cultural values in discourse,p.187.*

Pe de altă parte, culturile care pun accent pe conținut în defavoarea formei sunt de cele mai multe ori caracterizate şi de un sistem educațional în care accentul cade pe elitele intelectuale şi implicit pe idealizarea intelectualului ca deținător al autorității şi cunoştințelor(Galtung 1985). Un exemplu relevant în privința aceasta îl constituie cultura germană (Nicholas 1983:213-14 şi Galtung 1985) în care simplificarea formei nu este în mod necesar percepută ca marcă a unui stil academic.

[56] Linearitatea implică disciplină retorică, scoaterea în evidență a conexiunilor ideatice ce comportă semnificație pentru tema discursului, aşa cum este cazul culturii anglo-saxone, caz în care excesul de cuvinte care conduce la redundanță este interzis din motive estetice şi cognitive. (Clyne 1981, 1987). Pe de altă parte, în anumite culturi de origine asiatică sau arabă, divagarea este considerată marcă şi parametru de evaluare a discursului formal.

			• gestionarea rolurilor impuse de comportamentul interrelațional (tipuri de tranzacții acceptate şi validate de codul psiho-socio-cultural al individului şi comunității din care face parte)
	competențe plurilingvistice	***competențe lingvistice***	A se vedea parametrii stabiliți déjà în Cadrul European de Referință asupra cărora nu vom insista datorită recunoaşterii lor la nivel internațional drept parametri de referință în evaluarea nivelului de cunoaştere a unei limbi
		pragmatice	Idem
		sociolingvistice	orientarea către conținut/formă linearitatea argumentării vs divagare
		competențe metalingvistice	Sensibilitatea interculturală

Tabelul nr. 2. Competența de comunicare interculturală: dimensiuni, variabile, parametri.

Note bibliografice

[1] Jacob, N.- *Intercultural Management*, Kogan Page, 2003
[2] Tomlinson, J (1999) *Globalization and Culture*, University of Chicago Press, Chicago
[3] Spitzberg, B. H., Cupach, W. R- *Interpersonal Communication Competence*, Sage, Beverly Hill CA, 1984
[4] Landis, D., Bennett,J., Bennett, M. J.,- *Handbook of Intercultural Training*, Sage, 2004, pp.148-160
[5] Brislin,R.W., Yoshida, T.- *Intercultural Communication Training: an introduction*, Sage, 1994
[6] Guilherme, M.- *Critical citizens for an intercultural world*, Multilingual Matters Ltd, 2002, p. 133
[7] Byram, M.- *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*, Multilingual Matters Ltd., 1997, pp.31-37
[8] Bantaş, A., Croitoru E.- Didactica traducerii, Bucureşti, Teora, 1998, p. 28
[9] Sercu, L. - *Foreign Language Teachers and Intercultural Competence, Clevedon-Buffalo-Toronto,* Multilingual Matters Ltd, 2005, pp.2-5
[10] Byram, M.- *From foreign language education to education for intercultural citizenship*, Political Science, 2008, p. 68)
[11] Byram,M., Nichols,A., Stevens, D.- *Developing Intercultural Competence in Practice*, Multilingual Matters Ltd, 2001, p.7
[12] Kete, M. A., Miike, Y., Yin, J.- *The Global Intercultural Communicator*,Routledge, 2008, p.218
[13] Greenne, J.O., Burleson, B.R.- *Handbook of Communication and social interaction skills*, 2003, pp. 303-304, Frey, H.- *Politeness: Theoretical Approaches And Language Practice*, pp. 4-5 şi în Van Dijk- *Discourse as Social Interaction*, Sage, 1997, p.39
[14] Pilar, M., Jorda, S.- *Third language learners: pragmatic production and awareness*, Multilingual Matters Ltd, 2005, pp.51-52
[15] Karlfried Knapp în Bakic-Miric, N.- *Re-imaging Understanding of Intercultural Communication, Culture and Culturing***,** Journal of Intercultural Communication*,* 17 iunie 2008.
[16] Bennet, M.J. (ed.)- Basic concepts of intercultural communication: selected readings, Intercultural Press, 1998, pp.10-11
[17] http://www.britishcouncil.org/colombia-exams-ielts-common-european-framework-cambridge-esol-and-alte.pdf
[18] Cui, G., & van den Berg, S. (1991). Testing the construct validity of intercultural effectiveness, *International Journal of Intercultural Relations, 15*, pp. 227-241
[19] Ruben, B. D. (1976). Assessing communication competency for intercultural adaptation, *Group & Organization Studies, vol 1*, pp. 334-354.
[20] Bennett, M. J., & Hammer, M. R. (1998). *The intercultural development inventory (IDI) manual*. Portland, OR: The Intercultural Communication Institute.

[21] Van der Zee & van Oudenhoven în Ponterotto, J.G., Utsey, S.O., Pedersen, P.- *Preventing prejudice: a guide for counselors, educators and parents*, Sage, 2006
[22] Clyne, M.- *Inter-cultural communication at work: cultural values in discourse*

STRATEGIA DE PROMOVARE A PROFESIEI MILITARE ÎN ROMÂNIA

Mr. Mihai Bogdan ALEXANDRESCU

Abstract

Lucrarea de față incearcă să prezinte în linii generale principiile care stau la baza promovării profesiei militare în contextul geopolitic actual şi conform obligaţiilor asumate de România ca membru NATO. În toate domeniile de activitate, lupta pentru câştigarea resursei umane se duce în termenii unei competiţii acerbe, în continuă creştere.

Lipsa unei strategii de promovare a propriei oferte profesionale, cât şi a unor programe de recrutare adecvate, atrage după sine nu numai pierderea candidaţilor cu adevărat competitive, dar şi irosire de resurse financiare, dar ceea ce este mai grav, duce la alterarea imaginii organizaţiei.

Key words: *strategie, promovare, profesie militară, recrutare, selecţie.*

Tranziția de la armata bazata pe serviciul militar obligatoriu, la cea bazată pe voluntariat, a impus repoziționarea profesiei militare pe piața muncii, mai ales în raport cu concurența reprezentată de celelalte instituții similare ale statului.

Scăderea constantă, an de an, a numărului de candidați pentru instituțiile militare de învățământ, până la un nivel de alarmă, a impus, la sfârşitul anilor '90, evaluarea situației existente, analiza cauzelor şi a consecințelor pe termen scurt, mediu şi lung, nu doar pentru învățământul militar, care nu este un scop în sine, ci, mai ales, pentru viitorul resursei umane profesionalizate a apărării.

De exemplu, dacă în 1977 erau aproape 4 candidați pentru un loc în academiile militare, în 1999 numărul de candidați/loc pentru cariera de ofițer ajunsese, deja, la 2.

Cauza acestei scăderi constante a constituit-o inadecvarea sistemului de recrutare existent în acel moment, la condițiile economice şi sociale, la schimbările produse pe o piață a forței de muncă din ce în ce mai dinamică.

În prima strategie de promovare, concepută în anul 1999, profesia militară a fost reprezentată într-o manieră realistă, favorabilă, accentuându-se avantajele

oferite pe parcursul şcolarizării şi al exercitării profesiei militare, comparativ cu ofertele existente pe piaţa civilă a muncii.

Ca urmare, profesia militară a devenit mult mai vizibilă pe piaţa muncii, iar poziţia câştigată de structurile nou înfiinţate – birourile informare-recrutare, pe plan local, a contribuit la consolidarea imaginii instituţiei militare, în general.

Campaniile de promovare, fără a fi, la nivelul cerut de amploarea şi importanţa socială a recrutării personalului militar profesionalizat, au revitalizat profesia militară pe piaţa muncii şi au susţinut activităţile desfăşurate de recrutori în mediile de proveniență a grupurilor-ţintă. Deşi insuficiente şi incomplete, campaniile de promovare au fost binevenite.

Cu cât resursa umană este mai importantă pentru o organizaţie (numeric şi calitativ), cu atât este mai evidentă şi mai necesară abordarea activităţii de recrutare ca o campanie de marketing. Iar în centrul tuturor eforturilor de marketing se află **promovarea profesiei militare**.

Percepţia societăţii civile asupra sistemului de recrutare şi selecţie din armată

Deşi instituţia militară este foarte apreciată de populaţia României (aşa cum arată sondajele de opinie realizate la nivel naţional), profesia militară rămâne cotată la un nivel mediu într-o ierarhie a preferinţelor.

Deja se resimte o diminuare a interesului manifestat în anii 2000 şi 2001, ca efect al schimbării politicii de recrutare a personalului militar şi al primei campanii de promovare a profesiei militare. Pe de altă parte, calitatea candidaţilor pentru cariera militară, deşi considerabil mai bună decât înainte de 1999, nu a mai înregistrat evoluţii notabile în ultimii ani.

Având în vedere profesionalizarea corpului soldaţilor şi gradaţilor, este posibil ca asigurarea numărului relativ mare de candidaţi pentru această categorie de personal, într-un timp relativ scurt, să ducă la o scădere temporară a calităţii acestora. De aceea, nu trebuie ignorată situaţia existentă în interiorul şi în afara organismului militar, şi nici experienţa armatelor cu tradiţie în domeniul promovării profesiei militare şi a recrutării pe bază de voluntariat.

Există o serie de factori care pot influenţa în mod negativ atingerea obiectivelor de recrutare a personalului militar, după cum urmează:

- piaţa civilă a ofertelor educaţionale şi profesionale s-a diversificat foarte mult, au apărut specializări noi, de graniţă, care conferă flexibilitate profesională şi locuri de muncă în medii concurenţiale, cu posibilităţi rapide de promovare şi salarii motivante.
- scăderea naturală şi îmbătrânirea populaţiei, dar şi migraţia externă a forţei de muncă, ce a atins apogeul după aderarea la Uniunea Europeană, sunt fenomene care duc la creşterea competiţiei interne şi scad considerabil baza de selecţie pentru profesia militară.
- impactul pe care măsurile de restructurare a armatei îl au asupra imaginii profesiei militarea este greu de contracarat prin articole şi discursuri explicativ-liniştitoare în mass-media, sau prin popularizarea succeselor înregistrate de militarii români în teatrele de operaţii, prin aprecierile primite

de la oficialii Alianței Nord-Atlantice, cu prilejul participării la diverse misiuni. Mitul locului de muncă sigur şi al unei evoluții previzibile în carieră (de exemplu accederea relativ sigură la gradul de colonel, menținerea în activitate până la vârsta pensionării etc.) este pe cale de destrămare.

- militarii disponibilizați sau cei cărora nu li se mai reînoiesc contractele, din diverse motive, se simt, de multe ori, frustrați. De aceea, conştient sau nu, prin exprimarea unor opinii negative şi subiective, referitoare la armată, în mediul civil, aduc deservicii eforturilor de recrutare.
- aderarea României la NATO, chiar dacă este un succes politic şi o garanție pentru securitatea națională, poate fi şi o armă cu două tăişuri, din punctul de vedere al promovării profesiei militare. A fi membru NATO nu înseamnă numai drepturi, ci şi obligații. La aceasta se adaugă riscurile rezultate din noile obligații militare ale armatei române, inclusiv cele asumate în cadrul coaliților antiteroriste, din afara NATO. Un sondaj de opinie realizat de Metro Media Transilvania arată că 44% dintre tinerii cu vârste între 14 şi 29 de ani consideră că integrarea în NATO înseamnă riscuri.
- profesia militară nu este una dintre cele mai atractive profesii, prin însăşi natura ei. Principalele atuuri sunt asigurarea unui loc de muncă imediat după parcurgerea perioadei de formare, gratuitatea învățământului şi o anumită protecție socială. În schimb, independența este mai redusă, există multe reguli, constrângeri, obligații, disciplina este mai strictă, birocrația mai accentuată, iar mediul poate fi, uneori, solicitant şi riscant. Pentru mulți, balanța ar putea să nu pară în favoarea lor.
- chiar dacă sentimentul patriotic, național nu a dispărut, mesajul patriotic şi-a pierdut din credibilitate, din forță. Tinerii anilor 2000 sunt greu de atras cu simple sloganuri patriotice. Ei sunt mult mai lucizi şi mai informați atunci când este vorba de lumea în care trăiesc. Sistemul lor de valori, mentalitățile, aspirațiile sunt altele decât cele ale generațiilor din care fac parte actualii lideri militari. Ei doresc, în primul rând, să aibă, în cel mai scurt timp posibil, un nivel de trai cât mai ridicat sau, oricum, superior celui al familiilor de proveniență. În consecință, vor căuta un loc de mucă sau o profesie care să le poată oferi acest lucru.
- urmărind ceea ce se întâmplă în armatele țărilor membre NATO, se constată că dezvoltarea socio-economică nu face decât să scadă atractivitatea profesiei militare, în raport cu alte profesii, să-i îndepărteze pe tineri de cariera militară. Zecile de milioane de dolari, euro sau lire sterline cheltuite anual, pentru atragerea şi reținerea candidaților, dovedesc faptul că interesul este, în primul rând, al instituției militare a statului respectiv, şi că profesia militară nu este una dintre cele mai căutate, atunci când există posibilitatea de a alege.
- abundența de oferte şi "bombardamentul" zilnic cu produse publicitare au făcut ca modalitatea de prezentare să fie deosebit de importantă, de multe ori hotărâtoare pentru succesul unui produs, serviciu, organizații sau persoane. Nici profesia militară nu face excepție de la această regulă. Totuşi, dacă

Ţinând cont de aspectele prezentate mai sus, se impune cu necesitate, accelerarea şi revitalizarea interesului tinerilor pentru cariera militară. Acest interes oscilează în funcţie de situaţia economică generală, de percepţia existentă la un moment dat, asupra organizaţiei militare, dar şi de strategiile de marketing ale altor instituţii, pentru care procesul recrutare-selecţie este mult mai scurt, mai puţin solicitant şi mai puţin costisitor, şi care oferă independenţă şi mobilitate profesională mai mare.

Externalizarea componentei de publicitate (reclamă) a promovării profesiei militare este o necesitate. Deşi armata deţine un trust de presă, un studio cinematografic şi o editură cu îndelungată experienţă şi realizări notabile, care pot sprijini campaniile de promovare a profesiei militare, nu are structuri specializate în creaţie şi producţie publicitară – *advertising*.

Pe de alta parte, renunţarea la conformismul şi conservatorismul asociate în mod tradiţional imaginii organizaţiei de tip militar, la modalităţile clasice de abordare a mediului militar, va surprinde în mod plăcut şi va atrage în special atenţia tinerilor. Aceştia vor percepe această schimbare ca pe o dovadă a însăşi schimbărilor produse în armată.

Raportul comunicare-promovare

Comunicarea "se află în centrul a tot ceea ce întreprinde firma şi este prezentă în toate activităţile acesteia", marketingul modern are la bază ipoteza comunicării bilaterale eficiente – consumatorii comunică firmelor ce doresc, iar firmele îi informează pe consumatori cu tot ceea ce au de vânzare. *În sens larg*, comunicarea vizează toate variabilele mixului de marketing împreună cu toate activităţile întreprinderii[57]. *În sens restrâns*, comunicarea de marketing e considerată o activitate promoţională, legată de vânzarea personală şi de masă, în care sunt incluse publicitatea, reclamele, precum şi promovarea vânzărilor[58].

Pentru Ph.Kotler comunicarea eficientă a organizaţiei depinde de modul în care ea rezolvă următoarele probleme: dacă trebuie să comunice sau nu, cât şi cum să cheltuiască pentru comunicare[59]. Răspunsurile la aceste întrebări se obţin în cadrul sistemului de comunicaţii în marketing, pe care şi-l organizează orice firmă importantă, sistem ce include ansamblul comunicărilor cu intermediarii, consumatorii, organisme publice separate, dar şi între ele.

Principală activitate de comunicare a firmei este *mixul promoţional* – programul comunicaţiilor de marketing – ce constă în "combinaţia specifică a instrumentelor de publicitate, vânzarea personală, promovare a vânzărilor şi relaţii publice, utilizate de aceasta pentru a-şi îndeplini obiectivele de marketing şi publicitate". Dar, pentru ca impactul comunicării să fie maxim, întregul mix de

[57] M.Wayne Dehoziere, "The Marketing Communication Process", McGrow-Hill, 1976
[58] E.J.McCarthy şi W.D.Perreault jr., Basic Marketing, ed. a 8-a, Irwin, 1984
[59] Ph.Kotler, Managementul Marketingului, Ed Teora, Bucureşti, 1997, p.815-816

marketing al firmei nu numai promovarea, ci şi produsul trebuie să fie coordonat în aşa fel, încât, să se asigure o difuzare completă a informației şi o recepționare a modului în care acestea sunt apreciate.

În concluzie, sistemul de comunicații de marketing constituie cadrul general în care se desfăşoară *promovarea* (sub mixul promoțional) cu cele patru instrumente promoționale: publicitatea, vânzarea personală, promovarea vânzărilor şi relațiile publice, care urmăresc prezentarea organizației, a produselor şi serviciilor sale, sensibilizarea potențialilor clienți şi bineînțeles creşterea vânzărilor pentru a se obține un profit mai mare (Fig.18).

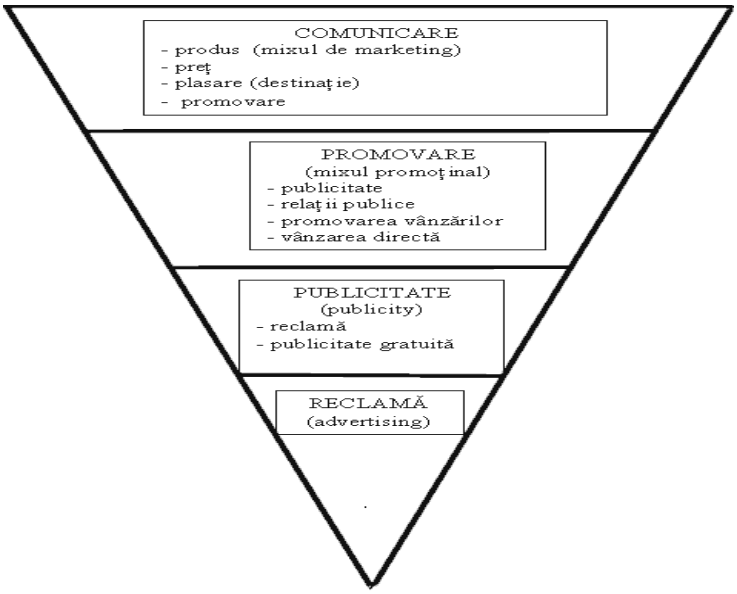

Figura 1. Sistemul de comunicare al organizației.

Promovarea- mijloc de informare şi atragere a potențialilor militari

Promovarea, ca unul din domeniile cele mai empirice ale acțiunii marketingului, se exprimă în "ansamblul de acțiuni şi mijloace de informare şi atragere a cumpărătorilor potențiali către punctele de vânzare, în vederea satisfacerii nevoilor şi dorințelor acestora şi implicit a creşterii eficienței economice a activității întreprinderii producătoare"[60].

Amplificarea fenomenului promoțional îşi găseşte explicația în: "accelerarea concurenței, aglomerarea piețelor, saturarea consumatorului față de numărul excesiv de comunicații publicitare, banalizarea produselor şi mărcilor, preferința pentru rezultate obținute pe termen scurt, exigențele noilor forme de distribuție etc."[61], ceea ce face ca promovarea permanentă a produselor să devină cerință majoră, un factor indispensabil al oricărui proces de vânzare, indiferent de natura mărfii.

Ca formă de comunicare folosită pentru a informa, convinge sau reaminti publicului despre bunurile, serviciile, imaginea, implicarea în comunitate a unei persoane sau organizații, promovarea are adesea rolul decisiv în procesul de

[60] D. Patriche "Marketing industrial" Ed. Expert, Bucureşti 1994, p.215
[61] Dubois, P., L., Jolibert, A., Marketing-teorie şi practică, Clu-Napoca 1994, p.233

realizare a obiectivelor stabilite. În mod tradițional, promovarea avea ca scop atragerea de noi clienți. În prezent este cel puțin la fel de important, dacă nu chiar mai important să reaminteşti clienților avantajele oferite de produsele proprii, față de cele ale concurenților şi să-i convingi de acest lucru. Astfel, promovarea modernă va stimula, dezvolta şi orienta nevoile consumatorilor.

Nimeni nu se mai îndoieşte astăzi, de necesitatea promovării produselor, fapt reflectat în structura mixului de marketing, a cărei importantă variabilă este promovare(una din cele 4 considerate clasice). Cu cât va fi mai flexibilă şi novatoare activitatea de promovare, cu atât impactul ei, va fi mai mare pe o piață saturată de mesaje publicitare.

În literatura de specialitate, întâlnim o dublă accepțiune dată promovării pe care o explică P. Lasségne[62].

Astfel, în sens larg promovarea este sinonimă cu "dinamica comercială" şi desemnează toate cercetările care pot să antreneze creşterea vânzărilor. Termenul anglo-saxon "promotion" desemnează sensul larg al promovării, care este una din cele 4 componente ale mixului de marketing(product, price, place, promotion).

Promovarea, considerată ansamblul de tehnici sau practici a marketingului, ori acțiune de marketing, ori formă de comunicare, urmăreşte depăşirea unui nivel al vânzărilor prin captarea atenției şi atragerea cumpărătorilor potențiali, de către punctele de vânzare, informarea, convingerea, formarea şi menținerea unei clientele atrasă de produs şi întreprinderea producătoare.

Conceperea şi desfăşurarea campaniei de promovare a profesiei militare

Noul sistem de promovare-recrutare a fost creat pentru a răspunde cerințelor de recrutare a candidaților pentru cariera militară în condițiile trecerii treptate la profesionalizarea armatei şi a existenței unei oferte educaționale şi profesionale extrem de dinamice şi de variate.

Datorită faptului că organismul militar nu putea rămâne impasibil la schimbările survenite în societate şi pe piața ofertelor profesionale, a fost necesară găsirea unor modalități eficiente de atragere a tinerilor către acest domeniu profesional prin căutare activă şi continuă, transparență şi colaborare cu mediul civil şi comunitatea locală.

Principalul mediu de recrutare îl constituie instituțiile de învățământ. Pentru asigurarea succesului în concurență cu celelalte instituții care recrutează absolvenți, recrutarea în instituțiile de învățământ trebuie să se bazeze pe principiul "recrutat de primul care l-a contactat". Aplicarea eficientă a acestui principiu presupune ca problemele de bază ale recrutării, selecției şi concursurilor de admitere în instituțiile militare de învățământ să fie cunoscute încă de la începerea anului şcolar, iar cariera militară să fie percepută ca o alternativă profesională pozitivă de îndată ce tinerii încep să se gândească la viitor.

[62] P. Lasségne, Gestion commerciale, Paris, Les Conts de Droit, tome 2, 1972, p.73

Admiterea în instituțiile militare de învățământ are anumite caracteristici care o deosebeşte de admiterea în celelalte instituții de învățământ : necesită parcurgerea unor etape într-o perioadă mare de timp (câteva luni), în alte localități decât cea de reşedință (vizita medicală, selecția, admiterea), implică existența unui număr mare de candidați şi nu oferă certitudinea obținerii rezultatului aşteptat. De aceea, imposibilitatea de a informa din timp potențialii candidați determină orientarea opțiunii acestora către alte domenii profesionale, mult mai avantajoase din punctul de vedere al metodologiei de accedere în instituție. Din păcate, nu toți factorii implicați în această activitate conştientizează faptul că rezultate unui an de recrutare depind în mare măsură de perioada anului şcolar în care recrutorii dispun de informațiile necesare pentru desfăşurarea activităților de promovare planificate. Dacă realizăm o analiză comparativă a rezultatelor obținute în ultimii ani de recrutare prin prisma momentului în care informațiile privind problemele de bază ale recrutării şi admiterii au fost disponibile la nivelul birourilor informare-recrutare, se poate observa cu uşurință că numărul cel mai mare de candidați recrutați s-a obținut în anul în care aceste date au fost stabilite cât mai devreme.

Bibliografie

1. Băcanu, B., Management strategic, Editura Teora, Bucureşti, 1997,
2. Burloiu, P., *Managementul resurselor umane*, Bucureşti, Editura Lumina Lex, Ediția a III-a , 2001,
3. Dehoziere, M.Wayne, "The Marketing Communication Process", McGrow-Hill, 1976
4. Dubois, P., L., Jolibert, A., Marketing-teorie şi practică, Clu-Napoca 1994,
5. Dumitru, I.: *Marketing strategic – o abordare în perspectiva globalizării*, Editura Uranus, Bucureşti, 2004;
6. Lasségne, P.,Gestion commerciale, Paris, Les Conts de Droit, tome 2, 1972,
7. McCarthy E.J.şi Perreault W.D.jr., Basic Marketing, ed. a 8-a, Irwin, 1984
8. Mintzberg, H., *The Rise and Fallof Strategic Planning*, Free Press, New York, 1994,
9. Kotler, Ph., Marketing Insights from A to Z, John Wiley & Sons Inc., New Jersey, 2003,
10. Kotler, Ph., Managementul Marketingului, Ed Teora, Bucureşti, 1997,
11. Patriche, D., "Marketing industrial" Ed. Expert, Bucureşti 1994,
12. Sadler, Ph., Strategic Management, second edition, Kogan Page Limited, int. edition, 2003,
13. *** *Buletinul Direcției Management Resurse Umane* nr. 13, Managementul Resurselor Umane în Armata României, anul VI, Bucureşti, 2004;
14. *** *Strategia de promovare a profesiei militare în perioada 2007-2010,* Direcția Management Resurse Umane a Ministerului Apărării, Bucureşti, 2006

PROGRAMUL DE MARKETING - INSTRUMENT DE BAZĂ AL ACTIVITĂȚII DE RECRUTARE ŞI SELECȚIE A PERSONALULUI MILITAR

Mr. Mihai Bogdan ALEXANDRESCU

Abstract

Ca în orice bătălie, strategia, tacticile (politicile), planul de luptă (programul de marketing), cunoaşterea şi analizarea situaţiei, a terenului, a mediului (cercetarea pieţei) sunt condiţii absolut necesare pentru atingerea obiectivului final. În acest sens lucrarea prezintă rolul hotărâtor al programului de marketing în sistemul recrutării şi selecţiei resursei umane din armată.

Key words: *program de marketing, recrutare, selecție, resurse umane, personal military profesionalizat.*

Armata, ca organizație cu atribuții ample în domeniul apărării şi securității naționale şi nu numai, primeşte din partea societății resurse materiale, umane, financiare, informaționale ce se cer a fi utilizate cât mai eficient şi în deplină concordanță cu scopurile şi obiectivele stabilite pentru această instituție a statului.

Resursele umane fac parte din categoria resurselor puse la dispoziția armatei de către societatea în care organizația militară ființează pentru ca aceasta din urmă să-şi poată îndeplini misiunile constituționale încredințate legal. La rândul lor, acestea dispun de un management specific, care „…reprezintă un complex de măsuri concepute interdisciplinar, cu privire la recrutarea personalului, selecția, încadrarea, utilizarea prin organizarea ergonomică a muncii, stimularea materială şi morală, până la momentul încetării contractului de muncă”.[63]

Problematica marketingului recrutării şi selecției resurselor umane în armată dobândeşte o semnificație deosebită, atât datorită schimbărilor semnificative şi rapide din societatea românească, cât şi a transformărilor structurale şi de conținut ale instituției militare.

Armonizarea schimbărilor din mediul militar cu cele generate în domeniul marketingului resurselor umane este o sarcină permanentă şi dificilă a celor cu responsabilități în acest domeniu de activitate. În plus, impactul progresului tehnic

[63] Petre Burloiu, *Managementul resurselor umane*, Bucureşti, Editura Lumina Lex, Ediția a III-a , 2001, p.41

şi al revoluției informaționale, cuplat cu cel al reformei din organismul militar asupra resurselor umane din armată se impune luat şi el în calcul la derularea programelor de recrutare, selecție, formare, dezvoltare şi utilizare a personalului militar şi civil.

În acelaşi timp, integrarea României în Alianța Nord-Atlantică şi aderarea la Uniunea Europeană exercită o influență semnificativă, sistematică şi constantă asupra resurselor apărării, în general, şi asupra resurselor umane din armată, mai ales. De aceea, întregul demers al celor cu responsabilități în domeniul gestionării resurselor umane din armată va avea permanent în vedere exigențele formulate de cele două organizații amintite anterior.

Ca în orice bătălie, strategia, tacticile (politicile), planul de luptă (planul de marketing), cunoaşterea şi analizarea situației, a terenului, a mediului(cercetarea pieței) sunt condiții absolut necesare pentru atingerea obiectivului final.

Planificarea strategică-element fundamental al marketingului militar

Legătura extrem de apropiată dintre marketingul şi managementul strategic, ca ştiințe şi ca domenii de activitate, este cel mai bine reprezentată de utilizarea unui factor comun, care generează o serie de aplicații specifice fiecărui domeniu.

Planificarea strategică reprezintă o activitate integrată în funcția de prevedere a managementului pe baza căreia întreprinderea acționează în vederea formulării implementării unei strategii[64].

Aplicarea planificării strategice în întreprindere, se face la diferite niveluri:

- La nivel organizațional superior, având denumirea de plan strategic al întreprinderii ;
- La nivelul unității strategice de activitate având denumirea de plan al unității strategice de activitate;
- La nivel funcțional de marketing având denumirea de plan strategic de marketing sau plan strategic de produs.

Strategia este văzută drept plan de acțiune, stratagemă, model de comportament, poziție față de mediul extern al întreprinderii şi, în acelaşi timp, perspectivă[65] (modalitate de reflectare a caracterului întreprinderii). Această orientare pe termen lung a întreprinderii, care îi conferă unicitate, trebuie să se caracterizeze prin[66]:

- Definirea clară a pieței țintă şi a nevoilor acesteia;
- Dezvoltarea unei oferte specifice, calitativ superioară adresată pieței țintă;
- Dezvoltarea unei rețele care să distribuie oferta către piața țintă.

Putem grupa strategiile în două mari categorii[67]:

[64] Băcanu, B., Management strategic, Editura Teora, Bucureşti, 1997, pag. 15-18
[65] Mintzberg, H., *The Rise and Fallof Strategic Planning*, Free Press, New York, 1994
[66] Kotler, Ph., Marketing Insights from A to Z, John Wiley & Sons Inc., New Jersey, 2003, pag. 172
[67] Sadler, Ph., Strategic Management, second edition, Kogan Page Limited, int. edition, 2003, pag. 25

1. **strategii la nivel superior**, care îşi propun să îndeplinească misiunea întreprinderii;
2. **strategii competitive**, care asigura şi susţin avantajul competitiv al întreprinderii.

O componentă esenţială a planificării strategice o constituie, prin urmare, planificarea strategică de marketing, care reprezintă un proces complex ce cuprinde etape succesive operaţionale, valori şi ipoteze, în care pe baza situaţiei existente a unei întreprinderi, se identifică şi se stabilesc obiectivele de marketing ale acesteia, strategiile de marketing, se evaluează şi se controlează gradul de realizare a obiectivelor propuse. În acest mod se poate considera că activitatea de marketing devine mai organizată, mai puţin improvizată, mai ştiinţifică îndeosebi datorită caracterului sistematic pe care aceasta trebuie să îl aibă.

Planificarea strategică reprezintă, deci procesul de creare şi menţinere a echilibrului strategic între obiectivele şi posibilităţile organizaţiei pe de o parte şi ocaziile ivite pe o piaţă dinamică, pe de altă parte.

Rezultatele planificării strategice se constituie în generarea de planuri de marketing, care, în funcţie de durata în timp se clasifică în planuri strategice şi în planuri tactice (operaţionale). Planul strategic acoperă o perioadă cuprinsă între trei şi cinci ani, având în vedere cel puţin doi ani fiscali; planul tactic acoperă în mod detaliat acţiunile pe care trebuie să le realizeze întreprinderea, responsabilitatea acestora, sumele de bani necesare etc., pentru o perioadă scurtă de timp, de un an sau chiar mai puţin. În afara acestor tipuri de planuri, în cadrul literaturii de specialitate se menţionează şi existenţa planurilor care se desfăşoară pe o perioadă foarte lungă de timp, de peste cinci ani ca întindere temporală, denumite planuri globale ale întreprinderii.

Fazele planificării strategice în marketingul militar

Adoptarea de către o organizaţie a procesului planificării de marketing este condiţionată de factori multipli, printre care cei mai importanţi sunt:

- existenţa unei compatibilităţi între valorile intrinseci ale procesului de planificare în marketing şi valorile fundamentale ale organizaţiei;
- climatul şi cultura organizaţională;
- nivelul de maturitate atins în evoluţia organizaţiei.
- cunoaşterea, înţelegerea şi folosirea corectă a conceptelor şi instrumentelor de marketing.

Planificarea de marketing are cele mai favorabile condiţii în cadrul acelor firme care dispun de o flexibilitate mai ridicată, comparativ cu cele excesiv ierarhizate, care folosesc mecanisme adecvate de motivare a personalului, care promovează un climat de colaborare şi care sunt puternic orientate către satisfacerea nevoilor clienţilor.

Realitatea din mediul economic arată că o serie de activităţi de planificare se pot realiza şi în absenţa unui plan de marketing, fără a exista deci o planificare formalizată.

Orientarea multor firme către planificarea de marketing se justifică, fără îndoială, de avantajele pe care le oferă aceasta. În acest sens, cele mai importante **avantaje** sunt:

- planificarea duce la creşterea nivelului de motivaţie managerială şi la o mai bună cooperare interdepartamentală;
- conduce la stabilirea unor obiective realiste;
- oferă o probabilitate mai mare de a identifica evoluţiile ulterioare probabile;
- asigură o mai mare capacitate de a face faţă schimbării;
- reduce la minimum reacţiile iraţionale în faţa neprevăzutului;
- permite o comunicare mai eficientă între membrii conducerii firmei;
- generează o gândire sistemică de perspectivă;
- asigură alocarea mai eficientă a resurselor organizaţiei în funcţie de oportunităţile pieţei;
- oferă cadrul optim de control şi revizuire, pe o bază continuă, a activităţilor desfăşurate.

Experienţa planificării strategice de marketing a conturat **etapele de bază**, relevante, general valabile pentru toate întreprinderile, care trebuie parcurse în cadrul procesului planificării strategice. Acestea sunt:

- analiza tendinţelor interne şi externe;
- analiza strategică;
- analiza SWOT şi analiza problemelor;
- definirea obiectivelor;
- alegerea strategiei;
- planuri de acţiune;
- implementare;
- control şi evaluarea performanţelor.

Programul de marketing–instrument de bază al desfăşurării activităţii de marketing în serviciile de apărare

Desfăşurarea activităţilor de marketing cu eficienţă ridicată presupune includerea lor într-un program de marketing care, prin conţinut, mod de elaborare şi punere în aplicare se constituie în instrument de bază al managementului firmei. În esenţă, programul de marketing în servicii nu diferă de cel utilizat în cazul bunurilor, conţinutul şi metodologia de elaborare fiind similare. Unele deosebiri apar însă în privinţa locului ocupat în cadrul managementului firmei, mai precis în realizarea funcţiei de planificare a acestuia şi a conţinutului fiecărei etape parcurse în elaborarea şi operaţionalizarea sa.

Deşi recunoscută ca o componentă importantă a activităţii de management, planificarea (programarea) este utilizată pe scară redusă în domeniul marketingului serviciilor. Explicaţia trebuie căutată atât în tinereţea acestui domeniu cât şi în specificul său. Într-adevăr, suprapunerea funcţiilor de marketing, prestaţie, vânzări (comercială) şi de personal face dificilă, în practică, separarea activităţilor de marketing şi includerea lor în programe distincte, în special la nivelul conducerii

operative. În acest caz programul de marketing este comun cu cel de prestație, existența sa rezumându-se la orientarea către piață a activităților operative şi la includerea unor activități specifice marketingului: de promovare, cercetări de marketing, forme de vânzare.

Suprapunerea funcțiunii de marketing cu cea operativă şi de personal are conotații şi la nivelul managementului superior regăsindu-se în definirea misiunii firmei şi obiectivelor strategice generale, componente incluse deopotrivă în cadrul managementului şi marketingului strategic. Alcătuind contextul strategic al fundamentării programului de marketing aceste elemente constituie prima etapă a elaborării sale.

În situația în care firma nu utilizează încă planul ca instrument de conducere a proceselor şi activităților sale, misiunea firmei şi obiectivele strategice vor fi incluse ca parte integrantă a programului de marketing. În caz contrar, când ele sunt deja parte a planului general al firmei, etapa urmăreşte doar revederea şi eventual orientarea lor către piață.

O astfel de orientare asigură programului de marketing şi celorlalte activități un loc central în cadrul planificării strategice.

Particularitățile programării activității de marketing în servicii sunt evidențiate însă în gradul cel mai înalt de structura programului care ia în considerare conținutul marketingului serviciilor. În consecință, etapele programului şi mai ales activitățile concrete care fac obiectul acestuia vor fi desfăşurate cu luarea în considerare a cerințelor marketingului extern, marketingului interactiv şi a celui intern. În acelaşi timp, în structură vor fi reflectate corespunzător particularitățile mix-ului: produs global, produs parțial, prețul produsului oferit, respectiv livrat, promovat şi distribuția corespunzătoare şi aşa mai departe.

O serie de particularități apar şi în legătură cu responsabilitatea realizării activităților programului. Astfel activitățile corespunzătoare marketingului interactiv intră în atribuțiile personalului operativ. Practic suprapunerea funcțiunii operative cu cea de marketing apare la acest nivel, activitățile de marketing fiind incluse în programe comune cu cele operative.

Activitățile marketingului extern apar în responsabilitatea unor compartimente aflate de regulă la nivelul managementului superior: marketing, relații cu clienții, vânzări, promovare.

Elaborarea şi operaționalizarea programului de marketing în servicii presupune parcurgerea unor etape în cadrul cărora se reflectă atât unitatea marketingului, acestea fiind similare cu cele din cadrul bunurilor cât şi specificul serviciilor, conținutul fiecărei etape fiind adaptat particularităților acestora.

La fel ca într-o acțiune de luptă, agresivitatea şi elementul surpriză sunt, de asemenea hotărâtoare. Pentru a continua comparația, am putea asemăna campania de recrutare cu un război psihologic, pentru că, în ultimă instanță, se bazează pe influențarea populației-țintă în scopul obținerii unui anumit răspuns. Câştigă cel care a transmis mesajul potrivit, prin mijlocul cel mai eficient.

Ca urmare, metodele şi instrumentele de recrutare se diversifică şi se perfecționează continuu, iar programele de marketing devin din ce în ce mai complexe şi mai flexibile pentru a ține pasul cu evoluția pieței.

De aceea, armata nu poate rămâne în afara acestor realităţi şi tendinţe, ea trebuie să dezvolte permanent strategii de marketing ale recrutării capabile să plaseze şi să prezinte profesia militară pe piaţa ofertelor profesionale ca marcă atractivă şi bine definită.

Bibliografie

1. Băcanu, B., Management strategic, Editura Teora, Bucureşti, 1997,
2. Burloiu, P., *Managementul resurselor umane*, Bucureşti, Editura Lumina Lex, Ediția a III-a , 2001,
3. Dumitru, I. : *Marketing strategic – o abordare în perspectiva globalizării*, Editura Uranus, Bucureşti, 2004;
4. Mintzberg, H., *The Rise and Fallof Strategic Planning*, Free Press, New York, 1994,
5. Kotler, Ph., Marketing Insights from A to Z, John Wiley & Sons Inc., New Jersey, 2003,
6. Sadler, Ph., Strategic Management, second edition, Kogan Page Limited, int. edition, 2003,
7. *** *Buletinul Direcției Management Resurse Umane* nr. 13, Managementul Resurselor Umane în Armata României, anul VI, Bucureşti, 2004.

ASPECTE PRIVIND FACTORII CE ASIGURĂ SUCCESUL ÎN DIGITIZAREA FORȚELOR MILITARE

LTC Constantin BĂDESCU

Training center for communications and information science

Abstract

The use of digital technology for future military operations will bring unintended consequences that will profundly affect the art of warfighting. Joint digitization is an architecture that improves joint C2 functions through the availability of real- time situational information, links between sensors to shooters and the use of integrated shared knowledge by automatically generating informational data bases. This paper is about a few consequences of digital tehnology: the shock of the new tehnology, the interoperability in C4I systems, and the protection of information in the digital batlefeeld and the military education system.

Țări membre NATO sau nu, acordă o foarte mare importanță problemelor legate de apărarea națională şi colectivă, de provocările viitoare la care vor trebui să facă față. SUA, cu pragmatismul caracteristic, şi-a trasat sarcinile viitoare în funcție de provocările prognozate în NCW (Network Centric Warfare), Joint Vision 2010, Joint Vision 2020 etc. [2]. În aceste documente accentul se pune pe crearea superiorității informaționale şi tehnologice față de orice adversar şi ca o consecință devine o prioritate digitizarea forțelor militare prin dotarea cu ultimele tehnologii în domeniul I.T.&C. pentru a face față câmpului de luptă digital al viitorului. Aceleaşi preocupări trebuie să le aibă orice stat care doreşte ca şi în viitor să-şi poată apăra interesele politice şi să facă față provocărilor, singur sau în alianțe. În literatura de specialitate se remarcă faptul că demersul de trecere la digitizarea forțelor militare nu se face uşor pentru că implică şi **schimbarea mentalității**. Singura soluție rămâne restructurarea cu acceptarea „suferințelor transformării".

Se porneşte de la o realitate acceptată şi cunoscută de toți cei care lucrează în domeniul planificării: bugetele şi resursele umane alocate apărării sunt limitate în toate țările. Cantitatea de tehnică militară şi numărul militarilor pot fi reduse

prin digitizarea forţelor militare şi realocarea resurselor pentru sisteme C4I (C4ISR). Restructurarea în domeniul sistemelor de comunicaţii şi informatică este **punctul zero** cu care se începe modernizarea forţelor militare. Revoluţiile tehnologice şi restructurările organizatorice produc „suferinţe" în orice sistem militar, industrial, social etc. Succesul în digitizarea forţelor militare se obţine numai prin controlul „suferinţelor generate". Consecinţele transformării armatei din punct de vedere al I.T.&C, trebuie determinate în primul rând, cu toate că este foarte dificil de obţinut acest lucru.

Operaţiile militare includ luarea deciziilor în timp oportun, iniţiativă permanentă, sincronizarea manevrei, sprijinul logistic, etc. Permanent trebuie să se culeagă informaţii despre (potenţialii) inamici şi aliaţi, să se facă schimburi şi să se distribuie informaţii între unităţi şi mari unităţi în plan vertical şi orizontal ca activităţi vitale pentru executarea cerinţelor de bază doctrinare.

Tehnologia I.T.&C este o unealtă care intensifică şi îmbunătăţeşte capabilitatea de a culege informaţii, de a schimba şi distribui informaţii pe orizontală şi verticală. Forţele care sunt inferioare în utilizarea I.T.&C. sunt inferioare în aplicarea principiilor doctrinare. Deci, dacă alte condiţii sunt similare, acele forţe militare inferioare în aplicarea revoluţiei I.T.&C vor fi învinse în război, aşa cum în domeniul economic organizaţiile inferioare în aplicarea revoluţiei I.T.&C. vor fi înfrânte în competiţia afacerilor. Este foarte important ca cei implicaţi în digitizarea forţelor militare să aibă clar şi să accepte necesitatea şi eficientizarea acestei restructurări. Dacă nu, vor fi discuţii nesfârşite care nu vor duce la niciun rezultat. Sunt o serie de întrebări la care greu se poate da un răspuns atât timp cât nu se digitizează complet forţele militare: "Cum se va lupta după digitizare?", „Cum va fi afectată numeric structura militară?" etc. Organizarea, procedurile de comandă şi activităţile de stat major în punctele de comandă pot fi stabilite parţial înainte de aplicarea restructurării I.T.&C. Dar, ca să se răspundă la ce transformări vor fi în mediul militar în urma procesului de digitizare, este foarte dificil în situaţia actuală, când toate activităţile se execută pe baza lecţiilor învăţate din structura clasică, când nu exista un mediu digital şi fără a avea structuri cu reală experienţă în folosirea sistemelor I.T.&C., cu aplicaţiile soft şi sistemele aferente. Deoarece instalarea sistemelor digitale nu are rezultate concrete imediate (nu omoară imediat inamicii), instalarea sistemelor C4I este adeseori amânată. Viteza progresului în I.T.&C. este mare şi cele mai multe forţe militare vor trece, ca o necesitate, la digitizarea lor. Este foarte important pentru noi să trecem la instalarea sistemelor C4I în mod rapid, pentru a putea utiliza avantajele sistemelor I.T.&C. şi pentru a căpăta experienţă în lucrul cu aceste sisteme. Interoperabilitatea în cadrul C4I este necesară pentru ca informaţia să fie transmisă, schimbată şi distribuită rapid pe verticală şi orizontală.

Pe de altă parte, în forţele digitizate, importante funcţii depind de sistemele informaţionale care devin noile puncte sensibile, nevralnice ale forţelor militare. Şi ele trebuie protejate împotriva atacurilor pentru că informaţia trebuie garantată. Dar aceste două obiective ale C4I – interoperabilitatea şi protecţia informaţiei sunt contradictorii. Asigurarea interoperabilităţii şi în acelaşi timp protejarea informaţiei va fi garanţia succesului forţelor digitizate.

1. Interoperabilitatea în cadrul sistemelor C4I

Cele mai noi tehnologii I.T.&C. pot fi folosite în noile sisteme C4I. Cu toate aceste noi descoperiri tehnologice, sistemele vechi din dotarea armatelor nu pot fi înlocuite imediat şi din acest motiv se cere interoperabilitate între sistemele vechi şi sistemele noi. Fiecare subsistem al sistemului C4I este obținut prin diferite proiecte cu cerințe de utilizare diferite, în mai mulți ani, cu diferite susțineri bugetare şi prin contracte obținute de diferite companii. De aceea este necesar ca sistemele C4I să aibă mediul de operare standardizat şi comun.

Chiar dacă interoperabilitatea dintre sisteme este asigurată la nivel hardware şi software, interoperabilitatea efectivă nu poate fi obținută dacă datele ce sunt vehiculate prin sistem nu au sistem comun de utilizare.

În armatele digitizate cantitatea enormă de date sau informații vor fi colectate de diferiți senzori sau de unități specializate. Aceste date sau informații sunt de multe ori ambigue şi de multe ori contradictorii. Este necesar ca forțele armate să reuşească un management al informației eficient astfel încât aceasta să nu fie ambiguă, falsă şi să poată fi uşor de accesat pe verticală şi orizontală prin diferite tipuri de sisteme expert şi interfețe om-maşină.

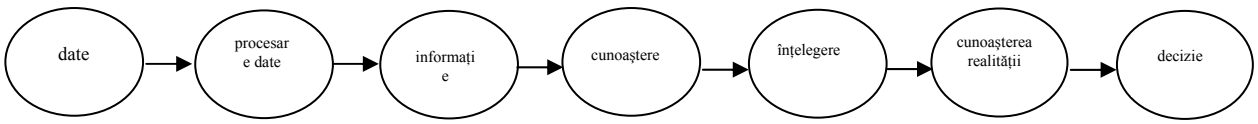

Fig. 1. Managementul informației, de la date la informația pentru decizie

2. Protecția informației

Atacurile cibernetice sunt ieftine, se execută cu riscuri mici dar pot avea efecte devastatoare. În viitor multe țări vor lua în considerare posibilitatea de a executa atacuri cibernetice ca metodă de luptă în războaiele asimetrice. Atacurile informatice pot apare oricând folosind tehnologii care penetrează sistemele C4I şi se pot executa pe diferite direcții şi căi, unde, când, cum atacatorul doreşte posibil în sincronizare cu un alt tip de atac. Dacă atacul informatic reuşeşte, cel atacat va fi pus în inferioritate imediat după atac şi pentru un anumit interval de timp. Pentru a se asigura protecția sistemelor C4I la atacurile cibernetice, măsurile punctuale ca de exemplu firewall, nu sunt suficiente.

Pentru a se asigura protecție sigură trebuie să se asigure măsuri sistemice, având ca bază managementul securității informațiilor, managementul riscului etc.

Este foarte important să se minimizeze distrugerile de informație şi să se minimizeze perioada în care sistemul C4I propriu este în inferioritate. Pentru aceasta conceptul integrat de protecție a informației, ce include contra măsurile în toate domeniile organizațional, operațional, tehnologic şi al factorului uman,

trebuie să fie stabilit din timp. În plus, operația de protecție a informației, trebuie să fie flexibilă cu multe variante de răspuns şi să asigure o protecție profundă.

Războiul electronic este condus folosind la capacitate maximă dotarea I.T.&C avută la dispoziție. Capabilitatea sistemului C4I de a funcționa în războiul/operațiile informațional(e) înseamnă a avea superioritate informatică.

Sistemele C4I şi utilizatorii săi pot fi dispersați în cosmos, aer, apă şi pământ. De aceea echipamentele şi senzorii ce utilizează undele radio ocupă partea principală (miezul sistemului informatic). Capabilitățile ECM şi ESM trebuie să fie permanent îmbunătățite şi menținute la cel mai înalt nivel.

S.U.A. consideră în Network Centric Warfare (NCW), în Joint Vision 2010 şi în Joint Vision 2020 că trebuie să-şi asigure atingerea scopurilor strategice, prin asigurarea superiorității informatice, adică „capabilitatea de a colecta, procesa şi disemina în flux continuu informațiile în acelaşi timp cu împiedicarea adversarului de a realiza acelaşi lucru" [5].

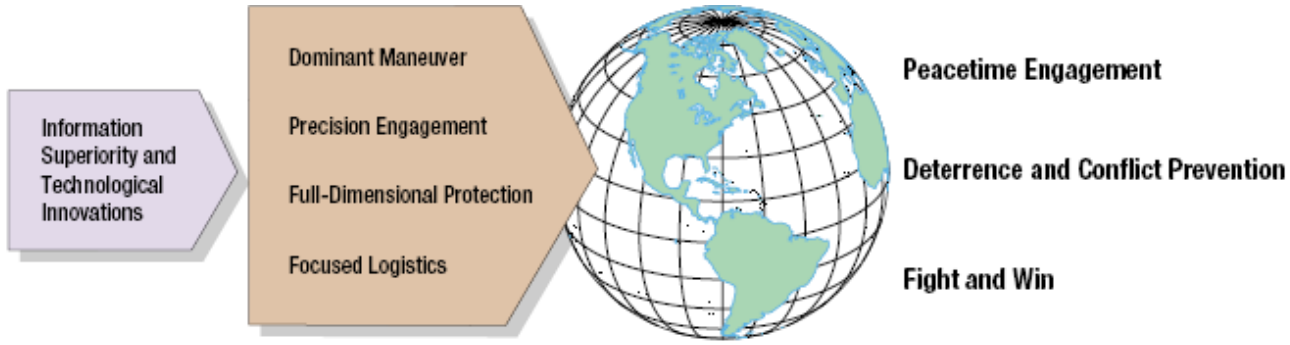

Fig. 2 Conceptia Joint Vision 2020 privind superioritatea informationala.

În NCW (Network Centric Warfare) sistemele de comunicații devin un factor important, chiar crucial. Pentru a se poate duce NCW trebuie, ca un prim pas, digitizarea forțelor militare. În acest mod, sistemul C4I va putea fi utilizat la capacitate maximă şi vor putea asigura fluxurile informaționale cerute de NCW pe verticală şi orizontală. Pentru a se putea asigura circulația informației SCI trebuie să fie rezistent atât la atacurile fizice cât şi la atacurile cibernetice. Nodurile de comunicații fixe sunt cele mai vulnerabile. Numai sistemele de comunicații tactice pot menține capabilitățile de transport al informației la un nivel minim cerut în orice situație, cu asigurarea protecției de către forțele luptătoare şi de sprijin.

Pentru a asigura succesul în războaiele viitoare, pe lângă SCI tactice multicanal cu capacitate mare de trafic, trebuie să se asigure la forțele luptătoare echipamente radio portabile sau vehiculare cu viteze de transmitere ridicate. Succesul sau insuccesul în NCW, în câmpul de luptă digital, depinde de performanțele echipamentelor radio din dotarea forțelor luptătoare. Trebuie să se acorde atenție nu numai echipamentelor de comunicație multicanal de capacitatea mare sau foarte mare ci şi stațiilor radio astfel încât sistemul C4I să aibă performanțele minime suficiente pentru a fi exploatat în timp real de toți utilizatorii.

3. Problema sistemului de învățământ militar

În câmpul de luptă digital capabilitățile sistemelor C4I vor influența direct succesul în luptă. Aceste capabilități depind de cât de bun sau rău este softul folosit, de cât de bine sau rău este planificat, instalat, exploatat sistemul C4I, într-un cuvânt, managementul sistemului C4I este hotărâtor în obținerea victoriei. Pentru aceasta trebuie ca toți cei implicați în planificarea, realizarea, exploatarea şi mentenanța sistemului să cunoască doctrina, strategia şi tactica forțelor proprii, posibilitățile şi limitele tehnologiei I.T.&C. folosită în C4I, astfel încât să facă sistemul capabil să se plieze pe cerințele utilizatorilor - forțelor luptătoare şi forțelor de sprijin.

În condițiile actuale în care tot mai puțini membri ai societății nu vor avea experiență militară sau contact cu mediul militar, ca să-i înțeleagă mentalitățile şi nevoile, este foarte dificil să se utilizeze experți în proiectarea de soft şi noi tehnologii pentru mediul militar, experți care nu au o mentalitate militară şi nu au avut tangență cu mediul militar [1]. Singura soluție viabilă rămâne ca sistemul militar să-şi pregătească proprii experți capabili să asigure managementul sistemelor C4I şi să realizeze cercetare aplicativă specifică, care să fie şi interfața cu firmele civile implicate în programele militare. În acelaşi timp tot sistemul de învățământ modern trebuie pliat pe nevoile câmpului de luptă digitizat. Pornind şi de la realitatea că armata nu mai este obligatorie şi că în viața civilă sunt puțini specialişti în IT&C care înțeleg fenomenul militar şi nevoile lui, sistemul militar trebuie să-şi pregătească proprii specialişti pentru a face față provocărilor viitorului.

Bibliografie

[1]. Masashi Fujimoto – The important Factors to Succes in Digitizing Defence Forces, http://www.drc-jpn.org/AR-SE/; fujimoto-e.htm;

[2]. Department of Defense. The Implementation of Network Centric Warfare. Washinton, D.C., 2005;

[3]. www.defenselink.mil/news/newsarticle aspx?id=45084;

[4]. www. Wikipedia.org/.../ncw;

[5]. www. iwar.org.uk/.../jv2020.

[6]. Stean J Fox – Unintended consequences of joint digitization. www.ndu.edu.

DEVELOPMENT OF A QUALITY CULTURE IN THE ACADEMIC MILITARY ENVIRONMENT

Cătălin CIOACĂ
„Henri Coandă" Air Force Academy

Abstract

Faptul că actualul context social, politic şi economic determină învăţământul superior militar să se supună unor schimbări foarte rapide şi dificil de gestionat, dar la care trebuie să facă faţă prompt şi cu rezultate optime – este un lucru de necontestat.

Motivaţia alegerii acestei teme constă într-o serie de factori precum: experienţa personală de aproape 2 ani de implicare în viaţa comunităţii academice (Consiliul ştiinţific al facultăţii de Management Aeronautic, organizarea sesiunilor stiintifice pentru cadre didactice si studenti, Comisia de Asigurarea a Calităţii a aceleiaşi facultăţi, Comisia de admitere); calitatea ca valoare personală; necesitatea obţinerii unui rezultat practic şi a continuităţii studiului; actualitatea şi importanţa temei (situaţia actuală şi perspectivele învăţământului superior militar românesc).

În acest sens, lucrarea încearcă să surprindă contextul în care sistemul de învăţământ superior militar românesc îşi poate dezvolta un mecanism de susţinere a asigurării calităţii. Direcţia propusă porneşte de la beneficiarii primari ai învăţământului superior – studenţii, apelând astfel la o strategie de schimbare de jos în sus şi nu invers, aşa cum în majoritatea cazurilor s-a făcut în sistemul nostru de învăţământ superior, cu rezultate pe care cu toţii le putem observa şi judeca fără prea multe eforturi.

Partea principală cuprinde schiţa unui proiect de ameliorare privind dezvoltarea culturii calităţii la nivelul studenţilor militari din Academia Forţelor Aeriene „Henri Coandă". Rezultatele obţinute în urma derulării proiectului propus pot fi extinse la nivelul întregului mediu academic militar din România.

Key words: culture of quality, military students, project, mentorship program.

1. Introduction

Recent developments in national and international level have highlighted the need to develop a culture of quality. Higher education is forming military experts that will result in a near future the Romanian Army. Simple quantitative growth, "extensive" educational supply can not meet the needs of a knowledge society.

Educational component is of major importance in this regard, not only in terms of quality benefit, but also by integrating quality requirements into national military education. In this context, quality professional benefit acquires special importance. Quality assurance means creating confidence among their beneficiaries, the military system educational expectations [1]. The mission is primarily a military education to ensure efficient preparation of graduates need training military career.

The inclusion of academic education in training the officer is meant to facilitate the conversion in any profession ahead. This increases the sense of security given that the chances of long-term follow a career in the military institution is small.

Appreciation for the Romanian military education innovations, we intend to shape the project to help increase student satisfaction, the main beneficiaries from the main elements of the educational process, but also to living and training from academies categories of military forces.

Appreciation for the Romanian military education innovations, we intend to shape the project to help increase student satisfaction, the main beneficiaries from the main elements of the educational process, but also to living and training from academies categories of military forces.

Consequently, the Air Force Academy (AFA) requests funding for a four year project aimed at enhancing the quality of the academic process within the Aeronautical Management Faculty.

In line with this demand, the current project [2] is aimed at investigating the factors that affect motivation among AFA students and discover the best means by which to improve their prospective professional performance. The methods to be used consist of: redefining the role of the platoon commander, developing and implementing a mentorship program, identifying the optimal profile of the military leader at the entry level, and establishing the demotivating factors leading to poor performance alongside study years. In terms of innovation, it is for the first time that a mentorship program is designed and implemented in the Romanian military. The output envisaged for this project includes: changed curricula, as well as an ongoing curricula improvement program, redesign of the platoon commander’s job description, redesign of annual performance assessment of students. The direct beneficiaries are the students that will graduate in 2013. The indirect target customers for this project are: operational units from the national defense system and prospective employers of the graduates.

The main problem is the decrease of military students` motivation during the period of study and, as a direct consequence, the graduates do not perform as expected and in accordance with the standards required by the beneficiary.

That observation was statistically verified through a study made in July 2009 [3]. According to this study, 40% from military students would not opt again for a military institution and 38.5% are dissatisfied with the content of educational curricula.

In addition, it was pointed out that 'leadership' requires competitive, mental and relational skills without which a graduate in a managerial entry level position may not have motivation to achieve professional performance required in military organization [4].

In this respect, the aim of the Air Force Headquarters is to meet the societal need of professional graduates by acquiring new knowledge about their motivation dynamics, redefining platoon commanders role, implementing a mentorship programme and, as follows, improving their public image.

2. Project's objectives

The main goal is to enhance students` motivation for performance in order to connect military instruction with leadership requirements.

Primary objectives:

1. A minimum 30% rise in students` yearly motivation at the end of the recruitment and selection process for platoon commanders, consistent with the optimal profile established for this position;

By September 2010, a new methodology for recruiting and selecting platoon commanders will be in place. The methodology will include: redesign of platoon commander's job description and a list of necessary skills to fill in such a position.

By September 2010, the schedule of academic and military instruction activities will be redesigned and approved in accordance with the time ratio allocated to academic activities/military instruction.

By September 2010, new SOPs to evaluate students` activities will be in place.

2. A minimum 30% rise in students` yearly motivation for performance as a result of developing and implementing a mentorship program;

By September 2011, an optimal profile for managerial entry level positions will be developed, consistent with beneficiary requirements.

By September 2011, the instruments necessary to establish students` individual profile will be developed and implemented.

By September 2011, a mentorship program, based on optimal profile and individual profiles, will be implemented.

3. A minimum 30% rise in students` yearly motivation for performance as a result of psychological support to increase the specific target's involvement in academic activities and sports competitions;

By September 2014, the dynamics of students` participation in sports competitions on a volunteer basis will be statistically established.

By September 2014, the dynamics of students` participation in academic activities will be statistically established.

By September 2014, the dynamics of students` participation in extracurricular activities on a volunteer basis will be statistically established.

4. A minimum 30% rise in the number of students whose yearly motivation for performance increased as a result of expectations met alongside project development.

By September 2014, the instruments necessary to identify students` expectations related to educational process will be developed and applied.

By September 2014, a list of suggestions consistent with the findings will be drawn up and submitted for further action.

3. The project course

AFA intends, through this project, to identify and reduce the influence of factors that affect students' motivation during the 3 years of study. The chosen strategy is based on actual requirements and objectives of the primary beneficiaries of the educational process and continues to redefine the role of platoon commander, together with profiling the management functions under the first hierarchical level.

The project begins on 03/05/2010 and is run over 4 years. It is decomposed hierarchically on activities (Table no.1), meeting strictly defined 4 work packages (WP).

WP 1	**Redefine the role of a platoon commander**
Description	This activity will be accomplished by designing a recruitment and selection methodology. Its aim is to redesign job description for platoon commanders and to list the skills necessary to fill the afore mentioned position.
WP 2	**Identification of the skills needed for managerial entry level position**
Description	In order to identify the optimal profile for managerial entry positions of AFA graduates we intend to distribute a questionnaire to the end beneficiaries of our educational process (i.e. operational units). The optimal profile will be developed consistent with their demands and necessities. Based on the optimal profile developed in the previous stage, we design and validate a set of psychological tests. Their aim is to establish freshmen's individual profile. Consistent with the individual profile established at the beginning of the 1st year and in accordance with the requirements of the optimal profile a personal development path is established for each freshman. Based on this, a mentorship program [5] is designed and implemented. Its results should be visible at the end of this project.
WP 3	**Establish dynamics of competitive skills during those three**

	years of studies
Description	During the three years of study, we will identify the academic performance scores of freshmen and seniors, we will identify the number of freshmen and seniors involved in sports competitions on a volunteer basis, and we will identify the extracurricular activities as approved by AFA and contrast them with those favored by students. Based on these results, we will make suggestions to improve the list of extracurricular activities approved by AFA, to identify possible sponsors and specific means by which students' educational performance can be acknowledged and promoted.
WP 4	**Identify the students expectations related to educational process**
Description	By using a Likert scale, we will draw up a questionnaire focused on identifying freshmen's and seniors' expectations related to the educational process in terms of quality, instruments, evaluations, their professional status upon graduation, as well as their life quality as students. Based on the findings the project team will submit for approval a list of suggestions concerning the improvement of the educational process in terms of quality, instruments, and evaluations with a direct impact on AFA's graduates' professional status, as well as their life quality as students.

Table no. 1 Description of activities.

4. Outputs description

In any project output description contains documents about product requirements and characteristics of the product or service that the project will undertake to create. The product requirements will have less detail during the initiation process and more details during later processes, as the product characteristics are progressively elaborated. These requirements should also document the relationship among the products or services being created and the business need or other stimulus that causes the need. While the form and substance of the product requirements document will vary, it will be still detailed.

The project has, as final results, the following products:

1. Methodology for selection and recruitment of platoon commanders
2. SOPs for regular duty activities
3. Annual evaluations of students
4. Students database
5. A Mentorship Course that will be piloted on 20 teachers and military instructors
6. A mentorship manual
7. Mentorship curricula
8. Strengthening the link between AFA and beneficiary operational units
9. Detailed presentation of the project on the AFA site (www.afahc.ro)

Concerning the **Methodology for selection and recruitment of platoon commanders,** the candidates for these positions will be tested based on the new job description and skills test. Thus the platoon commanders will also become military instructors.

SOPs will cover all regular duty activities from the educational process. Their content will be based on standards of performance and will have the following format: references, summary, introduction, scope, content.

The implementation of SOPs will create the possibility to efficiently complete the entire process of students' annual evaluation. In this respect the **Annual evaluation** will be made based on facts and objective criteria.

Students' database will be set up, managed and updated by the IT specialist who is part of the project team. It will be available on Intranet. The database will consist of information about students' ID, individual managerial profile of each student, scholarship performance and extracurricular activities statistics, periodical evaluations.

The **mentorship scientific book** will be elaborated in accordance with the research regarding the individual managerial profile and will have the following format: introduction to mentoring culture; airing up apprentices and mentors; setting the rules of engagement; mentoring guide; case studies; appendix: periodical tests and their templates; references.

The manual will be in electronic and printed format. As a scientific value the condition is that at least two papers written by the authors must be published in scientific communication sessions or specialized magazines which are quoted as B+.

5. Staffing, costs and risks

Organizational planning involves identifying, documenting, and assigning project roles, responsibilities, and reporting relationships. It may also include responsibility assignment matrixes, as shown in the Table no. 2.

ACTIVITIES TEAM
Subproject manager
Battalion commander
Company commanders
Platoon commanders
HR specialist
Psychologist
Head of EMS
Planning officer
Sociologist
IT specialist

ACTIVITIES	TEAM
	Military sciences specialist

Table no. 2 Responsibilities and participation for activities.

The funds will be provided by the project sponsor following the legal procedure regarding the Annual Plan of Public Acquisitions. The project costs will be budgeted for 4 years and consist of: **direct costs** 4,500 RON (paper, editing a mentorship scientific book, toner for copy machines and printers, participation taxes, CDs), **personnel costs** 00.00 RON (the team project members are AFA employees and the research and work will be performed during the regular duty program with approval from AFA HQs), **administrative costs** 00.00 RON (all the activities are based on AFA and AF HQs infrastructure).

A risk is a potential problem, a situation that, if materialized, may adversely affect the project. All projects have risks, and all risks are ultimately handled: some disappear, some develop into problems that demand attention and a few escalate into crisis that destroys projects.

The goal of risk management is to ensure that risks never fall into the third category.

There are four steps to managing risks: identify them, categorize them, mitigate them and manage them. The risk management plan contains an analysis of likely risks with both high and low impact, as well as mitigation strategies to help the project avoid being derailed should common problems arise. Risk management plans should be periodically reviewed by the project team in order to avoid the analysis stalling and not being reflective of actual potential project risks.

Most critically, risk management plans include a risk strategy. Broadly, there are four potential strategies, with numerous variations. Projects may choose to:

- accept risk, simply take the chance that the negative impact will be incurred;
- avoid risk, changing plans in order to prevent the problem from arising;
- mitigate risk, lessening its impact through intermediate steps
- transfer risk, outsource risk to a capable third party that can manage the outcome.

6. Instead of conclusions

In carrying out a dissemination plan as part of a project, the representatives must systematically distribute information or knowledge through a variety of ways to potential users or beneficiaries.

Experience and literature support the need for a philosophical or conceptual framework for dissemination and utilization processes. The following major elements generally apply :

- Dissemination is a process requiring a careful match among:

(a) the design of products or knowledge, and its context;

(b) the target audiences; the project describe **general target group** (leaders on managerial entry level positions) and **specific target group** (cadets from AFA);

(c) the contents, media, templates, and language used in disseminating the outcomes to the general and specific target audience. That involves far more than the simple distribution of paper or products. Thus the main ideas of the articles and books published within this project will be spread out throughout Air Force units by using formal means of communication such as INTRAMAN and military postal services. The templates commonly agreed upon are in accordance with military rules and regulations.

- The goal of the dissemination plan should be utilization; utilization may mean different things to different members of a target audience; in some cases, it may mean rejection of a product or research finding. The critical element of utilization is that the research outcome must be critically and thoroughly digested, and the individual must fit the new information with her or his prior understanding and experience.
- One of the most effective ways to increase utilization - and to improve the quality and relevance of research - is to involve potential users in planning and implementing the research design itself; this is one of the most innovative aspects of the project, because direct and indirect users will be involved; in the project proposal we also pointed out the **contribution of the project to transversal policies for education and personal development** in terms of the impact of the project on the target group and participation in the project itself.

The **categories of entities that will directly use the results** or implement the outputs from the project beyond the participating institutions are other institutions from the military educational system, who will act as multipliers of proposed methodology at the national and local level.

7. References

1. *** ***The Air Force Academy graduate,*** **Air Force Headquarters, Bucharest, 2008, pp.1-8;**

2. *** ***A guide to the Project Management Body of Knowledge,*** **Project Management Institute, 2008, pp.34-62;**

3. *** ***Characteristics of students` professional motivation from military academies*****, Sociological Department, Bucharest, 2009, pp.10-34;**

4. *** ***Emergency Ordinance no. 75 of 12 Jul 2005 on quality assurance in education,*** **Bucharest, 2005, p.2*;***

5. http://www.emt.org/userfiles/StartMentWeb.pdf.

SECURITATEA INFORMAȚIONALĂ ŞI MANAGEMENTUL RISCULUI - O ABORDARE ECONOMICĂ

Lt. col. lect. univ. dr. ing. Cezar VASILESCU

Departamentul Regional de Studii pentru Managementul Resursele de Apărare

Abstract

Această lucrare prezintă o abordare care permite modelarea din punct de vedere economic a managementului riscului şi a securității informaționale în diferite organizații. În condițiile în care sistemele IT&C sunt supuse unor atacuri constante, managementul riscului a devenit o sarcină crucială pentru minimizarea riscurilor potențiale care pot afecta buna lor funcționare. Pentru prevenirea dificultăților organizaționale generate de atacuri cibernetice sau defecțiuni ale sistemelor informaționale sunt realizate investiții continue în diferite măsuri de securitate şi achiziționate de sisteme de protecție a datelor. Odată cu creşterea riscurilor potențiale, investiția de fonduri în serviciile de securitate şi de protecție a datelor a devenit o problemă economică serioasă pentru multe organizații.

Lucrarea analizează mai multe abordări care permit evaluarea din punct de vedere economic a investițiilor necesare pentru atingerea scopurilor de securitate informațională. Lucrarea introduce metode de identificare a activelor, amenințărilor, vulnerabilitățile sistemelor IT&C şi propune o procedură care permite alegerea investiției optime a tehnologiilor de securitate necesare pe baza cuantificării valorilor sistemelor protejate.

1. Introducere

În ultimele decenii, accentuarea schimburilor de informații în format electronic, a determinat o dependență din ce în ce mai mare a organizațiilor de sistemele lor informatice şi de furnizorii de Internet. Atacurile potențiale asupra sistemelor informatice şi eventuala lor defectare pot duce la pierderi de date şi întreruperea activității pentru o anumită perioadă de timp. Riscurile de securitate

apar de obicei din cauza defecțiunilor tehnice, vulnerabilităților de sistem, erorilor umane sau datorită unor evenimente externe.

Acesta este cauza pentru care organizațiile investesc fonduri considerabile pentru achiziția de sisteme de securitate informaționale, menite a le proteja confidențialitatea, integritatea şi disponibilitatea de operare. Conştientizarea riscurilor potențiale duce la creşterea investițiilor în acest domeniu. În ciuda acestui fapt incontestabil şi a progreselor înregistrate în ultimii 10 ani, nivelul de securitate al rețelelor de calculatoare nu a fost îmbunătățit considerabil [1]. Acest lucru a dus la necesitatea adoptării unui punct de vedere economic, având în vedere că tehnologia singură nu poate rezolva problema expusă anterior.

Managementul riscurilor de securitate informațională reprezintă un proces care integrează identificarea şi analiza riscurilor la care organizația este expusă, analiza impactului potențial asupra „afacerilor" şi decizia asupra acțiunilor care pot fi întreprinse pentru eliminarea sau reducerea riscului la un nivel acceptabil [2]. Necesită o identificare şi evaluare completă a infrastructurilor informaționale organizaționale, a consecințelor incidentelor de securitate, a probabilității de succes a atacurilor asupra sistemelor IT&C, precum şi a costurilor şi beneficiilor aduse de investițiile în sisteme de securitate informațională.

Managementul riscurilor de securitate informațională constă din:

- identificarea infrastructurilor informaționale organizaționale;
- identificarea amenințărilor şi analiza impactului unui atac informatic încheiat cu succes;
- identificarea vulnerabilităților sistemice pe care respectivul atac le-ar putea exploata;
- analiza riscurilor de securitate;
- măsuri de minimizare a riscului;
- monitorizarea eficienței măsurilor implementate.

Scopul analizei riscurilor de securitate informațională este acela de a identifica şi măsura riscul, pentru a realiza o informare promptă a factorilor de decizie din organizație.

2. Identificarea infrastructurilor informaționale şi a valorii lor pentru organizație

Primul pas al procesului este identificarea infrastructurilor informaționale (în termeni economici numite „active"). Acestea constau din informații şi resurse informaționale care dau valoare organizației. După identificare, activele trebuiesc evaluate. Pentru activele tangibile (infrastructuri fizice - servere, stații de lucru, infrastructură de rețea), acest lucru este uşor, măsura lor fiind banii. Pentru cele intangibile (informații de afaceri, reputația organizației, „cunoaşterea" organizației, proprietatea intelectuală) situația este mai complicată, acestea neputând fi cuantificate direct în unități monetare.

Pentru analiza activelor, acestea sunt de obicei clasificate în clase discrete [3] [4] [5] care facilitează definirea riscurilor globale de securitate şi permit în

primul rând concentrarea asupra activelor critice (date financiare, proprietate intelectuală, etc.). Clasa activelor cu risc moderat cuprinde informațiile interne de afaceri, scheme ale rețelelor informatice, informații asupra site-urilor web, etc. Active cu risc scăzut sunt informațiile asupra paginilor web accesibile public, comunicatele de presă, broşurile privind produsele oferite şi documentația aferentă, etc.

3. Identificarea amenințărilor

Activele informaționale ale organizațiilor sunt implicit expuse amenințărilor, care pot fi definite ca "orice eveniment potențial cu impact nedorit". Organizațiile trebuie să identifice cu claritate potențialele amenințări, pentru a-şi îmbunătăți gradul de protecție şi stabilirea unor strategii viabile de securitate.

Cele mai uzuale amenințări se exercită asupra unor ținte cum ar fi rețelele de calculatoare, software-ul instalat, datele vehiculate precum şi componentele fizice ale acestora.

Amenințările pot fi clasificate în dezastre naturale şi acțiuni umane (intenționate sau neintenționate). Pot fi amintite aici câteva acțiuni umane intenționate / amenințări: furtul, pierderea sau distrugerea unui activ informațional, frauda, accesul neautorizat la serviciile de rețea, furtul de identitate în rețea, etc.

Consecințele economice ale breşelor de securitate pot fi considerabile. Conform [6], majoritatea pierderilor financiare sunt cauzate prin fraudă, de către viruşi, viermi şi/sau spyware, precum şi prin accesul neautorizat de la distanță.

Impactul asupra organizației poate fi imediat, tradus prin pierderi imediate sau sau ulterior, materializat prin pierderi indirecte. Din multitudinea pierderilor imediate se pot aminti diminuarea veniturilor, scăderea productivității muncii şi creşterea costurilor, care în multe situații pot fi doar o mică parte din totalul pierderilor generate de incidentele de securitate.

De obicei, pierderile indirecte au un impact negativ de lungă durată asupra activității organizației, privind mulțimea potențialilor clienți, a partenerilor de afaceri, furnizorilor, pieței financiare [7]. Acestea influențează şi reputația organizației, aducând atingere încrederii clienților în serviciile oferite.

Conform [8], pierderile datorate unor breşe de securitate sunt de obicei asociate cu integritatea şi confidențialitatea datelor, precum şi cu disponibilitatea activelor informaționale.

Cu toate acestea, din perspectivă economică, date credibile privind costurile reale produse în urma incidentelor de securitate sunt foarte dificil de obținut. Unul dintre motive este acela că majoritatea organizațiilor nu țin o evidență sistematică şi nu documentează adecvat aceste incidente. De asemenea, organizațiile tratează aceste probleme ca pe evenimente interne, pentru a evita publicitatea negativă. Cele mai relevante date provin din rapoartele anuale ale organizațiilor specializate în securitate informațională (CERT, CSI, DTI).

4. Identificarea vulnerabilităților

Vulnerabilitatea reprezintă o slăbiciune a procedurilor de securitate, a metodelor de control tehnice, fizic sau de altă natură ale infrastructurii informaționale pe care o amenințare poate exploata. Cele mai multe incidente de securitate sunt cauzate de vulnerabilitățile generate datorită defectelor software-ul.

Vulnerabilitățile sunt de obicei cunoscute ca fiind o problemă tehnică. Cu toate acestea, există vulnerabilități provocate de factorul uman. Acest tip de vulnerabilitate sunt cauzate de utilizatori care îşi dezvăluie parolele lor sau folosesc parole "slabe", de neînțelegerea sau ignorarea politicilor de securitate, de deschiderea email-urilor provenite de la persoane necunoscute, de vizitarea site-urilor web nesigure, etc.

Un bun mecanism de asigurare a securității este acela de a considera vulnerabilitățile o "marfă de schimb". Acest lucru înseamnă că un dezvoltator software oferă o recompensă pentru prima persoana care detectează o vulnerabilitate în codul sursă, recompensa putând creşte odată cu trecerea timpului.

În contrast, The Computer Emergency Response Team (CERT) acționează ca un intermediar între persoane care raportează în mod voluntar vulnerabilități informatice. Pentru a se asigura că astfel de notificări publice nu sunt exploatate de atacatori, CERT contactează dezvoltatorul software în scopul creării de patch-uri corespunzătoare şi aşteaptă un moment convenabil pentru a face publică vulnerabilitatea.

Se pune întrebarea - de ce furnizorii de software nu fac produsele lor mai sigure din primul moment. Răspunsul este determinat de aspectele economice. Securitatea produselor software este dificil de măsurat, iar utilizatorii fac cu greu distincția între cele mai sigure şi cele mai puțin sigure. De asemenea, costurile de scriere, testare şi implementare a unor protocoale sigure de securitate sunt mari, iar utilizatorii nu sunt dispuşi să plătească suplimentar pentru aceasta.

De aceea, pentru a repara vulnerabilitățile, dezvoltatorii de produse software recurg la aşa-numitele "patch-uri". Conform CERT, 95% din incidentele de securitate pot fi prevenite menținând sistemele informatice cu patch-urile la zi. În ultimul timp, intervalul de timp între identificarea vulnerabiltăților şi crearea unor instrumente de exploatare a acestora (exploit-uri) s-a diminuat simțitor. Cu toate acestea, multe sisteme sunt lăsate neactualizate pentru lungi intervale de timp, ceea ce poate conduce la consecințe economice dramatice.

5. Abordări de evaluare a riscurilor de securitate informațională

Odată ce riscurile de securitate au fost identificate, acestea trebuie să fie evaluate în funcție de pierderile potențiale pe care le pot produce şi probabilitatea lor de apariție. Evaluarea riscurilor reprezintă determinarea impactului potențial al unui riscului individual, prin evaluarea probabilității ca acesta să aibă loc, precum şi impactul ce care l-ar avea în cazul în care apare. Evaluarea ajută organizațiile să ia o decizie în ceea ce priveşte investițiile în sisteme de securitate pentru maximizarea beneficiului afacerilor.

Există mai multe metodologii pentru evaluarea riscurilor. Analize cantitativă a riscului încearcă să atribuie valori numerice probabilității de apariție, impactului riscurilor, precum şi costurilor şi beneficiilor legate de introducerea unor măsuri şi sisteme de securitate.

Scopul măsurilor de securitate este acela de a diminua riscul până la un punct în care costul marginal de punere în aplicare a măsurii este egal cu valoarea totală a incidentelor de securitate.

În contrast cu abordarea cantitativă, analiza calitativă a riscului operează cu valori relative şi nu atribuie valori exacte activelelor financiare, pierderilor aşteptate, şi costului controalelor şi a sistemelor. Analiza calitativă a riscurilor este de obicei efectuată printr-o combinație de chestionare şi grupuri de discuții colaborative.

Ambele abordări (calitativă şi cantitativă) au avantaje şi dezavantaje. Problema analizei cantitative de risc constă în inexistența unei metode standard de calcul a valorilor activelor şi a costului măsurilor şi sistemelor de securitate necesare. Avantajul unei abordări calitative este acela că procesul în sine necesită personal mai puțin şi nu este necesară calcularea exactă a valorii activelor şi a costului implementării măsurilor de securitate. Dezavantajul este că rezultatele sunt de obicei vagi, deoarece au fost obținute pe baza unor valori relative ale activelor.

De obicei organizațiile de dimensiuni mici, cu resurse de obicei limitate, vor găsi abordarea calitativă mai convenabilă.

6. Concluzii

Managementul riscurilor de securitate informațională reprezintă o preocupare fundamentală a tuturor organizațiilor. Aceasta lucrare prezinta o analiză a problemei asociată cu determinarea necesarului economic de investiții în securitatea informațiilor. Rezultatul analizei reprezintă o recomandare care ar putea fi transformată într-o abordare standardizată.

Abordarea conține o enumerare a etapelor procesului de gestionare a riscurilor, care permite identificarea activelor. Acest lucru oferă bună înțelegere asupra a ce anume ar trebui să fie protejat în special în organizație şi motivația asociată.

Analiza amenințărilor oferă informații despre amenințări şi despre mediul de securitate în care "evoluează" o organizație pe parcursul desfăşurării proceselor de afaceri. Fiecare etapă a procesului este analizată din punct de vedere al securității informaționale şi a aspectelor economico-financiare pe care le implică.

Până în prezent, un există un model standardizat de determinare a riscului financiar asociat cu incidentele de securitate, de aceea recomandarea este de a le utiliza combinat pe cele parțiale existente, adaptate la circumstanțele specifice existente.

Bibliografie

1. Whitman, M. E. (2003). *Enemy at the gate: Threats to information security*. Communications of the ACM, 46(8), 91–95.
2. Anderson, R., Schneier, B. (2005). *Economics of information security*. IEEE Security and Privacy, 12–13.
3. FIPS (2004). *Federal Information Processing Standards (FIPS) publication*. Security Categorization of Federal Information and Information Systems.
4. Microsoft (2004). *Microsoft security Risk Management Guide*. http://www.microsoft.com/technet/security/guidance/complianceandpolicies/secrisk/default.mspxS.
5. NIST (2004). *Mapping types of information and information systems to security categories.* National Institute of Standards and Technology (NIST) Special Publication.
6. CSI (2007). *CSI Survey 2007*. The twelfth annual computer crime and security survey, http://www.gocsi.com/forms/csi_survey.jhtml.
7. Rowe, B. R., Gallaher, M. P. (2006). *Private sector cyber security investment strategies: An empirical analysis*. The fifth workshop on the economics of information security (WEIS06).
8. Bohme, R., Kataria, G. (2006). *Models and measures for correlation in cyber-insurance*. The fifth workshop on the economics of information security.

ÎNȚELEGEREA ŞI FOLOSIREA METRICILOR DE PERFORMANȚĂ

Col. dr. ing. Viorel DUMEA

DRESMARA

Abstract

Every day we live measuring different things: our age, our weight, our meals, and our time. So, measuring is part of our life. Even not very clear, measurement is important also for the management, because it helps us to compare things and to find how effective we were in our activity. Measuring is not so easy to do if we intend to do it properly. The aim of this paper is to present how we should measure properly, especially when it is about performance.

Introducere

Viața noastră este plină de măsurători, de dimineața şi până seara, din copilărie şi până la senectute ne măsurăm vârsta, greutatea, înălțimea, mâncarea, presiunea arterială, cât de mare e casa, ce studii avem şi bineînțeles măsurăm timpul din toate punctele de vedere. Măsurătorile sunt o parte importantă a vieții noastre. Ştiința şi ingineria este de asemenea dependentă de măsurători.

Chiar dacă nu e foarte evident, măsurarea este foarte importantă şi pentru management. Nu se poate spune nimic despre eficiență fără să ştim de unde am plecat şi unde am ajuns sau vrem sa ajungem, fără să cunoaştem resursele la dispoziție (bani, timp, oameni). Nici o decizie nu poate fi luată dacă nu se cunosc resursele, nu se măsoară aceste resurse. Cu toate acestea sunt multe situațiile în care nu alocăm suficientă atenție măsurărilor, crezând că nu sunt relevante, măsurând ceea ce nu este important sau considerând aspecte care nu pot fi măsurate.

În lucrarea de față voi explica de ce ar trebui să ne schimbăm opinia în ceea ce priveşte măsurătorile, atunci când vorbim de performanțe.

1. Rolul măsurătorilor în management

Atunci când se doreşte a se pune în practică un proiect, un plan sau un program măsurătorile au rolul de a înlătura ambiguităţile şi de a uşura verificarea stadiului de realizare a diferitelor etape ale acestuia. Prin măsurarea unui anumit lucru se evidenţiază principalele lui trăsături.

Măsurarea implică claritate, repetare şi verificare. Atunci când măsurarea este corespunzătoare, pentru orice manager ar trebui să dispară imprecizia şi confuzia, iar responsabilitatea va deveni suverană.

Principalele aspecte pe care un manager trebuie să le aibă în vedere atunci când este vorba de măsurări vor fi prezentate în continuare.

Stabilirea unor ţinte clare

O trăsătură importantă a managementului prin obiective o constituie stabilirea unor scopuri care să nu fie ambigue. Un obiectiv este ambiguu atunci când fiind supus atenţiei mai multor oameni conduce la mai multe interpretări ale înţelesului lui. Când un obiectiv este clar, toţi cei care iau contact cu el înţeleg acelaşi lucru.

Pentru a stabili un obiectiv clar este necesar ca el să poată fi măsurat pentru a se putea verifica dacă se poate sau nu atinge. De aceea un obiectiv precum „trebuie să întâlnesc pe cineva cât de repede posibil" nu este la fel de măsurabil precum „trebuie să întâlnesc pe cineva până la ora 20.00".

Stabilind obiective măsurabile, putem să ne direcţionăm eforturile în vederea atingerii acestor obiective. Dacă obiectivul este clar, vom şti sigur ceea ce trebuie să întreprindem pentru a-l atinge.

Urmărirea performanţei

Fără obiective clare şi măsurători de performanţă bine definite, este imposibil să urmăreşti cu precizie performanţa. Cum ar putea cineva să spună dacă a fost atins sau nu obiectivul ambiguu, anterior formulat, „trebuie să întâlnesc pe cineva cât de repede posibil"?

Permiţând oamenilor să urmărească mai precis performanţa, măsurătorile asigură reacţia inversă, necesară procesului de determinare a succesului în atingerea obiectivului propus. Dacă cineva primeşte o sarcină de lungă durată, este bine să se stabilească obiective intermediare care să asigure corecţiile cât de repede posibil şi nu la sfârşitul procesului, când corecţiile s-ar putea dovedi inutile sau tardive.

Folosirea recompenselor şi a pedepselor

Atingerea sau nu a obiectivelor măsurabile de obicei stă la baza evaluării performanţei individuale. De aceea oamenii care vor fi evaluaţi ar trebui să participe la stabilirea/definirea acestor obiective măsurabile. Dacă ei nu sunt implicaţi, ar putea să creadă că etaloanele folosite nu sunt realistice şi s-ar putea să reacţioneze ca o persoană neimplicată în atingerea obiectivului propus. Mai mult, s-ar putea chiar să distorsioneze rapoartele pe care le trimite, pentru că nimeni nu doreşte să fie pedepsit dacă obiectivele, pe care le consideră nerealiste, nu au fost atinse.

În cazul evaluării performanței individuale, factorii de calitate joacă un rol foarte important. Aspecte greu de măsurat precum atitudinea, energia şi lucrul în echipă reprezintă criterii de evaluare importante.

Totuşi, acest judecăți subiective ar trebui să fie corelate cu măsurări cât mai obiective. Un criteriu subiectiv, precum o bună atitudine, nu este util în evaluarea unui muncitor care nu se implică în definirea obiectivelor pe care trebuie să le atingă. Fără folosirea unor indicatori de performanță, creştem riscul de a recompensa sau pedepsi un comportament neadecvat obiectivelor propuse, pe baza unor presupuneri sentimentaliste.

Recompensarea unui comportament bun pe baza unor indici măsurabili de performanță nu este ceva nou. Salariul sau un comision mai mare pentru cel care vinde mai multe produse sau pentru cel cu performanțe mai mari este foarte uzitat în comerț.

Modelarea şi anticiparea performanței

Prin stabilirea şi folosirea unor măsurători de performanță a devenit posibilă dezvoltarea unor modele cantitative ale activităților propuse.

Avantajul modelării proceselor constă în faptul că permite participanților să creeze scenarii de genul „dar dacă" asociate diferitelor situații.

Prin modelare, o modificare valorică, precum numărul de oameni disponibili sau durata estimată a sarcinii, poate furniza informații foarte importante privind costul, programarea activităților sau implicațiilor de calitate rezultate în urma acestei modificări.

Modelele create nu trebuie să fie prea amănunțite. Cu un buget mic se poate realiza şi menține un model informatic simplu pentru o evidență contabilă. Prin modificarea unor cifre în acest model se pot simula situații, din care un analist poate determina rapid cum vor varia costurile în cazul unei anumite activități. În momentul de față există o multitudine de programe pe calculator care pot simula diferite procese. Cu cât procesul este mai complex, şi modelul va trebui să fie mai complex. În momentul de față modelele computerizate sunt cele mai uzitate.

2. Natura măsurătorii

Nu toate măsurătorile sunt bune. Dacă instrumentele de măsurare sunt defecte, bineînțeles că măsurătorile vor fi eronate. Pentru a exemplifica nu trebuie să mergem mai departe de viața de zi cu zi: un ceasornic defect sau un termometru defect poate să creeze mari probleme.

Mai mult, pentru a folosi cu eficiență o măsurătoare, ar trebui să ştim suficiente lucruri despre natura şi relevanța măsurătorii. O parte dintre trăsăturile specifice implicate, vor fi prezentate în continuare.

„Puterea" măsurătorii

Datele numerice reprezintă baza măsurătorilor şi ele permit determinarea „puterii" măsurătorii. Sunt informații numerice care nu au o putere prea mare, precum numerele de pe tricourile jucătorilor dintr-o echipă de fotbal, care de fapt

sunt nişte etichete şi nu au o prea mare relevanţă sau putere. Ele sunt denumite şi *date nominale*.

Datele ordinale sunt mult mai puternice decât cele nominale. Ele ne permit să ierarhizăm lucrurile într-o anumită ordine. Când spunem că afară este mai cald decât în frigider, de fapt facem o comparaţie ordinală. Similar, când prezentăm premiile la un concurs ele se fac pe baza unor măsurători ordinale. Acest tip de măsurători sunt de obicei folosite atunci când se fac aprecieri de performanţă şi ele implică o clasificare în mai multe categorii precum cele folosite la aprecierile anuale ale cadrelor: „depăşeşte cu mult standardele," „depăşeşte standardele," „atinge standardele", „rareori nu atinge standardele." De asemenea acest tip de măsurători sunt deseori utilizate în cadrul chestionarelor de evaluare, atunci când ni se cere să specificăm nivelul unui aspect, pe o scară cuprinsă între 1 şi 5.

Atunci când sunt folosite date de tip ordinal este necesar să nu se uite faptul că aceste date nu se pot cumula sau nu pot fi supuse unor operaţii aritmetice. Spre exemplu, nu se poate aduna locul unu cu patru şi să se obţină locul cinci.

Datele de interval sunt numere care pot fi supuse operării aritmetice. Preţul unei pâini, înălţimea unui munte şi numărul lunilor din an sunt exemple de date de interval. Ele pot fi însumate, scăzute, înmulţite şi împărţite, putând fi manipulate în orice fel, din punct de vedere aritmetic. Din această cauză ele sunt considerate cele mai puternice dintre cele trei tipuri de date prezentate.

În cazul măsurării performanţelor cele mai importante măsurători sunt cele care conduc la colectarea de date de interval. Durata sarcinilor, cheltuielile bugetare, numărul de surse la dispoziţie, eficienţa măsurătorilor, performanţele tehnice sunt numai o parte dintre cele mai comune exemple din cadrul oricărui proiect.

Când astfel de măsurători nu sunt disponibile imediat, cei implicaţi în cadrul proiectului trebuie să facă tot posibilul de a aduna informaţiile necesare şi să nu renunţe considerând că ceea ce caută ei nu este măsurabil. Pentru aceasta mai întâi ar trebui să vadă dacă lucrul sau aspectul evaluat nu poate fi măsurat ordinal. S-ar putea să nu se poată aprecia dacă satisfacţia clientului în ceea ce priveşte serviciul de curăţenie este de două ori mai mare decât în ceea ce priveşte hrănirea, dar cel puţin voi putea aprecia că satisfacţia privind serviciul de curăţenie depăşeşte cu mult serviciul de hrănire. Acest lucru nu este o apreciere foarte exactă, dar cel puţin prezintă ceea ce de fapt se întâmplă în realitate.

Dacă ceva se pare că nu poate fi apreciat printr-o măsurătoare ordinală, se poate încerca cel puţin o măsurătoare nominală. Ierarhizarea simplă a unor aspecte sau lucruri este o formă de măsurare şi ea poate furniza informaţii foarte utile. De exemplu, ierarhizarea activităţilor după un factor de risc este o formă de măsurare nominală, care poate fi foarte utilă în cadrul unui proiect.

Măsurările subiective versus măsurările obiective

Un pas important în drumul spre cuantificarea comportamentului uman s-a făcut în anii 60, când sociologii au realizat că se pot obţine aceleaşi precizii şi în cazul ştiinţelor sociale, la fel ca şi în cazul ştiinţelor exacte. Părerea predominantă era că diferenţa principală dintre comportamentul uman şi un fenomen fizic este

mai de grabă de nivel şi nu de tip. Altfel spus, comportamentul uman este mai sinuos decât un fenomen fizic, deoarece este mai complex şi depinde de mai multe variabile, care afectează rezultatul final. Deşi în cazul fizicii, de exemplu, întâlnim în momentul de față relații foarte stricte, precum relația echivalenței dintre energie şi masă $e = mc^2$, complexitatea activității umane face ca astfel de relații să nu fie posibile în ştiințele sociale. Totuşi, implicarea calculatorului permite în momentul de față să se poată manipula mult mai uşor şi mai rapid relații foarte complexe. Din perspectiva calculatorului, cincizeci de variabile sunt mai greu de manipulat ca trei variabile doar din perspectiva numărului nu şi al complexității.

În încercările de cuantificare a comportamentului uman, sociologii s-au concentrat pe dezvoltarea unor măsuri cât mai obiective. Obiectivitatea este privită ca fiind ceva „ştiințific" datorită asocierii ei cu repetarea. De asemenea ea implică absența judecății umane în procesul de măsurare; această delimitare față de judecăți este văzută de asemenea ca fiind „ştiințifică."

Următorul exemplu simplu ilustrează dihotomia obiectiv versus subiectiv: determinarea temperaturii prin folosirea unui termometru foarte bine calibrat este percepută ca fiind obiectivă, în timp ce dacă rugăm pe cineva să spună care este temperatura pe baza percepției personale este considerată ca fiind subiectivă.

Măsurătorile obiective conduc către rezultate consistente, ceea ce nu se poate spune despre măsurătorile subiective.

În management, s-a atins un extrem în ceea ce priveşte obiectivitatea de către metoda Delphi care a apărut în anii 1960. Delphi este un instrument de previzionare care încearcă să convertească raționamentele subiective în date obiective. Pentru a face acest lucru mai întâi se defineşte problema şi apoi se construieşte un chestionar care este pus la dispoziția unui grup de experți în domeniul din care provine problema şi care nu au voie să interacționeze sau să se consulte între ei. Aceştia răspund la chestionar, după care răspunsurile lor sunt supuse unei analize statistice. Concluziile analizei sunt trimise aceloraşi experți, care le analizează individual şi apoi sunt rugați să îşi reconsidere răspunsurile pe care le-au dat anterior în cadrul chestionarului. Procesul este reluat până când se ajunge la un anumit grad de consens al părerilor.

Ceea ce frapează la metoda Delphi este faptul că în vederea menținerii obiectivității, se interzice interacțiunea directă dintre experți. În acest fel se evită „contaminarea" judecăților unui expert de către ceilalți. Această obsesie pentru obiectivitate şi ideea că opiniile experților pot fi contaminate de către ceilalți sunt în acest moment depăşite.

În momentul de față, părerea experților este că, dimpotrivă, este nevoie de interacțiunea şi interrelaționarea dintre oameni, dintre experți, pentru a se obține rezultate mai interesante. Ideile nu se pot niciodată perima deoarece ele sunt permanent supuse schimbării, provocărilor din mediul înconjurător. Interesant este faptul că unul dintre cele mai utilizate instrumente actuale pentru conversia raționamentelor obiective în date obiective este procesul de ierarhie analitică, conceput de Thomas L. Saaty, o metodă matematică sofisticată şi imparțială care necesită interacțiunea puternică dintre oameni în cadrul unui forum, unde sunt puşi față în față.

Pe de altă parte, este foarte complicat să faci diferența dintre ce este obiectiv şi ce nu este, deoarece şi ceea ce pare cel mai obiectiv raționament este în cele din urmă rezultatul unor premize care au fost stabilite pe baza unor preferințe umane. Acest lucru se poate vedea foarte uşor în cadrul dezbaterilor publice privind examinarea capabilităților (şcolare, umane) pe bază de teste standard. A fost un timp când aceste teste erau considerate a fi foarte obiective. În momentul de față, astfel de testări sunt considerate a fi părtinitoare din punct de vedere cultural. Ca urmare în sistemul de educație al SUA, de exemplu, ele au trebuit să fie modificate, prin introducerea unor eseuri subiective, pentru a pentru ca examinările să nu mai fie aşa de părtinitoare. În acest caz se poate vedea cum subiectivitatea devine mai „științifică" decât obiectivitatea.

Gradul de încredere

Măsurarea exagerată a lucrurilor care nu au o mare relevanță poate duce la erori. De exemplu dacă voi chestiona zece oameni privitor la câte locuri sunt în parcarea din cartierul Astra, probabil că voi primi zece răspunsuri diferite. Este de asemenea foarte important să fie definită foarte exact problema. În exemplul nostru, ce este de fapt locul de parcare? Este vorba de locuri amenajate sau cele în care doar poți sa-ți parchezi maşina, dar nu este special amenajat etc.?

Marea problemă nu este că cei chestionați nu vor veni cu acelaşi răspuns, ci că ei vor veni cu răspunsuri diferite şi, mai mult chiar, răspunsurile vor diferi foarte mult. În acest caz, se spune că măsurătoarea nu este de încredere.

O măsurătoare este de încredere dacă prin repetare conduce către rezultate care nu diferă foarte mult față de rezultatele anterioare. O măsurătoare care nu este de încredere nu este prea utilă. Estimările bazate pe ghicit, deseori întâlnite în cadrul proiectelor, nu sunt de încredere şi conduc la mari erori. Totodată ele sunt exemple foarte bune pentru modul de procesare „gunoi la intrare, gunoi la ieşire."

Gradul de încredere poate fi îmbunătățit prin dezvoltarea atentă a unor metode şi proceduri de colectare a datelor. Este foarte important să se definească cu atenție ceea ce trebuie contabilizat. Dacă cei care culeg informațiile sunt lăsați să colecteze după regulile pe care le stabilesc ei, rezultatele obținute vor fi inconsistente.

Validitatea

Validitatea este relevantă dacă răspunsul la întrebarea „Măsurăm ceea ce credem că măsurăm?" este afirmativ. De exemplu, măsurarea greutății nu dă informații utile din punctul de vedere al înălțimii, cu toate că ar putea exista o legătură între greutate şi înălțime.

Problema validității este în particular relevantă în încercările noastre de dezvoltare a unor măsurători privind evaluarea performanței. În evaluarea angajamentului unui lucrător de a munci bine lipsa de la muncă este o măsurătoare validă? Dar faptul că participă activ la îndeplinirea obiectivelor reprezintă o măsurătoare validă din punctul de vedere al eficienței?

Validitatea unei măsurători trebuie să fie determinată în contextul în care este utilizată. Pentru a exemplifica să revenim la primul dintre cele două exemple

anterioare. Absenteismul, în general, reflectă angajamentul unui lucrător de a munci bine. Dar dacă absența de la lucru este datorată unei îmbolnăviri în sezonul de gripă, nu se poate face o legătură directă între cele două aspecte.

O cale de verificare a validității unei măsurători constă în verificarea corelării sale cu alte măsurători apropiate ca relevanță. În exemplul anterior, dacă măsurarea absenteismului nu corespunde sub nici o formă cu alte măsurători, spre exemplu orele lucrate suplimentar şi care nu i-au fost plătite, probabil că această măsurătoare nu este validă în ceea ce priveşte angajamentul lucrătorului.

O altă cale de a verifica validitatea constă în examinarea constantă şi atentă a măsurătorilor pe care dorim să le folosim, pentru a fi siguri că ele măsoară cu siguranță ceea ce dorim. În acest sens trebuie să fie implicați nu numai managerii, dar şi membrii echipelor pe care le conduc, precum şi reprezentanți ai celor evaluați şi alți indivizi care nu au nici o legătură cu proiectul respectiv, dar pot fi relevanți.

3. Generarea măsurătorilor

Majoritatea organizațiilor prezintă o mulțime de măsurători utile, pe care însă nu le folosesc corespunzător. Spre exemplu, dacă întrebăm un manager de proiect: „Cât timp ai nevoie pentru măsurarea parametrului alfa al produsului beta? Răspunsul cel mai probabil ar fi „Nu ştiu exact. Nu dețin această informație.” Asta în condițiile în care ştiu cu precizie că acel parametru alfa a fost măsurat în cazul mai multor altor produse. Acest lucru se datorează faptului că nimeni nu a făcut un lucru foarte simplu: să pună informațiile pe care le are organizația, echipa sau individul într-un format corespunzător, care să fie util ulterior.

De aceea este recomandabil ca informațiile care sunt deținute şi care de-a lungul timpului s-au dovedit a fi necesare în cazul mai multor proiecte, să fie contabilizate de o asemenea manieră încât să fie utile viitoarelor proiecte. Nu este un proces simplu, necesită eforturi, dar este posibil şi nu trebuie evitat.

În acest paragraf vor fi prezentate două metode de generare a măsurătorilor. Una constă în folosirea datelor existente, iar a doua în generarea de noi informații.

a) Generarea măsurătorilor din datele existente

Chiar dacă în cadrul oricărei organizații există o multitudine de informații, este foarte important să se identifice care dintre acestea pot fi folosite efectiv pentru îmbunătățirea activității şi apoi traduse într-un format care să fie diseminat în cadrul organizației.

Sursele cele mai utile pentru identificarea unor informații utile sunt:

– Diagramele de timp – în ele sunt informații privind modul în care este alocat timpul la dispoziție în cadrul unui proiect, cât personal este implicat şi modul în care sunt folosiți oamenii. Din studierea muncii peste program se poate determina cât de bine şi-a programat şeful de proiect timpul şi a folosit oamenii la dispoziție, care dintre membrii echipei au avut o pregătire peste necesar şi care sub nivelul calificărilor etc. Toate aceste informații pot fi utile în procesul de luare a deciziilor în cadrul organizației.

Marea problemă a acestor diagrame este legată de încredere: s-au definit foarte clar şi încă de la început etapele, timpul la dispoziție, sarcinile fiecărui, pentru a se ştii dacă rezultatele obținute din diagrame sunt concludente sau nu. De aceea este bine ca informațiile utile obținute la diferite momente de timp să fie înregistrate şi să poată fi folosite ulterior.

– Bugetele – La fel ca şi diagramele de timp şi bugetele pot furniza informații importante pentru proiectele ulterioare. Bineînțeles că datele trebuiesc permanent actualizate (datorită inflației, taxelor diferite etc.). Dacă de exemplu vedem că de obicei bugetul prognozat este inferior cu 10 %, înseamnă că la viitoarele proiecte putem considera de la început o suplimentare a bugetului cu 10%.

– Rapoartele de stare – Aceste rapoarte sunt prezentate în diferite variante, dar conțin multe informații privitor la ceea ce s-a planificat şi ceea ce s-a întâmplat în diferite etape ale proiectului.

– Analizele post activitate – Practic este un raport de stare la sfârşitul proiectului.

b) Generarea de măsurători noi

Echipa de conducere a unui proiect nu ar trebui să fie constrânsă să folosească doar informațiile obținute din măsurători anterioare. În anumite situații ei trebuie să găsească noi măsurători.

Chestionarele şi interviurile. O modalitate foarte uzuală de culegere a informațiilor privind activitatea umană constă în folosirea chestionarelor şi interviurilor. În momentul de față ele sunt prezente peste tot (acasă sau în magazine, prin telefon sau prin calculator, referindu-se la o multitudine de aspecte: ce cumpărăm, ce votăm, ce mâncăm etc.).

Chestionarele şi interviurile au însă locul lor şi în cadrul proiectelor. Ele pot da informații despre modul în care managerii proiectului au planificat şi au folosit timpul, dacă au fost atins sau nu performanțele cerute de către client etc.

Chestionarele şi interviurile pot fi în general încadrate în două mari categorii.

Unele sunt deschise oricărui răspuns (care sunt cei mai buni doi profesori pe care i-ai avut în cadrul cursului; care sunt cele mai bune două prelegeri; ce ar trebui adăugat) Al doilea tip de chestionare şi interviuri este cel structurat, care generează răspunsuri la alegere, pe o anumită scală. În acest caz întrebările trebuie să fie foarte bine construite, pentru ca să se poată răspunde cu uşurință şi în cunoştință de cauză.

Măsurarea directă. Managementul modern îi datorează mult perceptelor managementului ştiințific, formulate şi propuse de Frederick Taylor:

- Experiența trebuie clasificată, structurată pe categorii şi transpusă în reguli, în legi şi în formule pentru a-i ajuta pe lucrători în activitatea lor zilnică;
- Se formulează metode ştiințifice pentru fiecare element din activitatea angajatului care să le înlocuiască pe cele empirice;
- Lucrătorul să fie selectat, instruit şi promovat pe baze ştiințifice;
- Să se colaboreze cu lucrătorii pentru a garanta faptul că munca este făcută conform principiilor ştiințifice formulate;

- Să se realizeze o diviziune a muncii şi a responsabilităţilor egală între angajaţi, astfel încât aceştia să efectueze doar activităţile pentru care sunt cel mai bine pregătiţi.

Taylor era obsedat de măsurarea performanţei muncii. El a inventat conceptul de studiere al timpului şi al mişcării, prin intermediul căruia observatori foarte bine instruiţi contabilizează sistematic eforturile oamenilor pe durata muncii lor. Instrumentele pe care le folosesc aceşti observatori sunt un tabel, un creion şi un cronometru. Munca este divizată în paşii ei cei mai elementari, după care aceşti paşi sunt măsuraţi.

Măsurătorile directe ale eforturilor pe durata activităţii sunt foarte utile în cadrul unui proiect.

4. Latura nevăzută a măsurătorilor

Cifrele rar spun ceva singure. Atunci când însă sunt manipulate cu îndemânare statisticile pot fi folosite pentru o anumită argumentare. Când sunt folosite fără prea multă atenţie, analize rău intenţionale pot conduce la erori şi chiar la dezastre. De aceea folosirea măsurătorilor prezintă şi o latură nevăzută, care trebuie permanent avută în vedere.

Consecinţele neintenţionate ale situaţiilor de măsurare a performanţei

Folosirea măsurătorilor trebuie să conducă la evaluarea performanţelor organizaţiei şi dacă aceasta şi-a atins scopurile propuse. Fiecare organizaţie îşi propune diferite scopuri. Experienţa arată că trebuie să se aibă mare grijă în stabilirea scopurilor , având în vedere faptul că ele pot conduce la consecinţe nedorite. Pentru a înţelege mai bine despre ceea ce este vorba, vom considera exemplul următor: în vederea menţinerii focalizării pe satisfacţia clientului, o firmă a iniţiat o linie telefonică pentru reclamaţii şi sesizări. Pentru ca nu cumva operatorii să stea de vorbă prea mult cu clienţii, compania a instituit şi un premiu pentru cel mai „harnic” operator, adică pentru cel care răspundea celor mai multe apeluri. Totodată apelurile erau contorizate, folosind un calculator. La prima acordare a premiului s-a constatat că cel care a câştigat avea o performanţă impresionantă, numărul de apeluri prelucrate fiind cam cu un sfert mai mare faţă de următorii clasificaţi. Lucrurile s-au repetat şi a doua oară. Deoarece au apărut suspiciuni, s-a efectuat o anchetă, în urma căreia s-a constatat cu stupoare că operatorul premiat proceda nu tocmai „ortodox”: dacă apelantul nu vorbea prea bine limba (exemplul este din SUA), era trecut în regim de aşteptare, iar operatorul trecea la următorul apelant. Operatorul a explicat că, dacă ar fi discutat cu un apelant care nu înţelege prea bine limba, ar fi pierdut prea mult timp, ceea ce nu era foarte convenabil din punctul de vedere al performanţei lui şi al companiei. Astfel, în lupta de a îndeplini scopurile propuse, operatorul a considerat că nu greşeşte procedând astfel, ceea ce corespundea scopului definit (incorect), dar nu şi celui pe care de fapt compania îl avusese în vedere.

Gunoi la intrare, gunoi la ieşire

În mod clar, eficiența folosirii măsurătorilor în cadrul managementului proiectelor necesită informații bune. Dacă informațiile sunt incorecte, analiza măsurătorilor va conduce la concluzii eronate. Am prezentat anterior ce înseamnă date bune (să fie de încredere - adică repetarea măsurătorilor în aceleaşi condiții trebuie să conducă la aceleaşi rezultate şi să fie valide – adică să fie măsurătorile pe care ni le-am propus şi care conduc la rezultatele dorite). Ar trebui să avem în vedere să nu facem doar acele măsurători care avantajează proiectul condus. În caz contrar concluziile ar putea să nu corespundă realității şi, mai devreme sau mai târziu, acest lucru va avea efecte negative sau dezastruoase.

Problemele determinate de modele neclare

Chiar şi când măsurătorile făcute sunt bune, se poate ca să se obțină concluzii eronate, dacă modelele în care sunt introduse aceste informații nu corespund realității.

În statistică, această problemă este denumită *problemă de specificare.* Sursa cea mai comună a problemelor de specificare este prezumția că putea previziona evenimente viitoare prin extrapolare liniară, plecând de la evenimente din trecut. Această metodă este denumită tehnic *prezumția de linearitate.* Prezicătorii şi statisticienii presupun în mod tradițional că variabilele cu care lucrează sunt de tip linear, deoarece este mai convenabil. Este mult mai uşor să lucrezi cu variabile lineare, reprezentate printr-o ecuație de gradul I, precum $y = ax + b$, decât să se folosească relații de grad superior sau trigonometrice etc. Acest lucru este datorat şi faptului că este foarte greu de lucrat cu modele complicate. În momentul de față acest neajuns a fost în mare măsură înlăturat, deoarece calculatorul a devenit un instrument de neprețuit, care poate rezolva mult mai repede astfel de situații complicate.

Un alt aspect important în ceea ce priveşte problemele de specificare îl constituie considerarea în cadrul modelului a unor variabile greşite, în condițiile în care variabilele cele mai importante sunt lăsate în afara problemei. În ambele cazuri, modelul va furniza rezultate eronate, care nu au legătură cu realitatea.

5. Concluzii

Mulți manageri sunt dezavantajați deoarece nu înțeleg natura măsurătorilor, nu ştiu cum să folosească măsurătorile pentru a-i ajuta în desfăşurarea activităților zilnice. Totodată ei nu ştiu dacă informațiile care li se furnizează sunt relevante sau nu. De aceea de multe ori ei vor renunța să folosească aceste informații.

„Lucrăm cu oameni," spun ei, "şi oameni sunt imprevizibili şi sfidează aşteptările atunci când trebuie să fie corelați cu nişte cifre." Ca urmare ei sunt nişte umanişti care luptă împotriva dorinței tehnocraților de a digitiza oamenii.

Problema reală nu este cea a umanismului versus tehnocrație, ci se referă la relevanța informațiilor pe baza cărora se pot face raționamente eficiente, dacă gradul de obiectivitate este suficient, dacă măsurătorile sunt de încredere, dacă

permit desfăşurarea în condiţii bune a activităţii, dacă clarifică responsabilităţile din cadrul proiectului.

După cum se cunoaşte, proiectele sunt pline de informaţii care ar trebui să conducă la un anumit grad de eficienţă. O mare parte din aceste informaţii sunt datorate măsurătorilor. De aceea este foarte important modul în care se adună aceste informaţii şi modul în care sunt prezentate aceste informaţii. Din păcate sunt mulţi manageri care nici nu pot colecta informaţiile şi nici nu le pot pune într-un format care să asigure desfăşurarea în cele mai bune condiţii a activităţilor proiectate.

BIBLIOGRAFIE

1. Statistică descriptivă. Tipuri de variabile, parametrii descriptivi, http://statisticasociala.tripod.com/variabile2.htm
2. Statistică descriptivă, http://profs.info.uaic.ro/~val/statistica/StatWork_1.pdf
3. Janina-Diana Pasaniuc - Metoda Delphi - metoda participativa de consultare a experţilor, http://www.facilitare.ro/ghidul-complet-al-facilitarii/2009/11/02/metoda-delphi
4. Frederick Winslow Taylor - Management ştiinţific, http://www.elfconsulting.ro/showdef.php?nrdef=27

SURPRINDERE ŞI RISC ÎN ACȚIUNILE MILITARE MODERNE

Col. drd. Dumitru DINU

Col. (r) dr. Vasile MARIN

Academia Forțelor Aeriene "Henri Coandă"

Abstract:

Surprise and risk are two elements that interfere in the preparation and unfolding of the modern military actions. Without using a certain amount of risk in programming and executing military actions, the enemy cannot be taken by surprise. However, the assumed risks must be maintained at cretain levels in order not to result in "boumerang" type effects upon the operations' accomplishments.

1. GENERALITĂȚI PRIVIND SURPRINDEREA ÎN ACȚIUNILE ARMATE

Se poate afirma că surprinderea a avut, are şi va avea şi în viitor un rol foarte important în pregătirea şi ducerea acțiunilor militare, întrucât aceasta determină lovirea pe neaşteptate a inamicului, provoacă panică în rândurile sale, reduce capacitatea de ripostă şi îi dezorganizează conducerea, creând condiții favorabile nimicirii lui cu forțe şi mijloace mai puține.

Etapa actuală, caracterizată printr-o mare diversitate a mijloacelor de ducere a luptei armate, prin creşterea distanțelor de acțiune şi a preciziei la parametrii mult superiori față de cei cunoscuți nu cu mult timp in urmă, pune în ipostaze noi şi problematica realizării surprinderii. În asemenea condiții, devine şi mai dificilă valorificarea cunoştințelor şi experienței anterioare, căci în războiul modern se deschide câmp larg unor situații greu sau imposibil de comparat cu cele devenite experiență istorică sau prevăzute din timp de pace.

Elaborările teoretice trebuie privite însă numai ca un ghid; într-un studiu, oricât de cuprinzător ar fi el, este foarte greu, sau poate imposibil, să se stabilească variante de acțiune optime pentru anumite situații care ar putea să apară pe câmpul de luptă modern. Rămâne, deci, în actualitate aserțiunea lui F. Foch, conform căreia "la război nu există decât cazuri particulare; totul este deosebit, nimic nu se repetă. Pe acelaşi teren, în aceleaşi circumstanțe de timp şi de loc va trebui să se procedeze în mod diferit". Particularitățile sunt şi mai evidente în războaiele în care există tot felul de asimetrii, aşa cum sunt, de altfel, marea majoritate a

conflictelor militare din ultimii 10-15 ani.

Teoria militară evidenţiază că surprinderea reprezintă un principiu de bază al luptei armate, dar, evident, ipostazele in care poate fi perceput şi studiat sunt diverse. În conflictele armate moderne surprinderea este rezultatul unor acţiuni concepute, organizate şi desfăşurate astfel încât să aibă un caracter neaşteptat pentru inamic în ceea ce priveşte locul, momentul şi mijloacele cu care se execută lovitura, găsindu-l nepregătit sau punându-l în situaţia de a lua cu greu măsuri de contracarare.

Deşi nu este exprimat în mod explicit în formularea principiului surprinderii, conţinutul său implică şi o a doua latură căreia trebuie să i se acorde toată atenţia - cea a prevenirii (evitării) surprinderii provocate de acţiunile inamicului.

Din punct de vedere militar, în înţelesul cel mai general, prevenirea (evitarea) surprinderii presupune un ansamblu de măsuri şi acţiuni luate încă din timp de pace şi continuate pe toată durata războiului, cum sunt: executarea neîntreruptă a cercetării, ascunderea grupărilor de forţe, a lucrărilor de amenajare genistică a terenului şi a altor obiective, inducerea în eroare a inamicului ş.a.

Viu discutată este, în prezent, problema posibilităţilor de realizare a surprinderii în condiţiile existenţei unor mijloace tehnice, în special de cercetare, de mare eficienţă. Folosindu-se ca argument înaltele performanţe tehnico-tactice ale noilor mijloace de cercetare, se consideră că posibilităţile actuale de realizare a surprinderii, în comparaţie cu cele din secolul trecut, s-au diminuat mult. Argumentul de bază constă în faptul că perioada de tensiune care precede de regulă toate agresiunile se poate întinde pe o durată mai mică sau mai mare (uneori chiar ani). În aceste condiţii, dacă se dispune de mijloace variate de cercetare, atât clasice, cât şi moderne, indiciile privind pregătirile pentru război pot fi descoperite la timp şi, ca urmare, pot fi luate măsurile necesare de evitare a surprinderii.

Există însă şi păreri care consideră că tocmai perfecţionarea continuă a mijloacelor de cercetare şi alarmare strategică, bazate pe aparatură electronică ultramodernă, existenţa sateliţilor de cercetare şi de telecomunicaţii şi a altor mijloace au determinat revizuirea fundamentală a concepţiilor privind rolul surprinderii în lupta armată, considerându-se că ea a devenit, de fapt, un factor esenţial de succes, ca urmare a loviturilor neaşteptate "administrate" părţii adverse şi a “catastrofei" ce le poate urma.

2. SURPRINDERE ŞI RISC ÎN ACŢIUNILE MILITARE MODERNE

Este foarte greu de apreciat când s-a spus pentru prima oară: "cine nu riscă nu câştigă", dar în mod cert dictonul are deplină aplicabilitate în acţiunile militare, cu atât mai mult atunci când victoria trebuie să fie încununarea succesului măsurilor de surprindere a inamicului.

Dacă admitem că, pentru a surprinde adversarul, vom fi obligaţi "să ne abatem de la un mod raţional de a proceda", aşa cum spunea Tadeusz Kotarbinski, atunci în mod inevitabil surprinderea implică riscul. Mecanismele corelaţiei dintre surprindere şi risc sunt extrem de complicate. Riscul exercită puternice influenţe asupra psihicului celui pus în situaţia de a şi-l asuma, motiv pentru care nu arareori

el îşi pune amprenta asupra atitudinii pe care o adoptă individul.

O acţiune desfăşurată prin surprindere presupune, cel mai adesea, angajarea forţelor proprii în condiţii mai dificile decât cele normale sub multiple aspecte: al condiţiilor de teren, timp, sprijin, logistică etc., iar în eventualitatea unei nereuşite, toate acestea contribuie la apariţia unor efecte negative care, în anumite situaţii, pot avea ca rezultat compromiterea parţială sau totală a acţiunii planificate. Din această cauză, întotdeauna, cei mai slabi au fost nevoiţi, pentru a înfrânge adversari mai puternici, să rişte mai mult, să încerce mai des să-şi surprindă duşmanii, în timp ce partea mai puternică a cam evitat să-şi asume riscuri.

Se pune în mod firesc întrebarea dacă cei puternici îşi asumă şi ei riscuri în acţiunile militare, dacă urmăresc surprinderea adversarului. Răspunsul este categoric afirmativ, iar istoria conflictelor militare o dovedeşte, însă riscul pentru aceştia influenţează într-o măsură mai mică rezultatul acţiunilor şi cu alte consecinţe, pentru că în acţiunile de luptă există diferenţieri esenţiale între riscul celui puternic şi riscul celui mai slab.

Inevitabilitatea riscului în război este legată de însăşi esenţa acţiunilor , de caracterul antagonist al intereselor părţilor beligerante, care face ca aceştia să încerce să se pună unul pe altul într-o situaţie grea, să-şi ascundă cu minuţiozitate intenţiile, să-şi atingă scopurile declanşând acţiuni prin surprindere. Acest lucru face ca, în mod frecvent, ei să acţioneze fără o cunoaştere precisă a timpului de reacţie şi a energiei acesteia din partea inamicului, adică să rişte. Probabil că nu întâmplător s-a considerat că arta riscului în acţiunile dezlănţuite prin surprindere i-a deosebit pe marii conducători de oşti ai tuturor timpurilor, de comandanţii mediocri.

Desigur, o regulă pentru a determina un raport optim între surprindere şi risc nu poate fi stabilită, acceptarea riscului de o anumită amploare fiind dictată de fiecare dată de împrejurările concrete în care se pregătesc acţiunile "surpriză". Pentru aceasta este necesar să fie examinate şi condiţiile care au determinat anterior succesul sau insuccesul în acţiunile de luptă. De pildă, comandantul care a avut insuccese repetate va fi mai puţin dispus să rişte mult, în timp ce altul, care a obţinut rezultate favorabile în urma surprinderii inamicului în unele acţiuni importante este mai înclinat să-şi asume un risc maxim.

În condiţii normale, orice acţiune prin surprindere implică acceptarea riscului de către comandant, un risc "raţional" însă, întemeiat pe o analiză amănunţită a situaţiei, cu alegerea celui mai potrivit mod de acţiune, în aşa fel încât cu pierderi minime să se îndeplinească misiunea. Asta nu exclude însă cu desăvârşire asumarea unui risc mai puţin raţional, atunci când forţele se găsesc într-o situaţie disperată. Ieşirea unor forţe prin surprindere dintr-o încercuire este unul din exemplele edificatoare în acest sens. Comandantul trebuie să aibă în vedere valoarea pe care o au forţele adversarului, situaţia în care se pot găsi ele la un moment dat. Numai în funcţie de situaţia reală a trupelor proprii şi a celor ale inamicului, comandantul poate stabili acceptarea unor acţiuni îndrăzneţe, care însă vor implica un pericol crescut. Orice exagerare în sensul subaprecierii capacităţii de ripostă a forţelor adversarului, ca şi al supraaprecierii posibilităţilor trupelor proprii, este deopotrivă dăunătoare.

Fără o analiză ştiinţifică nu se poate trasa o limită precisă între riscul justificat şi cel nejustificat şi nu pot fi determinate avantajele pe care le poate oferi un risc raţional în desfăşurarea şi deznodământul unei acţiuni militare.

Aprecierea rezultatului probabil al acţiunilor desfăşurate în condiţii de risc - de angajare a trupelor într-o situaţie neclară, incertă sau chiar periculoasă - este dată de utilitatea riscului*, un indice care exprimă rezultatele pozitive (se riscă numai în cazurile când se poate sconta pe un anumit succes), precum şi de consecinţele negative ale acestuia pentru atingerea scopurilor propuse în caz de nereuşită (pierderi importante, întârzierea în îndeplinirea misiunilor ş.a.m.d.).

În fiecare caz în parte, utilitatea riscului este direct dependentă de scopul acţiunii (misiunea de luptă ce se îndeplineşte) şi de starea în care se află cel care acceptă riscul în raport cu lipsa sau insuficienţa datelor referitoare la situaţie ori incertitudinea asupra datelor situaţiei şi a rezultatelor aşteptate ale acţiunii respective.

Pentru că efectele surprinderii inamicului nu sunt rodul întâmplării, ci rezultatul unei acţiuni conştiente, planificate, toate acţiunile "surpriză" se încadrează, sub aspectul pregătirii şi desfăşurării lor, în ansamblul metodelor şi procedeelor bine cunoscute ale pregătirii şi ducerii luptei.

Într-un alt plan, analizând corelaţia existentă intre surprindere şi risc in acţiunile militare, apare întrebarea căreia din cele două etape ale unei operaţii militare (pregătirea şi desfăşurarea ei) îi este asociat riscul, şi în ce măsură? Cu alte cuvinte, pregătirea unei acţiuni prin care urmărim surprinderea inamicului comportă şi ea o anumită doză de risc, ori acesta este specific numai componentei sale acţionale?

Din acest punct de vedere există păreri aproape unanime potrivit cărora riscul este asociat, deopotrivă, atât perioadei de pregătire a unei acţiuni, cât şi desfăşurării ei, dar, evident, amploarea lui capătă aspecte specifice. Astfel, în pregătirea acţiunii utilitatea riscului se manifestă în procesul de elaborare a deciziei, fiind impus de caracterul probabil al datelor referitoare la factorii situaţiei, în timp ce pe timpul ducerii operaţiei asumarea riscului este legată de concepţia de ducere a acţiunilor de luptă de către adversar, starea terenului, a timpului, ba chiar într-o anumită măsură şi starea trupelor proprii, cu toate că, cel puţin în această privinţă, necunoscutele trebuie eliminate în marea lor majoritate.

În etapa pregătirii acţiunii putem întâlni trei situaţii distincte şi anume: a) când probabilităţile condiţiilor posibile ale situaţiei sunt cunoscute (de exemplu, pe baza datelor statistice); b) când probabilităţile condiţiilor posibile ale situaţiei nu sunt cunoscute însă există păreri despre valorile lor relative; c) când probabilităţile condiţiilor posibile ale situaţiei nu sunt cunoscute, însă există principii de abordare a aprecierii acţiunilor legate de risc.

În cel de-al treilea caz, în care necunoscutele situaţiei au aspectul cel mai evident, putem întâlni, de asemenea, trei situaţii:

- prima dintre ele ar putea fi caracterizată de necesitatea unei garanţii că

* Sintagma care arată eficacitatea acţiunilor militare înţeleasă ca raportul dintre efectul planificat şi cel realizat.

efectele acțiunilor prin surprindere - în orice condiții s-ar desfăşura ele - nu ar fi mai mici decât cele obținute în condițiile cele mai dezavantajoase. Este cunoscut ca abordare după principiul "să te aştepți la ce-i mai rău";

- a doua situație poate fi caracterizată de necesitatea evitării, în orice condiții, a unui risc mare. Aici procedeul optim de acțiune va fi acela pentru care riscul maxim față de diferite condiții de desfăşurare a acțiunii are valori minime;

- a treia situație poate fi caracterizată de opțiunea pentru asumarea unui risc situat între cel specific principiului "să te aştepți la ce-i mai rău" şi cel corespunzător principiului "să te aştepți la ce-i mai bun".

Integrarea în metodologiile de elaborare a deciziilor luate în lupta armată a metodelor cercetării operaționale, a legilor şi regulilor teoriei probabilităților, permite ca aspectele enunțate anterior să aibă determinări din ce în ce mai precise.

Pe timpul desfăşurării acțiunilor, riscul se deosebeşte în mod esențial de cel specific etapei de pregătire a acestora. La analiza situatiei necunoscutele sunt într-o stare de "indiferență" față de rezultatele acțiunii.

Pe timpul ducerii luptei, însă, avem în față un inamic în acțiune, care caută în mod activ să ne provoace situații dificile şi să obțină succesul. Acest antagonism a permis praxiologiei să formuleze conceptul de cooperare negativă utilizat pentru a caracteriza tipul specific de acțiune umană denumit "luptă" sau "acțiune de luptă". Potrivit acestui concept, problema pe care şi-o pun părțile angajate în conflict este aceea de a slăbi şi a înfrânge adversarul, un scop diametral opus celui pe care şi-l propune cooperarea pozitivă, care vizează realizarea unei eficiențe maxime.

La prima vedere s-ar părea că alegerea unei modalități de surprindere a inamicului în această etapă este o problemă mult mai complexă decât cea care se pune în pregătirea acțiunii. În realitate, nu este chiar aşa. Existența unui inamic rațional, cu interese opuse intereselor noastre, înlătură măcar o parte din incertitudini, spre deosebire de factorii caracterizați de un oarecare pasivism existent în perioada de pregătire a luptei. În desfăşurarea luptei, corelația surprindere-risc comportă aspecte specifice, la a căror rezolvare o contribuție importantă o pot aduce alături de "arta comandantului", metodele oferite de teoria jocurilor.

În mod obişnuit se exprimă părerea că, atunci când există câteva procedee tactice care au o eficacitate diferită, trebuie ales doar acela care are o eficacitate mai mare, renunțându-se la celelalte. În acest caz se scapă din vedere că un inamic bine pregătit poate, ca şi noi, să aprecieze eficacitatea procedeelor noastre posibile şi să-şi organizeze acțiunile de ripostă ținând seama de cel mai eficace dintre acestea. În consecință, eficacitatea celui mai bun procedeu folosit de trupele noastre poate să scadă simțitor, iar pentru a evita acest lucru nu trebuie să se renunțe la nici unul din procedeele tactice posibile oricât de neindicat ar fi el. Acest mod de abordare îl va face pe inamic să nu deducă cu uşurință intențiile, îl va obliga să se pregătească pentru respingerea oricăror acțiuni şi să-şi disperseze eforturile.

Surprinderea inamicului se va realiza acceptând riscul şi folosind unul din procedeele de luptă în aparență neindicat, în realitate însă eficient tocmai din cauza caracterului lui neaşteptat. Folosirea, alături de procedee de luptă cu o eficiență

ridicată, a unora care în alte situații s-au dovedit mai puțin eficiente este într-adevăr legată de un anumit risc, însă acesta este pe deplin justificat.

În concluzie, cu privire la problematica relației dintre surprindere şi risc în acțiunile de luptă se impune a fi subliniată în primul rând inevitabilitatea riscului în acțiunile surpriză, riscul fiind un mod impus de acțiune într-o situație incertă. Acceptarea riscului, dar a unui risc necesar, calculat, apare cu atât mai utilă cu cât forțele de care dispunem sunt mai puțin numeroase, cu alte cuvinte în confruntarea cu un inamic superior .

Determinarea şi cunoaşterea raporturilor de interdependență dintre surprindere şi risc ne apare ca o cale importantă pentru mărirea eficacității acțiunilor militare. Finalmente, evitarea riscului necesar (prudența exagerată) poate avea consecințe la fel de negative ca şi abuzul de risc (aventura).

Surprinderea se poate realiza mai frecvent la subunități şi unități datorită faptului că, în acest caz, ea este legată nemijlocit de execuție şi de aria mai restrânsă a spațiului pe care se desfăşoară lupta.

O problemă esențială în realizarea unei eficiențe superioare a acțiunilor militare în războiul modern, contând pe surprindere, este stabilirea şi luarea în considerare a raportului real între dezideratul de a-l lovi pe inamic pe neaşteptate (prin surprindere) şi posibilitățile concrete oferite de câmpul de luptă. Cu alte cuvinte, este important să se ştie în ce măsură se pot pregăti acțiunile contând pe surprindere. La nivel tactic, şi chiar la palierele superioare ale artei militare, comandanții şi statele majore nu se pot juca "de-a surprinderea" contând în exclusivitate pe unii factori aleatori în ducerea acțiunilor militare, cum ar fi riscul (fie el şi rațional), întâmplarea, loviturile neaşteptate, condițiile favorabile, momentele prielnice, fermitatea trupelor în executarea acțiunilor ş.a. Totdeauna când se execută acțiuni în care se contează pe obținerea succesului în urma surprinderii sunt necesare şi forțele şi mijloacele necesare pentru a exploata (sau consolida) oportun efectele loviturilor date pe neaşteptate inamicului, întrucât atunci când se pregătesc şi se execută acțiuni cu forțe şi mijloace puține, contând pe surprindere, dar nu există şi mijloacele corespunzătoare acesteia, efectul este invers. Acesta, "dezmeticindu-se" rapid, va lua inițial măsuri de lichidare a urmărilor loviturilor primite, iar ulterior, folosind forțele sale în noile condiții ale situației şi inferioritatea noastră, ne va administra propriile lovituri. De aceea, fiecare acțiune-surpriză trebuie pregătită pe baze realiste, care să asigure succesul şi în cazul în care surprinderea nu s-a putut realiza, adoptând una dintre variantele stabilite prin planurile de cooperare.

În final se impune următoarea concluzie: în acțiunile militare moderne, surprinderea poate avea un rol însemnat în obținerea şi amplificarea succesului, în obținerea unor rezultate uneori mult peste posibilitățile grupărilor de forțe întrebuințate, atunci când sunt respectate cerințele celorlalte principii ale luptei armate, iar în atingerea scopurilor nu s-a scontat numai pe realizarea ei. Supraaprecierea rolului surprinderii şi ignorarea influenței exercitate şi de celelalte principii ale luptei armate care dau vigoare şi tărie acțiunilor militare constituie aventurism - aşa cum a demonstrat istoria militară - şi se soldează cu înfrângerea celui care a mizat totul numai pe surprindere, dar tot atât de greşită este şi

subestimarea rolului surprinderii. Aceasta poate avea efecte hotărâtoare şi poate contribui la realizarea unor scopuri strategice (operative şi tactice) decisive, pe măsură ce se perfecţionează mijloacele de ducere a luptei armate şi sporeşte competența profesională a comandanţilor şi ofițerilor din statele majore.

Note bibliografice

1. Sun TZÎ, "Arta războiului", Editura Militară. Bucureş:i. 1976,pg.33
2. Carl von Clausewitz," Despre război." Editura Militară. Bucureşti, 1982, pg. 185,186
3. Tadeusz Kotarbinski, "Tratat despre lucrul bine făcut", Editura Politică, Bucureşti, 1976, p. 322
4. Col. (r) dr. Lucian Stăncilă, "Curs de teoria artei militare", Editura U.N.Ap, Bucureşti, 2005, p. 105,113

ROLUL CONSILIERULUI JURIDIC ÎN PREGĂTIREA ŞI DESFĂŞURAREA ACȚIUNILOR MILITARE

Locotenent colonel ROLAND - DORIAN ENE

Departamentul pentru relația cu Parlamentul şi informare publică

Abstract

The work of knowledge and application of rules compliance with international law of armed conflict represents a real form of insurance to military operations since his important contribution to achieving their goals in terms of legal; it is a "insurance" in original meaning of the word that the " implementation security ", guaranteeing boatmasters and nature that their actions are legal and that there will be held accountable for their deeds committed in accordance with laws and customs war. The plans of all operations must be a legal annex to the elements that include: civil targets under protection, work and forces dangerous installations containing; goods with cultural immunity; localities and areas go's; localities and health and safety areas, the location of camps prisoners and civilians admitted to hospital, the 9 bodies and civil defense; routes to transport communications health; nature and status regime means of war; procedures for non-hostile relations with the enemy by notifications and agreements provided for the Convention; the procedure to lift the immunity property in the event of military necessity; the blueprint for persons and goods protected; procedures conduct on the injured, prisoners, dead; cooperation with humanitarian bodies; disciplined disciplinary offences And offences; conditions under which it could resort to reprisals; the rules of engagement and conduct tactics, etc.

În armata României, ca în majoritatea armatelor moderne, comandantul forțelor angajate în acțiuni militare este investit cu responsabilitatea respectării dreptului aplicabil în conflictele armate. Multitudinea şi dinamica schimbării normelor juridice, în materie de drept public şi internațional, faptul că multe din normele juridice ale dreptului internațional aplicabil în conflictele armate lasă la

latitudinea comandanților aprecierea oportunității aplicării lor, impune asistența juridică a factorilor de răspundere.

Este nevoie de o viziune globală asupra cadrului legislativ şi a dreptului internațional aplicabil în conflictele armate, viziune pe care nu o poate avea decât un specialist în domeniu. Ca urmare, după 1990, luându-se model armatele occidentale şi revenindu-se la tradițiile armatei române în domeniu, s-au instituit compartimentele juridice în cadrul comandamentelor marilor unități tactice şi operative.

Protocolul Adițional nr.I /1977, la articolul 82 prevede necesitatea existenței consilierilor militari la eşaloanele cu rang de mare unitate tactică şi mai mare, dar nu exlude posibilitatea funcționării acestora şi la eşaloanele mai mici. În practica armatei române, la nivel de unitate militară, funcția de consilier juridic este îndeplinită, prin cumul, de ofițeri de comandă şi de stat major cu studii sau instruiți anume în acest domeniu.

Experiența participărilor armatei române la misiunile militare internaționale, de menținere sau impunere a păcii, a demonstrat utilitatea consilierilor juridici la nivelul unităților (subunităților) militare.

În trecut, consilierii juridici au fost prioritar angajați în soluționarea problemelor de drept administrativ, pentru susținerea intereselor armatei în litigiile în care aceasta era parte, preocuparea pentru extinderea activității acestora în domeniul dreptului conflictelor armate fiind de dată recentă.

Faptul că în perioada postbelică, până în decembrie 1989, în armata noastră nu s-a urmărit cunoaşterea şi aplicarea dreptului conflictelor armate, insuficienta implementare, în regulamentele militare generale şi de luptă, a normelor dreptului umanitar internațional, face dificilă asistența juridică pe timpul conflictelor armate.

Un singur consilier juridic militar, la nivel de mare unitate, nu poate oferi asistență juridică tuturor combatanților. În aceste condiții, asistența juridică, pe timpul conflictului armat, capătă eficiență, dacă anterior, pe timp de pace, consilierul juridic a coordonat pregătirea, în domeniul dreptului umanitar internațional, a militarilor din compunerea marii unități (unității).

Pe timp de pace este necesar ca specialiştii în dreptul conflictelor armate să aprofundeze cunoştințele militare şi tehnica de lucru pe care ofițerii de comandă şi de stat major le aplică pentru planificarea, organizarea şi conducerea acțiunilor de luptă.

Astfel, pe durata conflictelor armate, consilierii juridici să fie interlocutori utili pentru comandanții şi colaboratorii acestora, dezideratul comun fiind îndeplinirea misiunii fără încălcarea normelor de drept. O solidă pregătire militară a consilierului juridic este reclamată şi de faptul că reglementările juridice specifice conflictelor armate trebuie aplicate corect şi oportun în situațiile complexe care caracterizează operația (lupta) modernă.

Neintegrarea consilierului juridic în cadrul militar de acțiune ar diminua încrederea comandantului în soluțiile juridice formulate de acesta. Asistența juridică nu trebuie să intervină tardiv ca un drept de "veto", ci constructiv şi oportun pe timpul elaborării deciziei, astfel încât ordinul comandantului să se încadreze în litera şi spiritul legilor naționale, în prevederile regulamentelor, să nu

violeze regulile de angajare militară stipulate în dreptul internațional aplicabil în conflictele militare.[68]

Asistența juridică nu limitează dreptul comandantului de a adopta, pe propria răspundere, decizii oportune şi optime pentru îndeplinirea misiunii primite de la eşalonul superior. Când comandantul nu ține seama de propunerile fundamentale ale consilierului juridic şi violează grav dreptul internațional aplicabil în conflictele armate, consilierul este obligat să raporteze superiorului său pe linia specialității sale. Responsabilitatea consilierului juridic poate fi reclamată când dă un aviz eronat, refuză fără motive temeinice să asigure asistență juridică sau în caz de neglijență. Instituirea unui regim de responsabilitatea pentru consilierul juridic are menirea de a asigura autoritatea morală şi personală a acestuia, să confere o mai mare eficacitate asistenței juridice pe care o desfăşoară.

Consilierul juridic are obligația de a raporta comandantului, imediat după ce a luat la cunoştință, despre producerea unor încălcări ale normelor dreptului intern şi internațional aplicabil în conflictele armate în fâşia (zona) sa de responsabilitate. Comandantul, personal sau prin statul major, are responsabilitatea juridică de a lua măsurile necesare pentru încetarea violărilor în acest domeniu, de a dispune măsuri disciplinare.

1. Obiectivele asistenței juridică pe timpul conflictelor armate

- asigurarea îndeplinirii misiunilor fără încălcarea normelor de drept;
- realizarea concordanței dintre necesitățile militare şi restricțiile impuse de reglementările juridice specifice (interne şi internaționale) în vigoare;
- discriminarea în selectarea obiectivelor şi limitarea pierderilor colaterale;
- realizarea proporționalității dintre mijloacele şi metodele folosite şi necesitățile militare;
- prevenirea exceselor şi represaliilor pe timpul ducerii acțiunilor militare şi eliminarea crimelor, distrugerilor şi suferințelor.

Dreptul operațional introduce, în procesul decizional militar, unele limitări ce constau în constrângeri, restrângeri sau recomandări în plan acțional.

Obligațiile se referă la ceea ce trebuie să facă combatanții şi sunt temporale, spațiale şi acționale. Acestea se regăsesc în conținutul planului de operații şi al directivei comandantului (ordinul de operații).

Restricțiile se referă la ceea ce nu are voie să facă combatantul şi pot fi sociale, morale, juridice, religioase. Restricțiile sunt prohibite şi, de regulă, nu se includ în conținutul planului de operații (ordinul de operații).

Constrângerile îl obligă pe subiect la săvârşirea unei acțiuni, restrângerile îl obligă să se abțină de la săvârşirea acțiunii, iar recomandările lasă la aprecierea acestuia alegerea unei conduite. Ca urmare, pentru a asigura o asistență juridică eficientă, se vor avea în vedere toate aceste limitări, prioritare fiind cele referitoare la:

[68] Cf.Iordache Constantin, *Drept Operațional*, Editura U.N.Ap.Bucureşti, 2003, p.45.

- ostilitățile militare, în general;
- conducerea marilor unități, a unităților şi subunităților;
- comportamentul față de persoane şi bunuri în timp de război;
- tratamentul ce se acordă victimelor conflictelor armate;
- administrarea şi ordinea în teritoriile ocupate.

O competentă asistență juridică, pe timpul conflictelor armate, dă comandantului, statului major, comandanților de unități, convingerea că acțiunile militare desfăşurate sunt legitime şi nu vor fi sancționați pentru comiterea unor crime de război. Prin aceasta se amplifică demnitatea, onoarea şi prestigiul moral al armatei. Doctrina pentru operații întrunite a Armatei României prevede responsabilitatea compartimentului juridic de a-l consilia pe comandant în scopul asigurării legalității actului de comandă.

Această prevedere nu trebuie să conducă automat la concluzia că asistența juridică se rezumă exclusiv la consilierea comandantului întrucât acesta adoptă deciziile şi conduce acțiunile militare prin activitatea întrunită a compartimentelor comandamentului, în cadrul căruia se realizează următoarele tipuri de relații organizatorice: ierarhice, funcționale, de stat major, de cooperare şi de control.

Ca urmare, pe timpul asistenței juridice, compartimentul (consilierul) juridic se va afla, în relații funcționale cu compartimentele comandamentului care au atribuții pe linia aplicării dreptului conflictelor armate. Aceste relații se vor concretiza în transmiterea de către consilierul juridic a unor reglementări, indicații, proceduri şi prescripții din domeniul specialității sale.

Un singur consilier juridic poate acoperi nevoile de asistență juridică în condițiile în care ofițerii statului major au pregătirea juridică necesară aplicării în domeniul lor de activitate a normelor de drept al conflictelor armate.

De regulă, comandanții (compartimentele statelor majore) apelează la consilierul juridic pe timpul planificării acțiunilor militare, asistența juridică având un caracter constructiv şi preventiv. Consilierul juridic nu intervine pentru a da avizul după finalizarea concepției (deciziei), planului şi ordinului de acțiune.

Consilierul juridic nu adoptă o atitudine de aşteptare a solicitărilor sprijinului de specialitate, el intervine pentru stabilirea obiectivelor; alegerea mijloacelor de luptă şi determinarea procedeelor şi măsurilor necesare îndeplinirii misiunii; pentru rezolvarea spețelor unde se încalcă normele de drept intern şi internațional.

Activitatea consilierului juridic pe timpul planificării acțiunilor militare se rezumă, în principal, la:

- participarea la orientarea personalului implicat în planificare, executată de comandant sau şeful de stat major;
- analizarea situației din domeniul său de responsabilitate, concomitent cu pregătirea estimărilor ce vizează limitările impuse de dreptul conflictelor armate asupra îndeplinirii misiunii;
- colaborarea cu compartimentele statului major, în primul rând cu compartimentul operații, pentru elaborarea cursurilor acțiunilor militare (selectarea cursului optim), pentru a respecta concepția eşalonului superior de îndeplinire a

misiunii cu mijloacele disponibile, în condițiile respectării dreptului conflictelor armate;

- prezentarea estimărilor (concluziilor, recomandărilor şi propunerilor) referitoare la:
  - delimitarea obiectivelor militare de cele civile;
  - metodele şi mijloacele de luptă admise de dreptul umanitar internațional, ce pot fi utilizate pentru îndeplinirea misiunii;
  - asigurarea protecției victimelor de război (prizonieri, bolnavi, răniți);
  - modul de informare şi cooperare cu marile unități vecine şi cu autoritățile civile din zona acțiunilor de luptă;
  - atitudini ce trebuie adoptate față de mijloacele şi personalul ce se bucură de protecție specială, conform reglementărilor internaționale în vigoare (formațiuni sanitare, personal religios etc.);
  - alte date pe care le consideră necesare sau sunt solicitate de statul major;
- întocmirea şi actualizarea documentelor de conducere (informare) specifice compartimentului său;
- acordarea avizului juridic concepției operației (concretizată în decizia comandantului), planului şi ordinului de operații (acțiune);
- asistența celorlalte compartimente ale statului major pentru întocmirea corectă, din punct de vedere juridic, a documentelor de conducere şi informare, o atenție deosebită acordându-se jurnalului acțiunilor militare.

Compartimentul (consilierul) juridic întocmeşte şi actualizează următoarele documente de conducere şi informare:

- planul de acțiune (sprijin) al compartimentului, ca anexă la planul de operații (ordinul de operații);
- planul de activitate al compartimentului;
- raportul de informare a comandantului (datele, estimările, concluziile şi propunerile); principalele elemente generale stipulate în raportul de informare se prezintă în anexa nr. 1;
- informarea de specialitate a unităților subordonate şi a marilor unități cu care se cooperează;
- documente diverse referitoare la cunoaşterea zonei de responsabilitate, a actelor normative în vigoare etc.

A. Planul de acțiune (sprijin) al compartimentului juridic este documentul care stă la baza asistenței juridice, pe timpul operației (luptei), constituind suportul juridic al deciziei comandantului, al ordinelor şi dispozițiilor date pe timpul pregătirii şi ducerii operației (luptei).

Acest document se întocmeşte atât sub formă grafică (pe hartă) cât şi sub formă de text.

A.1 Partea grafică a planului de acțiune al compartimentului juridic cuprinde informații şi date de natură juridică referitoare la:

- obiectivele civile (bunuri) aflate sub protecție specială;
- agenți economici sau lucrări de artă care conțin forțe periculoase (centrale atomo-electrice, uzine chimice, baraje, diguri);
- obiective cu imunitate culturală, aflate sub supraveghere U.N.E.S.C.O.;
- localități fără apărare;
- zone demilitarizate;
- locuri de intervenție umanitară stabilite prin acord cu Comitetul Internațional al Crucii Roşii;
- amplasamentele taberelor prizonierilor de război;
- amplasamentele taberelor de internare a civililor, organizate pentru protejarea unor categorii de persoane (victime de război);
- comunicații destinate transporturilor sanitare efectuate de organele Comitetului Internațional al Crucii Roşii (C.I.C.R.);
- alte date necesare asistenței juridice ce pot fi reprezentate grafic.

A.2 Partea de text a planului de acțiune al compartimentului juridic este determinată de volumul reglementărilor juridice în domeniu, de eşalonul la care se lucrează, de experiența consilierilor juridici şi cuprinde, de regulă:

♦ fundamentele juridice care stau la baza pregătirii şi desfăşurării acțiunii militare respective: directiva (ordinul de operații) al eşalonului superior, concepția (decizia) comandantului etc.;

♦ situația juridică a desfăşurării conflictului armat, din perspectiva aplicării normelor dreptului internațional (enumerarea eventualelor încălcări ale regulilor de angajare militară din partea inamicului sau a trupelor proprii);

♦ acorduri, contracte comerciale, încheiate pe timpul pregătirii şi desfăşurării operației (luptei) cu următoarele părți:

- autorități politice şi militare ale țării cu statut de stat protector pentru România;
- Comitetul Internațional al Crucii Roşii;
- organisme militare ale inamicului, prin care s-au stabilit zone neutre sau demilitarizate;
- modul de desfăşurare a unor activități non-ostile în vederea adunării răniților şi bolnavilor de pe câmpul de luptă;
- notificări reciproce asupra schimbărilor în structura forțelor combatante sau în cazul ridicării imunității culturale a unor obiective civile;
- agenți economici, în domeniul realizării activităților de aprovizionare a trupelor proprii;

♦ situații, tabele, grafice care oferă informații cu caracter juridic asupra:statutului legal al combatanților;

- modului de marcare a bunurilor şi locurilor aflate sub protecție specială;

- numărului de prizonieri (modul de tratament);
- gradului de informare a organismelor internaționale, destinate supravegherii conflictului armat;
- gradului de executare a transporturilor sanitare de urgență cu sprijinul Comitetului Internațional al Crucii roşii;
- asigurării, pentru combatanți, a cărților de identitate;
- modului de înhumare a morților şi înştiințării rudelor despre dispariția lor;

♦ măsurile luate în planul asigurării juridice pentru:

- utilizarea legală şi oportună a semnelor şi emblemelor care conferă protecție specială unor categorii de bunuri şi personal;
- cooperarea permanentă cu organismele internaționale care sunt autorizate să acționeze în spațiul de conflict armat;
- tratamentul umanitar al prizonierilor de război sau al civililor aflați în lagărele de internare;
- sancționarea abaterilor disciplinare sau penale pentru respectarea normelor imperative ale dreptului internațional aplicabil conflictelor armate;
- soluționarea unor acte de reclamație din partea unor persoane fizice sau juridice, ca urmare a încălcării drepturilor personale sau patrimoniale;
- respectarea legislației interne şi internaționale pe timpul ocupației militare;
- încălcări de către adversar, a normelor dreptului internațional aplicabil în conflictele armate.

Planificarea operațiilor constituie un proces complex, unic, coordonat şi interoperabil, desfăşurat de comandamentele operaționale (comandamentul grupării de forțe întrunite) pentru stabilirea modului viabil de îndeplinire a obiectivelor şi măsurilor ordonate de comandant.

În conformitate cu doctrinele în vigoare, planificarea operațiilor se realizează de către comandamentele operaționale implicate în 5 (cinci) etape, respectiv:

a) inițierea planificării;
b) elaborarea concepției operative;
c) elaborarea planului de operații (acțiune);
d) revederea planului de operații (acțiune);
e) elaborarea planului de sprijin.

De la început dorim să facem precizarea că asistența juridică va fi permanentă, regăsindu-se în toate etapele procesului de planificare, compartimentul juridic / consilierul juridic consiliind atât pe comandantul comandamentului operațional (comandantul grupării de forțe), cât şi pe şeful de stat major, şefii compartimentelor şi ofițerilor implicați în planificare.

a) Inițierea planificării – constituie etapa de debut a planificării şi, de regulă, cuprinde:

- primirea misiunii de la eşalonul superior (în cadrul planificării deliberate – misiunea dedusă);
- aprofundarea misiunii primite (deduse);
- elaborarea principalelor probleme pentru planificare.

În această etapă a planificării, compartimentul juridic (*consilierul juridic*) participă la activitatea de orientare a personalului implicat, îşi însuşeşte misiunea pe baza planului juridic (*anexei juridice*) al eşalonului superior. Studiază problemele juridice cu care se va confrunta forța întrunită şi consiliază pe comandant pe probleme de specialitate (la cererea acestuia).

b) Elaborarea concepției operației - reprezintă o etapă complexă şi de mare importanță în contextual planificării generale. Pentru consilierul juridic al comandamentului forței etapa de elaborare a concepției operației întrunite este esențială. Şeful compartimentului juridic (consilierul juridic) în această etapă elaborează şi prezintă raportul de informare în vederea asigurării sprijinului în domeniul dreptului operațional.

Raportul de informare are la bază elementele juridice precizate de eşalonul superior şi precizările comandamentului rezultate din ghidul de planificare. Principalele elemente ale **raportului de informare juridică** sunt prezentate în anexa nr.1. Estimările compartimentului juridic (consilierul juridic) depind de:

- situația strategică (operativă), concepția comandantului, tipul şi caracteristicile operației întrunite ce urmează a se desfăşura,
- natura beligeranților,
- caracteristicile teatrului de operații,
- natura populației existentă în zonă etc.

Cursul optim al acțiunii este ales de comandantul comandamentului operațional (comandantul grupării de forțe) în şedința de lucru pentru luarea deciziei la care participă şefii de compartimente (*inclusiv consilierul juridic*) şi structurile implicate.

c) Elaborarea planului operației întrunite - presupune, în esență, detalierea concepției acțiunilor întrunite. De regulă, elaborarea planului operației întrunite parcurge următoarele etape:

- planificarea întrebuințării forței întrunite şi planificarea sprijinului operației şi protecția forței întrunite;
- planificarea logisticii;
- planificarea deplasărilor;
- identificarea neajunsurilor;
- analiza fezabilității deplasărilor;
- elaborarea secvențială, pe etape, a acestora şi definitivarea datelor despre forțe, logistică şi deplasări.

În această etapă a planificării, şeful compartimentului juridic (consilierul juridic) desfăşoară o serie de activităţi importante, printre care:

- consiliază permanent pe comandantul comandamentului pe probleme şi aspecte de natură juridică;
- elaborează partea de specialitate (fundamente juridice) ce va fi inclusă în planul (ordinul) de operaţii;
- colaborează permanent cu şefii de compartimente privind legitimitatea unor măsuri, activităţi şi acţiuni prevăzute în plan;
- asigură consultanţa juridică tuturor planificatorilor militari şi ai comandanţilor forţelor care sprijină;
- lucrează la anexa pe linie juridică;
- participă la stabilirea principalelor reguli de angajare a forţei întrunite.

În operaţiile bazate pe efecte şi în cadrul războiului bazat pe reţea (RBR), consilierul juridic consiliază pe şeful de stat major şi şeful compartimentului J3/G3 asupra următoarelor probleme:

- stabilirea obiectivelor strategice, operative şi tactice propuse a fi lovite cu efecte maxime (legitimitatea loviturilor);
- legitimitatea loviturilor şi crearea efectelor asupra marilor unităţi şi unităţi inamice;
- zone şi obiective din fâşia inamicului care vor fi protejate (încadrarea juridică şi respectarea interdicţiei);
- protecţia populaţiei civile existente în zonă (pierderi zero – dacă este posibil etc.)

În opinia noastră, activitatea planificatorilor militari din toate compartimentele trebuie să fie direcţionată permanent şi consiliată de către şeful compartimentului juridic (consilierul juridic) pentru respectarea cerinţelor dreptului operaţional.

d) Revederea planului operaţiei întrunite - constă în analiza acestuia, în scopul actualizării şi validării la sfârşitul ciclului de elaborare sau atunci când situaţia strategică (operativă) impune cu necesitate acest lucru. În funcţie de situaţia strategică creată şi de nevoile reale de actualizare a planului, compartimentul juridic participă efectiv la revederea măsurilor de ordin juridic prevăzute în plan, a regulilor de angajare în operaţie etc.

e) Elaborarea planurilor de sprijin - planurile de sprijin reprezintă planurile armelor/specialităţilor militare şi se referă la mobilizarea, desfăşurarea, angajarea forţelor, susţinerea acţiunilor şi dislocarea forţelor şi resurselor în sprijinul concepţiei materializate în planul de operaţii aprobat fiind anexe la acesta.[69]

[69] Cf. *P.F.-5, Doctrina Planificării operaţionale în Armata României,* S.M.G.53, Bucureşti, 2008, p. 88.

Compartimentul juridic (consilierul juridic) în colaborare cu şefii de compartimente întocmeşte ***planul de sprijin juridic (anexa juridică)*** *care se anexează la planul operaţiei întrunite.* Conţinutul documentului (o variantă) se prezintă în anexa nr. 2.

Pentru înţelegerea cadrului legal de acţiune al tuturor compartimentelor unui stat major, din perspectiva dreptului conflictelor armate, este important modul cum sunt receptate şi aplicate principiile dreptului operaţional, în mod deosebit cel de discriminare şi cel de proporţionalitate, deasemenea, în toate situaţiile, este necesară delimitarea obiectivelor militare de obiectivele civile.

Respectarea acestor principii, într-un mod în care să nu afecteze îndeplinirea misiunii, presupune reconsiderarea funcţiilor şi activităţilor statelor majore, a compartimentelor din compunerea acestora, indiferent de eşalonul din care fac parte, a procedurilor de lucru, în mod deosebit a celor legate de planificare. Avem în vedere următoarele compartimente:

Compartimentul personal (J1/G.1*)* - îi revin atribuţii importante legate de aplicarea dreptului operaţional, dar care nu comportă o implicare efectivă în procesul conducerii acţiunilor militare. Din anexele la Protocoalele Adiţionale I şi II – 1977, rezultă o serie de atribuţii pentru acest compartiment (*asigură cărţi de identitate pentru toţi militarii subordonaţi precum şi pentru persoanele susceptibile de a deveni prizonieri de război; verifică existenţa cărţilor de identitate pentru personalul sanitar; personalul religios; personalul de protecţie civilă; personalul afectat protecţiei bunurilor culturale şi jurnaliştilor aflaţi în misiune în zona de responsabilitate.*

În privinţa prizonierilor de război, compartimentul J1/G.1 are obligaţia de a le stabili identitatea, iar în situaţia în care statutul de combatant a vreunei persoane capturate este neclar, va fi redactat un raport asupra împrejurărilor în care s-a produs capturarea. La fel se va proceda şi în cazul răniţilor.

Compartimentul J1/G.1 se va ocupa şi cu identificarea, înhumarea şi incinerarea persoanelor decedate pe timpul luptelor, preluării documentelor de identitate şi înregistrării locurilor unde au fost îngropaţi cei căzuţi în luptă. De asemenea, la acest compartiment este indicat să se centralizeze sesizările privind violările dreptului conflictelor armate comise împotriva militarilor.

Compartimentul informaţii (J2/G.2) - va trebui să determine cu precizie concentrările de persoane civile, mediul civil în care sunt amplasate obiectivele militare; natura zonelor de construcţii -oraşe, sate, adăposturi ş.a. şi cea a bunurilor civile importante, cu precădere a acelora care se bucură de o protecţie specială; existenţa instalaţiilor şi lucrărilor care conţin forţele periculoase; particularităţile mediului natural, din perspectiva vulnerabilităţii sale în condiţiile întrebuinţării unor categorii de armamente puternice - sisteme de cercetare-lovire de înaltă precizie.

Important este faptul că aceste acţiuni de cercetare sunt licite dacă sunt efectuate în uniformă sau fără a disimula statutul de combatant. În situaţia în care

se culeg informații acționându-se în clandestinitate sau sub false pretexte activitatea este considerată spionaj.

Interogarea combatanților capturați reprezintă o modalitate de a obține informații, dreptul operațional admițând interogarea acestora, dar precizând că obligația lor de a răspunde se rezumă numai la datele de identificare personale.

Compartimentul operații (J3/G.3) - are un rol esențial în asigurarea, respectarea normelor şi principiilor dreptului conflictelor armate. Cunoaşterea condițiilor situației strategice (operative), a elementelor necesare stabilirii compatibilității dintre concepția (decizia) comandantului şi principiile dreptului conflictelor armate, depinde de eficiența sistemului de cercetare (de calitatea rapoartelor trimise din teatrul acțiunilor militare).

Principala problemă o constituie identificarea corectă a obiectivelor militare şi, ulterior, stabilirea mijloacelor adecvate neutralizării sau distrugerii lor, în conformitate cu normele dreptului operațional. Loviturile asupra obiectivelor militare vor fi planificate ținându-se cont de următoarele limitări şi evitându-se:

- atacurile (procedeele de lovire) globale - respectiv, considerarea ca unică țintă a mai multor obiective individuale, amplasate unele față de altele la distanțe mici, în condițiile în care cel puțin unul dintre ele se află în apropierea unui obiectiv protejat, întrucât tratarea lor ca obiectiv unic şi executarea unor lovituri pe baza criteriului suprafeței acestuia (bombardamente aeriene, foc concentrat de artilerie), ar genera pagube excesive;
- atacurile care au ca scop terorizarea populației - respectiv, acele acțiuni în care sunt considerate ținte populația şi bunurile civile. Indiferent de scopul lor, aceste atacuri, ca şi amenințarea de a recurge la ele, sunt considerate crime de război.
- atacurile care au ca scop efectuarea de represalii împotriva populației şi a bunurilor civile sunt interzise. Chiar dacă adversarul recurge la această metodă nu s-ar justifica un răspuns similar.

Situația devine mult mai complexă în ipoteza în care obiectivele militare sunt dispuse în mijlocul unor concentrări de populație civilă şi în vecinătatea unor bunuri civile, astfel fiind imposibilă lovirea lor fără a le afecta pe acestea din urmă. În acest caz, caracterul realist şi practic al dreptului războiului este pus în evidență de principiul proporționalității admițându-se pierderi pentru necombatanți şi daune provocate bunurilor civile, statele majore fiind însă obligate să stabilească acele măsuri de precauție care duc la limitarea pierderilor umane şi materiale.

Aceste precauții nu trebuie însă să afecteze elementele principale ale concepției operației - direcția de efort, manevra de forțe şi mijloace preconizată.

Comandantul trebuie să aprecieze, la propunerea şefului compartimentului operații, dacă mijloacele şi procedeele (metodele) de acțiune pe care preconizează să le întrebuințeze permit limitarea riscurilor pentru populația civilă din vecinătatea obiectivelor militare.

Atunci când este posibilă alegerea, între mai multe obiective militare, pe lângă criteriile operative, care determină opțiunea, este recomandabil să se ia în

considerație varianta care prezintă cel mai redus pericol pentru persoanele şi bunurile civile. Se va opta pentru **direcția** care prezintă cel mai redus pericol pentru populația şi bunurile civile protejate, nu există bunuri de valoare culturală sau spirituală, stabilimentele sunt puține, există o densitate mai mare de adăposturi pentru populația civilă.

- Evaluarea raportului pierderi civile/avantaje militare, pune probleme comandanților. Pentru fiecare operație planificată statul major trebuie să identifice concentrările de persoane civile, existența şi dispunerea bunurilor protejate, să analizeze şi să stabilească metodele şi mijloacele care corespund obiectivelor militare, să evalueze eventualele pierderi civile.

Compartimentul logistic (J4/G.4) - are pentru "strângerea (evacuarea) capturilor de război, hrănirea, echiparea, cazarea şi asistența medicală a prizonierilor de război". Tot acest compartiment are obligativitatea evacuării răniților şi bolnavilor, spitalizarea, tratarea şi recuperarea acestora.

Responsabilitatea revine din interpretarea conținutului prevederilor Convenției a III-a de la Geneva – 1949, conform căreia internarea prizonierilor de război se va face în lagăre destinate exclusiv acestui scop (art.21) care vor trebui dispuse în afara zonelor acțiunilor de luptă (art.23) şi în nici un caz acestea nu trebuie să fie penitenciare sau locații cu regim de penitenciar (art.22).

Îndeplinirea condițiilor impune dispunerea acestor lagăre în zona logistică, fiind nerecomandabilă încredințarea prizonierilor de război forțelor militarizate de ordine publică în virtutea principiului potrivit căruia captivitatea nu este o sancțiune de natură penală sau disciplinară, chiar dacă, din considerente practice, paza taberelor poate fi realizată cu trupe ale Ministerului de Interne.

Compartimentul logistic organizează evacuarea prizonierilor de război, trierea acestora în punctele de adunare pentru a se determina cei răniți (bolnavi), în vederea acordării de îngrijiri medicale în stabilimente special destinate. De asemenea, în responsabilitatea sa ar trebui să intre şi pregătirea, din timp, a taberelor de prizonieri (stabilirea locului de dispunere, schema de organizare a acestora, instruirea personalului prevăzut pentru pază şi deservire).

Compartimentul relații militari-civili (J5/G.5) - este structura care coordonează activitățile de cooperare ale comandamentului propriu cu autoritățile civile (populația locală), organizațiile guvernamentale, neguvernamentale şi internaționale, în vederea menținerii legalității operațiilor militare şi sprijinirii îndeplinirii misiunii.

Cooperarea permite autorităților civile să ia toate măsurile pentru a proteja persoanele şi bunurile civile din sfera lor de competență administrativă.

Autoritățile civile pot contribui la asigurarea protecției unor obiective, în sensul echipării acestora cu semne distinctive suficient de mari şi de vizibile, semnalizarea perimetrului unde sunt dispuse bunurile importante.

Măsuri similare vor fi luate şi atunci când în teatrul de acțiuni militare există centrale de producere a energiei nucleare, baraje (diguri), pentru a reduce pericolele ce amenință populația civilă.

Persoanele civile pot da concursul, la solicitarea autorităților militare, în acțiunile de căutare, adunare şi îngrijire a răniților (bolnavilor), la adunarea şi identificarea morților.

2. ELABORAREA REGULILOR DE ANGAJARE (R.O.E.-RULES OF ENGAGEMENT).

Practic, seful statului, in calitate de Comandant suprem al fortelor armate, nu conduce direct pe campul de lupta armata si astfel nu poate lua decizii personale la fata locului si in timp real, astfel cum se intimpla in trecut. Acestuia ii revine responsabilitatea utilizarii mijloacelor violentei armate, pentru aceasta este necesar sa dispuna de mijloace prin care sa dispuna comandantilor militari, instructiuni si ordine clare cu privire la folosirea fortei.

2.1. Considerații generale. Elaborarea regulilor de angajare (R.O.E.-Rules of Engagement).

In acest context cu totul nou, **ROE** formulate corect si precis furnizeaza comandantilor operatiunilor militare orientari clare si garantia ca respectarea lor raspunde obiectivelor apararii nationale, eliminand optiunile vagi ale liderilor politici. Parametri clari ai ROE, exprimand vointa autoritatilor nationale de conducere a fortelor armate, elimina confuziile la toate nivelurile ierarhiei militare si permit comandantilor operatiunii sa se concentreze asupra indeplinirii misiunii prin folosirea fortei, asa cum s-a precizat la cel mai inalt nivel.

În armatele statelor occidentale regulamentele militare conțin prevederi exprese asupra regulilor de angajare şi chiar anexe cu exemple de ROE. Aşa este cazul regulamentului american FM-100-23 din 1994 sau a celui englez din 1995 . Trebuie menționat şi regulamentul american FM-27-100 din 1991 referitor la ***operațiuni juridice*** în care se prevede obligația şefului compartimentului juridic de a acorda asistență în elaborarea regulilor de angajare în luptă care trebuie să fie în concordanță cu :

- -planul de operații ,
- -cu regulile de angajare ale eşaloanelor superioare,
- -cu politica națională şi cu legislația internă,
- -cu legislația internațională şi de coaliție,

Se specifică faptul că unele operații pot necesita variantede reguli de angajare în luptă, iar diferite misiuni şi teatre de acțiuni pot impune adoptarea unor ROE specifice.

Competența consilierilor juridici americani de a participa la procesul de elaborare a ROE în cadrul comandamentelor operaționale este susținută şi prin existența „ ***Manualului Regulilor de Angajare”***, care în afara teoriei elaborării , instruirii şi aplicării ROE, conține zeci de exemple de modalități concrete de astfel de reguli pentru toate categoriile de forțe armate şi mijloace de luptă.

În doctrina NATO ROE furnizează comandanților de la toate nivelurile orientările politice şi juridice privind uzul de forță. Ele sunt elaborate de

comandanții de forțe operationale în funcție de amenințările concrete şi aprobate de Consiliul Nord Atlantic. Principiile ROE în cadrul NATO sunt folosirea forței în autoapărare, cu respectarea raportului dintre proporționalitate şi necesitatea militară, prevăzut de dreptul internațional al conflictelor armate şi cu admiterea de produceri de pagube colaterale.

Concret, ROE se referă la definirea unor termeni , cum ar fi:

- intenție şi acțiune ostilă.,
- minimum sau maximum de forță,
- forță activă şi forță pasivă,
- bunuri sau persoane protejate,
- persoane, bunuri şi zone de aplicabilitate,
- autoritatea care poate ordona utilizarea armelor,
- arestarea, încercuirea şi percheziția,
- somațiile şi avertismentele ce trebuie făcute înainte de deschiderea focului,
- interdicțiile şi obligațiile în caz de folosire a forțeia8mine,gaze,etc.)

La nivel **strategic- operativ**, **ROE** sunt directivele pe care autoritatile publice cu atributii in domeniul militar le pot stabili pentru a delimita circumstantele si limitale in cadrul carora fortele armatepot angaja actiuni militare intr-un anumit context politico-diplomatic si militar. ROE sunt o parte a procesului politic prin care fortele armate se subordoneaza vointei politice si nu pot fi mai restrictive decat permite legalitatea.

La nivel **operativ-tactic ROE** sunt regulile stabilite de comandant cu privire la folosirea armelor. Teoreticienii afirma ca pot fi elaborate ROE pentru starea de pace (ROE generale) , care ar controla folosirea fortei pana in momentul in care se adopta ROE specifice pentru anumita criza. ROE generale permit dreptul la autoaparare si modalitatile de exercitare a acestui drept in spatiul terestru ,maritim sau aerian. **ROE speciale** sunt elaborate în funcție de circumstanțe, pentru conflicte armate, operații de alianță sau coaliție, acțiuni de apărare a ordinii constituționale, operațiuni de menținere a păcii ori de asistență umanitară. Ele nu limitează dreptul la autoapărare dar precizează limitele utilizării armelor, atât în ofensivă cât şi în defensivă limite derivate din obiectivele apărării naționale, din strategia, dreptul intern şi internațional cu privire la mijloacele şi metodele de război. Pentru diferite arme şi specialități militare pot exista **ROE distincte** (artilerie, tancuri rachete, geniu, poliție etc.)

Elaborarea ROE trebuie să fie rezultatul unui efort de echipă, de la autoritățile politice superioare până la statele majore de la fiecare nivel de comandă. Pentru a fi cu adevărat eficace, în special la nivelele tactice inferioare până la soldații individuali, ele trebuie să fie scurte şi clare, să evite folosirea limbajului calificat, să aibă priză la cei cărora se adresează, să evite descrierea misiunii propriu-zise şi să fie uşor de înțeles, reamintit, exersat şi aplicat. In armatele statelor occidentale**,** regulamentele militare conțin prevederi exprese asupra regulilor de angajare şi chiar anexe cu exemple de ROE.

Aşa este cazul Regulamentului american FM-100-23 din 1994 sau a(celui englez din 1995. O menţiune specială trebuie făcută şi asupra Regulamentului american FM-27-100 din 1991 referitor la "operaţiuni juridice" în care se prevede obligaţia şefului compartimentului juridic de a acorda i asistenţă în elaborarea regulilor de angajare în luptă care trebuie să fie îm concordanţă cu planul de operaţii, cu regulile de angajare adoptate dei eşaloanele superioare, cu politica naţională şi cu legislaţia internă,; internaţională şi de coaliţie.

Competenţa consilierilor juridici americani de ai participa la procesul elaborării regulilor de angajare în adrul comandamentelor operaţionale este potenţată de ***Manualul Regulilor de Angajare*** care, în afara teoriei elaborării, instruirii şi aplicării ROE conţine zeci de exemple de modalităţi concrete de astfel de reguli pentru toate categoriile de forţe armate şi mijloace de luptă[118]. în **Doctrina NATO,** ROE furnizează comandanţilor de la toate nivelele orientările politice şi juridice privind uzul de forţă; ele sunt elaborate de comandanţii de forţe operaţionale în funcţie de ameninţările concrete şi aprobate de Consiliul Nord Atlantic. Principiile ROE în sistemul NATO sunt folosirea forţei în autoapărare, cu respectarea raportului dintre proportionalitate şi necesitatea militară prevăzut de dreptul internaţional al conflictelor armate şi cu admiterea producerii de pagube colaterale.

Constituind elementul esenţial în utilizarea forţei armate în conformitate cu strategia militară şi cu dreptul conflictelor armate, ROE exprimă **funcţia** de c**ontrol politic** asupra armatei într-o societate democratică şi sunt pstrumente eficace de conducere a trupelor, de la comandanţii superiori ₃ână la comandanţii de plutoane, atât în situaţii de criză cât şi în război.

2.2. Reguli de folosire a armelor şi a sistemelor de arme

Statutul de combatant implică utilizarea legală a diferitelor arme şi metode de utilizare a acestora. Dreptul de la Haga poate fi rezumat ca fiind j constituit din regulile care limitează desfăşurarea ostilităţilor militare *rationae personae* (cine poate fi supus atacului), *rationae materie* (ce obiective pot constitui ţinta atacului) şi *rationae conditionis* (care sunt armele şi metodele de război permise)[120]. Regulamentele militare de luptă prevăd că succesul în ₍acţiune este condiţionat, între altele de starea tehnică şi de întreţinere a > armamentului şi tehnicii din înzestrare, de cunoaşterea şi folosirea cu maxim j randament a acestora de către fiecare combatant, de folosirea mijloacelor j improvizate sau altor resurse locale, de folosirea iscusită a manevrei.

Combatanţii trebuie să ştie să lupte în condiţiile cele mai complexe, chiar în situaţia întrebuinţării armelor de nimicire în masă şi mijloacelor incendiare, în raioane contaminate radioactiv, chimic şi biologic, cu baraje şi fugase incendiare, cu incendii şi distrugeri. între combatanţi şi mijloacele lor de luptă există o relaţie sinergetică în sensul că persoanele autorizate să participe la ostilităţi îşi îndeplinesc misiunile primite de la statul lor numai prin intermediul mijloacelor şi metodelor de război.

Dreptul internațional aplicabil în conflictele armate face distincția între a metodele şi mijloacele de război licite, care pot fi utilizate de către beligeranți şi cele ilicite, care sunt interzise. Această idee era exprimată în perioada interbelică, într-un manual de drept internațional public, pentru uzul ofițerilor armatei române prin utilizarea unor legi ale războiului:

Legea l-a –„*Războiul se duce numai cu forțele organizate ale beligeranților activi";*

Legea a ll-a- „*Războiul legitimează actele dictate de necesitate dar respinge rigorile inutile şi mijloacele e barbare";*

Legea a **lll-a** – „*Lupta trebuie să fie loială, şiretenia fiind permisă, dar perfidia nu"* . Este evident deci că beligeranții trebuie să cunoască şi să respecte regimul juridic internațional al mijloacelor şi metodelor de război.

Dreptul conflictelor armate interzice şi limitează utilizarea unor anumite arme şi metode de război, acestea diferențiindu-se în mijloace şi metode de război legale şi ilegale.

Criteriile după care se face această diferențiere sunt:

a) producerea de suferințe şi distrugeri inutile;

b) producerea de efecte nediscriminante;

c) producerea de daune mediului natural;

d) buna credință a adversarului că are dreptul să primească sau obligația să acorde protecția prevăzută de dreptul umanitar.

Ca urmare a acestor criterii sunt interzise a fi utilizate într-un conflict armat metodele şi mijloacele de război care produc rău superfluu (crude şi barbare), au efecte nediscriminante, produc daune intense, grave şi durabile mediului natural ori sunt perfide, adică înşeală buna credință a adversarului în legătură cu statutul de protecție legal.

Mijloacele şi metodele de război care nu se includ în aceste patru categorii sunt considerate ca fiind admise, legitime. Competența de reglementare în acest domeniu aparține statelor. În principiu combatanții trebuie să folosească mijloacele de luptă puse la dispoziția forțelor armate şi metodele de luptă prevăzute în regulamentele militare; ei trebuie însă să cunoască mijloacele şi metodele de luptă interzise prin convenții speciale pentru a nu cădea sub incidența sancțiunilor disciplinare sau penale.

Precizăm şi faptul că anumite mijloace şi metode de război se pot încadra în mai multe categorii interzise; de exemplu, armele nucleare, atacarea lucrărilor şi instalațiilor conținând forțe periculoase, bombardarea câmpurilor petroliere pot produce, în acelaşi timp, efecte nediscriminante, rău superfluu şi daune grave mediului natural; încadrarea lor în una sau alta din categoriile de arme şi metode interzise ține mai degrabă de nevoi de sistematizare didactică. Regulile de legitimare a armelor se aplică şi în procesul de inventare a acestora. Art. 36 din Protocolul I obligă statele ca în procesul de cercetare, punere la punct, achiziționare sau adoptare a unei noi arme, a unor noi mijloace sau a unor noi metode de luptă, să determine ca nu cumva întrebuințarea acestora să fie interzisă în anumite împrejurări sau în toate împrejurările de către regulile de drept internațional.

În domeniul interzicerii sau limitării armelor se aplică în primul rând ***regula generală*** de prohibiție bazată pe efectele armelor care produc rău inutil sau superfluu sau care au efecte nediscriminante. Această regulă generală poate apare ca imposibilă în ochii profanilor dar ea îşi are originea în Declarația de la Sankt Petersburg din 1868 care arată că scopul suficient al războiului (scoaterea în afara luptei a celui mai mare număr de oameni) ar fi depăşit prin folosirea de arme care ar agrava în mod inutil suferințele oamenilor scoşi în afara luptei sau ar face moartea lor inevitabilă. Fără a fi într-o evidentă superioritate redacțională, regulile fundamentale prevăzute de art. 35 din Protocolul I din 1977 interzic întrebuințarea armelor, proiectilelor şi materialelor ca şi a metodelor de luptă de natură să provoace suferințe inutile.

2.2.1.**Arme special desemnate ca fiind interzise.** Au existat chiar conferințe internaționale speciale care s-au ocupat de limitarea şi interzicerea unor arme, cum ar fi aceea prin care s-a elaborat Convenția ONU din 10 octombrie 1980 asupra interzicerii sau limitării anumitor arme clasice care pot fi considerate ca producând efecte traumatice excesive sau ca lovind fără discriminare; cele 3 protocoale ale Convenției (mine, schije nelocalizabile, arme incendiare) au fost completate în 1996 (mine, arme laser). Opinăm că, la fel ca în dreptul penal, unde principiul ***nullum crimen sine lege*** obligă la desemnarea precisă a faptelor de pericol social care sunt interzise, la fel, în **dreptul conflictelor armate** sunt de fapt interzise doar speciile de arme asupra cărora statele s-au pus de acord prin intermediul unor convenții speciale.

Este vorba de:

1. proiectilele explozibile sau încărcate cu materii fulminante sau inflamabile cu o greutate mai mică de 400 de grame (Declarația de la Sankt Petersburg din 1868);

2. gloanțe care se lățesc sau se turtesc uşor în corpul omenesc, zise şi gloanțe dum-dum după denumirea arsenalului de lângă Calcutta unde armata britanică le fabrica (Declarația de la Haga din 1899). Există însă dovezi că britanicii le-au folosit, până la ratificarea Declarației din 1907, contra indienilor rebeli şi a burilor; de asemenea, se pare că ele au fost folosite în războaiele balcanice de greci, turci şi bulgari, în primul război mondial de către germani şi în Maroc şi Războiul civil de către spanioli în perioada interbelică;

3. gazele asfixiante, toxice sau similare şi alte arme chimice^[22]. (Declarația de la Haga din 1899, Protocolul de la Geneva din 1925 şi Convenția asupra armelor chimice din 1993); interdicția a fost încălcată de către Germania, Austro-Ungaria şi Imperiul Otoman în primul război mondial (începând cu 1915), de Italia în conflictul etiopian în 1935-1936 şi numai ***ocazional*** de Japonia contra Chinei între 1937-1942, de Polonia şi Germania între 1939-1942, de SUA în Coreea în 1951-1952, de Republica Arabă Unită în Yemen în 1963-1967, de SUA şi forțele saigoneze în Vietnam între 1969 şi 1975 (doar sub formă de defoliante şi gaz iritant), de forțele portugheze în războaiele coloniale din Guineea Bissau şi Angola în 1968 şi 1970, de URSS

în Afghanistan şi de Vietnam în Laos şi Campuchia la începutul anilor '80, de Irak în războiul cu Iran între 1983-1988 ca şi în reprimarea unor revolte interne;

4. otrava şi armele otrăvitoare (art. 23 din Regulamentul Convenției de la Haga din 1907 şi Tratatele de pace de la sfârşitul primului război mondial); ca mijloc de război, ele au fost folosite de Germania în primul război mondial prin otrăvirea fântânilor din Franța, otrăvirea alimentelor şi lansarea de bomboane otrăvite din avion;

5. ***minele şi torpilele submarine*** (Convenția a Vlll-a de la Haga din 1907); au fost totuşi utilizate de SUA în Vietnam în 1972 şi în Nicaragua în 1983 şi de Iran în Golful Persic;

6. ***aruncătoarele de flăcări şi armele incendiare*** (Tratatele de pace de la încheierea primului război mondial şi Protocolul al lll-lea al Convenției de la Geneva din 1980);

7. ***armele bacteriologice*** (Protocolul de la Geneva din 1925 şi Convenția din 1972 cu privire la interzicerea perfecționării producției şi stocării armelor bacteriologice (biologice)sau a toxinelor şi asupra distrugerii lor); violarea acestei prohibiții a fost rară, existând informații despre tentative în acest sens ale Japoniei în cel de-al doilea război mondial, ale SUA în Coreea şi în Asia, ale Irakului în ultimele două decenii ale secolului trecut;

- Dacă interzicerea armei chimice prin Protocolul din 1925 nu era absolută (anumite state rezervându-şi dreptul de a riposta cu arme chimice contra unui atac chimic al adversarului), Convenția din 1993 prohibeşte arma chimică în once circumstanță şi urmăreşte distrugerea arsenalelor chimice.

8. tehnicile de modificare a mediului în scopuri militare (Convenția Națiunilor Unite din 1976 asupra interzicerii tehnicilor de modificare' **a** mediului în scopuri militare sau în orice alte scopuri ostile);

9. proiectilele cu schije nelocalizabile **cu raze X în corpul** uman (Protocolul I al Convenției ONU din 1980);

10. minele şi capcanele terestre[123]**.** (Protocolul II al Convenției ONU din 1980, completat în 1996 şi Convenția asupra interzicerii folosirii, stocării, producerii şi transferului minelor antipersonal precum şi distrugerea lor, de la Ottawa din 1977; se apreciază că minele, capcanele (mine-surpriză) şi alte dispozitive au devenit un flagel al războiului contemporan datorită costului lor scăzut (arma săracilor) şi posibilităților simple de utilizare ceea ce a făcut ca de la începutul celui de-al doilea război mondial să fie plasate pe teatrele de operațiuni militare aproximativ 400.000.000 de mine terestre din care cel puțin 60 de milioane în ultimii 15 ani, de multe ori la întâmplare, fără un plan prestabilit care să permită deminarea după încetarea războiului;

11. armele laser care provoacă orbirea (Protocolul IV din 1996 la Convenția ONU din 1980); este pentru prima dată din 1868 când o armă este interzisă înainte de a fi utilizată pe câmpul de luptă şi care demonstrează încă o dată dinamismul reglementărilor speciale ale mijloacelor de război.

2.2.2. Metodele de război limitate sau interzise de-a lungul timpului, fie prin reguli cutumiare, fie prin dispoziții convenționale:

Perfidia, ca ansamblu al actelor care fac apel, cu intenția de înşelare, la buna credință a unui adversar pentru a-l face să creadă că are dreptul să primească sau obligația să acorde protecția prevăzută în regulile dreptului internațional aplicabil în conflictele armate (e o regulă foarte veche. Hugo Grotius menționând-o încă din antichitate iar sursa ei convențională fiind art. 23 din Regulamentul de la Haga din 1907, art. 53 din Convenția l-a din 1949, art. 45 din Convenția a ll-a din 1949 şi art. 37-39 şi 85 din Protocolul I din 1977); exemplele de perfide date de Protocolul din 1977 (simularea intenției de a negocia sub acoperirea steagului de parlamentar sau simularea predării; simularea unei incapacități datorate rănilor sau bolii; simularea posedării statutului de civil sau de necombatant; simularea posedării unui statut protejat utilizând semne, embleme sau uniforme ale Națiunilor Unite, ale statelor neutre altor state nebeligerante ori organizații protectoare precum şi ale adversarului) implică şi regula că ***stratagemele de război,*** ca acte care au scopul să inducă în eroare un adversar sau să-l facă să comită imprudențe dar care nu încalcă nici o regulă de drept internațional aplicabil în conflictele armate deoarece, nefăcând apel la buna credință a adversarului în ceea ce priveşte protecția prevăzută de acest drept nu sunt perfide. Sunt permise, spre exemplu, folosirea camuflajelor, a momelilor, a operațiunilor simulate şi a informațiilor false;

Minele, capcanele şi alte dispozitive sunt limitate la utilizare (numai împotriva adversarului şi cu condiția planificării schematice) iar minele antipersonal sunt interzise total; vezi în acest sens şi **Vasile Crețu.** "Reevaluări şi noi reglementări privind interzicerea unor arme", în RRDU, nr. 12-13/1996, p.4-8.

Refuzul de a lua prizonieri (art. 23 din Regulamentul Convenției a IV-a de la Haga din 1907 şi art. 40 din Protocolul adițional I); ca atare, este interzis de a se ordona să nu existe supraviețuitori, de a amenința cu aceasta adversarul sau de a conduce ostilitățile funcție de această decizie, chiar dacă astfel de ordine au fost date, cum a fost cazul celui emis de Hitler la 18 octombrie 1942 conform căruia nimeni nu va fi cruțat;

Înrolarea forțată a resortisanților părții adverse (art. **23** din Regulamentul Convenției a IV-a de la Haga din 1907, art. 130 din Convenția a ll-a de la Geneva şi art. 147 din Convenția a IV-a);

Distrugerile de bunuri protejate fără necesitate, militară prevăzute de art. 33 din Convenția a l-a de la Geneva, art. 49, 53 şi 54 ale Convenției a IV-a din 1949, art. 4 şi 11 din Convenția de la Haga din 1954, art. 2 al 3 din Convenția a IX-a de la Haga din 1907, art. 54 şi 62 din Protocolul adițional I ş.a.;

Actele sau amenințările al căror obiect principal este de a răspândi teroarea în populația civilă (art. 51.2 din Protocolul I) indiferent

dacă efectul a fost atins sau nu; ceea ce contează la această metodă de război este intenţia expresă de a teroriza civilii cu distrugerea totală dar nu este aplicabilă în cazul atacării unui obiectiv militar legitim;

Atacurile nediscriminante, indiferent de forma lor, terestră, bombardament aerian sau naval ori de armele folosite (proiectile bombe, rachete, torpile etc); art. 51 par.4 şi 5 din Protocolul 1 din 1977 desemnează sfera atacurilor fără discriminare (atacuri care nu sunt îndreptate împotriva unui obiectiv militar determinat, cele în care se folosesc metode şi mijloace de luptă care nu pot fi îndreptate împotriva unui obiectiv militar determinat şi acelea în care se folosesc metode sau mijloace de luptă ale căror efecte nu pot fi limitate după prescrierile Protocolului) la acelea care sunt capabile să lovească fără deosebire obiectivele militare şi bunuri/persoane civile, dând două exemple de tipuri de atacuri care vor fi, între altele, considerate ca efectuate fără discriminare:

a) *atacurile prin bombardament, oricare ar fi mijloacele sau metodele utilizate, care tratează ca un obiectiv militar unic un anumit număr de obiective militare net distanţate, situate într-un oraş, sat sau în orice zonă conţinând orice concentraţie analoagă de persoane/bunuri civile*

b) *atacurile de la care se poate aştepta să cauzeze incidental pierderi de vieţi omeneşti populaţiei civile, rănirea de persoane civile, pagube bunurilor civile sau o combinaţie a acestor pierderi şi pagube care ar fi excesive în raport cu avantajul militar concret şi direct aşteptat);*

Represaliile armate, ca metodă de obligare a adversarului de a respecta legile războiului dar prin încălcarea acestora. Avându-şi originea în antica lege a talionului şi fiind multă vreme admise de dreptul războiului, astăzi represaliile împotriva persoanelor şi bunurilor aflate sub protecţie sunt interzise în mod neechivoc prin diferite clauze prohibitive ale convenţiilor internaţionale[127]: art. 46 din Convenţia l-a din 1949; art. 47 din Convenţia a II-a; art. 13 alin.3 din Convenţia lll-a; art. 33 alin.3 din Convenţia a IV-a; art. 20 (răniţi şi bolnavi, serviciul sanitar), art. 52 alin.1 (bunuri civile), art. 53 (bunuri culturale), art. 54 alin.4 (bunuri indispensabile supravieţuirii populaţiei), art. 51 alin.6 (populaţia civilă), art. 55 alin.2 (mediul natural), art. 56 alin.5 (lucrări şi instalaţii conţinând forţe periculoase) din Protocolul I din 1977.

Este evident că încălcarea regulilor regimului juridic al mijloacelor şi metodelor de război reprezintă încălcări grave ale convenţiilor speciale care prohibesc sau limitează utilizarea unora dintre ele de către combatanţi. De altfel aceste interdicţii şi limitări se completează cu autorizarea de a utiliza anumite arme fiindcă altfel războiul n-ar mai exista.

Regimul juridic al mijloacelor şi metodelor de război este o tentativă de a echilibra necesitatea militară cu principiile umanitare, cu alte cuvinte o încercare de "umanizare" a conflictului armat. Forţele armate ar trebui dotate cu sisteme de arme de înaltă precizie în selectarea şi lovirea ţintelor, altfel s-ar comite crime de război prevăzute în Protocolul 1 art.85, par.3, pct. b., motiv pentru care Doctrina acţiunilor întrunite ale fostelor armate vorbeşte despre angajamentul selectiv de

precizie şi de identificarea ţintelor internaţionale art. 46 din Convenţia l-a din 1949; art. 47 din Convenţia a II-a; art. 13 alin.3 din Convenţia lll-a; art. 33 alin.3 din Convenţia a IV-a; art. 20 (răniţi şi bolnavi, serviciul sanitar), art. 52 alin.1 (bunuri civile), art. 53 (bunuri culturale), art. 54 alin.4 (bunuri indispensabile supravieţuirii populaţiei), art. 51 alin.6 (populaţia civilă), art. 55 alin.2 (mediul natural), art. 56 alin.5 (lucrări şi instalaţii conţinând forţe periculoase) din Protocolul I din 1977.

2.3. Reguli de comportament

Art. 42 al Doctrinei acţiunilor întrunite ale forţelor armate precizează că regulile de comportament sunt stabilite prin dispoziţii, ordine sau instrucţiuni elaborate de autoritatea militară componentă care vizează modalităţile de conduită tactică în diferite situaţii şi fată de diferite situaţii sau categorii de persoane şi bunuri. O indicaţie precisă asupra posibilelor reguli de comportament ce trebuie elaborate de comandamentele strategice şi/sau operative pentru uzul eşaloanelor tactice putem găsi în statutul juridic al indivizilor, reglementat de dreptul operaţional al conflictelor armate.

Fiecare categorie de persoane este reglementată în mod distinct de dreptul internaţional umanitar, atribuindu-i-se drepturi şi obligaţii specifice care creionează adevărate statute juridice: categoriile fundamentale de persoane (combatanţi şi civili), persoane aflate sub protecţie specială (medici, preoţi, ziarişti etc.) şi victime (prizonieri, răniţi, morţi, dispăruţi, refugiaţi).

Distincţia fundamentală între combatanţi şi civili se bazează pe criteriul esenţial al participării la ostilităţile militare şi pe consecinţa directă ce rezultă de aici că cei care se menţin în afara luptelor nu trebuie să fie atacaţi, spre deosebire de membrii forţelor armate ale inamicului. Criteriul acestei prime disjungeri este dreptul de a se împotrivi adversarului cu mijloace armate şi creează două statute juridice opuse: pe de o parte, combatanţii, care au dreptul (şi obligaţia) de a desfăşura acţiuni armate împotriva obiectivelor militare ale adversarului (dar nu şi împotriva civililor acestuia) şi, pe de altă parte, persoanele civile, care, în schimbul neparticipării lor la ostilităţile militare, nu trebuie să fie atacate în timpul războiului ci, dimpotrivă, trebuie să fie protejate.

Acestea din urmă îşi pierd protecţia dacă au comis acte ostile împotriva combatanţilor. Persoanele sub protecţie specială sunt categorii determinate de indivizi pentru care dreptul umanitar instituie un regim de protecţie derogator de la protecţia generală acordată persoanelor civile şi combatanţilor. Această protecţie specială înseamnă o grijă sporită ce trebuie să o manifeste beligeranţii faţă de categoriile respective. Precizăm că sunt protejate în mod special şi anumite persoane aparţinând forţelor armate care nu sunt considerate ca deşi pot purta arme şi uniformă, cum este cazul personalului serviciului sanitar şi religios, precum şi a celui detaşat să exercite activităţi de protecţie civilă.

Spre exemplu, militarilor americani din cadrul celei de-a 101-a Divizii aeropurtate Ie-a fost distribuit la începutul lunii martie 2003 câte un exemplar din "Ghidul militarului în Republica Irak", conţinând recomandări de comportament în special faţă de populaţia civilă (ziarul "Adevărul" din 20 martie 2003).

În domeniul civil, protecția specială vizează: permiterea funcționării normale a unităților sanitare civile şi a organismelor de protecție civilă; evitarea producerii de pagube bunurilor culturale şi de cult; evitarea pericolelor la care ar fi expusă populația civilă în cazul atacării mediului natural, lucrărilor ori instalațiilor conținând forțe periculoase (baraje, diguri, centrale atomo-electrice) ca şi a zonelor de securitate. Victime ale războiului sunt: prizonierii de război; răniți, bolnavii şi naufragiații; persoanele dispărute; refugiații; morții.

Dreptul internațional umanitar conferă tuturor acestor categorii de persoane un tratament umanitar diferențiat care constă în respect, asistență, protecție şi îngrijiri. în ultimele trei decenii, Adunarea Generală a ONU a adoptat un număr de rezoluții în care se fundamentează principiile fundamentale de protecție a persoanelor în perioada de conflict armat, vizând atât persoanele care fac parte din forțele armate, prizonierii de război dar, mai ales, populația civilă, femeile şi copii, ziariştii.

Toți indivizii care intră în câmpul de aplicare *rationae personae* al dreptului internațional umanitar intră în raporturi juridice guvernate de acesta, fie acționând în conformitate cu legile şi obiceiurile războiului, fie abținându-se de la acțiunile prohibite de normele umanitare. Declanşarea conflictului armat pune problema determinării spațiilor geografice pe care se pot desfăşura ostilitățile militare şi, în consecință, câmpul de aplicare *"rationae loc?'* al dreptului internațional umanitar.

Tratatele internaționale utilizează, în acest sens, diferite concepte ca: teatru de război; teatru de acțiuni militare, zone de operațiuni, zone de luptă, zone interzise ş.a. De obicei, tratatele impun statelor obligații față de ansamblul teritoriului lor. în desfăşurarea conflictelor armate, forțele militare ale unui stat se pot găsi şi pe teritoriul altor state sau în marea liberă; este evident că, în astfel de cazuri, convențiile de drept umanitar au deplină aplicabilitate şi în afara teritoriului beligeranților, oriunde s-ar găsi forțele armate.

Fiind o condiție esențială de existență a statelor, spațiile geografice sunt reglementate de dreptul internațional public, care utilizează termeni ca: teritoriul de stat; zone în care statul riveran exercită drepturi suverane; zone demilitarizate, neutralizate sau denuclearizate; marea liberă; fundul mărilor şi oceanelor; spațiul extraatmosferic ş.a.

Aceeaşi problematică a spațiului geografic este abordată de ştiințele militare, în cadrul cărora, geografia militară studiază teritoriile din perspectiva influenței asupra organizării şio ducerii ostilităților militare utilizând noțiuni ca teatrul de acțiuni militare şi zonele de operații.

Diversitatea de abordare a determinat imprecizie şi confuzie în utilizarea noțiunilor respective. Ne interesează modul în care dreptul umanitar interrnațional reglementează problematica spațiilor geografice, în care el îşi găseşte aplicarea şi influența acestora asupra comportamentului uman.

Teatrul de război cuprinde totalitatea teritoriilor statelor angajate în conflictul armat, precum şi marea liberă.

- dacă spațiile terestre sunt bine determinate prin frontiere, în ceea ce priveşte spațiul aerian acesta reprezintă coloana aeriană de deasupra teritoriilor terestre şi maritime unde densitatea aerului este destul de mică pentru a permite utilizarea sateliților(80-100 km.)

În privința spațiilor maritime, manualul de la San Remo apreciază că forțele navale pot întreprinde acțiunio ostile în :

a). marea teritorială, apele zonei economice exclusive, platoului continental, aplele arhipelagice ale statelor beligerante;

b). în marea liberă;

c). în zona economică exclusivă şiplatoul continental al statelor neutre, cu respectarea drepturilor acestora privind explorarea şi exploatarea resurselor economice ca şi protecția şi conservarea mediului marin.

Se manifestă şi tendința de a include în teatrul de război şi spațiul extraatmosferic, un exemplu în acest sens fiind Inițiativa de Apărare Strategică a SUA („Războiul Stelelor"). Esența dreptului internațional umanitar consta în respectul, protecția şi tratamentul ce trebuie acordat persoanelor şi bunurilor care nu participă direct la ostilitățile militare. Dreptul cutumiar şi mai târziu dreptul convențional au stabilit reguli precise în caz de conflict armat, reguli care au fost reafirmate şi dezvoltate până în zilele noastre.

Reglementarea conflictelor armate internaționale s-a dezvoltat în mod constant deoarece fiecare război a pus noi probleme şi a determinat perfecționarea regulilor care au ca scop ameliorarea suferințelor umane.

Astfel, având în vedere principiul că violența nu trebuie folosită decât împotriva celui care o foloseşte şi că, la vremea respectivă, războaiele se desfăşurau în general doar între forțele armate beligerante, D.I.U. a reglementat mai întâi regimul juridic al militarilor răniți în campanie.

2.3.1. Situația prizonierilor de război a fost reglementată pentru prima dată în 1907, iar cea *a populației civile* abia după cel de-al doilea război mondial în 1949. În conflictele armate cu sau fără caracter internațional, Dreptul Umanitar impune combatanților cunoaşterea şi respectarea anumitor reguli de protecție umanitară acordată unor categorii determinate de persoane şi bunuri:

1. Comportă-te ca un soldat disciplinat! Nerespectarea legilor războiului dezonorează armata ta şi pe tine însuți; ea creează suferințe inutile departe de a reduce voința de luptă a inamicului, din contră, o întăreşte uneori!

2. Nu lupta decât cu adversarii tăi şi nu ataca decât obiectivele militare!

3. Nu cauza mai multe distrugeri decât pretinde misiunea ta!

4. Nu lupta cu adversarii în afara luptei sau cu cei care se predau!

5. Adună şi îngrijeşte răniții şi bolnavii, fie că sunt prieteni sau inamici!

6. Tratează cu omenie toate persoanele civile şi pe oricare adversar care se află sub puterea ta!

7. Prizonierii de război trebuie să fie tratați cu omenie şi nu sunt obligați să dea decât informații privind identitatea lor. Nici o tortură fizică sau mentală a prizonierilor de război nu este permisă!

8. Nu lua ostatici!

9. Abţine-te de la orice act de răzbunare!

10. Respectă persoanele şi bunurile marcate cu semnul Crucii Roşii (Semilunii), al Protecţiei Civile, al bunurilor culturale, al lucrărilor şi instalaţiilor conţinând forţe periculoase, precum şi drapelul alb de parlamentar!

11. Respectă bunurile celorlalţi! Jefuirea este interzisă!

12. Străduieşte-te să împiedici orice violare a îndatoririlor prezentate!

13. Raportează superiorului tău violările comise! Orice violare a legilor războiului va fi pedepsită!

O regulă generală este aceea conform căreia persoanele protejate nu pot renunţa la drepturile care le sunt asigurate, fie de convenţiile de la Geneva, fie prin acorduri speciale. De asemenea, toate instrumentele internaţionale prevăd că :*încălcarea regulilor protecţiei umanitare, în caz de conflict armat, constituie abateri sau infracţiuni care trebuie sancţionate disciplinar şi penal.*

Comandanţii militari au obligaţia de a împiedica pe membrii forţelor armate, aflaţi sub comanda lor (alte persoane aflate sub autoritatea lor) de a comite infracţiuni.

2.3.2. Precauţie ce trebuie luate de autorităţile militare în pregătirea şi ducerea activităţilor militare.

Deşi ele se referă la persoanele şi bunurile civile, putem considera, prin extensie, că sunt aplicabile tuturor categoriilor de persoane şi bunurilor protejate de dreptul conflictelor armate.

În accepţiunea Protocolului I – 1977, **atacurile** sunt actele de violenţă împotriva adversarului, fie că sunt ofensive sau defensive, indiferent de teritoriul unde au loc şi pot fi operaţiuni terestre, navale sau aeriene.

Comandanţii militari care decid şi pregătesc un atac, trebuie:

a) să facă tot ceea ce e practic posibil pentru a verifica dacă obiectivele ce vor fi atacate sunt obiective militare;

b) să ia toate măsurile de precauţie în alegerea mijloacelor şi metodelor de atac, în scopul evitării şi reducerii la minim a pierderilor şi pagubelor cauzate persoanelor şi bunurilor aflate sub protecţie umanitară;

c) să se evite lansarea atacului de la care se poate aştepta că va cauza pierderi şi pagube excesive, în raport cu avantajul militar concret şi direct aşteptat, persoanelor şi bunurilor protejate;

d) atunci când este posibilă alegerea între mai multe obiective militare, care au ca efect un avantaj militar echivalent, trebuie să se aleagă obiectivul pentru care se poate aştepta ca atacul să prezinte pericolul cel mai mic pentru persoanele şi bunurile civile;

e) întreruperea sau anularea atacului atunci când reiese că obiectivul nu este militar, sau când atacul va cauza incidental pierderi şi pagube materiale excesive;

f) lansarea în timp util, prin mijloace eficace, a unui avertisment în cazul atacurilor care pot afecta persoanele şi bunurile sub protecţie umanitară, afară de cazul când circumstanţele nu permit acest lucru;

g) luarea tuturor măsurilor de precauție rezonabile în conducerea operațiunilor militare, pe mare şi în aer, pentru a se evita pierderile şi pagubele în rândul persoanelor şi bunurilor protejate.

De aceste reguli trebuie să se țină cont în procesul elaborării deciziei de către comandant, la toate nivelurile ierarhice, în darea misiunilor, pe timpul cooperării şi ducerii acțiunilor militare, în toate documentele de planificare, organizare şi control elaborate de statele majore.

Concluzii şi propuneri.

Regulamentele militare precizează că una din direcțiile principale de realizare a disciplinei militare e reprezentată de "*reinstaurarea încrederii tuturor categoriilor de personal în legalitatea şi dreptatea actului de comandă*".

De altfel, cunoaşterea şi respectarea dreptului militar este pentru militari o chestiune de ordine şi disciplină. Documentele politice, juridice şi militare ale statelor (actele normative specifice armatelor) precizează că succesul acțiunii militare nu poate fi legal dacă nu se respectă dreptul conflictelor armate, că ordinele comandanților nu trebuie să contravină legilor naționale şi convențiilor internaționale ratificate de state, că subordonații au dreptul şi obligația de a nu executa dispozițiile ilegale ale superiorilor lor.

Justiția militară îşi propune să introducă rigoarea juridică în procesul luării deciziilor militare fără a diminua cu nimic capacitatea combativă a unităților militare. Comandanții militari nu sunt jurişti, ci lideri conştienți că deciziile lor au acoperire juridică. Ca şi pentru ale forme de asigurare a acțiunilor militare, comandamentele au la dispoziție compartimente de specialitate în domeniul asistenței juridice.

În cursul acțiunilor militare desfăşurate în ultimii ani, factorii responsabili au declarat că nici o decizie n-a fost luată fără ascultarea consilierilor juridici; că rolul acestora a crescut şi în armata română este demonstrat de multiplicarea de cinci ori a numărului consilierilor juridici. Activitățile militare trebuie concepute şi desfăşurate cu deplinul respect al legislației interne, iar învățarea sistematică a dreptului internațional umanitar de către militari constituie un element de bază al pregătirii profesionale de specialitate pe toate treptele ierarhiei, în special, la nivelurile superioare.

Trăim astăzi într-o lume în care violarea valorilor democratice ale statului de drept şi ale ordinii juridice internaționale impune sancționarea lor, indiferent dacă vinovații se găsesc în tabăra învingătorilor sau a învinşilor.

Răspunderea juridică a României, implicit a organelor militare de conducere, reprezintă un factor dinamizator în sensul instituirii unor reale raporturi juridico-militare în domeniul apărării naționale, pentru adaptarea reglementărilor militare interne la imperativele normelor de drept internaționale aplicabile în conflictele armate.

Ofițerii de justiție pot îndeplini toate funcțiile juridice: judecător militar; procuror militar; avocat militar; consilier juridic. Legat de acest aspect consider

că şi în armata României trebuie să fie instituită, în mod stringent, funcţia de avocat militar, pentru apărarea în instanţă a intereselor personalului militar.

Actualmente, în sistemul juridico-militar românesc, consilierii juridici apără interesele patrimoniale ale unităţilor militare.

După sistemul juridic militar al statelor membre N.A.T.O. pot fi preluate şi adaptate următoarele documente juridice şi metode de lucru:

- *ghidul de activitate al ofiţerului de justiţie militară;*
- *extinderea activităţii juridice în planul luptei antidrog şi antiteroriste;*
- *reglementarea sistemului jurisdicţional militar pentru situaţia de război (componenta şi competenţa curţilor marţiale);*
- *reglementarea cadrului de asistenţă juridică, în speţele de drept civil, pentru personalul unităţii (marii unităţi) militare.*

În vederea aplicării legislaţiei de drept operaţional (aplicarea prevederilor convenţiilor şi protocoalelor internaţionale) pe timpul stării de urgenţă, asediu sau de război, consilierul juridic al comandantului va acţiona pentru creşterea gradului de legalitate şi eficienţă a principalelor activităţi militare.

ESTIMAREA JURIDICĂ

Domnule comandant,

Activităţile desfăşurate în domeniul asistenţei juridice sunt identice pentru cursurile stabilite:

- *Forţele albastre desfăşoară un război legitim de apărare conform dreptului la apărare relevat în conţinutul art.51 din Charta O.N.U.;*

- *Raportez că până la acest moment au fost transmise tuturor marilor unităţi, unităţilor şi subunităţilor subordonate, şi au fost aduse la cunoştiinţa tuturor categoriilor de militari, normele dreptului internaţional al conflictelor armate şi regulile de angajare specifice misiunilor desfăşurate;*

- *Estimez ca deosebit de utilă colaborarea în domeniul juridic cu unităţile şi formaţiunile pentru situaţii de urgenţă, cu autorităţile publice locale şi cu organizaţiile nonguvernamentale din zona de responsabilitate, Gruparea Operativă "Muntenia" având sarcini executive a căror îndeplinire este raportată zilnic.*

  În acest sens avem tot interesul să asigurăm îndeplinirea misiunii prin cooperarea cu forţele din zonă. Asigurarea ordinii publice în zona de operaţii a grupării operative "Muntenia" este realizată de subunităţi de poliţie militară, jandarmerie şi poliţia locală;

- *Împreună cu ofiţerul CIMIC am luat măsuri de asigurare a legăturilor cu autorităţile locale în vederea realizării unui climat de siguranţă şi stabilitate prin menţinerea ordinii de drept în zona de operaţii a forţelor proprii;*

- *Obiectivele şi zonele protejate vor fi marcate conform prevederilor, Convenţiilor şi Protocoalelor Internaţionale; Stabilimentele militare şi autovehiculele medicale de transport vor fi marcate, prin grija S4 cu semnul de cruce roşie şi vor fi semnalizate luminos.*

- *Vă propun limitarea folosirii mijloacelor incendiare în zonele în care se exploatează şi se rafinează petrol, precum şi în zonele în care există infrastructura pentru transportul produselor petroliere (conducte magistrale, etc.)*

  Conform datelor obţinute de J2 nici agresorul nu va folosi mijloacele incendiare în zonele respective.

- *Aşa cum am raportat anterior, conform art.58 din Protocolul Adiţional al Convenţiei de la Geneva din 12 august 1949 privind protecţia victimelor conflictelor armate internaţionale este necesar să fie evitate amplasarea obiectivelor militare în interiorul sau în apropierea zonelor dens populate.*

  Dacă este necesar se vor lua măsuri cu sprijinul autorităţilor locale pentru evacuarea populaţiei civile conform propunerilor ce vor fi făcute de S4 în funcţie de posibila evoluţie a operaţiei.

- *La planificarea contraatacurilor se va ţine cont de prevederile art.57 din actul normativ amintit mai sus şi de luat măsuri prevenirea pierderilor de vieţi omeneşti în rândul populaţiei civile şi producerea de pagube bunurilor materiale cu caracter civil, cu atât mai mult cu cât este vorba de propriile noastre bunuri şi persoane.*

<u>Alte precizări:</u>

- *pentru evitarea genocidului să se instruiască întregul personal că este interzisă îndreptarea armelor către populaţia civilă neostilă;*

- *conform precizărilor eşalonului superior pot fi întrebuinţate minele antitanc;*

- *de asemenea, conform precizărilor eşalonului superior, nu pot fi întrebuinţate armele cu laser care provoacă orbirea;*

- *prizonierii de război vor fi escortaţi la punctul de adunare a prizonierilor de către poliţia militară unde se va proceda la interogarea lor prin grija J2 iar tratamentul acestora se va face în conformitate cu legile internaţionale privind tratamentul prizonierilor;*

- *agresorul nu a semnat şi ratificat Convenţia privind utilizarea minelor antipersonal din 1997, deci este posibil să le folosească; prin urmare sunt necesare măsuri de protecţie;*

- *agresorul, deşi a ratificat Convenţia privind interzicerea producerii, stocării şi utilizării armelor chimice din 1993, ar putea utiliza armele chimice; în acest sens sunt necesare măsuri de înştiinţare şi protecţie, iar în cazul folosirii acestora, raportarea imediată pe cale ierarhică.*

Toate aceste activităţi sunt valabile pentru cursul optim de acţiune adoptat.

CONSILIER JURIDIC

ANEXA NR. 1

RAPORTUL DE INFORMARE JURIDICĂ AL COMANDAMENTULUI

1. *Situaţia juridică în plan internaţional.*

2. *Modalităţile de acordare a unui sprijin politic şi militar de către organizaţiile internaţionale: O.N.U.; O.S.C.E.; N.A.T.O.*

3. *România îşi va manifesta dreptul legitim la autoapărare (cf. Chartei O.N.U.).*

4. *Informarea comandantului asupra difuzării D.I.C.A. pentru toate categoriile de combatanţi din trupele proprii.*

5. *Situaţia asigurării cu personal juridic la compartimentele de resort din componenţa marilor unităţi tactice (cf. art.82 – Protocolului Adiţional – 1977).*

6. *Modul de realizare a unei bune colaborări în domeniul juridic cu:*

- *unităţile şi formaţiunile de protecţie civilă;*
- *autorităţile publice locale, organismele nonguvernamentale.*

7. *Cadrul juridic necesar pentru asigurarea ordinii publice în teatrul de acţiuni militare,*

8. *Măsurile necesare pentru aplicarea şi respectarea normelor legilor organice de interes militar:*

- *Legea rechiziţiilor;*
- *Legea privind pregătirea economiei naţionale şi a teritoriului pentru apărare.*
- *Legea 80/1995 –Statutul cadrelor militare.*

9. *Măsuri pentru respectarea legislaţiei rutiere (emiterea de ordonanţe militare) în sensul asigurării îndeplinirii misiunilor de transporturi militare.*

10. *Propuneri asupra metodelor şi mijloacelor de război licite, utilizabile în contextul situaţiei operative.*

11. *Informarea comandantului asupra apariţiei unor noi instrumente de drept operaţional (acte juridice cu vocaţie juridică internaţională).*

12. *Relevarea unor scenarii tactico-operative şi a condiţiilor juridice când se pot executa acţiuni de represalii.*

13. *Propunerea modalităţilor de marcare a obiectivelor civile care vor fi protejate pe durata atacurilor militare ale adversarului.*

ANEXA NR. 2

PLANUL DE SPRIJIN JURIDIC
ANEXA JURIDICĂ A PLANULUI DE OPERAȚII

1. *Obiective civile aflate sub protecție, lucrări şi instalații conținând forțe periculoase.*
2. *Bunuri cu imunitate culturală, protecție generală şi specială.*
3. *Localități neapărate şi zone demilitarizate, amplasare, acorduri realizate.*
4. *Localități şi zone sanitare (de securitate), amplasare, modificări şi acorduri realizate.*
5. *Amplasarea taberelor de prizonieri şi de internați civili.*
6. *Amplasarea spitalelor şi a locațiilor organismelor de protecție civilă.*
7. *Rute de comunicații pentru transporturile sanitare.*
8. *Statutul combatanților şi regimul mijloacelor şi a metodelor de luptă.*
9. *Proceduri pentru realizarea contactelor non-ostile cu adversarul prin notificări şi acorduri (convenții).*
10. *Procedurile de ridicare a imunității bunurilor în caz de necesitate militară.*
11. *Modul de marcare a persoanelor şi a bunurilor protejate.*
12. *Proceduri de comportament față de prizonieri, răniți, bolnavi şi naufragiați.*
13. *Cooperarea cu organismele umanitare; C.I.C.R., societățile de Crucea Roşie ale unor state.*
14. *Sancționarea abaterilor disciplinare şi a infracțiunilor care violează normele de drept operațional.*
15. *Condițiile în care s-ar putea recurge la represalii.*
16. *Reguli de angajare şi de conduită tactică.*

TENDIN□E IN DOMENIUL APLICARII NORMELOR DREPTULUI INTERNATIONAL UMANITAR

Locotenent-colonel Roland-Dorian ENE

Departamentul pentru relația cu Parlamentul şi informare publică

Abstract

The interdiction of the subjective right of the states to war (jus ad bellum) brought about important changes to the objective right of the armed conflicts, i. e. the abandonment of the preliminary unequivocal warning in favour a conditioned declaration of war or an ultimatum which contains a conditioned declaration of war. This is not only because of military reasons but especially because of political and juridical reasons (the interdiction of using the force and the assimilation of the war declaration and the ultimatum on the acts of aggression).

Applying the armed conflicts low in military operations means to use clear and logical rules, appropriate with each phase of the process and function of the sistem, so that the observance of the lawto represent just a simple matter of order and discipline. The area where the armed conflicts law can be applied is determined taking into account the hostilities nature and intensity or the enemy strategic leadership assumed obligations.

Reforma pe care o parcurge Armata României determină noi viziuni asupra operațiilor militare din această eră a globalizării şi integrării, în corelație cu evoluțiile din domeniul conflictelor armate şi exigențele care decurg din angajamentul României de a acționa ca partener egal şi credibil în operațiile de stabilitate şi de sprijin extern.

Ortega J. Gasset ne povesteşte că pe la 1640, regele Spaniei, Filip al IV-lea s-a văzut pus în situația de a declara război Franței care, urmând politica lui Richelieu, îi combătea pretutindeni pe Habsburgi; dar înainte de a lua o hotărâre atât de gravă a convocat Consiliu Suprem al Castiliei pentru a asculta părerea înalților demnitari. Şi-au spus părerea cu toții, ultimul fiind bătrânul cardinal Borja

care şi-a început discursul cu fraza: „RĂZBOIUL, SIRE, ESTE LEACUL TUTUROR LUCRURILOR CARE NU AU LEAC”.

I. PLANIFICAREA ŞI DESFĂŞURAREA OPERAȚIILOR MILITARE ÎN ERA GLOBALIZĂRII ŞI INTEGRĂRII

Războiul este cameleonul care se adaptează la configurația sociopolitică actuală iar devenirea lui viitoare va fi violența primară. Septembrie 2001 a oferit doar o idee despre noile forme ale războiului şi, acest lucru se va extinde în conceptul de demilitarizare gradată a conflictelor armate. Actele de război şi criminalitatea au devenit unul şi acelaşi lucru, războiul nu a mai creat portițe pentru încheierea unei păci care să-l oprească. Reîntoarcerea la stabilitatea statală în lume la nivel mondial va fi singura cale de a frânge privatizarea războiului, creşterea simetriei în rândul strategiei şi demilitarizării.

Războaiele celui de-al XXI-lea secol, în majoritatea cazurilor nu vor fi provocate prin puteri de foc majore şi armamente sofisticate ci vor avea o tendință de a nu se şti momentul începutului şi nici al sfârşitului. Se va face cu greutate distincția între părțile angajate în conflictul armat.

Nu se pot analiza conflictele armate moderne, în condițiile noilor riscuri şi amenințări globale, fără o cunoaştere exactă a dreptului ce se aplică în aceste conflicte - dreptul conflictelor armate. Dreptul conflictelor armate fiind destinat să guverneze desfăşurarea ostilităților este axat pe de o parte pe necesitățile militare şi conservarea statului, iar pe de altă parte pe principiul proporționalității, care impune beligeranților obligații:

- de a nu provoca inamicului pierderi şi distrugeri mai mari decât cele impuse strict de necesitățile militare;
- să nu folosească mijloace sau metode de război care ar produce asemenea efecte.

Dreptul conflictelor armate nu poate acoperi toate situațiile într-o manieră detaliată, el trebuie să fie abordat de către fiecare stat într-o perspectivă strategică. Situația strategică (geografică, demografică, economico-politică, militară) a statului este hotărâtoare în determinarea clasificărilor şi precizărilor indispensabile respectării dreptului conflictelor armate.

Datorită implicării crescânde a populației civile în conflictele armate, dreptul conflictului armat modern a devenit subiect de preocupare comun pentru toate organismele şi agențiile de stat încă din timp de pace.

Rolul şi funcțiile dreptului conflictelor armate, în sens obiectiv nu este de a interzice războiul, ci de a-i micşora urmările distructive, de a împuțina suferințele ce le cauzează, de a elimina pierderile şi pagubele inutile, deci de a asigura protecția drepturilor omului în caz de conflict armat.

I.1. ERA GLOBALIZĂRII ŞI INTEGRĂRII

Deşi nu este unanim acceptată o definiție exactă a globalizării, aceasta poate fi percepută ca o lărgire, adâncire şi accelerare a interconectării la scară mondială în toate domeniile vieții sociale contemporane. Un rol important ca mecanism determinant al procesului globalizării relațiilor socio-umane (începând cu primele forme de civilizație şi până în prezent) i-a revenit puterii militare.

Aceasta a avut o importanță însemnată în ceea ce priveşte expansiunea teritorială a statelor şi civilizațiilor. Industrializarea războiului şi competiția geopolitică au determinat globalizarea fără precedent a conflictelor armate. **Globalizarea militară contemporană**, contribuie sub alte aspecte ale globalizării, la reconstituirea suveranității, autonomiei şi democrației, adică la reconstituirea statului – națiune modern. În prezent se manifestă două tendințe divergente şi în acelaşi timp complementare în ceea ce priveşte fizionomia războiului:

a). considerarea războiului ca fiind o înfruntare militară între două sau mai multe entități grupate în tabere beligerante, cu scopul de a impune una celeilalte voința prin lupta armată, desfăşurată în unul sau mai multe teatre de operații;

b). considerarea războiului ca o înfruntare complexă (informațională, politică, economică, culturală, militară) între grupări flexibile (statale, nonstatale, alianțe, coaliții), cu scopuri şi obiective diversificate, complementare sau opuse, în funcție de interese şi grupări de forțe, cum ar fi:

-cucerirea şi menținerea inițiativei strategice,

-controlul şi gestionarea crizelor,

- stabilirea zonelor tensionate,

-construirea şi chiar impunerea unei anumite ordini a lumii, bazată pe valori democratice, concomitent cu protecția mediului şi a vieții;

-producerea de disensiuni,

-menținerea stării de confuzie, (profitabilă pentru grupările şi rețelele transfrontaliere, nonstatale şi teroriste);

-controlul economic, politic şi informațional al unor regiuni, zone şi chiar al întregii planete

-controlul marilor resurse energetice.

Mileniile de confruntări militare n-au schimbat până acum esența războiului şi este posibil ca nici de acum înainte să n-o facă. Ceea ce s-a schimbat însă mereu, dar întotdeauna în spațiul dialecticii de confruntare, au fost doctrinele şi conceptele, mijloacele de ducere a războiului şi corespunzător lor, forțele. De aceea când se vorbeşte de războiul viitorului, trebuie să se facă referire la forțele şi mijloacele care vor pune în practică conceptul de război, la sistemul de angajare, la amploarea spațio-temporală a acțiunilor şi operațiilor, la caracteristicile acestora, la efecte şi consecințe.

Este greu de stabilit dacă va exista un nou tip de război sau noi tipuri de războaie. Un nou tip de război ar presupune un nou tip de fenomen social care să determine existența. Dacă acest nou tip de fenomen social se numeşte globalizare

şi concomitent cu aceasta fragmentare, ar rezulta noul tip de război care va avea două componente:

- globalizarea adică un război global ;
- fragmentarea, adică războaie fragmentare, frontaliere.

Poate şi o confruntare complexă între civilizații, pusă la cale de grupări şi rețele teroriste. Lumea se va confrunta în viitor cu tot felul de traficanți şi de precepte fundamentaliste. Astfel, războiul va trebui să se înscrie şi în aceste evoluții şi să se constituie într-o soluție pentru deblocarea noilor situații strategice complicate şi inflexibile. Este posibil ca războiul viitorului să îmbrace multe forme, de la confruntări violente, primitive din spațiul fundamentalismelor religioase, la competiția cibernetică şi cosmică. Războiul viitorului va avea o arie foarte extinsă, depăşind cu mult sfera confruntărilor armate violente din teatru. Se va înscrie într-un spectru foarte larg de acțiuni şi reacții, într-un spațiu multidimensional prin care s-ar putea defini următoarele tipuri de confruntări: informaționale, cibernetice, psihologice, mediatice, economice, cosmice, culturale, genetice, geofizice, purtate prin mijloace militare, ş.a.

Pe măsură ce procesul globalizării avansează, războiul devine un mijloc al politicii comunității internaționale de impunere prin forță a unor decizii de gestionare violentă a crizelor şi conflictelor. Acest fapt impune dezvoltarea armatelor profesioniste şi a componentelor internaționale integrate acestora, războiul bazându-se pe strategii de descurajare, pe efortul comunității internaționale de oprire a violențelor, pe folosirea dialogului, diplomației sau presiunilor politice, economice şi militare pentru rezolvarea diferendelor.

Războiul militar va fi unul înalt tehnologizat utilizând pe lângă armamentul clasic, sisteme de arme şi echipamente a căror funcționare se bazează pe noi forme de energie. Tipurile de războaie se vor diversifica, probabil în funcție de câte tipuri de entități se vor confrunta. Globalizarea facilitează expansiunea ideilor religioase. Puterea valorilor şi a instituțiilor religioase a ajutat oamenii din multe regiuni ale lumii să reziste stării de insecuritate asociată cu declinul autorității tradiționale şi schimbărilor economice rapide specifice globalizării.

Mulți specialişti afirmă că, de cele mai multe ori, violența aşa-numită religioasă este de fapt un recul politic al globalizării ce accelerează renaşterea identităților culturale şi religioase odată cu creşterea fenomenului globalizării; avem de-a face cu o rată sporită a criminalității transnaționale şi a terorismului. Acest fapt este determinat de inegalitățile economice şi existența resurselor ce pot crea unora predispoziția de a participa în astfel de forme de acțiuni criminale, la un moment dat.

Chiar dacă numărul conflictelor intra şi interstatale a scăzut în ultimii ani, conflictele zonale sunt o trăsătură definitorie a sfârşitului de secol XX şi începutului de secol XXI, natura lor fiind preponderent etnico – religioasă. Conform unui studiu realizat de Centrul pentru Informații de Apărare la începutul anului 2005, în cele cinci mari regiuni ale globului se înregistrau 22 de conflicte armate majore şi 28 de „puncte fierbinți”, care se pot transforma în războaie, având la bază cauze de natură etnică, religioasă, teritorială şi/sau ideologică.

Globalizarea creează un nou context pentru exercițiul formal sau informal al puterii naționale. Instituțiile regionale şi internaționale, actori nonstatali (în special corporațiile transnaționale şi organizațiile nonguvernamentale) şi chiar guvernele locale se folosesc de unele instrumente ale globalizării pentru a diminua monopolul statului sau a națiunii asupra puterii. O parte a puterii este transferată către scena internațională o alta către nivelul local, iar altă parte este folosită de către organizații şi corporații pentru a putea influența politicile naționale.

Se remarcă faptul că în Europa, America Latină şi Asia, acordurile economice regionale devin expresii dominante ale relațiilor dintre state, conferind structurilor de acest nivel o personalitate geopolitică. Globalizarea conduce de asemenea la apariția unor noi reglementări internaționale, extinde rolul şi statutul unor organizații precum Organizația Națiunilor Unite sau a Organizației Mondiale a Comerțului. Sunt create noi instrumente pentru reglementarea conflictelor pe probleme economice, politice sau de securitate.

Totuşi, în afara alianțelor sau a coalițiilor politico-militare, aranjamentele regionale de securitate se dezvoltă mult mai încet şi există pericolul de a rămâne informale sau prea flexibile pentru a avea un puternic caracter normativ. Globalizarea nu elimină preocupările geopolitice tradiționale. Guvernele naționale şi diverşi actori nonstatali nu sunt motivate doar de câştigul economic, ci există încă multe conflicte politice asupra teritoriului, granițelor, competiției militare, resurselor, diferențelor culturale şi etnice. Globalizarea reduce uneori aceste tensiuni, însă multe cazuri le exacerbează. Din acest motiv, actorii politico-militari ar trebui să promoveze noile riscuri, pericole şi amenințări la adresa securității. Securitatea globală reprezintă un concept relativ nou ce este în acelaşi timp o oglindire a imaginii ONU, dar şi un subiect de controversă din cauza sferei sale uriaşe de acoperire.

Securitatea globală poate fi subminată realmente uşor de preocupările referitoare la asigurarea unui anumit nivel de securitate națională; dacă o națiune se simte amenințată de alta. Securitatea globală nu poate exista în vreme ce actorii lumii sunt în dezacord, ea poate fi compromisă de existența atitudinii de respingere şi dezacord afişată de un stat asupra filozofiei de guvernare. Din aceste motive, conceptul de securitate globală nu este consistent, el presupune existența unei entități supranaturale care ar putea lua decizii aplicabile întregii omeniri. Putem considera că, în condițiile în care competiția pentru resurse între națiuni s-a accentuat, este puțin probabil ca securitatea globală să devină un concept durabil în relațiile internaționale.

Analiza securității, la toate nivelurile sale, este legată de conceptele de bază ale psihologiei şi sociologiei. Globalizarea poate fi descrisă ca un proces ce integrează nu numai economia ci şi cultura, tehnologia, chiar guvernarea, afectând şi conectând oamenii de pretutindeni, atât în sens pozitiv cât şi negativ. La sfârşitul secolului XX, începutul secolului XXI, ONU a adus în discuție conceptul de globalizare cu față umană. Conceptul denotă o arie ideală în care întreaga omenire se simte în siguranță în viața de zi cu zi având avantajul protecției în fața amenințării bolilor, foametei, şomajului, criminalității, conflictului social, represiunii politice, dezastrelor ecologice, etc.

Existența securității umane poate fi translatată în cerințe de securitate în domeniile politic, economic, social, militar, ecologic. Securitatea umană se află permanent sub amenințarea unei stări de insecuritate a existenței cotidiene. Insecuritatea şi în special, insecuritatea umană, existentă în mai multe domenii ale vieții sociale, poate duce la declanşarea unui conflict ce poate degenera în unul armat. Lumea este acum mult mai aproape de viziunea „Kantiană". Războaiele dintre state sau armate naționale au devenit un anacronism, deoarece interdependența globală, inclusiv legăturile transnaționale la nivel politic şi militar interzic agresiunile de acest tip.

Noile conflicte armate (noile războaie) sunt purtate de foarte multe ori în numele dorinței de putere. Scopul violențeloreste de cele mai multe ori controlul teritoriului prin excluderea celorlalți sau controlul resurselor umane. Noile războaie născute în contextul globalizării sunt caracterizate de o multitudine de conexiuni globale. Conflictele armate desfăşurate în plan național au implicații şi efecte asupra nivelului internațional. În acelaşi timp, conflictele armate internaționale pot avea ca sursă starea de insecuritate existentă la nivel național, local sau chiar uman.

Războiul a evoluat de la definiția clasică (conflict armat deschis, adesea prelungit, ce implică violență organizată între națiuni, state sau facțiuni motivate politic) la interpretări care ilustrează noile caracteristici ale mediului de securitate influențat de globalizare, de terorism şi de inovațiile tehnologice surprinzătoare. Aceste teze sau definiții contemporane iau în considerare diversificarea actorilor şi modificarea formelor de violență (referindu-se la un act de violență realizat e un stat, o organizație criminală, o grupare teroristă, un grup revoluționar sau o coaliție de state) cu scopul de a-l determina pe inamic să se supună unor reguli, să accepte o ideologie specifică de a preveni sau a permite o activitate criminală.

Este evident că s-a petrecut o modificare de substanță şi în sursele războiului, de la expansiunea geopolitică şi aspecte ideologice, la conflicte asupra resurselor şi identităților.

I.2 DREPTUL CONFLICTELOR ARMATE ÎN PLANIFICAREA ŞI DESFĂŞURAREA OPERAȚIILOR MILITARE

În procesul pregătirii şi desfăşurării acțiunilor militare, comandanții şi statele majore de mari unități şi unități, în urma consultării cu consilierii juridici vor lua măsuri de aplicare a dreptului conflictelor armate pe timpul planificării, organizării, coordonării şi controlului acțiunilor militare. Într-un stat democratic, controlul politicului asupra armatei este evident şi necesar, având în vedere că relațiile între state sunt direcționate de factorul politic. Totodată, în timp de război sau criză, puterea politică este cea care stabileşte scopurile politico-strategice de atins pe care organismul militar le transformă în scopuri strategice militare, scopuri operative şi le îndeplineşte prin forme şi procedee specifice.

Indiferent de teatrul de operații, scopurile politice transformate în misiuni de luptă trebuie îndeplinite şi supuse unui control riguros pentru a evita escaladarea

conflictului sau implicarea unor alte forțe (părți). Scopul final strategic al planificării este acela de a pune organismul militar în poziția de a putea reacționa în timp scurt, în mod organizat şi cu maximă eficacitate la o posibilă viitoare amenințare. Aspectul necesar de amintit şi comentat în aceste condiții este planificarea operațională. În scopul pregătirii şi desfăşurării de operații militare, este necesar să se întocmească planuri operaționale ce includ toți factorii relevanți referitori la desfăşurarea eficientă şi cu succes a operației.

Distingem trei factori activi, importanți în depunerea unui efort conjugat ce trebuie să-şi găsească expresia în planificarea acțiunilor, şi anume:

- comandantul;
- statul major;
- ***consilierul juridic***, care trebuie să contureze un model de integrare al principiilor dreptului conflictelor armate în concepția acțiunii militare, rezultat al principiilor generale de drept umanitar, principii pe care le voi prezenta pe scurt:

a). *Principiul inviolabilității şi securității persoanei în timpul conflictelor armate* impune oricăror acțiuni militare să fie întotdeauna compatibile cu respectul ființei umane, integrității sale fizice şi morale iar toate persoanele vor fi tratate fără nicio distincție fondată pe rasă, sex, naționalitate, limbă, clasă socială, avere, opinii politice, filozofice şi religioase sau pe oricare alte criterii analog;

b). *Principiul proporționalității* indică părților în conflict de a nu cauza adversarilor lor pagube şi pierderi decât în proporție necesară atingerii scopului acțiunilor militare (de a distruge sau a slăbi potențialul militar al inamicului) şi obligă beligeranții să nu folosească forța peste limitele necesare obținerii victoriei;

c). *Principiul discriminării sau al limitării atacurilor la obiectivele militare,* prevede că membrilor forțelor armate, care au dreptul exclusiv de a ataca inamicul şi de-a-i rezista, li se interzice atacarea populației şi bunurilor civile, culturale şi a altor categorii de persoane şi bunuri protejate;

d). *Principiul limitării mijloacelor şi metodelor de luptă* impune beligeranților că dreptul de a-şi alege armele şi modalitățile de luptă sunt limitate, excluzându-se total utilizarea armamentelor, tehnicii şi metodelor de luptă excesive ca şi a celor fondate pe trădare sau perfidie;

e). *Principiul protecției victimelor războiului şi a populației civile contra pericolelor ce decurg din acțiunile militare*, impune ca persoanele aflate în afara luptelor ca şi cele care nu participă la ostilități să fie respectate, protejate şi tratate cu umanitate iar statele trebuie să asigure protecție persoanelor căzute în puterea lor;

f). *Principiul neutralității asistenței umanitare* arată că activitatea de sprijin şi ajutor desfăşurată de personalul sanitar şi religios, de organizațiile naționale şi internaționale umanitare nu reprezintă un amestec ilegal în conflictul armat, motiv pentru care trebuie lăsată să-şi îndeplinească obiectivele, fiind asigurată şi respectată de toți beligeranții.

Regulile specifice acțiunilor militare şi principiile generale de drept umanitar se află într-o strânsă interdependență; de asemenea o altă caracteristică a principiilor rezidă în caracterul lor relativ, în sensul că nu au o aplicare rigidă şi absolută ci una

grevată de multiple derogări şi excepţii care nu fac decât să le întărească obligativitatea.

Analizând principiile generale de drept umanitar mai sus prezentate şi necesare în sprijinul acţiunilor militare putem spune că au rezultat elemente de planificare operaţională:

- *Dreptul de a alege mijloacele şi metodele de război nu este nelimitat.* Mijloacele de luptă trebuie planificate şi utilizate astfel încât să se evite pierderile şi daunele civile. să se reducă nivelul pierderilor şi daunelor inevitabile în toate cazurile;
- *Evitarea suferinţelor şi daunelor excesive.* Se interzice orice formă de violenţă care nu este indispensabilă pentru a dobândi superioritatea asupra inamicului. În consecinţă, este interzisă utilizarea armelor de natură a cauza suferinţe inutile, excesive, daune întinse, durabile şi grave mediului natural;
- *În orice moment se va face distincţia între: combatanţi şi persoanele civile; obiective militare şi bunuri civile*. Pe acest temei, se va manifesta o grijă constantă pentru ocrotirea populaţiei civile, a persoanelor şi bunurilor civile. Scopul principal al acestui principiu constă în evitarea, iar atunci când nu este posibil, reducerea pierderilor şi daunelor civile.

Atacurile se execută numai împotriva obiectivelor militare, obiectivul militar trebuind a fi identificat ca atare, precizat fără niciun echivoc şi dat în responsabilitatea unui element structural subordonat, acesta limitând atacul numai la obiectivul militar primit.

- *principiul proporţionalităţii va fi respectat*. O acţiune militară este conformă acestui principiu atunci când nu cauzează pierderi şi daune civile excesive în raport cu rezultatul militar aşteptat.

În consecinţă, principala concluzie care se impune referitor la implicaţiile aplicării dreptului conflictelor armate asupra conducerii acţiunilor militare vizează utilizarea de reguli clare, logice, adecvate fiecărei etape a procesului şi fiecărei funcţii a sistemului, astfel încât respectarea dreptului să reprezinte o simplă problemă de ordine şi disciplină.

Nimeni nu poate contesta astăzi progresul în domeniul dreptului conflictelor armate având un rol motor şi din ce în ce mai eficace decât cel al reglementărilor juridice. Nu întâmplător, se utilizează expresia „ ***revoluţie în domeniul militar",*** modalitate adecvată de exprimare a mutaţiilor radicale care au loc în fenomenul militar.

Opinez că natura raporturilor dintre ştiinţa militară şi drept este evocabilă prin conceptul de normativism. Regulile elaborate de dreptul conflictelor armate reprezintă un set de constrângeri, restrângeri şi recomandări juridice, iar cea mai mare parte din ele au un efect nemijlocit în planul conducerii acţiunilor militare, la nivel strategic, operativ, tactic, şi implicit, în activitatea de stat major. O concluzie de maximă importanţă ce rezultă din analiza efectuată este că ***principiile şi normele dreptului nu se aplică haotic, ca un dat de la sine, în mod impersonal. Ele au fost concepute, iniţial pentru conflictele armate internaţionale. Dezastrele provocate de războaiele civile au determinat crearea unei breşe în zidul***

suveranității statale şi au fost inițiate norme special destinate conflictelor armate neinternaționale. Realitatea ultimelor decade a generat proliferarea conflictelor interne internaționalizate, situație de natură a complica aplicarea dreptului.

Din punct de vedere al conducerii strategice, are o foarte mare importanță stabilirea întinderii câmpului de aplicare al dreptului (*dreptul nu poate fi aplicat fără a fi cunoscut)*. Asocierea alături de comandant şi consilier juridic, a statelor majore din mari unități şi unități din toate categoriile de forțe, este un element principal de noutate ce trebuie evidențiat.

Aplicarea dreptului conflictelor armate trebuie să fie integrată organic în şirul de activități realizate ciclic, specifice procesului de conducere al organizațiilor militare la toate nivelurile lor. Responsabilitatea de a califica conflictul o are conducerea strategică – stabilind în funcție de natura şi intensitatea ostilităților sau a obligațiilor asumate de adversar, câmpul de aplicare al dreptului conflictelor armate.

Ultimele previziuni asupra războaielor şi păcii în comunitatea internațională a noului mileniu, avansează ideea că dreptul internațional s-ar putea transforma tot mai mult dintr-un drept al războiului într-un drept al păcii, mai ales că după 1945, în ordinea juridică instituită prin Carta ONU, dreptul ancestral al statelor de a face război a fost abolit, fiind înlocuit printr-un adevărat drept al păcii (**jus conta bellum**) care sancționează crimele de agresiune contra păcii, monopolizând recursul la forța armată în mâinile comunității internaționale, prin intermediul Consiliului de Securitate[70].

Interzicerea dreptului subiectiv al statelor la război (**jus ad bellum**) a introdus modificări importante dreptului obiectiv al conflictelor armate cum ar fi **abandonarea regulii avertismentului prealabil neechivoc** în favoarea unei declarații de război condiționate ori a unui ultimatum care conține o declarație de război condiționată. Şi aceasta nu numai din rațiuni militare, dar mai ales din considerente politice şi juridice (*interzicerea folosirii forței şi asimilarea declarației de război şi a ultimatumului cu actele de agresiune*). În practica relațiilor internaționale s-a recurs la un substitut perfecționat al avertizării prealabile prin intermediul rezoluțiilor organelor organizațiilor internaționale ori a declarațiilor unilaterale ale statelor, rezoluții care conțin adesea cereri „*ultimative*" adresate celor considerați a fi încălcat ordinea mondială, în caz contrar, utilizându-se forța pentru restabilirea ordinii juridice şi sancționarea agresorilor.

În mod simetric, încheierea conflictelor armate are, de asemenea, proceduri specifice urmare a instituirii ordinii mondiale prin care dreptul subiectiv al statelor de a recurge la război a fost prohibit. Astfel, **armistițiul şi capitularea, ca forme de încetare a ostilităților militare, au continuat să existe,** în timp ce **tratatul de pace, ca modalitate de restabilire a păcii şi ca instrument juridic care pune capăt oficial stării de beligeranță**, marcând momentul la care efectele juridice ale războiului încetează, **n-a mai fost utilizat** pentru stabilirea drepturilor şi obligațiilor viitoare ale foştilor beligeranți. Chiar Consiliul de Securitate, în

[70] I. Dragoman, C. Militaru, C. Panduru, Relații internaționale actuale, Editura Intergraf, 2004, p.87.

exercitarea atribuțiunilor sale pentru menținerea păcii şi securității internaționale a obligat, prin rezoluțiile sale, beligeranții să încheie acorduri de încetare a focului, de soluționare pe cale paşnică a litigiilor, sau reglementarea ulterioară a raporturilor dintre beligeranți.

O altă instituție a dreptului internațional umanitar care a fost influențată de modificările din structura relațiilor internaționale este şi **neutralitatea.** Față de accepțiunea clasică, în care neutralitatea avea un caracter moral, întemeiat pe simbolistica păcii, în actuala ordine juridică, în care repetăm, războiul a fost interzis, *statele beligerante nu mai pot fi neutre întrucât agresorul care a încălcat pacea internațională recurgând la violență trebuie sancționat*, iar victima agresiunii sprijinită. Nu numai argumentul moral, expus, ci şi cel juridic justifică această opinie.

Principiul răspunderii individuale şi colective a statelor membre ale comunității internaționale organizată pentru garantarea respectării normelor dreptului internațional conduce în mod logic la condamnarea neutralității nediferențiate întrucât nu mai poate exista abținere față de agresor; *obligația de intervenție colectivă a membrilor ONU împotriva acestuia pentru a-l sancționa pentru încălcarea păcii înseamnă desființarea concepției clasice a neutralității*, ca o concepție contrară ordinii[71] internaționale şi înlocuirea ei, dacă nu cu acțiuni directe de constrângere a agresorului, cel puțin cu o neutralitate diferențiată care nu înseamnă imparțialitate față de beligeranți, ci implică în mod necesar respectarea rezoluțiilor privind infractorii internaționali şi efortul de ajutorare a victimei agresiunii.

În aceste zile în care mulți români se întreabă **ce caută soldații noştri în Irak,** doctrina dar şi cercetarea juridică ne ajută să înțelegem de ce neutralitatea, marea invenție a dreptului internațional din epoca clasică a statelor suverane, a devenit, acum, din ce în ce mai improbabilă.

A fi neutru nu înseamnă doar a nu trimite trupe sau „*a nu te băga*". Neutralitatea presupune un întreg complex de condiții care nu mai există acum:

- suspendarea oricărei judecăți morale asupra acțiunilor unui stat,
- limitarea strictă a războiului la un conflict între armate combatante
- neafectarea populației civile.

Un exemplu clasic ar fi invadarea Sileziei austriece de către Friedrich al II-lea al Prusiei: - nimeni nu s-a gândit să pună la îndoială dreptul unui stat suveran de a declara război altui stat suveran. - pe vremuri se declarau. Acum potentații lumii nu mai declară război, ci doar ordonă o acțiune de poliție împotriva unor răufăcători. Cum mai poți fi neutru într-o lume al cărui imaginar este dominat de lupta globală dintre bine şi rău? Nu ne-o fi plăcând să privim în față asemenea teze incomode, dar nu cred că politica struțului a fost vreodată profitabilă[72] Şi chestiunea represaliilor, care în dreptul internațional umanitar reprezentau actele derogatorii de la normele sale, iar vreme îndelungată au fost modalitatea firească

[71] A se vedea, în acest sens „Ultimatumul" adresat de Statele Unite Irak-ului înainte de invadarea acestuia în 1991 şi mai recent, în 2003, precum şi alte situații asemănătoare.
[72] Toader Paleologu, Revine Schmitt? Ziarul Ziua, nr.3295/ 2 aprilie 2005, p.6.

de sancțiune şi obligare a inamicului să respecte dreptul războiului, cu îndeplinirea cumulativă a condițiilor de a rezulta dintr-un act illicit al acestuia, să fie proporționale cu agresiunea inamicului, să nu fie îndreptată împotriva persoanelor protejate şi să înceteze atunci când adversarul nu mai încalcă regulile, au fost treptat interzise. Inițial au existat atât propuneri pentru prohibirea oricăror forme de represalii împotriva persoanelor şi bunurilor protejate, cât şi opinii în sensul recurgerii condiționate la represalii[73].

Pe cale de consecință, rezultatul a constat într-o serie de interdicții necondiționate care protejează contra represaliilor răniții, bolnavii şi naufragiații, personalul sanitar şi religios, persoanele civile, bunurile civile, bunurile culturale, bunurile indispensabile supraviețuirii populației civile, mediul natural, lucrările şi instalațiile conținând forțe periculoase. Se pare însă că statele nu au înțeles, în litera şi spiritual său, dreptul umanitar, din moment ce multe dintre ele au făcut declarații în sensul că vor aplica dispozițiile respective numai în măsura în care interpretarea acestora nu face obiectul folosirii mijloacelor indispensabile prevăzute de dreptul internațional pentru protejarea propriei populații împotriva violărilor grave, manifeste şi deliberate comise de adversar.

Deşi recursul la represalii se face, în statele respective, prin invocarea condițiilor tradiționale recunoscute de dreptul cutumiar, interzicerea convențională a represaliilor contra civililor se transformă într-o regulă cutumiară universală urmare celor statuate deTribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie[74].

Fenomenul conflictologic continuă să se manifeste şi la începutul noului mileniu. Chiar dacă, noile războaie sunt caracterizate prin asimetrie, demilitarizare, privatizare şi comercializare[75], lupta globală împotriva terorismului internațional, ca formă de criminalitate transnațională organizată, implică un număr din ce în ce mai mare de state. În consecință, complexitatea războiului impune o analiză multidimensională a dreptului internațional umanitar, dar mai ales a evoluției acestuia în sensul umanizării normelor sale, întrucât una din dimensiunile fundamentale ale oricărui conflict armat este conformarea sa cu reglementarea juridică a ordinii mondiale.

Achiesăm la părerea acelor autori[76], care afirmă că spre deosebire de alte ramuri de drept, dreptul internațional umanitar a dobândit la acest început de secol XXI un caracter universal, în sensul că indivizii, fie că sunt civili sau militari, din țări foarte diverse şi care au cunoscut diferite forme de conflicte armate, recunosc principiile umanitare şi aderă la ele. Dreptul umanitar este universal nu numai prin vocație dar şi pentru că este recunoscut. Când vorbim de recunoaşterea dreptului internațional umanitar facem referire la o dublă accepție a termenului **„recunoaştere**":

[73] Cassese, International Law, Oxford University Press, 2001, p. 232-233; I. Dragoman, C.Militaru, C. Panduru, op. cit., 2004, p.231.
[74] Cassese, International Law, Oxford University Press, 2001, p. 232-233; I. Dragoman, C.Militaru, C. Panduru, op. cit., 2004, p.231.
[75] Herfierd Münkler, The wars of the 21st century, RICR nr.849/2003, p.7.
[76] Daniel Münoz-Rojas şi Jean-Jaques Tresard, Originile şi comportamentul în război, Studiu publicat în RRDU nr.2(49)/2004, p.33-40.

a. la faptul de a identifica câteva lucruri cu ajutorul memoriei (*dimensiunea cunoaşterii)*

b. la faptul de a-l admite ca fiind al său (*dimensiunea de adeziune*).

I.3. ROLUL DREPTURILOR OMULUI ÎN UMANIZAREA DREPTULUI INTERNAȚIONAL UMANITAR

Într-adevăr substituirea într-o manieră din ce în ce mai mare a noțiunii de „*dreptul războiului*" cu sintagma „*dreptul internațional umanitar*" demonstrează influența mişcării drepturilor omului asupra dreptului umanitar, drepturi care au devenit în zilele noastre o nouă religie, iar protecția lor capătă o anvergură planetară[77]. Din această perspectivă dreptul internațional umanitar şi dreptul internațional al drepturilor omului sunt „*rude apropiate*", fiind intim legate de persoana umană[78]. Dreptul internațional umanitar şi dreptul internațional al drepturilor omului sunt complementare şi foarte apropiate, iar practica internațională a dovedit că între drepturile omului şi dreptul umanitar există legături intrinseci, deşi ele alcătuiesc două sisteme juridice distincte.

În această perioadă se manifestă o convergență a normelor dreptului umanitar şi drepturile omului[79], prin care pot fi instituite mecanisme mixte de protecție care să acopere toată gama de pericole pentru ființa umană. Drepturile fundamentale ale omului consacrate prin instrumente juridice internaționale, au un caracter de universalitate şi ca atare, trebuie garantate şi respectate în toate împrejurările în timp de pace, în timp de conflict armat internațional sau neinternațional, de tensiuni şi tulburări interne. De asemenea, aceste drepturi trebuie respectate atât pe teritoriul național cât şi în afara acestuia, indiferent de statutul pe care-l au oamenii (*în misiune oficială, turişti, apatrizi, refugiați, emigranți, etc*.) Or, este cunoscut, că **sistemele internaționale nu asigură o protecție a drepturilor fundamentale ale omului.**

Este vorba, în special, de anumite situații de violență la nivel național, precum tensiuni interne, dezordini, tulburări interne, stări de asediu, revoluții, insurecții, terorism, situații şi stări care în prezent au devenit tot mai frecvente
Schimbarea fenomenului conflictologic către războaie intrastatale sau mixte precum şi contextul atrocităților contemporane au direcționat dreptul umanitar către dreptul drepturilor omului. Acesta din urmă a influențat într-o mare măsură formarea normelor cutumiare ale dreptului umanitar, lucru care este vizibil atât în jurisprudența instanțelor cât şi în activitatea organizațiilor internaționale[80].

---

[77] Pe larg despre protecția drepturilor omului, a se vedea, A. Năstase, Drepturile omului, religie a sfârşitului de secol, Institutul Român pentru Drepturile Omului, Bucureşti, 1992.

[78] Louise Doswald-Beck şi Sylvain Vile, Le droit international humanitair et le droit de l'homme, RICR, nr.800/1993, p.99-128; Gr. Geamănu, op. cit. , vol. II, p. 442.

[79] În acest sens, a se vedea, Daniel O'Donnell, Tendințe actuale în aplicarea dreptului umanitar prin mecanismele Națiunilor Unite pentru drepturile omului, în Studii şi cercetări juridice, vol. II, Editura Semne 94, Bucureşti, 1999, p.146-172.

[80] Th.Meron. op.cit.,2000, p.244.

„**Curentul de influenţă**" declanşat la Nürnberg, a continuat datorită cazurilor aduse în faţa Curţii Internaţionale de Justiţie, (*Nicaragua versus SUA*[81]), deciziilor Tribunalelor Penale pentru fosta Iugoslavie şi Rwanda; *Opiniei Consultative cu privire la armele nucleare*[82], şi studiului CICR referitor la normele cutumiare ale Dreptului internaţional umanitar. **Opinio iuris** şi-a dovedit influenţa în formularea luărilor de cuvânt ale reprezentanţilor guvernamentali în faţa organizaţiilor internaţionale, în conţinutul rezoluţiilor, declaraţiilor şi a unor instrumente juridice adoptate de astfel de organizaţii precum şi în consimţământul statelor pentru aderarea la acele instrumente.[83] de drept prin care s-a ajuns la un consens social în scopul umanizării comportamentului statelor şi a armatelor în timp de conflict armat.

Judecătorii, oamenii de ştiinţă, guvernele şi organizaţiile neguvernamentale sunt pregătite să accepte o discrepanţă între practică şi normele care referă, fără interpretarea naturii lor de obligativitate. Instanţele au ignorat în mod frecvent practica operaţională a câmpului de luptă. Fără abordarea formală a cererilor duale (*practică şi jurisprudenţă*) pentru formarea dreptului internaţional cutumiar, ei tindeau să aprecieze declaraţiile atât ca mărturie a practicii cât şi ca articulări ale jurisprudenţei. Astfel, în elaborarea hotărârilor lor instanţele s-au întemeiat fie pe această opinio iuris,[84] fie pe principiile generale ale dreptului umanitar aşa cum rezultă ele din Convenţiile de la Geneva sau din alte convenţii umanitare.

Metodologia se aseamănă astfel cu aceea aplicată domeniului drepturilor omului, mai mult decât cea utilizată în alte zone ale dreptului internaţional. Formal, totuşi, instanţele au urmat practica şi obiceiurile războiului, chiar când acestea exced înţelesul tradiţional al normei cutumiare. Tendinţe similare reale s-au manifestat în reformarea normelor prin astfel de exerciţii de codificare precum Conferinţa de la Roma pentru adoptarea Statutului Curţii Penale Internaţionale[85]. Opinia publică, media, organizaţiile internaţionale şi CICR au stimulat în mod crucial aceste dezvoltări.

În consecinţă, normele menţionate în instrumentele juridice ale dreptului umanitar sunt tot mai intens privite ca norme de ius cogens şi prin urmare, ar trebui să fie aplicate de toate statele pe o bază universală. Printr-un proces de osmoză sau

---

[81] Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua , Merits, 1986 ICJ Reports

[82] Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons, Advisory Opinion, 1996 ICJ Report para.

[83] Gregory I. Naarden, Nonprosecutorial Sanctions for Grave Violations of International Humanitarian Law: Wartime Conduct of Bosnian Police Officials, în AJIL, 2003 nr. 2, p. 342-352. A se vedea şi Th. Meron, The Contining Role of Coustom in the Formation of International Law, 90 AJIL 238(1996), p. 534-539.

[84] Este în general admis că procesul cutumiar nu este perfect decât prin reunirea a două elemente. Un prim element este îndeplinirea repetată a actelor denumite „precedente": este elementul „material" sau „consuetudo", care poate fi la începutul procesului un simplu uzaj. Al doilea element este sentimentul, convingerea subiecţilor de drept că îndeplinirea acestor acte este obligatorie întrucât dreptul o cere: de aici calitatea de element „psihologic" sau recurgerea la expresia latină „opinio iuris sive necesitatis". În timp ce se afirmă tradiţional că elementul psihologic este partea finală a acumulării precedentelor, practica contemporană permite să recunoaştem în „opinio iuris" punctul de plecare în procesul cutumiar: cutumelor "cumînţi" din trecut li se adaugă astfel cutumele "agresive" - începând cu "tendinţele", progresiv cristalizate.

[85] Th. Meron, op.cit., 2000, p.244; Beatrice Florentina Onica Jarka, Jurisdicţia internaţională penală, Teză de doctorat, Institutul de Cercetări Juridice, Bucureşti, 2005, p.201-206.

aplicare prin analogie, recunoaşterea ca tradiţională a normelor şi instrumentelor internaţionale ale drepturilor omului a afectat interpretarea şi eventual condiţia normelor paralele în instrumentele juridice ale dreptului internaţional umanitar. Influenţa proceselor desfăşurate în domeniul drepturilor omului asupra dezvoltării dreptului cutumiar de către instanţele care aplicau dreptul umanitar este cunoscută. Jurisprudenţa Tribunalului de la Haga pentru fosta Iugoslavie şi a Tribunalului pentru Rwanda oferă un material abundent referitor la modul cum aceste instanţe penale aplică normele dreptului internaţional umanitar.[86]

În ceea ce priveşte definirea unor termeni precum **tortura,** tribunalele penale ad-hoc au adoptat metodologia instituită prin instrumentele privind drepturile omului, nu cea de drept cutumiar. Umanizarea dreptului războiului a primit cel mai mare elan, nu de la dezvoltarea internă, ci de la instrumentele dreptului internaţional al drepturilor omului (n.n. sublinierea noastră), întemeiate iniţial pe Carta Naţiunilor Unite, iar în perioada ulterioară şi prin instrumentarea unor procese internaţionale prin care s-a stabilit responsabilitatea în sarcina statului.

Dacă mecanismele Naţiunilor Unite pentru drepturile omului aplică din ce în ce mai mult dreptul umanitar, fără îndoială că acest lucru se petrece numai datorită acceptării faptului că ramura ce reglementează drepturilor omului şi cea privind dreptul umanitar sunt complementare şi urmăresc acelaşi obiectiv. Se mai utilizează uneori în doctrină şi noţiunea de "*cutumă instantanee*" sau imediată, aceasta trebuie înlăturată în pofida opiniei contrare a câtorva voluntarişti întrucât un procedeu izolat nu este niciodată susceptibil de a fi capabil să dea naştere unei reguli cutumiare. Totuşi de când exigenţa "*opinio iuris*" (**convingerea de drept sau a necesităţii**) a fost înscrisă în art.38 din Statutul Curţii Internaţionale de Justiţie"- „*o practică acceptată ca fiind drept"* - jurisprudenţa rămâne fermă asupra chestiunii de principiu.

De regulă, aplicarea normelor fundamentale ale dreptului umanitar de către mecanismele Naţiunilor Unite pentru drepturile omului este judicioasă, din nefericire practica a fost mai puţin coerentă şi chiar contestabilă în ceea ce priveşte aplicabilitatea dreptului internaţional umanitar, mai ales în cazul problemelor delicate şi, în acelaşi timp complexe, de exemplu, atunci când este vorba să se determine dacă o situaţie trebuie calificată drept un conflict armat, ori dacă conflictul are un caracter intern sau internaţional.

Chiar dacă nu este aplicat sistematic de către mecanismele Naţiunilor Unite pentru drepturile omului, dreptul internaţional umanitar este utilizat din ce în ce mai mult pentru următoarele tipuri de situaţii:[87]

- când normele dreptului umanitar sunt expres prevăzute să cuprindă o practică determinată, pe care normele dreptului omului nu o prevăd decât indirect;

[86] V-S. Bădescu, Quelques Considerations theoretiques sur le role de la jurisprudence des instances penale internationales dans le developpement et l'humanisation du droit humanitaire, în Internationally Attended Scientific Conference of the Military Tehnical Academy, Bucureşti, 2005, p. 63-70.

[87] D. O'Donnell, op.cit., 1999, p.147.

- când normele dreptului umanitar şi drepturile omului sunt egal aplicabile;
- când dreptul umanitar este mai potrivit decât dreptul drepturilor omului datorită calităţii contravenientului;
- - când normele umanitare se confundă cu dreptul drepturilor omului.

Categoriile mai sus nominalizate nu se exclud unele pe altele, iar graniţele lor sunt fluide şi depind în principal funcţie de cât de largă este interpretarea prevederilor pertinente ale drepturilor omului.

Potrivit unui alt curent de opinie, cele două sisteme, drepturile omului şi normele umanitare sunt distincte şi în multe privinţe diferite şi, în ciuda opiniilor pro, între ele rămân divergenţe semnificative. Astfel, după cum sugerează Robert Kolb[88] există două feluri de motive care explică independenţa aproape totală a dreptului internaţional umanitar faţă de drepturile omului. Primele ţin de geneza şi dezvoltarea celor două ramuri ale dreptului internaţional, aflate în discuţie[89] - *dreptul războiului îşi are rădăcinile în Antichitate, fiind unul dintre domeniile cele mai vechi ale dreptului internaţional public, caracterul său internaţional fiind subliniat şi de aportul creştinismului, de regulile cavalerismului şi ale lui* ***ius armorum,*** *iar drepturile omului sunt produsul teoriilor din Secolul Luminilor despre stat şi care şi-au găsit firesc expresia în dreptul constituţional intern.* La aceasta se adaugă o anumită dihotomie între Naţiunile Unite şi CICR. Ea nu ţine decât în parte de excluderea dreptului războiului din preocupările ONU.

Motivul cel mai profund ţine de statutul de independenţă al CICR[90], motiv întărit de caracterul politic al Naţiunilor Unite. Dreptul drepturilor omului perceput ca fiind special creat pentru promovarea şi dezvoltarea lor, a fost, în felul acesta, îndepărtat de preocupările CICR, care continuă să lucreze doar în domeniul dreptului umanitar. Instituţionalul reacţionează în faţa normativului: *ONU, garantul drepturilor omului, nu doreşte un drept al războiului; CICR, garant al dreptului războiului, nu doreşte o apropiere de o organizaţie politică şi faţă de drepturi ale omului care au încetat să o mai exprime.* Rezultă o separare netă între cele două ramuri ale dreptului[91], diferenţiere ilustrată şi de importantele instrumente juridice multilaterale adoptate aproape simultan la finele anilor ’40, în aceste două domenii.

Declaraţia Universală a Drepturilor, Omului din 1948 lasă totalmente deoparte problema respectării drepturilor omului în conflictele armate, în vreme ce, în paralel, la elaborarea convenţiilor de la Geneva din 1949, nici nu a fost vorba de

---

[88] Robert Kolb, Relaţii între dreptul internaţional umanitar şi drepturile omului, în vol.II, Lumea în care trăim, Editura Semne ’94, Bucureşti 1999, p.78-87.

[89] Pentru o analiză detaliată cu privire la raporturile dintre cele două ramuri de drept a se vedea şi: A.H. Robertson, Humanitarian Law and human rights, Etudes et essais sur le droit international humanitaire

[90] Statutul de independenţă al CICR derivă din principiile fundamentale ale Crucii Roşii: umanitate, imparţialitate, neutralitate, independenţa, caracter benevol, unitate şi universalitate, proclamate la cea de-a XX-a Conferinţă Internaţională a sa. Pe larg, cu privire la această problematică a se vedea: Jean Pictet, Les principes de la Croix Rouge, CICR, Geneve, 1955, p.150; Les principes fundamentaux de la Croix Rouge, Institut Henry Dunand, Geneve, 1974, p.3-4; Dumitru Toma, Mişcarea Internaţională de Cruce Roşie şi Semilună Roşie şi Dreptul Umanitar, Editura Ex Ponto, Constanţa, 2004.

[91] R. Kolb, op.cit.1999, p.79.

drepturile omului. Nici literatura juridică de specialitate din acea perioadă nu se situa pe o altă poziție, doctrina despre dreptul războiului evoca uneori drepturile omului, neuitând să insiste asupra distanței care separă cele două ramuri, căreia o asemănare de scopuri îi dau impresia de vecinătate.

Este cazul regulilor conținute în a patra Convenție de la Geneva privitoare la protecția persoanelor civile în timp de război. Doctrina inclusiv cea recentă, le apropie de drepturile omului, întrucât conțin protecția indivizilor fără statut militar[92]. Exempli gratia, articolul 3 comun al celor patru convenții care conține anumite reguli de tratament minimal în conflictele armate neinternaționale, ceea ce apropie aceste instrumente juridice de garantarea drepturilor omului[93]. Chiar şi unii autori ostili oricărei apropieri între dreptul tradițional al războiului şi drepturile omului admit că articolul 3 comun al Convențiilor de la Geneva constituie punctul de întâlnire unic al celor două ramuri ale dreptului internațional public[94] . J.A.C. Gutteridge, autor britanic, estimează că articolul 3 comun trebuie înțeles ca ”expresia preocupării ca şi într-un conflict intern să fie garantată respectarea anumitor drepturi fundamentale persoanei umane”, apreciind că întreaga Convenție a patra este în acord cu drepturile fundamentale ale omului proclamate de Declarația Universală din 1948[95]

Ulterior, în anii ’50 în comentariile la cele patru Convenții de la Geneva publicate sub îndrumarea lui Jean Pictet, au fost inserate diferite menționări discrete ale drepturilor Omului. Acestea se referă cel mai adesea la domenii în care protecția se înrudeşte cu garanții clasate la rubrica drepturilor omului sau a libertăților publice, ca, de exemplu, inalienabilitatea drepturilor, tratamentul persoanelor protejate în general, interzicerea torturii, procedura penală, etc.

Evident referirile cele mai frecvente la drepturile omului se află în convenția a patra referitoare la persoanele civile. Dar, în comentariul relativ la articolul 79 al acesteia, accentul este pus în mod direct pe diferența esențială dintre cele două ramuri aflate în discuție. Convenția fidelă noțiunii clasice de drept internațional nu s-ar aplica în raporturile dintre stat şi proprii cetățeni. Ea nu ar avea alt obiectiv decât să reglementeze raporturile dintre un beligerant şi civilii inamici care în urma ocupării teritoriului statului ai cărei cetățeni sunt, s-ar afla sub controlul puterii adverse.

Aspectul internațional, inerent conceptului clasic al războiului, continuă deci să predomine. Protecția ar fi acordată doar în funcție de situația de beligeranță. O doctrină care”*nu face altceva decât să scindeze*” (drepturile omului) ar putea într-o zi să lărgească perspectiva dreptului internațional umanitar, pentru a acorda protecția tuturor, indiferent de naționalitatea lor.

---

[92] D. Draper, The relationship betwen the human rights regime and the law of armed conflict, Israel, Yearbook on Human Right, vol.I, 1971, p.205.

[93] L. Doswald-Beck, S.Ville, Le droit international humanitaire et le droit des droits de l’homme” CICR,nr.800/1993, p.119 şi următoarele.

[94] H. Meyrovitz, Le droit de la guerre et les droits de l’homme, Revue du droit public et de la science politique en France et a l’etranger, vol.88/1972, p.1104.

[95] *I. A. Gutteridge, The Geneve Convention of 1949, British YearBook of International Law, vol. 26/1949, p.300-325.*

Caracteristica umanitară şi umanizatoare a dreptului războiului este rezumată în Clauza Martens a convențiilor de la Haga privitoare la legile şi obiceiurile războiului terestru din 1899 şi 1907 şi reluată în Convențiile din 1949 şi Protocoalele adiționale. Potrivit acestei clauze, în cazurile neacoperite de reglementările adoptate sau de alte acorduri internaționale, civilii şi combatanții rămân sub"*protecția şi autoritatea principiilor dreptului internațional decurgând din cutuma stabilită, din principiile umanității şi din comandamentele conştiinței publice"*. Limbajul puternic al Clauzei Martens cu invocarea legilor umanității, precum şi a imperativelor conştiinței publice, explică rezonanța sa în formarea şi interpretarea dreptului internațional umanitar. Acelaşi limbaj retoric şi etic al „*Clauzei"* a compensat prin conținutul normativ, oarecum vag şi neprecizat, puternica influență pe care a exercitat-o asupra activității normative ulterioare[96]. Caracterul special al Clauzei Martens derivă din faptul că ea menționează mai curând drepturile omului decât principiile dreptului oamenilor. De altfel, această menționare a drepturilor omului a fost înlocuită prin termenul de"***principii umanitare".***

În ciuda acestor semnale, pozitive ori negative, umanizarea dreptului umanitar nu a cunoscut o evoluție deosebită, alte instrumente juridice privind drepturile omului, post Cartă, ca şi unele instrumente juridice internaționale de drept internațional umanitar precum amintitele Convenții de la Geneva cu Protocoalelor adiționale, produc o schimbare majoră în doctrină şi jurisprudență.

În materii precum interzicerea torturii, a pedepselor crude, inumane sau degradante, arest şi detenție arbitrară, la fel de bine, ca şi garanțiile procesuale instituite, mişcarea drepturilor omului a exercitat o vastă influență asupra instrumentelor dreptului internațional umanitar, producând atât un paralelism între normele juridice, cât şi o convergență crescândă în aplicabilitatea acestora.

Rezultă aşadar, faptul că deşi dreptul războiului şi drepturile omului au rădăcini istorice diferite, nimic nu a împiedicat ca principiul umanității să devină numitorul comun al ambelor sisteme. Curentele de opinie actuale, indică şi o mai mare convergență în acest sens[97].

A patra Convenție de la Geneva a reflectat necesitatea resimțită de a creşte nivelul protecției indivizilor şi a populațiilor, mai ales în teritoriile ocupate. Ea stabileşte un nou echilibru între drepturile ocupantului şi drepturile populației statului ocupat şi obligă pe ocupant să-şi asume o responsabilitate sporită pentru bunăstarea populației aflate sub controlul său, prevăzând în detaliu protecția care trebuie acordată civililor, populației în general, grupurilor vulnerabile precum copiii şi femeile, în teritoriile ocupate şi în particular, să aplice la orice oră şi în toate locurile regulile de mai jos:

- *indivizii vor fi protejați împotriva oricărei violențe care ar atenta la viața şi integritatea lor;*
- *luarea de ostatici este interzisă;*

[96] *Th. Meron, op.cit., 2000, p.245.*

[97] A se vedea, D. O'Donnell, op.cit.,1999, p. 154-156.

- *execuţiile pot fi puse în aplicare numai dacă judecata anterioară s-a efectuat de către o instanţă obişnuită, respectându-se garanţiile şi procedurile judiciare recunoscute de către popoarele civilizate;*
- *tortura de orice fel este interzisă".*

Aceste reguli care constituie temeiul Cartei Universale a drepturilor omului vor fi respectate cu prioritate. Dacă beneficiul Convenţiei nu poate fi recunoscut unei persoane, aceasta rămâne „***sub protecţia principiilor drepturilor omului aşa cum rezultă din regulile stabilite între naţiuni civilizate***[98]". După delegatul danez, Cohn, articolul 3 ar fi trebuit să fie înţeles în continuare ca neaducând nici o atingere drepturilor pe care indivizii le au asigurate din alte surse, mai ales drepturile omului. „*Nimic din prezentul articol nu poate fi interpretat ca privând persoanele care sunt în afara clauzelor acestui articol de drepturile lor de om, şi mai ales de dreptul lor legitim la apărare, faţă de acte ilegale, sancţionate prin legislaţia lor naţională aflată în vigoare înainte de începerea ostilităţilor sau ocupaţiei."* Recunoaşterea de către Curtea Internaţională de Justiţie articolului 3 ca fiind o reflectare a **„considerentelor elementare ale umanităţii"** precum şi a crimelor împotriva umanităţii drept crime de război şi altele asemenea, toate reprezintă influenţa drepturilor omului asupra dreptului umanitar[99]. Stabilirea mecanismelor pentru jurisdicţia penală internaţională şi reprimarea crimelor împotriva umanităţii, dezvăluie de asemenea, intenţia de a merge dincolo de nivelul inter-statal şi de a asigura protecţia umanitară a indivizilor şi grupurilor de indivizi1[100].

Potrivit notelor şi comentariilor CICR asupra Convenţiilor I şi III persoanelor protejate li se permite să invoce drepturile omului împotriva deportărilor forţate fără intervenţia statelor lor naţionale, dreptul drepturilor omului stimulând în plus această relaţie simbolică în aplicarea dreptului umanitar[101]. Acestui drept îi lipsesc unele aspecte specifice dreptului umanitar, iar experţii în domeniu trag concluzii pe care specialiştii în dreptul umanitar le găsesc problematice, dar chiar idealismul şi puritatea lor sunt cea mai mare putere.

Puţini, dacă nu chiar de loc sunt cei familiarizaţi cu aplicarea dreptului umanitar. Sunt excepţie de la regulă, Tribunalele pentru fosta Iugoslavie şi Rwanda. Astfel experţii în drepturile omului completează un gol instituţional şi dau dreptului umanitar o puternică orientare pro-drepturile omului. ***Renaşterea dreptului războiului la sfârşitul anilor 1960 a fost declanşată de drepturile omului şi mai ales de rapoartele Secretarului General al ONU privitoare la respectarea drepturilor omului în conflictele armate[102] şi de Conferinţa***

[98] R. Kolb, op.cit., 1999, p.82.

[99] Luise Darwald, Implementation of Umanitarian Law in FutureWars, C.Rew nr.24/1998, p.32-33.
[100][100] T. Meron, Op. cit, 2000, p.246.
[101] ICRC, Commentary on the Geneva Convention (I) for the Amelioration of the condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field 84, Jean S. Pictet ed. 1952.
[102] A se vedea, Respect for Human Rights in Armed Conflicts, Report of the Secretary-General, UN DOC. A 7720 (1969).

Internațională de la Teheran din 1968 cu privire la drepturile omului, care a adoptat Rezoluția XXIII intitulată „Respectarea drepturilor omului în perioada conflictului armat”. Exegeții dreptului internațional umanitar au recunoscut că acesta a suferit o stagnare aproximativă înainte ca influența mişcării drepturilor omului să fie exercitată, ulterior această influență contribuind la dezvoltarea dreptului umanitar.

În plus, un element major în evoluția umanizării dreptului războiului a fost transformarea principiului reciprocității şi schimbarea caracterului conflictului armat de la esențialmente internațional, la conflict intern, în special. În legătură cu principiul reciprocității se impune un scurt comentariu în sensul că pentru aplicarea legilor şi obiceiurilor războiului un rol important revine principiului reciprocității, ca principiu general al dreptului internațional. Nu este posibil ca un stat beligerant să respecte legile şi obiceiurile războiului, iar celălalt stat beligerant să le încalce.

Comentariile asupra Primei Convenții subliniază caracterul necondiționat şi nereciproc al obligațiilor: „*Un stat nu proclamă principiul protecției datorate combatanților răniți şi bolnavi în speranța de a salva un anumit număr al propriilor săi conaționali. El procedează aşadar, în acest fel, în afara respectului pentru persoana umană, iar articolul 1 comun poate fi deja văzut ca dreptul umanitar aplicabil* ***erga omnes,*** *analog drepturilor omului”.*

BIBLIOGRAFIE

1. **Jose Ortega y Gasset**, Europa şi ideea de națiune, Editura Humanitas, Bucureşti, 2002
2. **Ion Dragoman, Mircea Radu**, Modernitate în problemele fundamentale de Drept Internațional Umanitar- Teze şi sinteze, Editura Zedax, Focşani, 2005.
3. **Held, D. ş.a.,** Transformări globale. Politică, economie şi cultură, Editura Polirom, Iaşi, 2004.
4. **Mureşan, M, Văduva, G**., Războiul viitorului, viitorul războiului, Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2004.
5. **Center for Defense Information World at War**, în The Defense Monitor, vol. XXXIX/nr.1/ 2005.
6. **Kanji, Omario,** Security Beyond Intractabily Knowledge Base, 2003.
7. **ONU, HUMAN DEVELOPEMENTS REPORT**: Globalisation with a Human Face, 1999
8. **Forsyth, Michael, Finesse**, „A Short Theory of War, în Military Rewiew, 2004

PRINCIPII DE GESTIONARE A RESURSELOR UMANE ÎN PERIOADA ÎN CARE ESTE DECLARATĂ STAREA DE RĂZBOI PE TERITORIUL ȚĂRII IAR STRUCTURI ALE ARMATEI ROMÂNE PARTICIPĂ, ÎN AFARA TERITORIULUI, LA OPERAȚII MILITARE INTERNAȚIONALE

Col. Florin MACIU

Locțiitorul şefului Direcției pentru relația cu Parlamentul şi asistență juridică

Abstract

When it comes to declaring war (mobilization), and simultaneously to develop military operations of any type outside the national territory, it becomes necessary, among others, to have a set of clear, predetermined principles, observed with utmost celerity, in order to ensure a rigorous and efficient management of human resources, mainly the priorities and modalities of utilisation.

Simultaneitatea dintre desfăşurarea unor operații militare pe teritoriul statului român, generate de declararea stării de război, pe de o parte, şi participarea la derularea unor misiuni militare internaționale, împreună cu aliații în afara teritoriului statului român, în îndeplinirea unor obligații asumate de România prin tratatele internaționale, pe de altă parte, constituie o posibilitate de evoluție a realității, în viitor, într-un mediu geo-politic în continuă transformare, care poate fi afectat de crize de origini diverse care, la un moment dat, pot depăşi capacitatea de predicție a specialiştilor care au ca sarcină elaborarea de strategii în domeniul apărării sau al securității naționale.

Deşi, în situația prezentă, nimeni nu ar fi tentat să dezvolte subiectul unei asemenea teme catastrofiste, iată că, inclusiv în zona Mării Negre, există state care au trecut şi trec printr-o asemenea experiență, precum Georgia şi Turcia. Chiar dacă legislația şi doctrina în materie nu fac referire la asemenea ipoteze şi ipostaze, aceasta nu înseamnă că situațiile respective aparțin exclusiv domeniului

imaginației şi trebuie ignorate din capul locului. Considerăm că, având în vedere potențialul României în domeniul militar şi nu numai, în comparație cu cel al statelor vecine, țara noastră chiar este datoare să aibă şi o astfel de teorie a utilizării forțelor armate. Este imperios necesar să abandonăm cu totul din subconştientul nostru elementele de doctrină ale războiului întregului popor şi să raționăm fără bariere false sau artificiale.

În momentul când se pune problema de a fi declarată starea de război (de mobilizare) şi de a desfăşura simultan operații militare de orice natură în afara teritoriului țării se impune între altele să existe un set de principii clare, predeterminate, care să fie urmate cu celeritate pentru a asigura o riguroasă şi eficientă gestionare a resurselor umane un loc important ocupând prioritățile şi modalitățile de utilizare.

1. PRINCIPIUL PRIMORDIALITĂȚII

Un prim aspect pe care îl aducem în discuție este căror operațiuni trebuie să li se acorde întâietate: celor desfăşurate pe teritoriul țării or celor derulate în afara teritoriului acesteia? În conformitate cu prevederile Constituției, armata este subordonată exclusiv voinței poporului pentru garantarea suveranității, a independenței şi a unității statului, a integrității teritoriale a țării şi a democrației constituționale.

Din cele expuse mai sus rezultă că resursele umane de care beneficiază armata română în această situație trebuie concentrate în primul rând asupra apărării idealurilor sus-menționate. Apreciem, de altfel, că într-un stat democratic, principala atribuție a statului este să garanteze cetățenilor lui deplinătatea posibilității exercitării drepturilor şi libertăților fundamentale. Această exercitare este imposibil de conceput în momentul în care statul este aservit altor interese, se află sub ocupație sau încetează a mai exista.

Din tabelul de mai sus rezultă că realitatea ne poate confrunta pe timpul declarării stării de război pe teritoriul statului cu mai multe ipoteze iar armata se poate afla în mai multe ipostaze. Una dintre ele este aceea când unități ale armatei române participă împreună cu unități militare ale statelor aliate la apărare colectivă pe teritoriul patriei iar peste hotare există alte unități militare româneşti care sunt implicate în operații de apărare colectivă alături de aliați. Operațiunile desfăşurate atât pe teritoriul statului cât şi cele din afară pot avea loc din cauza aceleiaşi amenințări sau a unor amenințări diferite. De asemenea, armata poate desfăşura pe teritoriul țării operații de apărare colectivă iar în afara teritoriului operații militare de altă natură cum ar fi cele de asistență umanitară.

În anumite cazuri, chiar dacă pe teritoriul statului se aplică regimul stării de război (de mobilizare), armata română poate face față singură amenințărilor şi nu este nevoie să fie sprijinită de aliați. Ea poate, totuşi, desfăşura prin anumite unități şi subunități operațiuni militare şi în afara teritoriului neexcluzându-le aici pe cele de apărare colectivă. Într-adevăr, nu poate fi exclusă şi această ipoteză eminamente

teoretică la prima vedere conform căreia România în anumite situații se poate apăra singură şi concomitent poate contribui şi la apărarea altor aliați.

Există şi situații în care pe teritoriul țării este posibil să nu se fi inițiat încă desfăşurarea unor operațiuni de apărare (deşi este iminent faptul că într-un timp relativ scurt acestea se vor desfăşura), dar în afara teritoriului țării armata să participe deja la diferite operații inclusiv cele de apărare colectivă.

După cum se poate constata, din punct de vedere teoretic, se poate identifica o gama largă de ipoteze şi ipostaze în care armata să fie implicată în diverse operații. Cum vor fi repartizate forțele umane? Unde vor fi folosiți militarii din activitate care sunt adevărații profesionişti ai armatei, unde rezerviştii şi mai cu seamă unde pot şi trebuie utilizați cetățenii care vor augmenta armata în urma reinstituirii conscripției?

Un prim răspuns cu vădite nuanțe patriotice sau naționaliste ar fi acela că toate resursele trebuie utilizate pe teritoriul țării.

Un alt răspuns posibil este acela că forțele trebuie utilizate cu precădere acolo unde ne-o cer obligațiile internaționale, acolo unde suntem îndrumați de către aliați să ne implicăm.

O altă variantă ar fi aceea că forțele armate şi, deci, şi resursele umane trebuie folosite în zonele şi operațiile unde inamicul este mai puternic realizându-se, astfel, o concentrare de efective şi mijloace de luptă care să contribuie decisiv la victorie.

În urma analizei noastre se va cristaliza primul principiu de folosire a resurselor umane în aceste situații şi anume principiul primordialității. Conform acestuia şi în acord cu ceea ce menționam mai înainte referitor la prevederile Constituției României şi la menirea unui stat democratic, forțele armatei române şi implicit şi resursele umane ale acesteia trebuie angajate în zonele şi operațiile de care depind existența statului român, suveranitatea, independența, unitatea, precum şi integritatea teritorială. În vederea atingerii acestui obiectiv trebuie alocate exact atâtea forțe, inclusiv rezervele suficiente, cât se stabileşte ştiințific că este necesar pentru a înfrânge inamicul şi a obține victoria, luând în calcul orice variantă teoretic posibilă.

Cu riscul de a provoca o oarecare stupoare menționăm totuşi că, în analiza noastră, nu excludem ca locul inamicului clasic să poată fi substituit de o altă reală primejdie cum ar fi răspândirea rapidă a unui virus letal sau un iminent dezastru cărora aliații îi pot face față numai printr-o cooperare desăvârşită între state.

Cum se traduc cuvintele de mai sus? Prin faptul că amenințarea cea mai gravă la adresa statului român nu trebuie întotdeauna să se afle pe teritoriul statului român sau acolo unde inamicul este foarte puternic. Cu alte cuvinte în unele situații inamicul care a agresat România şi care a generat declararea stării de război nu este capabil să obțină victoria într-o confruntare cu trupele române sprijinite sau nu de către aliați dar o epidemie sau un alt gen de pericol ale cărui efecte încă nu a trecut hotarele țării poate constitui o amenințare extrem de gravă care primejduieşte existența statului.

La fel, un inamic extrem de puternic care atacă alianța poate să nu fie extrem de periculos pentru România care la rândul ei este agresată de un altul cu

forțe inferioare, dar care nu urmăreşte să obțină ceva împotriva alianței din care România face parte ci numai împotriva României.

Potrivit primului principiu de gestionare a resurselor umane ale armatei în acest gen de situații, cel al primordialității, specialiştii în domeniu trebuie să analizeze care sunt operațiile militare de o importanță vitală pentru existența României iar forțele şi rezervele trebuie îndreptate şi folosite în număr suficient cu dotarea şi pregătirea necesare spre obținerea victoriei sau a atingerii obiectivului scontat. Conform acestui principiu se poate ajunge şi la concluzia scandaloasă, dar corectă şi sănătoasă, spunem noi, conform căreia de la situație la situație este posibil ca România chiar dacă a instituit regimul stării de război pe teritoriul ei să aibă trupe importante în afara acestui teritoriu încleştate în confruntări cu un inamic convențional sau unul neobişnuit.

2. PACTA SUNT SERVANDA – PRINCIPIUL RESPECTĂRII CU STRICTEȚE A ANGAJAMENTELOR ASUMATE DE CĂTRE ROMÂNIA PRIN TRATATELE INTERNAȚIONALE

Următorul principiu pe care îl vom analiza se referă la angajamentele asumate de România prin tratate internaționale politico-militare. Principiul *pacta sunt servanda* apare din cele mai vechi timpuri, fiind întâlnit la caldeeni, egipteni, chinezi şi, mai târziu, la greci şi la romani[103].

[103]Inițial, acest principiu era strâns legat de religie. Încheierea pactelor internaționale avea o importantă componență religioasă, fiind însoțită cel mai adesea de diverse ritualuri. Paralel cu aspectul religios se vor dezvolta şi vor apare elemente de concepție juridică embrionară.

Forța obligatorie a tratatelor derivă din *„bona fides”* - idee recunoscută la toate popoarele vechi. Buna credință este cotată ca element de structură moral-etică şi religioasă: ea reprezintă o îndatorire de onestitate, o obligație de a-şi respecta cuvântul dat sub sancțiunea unei pedepse mult mai grave decât cea impusă de oameni, pedeapsa transcendentală a zeilor omniprezenți.

Consacrarea reală şi des repetată a acestui principiu în documentele internaționale se realizează după primul şi, mai ales, după cel de-al doilea război mondial.

De exemplu în Preambulul Pactului Ligii Națiunilor se prevede ca „*înaltele părți contractante, în scopul de a promova cooperarea internațională şi de a realiza pacea şi securitatea internațională prin menținerea justiției şi un respect scrupulos pentru toate obligațiile decurgând din tratate în relațiile dintre popoarele organizate, au convenit asupra acestui pact al Ligii Națiunilor”*.

Ulterior, în preambulul Cartei ONU se arată că Națiunile Unite urmăresc, printre altele, crearea unor condiții în care să poată fi menținută justiția şi respectul obligațiilor decurgând din tratate şi din alte izvoare ale dreptului internațional. În art. 3 (2) din Cartă este prevăzută îndatorirea membrilor organizației de a-şi îndeplini cu bună credință obligațiile ce şi le-au asumat potrivit Cartei.

Mai mult decât atât, majoritatea tratelor şi documentelor internaționale fac referire expresa la principiul *pacta sunt servanda.*

Jurisprudența internațională a făcut din ea însăşi o largă aplicare a principiului respectării tratatelor internaționale.

Încălcarea principiului respectării obligațiilor reieşite din tratate constituie o manifestare a disprețului față de normele dreptului internațional. Acest principiu domină întreaga materie a tratatelor fiind un principiu fundamental al dreptului internațional de aplicare generală, format pe cale cutumiară şi consacrat în majoritatea tratatelor internaționale.

Noțiunea de *"bona fedes"* are o aplicare generală în relațiile internaționale şi un conținut juridic, nu numai etico-moral în îndeplinirea obligațiilor internaționale conceptul de bună credință se referă la modul sau spiritul în care obligația trebuie să fie îndeplinită, la gradul de conştiinciozitate şi de stricteţe cu care promisiunea făcută trebuie respectată.

Obligația îndeplinirii unui tratat cu bună-credință presupune executarea clauzelor sale in litera si spiritul lor, sub subterfugii şi cat mai exact cu putință. Se exclude astfel invocarea unor motive superflue sau utilizarea subtilităților de interpretare pentru a exclude executarea tratatului.

Nu întotdeauna accepțiunea dată de unele tratate noțiunii de "bună-credință" ca fiind încrederea reciprocă în cuvântul dat, este suficientă pentru a se aprecia o anume situație izvorâtă din contract. În acest scop, este necesar să se examineze împrejurările concrete ale aplicării tratatului cu cerința unei comportări scrupuloase şi corecte.

Acest principiu impune statelor obligaţia de a respecta angajamentele pe care le iau prin tratatele internaţionale şi aducerea lor la îndeplinire cu bunăcredinţă.

Principiul respectării tratatelor internaţionale *(pacta sunt servanda)* este unul dintre cele mai importante principii ale dreptului internaţional[104].

Principiul *pacta sunt servanda,* căruia i s-a atribuit de către doctrinarii burghezi caracterul unui principiu de drept natural, a fost consacrat într-o serie de documente internaţionale, ceea ce demonstrează că este un principiu cu conţinut normativ al dreptului internaţional în vigoare. Declaraţia Conferinţei de la Londra din 17 ianuarie 1871 arăta că: „Nici un stat nu se poate exonera de obligaţiile unui tratat, nici să-i schimbe dispoziţiile altfel decât cu acordul părţilor contractante, obţinut printr-o înţelegere prietenească". Mai menţionăm o rezoluţie a Consiliului Ligii Naţiunilor din aprilie 1935 şi Declaraţia de principii adoptată de Conferinţa panamericană de la Lima, la 24 decembrie 1938.

Cel mai important dintre aceste documente este Carta O.N.U. care prevede, în preambul, hotărârea statelor membre de a crea „condiţiile în care să poată fi menţinută justiţia şi respectul obligaţiilor, decurgând din tratate şi alte izvoare ale dreptului internaţional", iar în articolul 2: „Toţi membrii organizaţiei, în scopul de a asigura tuturor drepturile şi avantajele ce decurg din calitatea lor de membri, trebuie să-şi îndeplinească cu bunăcredinţă obligaţiile ce şi le-au asumat potrivit prezentei Carte".

Dezvoltarea şi codificarea dreptului internaţional, promovarea reglementării relaţiilor dintre state impun astăzi, mai mult ca oricând, respectarea de către toate statele cu bună credinţă a obligaţiilor internaţionale asumate prin pacte şi tratate.

Declaraţia ONU din 1970 a adus cu sine o reformulare a acestui principiu, acordându-i o mai mare forţă juridică: "... fiecare stat este obligat să îndeplinească cu bună-credinţă obligaţiile care-i incumbă în virtutea acordurilor internaţionale, în conformitate cu principiile şi normele general recunoscute ale dreptului internaţional..." În condiţiile lumii contemporane, în prezenţa complexelor relaţii internaţionale dintre state şi a consecinţelor grave pe care nerespectarea obligaţiilor internaţionale sau neîndeplinirea lor cu bună-credinţă le poate avea pentru pacea şi securitatea omenirii, principiul potrivit căruia statele trebuie să îndeplinească cu bună-credinţă obligaţiile asumate, conform Cartei este destinat ca, alături de celelalte principii fundamentale ale dreptului internaţional să contribuie la desfăşurarea normală a vieţii internaţionale, la promovarea păcii şi colaborării între toate statele lumii.

[104] Legalitatea internaţională şi desfăşurarea normală a relaţiilor de bună vecinătate şi de colaborare dintre state nu pot fi concepute fără respectarea tratatelor încheiate în conformitate cu principiile şi normele unanim admise ale dreptului internaţional contemporan. Totuşi, au existat unii gânditori care au contestat principiul *pacta sunt servanda.*. Astfel, Spinoza susţinea că orice stat are dreptul de a acţiona împotriva altor state, ca atare „naţiunile nu sunt obligate să păstreze fidelitatea tratatelor...", iar Machiavelli sfătuia pe prinţi să nu respecte tratatele, atunci când aceasta respectare s-ar putea întoarce împotriva lor. Bluntschli scria că „eternitatea tratatelor este atât de absurdă, ca şi eternitatea constituţiilor. Ambele sunt incompatibile cu dezvoltarea popoarelor"

Statul care violează acest principiu unanim recunoscut adoptă, în fond, o poziţie de negare a dreptului internaţional.

Principiul *pacta sunt servanda* a fost cunoscut şi aplicat încă din antichitate.

Kantylia, primul ministru al împăratului Indiei, Candagupta, vorbea despre forţa juridică a tratatelor întemeiate pe probitate. Pentru Confucius, respectarea tratatelor era o regulă absolută, un imperativ al societăţii omeneşti.

Cicero afirma: *„Fundamentum autem este justitiae fides, id est dictorum conventorumque constantia et veritas*" adică „Fundamentul justiţiei este buna-credinţă, adică fidelitatea şi adevărul faţă de cele spuse şi convenite."

În evul mediu, o serie de autori, printre care Ayala *(De jure et officiis bellicis et disciplina militari),* Gentilis *(De jure belli),* Zouche, Grotius au subliniat necesitatea şi importanţa respectării tratatelor.

Fidelitatea faţă de tratate devenise un adevărat precept religios, în Coran se spunea: „Fiţi credincioşi în executarea tratatelor voastre, căci Alah vă va întreba", iar pentru cavaleri, respectarea cuvântului dat era o chestiune de onoare.

Principiul *pacta sunt servanda* nu are un caracter absolut, în sensul că nu orice tratat trebuie respectat, ci numai tratatele încheiate în mod licit, în conformitate cu dreptul internațional. Tratatele inegale, înrobitoare, care stabilesc condiții de subordonare a unui stat față de altul, care încalcă principiile fundamentale ale dreptului internațional, pot fi anulate de statele care au fost silite să le încheie.

Ținând seama de aceasta, principiul *pacta sunt servanda* trebuie definit în sensul că statele sunt obligate să îndeplinească cu bună-credință şi pe deplin tratatele internaționale care sunt încheiate în mod licit, respectând, aşadar, prin clauzele lor, dreptul internațional[105].

Aplicarea tratatelor în ordinea juridică internă a unui stat pune problema raportului dintre dreptul internațional şi dreptul intern al statelor[106].

Cadrul constituțional român privind raportul dintre dreptul internațional şi dreptul intern este oferit de articolele 11 şi 20. Conform prevederilor articolului 11, tratatele ratificate de către Parlamentul României devin parte a dreptului intern. Textul articolului 11 nu face nicio mențiune în legătură cu prioritatea normelor internaționale față de cele interne, precizând doar, că statul român „se obligă să îndeplinească întocmai şi cu bună – credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte." În Convenția asupra dreptului tratatelor (l969) se stipulează faptul că „un stat nu poate invoca prevederile dreptului său intern pentru a justifica eşecul său în executarea unui tratat", eliminând astfel posibilitatea ca statele să se prevaleze de legislația lor internă pentru a nu respecta obligațiile internaționale.

---

[105] Istoria ne oferă nenumărate exemple de încălcare a acestui principiu de către statele bazate pe exploatare. O asemenea atitudine față de obligațiile internaționale şi-a găsit expresia în cunoscutele cuvinte ale cancelarului german Bethmann Hollweg care, în ajunul primului război mondial, a declarat cu cinism că tratatele nu valorează nici cât peticul de hârtie pe care au fost scrise.

Încheind tratate internaționale pe baza liberului consimțământ şi a deplinei egalități în drepturi, statele socialiste respectă cu strictețe principiul pacta sunt servanda.

106 Teoria monistă.

Conform teoriei moniste – cu primatul dreptului internațional asupra dreptului intern - din momentul intrării în vigoare a tratatului, acesta se va aplica imediat şi direct, fără intervenția organelor legislative, chiar dacă s-ar afla în contradicție cu o lege internă, situație în care, actul normativ intern ar înceta să mai producă efecte. Aceasta teorie a fost criticată, ea minimalizând rolul statului ca subiect de drept internațional. În cazul teoriei moniste – cu primatul dreptului intern asupra dreptului internațional, tratatul dobândeşte forța juridică în măsura în care aceasta ar fi prevăzută de legea internă, iar în caz de conflict între norma interna şi cea internațională, se dă prioritate actului normativ intern.

Teoria dualistă.

Teoria dualistă, care susține distincția netă între cele două sisteme de drept - intern şi internațional - afirmă că este necesară emiterea unui act normativ prin care se face transferul tratatului din ordinea internațională în ordinea internă, acesta dobândind caracterul actului în care a fost transpus (lege internă). În prezent, tendința este de a da prioritate normelor internaționale față de normele interne, însă cele două teorii subzistă. Prin urmare, aplicarea dispozițiilor unui tratat în ordinea internă a statelor-părți nu se realizează uniform, fiind determinată de modalitatea de receptare de către fiecare stat a normelor dreptului internațional.

Teoria monistă şi dualistă în practica statelor.

În unele state, cum sunt Regatul Unit al Marii Britanii, Irlanda sau țările scandinave, pentru ca normele dreptului internațional să aibă efect în ordinea juridică internă se procedează la „transformarea" normelor internaționale – cuprinse în tratate– în norme interne, printr-un act normativ intern. Tratatele internaționale pot deveni parte a dreptului intern numai după ce o lege specială de aplicare este adoptată de legiuitor (sistem dualist).

Majoritatea statelor europene au prevăzut în Constituțiile lor, recunoaşterea normelor internaționale ca fiind parte a sistemului lor intern. Un asemenea sistem de receptare se regăseşte în Austria, în Italia, Franța şi Germania. Constituția Olandei prevede în plus, că tratatele internaționale la care statul este parte prevalează asupra legilor interne care conțin dispoziții contrare (sistem monist cu primatul dreptului internațional).

Articolul 20 din Constituția României se referă la incidența tratatelor în domeniul drepturilor omului asupra legislației naționale. În articolul menționat se afirmă obligația autorităților competente de a interpreta dispozițiile constituționale ce reglementează drepturile şi libertățile cetățenilor în concordanță cu documentele internaționale adoptate în acest domeniu: Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactele O.N.U. şi celelalte tratate în domeniul drepturilor omului la care România este parte.

Singurul domeniu în care se prevede, în mod expres, prioritatea reglementărilor internaționale față de cele interne este cel al drepturilor omului. Articolul 20 stabileşte preeminența tratatelor referitoare la drepturile omului, la care țara noastră este parte, față de legile interne care conțin dispoziții contrare. În practica Curții Constituționale s-a susținut, în mod repetat, că „respectarea Convenției Europene a Drepturilor Omului în România nu este condiționată de revizuirea legislației naționale, fiind direct aplicabilă conform articolului 11 din Constituție, privind receptarea imediată a tratatelor ratificate, prin care a fost înlăturată soluția necesității emiterii unei legi de modificare a legislației interne în vederea acordării acesteia cu obligațiile internaționale asumate."

Conform principiului fundamental din dreptul internațional - pacta sunt servanda - un tratat creează obligații juridice numai pentru părțile sale, care trebuie să îndeplinească cu buna credință şi întocmai angajamentele pe care şi le-au asumat. Prin urmare, tratatele nu pot avea efecte directe față de terți, întrucât doar acordul statului, liber exprimat, poate constitui baza legală a unei obligații sau a unui drept internațional[107].

Tratatele internaționale au, în general, următoarele efecte juridice şi se pot grupa în 3 categorii:

---

[107] Convenția privind dreptul tratatelor (1969) stipulează că un tratat nu creează nici drepturi, nici obligații pentru un stat terț, fără consimțământul său.

Efectele tratatelor față de terți

Conform dispozițiilor Convenției, statele pot dobândi drepturi în baza unor tratate la care nu sunt părți în următoarele condiții (art.36):

- dacă părțile unui tratat înțeleg să confere un drept unui stat terț sau unui grup de state, sau tuturor statelor;
- dacă statul terț consimte, fie în mod expres, fie tacit.

Carta ONU, de exemplu, conferă prin prevederile sale anumite drepturi statelor nemembre: dreptul de a sesiza Consiliul de Securitate sau Adunarea Generală în legătură cu un diferend la care sunt părți, cu condiția să accepte obligațiile de soluționare pașnică a diferendelor, prevăzute în Cartă; dreptul de a deveni părți la Statutul Curții Internaționale de Justiție. În anumite condiții pot rezulta obligații, în sarcina statelor, în baza unor tratate la care nu sunt părți. Convenția de la Viena prevede două asemenea condiții (art.35):

- dacă părțile unui tratat înțeleg sa creeze o obligație în sarcina unui stat terț;
- dacă statul terț consimte, în mod expres şi în scris la această obligație. Prin îndeplinirea acestor condiții se realizează de fapt un acord distinct între statele-părți la tratat şi statul terț, acordul dintre părți reprezentând unicul fundament juridic al forței obligatorii a unui tratat.

În practica internațională există o categorie de tratate (denumite tratate obiective) care stabilesc regimuri juridice obiective, aplicabile ansamblului comunității internaționale. Asemenea tratate, întrucât reglementează domenii de interes general, pot să creeze drepturi şi obligații opozabile tuturor statelor (erga omnes), chiar şi în lipsa consimțământului lor. Din aceasta categorie fac parte:

- tratatele multilaterale care stabilesc anumite regimuri teritoriale (cele referitoare la statutul de neutralitate al unei tari, la regimul Antarcticii etc);
- tratatele care stabilesc anumite regimuri pentru căi de comunicație internaționale (regimul de navigație pe fluvii sau pe canale internaționale);
- tratatele multilaterale prin care se creează o organizație internațională, ca subiect nou de drept internațional, personalitatea juridică a organizației fiind opozabilă tuturor statelor comunității internaționale.

- obligaţia statelor semnatare de a pune în aplicare şi de a respecta prevederile tratatului;

- valabilitatea tratatelor în timp;

- întinderea în spaţiu a efectelor, între părţile contractante şi faţă de terţi;

În raport cu acestea, efectele tratatelor se exprimă sub forma a 3 reguli: respectarea cu bună credinţă a tratatelor; neretroactivitatea tratatelor; efectul relativ al tratatelor.

Din cele expuse mai sus rezultă fără tăgadă principiul nr. 2 şi anume *respectarea cu stricteţe a angajamentelor asumate de către România prin tratatele internaţionale.* Aceasta înseamnă că dacă în virtutea unui tratat internaţional România se obligă să participe la operaţii militare cu sau fără sprijinul unor aliaţi, aceste sarcini trebuie onorate chiar dacă la un moment dat se pune problema instaurării regimului stării de război pe teritoriul ţării.

Există o legătură intrinsecă între cele două principii enumerate până acum. Existenţa statului se bazează şi poate depinde de tratatele internaţionale politico-militare la care România este parte dar pentru ca România să se poată achita de obligaţiile care rezultă din aceste tratate, statul român trebuie mai întâi să existe. Un argument în plus ca pe primul loc între principii să se afle primordialitatea, aşa cum am enunţat-o mai sus.

3. PRINCIPIUL UTILIZĂRII TUTUROR RESURSELOR UMANE PERMISE DE LEGE ŞI CONFORM LEGII

Un al treilea principiu pe care îl vom enunţa fără a trece prin etape succesive de explicaţii ar putea fi acela *al utilizării tuturor resurselor umane permise de lege şi conform legii.* Am spus de mai multe ori că în situaţii extreme unde este pusă în joc securitatea României nu trebuie precupeţit niciun efort şi nu trebuie neglijată nicio resursă care ar putea avea o contribuţie la salvgardarea statului. De aici necesitatea de a apela nu numai la militarii în activitate dar şi la voluntarii din rezervă care se vor pregăti chiar pentru a interveni în astfel de evenimente şi, nu în ultimul rând, la cetăţenii supuşi conscripţiei.

Statul poate utiliza aceste resurse numai în condiţiile stabilite de lege. Reiterăm aici ceea ce am subliniat cu alte prilejuri, şi anume că proiectul legii rezerviştilor voluntari trebuie promovat cât mai curând posibil iar militarii în termen rezultaţi în urma conscripţiei trebuie să beneficieze de un statut foarte apropiat de cel al militarilor profesionişti, care să îi trateze ca pe nişte adevăraţi cetăţeni ai ţării cu drepturi şi obligaţii similare celor care desfăşoară o muncă identică. Este, de asemenea, nevoie şi de reglementări de nivel lege ca forţă juridică, în ceea ce priveşte organizarea şi desfăşurarea serviciului alternativ de cetăţenii cărora le-ar reveni obligaţii militare dar refuză să execute serviciul militar pe motive de conştiinţă. Până la împlinirea acestor deziderate, apreciem că statul român nu dispune încă de întreaga bază legală necesară gestionării eficiente, judicioase a resurselor umane utilizabile teoretic în situaţii de genul celor analizate.

Făceam mai devreme afirmaţia că există incertitudini semnificative despre locul şi modul în care militarii în termen se vor instrui şi îşi vor desfăşura

activitatea ca apărători ai patriei. Pentru a lua o decizie corectă în această privință, trebuie să ne gândim, între altele, la posibilitatea asigurării cazării celor încorporați, a hrănirii lor, precum şi a echipării adecvate, la existența armamentului cu care aceştia să fie dotați şi, de asemenea, la aparatura şi tehnica de luptă pe care aceştia se vor instrui şi o vor deservi în executarea misiunilor de luptă, în funcție de armele şi specialitățile militare în care au fost distribuiți. Nu în ultimul rând, trebuie să avem în vedere şi faptul că este indicat să existe unități militare care să asigure elementele menționate mai sus şi care să fie încadrate cu instructorii necesari şi personalul administrativ destinat bunei desfăşurări a procesului de instrucție şi pregătire pentru luptă.

Ceea ce se poate afirma cu siguranță la acest moment este faptul că, în acest domeniu, nu există, deocamdată, nici reglementări şi nici concepții, ci numai idei, opinii, pe care vom încerca să le comentăm. O primă idee se referă la locurile unde viitorii militari în termen îşi vor desfăşura activitatea, cel puțin în perioada imediat următoare încorporării lor. Acestea vor fi exact unitățile militare în care execută instruirea şi militarii voluntari care asigură personalul armatei pe timp de pace şi care pot fi destinate pentru acelaşi scop şi militarilor în termen, în funcție de specialitățile militare la care aceştia au fost repartizați.

În mod logic, de la ideea de mai sus, pleacă o alta şi anume că vor fi chemați ca militari în termen atâtea persoane câte locuri de instrucție la dispoziție există şi nu mai multe. Conform unei idei asemănătoare dar mai pragmatice, vor fi chemați ca militari în termen numai acei tineri de care avem nevoie pentru completarea resurselor umane ale forțelor destinate apărării.

În ceea ce priveşte prima idee, referitoare la locurile unde militarii în termen se pot prezenta şi îşi pot desfăşura activitatea după ce au fost încorporați, nu o vom critica fiindcă, în opinia noastră, reprezintă o variantă viabilă, dacă nu singura, în contextul în care nu se profilează o altă soluție. Alte soluții nu pot fi imaginate din cauză că nu avem reglementările necesare şi nu s-au făcut încă analize referitoare la organizarea şi gestionarea acțiunilor întreprinse de armată la încorporare şi după aceasta şi nu ştim dacă aceste acțiuni se pot bucura de sprijin financiar corespunzător. A doua idee, referitoare la încorporarea într-un număr restrâns a tinerilor, este, în schimb, criticabilă şi deosebit de vulnerabilă din cel puțin două puncte de vedere.

Astfel, conform unui punct de vedere, apreciem că, potrivit spiritului prevederilor Legii nr. 446/2006 privind pregătirea populației pentru apărare, toți cetățenii încorporabili ar trebui să satisfacă serviciul militar obligatoriu, pe timpul stărilor de asediu, de mobilizare şi de război. Un indiciu în acest sens este şi faptul că, potrivit art. 25 alin. (2) din legea sus-menționată, „tinerii care, din diferite motive, nu au primit ordin de chemare sunt obligați să se prezinte la centrele militare pe a căror rază teritorială îşi au domiciliul ori reşedința, în termen de două luni de la împlinirea vârstei de 20 de ani”. Neîndeplinirea acestei obligații constituie, conform art. 80 alin. (1) lit. b) din aceeaşi lege, cel puțin contravenție. Cu alte cuvinte, chiar dacă factorii organizatori ai încorporării ar dori să selecteze în rândul tinerilor încorporabili şi să cheme sub arme numai pe cei de care armata are nevoie, ceilalți, conform voinței legiuitorului, vor fi obligați să vină singuri la centrele militare chiar şi în absența ordinelor de chemare.

Dacă acest punct de vedere poate fi combătut, luând în considerare faptul că se bazează pe o interpretare a prevederilor legale şi că deducţia se referă la spiritul legii şi nu la litera ei, al doilea punct de vedere, care contestă faptul că putem încorpora numai tinerii de care armata are nevoie, este, în opinia noastră, mult mai solid prin faptul că invocă încălcarea prevederilor Ordonanţei Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea şi sancţionarea tuturor formelor de discriminare.

Potrivit respectivei ordonanţe, „prin discriminare se înţelege orice deosebire, excludere, restricţie sau preferinţă, pe bază de rasă ... , precum şi **orice alt criteriu** care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoaşterii, folosinţei sau exercitării, în condiţii de egalitate, a drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social şi cultural sau în orice alte domenii ale vieţii publice". Ce altceva ar putea să reclame respectivii încorporaţi decât faptul că aceleaşi prevederi legale, în aceeaşi situaţie, se aplică în mod diferit unor subiecte care îndeplinesc aceleaşi condiţii (sunt apte pentru îndeplinirea serviciului militar obligatoriu), generând discriminare. Conform reglementărilor democratice în vigoare, discriminarea este incriminată iar organele statului trebuie să vegheze la prevenirea tuturor formelor acesteia. De semnalat este că cetăţenii români apelează, în prezent, din ce în ce mai des, în litigiile lor cu armata, la serviciile Consiliului Naţional pentru Combaterea Discriminării, pe lângă cele ale instanţelor de judecată.

În aceste condiţii, apare cu claritate necesitatea determinată de lege ca încorporările generate de aplicarea acesteia să vizeze întregul contingent de cetăţeni români, bărbaţi, apţi pentru îndeplinirea serviciului militar, cu vârsta cuprinsă între 20 şi 35 de ani. La aceştia trebuie adăugaţi şi eventualii voluntari care au împlinit vârsta de 18 ani. Evident, pe măsură ce o concepţie, privind aceste aspecte semnalate, se va contura, prevederile legale pot fi amendate şi puse în acord cu interesele şi nevoile de apărare ale statului român, stabilite în mod coerent.

În urma analizei acestor aspecte, rezultă o concluzie preliminară. Încadrarea funcţiilor vacante din forţele destinate apărării, precum şi augmentarea acestora se va face folosind ca principală sursă rezerviştii voluntari care vor poseda deja ceva mai mult decât minimul de cunoştinţe şi deprinderi necesare în îndeplinirea atribuţiunilor funcţionale. Astfel, principalele eforturi în privinţa proiectării unor acte normative se referă la reglementarea problematicii rezerviştilor voluntari, care şi ea la rândul ei este deosebit de delicată întrucât punerea în aplicare a viitoarelor dispoziţii necesită fonduri a căror sursă nu a fost încă identificată. Bănuim că, abia după ce aceste lucruri vor fi rezolvate, specialiştii armatei se vor preocupa mai îndeaproape de organizarea şi desfăşurarea serviciului executat de militarii în termen, în situaţiile menţionate de lege.

O altă concluzie preliminară scoate în relief faptul că, deşi reinstituirea obligativităţii serviciului militar este o consecinţă directă şi nemijlocită a declarării sau instituirii, după caz, a stărilor de mobilizare sau război ori de asediu, deocamdată, măsurile de procurare a unor resurse suplimentare pentru completarea forţelor destinate apărării pe timpul acestor stări nu sunt relaţionate câtuşi de puţin cu reintroducerea serviciului militar obligatoriu. Acest raţionament conduce la

întrebarea dacă acest serviciu aduce vreun beneficiu în condițiile în care nu există niciun indiciu despre modul cum statul va profita de pe urma lui. Argumentul infailibil care sprijină această afirmație este faptul că actualele state de organizare pe timp de război nu cuprind funcții de militari în termen.

În continuare, într-un stil lapidar, vom trece în revistă numai unele aspecte recunoscute, care, în privința celor expuse mai sus trebuie rezolvate în domeniul logisticii.

Conform legii (*Legea nr. 395/2005 privind suspendarea pe timp de pace a serviciului militar obligatoriu şi trecerea la serviciul militar pe bază de voluntariat*; *Legea nr. 446/2006 privind pregătirea populației pentru apărare*), executarea serviciului militar devine obligatorie la declararea mobilizării şi a stării de război sau la instituirea stării de asediu.

Asigurarea domeniilor funcționale ale logisticii (aprovizionarea, mişcarea şi transportul, mentenanța, medicina operațională, infrastructura, serviciile de campanie) este reglementată prin *Legea 132/1997 privind rechizițiile de bunuri şi prestările de servicii în interes public*, cu modificările şi completările ulterioare şi *Legea 257/2007 privind hrănirea, echiparea, asigurarea medicală, precum şi cu tehnică, produse şi materiale de resort a personalului din sistemul de apărare, ordine publică şi securitate națională, pe timpul stării de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență*.

Existența acestor reglementări determină anumiți specialişti în domeniu să considere că măsurile şi acțiunile menite să asigure condițiile necesare desfăşurării activităților de hrănire, cazare şi echipare a militarilor în termen nu sunt influențate de tipul serviciului militar (obligatoriu sau pe bază de voluntariat) în condițiile declarării mobilizării şi a stării de război sau la instituirea stării de asediu. Facem precizarea că, la aceste afirmații, nu s-a luat în calcul durata efectivă a serviciului militar obligatoriu, care reprezintă un alt factor în determinarea implicațiilor.

La completarea statelor de organizare, implicațiile de natură logistică au în vedere asigurarea condițiilor de cazare şi hrănire, precum şi echiparea. Analiza calitativă a acestor implicații vizează următoarele aspecte:

a. Pentru asigurarea spațiilor de cazare:

- repunerea în folosință a unor pavilioane destinate spațiilor pentru dormit care au fost dezafectate (expertiză tehnică, executarea unor lucrări de reparații curente, capitale, recondiționare sau igienizare la construcții şi instalațiile aferente);
- repunerea în funcțiune a centralelor termice (lucrări de reparații şi întreținere, verificări metrologice ale cazanelor şi instalațiilor sub presiune);
- dotarea corespunzătoare cu utilaje, mobilier şi obiecte de inventar (paturi metalice, dulapuri, mese, scaune etc.);
- creşterea consumurilor de utilități şi implicit a costurilor aferente (apă, canal, salubritate, energie electrică şi termică, gaze naturale şi combustibil lichid necesare încălzirii clădirilor şi producerii apei calde);
- modificarea statelor de organizare ale formațiunilor de cazarmare prin suplimentare de funcții.

- dotarea cu cazarmament (saltele, pături, lenjerie de pat); valoare aproximativă 700 lei/persoană;
- asigurarea condițiilor de spălare/curățare a cazarmamentului.

b. Pentru hrănire:

- repunerea în folosință a unor pavilioane cu destinația **bloc alimentar** care au fost dezafectate (expertiză tehnică, executarea unor lucrări de reparații curente, capitale, recondiționare sau igienizare la construcții şi instalațiile aferente);
- dotarea corespunzătoare cu utilaje, mobilier şi obiecte de inventar (dulapuri, mese, scaune, marmite, mese inox, linii de autoservire etc);
- modificări ale statelor de organizare prin suplimentare de funcții pentru asigurarea personalului necesar preparării şi servirii hranei.

c. Pentru echipare:

- prevederea şi asigurarea materialelor de întreținere;
- asigurarea condițiilor de curățare a echipamentului (pentru situația în care durata de folosință a echipamentului depăşeşte durata serviciului militar obligatoriu);
- la recrutare, asigurarea echipamentului necesar militarilor în termen.

Ar fi de preferat ca, în locul unor dispoziții legale care să prevadă încorporarea dintr-o dată a tuturor cetățenilor bărbați, între 20 şi 35 de ani, atunci când se declară starea de război (mobilizare) legislația română să se orienteze către modele mai pragmatice care să ofere posibilitatea statului, fără a comite vreun abuz, să folosească eficient reinstituirea conscripției.

Un bun exemplu în acest sens ni-l oferă legislația Statelor Unite. Acolo funcționează Sistemul Serviciului de Selecție care constituie un mijloc prin care țara respectivă păstrează informațiile necesare despre potențialii subiecți ai conscripției militare. Toți bărbații cu vârsta cuprinsă între 18 şi 25 de ani sunt obligați, prin lege, să se înregistreze în 30 de zile de la ziua de naştere când au împlinit 18 ani. Astfel, la sfârşitul anului 2008 erau înregistrate în dosare numele şi adresele a peste 14 milioane de bărbați.

Înregistrarea de către Serviciul de Selecție nu este numai cerută de către legea care reglementează organizarea şi funcționarea acestui serviciu dar şi de către alte variate programe federale sau beneficii incluzând cursurile de specializare, încadrarea în muncă în sistemul federal, naturalizarea, sau, în unele state, neeliberarea permisului de conducere auto. Sistemul Serviciului de Selecție furnizează numele tuturor celor înregistrați la JAMRS[108] pentru includerea în baza de date consolidată pentru recrutare. Numele sunt distribuite pe categorii de forțe ale armatei, în scopul recrutării. Pe lângă toți cetățenii bărbați au obligația să se înregistreze şi bărbații cu vârsta între 18 şi 26 de ani care trăiesc în Statele Unite (rezidenți permanenți, refugiați, beneficiari de azil, persoane cu dublă cetățenie, străini fără documente). Cei care au statul de non- imigranți nu trebuie să se

[108] Joint Advertising Marketing Research & Studies este o organizație fondată de Pentagon cu scopul de a supraveghea gestionarea datei de baze în legătură cu persoanele între 16 şi 25 de ani. În baza de date sunt incluse numele, adresa, adresa de posta electronică, numărul de telefon celular, originea etnică, numărul de securitate socială şi domeniul de studii.

înregistreze. Neînregistrarea conform obligației atrage după sine respingerea cererii de a se acorda cetățenie în Statele Unite.

Conform sistemului prezent de înregistrare, bărbații nu pot să menționeze dacă refuză să execute serviciul militar din cauza conştiinței proprii, acest lucru putând să fie făcut numai la încorporare.

În 1980, bărbații care ştiau că au obligația să se înregistreze şi nu procedau în consecință puteau fi pedepsiți cu până la 5 ani de închisoare sau cu amendă de până la 50.000 de dolari, dacă erau condamnați. Mai târziu, amenda a fost ridicată la 250.000 dolari[109].

Iată procedura prin care se pune în funcțiune sistemul de conscripție în Statele Unite:

1. Congresul şi preşedintele autorizează conscripția: preşedintele declară că o criză este în desfăşurare şi pentru a-i face față este nevoie de mai mulți militari decât pot să furnizeze cei care acționează pe bază de voluntariat. Congresul aprobă iar preşedintele semnează legea care amendează Legea serviciului selectiv militar şi, în baza căreia, se va iniția conscripția.

2. Loteria[110]: o loterie bazată pe zile de naştere determină ordinea în care bărbații înregistrați sunt chemați la datorie prin serviciul selectiv. Primii vor fi chemați, într-o ordine determinată de loterie bărbații care au împlinit în acel an calendaristic 20 de ani, urmați, dacă este nevoie, de cei care au împlinit 21, 22, 23,24, 25, 19 şi 18.

3. Toate secțiile Sistemului Serviciului Selectiv sunt activate: agenția activează şi transmite ordine directorilor de stat şi ofițerilor care se ocupă de forța de rezervă să se prezinte la datorie.

4. Evaluarea fizică, mentală şi morală a celor înregistrați: cei înregistrați care au primit numere mici la loterie primesc ordine de examinare şi trebuie să se prezinte pentru evaluare la stația de procesare a încorporării în armată, unde trebuie să se determine dacă sunt apți pentru serviciul militar. Odată ce au fost notificați asupra rezultatelor examinării, cei în cauză au dreptul la 10 zile în care să ceară scutirea, amânarea.

5. Activarea comisiilor locale şi a celor de apel: comisiile locale şi cele de apel vor începe să proceseze cererile şi apelurile. Cei care au trecut cu bine evaluarea militară vor primi ordine de încorporare. Un cetățean încorporat va avea 10 zile să se prezinte la stația locală de procesare a încorporării.

6. Primii cetățeni chemați sunt încorporați. În acord cu planurile prezente,

[109] În ciuda acestor posibile pedepse, datele furnizate de Guvern indică că din 1980 şi până în 1986 au fost numai 20 de condamnări pe această temă, din care 19 au fost inițiate din cauza autopublicității sau autodenunțării neînregistrării. Ca un element al incriminării, Guvernul trebuie să probeze că violarea dispozițiilor descrise mai sus a fost făcută în cunoştință de cauză şi cu intenție.

[110] Dacă agenția trebuie să înceapă procesul de conscripție, o loterie va fi organizată, la care să aibă acces tot publicul. Accesul cade în sarcina media. Prima operațiune, toate zilele anului sunt introduse într-o capsulă la întâmplare. A doua operațiune, numerele de la 1 la 365 (la 366 pentru anii bisecți) sunt introduse într-o a doua capsulă. Cele 2 capsule sunt verificate în vederea îndeplinii procedurii, sigilate într-un container şi depozitate.

În eventualitatea unei conscripții, containerele sunt extrase din depozit şi inspectate pentru a se constata dacă nu li s-a întâmplat ceva. Apoi are loc loteria, fiecare dată fiind împerecheată cu un număr la întâmplare. De exemplu, dacă 14 februarie este extras din capsula cu date şi numărul 48 din capsula cu numere, toți bărbații de 20 de ani născuți pe 14 februarie vor constitui cel de-al 48-lea grup care va primi notificări de încorporare. Acest proces continuă până când fiecărei date îi va fi alocat un număr.

Serviciul Selectiv trebuie să trimită primii militari încorporați la unități în 193 de zile de la izbucnirea crizei.

Nu suntem adepții copierii integrale şi fără discernământ a sistemului american de punere în aplicare a conscripției. Oricum, trebuie să îi recunoaştem, cel puțin, următoarele avantaje:

- faptul că modalitatea de selecție a cetățenilor supuşi conscripției se stabileşte prin lege nu mai permite nimănui să afirme că a fost discriminat, sau că a fost victima unui abuz al statului;
- stabilirea contingentelor ce urmează a fi încorporate după sistemul extragerii care se practică la o loterie determină, în plan etic, ca nimeni să nu se considere nedreptățit;
- statul poate chema, ca militari în termen, numai atâți cetățeni câți are nevoie, urmând ca ceilalți care mai pot să fie supuşi conscripției să urmeze a fi chemați, în funcție de nevoi;
- organele administrative au la dispoziție un sistem eficient de înregistrare a datelor personale ale celor ce pot fi obligați să intre în rândul armatei;
- pedepsele pentru neînregistrare sunt drastice (ani de închisoare, o sumă imensă de bani). În România, în prezent, nu există sancțiune pentru lipsa de cooperare a celor care ar putea deveni subiectul conscripției, într-un proiect abia încercându-se ca neprezentarea la centrele județene de recrutare să fie catalogată ca şi contravenție şi sancționată cu o amendă nesemnificativă;
- pedepsele penale sunt, în mod înțelept, combinate cu neacordarea unor privilegii sau drepturi extrem de importante pentru cei în cauză (ex.: permisul de conducere auto).

4. PRINCIPIUL REPARTIZĂRII JUDICIOASE A RESURSELOR UMANE ÎN FUNCȚIE DE CARACTERUL OPERAȚIILOR

Un alt principiu ar consta în *repartizarea judicioasă a resurselor umane în funcție de caracterul operațiilor*. Când vorbim de caracterul operațiilor avem în vedere următoarele elemente:

- gradul de pericol al acestora;
- nivelul de dificultate;
- importanța desfăşurării misiunii respective pentru țară şi pentru aliați;
- cerințele aliaților;
- efecte colaterale.

Atunci când avem în vedere gradul de pericol, trebuie să avem în considerare şi unele aspecte desprinse din practică care par a contrazice teoria. Spre exemplu, chiar operațiunile de menținere a păcii asupra cărora există presupunerea că nu ar prezenta un grad de pericol deosebit, pot, în anumite circumstanțe, să cauzeze prejudicii trupelor, ele fiind deosebit de stresante. Astfel, militarii care contribuie la acțiuni de menținere a păcii sunt expuşi la pericolul cauzat de părțile care se află în război, şi, adesea, la un climat nefamiliar. Aceste lucruri conduc la diferite probleme de sănătate mintală, sinucideri şi consum de stupefiante, după cum relevă studiile făcute asupra unor foşti participanți în astfel

de misiuni. Totodată, dacă un părinte se află într-o misiune peste hotare pentru o perioadă mare de timp, familia acestuia va fi supusă stresului. Pe deasupra, participanții la misiunile de menținere a păcii care își desfăşoară misiunea sub mandat al Națiunilor Unite pot deveni ținta atacului părților aflate în conflict.

Dacă ne referim la efectele colaterale, cu titlu de exemplu, menționăm că misiunile de menținere a păcii pot să „înmoaie" trupele şi să le erodeze abilitățile de luptători, tocmai pentru faptul că profilul misiunilor de menținere a păcii este extrem de diferit față de profilul unei misiuni de luptă desfăşurate în timpul unui război.

Fără a face un comentariu exhaustiv, menționăm că atunci când discutăm despre gradul de dificultate, trebuie să avem în vedere şi faptul că unii specialişti necesari armatei pot proveni şi din rândul cetățenilor supuşi conscripției nu numai al militarilor profesionişti. În cadrul elementelor amintite, se poate lua în calcul şi abilitățile şi cunoştințele participanților, capacitatea lor de a se conforma regulilor de angajare, stăpânirea modului de exploatare a mijloacelor din dotare etc.

Deşi, potrivit unor păreri, calitatea militarilor în termen lasă de dorit, există şi opinii potrivit cărora mulți dintre militarii în termen capabili, în condițiile în care serviciul militar ar fi fost pe bază de voluntariat, nu s-ar fi alăturat niciodată unei armate formate din profesionişti. Dacă aceştia nu ar fi obligați să îndeplinească serviciul militar, s-ar orienta către meserii mult mai lucrative sau către studiu. Aceste persoane furnizează personal talentat care, cu uşurință, poate fi instruit pentru a îndeplini funcții tehnice sau de conducere. Evident, în aceste situații, se poate profita de pe urma militarilor în termen talentați iar costul pentru a încadra anumite posturi ar fi mult mai mic. După trecerea lor în rezervă, odată cu trecerea timpului aceştia îşi pot pierde pregătirea de luptă, dar, în caz de nevoie, pot fi reinstruiți şi numiți în funcții care să corespundă atribuțiilor pe care le-au avut potrivit posturilor deținute în viața civilă. Armata poate să crească în valoare dacă foloseşte militari în termen absolvenți ai studiilor liceale sau superioare.

Într-o altă ordine de idei, se poate afirma că, în timp de război şi în special în timpul războaielor lungi, diferențele dintre militarii în termen şi profesionişti pot dispărea odată cu trecerea timpului, comandanții apreciind mai mult experiența de luptă a soldaților şi a unităților sau subunităților decât pregătirea teoretică a unui profesionist debutant sau necălit în focul luptei.

5. PRINCIPIUL PROFESIONALIZĂRII RAPIDE A MILITARILOR ÎN TERMEN CARE SE OFERĂ VOLUNTARI PENTRU CARIERA MILITARĂ

Un ultim principiu ar fi acela al *profesionalizării rapide a militarilor în termen care*, deşi obligați pe timpul stării de mobilizare şi al stării de război să execute serviciul militar, *se oferă ca voluntari pentru a continua o carieră mai lungă sau mai scurtă în armată*. Aici este necesar a adopta un model într-adevăr eficace de a chema în serviciu militarii în termen şi de a-i converti în profesionişti.

Dacă în privința chemării în serviciu militar obligatoriu a cetățenilor incorporabili am prezentat deja o propunere izvorâtă din modelul american, acum

nu ne rămâne decât să spunem câteva cuvinte referitoare la convertirea acestora în militari profesionişti care, pe bază de voluntariat, optează pentru a rămâne în rândurile armatei şi a urma o carieră militară mai lungă sau mai scurtă.

De la început se poate pune întrebarea dacă este neapărat nevoie ca o parte din cetăţenii supuşi conscripţiei să fie convertiţi în militari profesionişti. O alternativă la această idee ar fi ca armata să se descurce cu militarii în activitate pe care deja îi deţine încă de pe vremea când nu se declarase starea de război şi să folosească militarii în termen, potrivit capacităţilor lor numai acolo unde resursa de militari în activitate voluntari s-a epuizat.

În opinia noastră, un element important în obţinerea unei capacităţi de luptă ridicate pe timpul declarării stării de război îl constituie tocmai reuşita de a determina cetăţenii supuşi conscripţiei să opteze, încă din prima parte a satisfacerii serviciului militar, pentru o carieră militară, devenind profesionişti. Înfăptuirea acestui deziderat ar putea aduce armatei următoarele avantaje:

- trecerea militarilor în termen în rândul profesioniştilor ar spori cointeresarea acestora în obţinerea succesului şi atingerea obiectivului final al fiecărei misiuni şi ar conştientiza la nivelul necesar importanţa pe care o au ei înşişi în teatrul de operaţii. Cei în cauză vor percepe, aşa cum este şi normal, că finalizarea operaţiilor militare prin atingerea obiectivelor scontate constituie, de fapt, ţelul muncii lor, lucrul pentru care sunt plătiţi;

- această convertire a militarilor în termen în militari voluntari profesionişti va înlătura într-o mai mare măsură eventualele disensiuni care se pot crea între corpuri ale armatei cu proveniențe diferite şi statute deosebite. Aceasta va conduce la întărirea spiritului de castă şi la eficientizarea lucrului în echipă;

- pregătirea specială la care participă militarii în termen pentru a deveni profesionişti le va oferi acestora, chiar şi într-o perioadă relativ scurtă, cunoştinţele şi deprinderile necesare în domeniul militar care vor conduce netăgăduit la creşterea capacităţii de luptă a subunităţilor şi unităţilor militare. Structurile armatei vor beneficia de mai mulţi specialişti mânuitori ai armamentului şi tehnicii din dotare, de mai mulţi cunoscători, cel puţin la nivel minim necesar, al unei limbi străine imperios cerute pentru a comunica cu forţele aliate;

- nivelul de disciplină va creşte, avându-se în vedere faptul că militarii în termen au optat de bunăvoie să adere la valorile şi tradiţiile armatei.

Motivarea militarilor în termen pentru a deveni membri voluntari şi profesionişti ai armatei se poate face cu dificultate, având în vedere că această activitate se produce pe timpul instaurării stării de război în ţară, dar este realizabilă prin oferirea acestora a unor stimulente si privilegii, imediat după intrarea acestora în corpul profesioniştilor, pe parcursul desfăşurării ostilităţilor în timpul stării de război, după încetarea stării de război şi până la sfârşitul carierei militare, precum şi în perioada post-carieră.

În Suedia, spre exemplu, unde conscripţia există şi pe timp de pace, mulţi dintre militarii în termen, în al treilea trimestru de activitate, aleg să rămână în rândul armatei urmând o pregătire specială, pentru a deveni capabili să participe la misiuni internaţionale. Important, conform concepţiei noastre este că avantajele furnizate celor care optează pentru o carieră militară să fie de natură să îi determine

cu adevărat pe aceştia să facă alegerea necesară. Evident pregătirea specială pe timpul stării de război nu trebuie sa înceapă abia în trimestrul al treilea, ca în exemplul Suediei, ci, dacă este posibil, imediat după prezentarea la unitate.

Având în vedere că, în prezent încă nu sunt nici măcar conturate direcţiile pe care trebuie acţionat în vederea valorificării reinstituirii conscripţiei pe timpul stării de război (de mobilizare), nu putem avea optimismul necesar pentru a susţine că ideile enumerate mai sus sunt infailibile şi că sunt singurele care pot fi exploatate şi dezvoltate în vederea sporirii eficacităţii utilizării resursei umane.

CONCLUZII

După ce am survolat mai multe ipoteze şi ipostaze în care armata română poate participa, pe timpul cât regimul stării de război este instituit pe teritoriul ţării, la operaţii militare atât în interiorul cât şi în afara graniţelor statului român, precum şi unele principii de gestionare a resurselor umane în aceste situaţii, în sinteză, putem să prezentăm următoarele:

- în situaţii de genul celor descrise în această lucrare, se impune să adaptăm unele dintre regulile pe care, în prezent le-am ridicat la rangul de axiomă. Astfel, putem să constatăm că principiul aplicat şi de alte ţări conform căruia, în afara teritoriului statului sunt folosite trupe formate numai din militari voluntari este valabil, dar numai pe timp de pace. Pe timpul stării de război, resursele umane vor fi astfel folosite încât obiectivul primordial să îl constituie apărarea intereselor României;

- chiar şi pe timpul declarării stării de război, nu trebuie neglijate obligaţiile internaţionale asumate de către România prin tratate. Armata română trebuie să ajungă la nivelul la care, în timp ce lupta pentru apărarea independenţei naţionale, a suveranităţii, sau a integrităţii teritoriale, să aibă resursele necesare potrivit unei concepţii închegate, astfel încât să participe şi la misiuni internaţionale în afara hotarelor ţării. Achitarea de o astfel de obligaţie nu presupune, în opinia noastră, un efort gratuit, ci constituie o altă activitate desfăşurată în folosul ţării noastre;

- un efort militar sporit determină nevoia de a recurge la mai multe resurse. În acest context, resursele umane vor fi constituite din militarii în activitate, alături de care vor acţiona şi militarii rezervişti voluntari, dar şi cetăţenii supuşi conscripţiei. Am subliniat că, pentru a folosi cu eficacitate aceste resurse, statul român trebuie să posede legislaţia necesară care, în acest moment, în unele domenii lipseşte cu desăvârşire, iar în altele este dezvoltată haotic, incidental şi, de câteva ori, chiar necorespunzător. Sistemul de conscripţie trebuie reglementat pe baze noi, pragmatice, astfel încât, odată iniţiat, să conducă la gestionarea cu succes a crizei şi nu la suprapunerea unei noi crize peste cea existentă. Doctrina şi legislaţia în materie trebuie să ofere soluţii în vederea repartizării judicioase a resurselor umane în funcţie de caracterul operaţiilor. Aceste soluţii nu trebuie să aibă caracterul unor dogme chiar dacă le dorim riguroase ci, mai degrabă, al unui algoritm cu multe variante posibile de urmat între care să existe şi cea optimă, la care se ajunge cu elasticitate şi flexibilitate introducându-se în ecuaţie toate elementele necesare cum ar fi: gradul de pericol al misiunilor, nivelul de dificultate

al acestora, exigențele aliaților, efectele colaterale, precum şi, nu în ultimul rând, importanța misiunii pentru țară şi pentru aliați;

- trecerea militarilor în termen în rândul celor profesionişti, chiar şi în timpul stării de război, trebuie să constituie un țel permanent şi important al armatei. Dacă această trecere se efectuează pe baza consimțământului liber al celor în cauză şi pe o scară largă, apreciem că multe din elementele care conduc la creşterea capacității de luptă a armatei vor fi influențate pozitiv.

Ipotezele în care armata română participă, pe timpul stării de război declarate pe teritoriul țării, în diferite ipostaze, la misiuni în afara sau pe teritoriul statului, precum şi principiile de gestionare a resurselor umane în aceste situații reprezintă opinii, concluzii trase pe baza administrării unor argumente. Este posibil ca aceste idei să fie contrazise cu succes sau nu. Important este ca, în acest domeniu să înceapă o dezbatere cât se poate de fervență care să conducă la cele mai juste opțiuni.

BIBLIOGRAFIE

*** Constituția României
*** Legea nr. 42/2004 privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român
*** Strategia națională de apărare, aprobată prin Hotărârea Parlamentului României nr. 30/2008
*** Legea nr. 395/2005 privind suspendarea pe timp de pace a serviciului militar obligatoriu şi trecerea la serviciul militar pe bază de voluntariat
*** Legea nr. 446/2006 privind pregătirea populației pentru apărare

VULNERABILITĂȚILE SECURITĂȚII NAȚIONALE GENERATE DE TERORISM

Inspector de poliție drd. Ciprian George GÎRLEANU
Inspectoratul de Poliție al Județului Galați / Investigarea Fraudelor

Abstract

Even if the Romanian state has not been a target of the terrorist attacks, once with the assuming of the responsibilities of combating the terrorism phenomenon, confederating with the largest states in the world as part of NATO and UE, Romania coud go from being a transit country with resources of preparing terorism acts to a target country for terrorism attacks. Therfore the fight against terrorism has to be continued with the same intensity as the one after 11 th September 2001 in order to be able to maintain a normality and security climate, which is so necessary for the normal development of a democratic state.

Este cunoscut faptul că teroriştii lovesc mai ales în țările democrate. În astfel de țări, spre deosebire de statele cu regim dictatorial, teroriştii au mult mai multe posibilități de a acționa, de a culege informații şi a urmări oameni, fără a se teme de consecințe. În afară de astfel de țări, terorismul se mai manifestă în: societăți în tranziție sau care au posibilități şi disponibilități spre a se restructura. În aceste cazuri, terorismul este generat de cei care nu se adaptează la ritmul transformărilor, unii acuzând încetineala acestora, alții, considerându-le prea rapide; țări în care transformările nu au avut suficient succes, cum a fost Franța anului 1968 sau Grecia, în 1974; țări unde se semnalează adversități etnice, cum a fost în Grecia, după 1974, în Germania

şi Japonia, după război, şi în Argentina, după episodul Faulkland; ţări cu transformări rapide, unde valorile tradiţionale au fost răsturnate, fără a fi avut timpul necesar pentru consolidarea altora noi, cum au fost cazurile Japoniei după război, Spaniei după moartea lui Franco şi Turciei; ţări şi societăţi în care există o intoleranţă de îndelungată tradiţie: Spania, Franţa, Grecia, Turcia.[111]

Terorismul nu apare şi nu se manifestă în ţări cu o istorie paşnică, slab populate şi cu intelectualitate care nu suferă de elitism (Elveţia, Austria, Suedia), ci, de regulă, în ţările catolice şi musulmane, unde misticismul, este mai pregnant decât în cele protestante; terorismul îşi poate alege ţările-ţintă şi după alte criterii, impuse din exterior. În acest sens, pot fi menţionate forţele ruseşti de cercetare-diversiune SPETNATZ, din subordinea GRU, deosebit de active în ultimii ani pe plan extern în spaţiul ex-sovietic. Din cele prezentate se pot reţine următoarele aspecte generale: mai întâi apare terorismul de stânga şi apoi, ca o contrapondere, cel de dreapta (Italia, Turcia, Argentina, Brazilia, Guatemala); terorismul nu se bucură de colaborarea populaţiei, organizaţiile fiind reduse din punct de vedere numeric, formate cu precădere din studenţi sau foşti studenţi; în organizaţiile teroriste nu există muncitori şi ţărani; terorismul este susţinut, mai ales, de intelectuali, dar numai până la un punct; eficacitatea terorismului este neînsemnată.

Teroriştii sunt foarte atraşi de asasinat, considerând că prin acest procedeu măresc apreciabil forţa mesajului pe care îl transmit societăţii, atunci când crima nu constituie un scop în sine. În locul unui poliţist, unui judecător, ziarist sau întreprinzător ucis va veni un altul, dar asasinatul va lansa un mesaj societăţii asupra a ceea ce se poate întâmpla oricărui membru al categoriei sociale respective. Prin metodele folosite teroriştii urmăresc crearea unui climat destabilizator. De regulă, ei nu au un plan de perspectivă pentru cazul în care survine o asemenea destabilizare. De aceea, lovesc unde pot, când pot, pe cine pot. Lovesc în orb, lovesc pentru a lovi. Ei doresc să înlocuiască dialogul politic cu dialogul gloanţelor, să transforme o situaţie politică în situaţie militară, iar confruntările politice, electorale, parlamentare să le înlocuiască cu confruntări teroriste, cu acţiuni armate. În acest scop, ei urmăresc ca prin acţiunile lor să provoace statul pentru a lua măsuri poliţieneşti, de constrângere, creându-se astfel o atmosferă similară cu cea de război. Această intenţie explică şi caracterul provocator, cruzimea metodelor lor. Atunci când statul ia măsurile necesare de combatere, teroriştii încearcă să se erijeze în apărători ai libertăţilor populaţiei şi nu ezită chiar să solicite intervenţia străină.

[111] Cf. Arădăvoaicei Gh., Iliescu D., Niţă D., Terorism, antiterorism, contraterorism, Editura Antet, Bucureşti, 1997, p. 11-20.

Analizându-se orientările terorismului, se constată că acesta a preluat opoziția față de capitalism şi proslăvirea violenței, a centralismului. Teroriştii au preluat şi de la Mao lozinca "acum şi aici". Ei nu sunt dispuşi să mai aştepte instaurarea şi consolidarea comunismului şi tot de la Mao au mai luat voluntarismul, iar de la anarhişti, principiul priorității acțiunii. Terorismul are două scopuri, primul constă în a face insuportabilă viața pentru cetățeanul de rând, iar cel de-al doilea de a crea un climat distructiv. Detaliind însă analiza pe baza manifestărilor de până acum, mai pot fi menționate şi alte scopuri: identificarea cu sentimentele publicului (ale unei părți a lui, cel puțin); distrugerea echilibrului şi armoniei, din relațiile sociale, alegându-şi ca ținte personalități de conducere; încălcarea legilor de bază ale societății; imprimarea impresiei de vinovăție (pentru terorişti nu există nevinovați; cei care nu luptă împotriva sistemului sunt vinovați de complicitate pentru existența lui); lichidarea fizică sau izolarea prin teamă a factorilor de conducere ai sistemului, a reprezentanților şi organelor acestuia; formarea unei ierarhii paralele a terorii; teroriştii au avantajul că nu respectă şi nu recunosc nici o lege; obligarea la ajutor, ca rezultat al fricii ce o provoacă; teroriştii pretind să fie ajutați de indivizi sau societăți, ajutor ce le este acordat de teama consecințelor unui eventual refuz; crearea sentimentului neputinței societății, a ordinii de drept; lovind când într-un loc, când în altul, teroriştii urmăresc să creeze impresia că pot lovi oricând şi oriunde, că societatea este incapabilă să-i protejeze pe cetățeni.

De asemenea, prin acțiunile lor, teroriştii mai urmăresc: să intre în politică prin forță (sub forma "partidului înarmat"); atragerea clasei muncitoare într-un război civil, aşa cum a fost cazul grupării Brigăzilor Roşii din Italia; zădărnicirea încercărilor de a ameliora societatea, negând orice posibilitate de a realiza o îmbunătățire a situației, o creştere a nivelului de trai pe cale paşnică; destabilizarea sau consolidarea puterii, corespunzătoare etapei prin care trece fiecare țară. Cât priveşte obiectivele, pentru terorişti nu există oameni nevinovați, fie că servesc la funcționarea sistemului, fie că sunt pasivi, în ambele cazuri pot fi obiective de lovit. Astfel, Brigăzile Roşii l-au împuşcat pe profesorul arhitect Sergio Lenzi, în 1980, numai pentru faptul de a fi proiectat construcțiile unor noi închisori. După criteriul obiectivelor de lovit, terorismul îmbracă o sumedenie de aspecte: în masă sau în orb, împotriva tuturor (un terorist care plasează o bombă într-un restaurant, într-un hotel, cafenea, parc etc.); cu obiectiv prestabilit; selectiv (împotriva reprezentanților unei anumite clase sau categorii sociale). Prin acțiunea în sine, se urmăreşte, de regulă: înspăimântarea, crearea panicii (corespunde terorismului în masă sau în orb); avertizarea (se plasează, de exemplu, o bombă într-un loc frecventat de americani, cu semnificația afară cu bazele americane); atragerea atenției opiniei publice (ca în cazul terorismului selectiv). Teroriştii îşi aleg cu atenție victimele, momentele în care să

lovească şi condiţiile în care să acţioneze, pentru a da sens politic activităţii lor. Astfel, ei lovesc un medic, atunci când în prim-planul preocupărilor opiniei publice se află problema sănătăţii.

În legătură cu tacticele terorismului, încă din 1881, ziarul francez "L'etendard revolutionnaire" scria: "Un bun principiu al subversiunii este luarea de ostatici, distrugerea adversarului în locuinţa sa, smulgerea capitalului, folosirea unor metode ştiinţifice". Teroriştii au înţeles că, în prezent, guvernanţii depind de opinia publică. Din această cauză ei caută să dea lovituri spectaculoase, pentru a obţine ralierea opiniei publice şi, prin ea, să facă presiuni asupra guvernanţilor spre a da înapoi în faţa teroriştilor şi a-i desconsidera astfel prin mijloacele de informare în masă. Teroriştii urmăresc, de asemenea, să-şi facă o reclamă gratuită prin presă, radio şi televiziune. Publicitatea le asigură un anumit avantaj psihologic, mai ales atunci când urmăresc obţinerea eliberării unui terorist, crearea îngrijorării faţă de soarta ostaticilor, susţinerea unor campanii de presă antiguvernamentale. Tactica lor constă în "propaganda prin fapte" şi în străduinţa de a atrage atenţia asupra activităţii teroriste. Organizaţiile teroriste au grijă ca toţi membrii lor să ştie să fabrice o bombă, un amestec incendiar, să distrugă o maşină. Cei proaspăt recrutaţi sunt puşi să jefuiască, să spargă bănci, pentru a obţine banii necesari în vederea efectuării acţiunilor teroriste. De asemenea, unii din ei comit acte de piraterie împotriva unor aeronave, nave, altor mijloace de transport public.

Teroriştii îşi găsesc pretutindeni sprijinitori care le justifică, le proslăvesc acţiunile acestor "martiri contemporani". O atracţie deosebită o exercită terorismul în rândurile intelectualilor. Desigur, nu toţi intelectualii sunt atraşi de terorism. Terorismul este însă, în mod sigur, deosebit de atractiv pentru semidocţi. Ei cred că teroriştii, deşi fac şi greşeli, sunt animaţi de cele mai bune intenţii, doresc instaurarea unei lumi mai bune. În Europa Occidentală, o asemenea poziţie se bucură de sprijinul unor cercuri restrânse de intelectuali, situaţia fiind alta în ţările subdezvoltate şi chiar în unele cu dezvoltare medie. Uneori extrema dreaptă manifestă simpatie faţă de teroriştii de stânga, având în comun ura faţă de democraţie. Dar sunt şi mulţi intelectuali care se pronunţă împotriva teroriştilor, atât în Anglia, cât şi în S.U.A., spre deosebire de cei care încearcă să-i apere, fiind gata să le ofere informaţii. Alţi simpatizanţi ai teroriştilor sunt cei care îi dotează, îi finanţează, le procură arme şi bani, le asigură legătura cu exteriorul. Aceşti colaboratori indirecţi ai teroriştilor sunt, de regulă, ziarişti, jurişti, profesori, ofiţeri.

Spre deosebire de vechii terorişti ruşi care urmăreau uciderea ţarului sau cel puţin a unor persoane din anturajul lui, cei de azi urmăresc ţinte vulnerabile, pentru ca ei să fie în siguranţă. Teroriştii evită să lovească obiective protejate, ştiind că statul nu poate asigura protecţia tuturor cetăţenilor. Obiectivele teroriştilor sunt simbolurile ordinii de drept, cum ar

fi: Parlamentul, sindicatele, alegerile, tribunalele, partidele considerate că acționează pentru menținerea orânduirii existente, pentru îndepărtarea momentului revoluției. Războiul teroriştilor împotriva orânduirii are un caracter total, toți membrii societății sunt implicați. În războiul lor nu există combatanți şi necombatanți.

Pentru epoca modernă data de 11 septembrie 2001, reprezintă un moment de răscruce al războiului inegal purtat de forțele extremiste împotriva marilor puteri economice şi militare. Astfel, prin deturnarea a mai multor avioane, teroriştii au lovit şi prăbuşit turnurile gemene de la World Trade Center, simbolul şi mândria Americii dar şi a finanțelor mondiale, însemnând o revoluție cu privire la amploarea loviturilor teroriste. Dacă până la acel moment de cotitură în istoria umanității, organizațiile teroriste vizau ținte modeste, ori medii, după simbolica dată de 11 septembrie 2001, loviturile teroriste au căpătat o mai mare amploare, dacă nu prin mărimea şi importanța obiectivelor atacate, măcar prin numărul ridicat al victimelor acțiunilor teroriste.

După căderea turnurilor, statul american, cu o puternică susținere din parea opiniei publice, dar şi a majorității statelor lumii, a pornit o puternică ofensivă împotriva țărilor bănuite că ar fi generatorare de acte de terorism, prin finanțarea lor dar şi prin acordarea de sprijin logistic şi uman. Prima ofensivă împotriva terorismului, implicit împotriva unor astfel de state, a constituit-o regimul taliban de la Kabul, apoi Irak-ul. Cu alte cuvinte, violenței cu care au fost săvârşite actele de natură teroristă de pe teritoriul S.U.A., i s-a răspuns tot cu o puternică lovitură, fără a se înțelege cauzele generatoare a actelor de terorism şi soluționarea paşnică a acestora. În consecință, problema terorismului nu a fost nici pe departe soluționată prin această modalitate. Acest tip de abordare nu a făcut decât să atragă şi mai multă ură şi resentimente în rândul populației frustrate, care mereu va găsi voluntari penru acțiuni teroriste. Mai mult, observând brutalitatea cu care s-a răspuns agresiunii de natură teroristă, dar şi numărul mare de pagube şi victime colaterale generate de acest conflict, susținerea din partea opiniei publice a acțiunilor militare, împotriva grupărilor teroriste din Irak şi Afganistan, este în continuă scădere.

De asemenea, după data de 11 septembrie, începând cu America, toate statele democratice, prin pachete de legi, au încercat întărirea securității acestora şi protejarea statului de drept, prin pachete legislative şi înființarea de instituții care să lupte pentru prevenirea şi combaterea unor viitoare agresiuni de natură teroristă. Prin aceste măsuri, născute din dorința de a proteja ceea ce noi numim democrație şi statul de drept democratic, au fost încălcate tocmai aceste valori, limitându-se multe din drepturile şi libertățile noastre câştigate de-alungul secolelor de către strămoşii noştri.

Din cele prezentate, rezultă că scopul general al acţiunilor teroriste constă în dezmembrarea societăţii. Prin activitatea lui, teroristul urmăreşte să împingă societatea spre revoluţie, dar nu aşteaptă apariţia stării revoluţionare, ci o provoacă , încercând să convingă lumea să nu mai aibă încredere în orânduirea respectivă, în modul de viaţă existent şi implicit nevoia ca statul să adopte norme legislative contrare drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor.

Se impune necesitatea creării unor planuri şi măsuri de contracarare a acţiunilor teroriste, cu riscul de a se aduce astfel o atingere a libertăţilor democratice, neexistând în prezent o altă soluţie fiabilă de combatere a acestei „boli" a societăţii, care ameninţă tot mai mult, într-un ritm alarmant, normalitatea vieţii noastre de zi cu zi.

Se poate pune întrebarea, dacă, terorismul a câştigat sau va câştiga războiul etern cu societatea, având drept consecinţă îngrădirea drepturilor şi libertăţilor fundamentale pe care le-am dobândit cu sacrificii, de-a lungul timpului, după cum istoria a arătat-o. Drepturi şi libertăţi îngrădite în acest moment sau pe viitor, cu scopul de a se asigurara un climat de normalitate, atât de necesar, pentru ca noi, cetăţenii unei naţiuni, să putem exista şi coexista într-o societate reală, sănătoasă şi funcţională în acelaşi timp, conform voinţei noastre colective (majoritare) şi nu a voinţei unor grupuri, indivizi, entităţi minoritare şi izolate, care nu ar putea reprezenta interesele unei ţări, a unui popor.[112]

Concluzii

Pe acest fond, strategiile de securitate trebuiesc îmbunătăţite fundamental, luând în calcul includerea de noi măsuri legislative pentru limitarea acţiunilor teroriste, plecând de la combaterea cauzelor care îl generează, şi în final să conducă la consolidarea siguranţei naţionale a fiecărui stat. Având în vedere faptul că statele lumii îşi canalizează eforturile în identificarea şi implementarea în sistemul legislativ a soluţiior adecvate pentru eradicarea fenomenului terorist,

[112]A se vedea Patriot Act – promulgată la data de 26 10 2001 de George W. Bush. Prin această lege votată de congresul american în numai 45 de zile după evenimentele din 11 sept 2001, prin care America a fost zguduită de atacuri teroriste, s-au acordat puteri depline F.B.I.-ului cu privire la interceptarea convorbirilor telefonice, de e-mail-uri şi de percheziţii domiciliare fără necesitatea vreunei autorizaţie prealabile. De asemenea, s-a acordat puteri depline acestei instituţii de a avea acces la înregistrările medicale personale, a taxelor şi impozitelor, cărţile împrumutate sau cumpărate de cetăţeni dar şi cercetări secrete de persoane fără a le fi aduse la cunoştinţă învinuirile, doar pe baza informaţiilor că ar pute fi descoperite astfel acte, fapte sau reţele de terorism. Toate aceste măsuri fiind instituite cu un singur scop: protecţia societăţii şi a cetăţenilor săi de viitoarele ameninţări de orice natură şi formă.

Legea Patriot Act, se regăseşte astăzi sub o formă sau alta, adoptată sau în curs de adoptare de către societăţile din lumea democrată, în legi menite a ne proteja de un eventual atac terorist, în defavoarea drepturilor şi libertăţilor noastre garantate de statul de drept democratic. Spre exemplu, pentru o mai bună înţelegere a fenomenului, a se vedea Legea 298/2008 adoptată de Parlamentul României, privind retinerea datelor generate sau prelucrate de furnizorii de servicii de comunicatii electronice destinate publicului. În prezent această lege din România a fost declarată neconstituţională de către Curtea Constituţională. Reprezintă o victorie a democraţiei şi a statului de drept democratic.

România, în condițiile apartenenței la NATO şi UE, şi-a amplificat eforturile de contracarare a acestui "flagel" atât pe plan internațional cât şi intern. Mai mult țara noastră participă activ alături de marile puteri ale lumii, în cele mai importante teatre de operații în lupta atiteroristă, ceea ce ar putea duce la schimbarea României dintr-o țară de tranzit, într-o țată țintă pentru viitoarele atacurilor teroriste.

Aceste eforturi vizează alăturarea României la coaliția internațională şi intensificarea măsurilor de actualizare a cadrului legislativ la acquis-ul comunitar.

Bibliografie:

- Ioan V.Maxim, Terorismul: cauze, efecte şi măsuri de combatere, Editura Politică, Bucureşti, 1989
- Victor Duculescu, Diplomația secretă, Editura Europeană, Bucureşti, 1992
- Ion Bodunescu, Terorismul – fenomen global, Casa editorială Odeon, Bucureşti, 1997
- Arădăvoaicei Gh., Iliescu D., Niță D., Terorism, antiterorism, contraterorism, Editura Antet, Bucureşti, 1997
- Florin Dumitrescu, Ioan Gaborean, Maria Voinea, Mihaela Prună, Terorismul înainte şi după Bin Laden, Editura Mediauno, Bucureşti, 2001
- Yohu Alecsander, Terorismul internațional – perspective regionale şi globale, Editura Nemira, 2000
- Costică Voicu, Georgeta Ungureanu - ″Introducere în criminologia aplicată″ - Editura Universul Juridic 2004
- Costică Păun, Gheorghe Nistoreanu - "Criminologie" - Editura Europa Nova, Bucureşti 2000
- Revista Drept militar şi dreptul războiului
- Revista Pro Patria

MANAGEMENTUL INTEGRAT AL RESURSELOR DE APĂRARE PENTRU MINIMALIZAREA EFECTELOR CALAMITĂȚILOR NATURALE (cauzate şi de schimbările climatice)

Cerc. şt. ing. Lucreția Eugenia BREZEANU*

Dr. jurist Narcisa GRĂDINARU**

** Referent Administrația Fondului de Mediu, membru FIBES (Fundația Internațională de Studii Financiar Bancare şi standardizarea expertizei*

*** Editura Militară*

Abstract

All NATO countries have been faced with climate change and their terrible effects. Referring to the unpredictable phenomenon of increasing global warming, we must stress that this issue is so significant that will be in the first on the agenda of the European Union in Brussels, having very high priority for to the economic crisis.

The international community is increasingly aware of the importance of renewable energy which is the main alternative to current energy sources.

Stavros Dima, responsabilul pe probleme de mediu al U.E., a declarat în avanpremiera summit-ului că cel mai important deziderat al politicii de mediu europene este reducerea până în anul 2020 cu 20% a emisiilor poluante.

Astfel, este pentru prima oară în istoria întâlnirilor consiliului U.E. când problemele de mediu le devansează pe cele economice şi de securitate.

Oamenii de ştiință susțin că mai multe posibile catastrofe pot duce chiar la sfârşitul acestei lumi! Toate „sfârşiturile" sunt un fel de începuturi, doar că nu ne dăm întotdeauna seama de acest fapt!

Cele cinci scenarii (deocamdată!) care ne sunt prezentate includ şi efectele schimbărilor climatice.

Necesitatea studierii mediului ECO-BIO este **concluzia** celor mai recente conferințe internaționale privind mediul şi schimbările climatice, schimbări care au condus la înregistrarea, în 2005, a primilor **refugiați climaterici** ai ultimelor două secole! Refugiul din calea cataclismelor naturale poate depăşi chiar frontierele europene şi NATO care trebuie să permită trecerea lor rapidă. Protecția datelor este indispensabilă pentru punerea în operă a contraponderii unui exod excesiv.

Sistemul biometric permite înregistrarea şi controlul identității persoanelor şi asigură securizarea fluxului de persoane prin punctele de frontieră, care vor rămâne valide cu personal şi mijloace tehnice posibil/probabil reduse.

Impactul cataclismelor generate de schimbările climatice sau provocate de oameni, prin tehnologii excesive sau scăpate de sub control sau în scopuri teroriste, au repercusiuni asupra mediului economic, politic şi social, național şi/sau internațional.

Pagubele cauzate de calamitățile naturale vor determina sporirea costului construcțiilor şi al locuințelor cu 70% în 2080 față de 2005.

Societățile de asigurări din UE se pregătesc pentru a aprecia costurile şi riscurile viitoarelor contracte de asigurare. Se consideră că tot mai multe regiuni şi zone locuite vor fi supuse unor factori de mediu excesivi care vor produce calamități şi mari distrugeri materiale.

Asociația Asiguratorilor din Marea Britanie (ABI) apreciază că pagubele materiale produse numai de furtuni şi inundații vor creşte cu 66%. Cheltuieli mult mai mari vor avea de suportat SUA, Asia de Sud-Est şi Japonia aflate în calea uraganelor din Atlantic şi Pacific; în aceste țări valoarea asigurărilor locuințelor şi a altor construcții va creşte cu 75% față de 2005.

Asiguratorii consideră că trebuie să fie construite clădiri şi instalații / amenajări hidrotehnice mult mai solide, să se reducă emisiile de gaze care cresc temperatura atmosferei şi perturbă clima, dar şi renaturalizarea unor spații defrişate şi aridizate.

Probleme asemănătoare le ridică şi construcțiile sociale, economice de producție şi căile de transport, dar şi transporturile, cărora li se încredințează 80% din bunuri, din care 65% perisabile. S-a constatat deja cât de vulnerabile sunt, fiind puternic perturbate de evenimentele climaterice. O mare cantitate de medicamente trebuie tranportată pentru supraviețuirea unor bolnavi, din care 35,5% sunt copii.

O problematică foarte importantă este şi cea a spațiilor de producție eco-agricolă urbană şi a spațiilor sociale. Apărarea agriculturii se realizează printr-o strategie specifică ce se caracterizează prin programe de ajutorare pentru a face față unor crize excepționale. Chiar şi într-o perioadă de euro-mondializare identitatea națională este coroborată cu susținerea statului de către producția agricolă autohtonă! Strategia tehnică agricolă modernă constă în extinderea şi protejarea policulturilor.

Accidente ale unor reactoare nucleare produc catastrofe şi dezastre, ca şi meteoriții de diferite mărimi şi cu diferite posibile efecte la impactul cu globul pământesc. Riscul nu este mare dar nici nul; coliziunea unui asteroid de câțiva kilometri în diametru maxim cu Pământul va antrena extincția celei mai mari părți

a vieţuitoarelor între care şi omul. Astrofizicienii în colaborare cu forţele aeriene lucrează la scenarii tehnologice capabile să devieze cursa spre pământ a unui astfel de bolid periculos, aparţinând sistemului nostru solar sau de aiurea din galaxie.

La scară mare, Universul are un aspect pe care astăzi astrofizicienii îl descriu ca fiind alcătuit din galaxii care se desfăşoară ca nişte fire-filamente care se conectează între ele printr-o varietate de noduri în jurul unor zone complet goale. Astronomii sunt în măsură să detecteze în trecutul cosmosului „bulgări", care au dat naştere la aceste mega structuri acum treisprezece miliarde de ani!

Autorităţile de reglementare nucleară britanică, franceză şi finlandeză în data de 02.11.2009 au exprimat rezerve cu privire la sistemele de siguranţă a reactoarelor nucleare, EPR, cerându-le operatorilor şi producătorilor să „îmbunătăţească" ***designul iniţial al EPR!***

Două reactoare din generaţia a treia (EPR) sunt în construcţie în Franţa şi Finlanda. Nivelul sistemelor de control al securităţii şi de comandă, spirit de EPR, a fost deja pus la îndoială în aprilie de către Inspectoratul Britanic al Instalaţiilor Nucleare (NII).

Mont Blanc, cel mai înalt vârf din Europa de Vest, şi-a pierdut 45 inch (25,44mm x 45) în doi ani ajungând la altitudinea de 4 810,45 de metri. Această campanie din 2001 are ca scop măsurători ştiinţifice, efectuate folosind GPS, pentru rezultate precise validate de către Institutul Naţional Geografic. Din 2003 şi 2005, altitudinea a scăzut uşor înainte de a atinge un record de altitudine în 2007 (4 810, 90 m).

Topografii, de asemenea, au măsurat stratul de gheaţă, dezvăluind că volumul de zăpadă peste 4800 de metri a scăzut faţă de 2007, de la 24 062 de metri i de 21 626 m3, în 2009. Dacă aceste măsuri sunt „indicativ de vreme", ele sunt legate de încălzirea globală a declarat Centrul Naţional Pentru Cercetare Ştiinţifică (CNRS) din Grenoble.

La noi în ultimii 30 de ani au fost 111 inundaţii majore în urma cărora au fost înregistrate pagube în medie de 25-27 mil. euro anual; COMITETUL NAŢIONAL pentru SITUAŢII de URGENŢĂ devenind operaţional. Din 22 oct. 2006 este validată Directiva 7/60 a Consiliului Europei pentru strategia riscului la inundaţii, deoarece în Europa s-au înregistrat inundaţii în zone care, până în anul 2000 nu au cunoscut astfel de evenimente, *ca de exemplu Corsica, Austria, Irlanda*.

A apărut o **nouă specialitate interdisciplinară**, **INGINERIA URBANĂ**, ce reuneşte specialităţi din domeniile realizării şi evaluării pieţei imobiliare şi a terenurilor, pentru: materiale, produse pentru construcţii, construcţii-instalaţii, arhitectură şi amenajarea teritoriului, ecologie-economie, energetică, securizare climatologie/meteorologie, administraţie şi legislaţie/justiţie.

Planurile de administrare modernă a localităţilor urbane sunt PLANURI/PROIECTE DE REGENERARE URBANĂ, care cuprind şi aspecte ale dezvoltării socioeconomice capabile să asigure o economie urbană de susţinere.

Creşterea artificială **a preţurilor** la construcţiile civile şi militare din România sunt cauzate de:
*deficitul de locuinţe din piaţă, în special a unor locuinţe şi sedii sociale de calitate şi la preţ economic;
* creşterea preţului materialelor;
* rata inflaţiei, dezvoltarea creditelor imobiliare şi ipotecare;
* creşterea economică (2001-2006);
* creşterea vertiginoasă a preţurilor terenurilor (2001-2008, de la 3 la 35 euro/mp, cu o creştere anuală de aprox. 25%).

La noi sunt acceptate şi realizate cartiere după proiecte vechi, expirate şi demodate, *tip „standard american", visul anilor 1960-'70* dar la preţuri actualizate, fiind evaluate ca proiecte noi (*cu denumiri „specifice" tentante, ca: Texas, Maryland, California, Colorado etc., pe care le-am văzut în jurnalele de ştiri măturate de taifunuri, tornade şi uragane!).* Acestea sunt evident neadaptate eco-energetic, dar sunt copiate şi prezentate ca originale.

Deşi sunt motive de **ieftinire**–puterea scăzută de cumpărare, construirea a numeroase sedii, locuinţe private, creşterea cheltuielilor de întreţinere, norme noi de prudenţă la acordarea creditelor, mansardarea şi valorificarea unor „spaţii pasive", **reabilitarea spaţiilor de locuit existente**– preţurile rămân nereale!

Nimic din valoarea locuinţelor şi a altor construcţii nu se referă la soliditatea şi protecţia pe care o poate asigura locuinţa în caz de calamităţi şi dezastre. Acest considerent ar justifica o creştre reală a preţurilor şi în special al proiectării, a materialelor şi a execuţiei speciale.

Avalanşele de zapadă devastează localităţi montane în doar câteva minute, *unele localităţi declarate sigure din acest p.d.v., ex: Galtur–Austria*. Forţele naturii dezlănţuie vânturi cu viteze inedite, furtuni incredibile, inundaţii devastatoare ce pot fi evaluate cu mijloacele tehnice de urmărire şi redare. Un posibil cataclism este şi erupţia unui vulcan. Încălzirea climei favorizează reactivarea vulcanilor adormiţi şi intensificarea activităţii celor eruptivi.

Construcţiile şi în general aşezările omeneşti moderne au produs şi produc o aridizare a terenurilor, o pustiire a locului, în special locuinţele individuale; sau, în cel mai bun caz, numai o decompensare a florei şi faunei. Se manifestă **contradicţii** între **urbanism** prin locuinţele individuale şi noile spaţii intrate în intravilan, case de vacanţă, extinderea reţelei infrastructurii rutiere şi transportul aerian şi nautic, utilitar şi de agrement, lacuri de acumulare, obiective industriale, spaţiile de agrement modern, cimitire, parcări, *versus* agricultura ecologică, agroturismul, agricultura urbană, salvatoare a economiei şi chiar a impasului omenirii.

Apar **contradicţii** între rezistenţa construcţiilor, costuri şi fiabilitate *versus* igienizarea grosieră şi subtila adaptabilitate socială şi psihofamiliară. Se evidenţiază **contradicţii** între securizare *versus* prizonierizare (construcţiile şi locuinţele în special pot trece de la siguranţă, la capcană!

Transporturile urbane şi interurbane, ca posibilităţi de deplasare, necesită o semnalizare performantă pentru evitarea aglomeraţiilor; acestea pot fi extrem de

periculoase în cazul unor evenimente, a căror cauză sunt modificările climatice bruşte sau lente.

„AUTOBAHN" este cea mai remarcabilă autostradă din lume, ce se întinde pe mai bine de 11 000 de km şi uneşte toate cele 16 state germane; este cel mai avansat sistem de autostradă din p.d.v. tehnologic şi unul dintre puţinele locuri din lume unde se poate conduce la viteze nelimitate, fiind în funcţiune de peste 80 de ani!

Principalele preocupări pentru o valorificare superioară a energiei:

Comunitatea internaţională devine tot mai conştientă de importanţa surselor regenerabile de energie, ca principală alternativă la sursele energetice actuale. Comunitatea Europeană a elaborat: CARTEA ALBĂ a energiilor regenerabile care conţine o **„Strategie a comunităţii"** şi un **„Plan de acţiune"** pentru dublarea ponderii energiilor regenerabile în 2010, ajungându-se astfel la o contribuţie de 12% din consumul intern brut al UE; directiva stabileşte ca ţintă atingerea ponderii de 22% din consumul de electricitate din energii regenerabile în consumul total de electricitate până în anul 2010.

CARTEA VERDE a securităţii aprovizionării este urmată de directive extrem de importante în beneficiul energiei regenerabile. ***Se experimentează Centrale termice*** *tot mai sofisticate şi mai scumpe dar cu randamente îmbunătăţite (pompe de caldură în centrala torsionică, cu volorificarea condensului).*

Pentru a construi „mai repede, mai înalt, mai mare" se folosesc cele mai puternice maşini realizate vreodată, subiecte de „science fiction" aceşti monştrii de oţel, ce pot fi folosiţi şi în cazul unor dezastre naturale, permiţând restabilirea situaţiilor habituale specifice normalităţii, dacă bineînţeles sunt protejate la rândul lor.

Noţiunile noi de meteorologie apărute sunt determinate de nevoia de a monitoriza şi prognoza evoluţia climaterică; unele dintre acestea sunt: circulaţia curenţilor în oceanul aerian şi perturbaţiile sale; rolul vaporilor de apă în cuprinsul oceanului aerian; cantitatea de căldură solară ce ajunge la Pământ (ea fiind a 2-a miliarda parte din energia emisă de astru); vântul şi curenţii de aer-apă; barometre vii şi influenţa meteorologiei asupra activităţilor omeneşti şi a biosferei; cum va fi vremea şi de ce sunt motive întemeiate de îngrijorare, sau activitatea combinată apă-aer-pământ, coroborate în timp cu starea termică şi poluarea termofizică cauzată de procesele tehnologice (foc), poluarea chimică şi biosfera; toate concluzionând tema *omul şi clima.*

Este tot mai violent **impactul asupra mediului ambiant al metropolelor şi megapolisurilor** care sunt aglomerări concentrate de locuinţe şi obiective economice şi ergonomie urbană, acest impact fiind în creştere; extragerea din natură a unor materii prime şi reintroducerea lor ca material sintetic; deşertificarea şi poluarea este cauzată inclusiv de marile aglomerări urbane.

Aglomerările urbane nu respectă nici măcar minimul de cutume tradiţionale, privind amplasarea faţă de Nord şi concordanţa cu roza vânturilor locală a construcţiilor destinate activităţilor umane şi a locuinţelor.

În zonele climaterice care au avut şi au condiţii extreme şi periculoase s-au dezvoltat tehnici de construcţii care să asigure condiţii de viaţă şi dezvoltare durabilă a comunităţilor respective.

Demn de menţionat pentru exemplificare sunt locuinţele tradiţionale din Scandinavia, tundră şi taiga, din deşert şi podişurile himalaiene (aflate la o altitudine de peste 5 000 – 6 000 de metri şi care sunt poziţionate astfel încît să nu fie în calea torenţilor şi avalanşelor şi care, în cazuri extreme, se pot autogestiona şi apăra. Şi astăzi sunt greu accesibile acele ţinuturi).

Ergonomia construcţiilor cu diverse destinaţii, capacitare şi confort se relaţionează cu urbanismul, cartierul, administraţia urbană şi locuinţa personală şi conexele, se agrementează cu spaţii verzi şi de agrement care, în caz de calamitate, pot deveni spaţii utilitare.

Ultimele decenii au adus profunde modificări în **relaţia construcţii, locuinţe, mediu ambiant**. Aglomerările urbane, industrializarea, construcţiile hidrotehnice, căile rutiere au avut asupra mediului un puternic impact prin:

- **exploatarea masivă a materiilor prime**, materiale neregenerabile sau greu regenerabile, smulse naturii, derocarea *în general prin explozii* şi transportarea acestora;
- **procesele tehnologice de fabricare a materialelor şi produselor pentru construcţii şi procedeele metalurgice** necesită temperaturi mari şi foarte mari (800–1500^{0}C); se degajă gaze de ardere cu conţinut mare de dioxid de carbon;
- ciclul de viaţă al construcţiilor este mare şi încercările de reciclare a lor evidenţiază imposibilitatea reasimilării în mediu. Impactul construcţiilor, a locuinţelor se manifestă asupra mediului începând de la producerea materialelor de construcţii, a utilajelor de transport şi depozitare, la activitatea de construcţie propriu-zisă şi exploatarea constucţiilor şi a locuinţelor, scopul principal. Chiar şi în etapa de demolare şi eliberare a terenului.

Acest impact trebuie contracarat de tendinţele preponderent ecotehnice şi ecologice care ar trebui să fie susţinute economic şi politic. **Construcţiile şi arhitectura urbană** nu se pot limita la a furniza un adăpost şi a separa omul de mediu, sub pretextul unei anumite apărări.

Economisind energie, reducând emisiile nocive, respectând resursele naturale, abordând o arhitectură ecologică, se realizează deschideri, schimburi echitabile şi complexe între componentele mediului, atât contacte libere cât şi controlate.

Se intenţionează ca impactul ecologic al construcţiei pe toată durata vieţii sale şi metodele şi tehnicile de construcţie să nu lezeze pe termen lung mediul ambiant. Consumul de energie al sectorului de construcţii în statele UE (anul 2008) a fost apreciat la 47%. Acest demers relaţionează şi coroborează parametri legaţi de **calitatea habitatului,** diminuarea riscurilor şi a conflictelor sociale, diminuarea noxelor şi gunoaielor/deşeurilor, **protejarea resurselor.**

Eco-taxa este aplicată parţial în UE de administraţii locale pentru a asigura un spaţiu urban estetic, ecologic şi turistic, dar şi pentru apărarea civilă.

Bibliografie

* COMITETUL NAȚIONAL pentru SITUAȚII de URGENȚĂ, comunicat de presă, dec. 2008.
* Comitetul Național Tehnic pentru calitate în construcții, dare de seama, 2008 .
* ARHITEX , rev, sept 2005 construcțiile ecologice-energetice şi „pasivitatea" lor , Lucreția Eugenia BREZEANU;
* Programul UE de îmbunătățire a calității mediului prin realizarea de spații verzi în localități 2005;
* Metodologiei de calcul al contribuțiilor şi taxelor datorate la Fondul pentru mediu;
* Meteorologie, Climatologie, Agrometeorologie şi domenii conexe - Enciclopedia Meteorologie, 2005, Paris.
* Dezastre naturale, Enciclopedia dezastrelor naturale, cele mai importante de pe glob, 2007, Japonia.
* Lucrări de prevenire şi înlăturare a efectelor calamităților naturale produse de inundații (program național) septembrie 2005;
* Studiu de arhitectură tradițională, Ministerul Culturii: Direcția Generală Patrimoniu Cultural Național, în colaborare cu Instututul European de Memorie Culturală (Veneția), 2001;
* Un adevăr incomod, Al GORE, Editura Rao, Bucuresti, 2007.

OPTIMIZAREA MANAGEMENTULUI RESURSEI UMANE ÎN ARMATA ROMÂNIEI

Col. Ştefan STOICHECIU

Cdor.dr. Dănuț VÎJIALĂ

Lt.col.dr. Sorin-Gabriel HAZU

Direcția Personal şi Mobilizare / Statul Major General

Abstract

"As I grow older, I pay less attention to what men say. I just watch what they do" [[113]]:

Yesterday's manager was by definition an authoritarian. In our days a successful one is more likely to be a leader who stresses teamwork and collective achievement. Nevertheless we could recognize that the most present managers are "driven" by the existing problems of the moment.

Personnel management requirements evolve as society changes, technology become more complex, new tools become available, the pace of life quickens rapidly and we have less time to act, react, and make the best decisions. Even given all the potential advantages we have over our predecessors, success is never guaranteed. In fact, the more options we have , the bigger chances of reaching golden goal. Performance makes the difference. "Performance is more than the bottom line. It is setting an example and being a menthor. And this requires integrity"[114]

Introducere

1. Un management al carierei exista într-o anumită formă în perioada dinainte de 1989 chiar dacă nu îl putem numi un management al carierei invidividuale, iar modelul respectiv nu se apropie nici pe departe prin caracteristici de un sistem de management al personalului modern. Cert este că acest sistem

[113] Andrew Carnegie
[114] Peter Drucker, My Years With G.M.

exista şi funcţiona, ca drept dovadă toţi marii conducători ai Armatei României din ziua de astăzi îşi datorează atingerea treptei militare curente sistemului de management al carierei de la acea dată.

2. Transformările inerente ale societăţii în general au avut pe parcursul ultimilor 18 ani influenţe importante asupra mediului militar în mod deosebit. Fiecare etapă în parte de transformare a societăţii a adus noi aspecte importante de luat în considerare şi de către Armata României, doar este şi ea parte componentă a întregului ansamblu! Deteriorarea statutului social, fluctuaţiile imprevizibile ale monedei naţionale, locuri de muncă din ce în ce mai puţine, prost plătite, apariţia insecurităţii locului de muncă, etc. sunt numai cîteva din aspectele care cu voie sau fără au afectat politicile de personal la nivel naţional iar mediul militar nu putea face excepţie.

3. Ce s-a întâmplat cu acest sistem al gestiunii personalului, cum se numea în trecut? A suferit ani de-a rândul un şir de transformări şi de ajustări, îmbunătăţiri, optimizări şi multe alte denumiri date de personalităţile vremii. De fiecare dată când sistemul militar a suferit din cauza rigidităţii unor reguli de personal, cei îndrituiţi să facă acest lucru au iniţiat măsuri necesare pentru a ajusta funcţionarea întregului mecanism, toate făcându-se cu cele mai curate intenţii. Nu cred că se poate afirma în nici una din multiplele situaţii descrise mai sus că rezultatele acestor ajustări au avut un alt efect decât cel pozitiv la momentul implementării şi că scopul a fost altul decât funcţionarea în parametrii optimi a sistemului de gestiune al pesonalului.

4. Întrebarea este dacă în acest moment, după 20 de ani de evoluţii mai mult sau mai puţin lente, sistemul de gestiune al personalului rebotezat între timp de management al personalului este un sistem viabil, care să răspundă nevoilor şi cerinţelor momentului. Probabil că marea majoritate a pesonalului care-şi desfăşoară activitatea în acest domeniu de activitate ar răspunde fără să clipească „Da”. Cei care sunt însă sub directa incidenţă a regulilor şi reglementărilor şi cărora acestea chiar se aplică, înainte de a da un răspuns cred că au un moment de şovăială. Asta nu pentru că ar considera sistemul ineficient, ci pentru că unele prevederi sunt restrictive şi nu convin (pâna aici nimic nou). Este deci adevărat că sistemul actual răspunde cerinţelor unei Armate a României care a fost şi este în continuă restructurare şi redimensionare, care se află permanent sub ameninţarea reducerii atât a numărului de personal cât şi a resurselor la dispoziţie în numele eficientizării, conform unei strategii cu bătaie mai lungă decât majoritatea poate înţelege.

5. Ce ne facem însă cu faptul că Armata României este membră de câtva timp a cercului select în care armatele cu renume atât din Europa Centrală şi Occidentală cât şi din America de Nord fac parte? Apartenenţa la acest club „de excelenţă” aduce obligaţii suplimentare părţii române în a alinia politicile de personal naţionale cu cele euro-atlantice. Aceste aşa zise obligaţii sunt în fapt recomandări şi nu au titlul de obligativitate în marea majoritate a situaţiilor.

6. Astfel, elementele naţionale ce au sarcina de a implementa şi transpune în practică aceste recomandări, pot ţine cont de ele integral, parţial sau chiar le pot ignora total! Este normal, nu-i aşa, să se aleagă selectiv din multitudinea de

elemente numai cele care pot fi introduse şi adaptate sistemului de management al personalului existent. Acest sistem este un sistem evoluat, trecut prin multe modificări şi ajustări şi în momentul de față răspunde cerințelor naționale.

CAPITOLUL I - Managementul modern al carierei individuale al personalului navigant

Sistemul informatic – pilon al proiectului

La această dată, în Armata României, managementul resurselor umane se derulează atât cu ajutorul procedurilor clasice (cu creion şi registre), cât şi prin proceduri automate, incluse în subsisteme informatice cu sferă de cuprindere şi posibilități de soluționare a nevoii de informație reduse. Informațiile se regăsesc, doar pe alocuri, în baze de date exploatate prin programe informatice diverse, aceste nefiind gestionate de către un sistem integrat şi omogen de evidență, ceea ce determină ca activitățile de gestionare a resursei umane să se desfăşoare în principal în baza circulației documentelor scrise între structuri, indiferent de tipul de subordonare.

Informațiile existente în aceste produse informatice în marea lor majoritate se limitează la resursa umană, datele referitoare la descrierea posturilor (necesare gestiunii personalului) lipsind sau neputând fi obținute cu ajutorul sistemelor în funcțiune. Această situație este rezultatul introducerii în armată, în perioada de după anul 1990, a unor sisteme informatice bazate pe programe individuale, după ştiința şi priceperea fiecărei structuri. Acestea rezolvă probleme concrete, determinate de necesități conjuncturale, din diverse compartimente funcționale. Beneficiile sunt punctuale şi vizează utilizatorii finali, a căror muncă este uşurată. Aplicațiile informatice, realizate la momente de timp diferite cu echipe de lucru eterogene şi utilizând tehnologii informatice care nu au ținut cont de tehnologia în continuă mişcare nu au infrastructuri de tip rețea, ceea ce reduce drastic posibilitățile de integrare. Dezavantajele acestora sunt:

- informația nu este accesibilă tuturor celor care au nevoie de ea, se introduce în sistem de mai multe ori în paralel, favorizând apariția erorilor şi creşterea redundanței;
- informația nu este accesată în timp real;
- personalul care gestionează resura umană beneficiază într-o mică măsură de avantajele sintezelor şi a analizelor performante de date;
- personalul de execuție efectuează activități de rutină, fără a efectua analiza fenomenelor;
- securitatea şi siguranța datelor sunt reduse;
- actualizarea informațiilor nu se realizează în timp real ceea ce determină efectuarea unor prelucrări suplimentare ale informațiilor;

Aplicațiile informatice şi bazele sau depozitele de date operaționale în structurile de management al resurselor umane pot fi integrate şi administrate, dar pentru aceasta este nevoie de un efort deosebit, costisitor.

Soluția potrivită pentru implementarea unui sistem informatic de management al resurselor umane a fost considerată la nivelul anului 2000 utilizarea produsului Oracle. Studiul concept pentru Sistemul Informatic de Management al Resurselor Umane (SIMRU) subliniază faptul că acest produs avea cel mai avantajos raport preț/performanță şi reprezenta investiția cu cel mai scăzut risc. O soluție putea fi utilizarea sistemelor informatice aflate la Direcția Management Resurse Umane – pentru gestiunea personalului şi la Direcția Organizare, Personal şi Mobilizare din Statul Major General, pentru gestiunea posturilor. Costul de integrare a acestor două sisteme era relative mic însă eficiența creştea, avînd în vedere numărul considerabil de înregistrări existent ce acoperă într-o mare măsură nevoia unui sistem performant.

Integrarea celor două sisteme putea da naştere unui produs informatic unitar, prin adaptarea acestuia la cerințele managementului carierei individuale dispărând restricțiile şi oferind posibilitatea de a obține:

- informații despre posturile vacante;
- corelarea dintre aptitudinile personalului şi cerințele posturilor;
- accesul nelimitat la informațiile oferite;
- modificarea şi actualizarea datelor în timp real;
- stabilirea unei dinamici a resurselor umane în funcție de restructurarea structurilor militare, etc.

Acest sistem informatic putea constitui un pilon de sprijin al managementului carierei, asigurând calitatea şi eficiența actelor de decizie şi activităților specifice din fiecare compartiment funcțional. Sub pretextul lipsei fondurilor necesare derulării proiectului, lipsei personalului specializat, lipsei mijloacelor tehnice de translatare a unor date existente într-o altă formă, s-a amânat sistematic implemetarea acestui produs, până la căderea acestuia în derizoriu. Fondurile nu chiar de neglijat alocate de-a lungul timpului, resursele umane recrutate şi pregătite pentru dezvoltarea produsului au dispărut într-un munte de rea voință. Orice efort de canalizare a expertizei în direcția punerii în funcțiune a acestui proiect se izbea de valuri de aşa zise lipsuri, lipsuri ce mascau reacția de împotrivire a sistemului (şi nu a unor persoane) punerea în practică a acestui instrument modern. Şi toate acestea pentru că:

1. Prima caracteristică principală o constituie controlul activ al dezvoltărilor din sistemul de resurse umane, fiind un sistem informatic care gestionează simultan posturile şi personalul, în care sunt înregistrate atât caracteristicile din fişele posturilor cât şi datele specifice ale întregului personal.

2. Sistemul informatic pentru managementul resurselor umane rezolvă managementul integrat al resurselor umane la pace şi la război, proiectarea posturilor, recrutarea, administrarea, salarizarea şi motivarea personalului şi nu mai puțin important, managementul carierei individuale (analiza şi descrierea posturilor, analiza şi descrierea calificărilor personale, formulare de propuneri tip „omul potrivit la locul potrivit în momentul potrivit”) şi modelările, simulările, predicțiile şi prognozele necesare.

3. Sistemul posedă un grad înalt de protecție a informațiilor. El asigură acces limitat pe zonele de responsabilitate, transmisii criptate ale datelor şi arhivare periodică cu limitarea accesului. Nu permite utilizarea neautorizată a resurselor, serviciilor sau informațiilor, respectă reglementările privind securitatea, confidențialitatea şi protecția datelor.

4. Sistemul este fiabil în regimul exploatării 24/7, asigurând în acelaşi timp securitatea, stocarea şi eventual recuperarea datelor. El funcționează atât în regim central, cât şi în regim distribuit, prin realizarea legăturilor funcționale dintre structuri centrale, statele majore ale categoriilor de forțe ale armatei şi structurile subordonate acestora.

5. Sistemul de management al resurselor umane oferit permite organismului militar să-şi gestioneze angajații astfel încât să existe în orice moment o imagine clară şi obiectivă a informațiilor despre aceştia, a pregătirii lor profesionale, a poziției din cadrul organizației. Sistemul păstrează istoria persoanelor: date personale, despre locurile de muncă prin care au mai trecut, istoria salarială, cursurile de instruire, etc.

6. Arhitectura tehnică este de tip centralizat folosind suita de produse Oracle pentru Internet. Este o arhitectură trei nivele care presupune serverul de baze de date, unul sau mai multe servere de aplicații şi stații de lucru dotate doar cu browsere de Internet situate în toate punctele de lucru în teritoriul național sau în afara granițelor. Procesarea într-o astfel de arhitectură cu trei nivele se realizează astfel: toată informația rezidă pe serverul de baze de date, aplicațiile sunt instalate pe serverele de aplicații iar clienții rulează browsere de Internet care descarcă aplicațiile şi le rulează direct pe baza de date centrală.

7. Această soluție este aleasă datorită beneficiilor funcționale: - management proactiv la nivelul activității de resurse umane; - vizibilitate crescută asupra proceselor interne de resurse umane, oferind suport pentru decizii corecte şi în timp real; - automatizarea şi continuitatea proceselor specifice fără întreruperi la granițele dintre elementele structurale; - flexibilitate şi modularitate asigurând suport pentru potențialele dezvoltări şi reorganizări ulterioare; - costurile finale de exploatare şi mentenanță sunt reduse.

Din nefericire, aşa cum menționam mai sus, soluția a fost ”trecută în rezervă” datorită unei aşa zise lipse de resurse.

CAPITOLUL II - Managementul carierei individuale folosind un produs informatic

Interfața şi utilizarea acestuia

Datorită unor persoane cu o viziune de perspectivă a managementului personalului şi a carierei acestora s-a reuşit ca în septembrie 2010 să se implementeze un produs informatic pe scară largă, folosind rețeaua Milnet (Intraman). Acesta, chiar dacă nu corespunde cerințelor unui sistem informatic modern de management al personalului, este un imens pas făcut înainte, promițând o perspectivă atât elementului decizional cât şi managementului de mijloc.

Prezentarea produsului „Resmil” nu va fi făcută în lucrarea de față, aici se vor prezenta însă câteva modificări ce-i pot fi aduse, câteva ajustări astfel încât să poată fi folosit ca un instrument modern de management al carierei personalului. Pentru aceasta, cred că unul din elementele care nu este introdus în „Resmil” este vizualizarea pozițiilor libere, neâncadrate şi marcarea acelor poziții ce urmează a fi eliberate din varii motive într-o perioadă următoare de (ex.) 3 luni.

Voi prezenta câteva cerințe de interfață ale unui produs informatic şi la modul în care este conceput pentru a optimiza eforturile depuse în această direcție:

1. Un cadru militar care doreşte informații despre managementul carierei individuale, poate accesa prin intermediul unui calculator conectat la rețeaua Intraman site-ul care se poate intitula „Resmil. Pe această pagină poate găsi, toate informațiile generale referitoare la managementul carierei individuale. Aici poate accesa începând de la documente ca Legea nr.80/1995 privind Statutul cadrelor militare, Hotărârea Guvernului nr.582/2001 pentru aprobarea Ghidului carierei militare, Concepția privind managementului resurselor umane în Armata României, la link-uri către site-urile Ministerului Apărării care au informații în acest domeniu şi terminând cu link-ul la Buletinul Informativ al Armatei care poate fi publicat on-line, cu restricțiile de rigoare.

2. Intrând mai în detaliu, prin intermediul diferitelor link-uri, se pot afla detalii referitoare la utimele anunțuri făcute de către structura de specialitate în managementul carierei, răspunsuri la cele mai frecvente întrebări, modul de desfăşurare a evaluărilor în diferite situații şi a aprecierilor de serviciu, instituții de învățământ şi cursurile de carieră pe care le organizează, comisiile de selecție pentru diferitele categorii de personal cu programul de lucru al acestora, posturile puse la dispoziție atât în unitățile din țară cât şi în diferitele misiuni la care Armata României participă în afara țării. Practic, pe această pagină (pagini) de bază, orice persoană găseşte toate informațiile neclasificate necesare pentru informarea în alegerea elementelor de referință pentru modelul individual de carieră.

3. Pentru a se vizualiza informații cu caracter personal, informații clasificate până la un anumit nivel, lista posturilor cu cerințele acestora, este necesar accesul la un alt site, unde, de această dată, accesul se poate face numai prin identificarea datelor personale. Trecerea de la site-ul cu informații libere la publicare la cel cu informații clasificate se face prin diferite elemente de siguranță monitorizate în permanență de administratorii produsului. Numele complet şi o parolă poate constitui cerința de identificare pentru tot personalul, parola de acces fiind personală şi permițând accesul numai la informațiile despre propria persoană. Chiar şi în acest loc al produsului pot exista informații la care accesul este restricționat. Pentru a se putea ajunge la aceste detalii, trebuiesc contactate persoane sau locații la adrese sau numere de telefon afişate.

4. Produsul informatic despre care discutăm nu este un înlocuitor al managerului de carieră ci este un instrument puternic la îndemâna acestuia şi în acelaşi timp, este un avocat al fiecărui individ în parte care urmăreşte promovarea în carieră. Nici un alt document sau prieten nu poate fi mai exact cu datele personale a unui individ decât o bază de date actualizată şi care ştie să prezinte elementele de maximă importanță.

5. Managementul carierei individuale în general şi acest model în particular are la bază un set de principii. Orice optimizare propusă de sistem sau de individ, trebuie să fie în conjuncție cu acest set de principii. Abaterile de la acestea nu sunt posibile în sensul ascendent al evoluției carierei, ele pot da în cel mai rău caz rezultante pentru menținerea pe sistem, pe orizontală. De asemenea, reperele stabilite în traseul carierei au ca sistem de referință principiile carierei individuale (exemple):

- stagiul în unitățile de luptă trebuie să fie cel puțin egal cu durata pregătirii personalului, dar nu mai puțin de un an de zile;
- evoluția în carieră se poate face numai în urma absolvirii unui stagiu de pregătire sau a unui curs de carieră;
- înaintarea în grad se poate face numai după îndeplinirea stagiului minim în grad;
- nimeni nu poate fie încadrat pe o funcție pentru care nu a fost pregătit anterior şi pentru care nu are atestată o calificare;
- un pilot militar care a părăsit traseul carierei nu mai poate reveni la acesta decât după o stagiu de pregătire;
- selecționarea pentru un curs de carieră se face de către comisia de selecție, în baza îndeplinirii condițiilor şi a rezultatelor obținute evidențiate prin aprecierile anuale;
- obținerea gradului de comandor (colonel) este condiționată de un stagiu de comandă de minim trei ani şi absolvirea unui curs postuniversitar de comandă;
- obținerea gradului de general este condiționată de obținerea titlului de „doctor în ştiințe”;
- admiterea la cursurile de carieră este condiționată de obținerea unui certificat de competență lingvistică cu profil lingvistic standardizat.

Model produs prin ajustarea produsului existent.

În modelul pe care îl propun, un cadru militar poate accesa produsul informatic şi la intrare i se cere datele de identificare personale stabilite necesare pentru acces.

Odată intrat, o a doua verificare poate solicita codul numeric personal sau numele. Apoi există un meniu cu situația opțiunilor făcute şi stadiul în care se află:

Introduceți nume sau CNP			1720229340500		
X	ofițer		subofițer		gradat

☺	Traseul carierei	☺	Trimite plan la manager
☺	Istoric cu datele personale	☺	Comentarii şi instrucțiuni manager de carieră
☺	Instrucțiuni plan	☺	Modifică şi trimite pt

	de dezvoltare		aprobare
☺	Plan personal de dezvoltare	☺	Meniu principal

Confirmarea datelor personale ale individului şi a managerului de carieră este din nou necesară:

Informaţii de identificare personală

Nume:	Grad:	Telefon:	e-mail:	CNP
Popa Gabriel Ioan	Lt.cdr.	1005 355	gab_popa@mapn.ro	172022934

Data încadrării în poziţia actuală: 24 Oct. 2005

Informaţii de identificare a managerului de carieră

Nume:	Grad:	Telefon:	e-mail:	CNP
Matei Zachei	Cpt.cdr.	1003 281	zach_matei@mapn.ro	*********

Se trece apoi la selectarea opţiunilor individuale privind ocuparea unei funcţii. Primul punct de trecere este verificarea automată dacă opţiunea individuală este în concordanţă cu traseul carierei. Se poate opta şi pentru poziţii din afara traseului, dacă cerinţele de pregătire profesională corespund. Opţiunea finală aparţine individului. Să presupunem că individul nu se abate de la traseu.

Urmatorul pas este o întrebare a sistemului dacă individul doreşte ocuparea (conform pregătirii profesionale) unor poziţii speciale (de exemplu, pilot instructor, un proiect special al Forţelor Aeriene, un post într-un teatru de operaţii, etc). Ocuparea acestor poziţii speciale presupune un stagiu de pregătire şi apoi dislocarea cu certitudine în altă garnizoană. Aceste două aspecte pot avea un impact deosebit asupra vieţii personale a cadrului militar însă aduce un plus de credite care au ulterior un efect pozitiv asupra traseului carierei.

Poate apare în cadrul programului o întrebare către utilizator dacă şi când şi-ar dori o funcţie de comandă sau dacă şi când ar dori să aplice pentru o funcţie într-o instituţie de învăţământ. Nu lipsit de importanţă este aspectul dacă utilizatorul solicită apartament de serviciu sau compensaţie pentru chirie sau protecţie socială pentru soţie (soţ) la mutarea în altă garnizoană.

Următorul pas este cel propriu-zis, când utilizatorul îşi exprimă opţiunile de ocupare a unei funcţii. Cerinţa poate arăta astfel:

Preferinţe de ocupare a unei funcţii

Nr	cod fcţ	Denumirea poziţiei (conform cartei posturilor)		Nivel	Eşalon
1	21 V	Comandant patrula 21 AvV	▼ ▼	Bază	SMFA
2	14 VB	Instructor zbor cu tragerile şi lupta aeriană	▼	Bază	SMFA

3	11 S	Ofițer de stat major în SMFA		JNT	SMFA
4	10 S	Ofițer de stat major în COAP		JNT	SMFA
5	48 T	Comandant patrula 64 Tp		Bază	SMFT

Selectarea funcției se face apăsând butonul negru din coloana a patra. Odată apăsat butonul apar o suită de poziții libere sau care urmează să fie eliberate în perioada următoare de timp. Odată selecționată o poziție, într-o fereastră suplimentară apare *fişa postului* respectiv cerințele de încadrare a acestuia. Solicitantul analizează aceste cerințe din perspectiva calificărilor şi experienței profesionale pe care o posedă şi poate selecta poziția respectivă ca fiind preferință. Ordinea de selectare a pozițiilor corespunde cu ordinea priorităților în ocuparea unei funcții. Suplimentar celor prezentate mai sus, programul mai oferă două posibilități, prima de ocupare a unei funcții din cele considerate speciale:

Preferințe de ocupare a unei funcții speciale

Nr	cod fcț	Denumirea poziției (conform cartei posturilor)		Nivel	Eşalon
1	80 I	Comandant patrula 24 şcoală		Inv	SMFA
2					
3					

iar a doua este legată de garnizoana unde doreşte a încadra următoarea funcție:

Garnizoane dorite

Doreşti misiune scurtă - DA			Doreşti misiune lungă - DA		
Nr			Nr		
1	Afganistan	scurtă	2	Kosovo	Indif.
3	Izmir	Indif.	4	Ramstein	Indif.
5			6		

Spațiul următor este rezervat comentariilor utilizatorului. Acesta trebuie să-şi exprime dorințele de evoluție în carieră. Odată exprimate aceste dorințe, managerul de carieră are în vedere pregătirea necesară individului, urmăreşte rezultatele obținute în timp şi la nevoie, dă sfaturile necesare atingerii obectivului sau recomandă modificările posibile ale traseului carierei.

Toate aceste comentarii ale managerului de carieră se înregistrează în spațiul special proiectat la fiecare dintre utilizatori în parte. Pentru a evita eventualele note de subiectivitate, există şi un al doilea manager de carieră care supervizează activitatea celui de bază şi care poate introduce comentariile proprii. Un alt spațiu special proiectat îi va reveni comandantului structurii din care face parte ofițerul.

Acesta poate vizualiza întreaga pagină a subordonatului însă nu poate face modificări acesteia decât în spațiul dedicat în acest scop.

Odată îndepliniți aceşti paşi, cererea este salvată şi trimisă spre aprobare prin managerul de carieră comisiilor de selecție. Aceste cereri on-line pot fi modificate oricând până la o dată anume înainte de întrunirea comisiilor de selecție.

Atât managerul carieră inițial cât şi comisiile de selecție ulterior au dreptul de a refuza accesul ofițerului la una dintre funcții dacă şi numai dacă profilul individual al acestuia nu este în concordanță cu cerințele postului. Cu cât pozițiile selectate a fi ocupate sunt mai adecvate pregătirii şi experienței profesionale, cu atât şansele de ocupare a acestora cresc, iar în această situație fiecare individ în parte este satisfăcut, ştiind că a contribuit direct la succesul său, iar organismul militar este satisfăcut că are „omul potrivit, la locul potrivit, în momentul potrivit".

Acest proces are la bază un principiu modern folosit în managementul resurselor umane – principiul „win-win" prin care toată lumea implicată are de câştigat, se asigură o transparență maximă a acestuia şi şanse egale tuturor competitorilor.

CONCLUZII

Cum poate schimba acest produs de tip nou managementul resurselor umane în Armata României? Folosirea Intranetului şi a site-urilor de pe acesta a modificat întregul proces de muncă în ultima perioadă de timp. Capabilitățile de comunicare ale Intranetului a transformat structurile multor locuri de muncă. Un procent din ce în ce mai mare din generația tânără, foloseşte Intranetul zilnic timp substanțial şi accesează informațiile de care are nevoie. Cursurile sau mesajele on-line au devenit uzuale.

Folosirea şi dezvoltarea unui astfel de produs informatic poate aduce următoarele oportunități:

- un sistem automatizat de recrutare şi selecție pentru un post – reduce costurile şi timpul destinat acestui aspect, creşte substanțial calitatea personalului recrutat;
- managementului fluxurilor de personal – se păstrează permanent un control strict al intrărilor şi ieșirilor din sistem şi se poate acționa din timp în vederea acoperirii nevoilor de resurse umane pentru anumite specialități sau perioade de timp;
- integrarea noului personal facilă – având în față un traseu al carierei dorința de atinge anumite puncte obligatorii ale carierei este cu mult mai mare, creşte motivația şi se îmbunătățeşte „viteza" de obținere a expertize profesionale necesare;
- managementul expertizei profesionale – resursele se utilizează mult mai efectiv prin potrivirea abilităților personale cu cerințele fiecărui post în parte, creşte astfel preformanța individuală, creşte satisfacția în muncă şi implicit scade numărul celor care vor să părăsească sistemul – eficență crescută;

- managementul performanței – se aliniază obiectivele individuale cu obiectivele instituției, ies în evidență mult mai uşor cei care sunt dedicați postului şi astfel creşte performanța prin inițierea unor planuri de dezvoltare cu personalul potrivit;
- recompensarea financiară – este dirijată către personalul cu rezultate deosebite ceea ce duce la păstrarea valorilor pe pozițiile ocupate şi la scăderea nemulțumirii personalului valoros;
- managementul relațiilor instituție-cadru militar - creşte comunicarea instituției cu personalul propriu, creşte încrederea reciprocă ceea ce duce la rezultate mai bune în muncă şi la o loialitate necesară în relația reciprocă.

Fără acest sistem nou, flexibil şi precis de management al resurselor umane, structurile de personal personalului vor continua să irosească aproape 60% din timpul lor pe activități administrative care de multe ori se dovedesc ineficiente. În ultimul timp însă, e nevoie de o gândire strategică şi dintr-o perspectivă a formării şi utilizării resursei umane.

Modelul prezentat de management al carierei individuale a resursei umane oferă această oportunitate iar aceasta nu trebuie irosită.

SCENARIO-BASED CAPABILITY - ORIENTED DEFENCE PLANNING

Hornea Ionel, PhD

Colonel (Ret)

Abstract

Comunicarea abordează o temă deosebit de actuală pentru comunitatea planificatorilor din domeniul apărării, din toate statele membre NAOT şi UE – planificarea prin capabilităţi – şi urmăreşte să prezinte unele aspecte care au un rol primordial în procesul planificării apărării al fiecărei naţiuni.

Pentru început, abordează conceptul de management al apărării, urmărind două caracteristici ale acestuia. Prima referitoare la cât de mare sau nu este caracterul de unicitate al acestui proces, comparativ cu cele desfăşurate de celelalte instituţii civice ale statului. A doua se referă la dihotomia dintre administraţia şi politică, urmărind să evidenţieze tendinţa de competenţă neutră a factorului administrativ în scopul menţinerii independenţei faţă de cel politic.

În continuare, comunicarea subliniază caracterul sistemic al apărării, care propune abordarea sa din punct de vedere social, ca metodă de panificare a apărării în cadrul unei naţiuni, fiind subliniaţi o serie de elemente ce trebuiesc avute în vedere de factorii de decizie politică în dimensionarea politicii de apărare, precum: apărarea naţională funcţie politică şi socială a statului; factorilor interni şi externi cu rol hotărâtor în influenţarea acestui domeniu; profilul de securitate al statului respectiv.

Al treilea aspect subliniat este cel al integrării managementului apărării în contextul general şi urmăreşte o dezvoltare a prezentării caracterului sistemic al procesului de planificare a apărării, caracterizând cele trei elemente specifice: intrările, ieşirile (finalităţile) şi calea de reacţie.

Comunicarea continuă cu prezentarea planificării apărării ca pe o componentă integrală a procesului de elaborare a deciziei politice, subliniind cerinţele la care aceasta trebuie să răspundă şi obiectivul de planificare pe care trebuie să şi-l propună: asigurarea corelaţiei dintre planificarea pe termen scurt, mediu şi lung. În continuare sunt prezentate două aspecte de bază ale procesului de planificare a apărării, aflate în

strânsă interdependență: definirea nivelului de ambiție politică şi stabilirea obiectivelor în domeniul apărării de către factorul de decizie politică al unei națiuni.

Partea finală abordează problema care dă şi titlul comunicării: transformarea obiectivelor stabilite de factorul politic în capabilități, esența procesului în sine de planificare a apărării. În această parte sunt subliniate două elemente de bază : structura de forțe şi asumarea riscului în planificare prin buget, ultimul fiind foarte presant în condițiile unei economii mondiale care traversează în prezent o criză profundă.

The Defence Management Concept

A new concept of defence management has emerged a very stressing question: *how unique is national defence compared to other national civic institutions?* Answers can be found throughout the wide range of theoretical options and practices – between „completely different," „different in some aspects only," and „completely civic."[115] The three options differ in both subtle and unsubtle ways.

In the ***first case***, *„completely different"* could mean total exceptionalism of defence from the system of national civil service in terms of legal status, regulations, human and citizen rights, organisation of non-military segments, procedures for resource allocation, transparency and accountability.

In the ***second case***, *„different in some aspects only"* means that a particular society and state have a comprehensive set of national security instruments that, as a system, are designed to meet the public demands of security. Hence, defence should be distinguished from other civil institutions only in extraordinary situations or issues.

The ***third case***, „*completely civic,"* is usually seen in mature liberal democracies where a well developed society has established mechanisms for full objective and subjective control and responsibility of security sector institutions. Powerful and effective civil control puts the state institutions, including national defence, on equal footing.

What do we have to mean is that the *dichotomy* between *politics* and *administration* continues to influence public administration, mainly because many administrators still promote the ethics of their neutral competence to protect their independence from political intrusions.[116]

The important difference in defence is the disassociation of the military from politics. This is not important only for the institution, but it is vital and for the society, to. In any case, in the development of a modern defence, a way should be found among the strenuous relationships of three principal functional areas of defence – politics, administration and command. "A clear division of authority and

[115] Todor Tagarev, Defence Management: An Introduction, Defence Planning – Core Processes in Defence Management, pg 45

[116] 31 Demir and Nyhan, "The Politics-Administration Dichotomy: An Empirical Search for Correspondence between Theory and Practice," 81.

labour is required between politicians, managers and commanders, while maintaining the cohesion of the institution and the coordination of all organisational processes"[117].
In present, this is a very challenging issue and every country decides, based on historical traditions, social development and overall bureaucratic culture.

A way – Social Systems Approach

A defence *ministry is a large, highly complex organisation* no matter the size of the national armed forces. Such organisation is as a "lively set of interrelated systems designed to perform complicated tasks."[118] In the modern defence understanding, this institution begins to recognise that national defence as a *political* and *social* function of the state/government, performed in a social systems context.
The draft final version of the decisions on national defence, well or not supported by information and analyses, is determined by foreign policy considerations, internal politics, intra-governmental affairs, public-private relations and even individual behaviour. Modern public affairs, from the end of the former ideological and strategic struggle and the ongoing rapid advances of globalisation and informatisation are complex, diverse and dynamic and, in the some way, the modern defence management is also complex, diverse and dynamic.
The scope of the governance of defence is to define it in operational terms – what is it, what does it aim for, and how does it benefit society and the defence institution itself. Following this line of basic management theory, it is useful to consider the external and internal contexts of defence management as interacting systems of a social nature[119]. Apparently, the defence institution is located among the most comprehensive social systems – the international political system to which the country belongs and the particular national social system. Both have distinct, and in many cases very different, types of „input" into defence management (Figure 1)[120].
The international system:

- exerts influence through the spread of threat perceptions, diplomatic manoeuvres, military technology developments, and creation of alliances and ad-hoc coalitions, among others.
- is multi-dimensional and generally there is considerable conflict within it.

[117] Ibidem 1, pg 46
[118] Harold J. Leavitt, *Managerial Psychology: An Introduction to Individuals, Pairs, and Groups inOrganizations* (Chicago, IL: The University of Chicago Press, 1972), Chapter 24.
[119] Briefly, a social system consists of two or more socially recognised actors who interact in variety of ways in achieving a common purpose or goal.
[120] An adapted version of a diagram used by Richard Norton in "Policy Making and Process: A Guide to Case Analysis," in Case Studies in Policy Making, ed. Hayat Alvi-Aziz and Stephen F. Knott, 11th edition (Newport, RI: Naval War College Press, 2008). Security and Defence Management Series no. 1, Cap. 2, *Governance, Management, Command, Leadership: Setting the Context, pg 39.*

The term "democratic community" underline the common values and threat perceptions and contribute to the *prevention*, *pre-emption* and *resolution* of conflicts and these explain, in this way, the policies (including the defence policies) of those governments. In this international puzzel, the system is dominated by the behaviour of states and the international inputs to national defence policies, and also is determined by the impact of international security and defence organisations and by non-governmental actors of a social (e.g., Amnesty International, Greenpeace) or business nature.

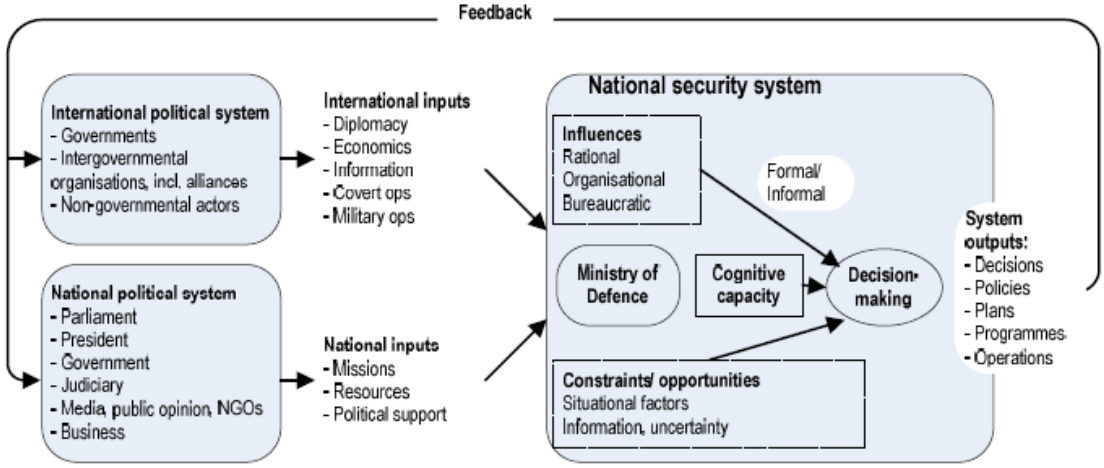

Figure 1 System Perspective on Defence Policy Decision-making.

Our national defence system is defined by the roles and mission of a defence institution, its strategy and organisation and has to provide available resources based mainly on the social perception for security-insecurity. Generally, it has to avoid the cutbacks of civil and democratic freedoms and radical decisions on regulations, defence budgets, and large-scale restructuring and contingency measures are adopted with relative ease. The defence institution should be able to assimilate all these inputs, using its cognitive capacity and producing outputs that both the national and international system expects to be rational and adequate in the circumstances.

In spite in the general construction of the defence architecture governance, the very important point is the organisational, from the respective process, but more decisive is the influence of the bureaucratic culture, organisational behaviour and the people in the institution. For these reasons, no ministry of defence is equal to another even in mature democracies. To illustrate this statement, a defence manager failing to see the people behind institutional charts is a recipe for disaster.

In summary, the international and national political systems provide complex, continuous strategic and situational inputs into the defence policy decision making process. They may also be seen as "customers" of the national "defence product". The highest importance for the defence policymaking have the international security environment, the foreign policy and security profile of the country, the governmental defence policy process and the roles of different stakeholders in its formulation and implementation.

The defence institution has all characteristics of the entire society such as traditions, culture, dynamics, internal relations, including the particularities during political transformation from totalitarianism towards democracy. The defence institution is crafted by people with their particular culture, interests and priorities that vary not only from one country to another but also, depending on a certain „historical time," personal agendas or goals.[121]
It has a specific organisation and operates under (frequently) unique norms, regulations and procedures in order to transform financial, material, human, and informational resources, dedicated by the society, into a „defence product."
All this represents the internal context of defence management. Its particular aspect is that decision making on most important defence issues is not closed within the defence ministry, not even within the government.
The head of the state and especially the legislative branch play specific roles that in many cases reflect the specific national division and balance of political power, not only the rationale on defence matters. All these together represent the unique element of defence management – *its fundamental civil-military character*. These relations have pivotal role in defence management and that is exactly what makes different in defence area from any other governmental institution.
The articulation, strategic balancing and protection of the interests of national centres of political power are all responsibilities of the civilian leadership, while implementation is about the military. This sets the stage for a conflict.
The conflict is essential and „natural" for a democratic society and defence governance is dedicated to overcome it through the power of leadership and use of management skills. This is the moment to underline that only in this context the use of merely business management practices to run national defence is associated with failures. So are ambitions to apply completely bureaucratised planning and budgeting procedures that ignore advances made in business management.[122]
In brief, the most important contextual internal shapers of defence policy are the defence institution with its human, financial and material resources, the national military doctrine and the maturity of national civil-military relations.

Integrated Context of Defence Management

In making defence management a rational instrument for defence institution-building, reform or transformation begins with recognising that all parties involved—politicians, managers and commanders—operate in specific external and internal contexts. It is important for politicians, managers, and commanders to understand and recognise how these contextual specifics influence the development of the defence institution and its performance. The continuum of

[121] Thomas C. Bruneau, Ministries of Defense and Democratic Civil-Military Relations, Faculty research papers (Monterey, CA: Center for Civil-Military Relations, Naval Postgraduate School, 2001).
[122] Security and Defence Management Series no. 1, Valeri Ratchev, Cap. 2, *Governance, Management, Command, Leadership: Setting the Context, pg 39.*

defence policy formulation, implementation and evaluation describes the integrity of the external and internal context of defence institution (Figure 3[123]).

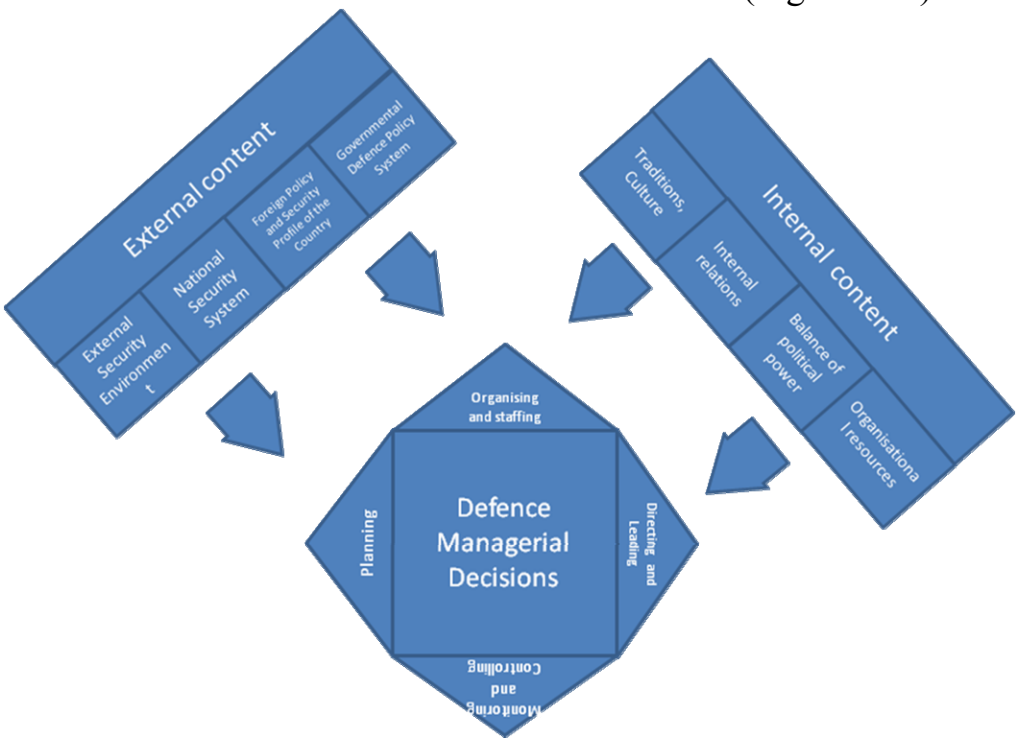

Figure 3 Internal and External Context of Defence Management.

The output („product") of the defence system in a social context is generally the public and social sense of security and the defence and military capabilities that can be used by the government in different forms for variety of purposes. The measurement of the „defence product" is a specific management problem. The existence of multiple stakeholders prescribes different evaluators – what is good for the minister of defence may not satisfy the requirements of senior military; what satisfies the military may not be accepted by the society, and so on.

From the point of view of business management, the defence product is also complicated by the absence of "competitors" or a "market test". This is only inside of the military system of services. The fact that each military service—Army, Navy, or Air Force—has unique capabilities, doctrine, culture, and traditions creates another stage for conflict that the leadership should manage using mainly management techniques. In a more general context, the ambiguous relationship between organisational outputs and international outcomes makes it difficult to determine the contribution to national security of all security sectors. This has to be see as an area where perceptions and ideology may be as relevant as the actual data. Speaking about this issue, Valeri Ratchev[124] say that "measuring outputs is complicated by social, political, international and psychological factors".

In summary, we can see that the defence management employs a vast set of working methods such as operational, system and structural analyses, planning and programming, modelling and simulation, creation of alternatives, measuring

[123] Ibidem 8, pg. 42
[124] Ibidem 9, pg9

performance and process improvement, project management, assessment of risks and many other methods and techniques applicable to different aspects of formulating and implementing a defence policy. This different management ways allow elaborating the differences among the notions of governance, management, administration, leadership and command, as well as of the role of civil-military relations in making the management of the defence organisation unique among all other state institutions and business organisations [Valeri Ratchev]. Thus, the detailed studies of defence management allow to set a proper context, as well as to enhance certain defence management mechanisms and the defence institution as a whole.

Defence Planning as Integral Component of Defence Policy Making

The US DoD Dictionary defines national policy as a "broad course of action or statements of guidance adopted by the government at the national level in pursuit of national objectives."
Among the authoritative definitions of „policy," the following two, provided in the Webster"s dictionary, are appropriate for our discourse:
1. A definite *course or method of action* selected from among alternatives and in light of given conditions to guide and determine present and future decisions.
2. A high level overall *plan* embracing the general goals and acceptable procedures esp. of a governmental body.[125]
From this perspective I see that the good starting point in the discussion on defence policy is to clarify that the term *covers comprehensively ends* (what needs to be achieved), ways (how we intend to act) and means (with what we intend to achieve the ends)[126].
Regarding defence and military matters, two distinct tasks are determining:
1. how to use available means to reach desired ends, e.g., in the event of military aggression against the country; and
2. would the means allow that militaries to deal effectively with likely future threats and challenges.

The ***first task*** comprises *strategic* and *operational*, both *deliberate* and *contingency planning,* as well as command of troops in combat. It is often referred to as *„force employment"*.
The ***second task*** is a primary defence policy task. Although obvious, the premise that *defence policy* contains the definition of both *ends* and *means* is not easily understood and readily accepted everywhere, in particular in countries of the post-Soviet space. One reason is language.[127] In a number of languages, there is only

---

[125] 4 *Webster's Ninth New Collegiate Dictionary* (Springfield, Mass.: Merriam Webster Inc., 1991). Emphasis added.
[126] Security and Defence Management Series no. 1, Cap 3, *Defence Planning – Core Processes in Defence Management,pg 47*

[127] 5 Certainly, not the most important one. Lack of civilian expertise, prevalent patterns of civilmilitary relations and a culture of secrecy, among others, also contribute to opaqueness and inefficiency of defence policies, planning,

one word—*politica*—that is used to translate both „policy" and „politics" and has strong connotations to everything „political." [128]6 Therefore, a quite common perception is that defence policy is in the realm of the politicians, but the term is understood narrowly as decisions on the ends, i.e., setting the objectives that the armed forces must be able to attain.

On the other hand, and given the quite common lack of knowledge on military matters among politicians and their civilian staff *in post-totalitarian countries*, it that *only the military has the knowledge and the authority* to define what forces are needed in order to meet the objectives (understood also as „to implement the policy" as decided by politicians).

The purpose of defence planning, particularly long-term defence planning, is to define the means, including the future force structure (FS), that would allow defence institutions to deal effectively with likely future challenges. Thus, long-term defence planning is and should be examined as an integral component of defence policymaking[129].

Defence Planning Horizons

As all of us know very well, in most mature defence management systems it is possible to distinguish three planning horizons and their respective processes:

- Long-term planning
- Mid-term planning, often designated as programming
- Short-term planning.

In long-term defence planning, planners analyse trends in the evolution of the security environment, including threats and challenges, the role of alliances and their policies, and security and defence strategies.

From this perspective, I propose to see the role of each central structures of the Romanian MoND in these processes, because by analyzing these trends, they try to foresee defence requirements. In this sense, they have to asset the technology trends and the role of emerging technologies in novel ways of using the armed forces.

On this basis, they will define the future force structure of the RoAF, described by its main parameters (e.g., the number of manoeuvre brigades and battalions, air and naval squadrons). This force structure may be, sometimes, designated as a „vision," of the armed forces in some future year. The concrete step made in direction, in our Armed Forces is *The Romanian Armed Forces Transformation Strategy.* In accordance with this rule, planners also have to define the main steps in the transition from the current to the future force structure. In accordance with the current methods used in the developed states, they have to ensure that both the

---

and plans. See Daniel Nelson, "Beyond Defense Planning," in *Transparency in Defence Policy, Military Budgeting and Procurement*, ed. Todor Tagarev (Sofia: Geneva Centre for DCAF and George C. Marshall-Bulgaria, 2002).

[128] 6 In the Slavic and Romance languages for example.

[129] Security and Defence Management Series no. 1, Todor Tagarev, Cap 3, *Defence Planning – Core Processes in Defence Management, Ed. The Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces,* pg. 49

future force structure and the transition to it need to be realistic. I mean that the decision makers and planners need to be fairly confident that the force and the transition will be sustainable under anticipated financial, technological, demographic and other important constraints. From this point of view, our national system has very strong methodology and very good specialist which performed the evaluation phase of the building the annual budget process

In this case the planning horizon exceeds the time necessary to develop the capabilities of the future force structure. Thus, we speak about a horizon of ten to fifteen years. Particularly, in the procurement system, it have to rely on of the weapon systems developed by someone else and accessible on the market. This is, in my view, the big challenges of the Arms Department, based on the concrete capabilities requirements established by the services. For this reason, our policy makers and planners examine Romanian foreign policy and security strategy, in attempts to analyse the way the world would look like in 2030, and their commitments with the Alliance and the relations with neighbours. All of these are the result of experience acquired by Romanian expert in defence planning and in defence procurement in the last ten years. The other main factor in this approach, in my opinion, is the Romanian technological ambitions and is willing to lead the development of new technologies that would eventually turn into new weapon systems 25 or 30 years in the future. In this estimation I have two main ideas. Firs is connected with the role of our national defence industries, which have to regain their main role in the development of the our national industry, based on the current trend and the Military Technical Academy, with their huge knowledge potential and the two great Romanian companies specialised in defence market. I mean here ROMTEHNICA and ROMARM which play the main role in defence procurements process developed by the Armed Forces. Another main player is The General Staff, the leader in the force structure design trough the capability design, and the DPQ and HGQ processes.

In connection with this long term defence planning, I agree the idea of the Todor Tagarev that says “while in long-term defence planning it is recommended to explore options that, theoretically, may have nothing in common with the current force structure, during midterm planning planners have to show very clearly how they provide for transition from the current force structure (FS) towards the future model of the armed forces. This underlines the view about what have to perform the strategic planning structure at the level of the General Staff and other central structures of the MoND.

For this reason, the mid-term plan, especially in its first years, reflects the resource constrains, because it is designed strictly within the expected resources and the defence budget forecast. In this respect, Tagarev says “many defence planning systems deal with this type of uncertainty through a roll-on mechanism of mid-term planning. New mid-term plans (or programmes) are designed annually or every other year, with the consequent short-term planning and implementation, thus allowing to steer force development towards the future model of the armed

forces". In this way, he says, the connection between the current force structure and future force structure model can be as bellow (Figure 3)[130].

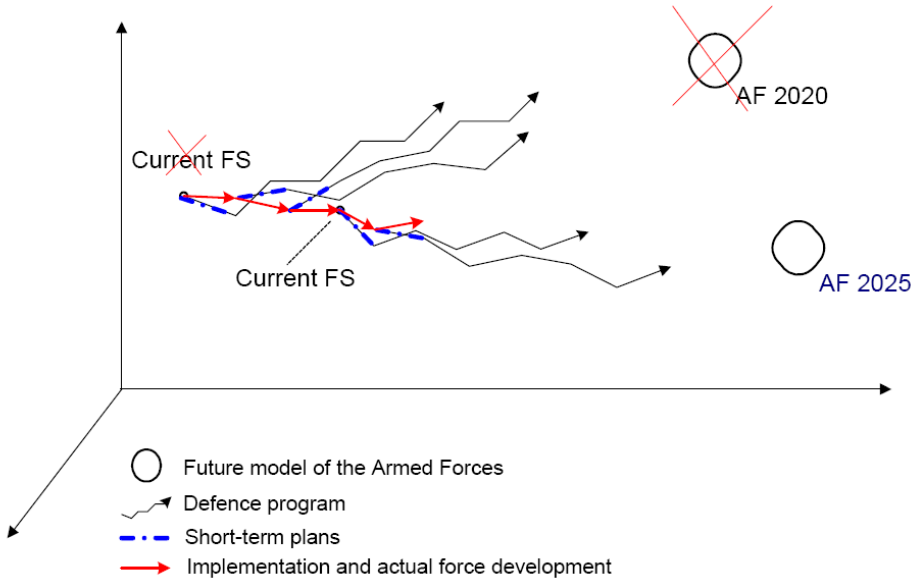

Figure 3 Linkages among Planning Horizons, Plans, and Implementation.

In this case, we can see that the future force structure model was adapted in accordance with the short-term plans and the implementation plans. In my opinion, to maintain this correlation is a main responsibility of the General Staff, through the Doctrine and Training Directorate.

Alternative Approaches to Long-term Defence Planning

The authoritative sources on defence planning present two approaches for long term planning[131]:

- The *top-down* approach – the interests, objectives and strategy drive the decisions on force structure.
- the *bottom-up* approach, the focus is on improvement of existing defence capabilities and related weapon systems – improvement aimed above all at meeting the requirements of current operations and operational plans.

From this perspective, for the Romanian planers the main approach, in my view, is not decided yet from the conceptual point of view. If their options go to the first, the main role to establish the model of the force structure belongs to the central structure of MoND – Defence Policy and Planning Department, General Staff and Arms Department. If the choice goes to the second, permanently the future model of the force structure will be not ready, all the efforts going on the improvement.

[130] Todor Tagarev, Defence Management: An Introduction, no 1, Chap. 2, *Defence Planning – Core Processes in Defence Management,* pg. 50

[131] *Todor Tagarev,* Defence Management: An Introduction, *Defence Planning – Core Processes in Defence Management, pag. 53*

Speaking about the two options, in the Todor Tagarev view, "in two closely interrelated and complementary approaches, based respectively on threats and vulnerabilities assessment, planners seek the means to deal with the problem when both a threat and vulnerability against this country are identified. Capability requirements are defined in comparison to the capabilities of the prospective opponent. The other approaches used in long-term planning are the *core competencies and missions* approach, the *capability-based* approach, this which seek to obtain operational and strategic superiority through *technology* and the *fiscal* approach.
Finally, "... the *fiscal* approach to defence planning budget constraints drive the decisions on force structure", Todor Tagarev says.

Linking Policy Objectives to Force Structure

The fundamental problem of the defence planning process is to ensure the linkage between the *policy objectives* and *force structure*. To uphold and promote the values and interests of a nation and the alliance, and, on the other hand, to underline security strategy and the role of the military among the instruments of national power are the main purposes of the elaboration of defence policy. In the most cases, the defence policy objectives are expressed as defence missions or as levels of ambitions (this way is presented in the figure bellow).

Defence ambitions

The main problem for the defence planners it is to receive from the political side the guidance regarding the level of ambitions in the defence area. These provide a realistic and specific formulation of the expectations regarding the roles of the armed forces, the operations they should be able to conduct on their own, with other militaries or with other security sector organisations, the quality of personnel, the technological level of the armed forces and the role of defence industry. Usually, these come from the governments, through the White Paper or from the President through the Security Strategy and establish, regarding the operations, the number, scale and nature of operations that a country should be able to conduct – the "operational tempo". These establish, also, the number of sizeable, ongoing deployments to multiple theatres. In this respect, let see a few examples:
NATO"s level of ambitions, till 2006, states that The Alliance had to able *to conduct three major joint operations*, out of the territory. Staring with 2006 Ministerial Guidance, NATO set a new level of ambition – to be "able to conduct a greater number of smaller-scale operations … than in the past" while retaining "its ability to carry out larger operations".[132]
U.K., in its current Defence White Paper, defines the following level of ambition:

[132] "NATO Sets New Level of Ambition for Operations," *NATO Update* (8 June 2008), www.nato.int/docu/update/2006/06-june/e0608b.htm.

- three concurrent operations, one of which is an enduring peace support operation
- limited national operations
- be the lead, or framework nation for coalition operations, at small to medium scale
- the capacity to undertake Large Scale operation.
- For France, the defence ambitions, presented in Programme Low 2003-2008, in the main, aim:
- to protect autonomy of decision and action (including the ability to act alone should it be necessary);
- to have sufficient military capabilities to contribute to a spectrum of military actions (especially in high intensity operations);
- maintain the "necessary technological know-how to ensure, through time, the credibility of nuclear deterrence.

From Defence Objectives to Capabilities

Finally, I want to underline that this approach aim no the forces but the capabilities that its have or will have.via a vis to defence objectives. The link between objectives and capabilities define the capabilities necessary to achieve the objectives. Its belong on the situations, or scenarios, in which the armed forces might be used, and accounts for the way in which they will be used (figure 4).
The planners" community has accepted that the scenarios describe potential missions, based on challenges or threats faced in a 10-20 year time frame, comparable with the time necessary to reshape force structures, develop and field corresponding weapon systems. Till now, when we speak about the time frame, the Romanian defence planers" vision is not so clear, such as not clear are and the levels of ambition of the political leaders. Namely, the Romanian defence planers document (i.e White Paper) don"t have a clear political view about the how many joint operations have to able to led or to participate RoAR, what type can be these operations (large, medium or small) or it shall be possible to undertake some operations with little prior warning and to sustain other operations over a longer period of time.
For this reason, "policy makers and planners need to consider multiple scenarios in order to address the complex nature of military missions and to select a set of scenarios. The set should be representative of the security challenges outlined in the defence policy, say Todor Tagarev[133], adding that the "scenario selection is a critical activity". In this respect, the selected scenarios need to capture the full spectrum of missions, operations, and the range of objectives and interests. Its must be credible so that the resulting plans would be acceptable.

[133] Ibidem 9, pg 64

The selected scenarios lead directly policy makers and defence planners to perform particular tasks[134] that have to be performed in operations. These tasks define the types of capabilities needed to accomplish the tasks (or to achieve desired effects).
For the planers, the main important problem is, finally, to make sure that they will provide a "cost-efficient force packages"[135]. The capability set should be robust against the set of plausible scenarios

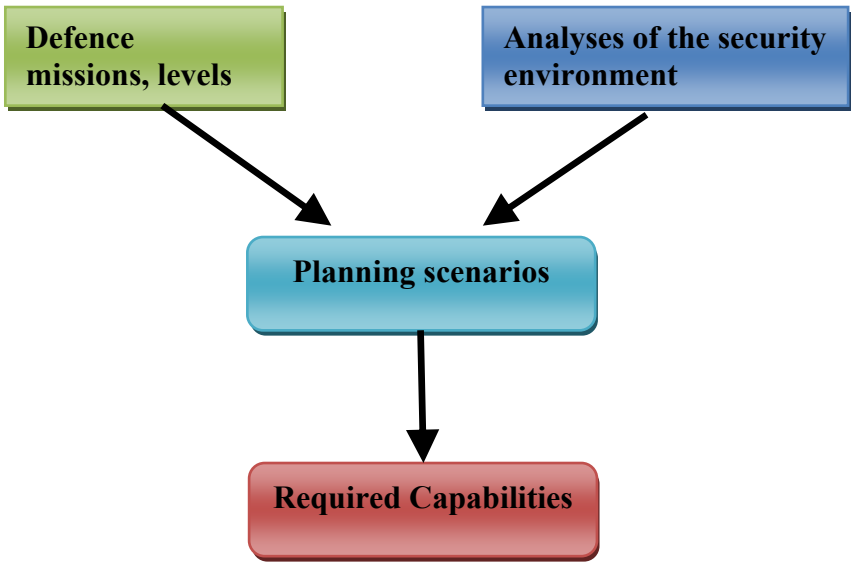

Figure 4 Definition of Defence Objectives

Force Structure and Financial Constraints

In the current approach, mainly in this crisis period, that demands always exceed the available resource. Thus, for the Policy makers and planners distinguish four related types of risks[136]: (1) operational, (2) future challenges, (3) force management and (4) institutional risks.
In the current procedure of the policy makers and the defence planners a main tool is the *Bartlett model*[137] (figure 5).

[134] For example, Canadian defence policy makers and planners use, among other documents, the "Canadian Joint Task List" as a "common lexicon … for capability planning." The U.S. force planning system, the set of tasks that results from analysing the scenario set for each mission is referred to as "Mission EssentialTask List."
[135] Ibidem 9, pg 66
[136] Ibidem 9, pg. 68
[137] Ibidem 9, pg 67

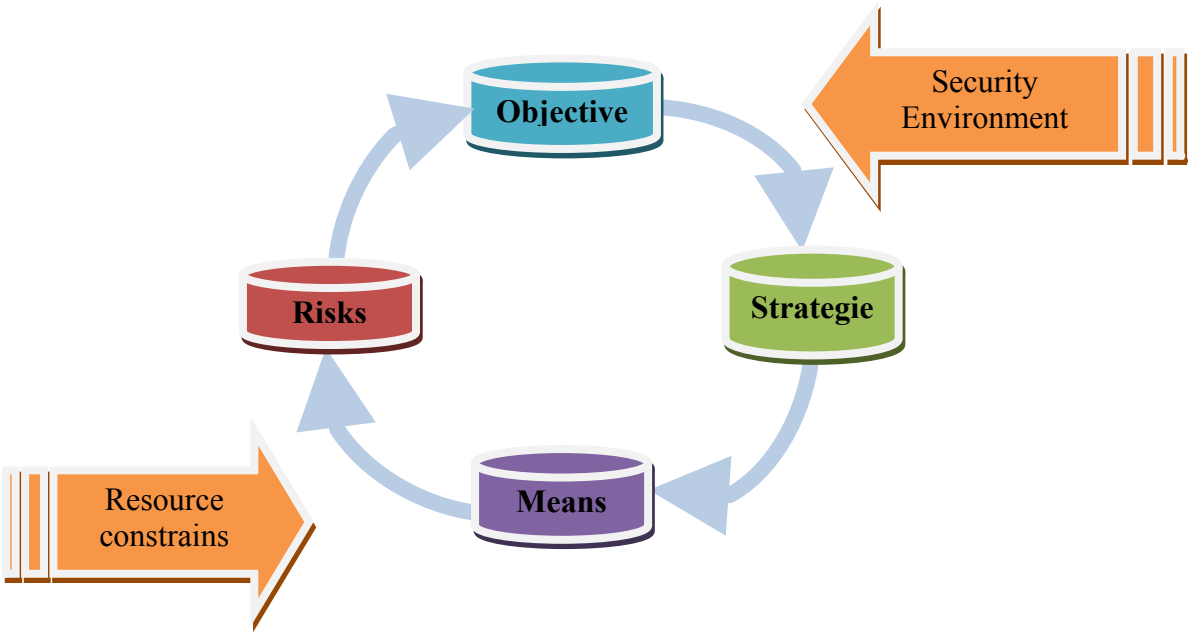

Figure 5 Bartlett Model of Strategic Development.

When planners have to find a force structure that is „realistic," i.e., that could be built and sustained within expected budgets (Budget 2 level in figure 6), they create plans for a force structure associated with Risk 2.

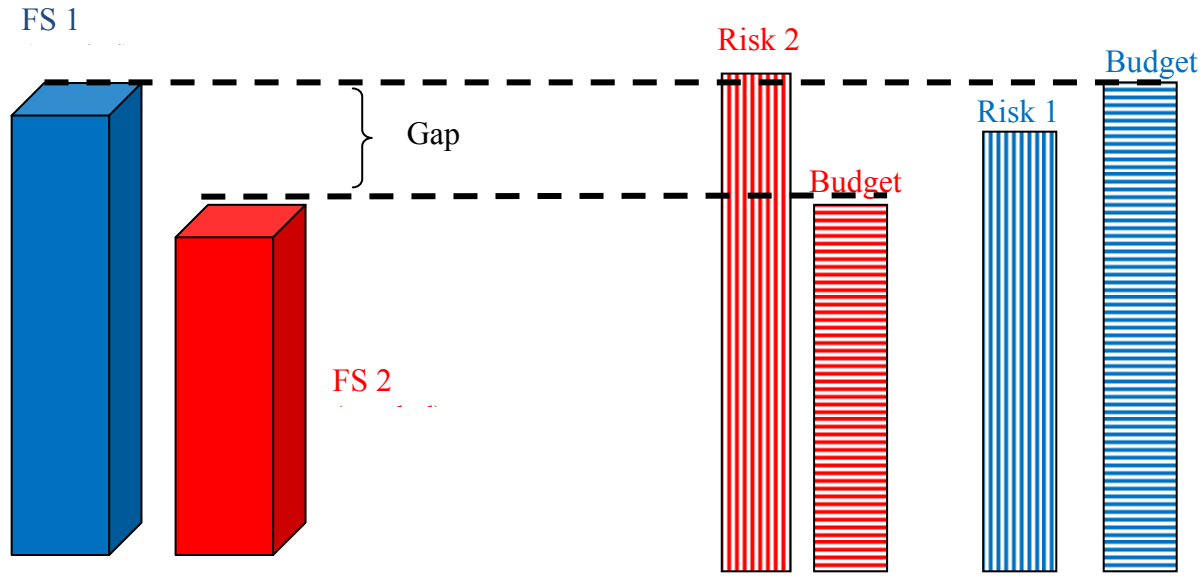

Figure 6: Force Structures, Risk and Budget Levels.

Practical, this mismatch between needs, is inevitable and creates a gap of *unfunded* capabilities. The defence planning theory has a lot of aspect about what can we do with this gape, but in current practice, very strong determinate by the crisis constrains, the most of the defence budget cutting lead to reduce many endowment programs, or cancellation them (i.e. the American Army Future Combat Systems, the F-35 JSF; British Modernisation Program for Land Forces).

Many opinions are now about the Force Structure and budget, but one is very important: a force structure may be accepted if it is affordable and the associated

planning risk is acceptable[138]. In this approach, the *risk assessment* is very important and so important to, a standard solution isn't, this belonging with the way which the people have or not risk adverse – any people has, more wiling to accept risk („risk prone"[139]), others no.

*

* *

Instead of conclusion, I want to underline two issues that have a strong connection with the defence planning in the current period, and mainly, with the course of this process in RoAF, in my view.

The first issue is the *context for the planning process*. For us, like EU and NATO members, the defence planning process has to respond with the both commitments. Like NATO member, the Romanian force planning process goes cohesively with the NATO process, and our force structure tries to respond to our commitments with the Alliance. As EU member, the issue is more complicated, because and the EU process is at the beginning, and for Romania, this started in the very difficult condition – an important economic decrease and an unachieved transformation process of the armed forces – unintergarted weapon systems and C2, unapproved endowment program and the Implementation Program of the Transformation Strategy which does not reflect the forces proposal accepted by Romania with NATO in 2008.

The second issue is the *specialisation*. In my view, this issue is very suitable with the small states, which have to decide the kind of their contribution to the efforts of the alliances those they belong. Between the *specialisation* and *niche* capability is a very strong relation; the second may provide high-value contributions to collective security. A decision on capability specialisation, in this case, belongs to the national security authorities and also may provide economies of scale.

As I mention, there is no algorithm for the application of scenario-based capability-oriented defence planning, but very important remain the steps that drive the creation of force structure and force development plans, and, in the some time, can drive the defence planning structure reorganisation, to become more agile and flexible in the context of the networking and globalisation process. They are:

- definition of defence objectives, missions, and ambitions by the political side;
- design and agree on plausible scenarios, or environments in which will de developed the planning process;
- to carry out of the missions (often including development of adequate operational concepts and selection of „course of action");
- decomposition of scenario activities into tasks and definition of „mission – essential task lists" (tasks are often drawn from generic task lists).
- design of a force structure appropriate for all anticipated missions and scenarios.

[138] Ibidem 9, pg. 69
[139] Ibidem 16

- Hence, the definition of the capabilities needed to accomplish the tasks. This step includes a number of sub-steps, the latter two performed in iteration:
    - definition of the needed types of capabilities
    - assessment of planning risks
    - design of a cost-effective force package that would provide capability
    - levels needed to accomplish the tasks with acceptable risk

The community defence planners accepted that these steps may be performed in a variety of ways. What is important is to adhere to a rational, disciplined approach to defence planning and to accept that the principles of transparency and accountability are fundamental in the process as we see in the current practice of the strong democracies, our present partners in the political and security alliances.

ABORDĂRI FRANCEZE PRIVIND ŞANSELE ABSOLVENTULUI DE A FI ACCEPTAT PE PIAȚA MUNCII A UNIUNII EUROPENE

Lect. univ. dr. ILIE ANA MONA

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Abstract

The acceptance of Romanian graduates on the French workforce market is an example of the compatibility level between employee skills and the ever evolving and dynamic demands of this highly competitive market. Within this framework, regardless of the current economic difficulties experienced at a global level due to the ongoing crisis, the Bologna process plays a major role in enhancing graduates' employability.

Încercarea de a face o caracterizare a pieții muncii din Franța este de maximă dificultate, pentru că deşi recunoscută drept una dintre cele mai dinamice din Uniunea Europeană, ea păstrează unele tendințe manifestate la scară europeană şi mondială, puternic nuanțate de criza resimțită la nivel micro şi macro-social, dintre care enumerăm : menținerea unei rate mari a şomajului, progresele tehnologice spectaculoase care conduc la impunerea de noi exigențe, greu de onorat de către angajat, existența unui surplus de produse care conduce frecvent la înregistrarea falimentului unor importante firme, cu toate consecințele care de curg de aici, dezechilibre între cerere şi ofertă în detrimentul celei dintâi, etc.

O simplă trecere în revistă a unor asemenea realități creează, credem, un tablou suficient de relevant privind greutățile deosebite de a fi absorbită forța de muncă, chiar dacă ea este cu mult mai performantă decât în urmă cu două, trei decenii. În aceste condiții, problema angajării absolvenților, devine din ce în ce mai critică şi chiar dacă piața s-a extins enorm, la nivelul UE şi dincolo de limitele acesteia, şi aceasta pentru că şi celelalte țări se confruntă cu aceleaşi dificultăți. Nu considerăm hazardată constatarea că în fapt cei mai afectați sunt tinerii, inclusiv, sau în primul rând absolvenții. Dorința, justificată a angajatorului de a beneficia de expertiza angajatului, care presupune o minimă experiență, afectează nemijlocit absolventul, care în mod obiectiv nu are cum să dețină cunoştințe practice

dobândite dintr-o angajare anterioară. Se intră şi în Franţa în acel cunoscut cerc vicios : dacă nu ai experienţă nu ai cum să fii angajat iar refuzul angajării este închiderea posibilităţii de a dobândi experienţă. Angajatorii cu largă viziune, depăşesc această cutumă şi chiar dacă pentru doi trei ani vor avea unele probleme câştigurile ulterioare sunt remarcabile, reuşindu-se recuperarea unor pierderi cauzate de lipsa experienţei şi dexterităţilor iniţiale ale absolvenţilor. Acestor argumente li se adaugă unul esenţial care priveşte pregătirea deosebită a absolvenţilor, conectarea la cele mai noi tehnologii şi desprinderea de tradiţional, de obişnuinţă, care se instalează în orice colectivitate,indiferent de specificul activităţii pe care o desfăşoară.

Considerăm foarte semnificativ modul cum se abordează aceste delicate probleme de către unele organizaţii, de specialişti de marcă din Franţa, sens în care vom prezenta unele opinii, pe care ne vom lua apoi permisiunea de a le comenta. Pentru asigurarea caracterului ştiinţific al comunicării noastre şi pentru fidelitatea ideilor cuprinse în aceste documente, vom prezenta aceste puncte de vedere şi în varianta în limba franceză după care vom însera traducerea noastră.

Privitor la relaţia dintre pregătirea absolventului şi şansa lui pe piaţa muncii se exprimă păreri dintre cele mai diverse, dintre care noi ne-am oprit la următoarea:

« Les nouvelles générations d'actifs sont beaucoup plus diplômées qu'il y a trente ans, mais l'augmentation de l'emploi qualifié n'a pas été aussi forte que celle de l'offre de diplômés. Dans le contexte d'un chômage massif persistant, certains jeunes diplômés sont ainsi amenés à accepter des emplois faiblement qualifiés ou faiblement rémunérés plutôt que de n'avoir aucun emploi. Ce décalage entre formation initiale et emploi, appréhendé ici en terme de déclassement, qu'il soit perçu par les jeunes ou mesuré statistiquement, touche environ un jeune sur quatre trois ans après la fin des études. Le déclassement n'épargne pas les plus diplômés même si ces derniers y sont généralement moins sensibles.

Cette situation est également source d'insatisfaction sur le marché du travail et conduit les jeunes déclassés à quitter plus fréquemment leur employeur. »[140]

« Noile generaţii de activi in câmpul muncii, sunt cu mult mai instruiţi decât acum 30 de ani, dar creşterea muncii calificate nu a fost la fel de puternică precum cea a ofertei de absolvenţi. În contextul unui şomaj masiv persistent, anumiţi tineri absolvenţi ajung să accepte locuri de muncă slab calificate sau slab plătite decât să nu aibă nici un loc de muncă. Acest decalaj între pregătirea iniţială şi angajare, privit aici in sensul declasării, fie că este perceput de tineri sau măsurat din punct de vedere statistic, vizează aproximativ un tânăr din patru, la trei ani după terminarea studiilor.

De asemenea declasarea nu-i scuteşte nici pe cei care au cele mai multe diplome, chiar dacă aceştia din urmă sunt mai puţin atinşi. Această situaţie reprezintă de asemenea o sursă de insatisfacţii pe piaţa muncii şi îi conduce pe tinerii declasaţi să-şi părăsească mai des angajatorul. »

[140] http://www.insee.fr/fr/ffc/docs_ffc/DONSOC06yi.PDF

Este lesne sesizabilă dificultatea cu care se confruntă absolvenţii la angajare, chiar în condiţiile în care au mai multe diplome. Simţim nevoia unei analogii cu situaţia din ţara noastră, unde este o adevărată obsesie a deţinerii mai multor diplome, cu orice preţ, uitându-se de faptul că angajatorul este interesat de ce şi cât ştie candidatul pentru un post şi nu de câte diplome are (ne referim la concurenţa corectă, de regulă prezentă în sectorul privat şi nu la unele practici de a se asigura sinecuri pentru cei care deţin temporar anumite poziţii în societate).

În acest sens Centrul de studii şi cercetări asupra calificărilor, opinează că :

« Le diplôme a moins d'importance que l'expérience acquise par un candidat à l'embauche, du point de vue des employeurs. Ceux-ci ne recherchent pas nécessairement d'adéquation entre le diplôme et le poste à pourvoir. Tels sont les constats dressés par le Céreq (Centre d'études et de recherches sur les qualifications) dans une étude intitulée "Recrutement en entreprise: les débutants sont-ils victimes d'un tri trop sélectif ?". L'organisme public s'est penché sur les processus de recrutement, en regardant les chances des candidats débutants, c'est-à-dire ayant moins de trois ans d'ancienneté sur le marché du travail. »141

« Din punctul de vedere al angajatorilor, diploma are mult mai puţină importanţă decât experienţa dobândită de un candidat care doreşte să se angajeze. Aceştia nu cer în mod necesar o potrivire între diplomă si postul care urmează să fie ocupat. Acestea sunt constatările făcute de Centrul de studii si cercetări asupra calificărilor, într-un studiu intitulat „Recrutarea în întreprinderi : sunt debutanţii victimele unei selecţionări prea restrictive ?" Organismul public s-a aplecat asupra procesului de recrutare, privind şansele candidaţilor debutanţi care au mai puţin de trei ani vechime pe piaţa muncii. »

Dar chiar şi în aceste condiţii, absolvenţii sunt dezavantajaţi, pentru că oferta pentru ei este mai mult decât restrictivă :

« *Par rapport à l'ensemble des recrutés, les débutants sont davantage embauchés dans les établissements de petite taille, dans les secteurs du commerce et des services marchands et sur des postes d'employés et de professions intermédiaires. Ils représentent en moyenne 27% des personnes embauchées. »*[142]

« În raport cu toţi cei recrutaţi, debutanţii sunt angajaţi mai mult în întreprinderile mici, in sectoarele de comerţ şi mărfuri şi pe posturi de angajaţi şi de profesii intermediare. Ei reprezintă în medie 27% dintre persoanele angajate. »

Această realitate este completată de o tendinţă evidentă de marginalizare a tinerilor care se exprimă, printre altele şi prin scăderea ponderii lor în numărul total al noilor angajaţi. În studiul „Jeunes et segmentation du marché du travail" este creionat următorul tablou:

« Les principales caractéristiques de la place des jeunes sur le marché du travail en France sont désormais connues. En premier lieu, les jeunes se trouvent de plus en plus numériquement marginalisés dans l'emploi. Pour s'en tenir aux années quatre-vingt-dix, alors que l'emploi salarié privé s'accroît globalement d'environ 600 000, celui des 15 à 26 ans diminue de plus de 700 000 ; la part des

[141] http://www.insee.fr/fr/ffc/docs_ffc/DONSOC06yi.PDF
[142] http://www.ires-fr.org/IMG/File/R31-7.PDF

jeunes dans l'emploi est ainsi passée de 20 % en 1990 à 14 % au début 1997 (Le Minez, Marchand et Minni, 1998). L'évolution est bien entendu en partie imputable à la prolongation de scolarité initiale (la France détient de ce point de vue un record international de taux de scolarisation initiale) se traduisant par un niveau de formation de plus en plus élevé pour les sortants du système éducatif confrontés à un problème croissant de déclassements (I). Au-delà de ce report d'activité, les stratégies de recrutement et de gestion de la main-d'œuvre par les firmes jouent un rôle essentiel dans la définition de la place des jeunes sur le marché du travail. Ces politiques ont un fort ancrage sectoriel et se traduisent par des phénomènes de polarisation initiale des jeunes sur certaines catégories professionnelles»[143]

« Principalele caracteristici privind locul tinerilor pe piaţa muncii din Franţa sunt cunoscute deja . În primul rând , tinerii sunt din ce în ce mai marginalizaţi în ceea ce priveşte locul de muncă : procentul tinerilor care lucrau în anii 90 era de 20 % în timp ce la începutul anului 1997 acest procent scăzuse la 14% . Această evoluţie se datorează în mare parte prelungirii şcolarităţii iniţiale (Franţa deţine în acest sens un record internaţional al procentului ce priveşte şcolarizarea iniţială), aceasta traducându-se printr-un nivel de pregătire din ce în ce mai ridicat în ceea ce priveşte absolvenţii sistemului educativ confruntat cu problema crescândă a declasărilor . Dincolo de acest raport de activitate, strategiile de recrutare şi de gestiune a mâinii de lucru de către firme, joacă un rol important în definirea locului tinerilor pe piaţa de lucru . Aceste politici se ancorează sectorial si se traduc prin fenomene de polarizare iniţială a tinerilor pentru anumite categorii profesionale . »

Aceleaşi concluzii sunt şi cele la care ajunge şi „L'Enquête Emploi", potrivit căreia, situaţia se prezintă astfel :

« Selon l'Enquête Emploi, la proportion de jeunes de moins de 25 ans varie sensiblement d'un secteur à l'autre (cf. encadré ci-dessous). Elle oscille en 1998, pour les hommes entre 1,9 % dans les banques, assurances et immobilier et 9,8 % dans les services aux particuliers ; et pour les femmes entre 3,2 % dans l'agriculture ou dans les administrations publiques et services collectifs et 10,7 % dans les services aux particuliers (tableau 4). A un niveau plus fin, les secteurs les plus ouverts sont l'hôtellerie restauration. »[144]

« După „Enquête Emploi", proporţia tinerilor de mai puţin de 25 de ani, variază uşor de la un sector de activitate la altul. Ea oscilează în 1998, pentru bărbaţi între 1,9% angajaţi în bănci, asigurări şi imobiliare şi 9,8% în serviciile private ; iar pentru femei, între 3,2 % in agricultură sau în administraţiile publice si serviciile colective şi 10, 7% în serviciile private. La un nivel mai delicat, sectoarele de activitate cele mai deschise tinerilor sunt hotelurile şi restaurantele. »

[143] http://www.ires-fr.org/IMG/File/R31-7.PDF
[144] *204 Revue de l'IRES n_ 31 - 1999/2; http://www.ires-fr.org/IMG/File/R31-7.PDF*

În Franța sunt numeroase studii pe tema absorbției absolvenților pe piața muncii şi a prognozelor pe termen lung privind aceste evoluții. Dintre ele ne-am oprit asupra celor prezentate în comunicarea noastră, considerându-le relevante pentru scopul propus.

În ultima perioadă se sesizează un ton optimist privind viitorul absolvenților, mizându-se pe mai buna lor pregătire în urma aplicării Procesului Bologna, despre care sunt exprimate, dominant următoarele opinii:

« La France a introduit le processus de Bologne avec les vagues de contractualisées successive a partir de la rentrée 2003. En 2007 les premières universités contractualisées sont évaluées et un premier bilan peut être dressé » .

„Franța a introdus procesul de la Bologna treptat, în etape succesive începând cu anul 2003. În 2007, primele universități care au pus în practică acest proces, au fost evaluate şi s-a făcut un bilanț."

« En France, un Rapport de l'Inspection Générale de l'Administration de l'Education Nationale et de la Recherche (2005) 5 montre des progrès réels dans la mise œuvre de cette réforme malgré des disfonctionnements liés a la « formation » au processus de Bologne des responsables pédagogiques et au couts engendres. Une recherche qualitative menée par S. Mignot-Gérard et C. Musselin (2005) montre que les universitaires se sont appropriés cette réforme en innovant. »

„În Franța, un raport al Inspectoratului General al Administrării Educației Naționale şi al Cercetării (2005) arată progrese reale în ceea ce priveşte punerea în aplicare a acestei reforme în ciuda tuturor disfuncționalităților legate de pregătirea responsabililor pedagogi ce se ocupă de procesul de la Bologna precum şi de costurile implicate. Un studiu calitativ condus de S. Mignot-Gérard et C. Musselin (2005), arată că universitarii şi-au însuşit această reformă aducând noutăți în domeniu."

Coroborând creşterea nivelului de pregătire al absolvenților, în următorii ani, ca o consecință firească a aplicării Procesului Bologna, cu depăşirea crizei, a cărei prime semne sunt deja prezente în Franța, considerăm că perspectiva absorbției absolvenților pe piața muncii, este îmbucurătoare. Pornind de la axioma că piața muncii franceză poate fi un model şi pentru cea din țara noastră, avem motive să fim optimişti, cu atât mai mult cu cât extinderea pieții muncii este o realitate de necontestat şi în pofida unor piedici, inerente perioadei de început a apartenenței la UE, românii, între care şi mulți tineri, sunt prezenți într-un număr semnificativ pe piața muncii europeană şi chiar în afara acesteia.

BIBLIOGRAFIE

1. http://www.insee.fr/fr/ffc/docs_ffc/DONSOC06yi.PDF
2. http://www.ires-fr.org/IMG/File/R31-7.PDF
3. 204 Revue de l'IRES n_ 31 - 1999/2

ABORDĂRI MODERNE ALE OBIECTIVELOR DE SECURITATE NAȚIONALĂ ŞI INTERNAȚIONALĂ

Cpt. just. mil. drd. Florentin Adrian ILIE

Direcția pentru Relația cu Parlamentul şi Asistență Juridică

Abstract

The existence of nowadays international systems of ensuring peace and security such as UN, NATO, EU, OSCE highlight the necessity of analysing the influence of their decisions upon national security systems and sovereignity.

Moreover, the relationship between national sovereignity and international security objectives needs to be emphasized and thoroughly investigated. Therefore, we need to answer the following questions: Given the complexity of nowadays international relations, to what extent are national security objectives based on international security objectives?; do national security objectives trigger international security objectives or is there a reversed relationship in this respect?

Other apects that need to be investigated besides the above questions concern the impact of globalization, terrorism and undergoing economic crisis on establishing national security objectives.

Last but not least, considering how fast the international environment evolves, we also need to address the question of whether Romanian approaches to national and international security objectives are in line with international realities so that to avoid any improptu situations that could impede upon the national defense system and security.

Evoluțiile vieții internaționale, în general şi ale mediului de securitate în special, au condus în mod firesc la noi realități, în raport cu care s-au modificat şi abordările obiectivelor de securitate națională şi internațională. Despre mediul de securitate şi principalele lui caracteristici s-a scris foarte mult în ultima perioadă, motiv pentru care, asupra lor, nu vom insista în comunicarea de față. Simțim totuşi nevoia să subliniem că el rămâne extrem de fluid, impredictibil şi are toate trăsăturile identificate în literatura americană de specialitate, comprimate în abrevierea, foarte bine cunoscută, VUCA (volatile, uncertain, complex, ambiguous – volatil, nesigur, complex, ambiguu). Cei patru termeni sunt atât de expresivi,

încât, orice detaliere devine superfluă. Facem remarca,în opinia noastră deosebit de necesară, că în acelaşi timp obiectivele de securitate naţională şi internaţională înregistrează mutaţii fundamentale, în raport de interesele care le generează şi care sunt ale statelor sau / şi ale organismelor internaţionale.

Contextul actual al sistemelor internaţionale de asigurare a păcii şi securităţii internaţionale reprezentat, în special, de organizaţii internaţionale precum ONU, NATO, UE şi OSCE fac necesară analizarea influenţelor deciziilor acestora asupra sistemelor naţionale de securitate şi implicaţiile asupra principiilor suveranităţii naţionale.

O atenţie deosebită este acordată raportului dintre suveranitatea naţională şi obiectivele de securitate internaţională, în sensul identificării unei eventuale subordonări între acestea. În aceeaşi ordine de idei se ridică întrebarea în ce măsură, dată fiind complexitatea relaţiilor internaţionale de la acest moment, obiectivele de securitate naţională sunt obligate să ţină seama de obiectivele internaţionale din această materie. Mai mult, obiectivele de securitate naţională determină obiectivele de securitate internaţională sau viceversa?

Totodată, deoarece evoluţia societăţii internaţionale este extrem de rapidă şi, de ce nu, imprevizibilă, se poate ridica întrebarea dacă procedurile interne ale României prin care se stabilesc obiectivele naţionale de securitate răspund acestor cerinţe, astfel încât să fie evitate situaţiile în care sistemul naţional de apărare şi securitate naţionale să fie luat prin surprindere.

Alte aspecte importante ale demersului nostru ştiinţific sunt reprezentate de analiza impactului globalizării, terorismului şi crizei economice asupra stabilirii şi realizării obiectivelor de securitate naţională şi internaţională. Vom analiza Globalizarea (definită cel mai frecvent drept „un proces de conectivitate din ce în ce mai mare, unde ideile, capitalul, bunurile, serviciile, informaţiile şi oamenii sunt transferaţi aproape în timp real dincolo de graniţele naţionale[145]”), fenomenul cel mai amplu şi complex dintre toate cele cunoscute până în prezent, are în mod firesc consecinţe asupra evoluţiei lumii pe toate planurile iar acţiunile pe care le întreprind sau la care sunt parte statele nu fac decât să argumenteze realitatea că fiecare este unul dintre actorii importanţi ai acesteia. Semnificativă, în acest sens, este situaţia drepturilor şi obligaţiilor statelor membre ale UE (ea însăşi consecinţă şi stimulent al globalizării): *“Prin Tratatul asupra Uniunii Europene, şefii de stat şi/sau de guvern ai statelor membre au convenit să realizeze, în mod progresiv, o politică externă şi de securitate comună, axată în principal pe următoarele obiective:*

- apărarea valorilor comune, a intereselor fundamentale şi a independenţei Uniunii;

- consolidarea securităţii Uniunii şi a statelor membre;

- menţinerea păcii în lume şi consolidarea securităţii internaţionale conform principiilor Cartei Naţiunilor Unite precum şi principiile Actului final de la

[145] PRUS *notes,* Poverty Research Unit at Sussex, Globalisation and Poverty No. 2 June 2001 *www.sussex.ac.uk/Units/PRU/notes2.pdf*

Helsinki (1975) şi Cartei de la Paris (1994, care a fost consolidată în 1990 prin crearea OSCE;

- promovarea cooperării internaţionale;

- promovarea democraţiei şi a statului de drept, apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale".[146]

În opinia celor mai mulţi autori, este recunoscut rolul alianţelor în globalizarea militară pentru internaţionalizarea securităţii militare: *"Prezenţa alianţelor internaţionale, folosirea acestora de către statele naţionale pentru promovarea propriilor interese, a fost deosebit de frecventă în epocile anterioare, pentru a fi contestate. Numai prin alianţe, bine închegate şi respectate cu strictеţe, cei slabi au fost apăraţi de cei puternici, iar cei puternici au putut evalua mai bine harta zonelor de influenţă. De-a lungul istoriei, alianţele au constituit mecanisme tradiţionale specifice prin care statele şi-au coordonat folosirea şi desfăşurarea forţei militare. Ca modalitate pragmatică de coordonare sau colaborare militară a politicilor de apărare şi securitate naţională, acestea stabilesc condiţiile şi modalităţile în care statele vor face uz de forţă militară. În acest fel, alianţele reprezintă unul dintre instrumentele prin care folosirea puterii militare a statului este reglementată la nivel naţional, dar, în acelaşi timp, ele devin un proces ce depinde şi ţine de internaţionalizarea securităţii militare."*[147]

Globalizarea presupune şi globalizarea riscurilor şi ameninţărilor iar reacţia la acestea presupune sporirea excepţională a rolului conducerii, care devine mult mai nuanţată, cu accent pe organizare, conform marelui strateg chinez Sun Tzu care spunea că: "*În general a comanda mulţi oameni e acelaşi lucru cu a comanda câţiva. E o problemă de organizare".*[148]

Globalizarea aduce modificări esenţiale în strategii şi modul de abordare a spaţiului într-o lume globalizată (ne amintim de manevrele intercontinentale executate de S.U.A. pentru declanşarea acţiunilor din martie 2003 din Irak).

În acest sens, profesorul francez Hervé Coutou-Bégarie, în "*La leçon de la géostratégie*" sublinia că : "*Redescoperirea importanţei dimensiunii spaţiale este, cu siguranţă, salutară, după excesele strategiei nucleare, care crezuse, puţin prea repede, în suprimarea distanţelor de către fuzee, rachete şi ceea ce înseamnă războiul tehnicist, prin care se sperase în înlăturarea constrângerilor legate de mediu. Acesta îşi face simţită acţiunea întotdeauna, cu aceeaşi forţă. Diferitele componente pot să se combine de o manieră foarte diversă, într-o infinitate de variante, potrivit tipului de război. Topostrategia va fi primordială în războiul de poziţii. Aceasta înseamnă că mediul nu trebuie apreciat într-o manieră statică, ci, întotdeauna, în funcţie de mijloacele disponibile şi ţelurile urmărite.*

Geostrategia distinge mai puţine puncte strategice imuabile (chiar dacă acestea există, datorită unei geografii care le impune,), decât centrele de gravitate care se deplasează cu puterea.[149]

---

[146] Augustin Fuerea, Manualul Uniunii Europene, Ediţia a II-a, Ed. Universul juridic, 2004, p.185.

[147] Mircea Cosma, Dimensiunea militară a securităţii în era globalizării, în "Surse de instabilitate la nivel global şi regional. Implicaţii pentru România", referat susţinut la a IV-a Sesiune de comunicări ştiinţifice a U.N.Ap., Bucureşti, 25.11.2004, p.217.

[148] Sun Tzu, Arta Războiului, Ed. Antet XX Press, p.35

[149] Hervé Couteau-Bégarie, Traite de strategie, Ed. Economica, Paris, 1999., p.749.

Obiectivelor de securitate națională şi internațională sunt profund influențate de interesele actorilor, care se diversifică şi se amplifică în perioada globalizării. Dintre principalele interese, fără pretenția de a realiza o ierarhizare ştiințific argumentată a lor, enumerăm : interesele de supraviețuire (existența fizică a unei națiuni este amenințată), interesele vitale (vizează daune serioase la adresa unei națiuni), interesele majore (atinse de regulă prin mijloace non-violente) şi interesele periferice (influențează interesele generale ale unei națiuni, dar nu reprezintă cu adevărat o amenințare la adresa națiunii luate în ansamblu).

Aceste interese, care se situează la baza realizării obiectivelor de securitate națională şi internațională, sunt nemijlocit legate de revoluția în domeniul militar, care este o schimbare de fond în natura războiului, determinată de aplicarea inovatoare a noilor tehnologii care, combinate cu schimbările profunde ale doctrinei militare şi conceptelor operaționale şi organizaționale, modifică radical caracterul şi conducerea operațiilor militare[150].

Esența revoluției în domeniul militar este integrarea sistemelor (informații, armamente, senzori, structuri etc.), iar efectul sinergic este dat de superioritatea informațională a sistemului de sisteme, adică a acțiunii integrale care se bazează pe: cunoaşterea permanentă a situației în teatru şi în lume, datorită rețelei informaționale, viteza şi sincronizarea acțiunii şi reacției necesare neutralizării rapide a crizelor şi conflictelor numită „precluziune”[151].

Fiind în mod esențial legată de efectele Erei Informaționale, revoluția în domeniul militar conduce la apariția de noi concepte şi tehnologii aferente acestora, şi determină, în special, apariția unui nou tip de război – Războiul Erei Informaționale, fundamental diferit de Războiul Erei Industriale prin obiectivele operative şi militar-strategice urmărite. Acest nou tip de război este centrat pe dominarea informațională a inamicului, prin viteza mărită de derulare a ciclului decizional - acțional propriu şi blocarea celui al oponentului.[152]

Războiul bazat pe rețea este unul din primele rezultate ale aplicării conceptului noii revoluții în domeniul militar. La baza acestui tip de război stau, în principal, înalta tehnologie şi tehnologia informației. Potrivit noului concept Războiul bazat pe rețea, viitorul va aduce, cu siguranță, schimbări substanțiale în constituirea, structurarea şi pregătirea forțelor. Țările membre NATO sunt preocupate de studierea şi introducerea noului concept în sistemul de structurare, de pregătire şi folosire a forțelor armate.

Pentru a înțelege mai bine noile modalități de realizare a obiectivelor de securitate națională şi internațională acestea trebuie corelate, în opinia noastră, cu principalele tendințe de evoluție a luptei armate care vizează următoarele aspecte[153]: accentuarea caracterului expediționar al acțiunilor militare; lărgirea

---

[150] The battlefield of the future – 21st Century Warfare Issues, Air University, capitolul 3, p. 1. (www.cdsar.af.mil/battle.bftoc.html), vizitat la data de 21.09.2007

[151] Gl.dr. Mircea Mureşan, gl.bg.dr. Gheorghe Văduva, Războiul viitorului, viitorul războiului, Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2004, p. 225.

[152] Gl.lt.dr. Eugen Bădălan (coord.), Concepte strategice şi operative de actualitate, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, Bucureşti, 2004, p. 48.

[153] Cf. Alexandrescu, G., *Perspective în lupta armată,* Editura U.N.Ap. „Carol I”, Bucureşti, 2006, p. 14-26.

sferei de participare la luptă; integrarea acțiunilor; modificarea raportului dintre spațiu şi timp; creşterea importanței focului; sporirea caracterului decisiv al confruntării; dispersia acțiunilor; diversificarea procedeelor de luptă; convergența formelor principale de luptă; hipertehnologizarea luptătorilor.

Având în vedere că despre terorism s-a scris enorm în ultima perioadă, nu vom insista asupra lui ci vom afirma că marea capacitate de distrugere a mijloacelor moderne a făcut ca, din nefericire, efectele unor acțiuni teroriste să fie devastatoare şi în acest sens deosebit de interesant este punctul de vedere al specialistului militar Vasile Soare: "*Yasotay, un celebru conducător de oşti mongol din perioada de înflorire a Marelui Imperiu, afirma că "atunci când apare un moment de criză, doar 40 de oameni bine aleşi pot zgudui lumea". Cuvintele sale, foarte des citate, reprezintă de fapt esența utilității strategice a forțelor pentru operații speciale (forțele speciale). Această utilitate se regăseşte, în fapt, în două calități: economia de forțe şi gama foarte mare de procedee de luptă, adesea neconvenționale, ce pot fi întrebuințate pentru îndeplinirea unor misiuni a căror importanță se va situa, cel mai adesea, la nivel strategic*" [154].

Dacă ar fi să facem un mic comentariu am spune că pentru a schimba (mai mult decât a zgudui) lumea este nevoie de chiar mai puțin (a se vedea 11 septembrie 2001). Aşa se face că la fel lui Sun Tzu, conducătorul Yasotay este mai actual astăzi decât acum 500 de ani când a trăit şi a emis judecata sa.

Cu certitudine, terorismul este un fenomen care nu poate fi eludat din analiza abordării moderne şi realizării obiectivelor de securitate națională şi internațională iar războiul declanşat împotriva lui este expresia cea mai elocventă a asimetriei în confruntările moderne.

Criza mondială, cu efecte pe toate planurile: economic, financiar, social, politic şi militar are, în opinia noastră, influențe directe asupra evoluției securității la nivel planetar şi implicit asupra securității statelor iar ameliorarea până la dispariția actualei crize, constituie calea către consolidarea stabilității în lume, context în care democrația şi valorile ei, se vor afirma nestingherit. Concomitent, va creşte rolul organismelor internaționale, în evitarea evoluției tensiunilor către conflict violent, beneficiare fiind statele şi comunitatea internațională în ansamblu.

Este un adevăr cu valoare de axiomă că mutații fundamentale în abordarea modernă şi realizarea obiectivelor de securitate s-au produs şi în țara noastră, care, în calitate de membră NATO şi UE, este conectată nemijlocit şi beneficiară a evoluțiilor pozitive din cele două organizații, dar, despre acestea, ne propunem să prezentăm detalii într-o viitoare comunicare ştiințifică.

[154] Vasile Soare, **Forțele speciale. Comandouri aeropurtate în acțiune**, Ed. Ziua, Bucureşti, 2002, p.16.

BIBLIOGRAFIE

[1] Augustin Fuerea, Manualul Uniunii Europene, Ediția a II-a, Ed. Universul juridic, 2004, p.185.
[2] Mircea Cosma, Dimensiunea militară a securității în era globalizării, în "Surse de instabilitate la nivel global şi regional. Implicații pentru România", referat susținut la a IV-a Sesiune de comunicări ştiințifice a U.N.Ap., Bucureşti, 25.11.2004, p.217.
[3] Sun Tzu, Arta Războiului, Ed. Antet XX Press, p.35
[4] Hervé Couteau-Bégarie, Traite de strategie, Ed. Economica, Paris, 1999., p.749
[5] The battlefield of the future – 21st Century Warfare Issues, Air University, capitolul 3, p. 1.
(www.cdsar.af.mil/battle.bftoc.html), vizitat la data de 21.09.2007
[6] Gl.dr. Mircea Mureşan, gl.bg.dr. Gheorghe Văduva, Războiul viitorului, viitorul războiului, Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2004, p. 225.
[7] Gl.lt.dr. Eugen Bădălan (coord.), Concepte strategice şi operative de actualitate, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, Bucureşti, 2004, p. 48.
[8] Vasile Soare, Forțele speciale. Comandouri aeropurtate în acțiune, Ed. Ziua, Bucureşti, 2002, p.16.
[9] PRUS *notes,* Poverty Research Unit at Sussex, Globalisation and Poverty No. 2 June 2001 *www.sussex.ac.uk/Units/PRU/notes2.pdf*

INFLUENȚA LEGILOR ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ŞI EDUCAȚIEI PERMANENTE, ASUPRA CREŞTERII COMPETITIVITĂȚII ABSOLVENTULUI PE PIAȚA MUNCII

Gl.lt. (r). prof. univ. dr. Marin Ilie*

Col. (r). av. dr. Ion Gheorghe**

* Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

** Baroul Bucureşti

Abstract

The laws related to education and lifelong learning elaborated in accordance with the Presidential Commission Strategy and endorsed by the Government within the Parliament are to directly contribute to enhancing graduates' trainining level and competitivity on the workforce market. They are compliant with the Bologna process and therefore all the more important. As a result, the future evolution of the Romanian educational process will testify to the relevance and necessity of these laws.

Analiza cauzelor care au condus la diminuarea performanței în învățământul românesc, a relevat drept principale surse, frecventele modificări ale legilor educației (28 în 10 ani), precum şi lipsa unei strategii pe baza căreia să se elaboreze noile reglementări privind formarea şi dezvoltarea personalității umane, rod al parcurgerii unui sistem profund ancorat în realitățile lumii contemporane.

Urmare a acestor constatări, s-a constituit **Comisia Prezidențială pentru analiza şi elaborarea politicilor în domeniul educației şi cercetării,** care a pornit în ampla acțiune de statuare a unei noi concepții, de la realitatea că abordările pur legislative din domeniul educației, sunt contraproductive, ele introducând tensiuni şi incoerențe în sistem şi de aici concluzia că este necesară o **strategie mai generală**[155] pentru ca o nouă lege, parte a acestei strategii, să introducă schimbări de profunzime, cu un larg orizont, şi fără a cuprinde contradicții şi suprapuneri. Se impune o lege cadru a **Educației Permanente** iar curriculumul să fie centrat pe

[155] Poziția Comisiei Prezidențiale pentru analiza şi elaborarea politicilor în domeniul educației şi cercetării, privind Pachetul de legi ale educației (http://www.presidency.ro/).

competențe astfel: de comunicare (limba română şi două limbi de circulație internațională), de ştiințe şi tehnologie digitală (utilizarea IT), axiologice, managementul vieții personale şi de evoluție în carieră, antreprenoriale, culturale şi abilitatea de a învăța pe tot parcursul vieții. Potrivit aceleaşi Comisii, sunt necesare măsuri de asigurare a calității şi descentralizare în domeniile: financiar, curricular şi resurse umane.

O importanță firească este dată de către Comisie, bugetului[156] pentru cercetare – dezvoltare - inovare (CDI), care a scăzut la noi, pe când în SUA şi principalele țări din UE,în ciuda crizei, acesta a crescut. Se consideră necesară intervenția fermă şi responsabilă a Parlamentului şi Preşedintelui României pentru alocarea bugetului pentru CDI, în vederea realizării Agendei Lisabona[157] şi asigurării competitivității ştiinței româneşti şi dezvoltării sustenabile a țării.

În ampla sa analiză Comisia a investigat cu multă atenție trei surse[158] : datele statistice, trend-urile internaționale şi documente ale Comisiei Europene, Băncii Mondiale, OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development), Fundației Naționale de ştiințe şi Departamentului educației din SUA.

Ca soluții la remedierea actualei situații care „pune în pericol competitivitatea şi prosperitatea”[159] din cauză că sistemul de învățământ este „ineficient, nerelevant, inechitabil şi de slabă calitate”[160], Comisia identifică : restructurarea învățământului preuniversitar, educația timpurie (care devine bun public), un curriculum flexibil şi centrat pe competențe necesare dezvoltării personale şi economiei cunoaşterii, accelerarea descentralizării şi repoziționarea şcolii în comunitate, reformarea politicilor de resurse umane, stimularea educației permanente, modernizarea învățământului superior, modernizarea managementului şi conducerii universităților, finanțarea diferențiată şi flexibilă, constituirea Cadrului Național al Calificărilor, promovare culturii antreprenoriale în învățământul superior, instituirea unui sistem de indicatori de referință şi reorganizarea sistemului de cercetare, în scopul realizării dezideratului „România educației, România cercetării”.

În baza acestor documente elaborate de Comisie, s-a ajuns la cunoscutul **pact național pentru educație şi cercetare**, asupra căruia nu ne vom opri în analiza noastră.

Am simțit nevoia să detaliem aceste prevederi fundamentale cuprinse în cele trei sinteze ale Comisiei (un raport şi două poziții), pentru a ne fundamenta demersul ştiințific privind modul în care Legile învățământului şi educației, elaborate în baza lor, influențează formarea unor absolvenți apți de a fi absorbiți în număr cât mai mare, de piața muncii extinse. Dorim să facem mențiunea că pe tot

[156] Poziția Comisiei Prezidențiale pentru analiza şi elaborarea politicilor în domeniul educației şi cercetării, față de bugetul alocat cercetării, dezvoltării şi inovării pentru anul 2009 (http://www.presidency.ro/)
[157] Şefii de stat şi de guvern reuniți in martie 2000 la Consiliul European de la Lisabona au adoptat Agenda Lisabona (sau Strategia de la Lisabona), menită să transforme, până in 2010, Uniunea Europeană în "cea mai dinamică şi competitivă economie din lume bazată pe cunoaştere". (http://www.euractiv.ro/uniunea-europeana/articles%7CdisplayArticle/articleID_12998/Agenda_Lisabona.html)
[158]Raportul Comisiei Prezidențiale pentru analiza şi elaborarea politicilor în domeniul educației şi cercetării (România Educației, România Cercetării) (http://www.presidency.ro/).
[159] Idem
[160] Ibidem

parcursul comunicării noastre ştiinţifice, nu vom face nici o trimitere la anumite abordări cu nuanţă politică, inclusiv la modul cum au fost trecute prin Parlament (prin asumarea răspunderii guvernului) şi contestaţiile ulterioare, inclusiv sesizarea Curţii Constituţionale, ci ne vom exprima deschis şi cu maxima probitate de care suntem capabili, opiniile legate de beneficiile pe care le intuim pentru absolvenţi. Subliniem necesitatea unei Legi a educaţiei permanente, pentru că despre continuitatea în învăţare, vorbim de mult timp, fără a avea o reglementare în acest sens, în condiţiile în care în Franţa este foarte bine statuată „la formation continue", aşa cum se întâmplă în lumea anglo-saxonă cu consacrata „longlife (lifelong) learning". Experienţa personală a celor aflaţi la catedră, spre exemplu, dovedeşte nevoia contactului permanent cu progresele pe toate planurile, în mod deosebit cele tehnologice, expresivă fiind în acest sens domeniul IT, fără de care este imposibil să se realizeze performanţă în învăţământ.

Modalităţile de realizare a educaţiei permanente şi finalităţile ei sunt, în opinia noastră foarte bine surprinse şi sintetizate, articolele doi şi trei din lege:

„Art.2 (1) Educaţia permanentă reprezintă totalitatea activităţilor de învăţare realizate de-a lungul vieţii, de la educaţia timpurie, până la educaţia după pensionare, în scopul dezvoltării cunoştinţelor, abilităţilor şi competenţelor dintr-o multiplă perspectivă: personală, civică, socială sau ocupaţională.

(2) Educaţia permanentă se realizează în contexte formale, informale şi non-formale. Învăţarea formală se desfăşoară după obiective educaţionale şi curriculum explicit formulate, este intenţională şi presupune înmatricularea cursanţilor şi certificarea rezultatelor învăţării.

Învăţarea informală se referă la acele cunoştinţe, abilităţi şi competenţe dobândite în contextul activităţilor cotidiene, neinstituţionalizate, legate de muncă, mediul social sau de timpul liber, dobândite fără un obiectiv educaţional sau un curriculum explicit formulate.

Învăţarea non-formală se referă la acele cunoştinţe, abilităţi şi competenţe integrate în contextul unor activităţi planificate, instituţionalizate, dar fără obiective educaţionale sau curriculum explicit formulate.

(3) Educaţia permanentă este o responsabilitate a persoanelor, grupurilor, organizaţiilor şi instituţiilor şi este stimulată de către stat.

Art.3 (1) Finalităţile principale ale educaţiei permanente vizează dezvoltarea plenară a persoanei şi dezvoltarea sustenabilă a societăţii.

(2) Educaţia permanentă se centrează pe formarea şi dezvoltarea competenţelor cheie, a competenţelor specifice şi a competenţelor avansate, necesare într-o economie a cunoaşterii şi o societate democratică."[161]

Insistenţa pe **competenţe** este atât de prezentă în tot pachetul de legi încât pe parcursul cercetării noastre vom mai reveni asupra lor. Legea detaliază atribuţiile principalelor factori responsabili ai societăţii pentru a fi asigurat cadrul de desfăşurare a educaţiei permanente, dar noi subliniem **rolul determinant al individului** faţă de propria sa educaţie, care trebuie să devină dominantă, mai ales în zilele noastre când anumite avantaje obţinute în afara unui anumit grad de

[161] Legea educaţiei permanente (http://www.presidency.ro/).

instrucție, deformează imaginea unor tineri în special, care nu mai consideră drept cale spre împlinire educația ci conjunctura, or în opinia noastră cunoaşterea este singurul câştig care durează şi se află permanent la „purtător".

Când vorbim despre absolvenți, facem precizarea că ambele legi (a învățământului preuniversitar şi a celui universitar), folosesc denumirea de absolvent, adăugând nivelul absolvit, astfel : absolvenții învățământului gimnazial, absolvenții învățământului profesional, absolvenții liceului, absolvenții liceelor din filiera vocațională (în preuniversitar)[162] şi absolvenții programelor de studii (art. 8 din Legea învățământului universitar), respectiv, conform Procesului Bologna[163] organizat pe trei cicluri : licență, masterat, doctorat.

Din modul cum sunt formulate la art. 4[164] principiile din învățământul superior, respectiv : al autonomiei universitare; libertății academice; răspunderii publice; asigurării calității; echității; eficienței manageriale şi financiare; transparenței; respectării drepturilor doctrine politice şi libertăților studenților; independenței de ideologii şi religii, rezultă potențiala performanță a absolvenților din învățământul superior, cerută şi suficientă pentru piața extinsă a muncii.

Garanția acestei posibilități este dată de prevederea de la art.7: „Instituțiile de învățământ superior şi programele lor de studii sunt evaluate şi ierarhizate periodic în funcție de calitatea academică a serviciilor efectiv oferite. **Programele de studii care nu corespund standardelor minimale de calitate conform reglementărilor în vigoare intră în lichidare începând cu următorul an universitar.** Orice înmatriculare de noi studenți în aceste programe este considerată infracțiune şi penalizată conform legii. Studenții sunt transferați la alte universități acreditate pe baza unei metodologii elaborate de Ministerul Educației, Cercetării şi Inovării."

Măsurile severe, fără echivoc şi oportune, asigură menținere la înalți indici de calitate a învățământului, astfel încât absolventul nostru să se situeze la standardele solicitate oriunde în Europa şi în lume.

Toate acestea se asigură conform Art.26[165]: „Programul de studii universitare reprezintă un set de unități curriculare de predare, învățare, cercetare, aplicații practice şi evaluare planificate astfel încât să ducă la o calificare universitară certificată printr-o diplomă şi printr-un supliment de diplomă. Curriculumul programului de studiu se stabileşte astfel încât să maximizeze şansele obținerii calificării dorite şi se aprobă de către senatul universitar. **Concordanța dintre curriculum şi calificarea oferită de programul de studiu este un aspect esențial al asigurării calității**. Programele de studii universitare sunt grupate pe domenii de studii şi sunt organizate pe trei cicluri de studiu: licență, masterat, doctorat. Programele de studii universitare se finalizează, după

[162] Legea învățământului preuniversitar (http:// presidency.ro/).www)
[163] Pe data de 19 iunie 1999, la un an după Declarația de la Sorbona, Miniştrii responsabili pentru învățământul superior din 29 de țări europene au semnat Declarația de la Bologna, convenind asupra a şase obiective comune importante pentru dezvoltarea coerentă şi armonioasă în domeniul învățământului superior pentru anul 2010.(http://www.edu.ro/index.php/articles/c788/)
[164] Legea învățământului:// universitar (http presidency.ro/).www)
[165] Idem

caz, **cu lucrare de licență, disertație de master sau teză de doctorat."** Sesizăm imediat concordanța deplină dintre această lege şi Procesul Bologna.

Am prezentat câteva dintre principalele probleme din documentele **Comisiei Prezidențiale pentru analiza şi elaborarea politicilor în domeniul educației şi cercetării**, precum şi din **Legile învățământului şi educației permanente,** cu consecințe directe asupra creşterii performanțelor absolventului şi implicit asupra competitivității sale pe piața muncii. Chiar dacă vor mai suferi modificări când vor deveni definitive, acum aflându-se în fază de proiect, aceste documente sunt o premisă a sporirii calitative a întregului învățământ românesc, aspecte pe care le vom detalia într-o viitoare comunicare ştiințifică.

BIBLIOGRAFIE

1. Raportul Comisiei Prezidențiale pentru analiza şi elaborarea politicilor în domeniul educației şi cercetării (România Educației, România Cercetării) (http://www.presidency.ro/).
2. Poziția Comisiei Prezidențiale pentru analiza şi elaborarea politicilor în domeniul educației şi cercetării, privind Pachetul de legi ale educației (http://www.presidency.ro/).
3. Poziția Comisiei Prezidențiale pentru analiza şi elaborarea politicilor în domeniul educației şi cercetării, față de bugetul alocat cercetării, dezvoltării şi inovării pentru anul 2009 (http://www.presidency.ro/)
4.http://www.euractiv.ro/uniunea-europeana/articles%7CdisplayArticle/articleID_12998/Agenda_Lisabona.html
5. Legea educației permanente (http://www.presidency.ro).
6. Legea învățământului preuniversitar (http://www.presidency.ro).
7. Legea învățământului:// universitar (http presidency.ro/).www)
8. http://www.edu.ro/index.php/articles/c788

ASPECTE JURIDICE ŞI CONSECINȚE ALE IMPLICĂRII COPIILOR ÎN CONFLICTELE ARMATE ÎN CALITATE DE COMBATANȚI

Consilier juridic Dumitrescu Laura-Andreea

Direcția pentru relația cu Parlamentul şi asistență juridică

Abstract

Children are particularly affected by the involvement in armed conflict. Despite the fact that more international legal instruments were adopted for their protection, steps have been taken to encourage states to stop using children in armed forces and groups, and projects on the implications within areas such as disarmament, demobilization, reintegration - rehabilitation and humanitarian assistance were funded. The use of child soldiers in military conflicts can have long-term consequences for those involved and can affect the psychological, physical and social evolution.

O problemă tot mai des semnalată în ultimii ani este implicarea copiilor în conflicte armate, deşi la nivel internațional au fost adoptate mai multe instrumente juridice pentru protecția acestora, au fost întreprinse demersuri pentru încurajarea statelor de a adopta măsuri eficiente pentru a asigura protecția copiilor împotriva consecințelor conflictelor armate, pentru a pune capăt folosirii copiilor în forțele armate şi în grupurile armate şi au fost finanțate proiecte cu privire la implicațiile asupra unor domenii, precum dezarmare, demobilizare, reintegrare - reabilitare şi asistența umanitară.

În „*Orientările Uniunii Europene privind copiii şi conflictele armate*”[1] se consideră că impactul conflictelor armate asupra generațiilor viitoare poate conține germenii continuării sau reizbucnirii conflictelor, pornindu-se de la ideea că, în situații de conflict armat, copiii sunt aceia care au de suferit în mod disproporționat, într-o multitudine de feluri şi cu efecte pe termen lung, în condițiile în care *Convenția privind drepturile copilului* a fost ratificată aproape la nivel universal, dar este departe de a fi aplicată în mod universal. Pentru a înțelege

amploarea acestui fenomen, este necesar să menționăm că, potrivit unor estimări, doar în decursul ultimei decade, conflictele armate au costat viața a peste două milioane de copii şi au mutilat alte şase milioane.

Organizațiile umanitare şi cele care militează pentru protecția copiilor au atras atenția tot mai insistent asupra influenței avute de conflictele armate asupra copiilor şi au semnalat un fenomen tot mai periculos prin consecințe, cel al *copiilor-soldați*, care potrivit unor estimări ale Organizației Națiunilor Unite ar fi ajuns în anul 2005 la peste 300 000 în întreaga lume, iar în prezent ar fi scăzut la 250 000, potrivit unui raport înaintat de emisarul special ONU, *Radhika Coomaraswamy*, Consiliului pentru Drepturile Omului de la Geneva. În raport se precizează că, deşi numărul copiilor implicați în conflicte armate a scăzut, totuşi progresele înregistrate în sensul reducerii sau chiar eliminării fenomenului sunt încă lente în ceea ce îi priveşte pe copiii care luptă în forțe armate din diferite state sau care sunt victime ale participării lor la conflictele armate.

Recrutarea copiilor soldați reprezintă o practică deseori întâlnită în zonele de conflict armat care constă în implicarea acestora în mod direct în operații militare până la împlinirea vârstei majoratului. Pe plan internațional există un consens din ce în ce mai larg asupra faptului că recrutarea forțată sau obligatorie a copiilor – fete şi băieți sub vârsta de 18 ani – şi folosirea lor de către forțele armate şi grupările armate sunt ilegale şi constituie una din cele mai grave forme de exploatare a copiilor. Un argument în acest sens îl reprezintă şi modul în care explică psihologii „avantajele" oferite de recrutarea copiilor: aceştia sunt cei mai eficienți soldați din lume, pentru că nu au conştiința răului, fiind cel mai des recrutați înainte de a putea face distincția dintre bine şi rău, putând fi îndoctrinați şi ucigând fără să stea pe gânduri şi fără să regrete, ca şi când s-ar juca. De exemplu, ca o expresie juridică a acestor considerente care țin de lipsa discernământului acestora, Curtea Penală Internațională nu are competență în cazul persoanelor care nu au împlinit vârsta de 18 ani în momentul comiterii crimei de genocid, potrivit art. 26 din Statutul Curții Penale Internaționale. Aceasta se explică şi prin faptul că, prin crima de genocid se înțelege acea faptă săvârşită cu „intenția de a distruge, în întregime sau parțial, un grup național, etic, rasial sau religios"2. În aceste circumstanțe este unanim acceptat în dreptul internațional că procedura judiciară nu este cea mai bună soluție pentru copiii suspectați, acuzați sau învinuiți de infracțiuni ale legii penale, considerându-se că procedurile extrajudiciare, de tipul programelor comunitare, în special de supraveghere şi orientare, pot să răspundă mai bine imperativului interesului copilului, chiar şi în cazul delictelor celor mai grave.

În acelaşi timp, folosirea copiilor soldați în conflicte militare poate avea consecințe pe termen lung pentru cei implicați, afectându-le evoluția psihologică, fizică şi socială. Impactul unor astfel de evenimente poate determina efecte greu de prevăzut nu doar la nivelul individului, dar şi asupra procesului de dezvoltare, stabilitate, prosperitate şi democratizare a societății.

Referitor la protecția acordată copiilor implicați în conflicte armate, trebuie menționate cele mai semnificative instrumente juridice internaționale în domeniu:

- ***Convenția cu privire la drepturile copilului adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989***, ratificată de România prin *Legea nr. 18/1990*;
- ***Protocolul facultativ la Convenția privind drepturile copilului referitor la implicarea copiilor în conflicte armate***, semnat de România la 6 septembrie 2000, ratificată prin *Legea nr. 567/2001*;
- ***Rezoluția Consiliului de Securitate nr. 1539/2004, Copiii şi conflictele armate***;
- ***Rezoluția Consiliului de Securitate nr.1612/2005, Copiii şi conflictele armate***;
- ***Rezoluția Consiliului de Securitate nr.1882/2009, Copiii şi conflictele armate***;
- ***Statutul Curții Penale Internaționale, adoptat la Roma la 17 iulie 1998***, ratificat prin *Legea nr. 111/2002*;

De asemenea, dreptul internațional umanitar asigură protecția populației civile, inclusiv copii, în timpul conflictelor armate. Între actele internaționale relevante în domeniu trebuie menționate următoarele:

- ***Convențiile internaționale pentru protecția victimelor de război, încheiate la Geneva, la 12 august 1949, ratificate prin Decretul nr. 183/1954;***
- ***Protocolul adițional la convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale nr. 1/1977, ratificat prin Decretul CPUN nr. 224/1990;***
- ***Protocolul adițional la convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate fără caracter internațional nr. 2/1977, ratificat prin Decretul CPUN nr. 224/1990.***

În perioada ce a urmat celui de-al doilea război mondial, se poate constata că, deşi *Convențiile de la Geneva* şi *Protocoalele adiționale* la acestea prevăd protecția persoanelor civile în timp de război, inclusiv protecția acordată copiilor, totuşi nu există o unitate din punct de vedere terminologic fiind utilizate următoarele noțiuni: ,,copii", ,,adolescenți", ,,copiii cu vârsta mai mică de 12 ani", ,,copii cu vârsta mai mică de 15 ani", ,,persoanele cu vârsta mai mică de 18 ani", sau ,,minori"[3]. Desigur că diversitatea terminologică a determinat şi lipsa unor definiții legale, doctrina şi jurisprudența încercând să aducă unele clarificări prin raportare la dreptul internațional.

În consecință, dacă până în anul 1977, în dreptul internațional umanitar nu era consacrată o definiție a noțiunii de copil, ulterior, prin dispozițiile art. 77 alin. (2) din *Protocolul adițional I la convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale*[4], este consacrată pentru prima dată noțiunea de *copii participanți la un conflict armat*. Acest articol statuează că părțile într-un conflict armat se obligă să ia ,,toate măsurile posibile în practică pentru ca copiii de până la 15 ani să nu participe direct la ostilități, mai ales abținându-se să îi recruteze în cadrul forțelor lor armate. Atunci când acestea

încorporează persoane care au mai mult de 15 ani dar mai puțin de 18, Părțile în conflict vor încerca să acorde prioritate celor mai în vârstă".

Protocolul adițional II la convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate fără caracter internațional[5] conține, de asemenea, prevederi cu privire la protecția acordată copiilor pe timpul acestui tip de conflict şi, în ceea ce priveşte problematica abordată în acest articol, este stabilită interdicția recrutării copiilor sub vârsta de 15 ani în forțele sau grupurile armate şi participării la ostilități, potrivit dispozițiilor art. 4 alin. (3) lit. c).

Un nou progres din punct de vedere juridic s-a realizat prin adoptarea *Protocolului facultativ la Convenția privind drepturile copilului referitor la implicarea copiilor în conflicte armate*[6]. În acest sens, tratatul menționat prevede că statele părți vor lua toate măsurile necesare pentru ca membrii forțelor armate, care nu au împlinit vârsta de 18 ani, să nu participe direct la ostilități (art.1), iar persoanele care nu au împlinit vârsta de 18 ani să nu constituie obiectul înrolării obligatorii în cadrul forțelor armate ale statului (art. 2). Prin opoziție cu înrolarea voluntară, care este admisă în anumite condiții, înrolarea forțată este interzisă, conform art. 4 din protocol, articol prin care este stabilită interdicția pentru grupurile armate, distincte de forțele armate ale unui stat, de a înrola sau utiliza pentru ostilități persoane sub 18 ani. Potrivit dispozițiilor menționate, statele părți la protocol se angajează să ia toate măsurile necesare, în special măsuri de ordin juridic, pentru interzicerea şi sancționarea penală a faptelor de înrolare şi utilizare a acestor copiilor de către grupuri armate, distincte de forțele armate ale statului.

Potrivit dispozițiilor art. 3 alin. (3), statele în care este permisă înrolarea în forțele armate naționale până la vârsta de 18 ani trebuie să prezinte garanții minime că sunt îndeplinite în mod cumulativ următoarele condiții: înrolarea este voluntară, se efectuează cu consimțământul şi în cunoştința de cauză a părinților sau tutorilor legali, persoanele sunt pe deplin informate cu privire la îndatoririle care le revin în cadrul serviciului militar şi furnizează o dovadă credibilă a vârstei înainte de a fi acceptate în serviciul militar național. Chiar dacă principalul scop al acestor dispoziții îl reprezintă completarea necesarului de forțe ale unui stat în perioade de conflict, totuşi în principiu, poate să reprezinte şi o soluție pentru menținerea unei armate numeroase pe timp de pace.

De asemenea, statele semnatare ale protocolului se obligă să ridice vârsta minimă de recrutare voluntară în raport cu cea stabilită prin dispozițiile art. 38 alin. (3) din *Convenția privind drepturile copilului*, conform cărora „statele se vor abține de a înrola în forțele lor armate persoane care nu au împlinit vârsta de 15 ani. Atunci când încorporează persoane mai mari de 15 ani, dar mai mici de 18 ani, statele părți se vor strădui să înroleze, cu prioritate, pe cei mai în vârstă."

În studiul *Centrului pentru Controlul Democratic al Forțelor Armate* (DCAF)[7] de la Geneva, intitulat „*Copii soldați*" (2006), analizându-se cauzele care determină înrolarea voluntară a copiilor erau identificate următoarele:

- politice şi de securitate - abuzuri la care sunt supuşi de către forțele guvernamentale sau neguvernamentale, situații de conflict, invazie sau ocupație;

- economice şi sociale - sărăcia, şomajul, lipsa unei educații, violența domestică sau exploatarea în cadrul familiei;
- nevoia de protecție - pierderea familiei sau a căminului, hărțuire şi discriminare împotriva lor sau a familiilor lor;
- culturale - sisteme de valori care preamăresc viața militară, presiunea anturajului;
- ideologice - lupta pentru ceea ce se consideră a fi "o cauză justă";
- personale - obținerea de privilegii de care beneficiază militarii, ca de exemplu educație, bani, poziție socială.

Sintagma „copii-soldați", deşi tot mai des folosită în ultimul deceniu, nu are şi o definiție din punct de vedere juridic, conținutul acesteia putând fi dedus din actele internaționale care delimitează cadrul legal în care este posibilă înrolarea în rândurile forțelor armate ale unui stat înaintea vârstei de 18 ani şi care stabileşte interdicția folosirii copiilor de către grupuri armate, distincte de forțele armate ale statului. Studiul DCAF citat anterior, consideră că, prin sintagma copil-soldat se înțelege o persoană sub vârsta legală, care este fie membru al forțelor armate ale unei țări, fie al unor forțe sau grupuri armate, regulate sau neregulate, fie asociat acestora, indiferent dacă este sau nu implicat într-un conflict armat. Copiii soldați îndeplinesc diverse funcții, de la participarea la ostilități la acordarea de sprijin logistic. Ei pot fi exploatați şi în alte moduri, de exemplu ca sclavi sexuali. În cele mai multe cazuri, recrutarea copiilor se face cu forța, în mod obligatoriu, existând cazuri de înrolare forțată în forțele armate sau grupări armate prin răpire şi prin amenințarea cu forța sau prin folosirea forței şi a altor mijloace de represiune împotriva membrilor familiei.

Recrutarea forțată a copiilor soldați încalcă o serie de drepturi fundamentale ale omului, inclusiv dreptul la protecție „împotriva tuturor formelor de violență fizică sau mentală, rănire sau abuz", prevăzut de art. 19 din *Convenția privind drepturile copilului*. Printre motivele pentru care se practică recrutarea forțată a copiilor soldați, studiul DCAF enumera: aceştia primesc o soldă mai mică decât soldații obişnuiți; pot fi folosiți cu uşurință în luptă şi sunt uşor de manipulat; în mod normal nu constituie o amenințare la adresa conducătorilor; pot reprezenta o problemă de conştiință pentru forțele inamice; pot fi uşor determinați să se implice în activități ilicite, precum diferite forme de trafic, sau să fie exploatați ca sclavi sexuali de către soldați; sau, pur şi simplu contribuie la mărirea efectivelor dacă numărul de soldați adulți scade, în special în situații de conflict prelungit.

O altă problemă care necesită a fi detaliată este aceea a măsurii în care copii-soldați au calitatea de combatanți în sensul definit de dreptul internațional umanitar. Conform dispozițiilor *Convențiilor de la Geneva*, copiii reprezintă o categorie de persoane care beneficiază de protecție specială, fiind considerată, alături de femei, foarte vulnerabilă în caz de conflict armat. Cu titlu de exemplu, amintim unele dispoziții din *Convenția a IV-a de la Geneva privitoare la protecția persoanelor civile în timp de război* care prevăd măsuri de protecție a copiilor, pentru ca cei sub vârsta de 15 ani, deveniți orfani sau despărțiți de familie din cauza operațiilor militare să nu fie părăsiți şi pentru a înlesni facilitarea întreținerii

acestora, educării şi practicării religiei lor (art. 24); măsuri pentru identificarea copiilor şi stabilirea filiației, măsuri preferențiale în ceea ce priveşte asigurarea hranei, îngrijirilor medicale şi protecție cu privire la urmările războiului (art. 50).

Protocolul adițional I la Convențiile de la Geneva reglementează mult mai complex problematica referitoare la protecția copiilor în timpul conflictelor armate cu caracter internațional. Prin aceste dispoziții se intenționa protecția acestora față de eventualele abuzuri ale puterii de ocupație, împotriva utilizării lor în conflictele armate şi a reglementării relațiilor dintre copii şi partea în puterea căreia se află[8]. Sediul materiei se află în art. 77 şi 78 din *Protocol*, conform cărora copiii trebuie că facă obiectul unui respect special şi trebuie că fie protejați împotriva oricărei forme de atentat la pudoare. Aşa cum am precizat şi anterior, la art. 77 alin. (2) sunt reglementate măsurile posibile pentru a se împiedica participarea în mod direct a copiilor sub 15 ani la ostilități; de asemenea, în următoarele alineate sunt prevăzute reguli cu privire la situația în care aceştia sunt arestați, deținuți sau internați pentru motive în legătură cu conflictul armat, precum şi interdicția executării unei condamnări la moarte pentru infracțiuni în legătură cu conflictul armat în cazul persoanelor sub 18 ani. Totodată, avându-se în vedere practica de a transfera copiii în statele vecine pentru a fi folosiți la diferite munci, fie pentru a fi deznaționalizați, art.78 din *Protocol* fixează limitele în care se poate realiza evacuarea copiilor într-o țară străină.

În definirea copiilor-soldați este dificil de stabilit linia de demarcație între copiii, în sens generic protejați de dreptul umanitar, şi această categorie specifică, al cărei statut este dublat de cel de combatant în conflictul armat, aşa cum este acesta definit în art. 4 din *Convenția a III-a de la Geneva privitoare la tratamentul prizonierilor de război* şi în art. 43-44 din *Protocolul adițional I*. În aceste acte internaționale cele două categorii, copiii şi combatanții, sunt reglementate în mod distinct, fapt care corespundea realităților istorice ale timpului, fenomenul copiilor-soldați fiind o realitate consacrată prin acte internaționale ulterioare, respectiv prin *Protocolul facultativ la Convenția privind drepturile copilului referitor la implicarea copiilor în conflicte armate*, aşa cum am prezentat anterior.

Astfel, conform *Convenției a III-a* combatanții reprezintă orice membru al forțelor armate cu excepția personalului sanitar şi religios, iar art. 4 detaliază categoriile subsecvente: membrii forțelor armate ale părților aflate în conflict, membrii milițiilor şi corpurilor de voluntari care fac parte din forțele armate, precum şi membrii altor miliții şi corpuri de voluntari, inclusiv cei din mişcările de rezistență organizate dacă îndeplinesc următoarele condiții: au un comandant care răspunde de subordonații săi, au un semn distinctiv fix care poate fi recunoscut de la distanță, poartă arme în mod deschis, se conformează legilor şi obiceiurilor războiului. *Protocolul adițional I* aduce o serie de precizări suplimentare pentru noțiunile folosite deja în Convenții. Conform art. 43 din acesta, combatanții, adică cei care au dreptul de a participa direct la ostilități, sunt acele forțe armate ale unei părți aflate în conflict, respectiv toate forțele, toate grupurile şi toate unitățile armate şi organizate care sunt puse sub comandă, care răspunde de conduita subordonaților săi, care sunt supuse unui regim de disciplină

internă, care să asigure respectarea regulilor de drept internațional aplicabile conflictelor armate.

Fenomenul copiilor-soldați a fost o problemă aflată şi în atenția *Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite*, care a adoptat o poziție de condamnare fermă a încălcării regulilor internaționale care interzic recrutarea şi folosirea copiilor în conflictele armate şi îndemnase toate părțile implicate, nu doar statele, ci şi actorii non statali, cum ar fi grupurile armate implicate într-un conflict armat intern, să înceteze asemenea practici.

În august 2000, Consiliul de Securitate a atras atenția, prin *Rezoluția nr. 1314/2000*[9], asupra faptului că violările sistematice, flagrante şi generalizate ale dreptului internațional umanitar şi dreptului drepturilor omului, bineînțeles şi cel referitor la dreptul copilului, în situațiile de conflict armat "pot să constituie o amenințare la adresa păcii şi securității internaționale". Această calificare ar permite teoretic Consiliului de Securitate să recurgă la măsurile prevăzute în articolul 41 din Carta Națiunilor Unite în ceea ce priveşte măsurile coercitive pentru a garanta aplicarea dreptului care protejează copiii.

Prin adoptarea *Rezoluției nr. 1379/2001*[10] se cerea Secretarului General să includă în raportul său anual lista părților la conflicte armate care recrutează şi folosesc copii încălcând obligațiile internaționale care le revin. Raportul din 2005 a cuprins un număr de 42 de entități implicate în conflicte armate din 11 țări. *Rezoluția nr.1539/2004*[11] cerea fiecărei părți menționate în listă să pregătească planuri de acțiune pentru a opri recrutarea şi folosirea copiilor. Pe de altă parte, cerea Secretarului general să pregătească un plan de instituire a unui mecanism sistematic şi cuprinzător de monitorizare şi informare privind recrutarea şi folosirea copiilor soldați, precum şi alte abuzuri comise împotriva copiilor afectați de conflicte armate. Ulterior, *Rezoluția nr.1612/2005*[12] cerea punerea imediată în aplicare a acestui mecanism. În iunie 2006, a fost prezentat Consiliului de Securitate primul raport de țară, care examina situația din Republica Democrată Congo.

Recent, prin *Rezoluția nr. 1882/2009*[13], Consiliul de Securitate al ONU a condamnat cu fermitate toate încălcările dreptului internațional care implică recrutarea şi folosirea copiilor de către părțile la un conflict armat, precum şi uciderea, violul şi alte violențe sexuale, răpiri, atacuri împotriva şcolilor sau spitalelor, precum şi refuzul accesului ajutorului umanitar de către părțile la conflictele armate şi toate celelalte încălcări ale dreptului internațional comise împotriva copiilor aflați în situații de conflict armat. Totodată, este reafirmat faptul că mecanismul de monitorizare şi de raportare va continua să fie pus în aplicare în situațiile enumerate în anexele la rapoartele Secretarului General privind copiii şi conflictele armate, în conformitate cu principiile enunțate în *Rezoluția nr.1612/2005*.

Prin această rezoluție sunt invitate statele membre ale ONU să ia măsuri decisive şi imediate împotriva persoanelor acuzate de încălcări şi abuzuri comise împotriva copiilor aflați în situații de conflict armat, şi pentru a aduce în fața justiției persoanele responsabile de aceste încălcări care sunt interzise în conformitate cu dreptul internațional aplicabil, prin intermediul sistemelor

naționale de justiție, şi, după caz, mecanismele internaționale de justiție, instanțele penale şi tribunale.

La rândul său, *Uniunea Europeană* a elaborat o serie de poziții comune, dar şi orientări referitoare la copii şi conflictele armate, prin care se cere ca misiunile desfăşurate de Uniune în afara frontierelor să ia în considerare statutul copiilor din zonele de conflict, inclusiv în cadrul programelor de prevenire şi alertă timpurie. În acest sens, se consideră că, în statele în care UE este angajată în operații de gestionare a situațiilor de criză, şi ținându-se seama de mandatul operației şi de mijloacele şi de capacitățile de care dispune, planificarea operațională ar trebui să ia în considerare, după caz, nevoile specifice ale copiilor. Conform rezoluțiilor relevante ale Consiliului de Securitate al ONU, UE acordă o atenție specială protecției, bunăstării şi drepturilor copiilor implicați în conflicte armate, atunci când ia măsuri de menținere a păcii şi a securității.

În ceea ce priveşte elaborarea de norme şi aplicarea acestora trebuie subliniat faptul că dispozițiile cu privire la copiii soldați evoluează progresiv în sensul asigurării unei protecții complete în mai multe domenii. De exemplu, se pune tot mai mult accent pe obligativitatea, pentru statele care au folosit copii soldați, să îi demobilizeze şi să îi integreze în societate, fie reunindu-i cu familiile lor, fie oferindu-le accesul într-un program de formare profesională sau acordându-le alte forme de sprijin. În acest sens, art. 3 alin. (2) din *Protocolul facultativ la Convenția privind drepturile copilului referitor la implicarea copiilor în conflicte armate* cere statelor părți să facă o declarație obligatorie în momentul ratificării, care să indice vârsta minimă de la care este permisă înrolarea voluntară în forțele armate naționale şi să descrie garanțiile prevăzute pentru a veghea ca această înrolare să nu fie forțată sau realizată prin constrângere. În acelaşi timp există şi o serie de mecanisme de punere în practică a măsurilor adoptate în acest domeniu. Mecanismele punitive includ tribunale pentru judecarea persoanelor fizice şi sancțiuni împotriva statelor, grupărilor sau indivizilor care folosesc copii soldați, ca de exemplu: tribunalele internaționale speciale pentru Rwanda şi Iugoslavia, Tribunalul Penal Internațional, tribunale speciale pentru Timorul de Est, Sierra Leone şi Cambogia. Tribunalul Penal Internațional de la Haga este primul tribunal penal internațional cu caracter permanent, creat în baza unui tratat. Jurisdicția acestuia se limitează la cele mai grave infracțiuni care afectează comunitatea internațională, printre care genocidul, crimele împotriva umanității şi crimele de război. Thomas Lubanga, conducătorul unei miliții din Republica Democratică Congo, a fost arestat şi transferat către Tribunalul Penal Internațional în 2006 şi este acuzat de crime de război legate de recrutarea şi înrolarea copiilor sub 15 ani şi folosirea lor pentru a lua parte activă la ostilități. Joseph Kony, conducătorul Armatei de Rezistență a Domnului din Uganda, are 33 de capete de acuzare cu răspundere penală individuală, între care şi recrutarea forțată a copiilor.

Mai mult chiar, fapta de a proceda la recrutarea şi înrolarea copiilor de vârstă mai mică de 15 ani în forțele armate naționale sau de a-i face să participe activ la conflicte, indiferent dacă prezintă sau nu caracter internațional, este considerată crimă de război, conform art. 8 din *Statutul Curții Penale Internaționale*.

Alături de acest tip de mecanisme mai funcționează şi mecanismele de monitorizare care au drept scop popularizarea problemei folosirii copiilor soldați, precum şi mecanismele de dezvoltare a competențelor şi întărirea capacităților care îşi propun să conştientizeze şi să sensibilizeze publicul larg cu privire la problemele legate de existența copiilor soldați şi să identifice soluții pentru problemele specifice anumitor țări sau regiuni.

În acest sens, *Coaliția pentru oprirea folosirii copiilor soldați* a elaborat ample rapoarte globale privind copii soldați în anul 2001, 2004 şi 2008[14], care nominalizează state care recrutează copii soldați, între care amintim: Armenia, Australia, Burundi, Bolivia, Cuba, Somalia, Sudan, Paraguay, Uganda, dar şi Marea Britanie şi SUA; grupări militare şi miliții sprijinite de guvern, ca de exemplu în state precum Somalia, Columbia, Zimbabwe sau Uganda; sau grupări armate neguvernamentale, diferite tipuri de forțe de opoziție, cum ar fi cele regionale, rebele sau teroriste, de exemplu, în Afghanistan, Cecenia, Columbia, Republica Democrată Congo, India, Laos, Nepal, Nigeria, Sri Lanka, Sudan, Yemen şi Uganda. Raportul global din anul 2008 subliniază ca un aspect pozitiv scăderea numărului de conflicte armate şi, implicit, reducerea participării copiilor soldați la acestea, dar semnalează totodată că, la nivel mondial, exista un număr de aproximativ 86 de state în care într-o formă sau alta sunt implicați copiii în conflictele armate.

Rezolvarea problematicii copiilor soldați presupune nu doar existența instrumentelor juridice necesare pentru reducerea sau eliminarea acestui fenomen, ci şi o abordare politică multidisciplinară, globală şi pe termen lung, care să se axeze pe mecanisme de prevenire, elaborare de norme juridice, aplicarea acestora şi programele de *Dezarmare, Demobilizare şi Reintegrare (DDR)*.

În cazul unor stări de conflict armat sau postconflict, programele de Dezarmare, Demobilizare şi Reintegrare (DDR) sunt principalul instrument de rezolvare a problemei copiilor soldați după demobilizarea acestora, aplicate separat şi independent de programele DDR pentru adulți.

Programele care privesc Dezarmarea implică strângerea armelor din zona de conflict, fără a fi neapărat necesar ca aceasta să preceadă demobilizarea şi reintegrarea, mai ales că mulți copii soldați nu poartă ei înşişi arme şi cu atât mai mult în cazul fetelor asociate cu grupările armate, care, în cele mai multe cazuri, nu iau parte efectiv la lupte.

Demobilizarea se referă la eliberarea formală şi controlată a soldaților din armată sau dintr-o grupare armată. Demobilizarea copiilor trebuie să aibă obiective clare precum verificarea participării copilului la conflictul armat, stabilirea identității copilului pentru găsirea familiei, evaluarea nevoilor prioritare şi furnizarea de informații despre procesul de reintegrare.

Programele de Reintegrare presupun un timp îndelungat, încercând să ofere copiilor o alternativă viabilă la implicarea în conflicte armate şi să îi ajute să îşi reia viața în cadrul comunității. Integrarea presupune reunificarea familiei sau găsirea unui cămin, asigurarea educației şi a formării profesionale, crearea strategiilor adecvate pentru acordarea de sprijin financiar şi pentru mijloacele de trai şi, în unele cazuri, acordarea de asistență psihologică.

Din analiza cadrului juridic incident acestei materii şi din studiile realizate pe această temă a rezultat că, în scopul diminuării folosirii copiilor soldaţi este importantă coordonarea, la nivel politic şi diplomatic, a acţiunilor diferitelor organizaţii internaţionale pentru a determina statele, dar şi actorii nonstatali să aplice normele, standardele, instrumentele internaţionale şi regionale în domeniul drepturilor omului şi al dreptului internaţional umanitar şi, totodată, să adopte măsuri eficiente pentru protejarea copiilor împotriva efectelor conflictelor armate, să împiedice folosirea copiilor în forţele armate sau în grupurile armate.

Bibliografie

[1] http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/fd/droi20080123_hrd_003/DROI20080123_HRD_003sk.pdf
[2] Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 211 din 28.03.2002
[3] Convenţia a IV-a cu privire la protecţia persoanelor civile în timp de război, art.17; 50)1),(2),(3),(4); 132, 24(1),(3); 94(2); 14(1); 23(1); 38; 50(5); 68(4),(5); 51(21; 76(5).
- Protocolul Adiţional I, art. 70(1); 77(1),)2),(5); 78.
- Protocolul Adiţional II, art.4(3); 6(4).

[4] Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 68 din 14.05.1990
[5] Ibidem
[6] Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 692 din 31.10.2001
[7] http://www.dcaf.ch/publications/kms/details.cfm?lng=en&id=26088&nav1=5
[8] Ionel Cloşcă şi Ion Suceavă, Tratat de drept internaţional umanitar, Asociaţia Română de Drept Umanitar, Bucureşti, 2000, p.524
[9] http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/604/03/PDF/N0060403.pdf?OpenElement
[10] http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/651/10/PDF/N0165110.pdf?OpenElement
[11] http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/318/63/PDF/N0431863.pdf?OpenElement
[12] http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/318/63/PDF/N0431863.pdf?OpenElement
[13] http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/442/14/PDF/N0944214.pdf?OpenElement
[14] http://www.child-soldiers.org/home

SOME MANAGEMENT ASPECTS OF AN OVERLOOKED RESOURCE – ENVIRONMENT – AS CONCERN FOR EUROPE'S SECURITY

MAFTEI LUCIAN

Logistic Directorate/General Staff

Abstract

Ca parte componentă a conceptului de management al resurselor pentru apărare, managementul resurselor materiale se relaţionează în multe privinţe cu rezultatul gestionării provocărilor pe care mediul înconjurător le aduce în preocupările cotidiene ale ultimilor ani.

Mediul înconjurător influenţează în mod hotărâtor zonele de desfăsurare ale acţiunilor militare şi este analizat de teoreticieni şi estimat de comandanţi, deopotrivă, atunci când se urmăreşte luarea unei decizii. Se apreciază că legătura între mediul înconjurător şi aspectele care pot generea mutaţii în ceea ce priveşte securitatea la nivel de regiune trebuie studiată, pentru a identifica ameninţările, riscurile şi posibilelele modalităţi de a le contracara.

The global crisis and some new and re-emerging threats and challenges spiraling out of control, which coupled with escalating violence and poverty, threaten to cripple entire communities and countries, represent the beginning of the 21st century. To tackle this crisis, it is currently essential that the international democratic community works to access and harness as many resources and partners as possible. One of the given resources often overlooked and underestimated, is the **environment** in which we are leaving, working, creating, so in one word existing. Speaking about the environment subject will lead us undubtfully to another major concern of nowadays society which is **security**.

Those above mentioned subjects are emerging from and influencing each other, and therefore they are one of the major concerns of the entire world, but nevertheless of the old continent where we are living, Europe too.

The cross-border character of environmental issues has led the international community to take an active role in initiating environmental projects not only to further social and economic development, but also to promote security and stability. As a consequence, co-operation in the area of natural resources and environment protection become the most efficient tool towards the establishment of political co-operation, both in the European region and in a trans-boundary context, as well as a good basis for prevention of certain potential conflicts. Therefore, consensus is emerging that cooperative and effective management of natural resources, and national, regional, and international security, are closely linked. For this reason, OSCE has initiated a process to better integrate environment into peace building and multilateral action in the regions of South-Eastern Europe. These regions are in the midst of tectonic political and economic shifts, with substantial environmental and social consequences. Managing these transitions peacefully is a goal high on the priorities of decision makers, both in the region and internationally.

In order to have an understanding of the general concepts of environment and security a good approach is to start with some definitions and explanation of terms. Although there are a lot of definitions regarding the environment and security, we will use the Webster dictionary definitions considering this as a unanimous acceptation of these words. Using this source we will see that the environment *is the surrounding nature composed of the sum of the external factors in which flora, fauna and other things exist* (1). Security *is the fact of being protected by any danger; a filling of trust and quiet which is given to someone by the absence of any danger* (2). And finally, the collective security *is a status of the states relationships created by overtaking through treaties, some common defensive measures against an aggression* (3).

Environment concerns for Europe

The most concerned organization about the environment in Europe is the European Union (EU). EU commission's overall environmental policy is set out in the Fifth Environmental Action Program. A cornerstone of this program is achieving sustainability - meeting our generation's needs without compromising the ability of future generations to meet theirs. As its title *"Towards Sustainability"* implies, the program sets long-term objectives and focuses on a global approach. It is underpinned by two major principles. According to the first one, environmental dimension must be integrated into all major policy areas. It specifically targets five sectors: industry, energy, transport, agriculture and tourism. The second one stipulates that the command-and-control approach must be replaced with a sharing of responsibility between the various parties involved - governments, industry and the public.

This approach was reinforced by the 1997 Treaty of Amsterdam, which represented a breakthrough in addressing environmental issues at the European level. The Treaty enshrined sustainable development as one of the EU's tasks and strengthened the principle that environmental protection must be integrated into all European policies and activities. Realizing these goals requires a wide range of instruments, of which research and development is just one.

European legislation has been setting environmental standards across the continent since the early 1970s. Creating a Single Market in environmentally friendly products and processes and thus stimulating their emergence achieved, in large proportion, this aspect. Over 200 pieces of legislation have been formulated in various sectors, such as air and water quality, noise, waste disposal, chemicals security and the protection of nature. This legislation ranges from limits on specific pollutants, imposed during the 1970s and 1980s, to the broader strategies of the 1990s, which focus more on regulating the consumption of natural resources. Alongside the regulatory mandate, EU environmental policy is developing a wide range of activities and initiatives. These include improving environmental data - which led to the creation of the European Environmental Agency in 1994 - financial support mechanisms, information and education programs, promoting eco-labels, and economic measures aimed at incorporating the "true cost" of environmental protection into the prices of goods and services.

Sustainable development is also one of the main priorities of EU energy policy, together with reducing Europe's dependence on external supplies and integrating the Community's individual national energy markets. One of the most challenging issues in sustainable energy is the European commitment to reducing greenhouse gas emissions, as agreed at the Kyoto conference in 1997. This puts energy efficiency policy firmly at the top of the list of priorities. In addition, the EU runs a number of programs devoted to promoting renewable energy strategies, as well as ensuring the safety and security of nuclear materials in Europe [1].

The impact of environment on the SE European security

The South-Eastern Europe covers Albania, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Croatia, The Former Yugoslav Republic of Macedonia, Romania, Serbia, Montenegro and Kosovo. The past decade of war, conflict and transition has left the region with a legacy of inadequate growth, declining living standards and high environmental stress. The region is mainly affected by heavy industrial pollution in urban-industrial areas, intensive agriculture with yet uncalculated health impacts, a lack of water technology and infrastructure, and industrial pollution from the mining sector. Shared resources such as trans-boundary lakes and rivers as well as biodiversity (e.g. in the Carpathian Mountains) pose both a challenge and opportunity for cooperation.

The OSECE Environment and Security Initiative's (ENVSEC) consultations in Belgrade in 2002 have led to a first assessment of environment and security interactions. This was continued with regional meeting in Skopje in 2004, which confirmed priorities and suggested further work. This includes the assessment of

regional cross-border risks from mining and industry, improved management of common river basins (e.g. Danube, Tisza, Sava), and the promotion of nature conservation as a tool to encourage regional cooperation. A desk assessment of security risks from mining was discussed in a workshop in Romania in 2005. Other current or planned activities include rehabilitation of most prominent "hot spots" (e.g. a feasibility study for closing the Lojane mine in FYR Macedonia) and fostering cooperation in the Tisza and Prespa international basins, or finding innovative techniques and technologies for contaminated mine waters assessment, management and remediation.

Natural resources and environment protection

Co-operation in the area of natural resources and environment protection is one of the most efficient tools towards the establishment of political co-operation, both in the Region and in a trans-boundary context, as well as a good basis for prevention of certain potential conflicts [2].

The Ministry of Environment and Physical Planning (MEPP) has esteemed bilateral co-operation as an important part of its work program. Protection, improvement and sustainable development of the three natural lakes and border massifs shared by the Republic of Macedonia with its neighbors are imperative for bi- and tri-lateral co-operation.

Bilateral environmental co-operation has been institutionalized with all neighboring countries - Albania, Bulgaria, Greece, Serbia and Montenegro. In the wider Region, bilateral co-operation has been established with Croatia, Russia, and the Czech Republic. Joint bilateral programs have been initiated with Hungary, Slovenia and Ukraine. Parties to the above agreements will perform the envisaged co-operation in the following domains such as: development and implementation of programs in the field of sustainable energy production, conservation and efficiency; exchange of information and experience concerning new technologies and renewable energy sources; exchange of information on environmental impact assessments referring to construction works and other activities, especially those performed in an area under jurisdiction of one state, that may affect an area under jurisdiction of another state; development and promotion of environmentally sound national policies in industry, energy, transport, agriculture and tourism; co-operation and undertaking of adequate measures to prevent industrial accidents that may lead to trans-boundary security effects, responding to environmental incidents caused by natural disasters; protection in the field of hazardous chemical substances posing threat to the environment; co-operation in terms of regulation and control of international trade in industrial and toxic waste, dangerous substances and secondary raw materials, as well as in endangered species of flora and fauna.

In this context, establishment of trans-boundary environmental monitoring and early warning systems is key for obtaining relevant and timely information on state of the environment for policy makers.

Detailed synthesis and analysis of data, in accordance with pre-defined criteria, should form basis for decision-making and elaboration of measures for action. The initiatives of this kind, applying regional approach to the addressing environmental "hot spots", technically and financially supported by international institutions, deserve the support and efforts for their implementation.

Trans-boundary co-operation on natural resources management has been hindered by four main factors: different legal and regulatory frameworks in each country; the lack of effective enforcement of existing laws and regulations; different, often conflicting, environmental and natural resource management goals in each country; institutions in each country that often have very different roles and responsibilities, and different degrees of autonomy.

Environmental security fields of actions by SEE countries

Albania has adopted several environmental laws and by laws to set up a basic legislative framework for environmental protection. "Hot spots" such as, ex-chemical plants for agriculture, ex-polyvinyl chloride (PVC) factory, oil refinery, oil drilling fields and several mines all over Albania are considered very problematic for the environment and for public health and therefore for security.

Furthermore, there are three big natural resources shared with neighboring countries: Shkodra lake shared with Montenegro; Ohrid lake shared with FYR of Macedonia; Prespa lakes shared with FYR of Macedonia and Greece. There is also a site rich in biodiversity shared with Montenegro and Kosovo, for which there is an interest of establishing a Peace Park.

There are several projects for cleaning up the polluted environment, and for better management of natural resources. In this regard there are several agreements and memorandums of understanding (MoUs) between Albania and neighboring countries (Greece, FYR of Macedonia, Serbia and Montenegro) for sustainable development and integrated ecosystem management of those natural resources.

Implementation of Lake Ohrid Conservation Project can be taken as a model for other bilateral and trilateral projects in the region.

The ENVSEC initiative was considered as very important and relevant for regional cooperation in SEE and for **Bosnia and Herzegovina** also. It contributes to institutional strengthening and capacity building. Indeed, the first successful co-operation between entities after the war 1992 – 1995 was in the field of environment.

The key ministries in charge of environmental issues in the Federation of Bosnia and Herzegovina are the Ministry of Physical Planning and Environment, and in the Republic Srpska, the Ministry of Physical Planning, Civil Engineering and Ecology. Their current work in progress is as follows: preparation of working material for Law on Environmental Protection at State level; preparation of feasibility study for establishment of Environment Agency; creation of National Environmental Monitoring and Information System (as per European Environment Information and Observation Network (EIONET) structure).

"Hot spots" are already defined in 2002, at the Belgrade ENVSEC Consultations, and the following "hot spots" are to be added: minefields and the natural park / protected areas of Hutovo Blato (Ramsar site) and Blidinje.

In the area of natural resources management, the successful regional co-operation was established on the following projects: project in Neretva River Delta (between Croatia and Bosnia and Herzegovina); project on protection and sustainable management of Neretva and Trebisnjica ecosystem (between Croatia and Bosnia and Herzegovina); the Strategic Plan for the IUCN SEE Program, May 2004, that has been proposed for consideration as basis for regional co-operation in management of trans-boundary protected areas. Moreover, Bosnia and Herzegovina is a party of Danube River Protection Convention.

Bulgaria has established and maintained close co-operation with SEE countries in the field of environmental protection, including management of the shared natural resources and addressing security risks posed by potentially hazardous activities.

The joint Bulgarian - Romanian air quality monitoring system for detection of dangerous emissions established under the European Union Pre-accession Instrument Financed by the European Union (EU PHARE) Program was presented and the positive results from its functioning were emphasized.

The Bulgarian Chairmanship of the OSCE particularly appreciates that environmental cooperation in SEE within the framework of the ENVSEC Initiative contributes to strengthening stability and security not only in the region and in the target countries, but also among the local communities and the civil society.

The Government of the **Republic of Croatia** has undertaken decisive steps in setting up a comprehensive legal framework for management of natural resources and risks management in protection of environment, sea, water resources, forests and agricultural activities. The key responsibility over management and monitoring of certain environmental media lies with the Ministry for Environmental Protection, Physical Planning and Construction (MEPPPC), which have the Contingency Plan on environmental protection. The State Directorate for Protection and Rescue has been set up to establish a system of protection of population, property and other assets in case of disaster.

The most relevant national policies are: the Strategy for National Security and the National Strategy for Environmental Protection and National Environment Action Plan (NEAP). Croatia ratified a number of international treaties regulating issues related to trans-boundary management and co-operation.

One of the best examples of international water management is the Framework Agreement on the Sava River Basin that aims at trans-boundary co-operation and sustainable development between Bosnia and Herzegovina, Croatia, Serbia, Montenegro and Slovenia. This international instrument takes into consideration the Convention on Cooperation for the Protection and Sustainable Use of Danube River (Sofia, 1994), ratified by the Republic of Croatia in 1996.

The procedure in line with the Convention on Environmental Impact Assessment in a Trans-boundary Context (Espoo Convention) has been carried out with Republic of Slovenia for two projects and with Republic of Italy for one

project has been carried out as well and for another is still in progress. Procedure with Republic of Hungary is still underway for one project [3]. This environmental trans-boundary co-operation foster sustainable development as a tool for confidence building and contributes to the regional stability and security.

The main points of co-operation in which **Kosovo** is involved can be summarized as follows: trans-boundary co-operation on the first Balkan Peace Park between Albania, Kosovo (the territory under UN administration) and Montenegro; establishment of regional monitoring systems for air, soil and water for environmental protection and risk prevention; creation of network of environmental institutions, health institutions, academic and science entities, non-governmental organizations (NGOs) and other relevant stakeholders.

For **The Former Yugoslav Republic of** Macedonia, the co-operation in the area of the protection of natural resources instead of being reason for future conflicts or security threats can be the easiest way to establish political co-operation in trans-boundary issues and very easy can be promoted as a tool for bringing together people and establishing closer political communication between countries sharing natural resources.

The regional co-operation is essential in the cases of the three natural lakes and border massifs shared by the FYR of Macedonia with its neighbors. Detailed data synthesis and analysis should form a basis for decision making and policy planning, built onto the detailed review and existing preliminary studies. Establishment of trans-boundary environmental monitoring and early warning systems is one of the ways to obtain relevant and timely information on state of the environment security.

Among the natural resources shared by **Romania** with its neighbors the most important is the Danube Delta Biosphere Reserve shared with Ukraine. This area belongs to the natural world heritage under the special protection of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), and, at the same time, protected by many international and bilateral agreements. One of the most recent and important environment security issues in that area represents the actual trials of Ukraine-Romanian negotiations on the Danube – Black Sea navigation canal and the Bystroe canal of the Chilia Branch of the Danube. The Ukrainian authorities failed to meet the legal obligations on operations with trans-border and environmental security impact in the border area between Romania and Ukraine. According to the international community and international organizations (European Commission, International Commission for the Protection of the Danube River (ICPDR), United States of America (USA), Germany, France etc.) the Ukrainian side should comply with the international procedure in construction of the Bystroe canal.

Serbia and **Montenegro** need to establish: trans-boundary environmental monitoring and early warning systems; interconnection of the systems in protection and rescue from elementary hails, chemical accidents and other major accidents.

In the Republic of Montenegro following “hot spots” are identified, in the field of hazardous activities: Mojkovac (flotation land field with trans-boundary

influences on the Tara river); Pljevlje (termoplant); Podgorica (aluminium factory); Niksic (steal factory); costal zone (communal waste water treatment).

Shared natural resources with Albania are: Skadar Lake and River Bojana.

In the Republic of Serbia, the priority areas include: Bor / Majdanpek (mining area flotation land field); obsolete facilities, or lack of facilities for purification of communal waters; outdated facilities of oil derivates processing technology (sulfur and heavy metals).

In trans-boundary natural resources, the priority "hot spots" are: Cursed mountain / Prokletije (interest of establishing Peace Park) and Old mountain / Stara planina (there is already established co-operation with Bulgaria and there are UNESCO conditions for entitling protected area).

As the result of documentation for the aspects considered above we may consider that some significant conclusions could be drawn. The environment is the place where all of us are leaving as human being. Therefore the existence of a proper environment was, is and will be a permanent concern of the society in general and of Europe especially. That's way all dramatic changes of the European environment may affect in a way or another its security. As a consequence, measures should be taken for protecting the European environment in order to ensure a proper security for our society.

The real challenge in improving the trans-boundary management of natural resources seems to be the need for improved co-operation and finding incentives for change, especially in areas that are economically depressed. Collaboration in country can be as much a challenge as international collaboration, and a lack of enforcement combined with the poor economic situation in the region has lead to unsustainable exploitation of natural resources. Overall, there is a need for a common vision and harmonized management goals affecting cross border natural resources management. This will require greater transparency particularly at the local government and institutional levels, collaboration among organizations, capacity building, effective enforcement, and the harmonization of existing and future legislation and policy.

The EU has emerged as a world economic power facing the challenge of redefining its own borders through enlargement, which will lead to a Union of more than half a billion people. In parallel, Europe is confronted with globalization and the need to preserve its cultural identity, diversity and value systems. As regards the challenge of globalization, EU leaders made a strong commitment at the European Council in Lisbon in March 2000. The EU's strategic goal for this decade is to *"become the most competitive and dynamic knowledge-based economy in the world"*, thereby *"regaining the conditions for full employment and to strengthen social cohesion"* (4).

Enlargement of the EU will reinforce Europe's global influence and create the need to act as a coherent force in world affairs. Through enlargement, the EU is not only creating a larger common market, but is also increasing its political weight in foreign and security policy affairs. An enlarged Union will have to respond to growing expectations with respect to its Common Foreign and Security

Policy, in the interest both of Europeans themselves and of their partners. At a time when public opinion is ever more sensitive to the impact of globalization on the environment, health, labor standards and cultural diversity, the EU is starting to work out the political, economic and social dimensions of global security. With its model for regional integration as a guarantee for peace, the Union is a positive factor for peace around the world.

In the field of environment security the specific environmental projects as "Flagship Projects" for co-operation for neighboring countries could be a solution. Such co-operation is not only taking the form of trans-boundary MoUs, but also through co-operative action in monitoring, planning for remediation work, and joint emergency planning.

Process of institutional development and learning – particularly that required for the accession process to the EU constituted an enormous drain upon limited personnel resources and capacity, while it was clear that many of the areas addressed are vital to the institutionalization of responsible environmental security practices. Real political will and commitment to environmental security improvement is required in order to maintain co-operation.

Real tensions lie beneath the surface – in environment as in other areas. It is clear that co-operative work between countries is uncovering, and shall continue to uncover areas where countries disagree to some extent, or where one party considers itself as suffering environmental harm.

BIBLIOGRAPHY

(1), (2), (3) Webster Dictionary edition 1998;
(4) Solana, Javier, His Intervention, European Parliament (Foreign Affairs Committee), 21 June 2000;
[1] Solana, Javier, *"Reflections on a year in office"*, Swedish Institute of International Affairs and Central Defense and Society Federation, 27 October 2000;
[2] Ott, Hermann, *Climate Change: an important foreign policy issue*, in International Affairs 2001, Vol. 77, No. 2, p. 277-296;
[3] http://www.unece.org/env/eia/.

THE ATHENA MECHANISM – FINANCING THE EU MILITARY OPERATIONS

Univ. Lecturer PhD Maria CONSTANTINESCU
Regional Department for Defense Resources Management Studies

Abstract

Componenta de apărare a Uniunii Europene, ESDP reprezintă parte integrantă din pilonul Politicii Comune de Securitate şi Apărare (CFSP). Un aspect foarte important al ESDP o constituie problema finanțării operațiunilor militare şi civile de management al crizelor desfăşurate sub egida Uniunii Europene. Dacă operațiunile civile de management al crizelor sunt finanțate prin bugetul CFSP, operațiunile cu implicații militare sau de apărare nu pot fi finanțate din această sursă. Pentru a acoperi această zonă, Uniunea Europeană a decis dezvoltarea unui sistem flexibil de finanțare a costurilor comune ale operațiunilor militare, indifferent de dimensiune, complexitate sau urgență – Mecanismul Atena. Îndeplinirea misiunilor internaționale la care România participă ca membră a Uniunii Europene implică integrarea participării la Mecanismul Atena în cadrul mai larg al managementului integrat al resurselor de apărare.

A crucial component of the Common Foreign and Security Policy pillar of the European Union, the European Security and Defense Policy (ESDP) is the domain of EU policy which focuses on the defense and military aspects. The ESDP is the successor of the *European Security and Defense Identity* under NATO, but differs in that it falls under the jurisdiction of the European Union itself, including countries with no ties to NATO.

Article 28 of the Treaty on European Union sets the principles for the financing of civilian and military crisis management operations. Under that provision, the expenditure related to the Common Foreign and Security Policy shall be charged to the budget of the European Community, except for such expenditure arising from operations having military or defence implications and cases where the Council acting unanimously decides otherwise.

Civilian crisis-management operations are funded from the CFSP budget which is established following the budgetary procedure laid down for the Community budget. Operations with military implications or defence operations cannot be financed from Community funds. For the common costs of such operations the Council of the EU has established a special mechanism – named Athena Mechanism.

The Athena mechanism is managed under the authority of the Special Committee, a body composed of representatives of the contributing countries. All Member States of the European Union, except Denmark, participate to this mechanism.

On 22 September 2003, the European Council decided that the European Union should acquire the capacity to flexibly manage the financing of common costs of military operations of any scale, complexity or urgency, in meaning of Article 28(3) of the Treaty. On 23 February 2004, the Council adopted Decision 2004/197/CFSP establishing a mechanism to administer the financing of the common costs of European Union operations having military or defense implications (ATHENA). The Decision has subsequently been amended several times. The Council therefore codified the Decision by adopting Decision 2007/384/CFSP (2) on 14 May 2007.

Previously, an ad hoc funding system had to be put in place at the beginning of each ESDP operation. However, in 2003, funding problems for operations CONCORDIA in the former Yugoslav Republic of Macedonia and ARTEMIS in the Democratic Republic of the Congo highlighted the need for a legal framework providing a permanent funding mechanism for military operations – and therefore ready ahead of any operations – that would cover, between the allies, the preparatory phase and the involvement of third states, and establish clear guidelines and rules.

The Athena mechanism was designed in order to improve the pre-financing of the European Union's military operations, with the scheme for early financing therefore intended first and foremost for Rapid Response operations. The Council is the one who decides on a case-by-case basis whether an operation has military or defense implications, within the meaning of Article 28(3) of the Treaty. The mechanism relates primarily to two types of operations:

- conventional EU military operations;
- military supporting actions, decided by the Council, in support of a third State or a third organization.

The Athena Mechanism management framework is composed mainly from an Administrator, an Accounting Officer and the Operational Commanders, under the authority of the Special Committee.

The main authority for the Athena mechanism is the **Special Committee**, the composition of which varies according to the topic discussed. All member states (apart from Denmark) attend when general affairs are discussed. The Special Committee, composed of one representative of each participating Member State, is convened and chaired by the Presidency of the Council of the EU. Its members unanimously approve all Athena's budgets and financial decisions. When a

particular operation is discussed, only the representatives of member states that contribute financially to the operation attend. Representatives of the Commission and of contributing non-member states can also attend the meeting, but cannot vote. The Special Committee approves Athena's annual budget, and amends it, if needed, when an operation starts. It also controls annual accounts and financial rules. Decisions are adopted by unanimity.

The **Administrator**, who is the mechanism's permanent coordinator and main contact point for states, is appointed by the Secretary General of the Council of the EU for a period of three years. He is the permanent executive authority of the mechanism, and acts as the authorizing officer during the preparatory and winding-up phases of operations when there is no Operation Commander, and is based in Brussels. He also draws up any draft budget for any operation financed through Athena Mechanism and submits it to the Special Committee.

The **Accounting Officer**, also based in Brussels, consolidates Athena's accounts. He keeps the accounts and is responsible for proper implementation of payments, collection of revenue and recovery of amounts established as being receivable. In relation to the Accounting Officer, other component of the Athena Mechanism's management process are the audits, performed by a **College of Auditors**, composed of six members appointed by the Special Committee.

The **Operation Commanders** are the "executive branch" of the Athena Mechanism, authorizing officers for individual operations, and implementing expenditure. The Operation Commander is the authorising officer for the operation he commands. Where there is no Operation Commander, Athena's administrator is the authorising officer. They send the administrator proposals for the "expenditure – operational common costs" section of the budgets, prepare draft budgets for their respective operations and, with the support of the Administrator, submit these to the Special Committee. Operation Commanders are based in their respective Operation Headquarters and they also implement the appropriations relating to the above-mentioned costs and provide the Special Committee with a report on their spending every quarter.

Once a Crisis Management Concept is approved by the Special Committee, a **preparatory phase** begins, during which Athena pays for common costs of transport and accommodation necessary for exploratory missions and preparations by military forces, such as fact-finding and reconnaissance missions.

The **active phase** starts when an Operation Commander is officially appointed. The Athena mechanism then funds the Operation Headquarters (in Europe), the Force Headquarters (in theatre), the Component Headquarters (in theatre, land/air/sea or Special Forces components) and the infrastructure necessary for the force as whole (communications, camps). Athena also reimburses or is reimbursed, when necessary, costs for equipment and services provided by or to NATO or the UN. Athena can cover the transport and lodging of forces, if approved by the Council, and various operational costs such as satellite images or air surveillance when the Council or the Special Committee so decide.

The mechanism has special provisions for the following:

- Financial rules applicable to all expenditure financed through Athena Mechanism
- Rules on procurement
- Financial rules applicable to expenditure financed through ATHENA in EU Military Operations where headquarters are provided by EU Member States
- Financial rules applicable to expenditure financed through ATHENA in EU Military Operations with recourse to NATO assets and capabilities

A more detailed list of the costs covered by ATHENA is presented below:

A. Operational common costs relative to the active phase of operations always borne by ATHENA:

- Incremental costs for (deployable or fixed) headquarters for EU-led operations or exercises: (a) Headquarters; (b) Operation Headquarters (OHQ); (c) Force Headquarters (FHQ); (d) Component Headquarters (CCHQ); (e) transport costs: transport to and from the theatre of operations to deploy, sustain and recover FHQs and CCHQs; transport costs incurred by the OHQ necessary to an operation; (f) administration; (g) locally hired personnel; (h) communications; (i) transportation/travel; (j) barracks and lodging/infrastructure: expenditure for acquisition, rental or refurbishing of required HQ facilities; (k) public information; (l) representation and hospitality.

- Incremental costs incurred for providing support to the force as a whole (costs incurred following the force deployment to its location): (a) works for deployment /infrastructure; ; (b) identification marking; (c) medical services.

- Incremental costs incurred by EU recourse to NATO common assets and capabilities made available for an EU-led operation: The cost for the European Union of the application for one of its military operations of the arrangements between the EU and NATO relating to release, monitoring and return or recall of NATO common assets and capabilities made available for an EU-led operation.

- Incremental costs incurred by the Eu for goods, services or works included in the list of common costs and made available in an EU-led operation by a Member State, an EU institution, a third State or an international organisation pursuant to an arrangement referred to at Articles 11 and 12. Reimbursements by a State, an EU institution or an international organistaion based on such arrangements.

B. Operational common costs relative to the active phase of a specific operation, borne by ATHENA when the Council so decides:

- Transport costs: transport to and from the theatre of operations to deploy, support and recover the forces necessary for the operation;

- Barracks and lodging/infrastructure: expenditure for acquisition, rental or refurbishing of premises in theatre (rental of buildings, shelters, tents), as necessary for the forces deployed for the operation.

- Multinational task-force headquarters: the multi-national headquarters of EU task-forces deployed in the area of operation;

- Acquisition of information: acquisition of information (satellite images; theatre level intelligence, reconnaissance and surveillance (ISR), including Air-to Ground Surveillance (AGSR); human intelligence).

C. Operational common costs borne by ATHENA when requested by the Operation Commander and approved by the Special Committee:

- (a): essential additional equipment: the rental or purchase in the course of the operation of unforeseen specific equipment essential for the execution of the operation, in so far as the purchased equipment is not repatriated at the end of the mission;
- (b): medical services: Roles 1, 2 and 3 facilities in theatre;
- (c): acquisition of information: (satellite images; theatre level intelligence, reconnaissance and surveillance (ISR), including Air-to Ground Surveillance (AGSR); human intelligence);
- (d): other critical theatre-level capabilities: theatre-level capabilities (demining within theatre insofar as necessary to the operation; chemical, biological, radiological and nuclear protection (CBRN); fuel

Since member states' contributions are payable within 30 days of a Joint Action being called, cash flow problems that could be faced at the beginning of EU military operations are covered by an **Early Financing** scheme. It allows rapid decision-making and planning as well as rapid deployment of forces. Member States have the choice either to pay contributions in anticipation of a possible Rapid Response operation or to pay their contribution to a Rapid Response operation within five days. 18 Member States have participated in the provisional financing scheme and ATHENA is endowed with provisional appropriations exceeding 10 million euros. In addition, each of the 18 Member States may decide individually that its contribution to the provisional appropriations (up to 50%) can be used for an operation other than Rapid Response.

The implementation of the Athena Mechanism does not prevent the funding of other operations from different sources. Below is an overview of the amounts spent on ESDP military operations since January 2004 under the Athena mechanism and outside this mechanism is set out below. The amount spent on ESDP military operations since January 2004 not under the Athena mechanism format includes national borne costs which are held theatre wide rather than for NATO/ESDP (for example in the Balkans).

EU operation	*Where*	*When*	*Under ATHENA (£ million)*
ALTHEA	(Bosnia and Herzegovina	Since July 2004	15.177
EUFORDRC	Democratic Republic of Congo	April 2006 to November 2006	1.417
EUFOR CHAD/CAR	CHAD/ Central African Republic	Yet to deploy	5.902
Total	—	—	22.496

Athena currently administers the financing of the common costs of the following operations/actions:

- Operation **EUFOR-Althea** (Bosnia and Herzegovina): 33 million euros in 2007;
- EU supporting action to **AMIS** (Sudan / Darfur): 1.3 million euros in 2007.

In 2006 Athena administered the financing of the common costs operation **EUFOR RD Congo**: for an amount of 23 million euros. In 2005, Athena was responsible for the financing of specific common costs during the first two months of a civilian project to reform the chain of payment in the Democratic Republic of Congo (**EUSEC-RD Congo** mission) financed with voluntary contributions from 6 Member States, until the mission could be accommodated under the CFSP-budget (0.9 million euros). The Athena budget (financed by 24 Member States) in 2005 was approximately 60 million euros. For 2006, the budget was about 68 million euros.

Considering that many EU members are also NATO members and that many countries do not embrace gladly the additional expenses entailed by the EU missions, the implementation of the Athena mechanism was a first step towards sharing the increasingly heavy financial burden for external operations among member states, and strengthened EU integration in the field of defense and external intervention policy. The Athena mechanism may also be used to finance certain aspects of EU military supporting actions, such as EU support to the African Union Mission in the Sudan (AMIS), where the EU covered the transport, lodging and communication costs of EU military personnel in the AMIS chain of command from June 2005 to the end of 2007.

The reality, similar to the issue of free riding debated strongly within NATO, is that member states whose armed forces have the necessary capabilities, in particular strategic airlift and rapid reaction capabilities, still carry the heaviest financial burden. The Athena mechanism provides funding for common costs only, which represent less than 10% of the total cost of EU military operations. Although the Athena mechanism is useful, it still remains to be perfected, as still those member states actually participating in the operations that bear the main part of the costs. This does little to encourage member states to play an active part in force generation. In this respect, the Athena Mechanism is intended to be a forerunner to a genuinely common fund for financing EU operations, as envisaged in the Lisbon Treaty.

GNI scale (in %) used for contributions to ATHENA
where 26 Member States are contributing

Member State	2005	2006	2007
Belgium	2.83	2.88	2.83
Bulgaria			0.22
Czech Republic	0.80	0.91	0.96
Germany	21.46	20.97	20.18
Estonia	0.08	0.09	0.11
Greece	1.69	1.74	1.77
Spain	8.05	8.28	8.78
France	16.13	16.19	16.08
Ireland	1.21	1.30	1.36
Italy	13.36	13.29	12.80
Cyprus	0.12	0.12	0.13
Latvia	0.10	0.12	0.14
Lithuania	0.18	0.19	0.21
Luxemburg	0.23	0.24	0.23
Hungary	0.80	0.83	0.77
Malta	0.04	0.04	0.04
Netherlands	4.53	4.47	4.66
Austria	2.29	2.28	2.29
Poland	1.86	2.21	2.30
Portugal	1.33	1.31	1.35
Romania	---	---	0.90
Slovenia	0.26	0.27	0.27
Slovakia	0.33	0.36	0.39
Finland	1.48	1.48	1.47
Sweden	2.76	2.83	2.72
United Kingdom	18.07	17.57	17.01

NB: percentages shown here are rounded for legibility. To calculate actual contributions, figures are not rounded.

http://www.consilium.europa.eu

References

[1] Decision 2007/384/CFSP 14.5.2007 - OJ L 152 of 13.6.2007
[2] Decision 2004/197/CFSP
[3] http://www.theyworkforyou.com/wrans/?id=2008-01-25c.177526.h
[4] http://www.consilium.europa.eu
[5] http://www.securitycommunity.eu

CRIZA SOCIALĂ, FACTOR DE INSECURITATE NAȚIONALĂ

Drd. VASILE MESAROŞ

Abstract

The preoccupations regarding the new economic world order are becoming more relevant in actual context for EU members. The globalization process is giving birth to new aspects of economic life, like tribalism and parochialism that have to be treated with maximum of interest.

In this context, Romania like a full member of the European Union, is deeply implicated in this state of fact.

În contextual în care Europa numără acum 49 de state (incluzînd şi recent proclamata Republică Kosovo), preocupările legate de ordinea socială şi economica mondiala şi de aspectele ei normative capătă o nouă relevanță în contextul actual.

Modul în care procesul globalizării stîrnește noi tribalisme şi parohialisme nu trebuie neglijat, ci tratat cu maximă atenție. În situația dată, în care România a devenit membră cu drepturi depline a U.E., starea Europei în context global ne interesează în egală masură.

Europa şi globalizarea constituie o discuție cu atît mai importantă şi relevantă pentru noi, cu cît recentul Tratat de la Lisabona, ratificat de Parlamentul de la Bucureşti, îşi propune transformarea Uniunii Europene într-un factor activ al acestui proces. De aceea, propun o scurtă reflecție asupra europenizării şi globalizării, incluzînd aici aspecte legate de integrare şi eficiență.

Fără doar şi poate, procesul globalizării a redus puterea guvernelor naționale de a stabili regulile potrivit nevoilor şi preferințelor domestice. În timp ce concurența între țări, realizată într-un sistem reglementat, poate conduce la disciplinarea guvernelor şi la creşterea eficienței instituțiilor publice, ar exista pericolul renunțării la multe dintre succesele statului numit „al bunăstării“, astfel încît calitatea forței de muncă şi a standardelor sociale, protecția mediului şi a consumatorului să fie puse în pericol.

Conceptul bunurilor publice globale sugerează nevoia pentru cooperare internațională multilaterală într-o economie globalizată. O asigurare eficientă a

acestor bunuri necesită dezvoltarea şi implemetarea regulilor acceptate la nivel internațional, precum şi o finanțare constantă şi adecvată.

Mici piedici în calea unei dezvoltari eficiente şi armonioase în plan global ca rezultat al globalizării, țările pot fi expuse la evenimente economice internaționale şi şocuri economice. Cea mai convingătoare manifestare de acest gen o reprezintă crizele economico-financiare. În astfel de momente există o tendință, pe piețele financiare, de a investi capital internațional numai în segmentele de calitate ale economiei. Aceasta poate face ca economiile de piață în curs de formare şi țările în curs de dezvoltare să nu mai dețină acces la capitalul internațional, pe termen scurt.

Realitatea de acum, generată de criza creditelor imobiliare din Statele Unite, precum şi de insecuritatea energetică percepută de piețe ne ilustrează un asemenea context, care, însă, nu a devenit dramatic.

În ultima perioadă au existat diverse propuneri despre adaptarea sistemului monetar şi financiar față de aceste provocări. Aceste propuneri pot fi grupate în trei categorii: *prevenirea şi managementul crizei, cooperarea regională şi globală, reforma cadrului instituțional.*

Există ingrijorări şi cu privire la vulnerabilitatea sistemelor financiare internaționale față de abuzuri. Un efect advers al globalizării pe piețele financiare îl reprezintă faptul că sistemul a devenit mai dificil de protejat împotriva abuzurilor cum ar fi spălarea banilor, finanțarea activităților criminale şi teroriste, evaziunea fiscală, sustragerea de la respectarea regulilor.

Aproape în orice domeniu al activității umane există preocupări privind disfuncționalitățile care pot să apară în interiorul lui şi, de aceea, se studiază cauzele, modul de apariție şi manifestare a acestora, consecințele lor. Crizele sunt astfel de disfunctionalitati. Ele au implicatii majore in viata şi activitatea oamenilor, cu consecințe şi urmări aproape întotdeauna nedorite. Poate, de aceea, majoritatea domeniilor ştiințifice şi-au elaborat propria lor concepție despre crize.

Economiştii analizează criza dupa criterii specifice, atribuindu-i caracteristicile unor fenomene cu urmări nefaste pentru organizații, instituții si grupuri sociale afectate: inflatia, somajul, stagnarea, recesiunea etc. Politologii vizează aspectele negative ale implicării politicului atribuind cauzele crizelor unor fenomene legate de eşecul conducerii politice, de aspectele neguvernabilității, de inconsistența şi incoerența sistemului politic, de inabilitatea partidelor politice de a rezolva conflictele sociale. Sociologii identifică originea crizelor în inechitățile sociale, în scăderea motivației şi a inițiativei, în revolta împotriva autorităților, în defecțiunile manifestate la nivelul mecanismelor de control social, în declinul moştenirii familiale, comunitare, civice şi religioase. Istoricii evaluează situațiile de criza la nivel global, punîndu-le pe seama dezechilibrelor ce apar între elementele componente ale societăților datorită unor fenomene de dinamică socială: *creşterea puterii militare a unor state.*

Psihologii consideră criza drept o destructurare a identităţtii indivizilor, a simțului lor de evaluare şi semnificare datorate impulsurilor instinctuale, o influenta a fortelor inconştientului colectiv, un efect al experiențelor traumatice datorate naşterii, bolii, accidentelor, declinului empatiei şi îndrumării parentale,

experienţelor sociale care i-au făcut pe indivizi să se simtă ca nişte obiecte, implicaţiile impuse de teama şi negarea morţii etc.

În acest context al globalizării şi al ameninţărilor sale, decidenţii politici europeni au considerat că un efort unitar va conduce la creşterea competitivităţii şi va evita ca asupra statelor să se răsfrângă acele consecinţe negative ale globalizării. „Integrarea europeană poate fi văzută ca un efort al vest-europenilor de a controla consecinţele globalizării. Decât sa fie forţaţi să aleagă între politica naţională pentru politicile în curs de dezvoltare şi relativă anarhie a globului, vest-europenii au inventat o formă de guvernare regională care să extindă statul şi să întărească graniţele între ei şi restul lumii".

În relaţie cu integrarea europeană, globalizarea este văzută ca o ameninţare externă care va crea un mediu în care va fi necesar un grad mult mai ridicat de integrare. Astfel, Europa va tinde către realizarea unei uniuni şi mai „strânse". Statul-naţiune are nevoie de securitatea oferită de calitatea de membru în blocul economic european întrucât economiile mici nu mai pot să se dezvolte izolat, autarhic, într-un mediu de piaţă global.

Tipurile de crize pot fi stabilite în funcţie de criteriile pe care le aplicăm în clasificare: *tipul de soluţii oferite la provocarile mediului social; tipul de mediu în care are loc criza; domeniul în care apare criza; urgenţa rezolvării crizei; nivelul la care apare criza*.

1. Dupa tipul de soluţii şi modul de rezolvare, identificăm:
a) crize de dezvoltare; b) crize de legimitate; c) crize de onestitate;
d) crize de competenta.
2. Dupa tipul de mediu:
a) crize interne; b) crize externe.
3. Dupa domeniul in care apare criza:
a) crize politice; b) crize economice; c) crize ideologice;
d) crize culturale; e) crize de comunicare; f) crize de imagine.
4. Dupa urgenţa rezolvării:
a) crize imediate; b) crize urgente; c) crize sustinute.
5. Dupa nivelul la care apare criza:
a) crize locale; b) crize nationale; c) crize zonale;
d) crize continentale; f) crize mondiale.

Criza de dezvoltare, acest tip de criză apare în condiţiile existenţei unor procese specifice ce se dezvoltă în interiorul unui anumit mod de procesare a informaţiei sociale (de exemplu, epocile istorice cunoscute), care genereaza, din interior, soluţii alternative la soluţiile tradiţionale. Conflictul apare, în acest caz, între vechiul tip şi noul tip de gestionare socială. De exemplu, Revoluţia burgheză din Franţa (1789) reprezintă, în această accepţiune, o criză de dezvoltare.

Criza de dezvoltare relevă faptul că tipul tradiţional de soluţie pentru rezolvarea problemelor într-o societate a ajuns la limită, şi-a epuizat posibilităţile de rezolvare. Apar probleme sociale care nu mai pot fi rezolvate în limitele soluţiilor existente, împunîndu-se afirmarea unor forţe sociale care sî construiască soluţii alternative. Esenţa crizei de dezvoltare este, deci, confruntarea între doua alternative.

La nivelul organizațiilor, numim crize de dezvoltare situațiile în care modalitățile de procesare a informațiilor dominante în organizații nu mai pot să soluționeze situații generate de noile capacități informaționale, mai performante, care se dezvoltă în interiorul acestora şi în organizarea socială din care face parte organizația.

Cît timp oamenii nu dețin capacități informaționale care să-i ajute să proiecteze reorganizarea organizațiilor, această reorganizare se produce prin crize de dezvoltare. Dinamica necesităților şi a posibilităților de a le satisface, induce şi intreține în organizările sociale poziții diferite, tensiuni, situații conflictuale, confruntări care aduc periodic organizațiile în situații limită ce nu pot fi depasite decît prin ample discontinuități.

Criza de legitimitate, nu toate societățile au identificat alternative viabile la soluțiile tradiționale. Ca urmare, un anumit tip de soluție devine nefuncțional, îşi pierde credibilitatea, în condițiile în care nu există o soluție alternativă conturată. În cadrul crizei de legitimitate, nu se constată o confruntare între două soluții alternative (caracteristică a crizei de dezvoltare), ci o cantonare în cadrul unei soluții care şi-a atins limitele funcționale.

Spre deosebire de crizele de dezvoltare, în cadrul crizelor de legitimitate, modalitățile de procesare a informațiilor din organizații nu mai pot soluționa deficultățile produse în funcționarea şi reproducerea organizațiilor de consecințele derivate ale propriilor erori şi limite. Ca urmare, în astfel de situații conservarea modalităților de procesare a informațiilor ce domină organizația nu se mai justifică. Sînt legitime încercările de a construi alte modalități de procesare socială a informațiilor, cu toate consecintele care decurg din acestea.

Criza de onestitate, acest tip de crize este strîns legat de crizele de dezvoltare şi de crizele de legitimitate. Sînt posibile situații în care oamenii implicați în gestionarea unei organizații, deşi dispun de modalități performante de procesare a informațiilor, să le utilizeze în modalități neadecvate cu scopuri ascunse (de pildă, pentru a obține avantaje personale), producînd situații care periclitează organizația, capacitatea ei funcțională şi de reproducere. Periclitarea stării organizației constituie esența crizei de onestitate.

Criza de competență, pentru situațiile care periclitează o organizație, în care se ajunge ca urmare a limitelor oamenilor implicați în gestionarea ei, care nu se dovedesc capabili să proceseze informații la nivelul posibilităților oferite de orizontul informațional în care actionează, consideram adecvată expresia crize de competență.

Crizele de gestionare pot pune în situații de insecuritate şi organizările sociale care înglobează organizațiile. Ele pot aduce în starea de insecuritate maximă chiar şi națiunile.

Criza internă, acest tip de criză domină atît interiorul unei organizații/instituții, cît şi interiorul mediului social nerelevant al acestora, mediului-sarcină al organizației/instituției. Sînt considerate crize interne şi crizele la nivel departamental, de ramură, precum şi crizele din interiorul statului național.Crizele interne pot degenera şi se pot transforma în crize externe. Ele contaminează vecinătatea specifică apropiată (organizațiile din acelaşi domeniu pe

lanțul productiv orizontal), apoi vecinătatea specifică îndepărtată (organizațiile din acelaşi domeniu pe lanțul productiv vertical), ca, în cele din urmă, să afecteze domeniile conexe. De exemplu, o criză politică poate degenera în criză socială, economică, culturala etc. Criza economică poate produce, la rîndul ei, crize în toate celalte domenii de activitate.

Criza externă, sînt considerate crize externe cele care actionează în exteriorul organizațiilor, instituțiilor, domeniilor specifice, în afara teritoriului națțional. Însă, aceste crize pot afecta organizațiile în modalități diverse, determinînd apariția şi dezvoltarea unor crize interne.

Criza imediată se petrece brusc şi neaşteptat, nelăsînd timp pentru analiză şi planificare. Rezolvarea acestei crize presupune lucrul în avans dedicat analizei posibilităților de apariție şi realizării unui plan de gestionare a crizelor care să elimine, pe cît posibil, confuziile şi reacțiile întîrziate.

Criza de urgență erupe brusc, după o scurtă perioadă de incubație, lăsînd un oarecare timp pentru planificarea forțelor şi mijloacelor de intervenție. Exemplele relevă insatisfacțiile membrilor organizației ce se transformă în greve, abuzul substanțial în serviciu care determină nemulțumirea angajaților etc.

Criza susținută este o criză de lungă durată, ea persistă mai mult timp şi, ca urmare, este mai usor de analizat şi planificat. Totuşi, trebuie menționat că, o astfel de criză poate produce un deficit de imagine profund şi persistent.

Integrarea europeană devine un răspuns logic față de o lume dominată de fluxuri financiare globale şi corporații transnaționale. Globalizarea a acționat asupra Uniunii Europene prin încurajarea înlocuirii unui spațiu economic al regiunilor şi naȚiunilor independente cu o economie de dimensiuni europene.

Existența globalizării legitimează integrarea europeană în scopul nevoii pentru o mai mare competitivitate, iar patternurile de comerț global pot justifica nevoia pentru blocuri regionale.

Globalizarea este prezentată ca o provocare şi justificare, precum şi ca un stimulent pentru a adânci integrarea, competitivitatea, liberalizarea comerțului. Dinamica globalizării pare să fi avut şi o altă dimensiune, şi anume aceea de a fi prezentat noi oportunități pentru Uniunea Europeană pentru a-şi asuma rolul principal în guvernarea globală.

O Uniune cu un grad ridicat de integrare economică şi un angajament față de politicile comerciale neo-liberale va beneficia de pe urma extinderii pieȚelor globale şi a împuternicirii instituțiilor de guvernare globală dedicate apărării principiilor neo-liberale.

Dar Uniunea Europeană se concepe pe sine ca fiind mult mai mult decît o piață. Conform afirmației fostului preşedinte al Comisiei Europene, Jacques Delors, „societățile europene erau mai mult decât piețe, cetățenia e mai mult decît consum şi guvernarea mai mult decît agenție economică“.

Uniunea Europeană reprezintă totodată un model social, prin faptul de a contribui la dezvoltarea noii sale puteri, ca actor global pentru a face presiuni asupra regulilor în ceea ce îi priveşte pe actorii globali, în genere. Conform unei afirmații a lui Romano Prodi - alt fost preşedinte al Comisiei Europene, în 2001,

„problema sărăciei nu poate fi rezolvată prin mai puțină globalizare, ci avem nevoie de mai multă“.

Există o relație cauzală între globalizare, concepută ca un proces economic, şi integrare. Uniunea Europeană este un răspuns necesar față de integrarea inexorabilă de capital. Ideea pentru o uniune strânsă, coezivă, este întărită. Dar, globalizarea poate fi concepută şi ca o serie de procese multidimensionale, care reduc separarea Europei de restul lumii, lărgind orizontul pentru posibilitatea de acces a actorilor europeni şi transformarea Europei într-un spațiu global. Uniunea Europeană funcționează ca un intermediar care negociază cu scopul de a reduce tensiunile generate de clivajele produse de globalizare, în interiorul sau între statele naționale. Ea nu trebuie văzută doar ca o agregare de state naționale cu un motor intern al integrării, ci şi ca o entitate care contribuie la accelerarea instituționalizării instrumentelor internaționale şi globale de guvernare. Uniunea Europeană este unul dintre cei mai importanți actori în negocierile de comerț multilaterale şi este un frecvent susținător al Organizației Mondiale a Comerțului. Încă din 1998, Uniunea Europeană devenise cel mai mare bloc de comerț global, cu un procent de 21% din exporturile globale de mărfuri.

Motivația de bază pentru crearea Uniunii Europene a reprezentat-o încercarea de depăşire a conflictelor politice, generate de cel de-al doilea război mondial. Declarația lui Robert Schuman a dorit detensionarea relațiilor intre Franța şi Germania, relații care, în prezent, nu mai pot fi gîndite ca potențiale generatoare de conflict. Fondatorii comunității au urmărit slăbirea animozităților naționale prin realizarea unei ordini legale internaționale. Astăzi, scopul Uniunii a devenit acela de a crea un sistem economic unitar, în direcția dezvoltării şi creşterii economice.

Analiştii economici apreciază ca efect al globalizării, din perspectiva liberalizării pieței şi schimbului, creşterea economică.

Dar există şi un efect negativ, şi anume, intensificarea nesiguranței şi inegalității economice. Unii analişti susțin o şi mai mare liberalizare a economiei, pe când, alții doresc un control guvernamental sporit asupra pieței.

După unii autori, Uniunea Europeană a apărut ca răspuns la intensificarea competiției pe piețele globale şi ca o consecință şi o cauză a schimbărilor în rolul economic al statelor. Ordinea social-politică şi economică pe nivele multiple a Uniunii influențează ordinea mondială mai largă. Uniunea Europeană a răspuns la provocările globalizării şi a promovat, ca urmare, o intensificare a fenomenului. Ea a devenit un actor crucial în economia mondială. Totuşi, este clar diferită de alte proiecte regionaliste din lume, în sensul că integrarea a fost mai largă, mai adâncă şi mai instituționalizată. Integrarea în alte regiuni ale lumii a fost mai pragmatică şi flexibilă.

Astfel, în timp ce Uniunea Europeană este parte a regionalizării economiei mondiale, este, în acelaşi timp un tip specific de proiect regionalist. În anii ‘80 ai secolului trecut au existat unele probleme legate de ideea că acest proiect accelerat de creare a pieței unice europene ar conduce la o formă protecționistă a „fortăreței europene“. S-a argumentat însă că, în ciuda patternurilor ciclurilor financiare, mare parte a investițiilor şi comerțului sînt concentrate în regiunile triadei dominante

a economiei politice globale. Aceiaşi autori consideră că dacă ar fi să plasăm Uniunea Europeană în contextul liberarizării economice, am ajunge la concluzia că ea ar reflecta, mai degrabă, o strategie de reconciliere a integrării regionale cu forţele globalizatoare.

Dezvoltarea armonioasa a României în context european şi global în condiţii de eficienţa, ţinînd cont de Strategia post-aderare 2007-2013 UE este o construcţie în mişcare într-un context internaţional caracterizat, la rîndul său, de o dinamică accentuată. Aceasta face ca profilul României să ţină cont de oportunităţile existente, în scopul minimizării vulnerabilităţilor tipice unui stat nou membru UE, al promovării unor politici coerente, avînd ca obiectiv creşterea bunăstării cetăţenilor români.

După un deceniu de reforme structurale, legislative şi instituţionale, de restructurare economică şi socială în vederea pregătirii aderării, România trebuie să facă faţă unui context semnificativ schimbat şi cu un nivel crescut de interdependenţe între Statele Membre, care necesită un comportament strategic raţional şi eficace.

În primul rînd, aderarea la UE constituie oportunitatea şi mijlocul de a spori calitatea vieţii cetăţenilor săi, alături de toţi cetăţenii europeni. Faptul că România va fi un stat membru UE cu un PIB pe cap de locuitor mult sub media europeană accentuează nevoia de folosire eficientă a resurselor proprii şi a fondurilor comunitare, de stimulare mai activă a investiţiilor străine şi autohtone.

România are astfel nevoie de menţinerea pe o perioadă cât mai lungă a creşterii economice rapide, echilibrate şi durabile, de instituţii puternice şi eficiente, de un sistem legislativ coerent şi de un sistem fiscal predictibil. România trebuie, de asemenea, să îndeplinească la termen obligaţiile pe care şi le-a asumat prin Tratatul de aderare şi să contribuie la realizarea obiectivelor Europei unite. Aceasta include modernizarea infrastructurilor fizice, adaptarea sistemului educaţional la cerinţele europene, revigorarea cercetării ştiinţifice şi inovării, cu accent pe aplicabilitate în practica economică bazată pe parteneriatul între mediul de afaceri, universităţi şi institutele de cercetare, restructurarea fundamentală a agriculturii şi impulsionarea dezvoltării rurale, precum şi consolidarea capacităţii administrative în vederea implementării acquis-ului comunitar. România trebuie să acţioneze în continuare pentru o dezvoltare durabilă şi pentru protecţia mediului, pentru flexibilizarea pieţei muncii şi asigurarea condiţiilor pentru dezvoltarea unui climat concurenţial optim. Ca stat membru al UE şi în îndeplinirea obiectivelor sale, România va aplica principiile şi valorile fundamentale ale Uniunii*: solidaritatea, consensualitatea şi spiritul de compromis*. România va avea o abordare constructivă şi de cooperare, în îndeplinirea rolului său de partener egal în dezvoltarea Uniunii Europene.

Obiectivul strategic al României îl reprezintă convergenţa cu statele membre ale Uniunii Europene, în termeni de bunăstare individuală a cetăţenilor săi şi a societăţii în general. În termeni macro-economici, convergenţa cu UE înseamnă asigurarea unui ritm de creştere economică mai ridicat decât media comunitară, pentru un interval de timp suficient de lung (de ordinul zecilor de ani).

În acest context, trebuie subliniat rolul de instrument de accelerare a procesului de convergenţă economică şi socială al PND 2007-2013. Scopul principal al

acestuia îl constituie tocmai reducerea cât mai rapidă a disparităților de dezvoltare socio-economică între România şi statele membre UE.

Modelul general al dezvoltării economice este în continuă schimbare prin promovarea sectoarelor economice cu valoare adăugată şi creşterea ponderii sectoarelor bazate pe cunoaştere. Intervenția statului pentru susținerea unor sectoare economice necompetitive sau măsurile sociale protecționiste nu contribuie la asigurarea durabilității şi se dovedesc vulnerabile în fața provocărilor globalizării.

Dezvoltarea avantajelor competitive trebuie să țină seama de tendințele europene şi de procesul de globalizare în ansamblu. De asemenea, vor trebui încurajate şi stimulate sectoarele capabile să valorifice avantajele şi oportunitățile oferite de Piața Internă.

Dezvoltarea corelată a infrastructurilor fizice şi a capitalul uman reprezintă abordarea corectă a României în fața acestor provocări. Consolidarea unui model de dezvoltare pe aceste două direcții, în condițiile asigurării coerenței şi complementarității cu instrumentele strategico-programatice deja existente (Planul Național de Dezvoltare 2007-2013, Programul Național de Reforme 2007-2010, Cadrul Strategic Național de Referință 2007-2013, Strategia de Dezvoltare Durabilă 2025, Programul de Guvernare 2004-2008, Programul de Convergență 2007-2010, Raportul Național Strategic privind Protecția Socială şi Incluziunea Socială 2006 - 2008), reflectă ierarhizarea strategică a obiectivelor de dezvoltare a României, prioritizare impusă de caracterul limitat al resurselor disponibile.

Experiența statelor membre care au atins deja convergența cu UE arată că succesul este garantat dacă rolul statului se axează pe dezvoltarea infrastructurilor care să susțină dezvoltarea sectoarelor economice, în funcție de situația Pieței Interne a UE şi/sau a pieței globale.

Din aceasta perspectivă, convergența cu UE poate fi asigurată doar pe termen lung şi necesită dezvoltarea celor două mari categorii de infrastructuri, cele fizice şi, respectiv, cele umane.

Dezvoltarea infrastructurilor fizice (transporturi, mediu, telecomunicatii şi energie) are avantaje pe termen lung, dar şi avantaje economice pe termen mediu, în sensul că investițiile majore realizate sunt generatoare de creştere economică şi conduc la dezvoltarea de activități economice conexe.

Pe de alta parte, investiția în capitalul uman (prin educație, formare profesională, învățare continuă, întărirea legăturii cercetare - dezvoltare - inovare, politici eficiente de sănătate publică, politici sociale şi ocupaționale moderne) asigură durabilitatea creşterii economice, având în vedere că o populatie educată şi sănătoasă este performantă şi adaptabilă la nivelul UE şi la nivel global.

Cadrul macro-economic trebuie să pună accent pe reformele structurale, politica fiscală şi bugetară, agricultură şi dezvoltare rurală, iar cadrul micro-economic trebuie să urmărească susținerea IMM-urilor (mai ales a celor inovative).

Din perspectiva convergenței, cadrul macro-economic are rolul de a susține durabilitatea creşterii economice, inclusiv prin finanțarea dezvoltării infrastructurilor fizice şi a capitalului uman. Asigurarea cadrului macroeconomic stabil pentru perioada 2007- 2013 reprezintă un obiectiv fundamental, caracterizat prin

intensificarea procesului de corelare a politicilor existente şi implementarea noilor politici, continuarea consolidării fiscale, a procesului dezinflaționist şi a nivelului deficitului bugetar, conform cerinȚelor Uniunii.

Politicile monetară, bugetară şi fiscală, precum şi pregătirea pentru aderarea la zona Euro vor fi astfel subsumate logicii unei programări bugetare multianuale care să aloce resursele necesare pentru sectoarele cheie (inclusiv prin dezvoltarea parteneriatelor public-privat) şi să raționalizeze cheltuielile, avându-se în vedere principiul subsidiarității. Obiectivele politicii fiscal-bugetare vor ține seama de prevederile Pactului de Creştere şi Stabilitate, iar politica economică va urma principiile cuprinse în Orientările Generale de Politică Economică (Broad Economic Policy Guidelines).

Cit priveste planul micro-economic, susținerea IMM-urilor are ca obiectiv consolidarea prezenței competitive a României pe Piața Internă.

Dezvoltarea sectorului agricol al României, vizează depăşirea problemelor structurale actuale (slaba dotare cu maşini şi utilaje, fărâmițarea terenurilor agricole) şi creşterea competitivității produselor româneşti pe Piața Internă. România se va afirma ca un stat european mediu, cu potențial de specializare in anumite domenii de politică externă. Avand în vedere că, în mod tradițional, s-a concentrat pe domeniul securității şi, în prezent pe relația transatlantică, este necesar ca în viitor, să echilibreze poziția aceasta cu o dimensiune economică şi să o acomodeze cu doctrina de putere soft.

Ținând cont de interesele particulare la Est, în Marea Neagră şi în Balcani, Romania va actiona pentru a determina nuanțări ale pozițiilor UE pe aceste teme. România va urmări, totodată, să revina în zone mai îndepărtate, în primul rând pe plan economic.

România va încuraja consolidarea Politicii Europene de Securitate şi Apărare (PESA) şi va participa, de o manieră activă, la dezvoltarea şi implementarea acesteia, urmărind a deveni un catalizator al PESA. Se va urmări promovarea principiului complementarității dintre UE şi NATO în domeniul securității şi apărării şi se va sprijini consolidarea parteneriatului celor două organizații.

Concurența economică pe piața comună au determinat statele membre să-şi promoveze aşa-numitele avantaje competitive specifice. Specializarea economiilor naționale pe categorii de servicii şi produse recunoscute pe piața comună, ca aparținând într-o mare măsură anumitor state, este un fenomen de actualitate.

România trebuie să se înscrie în această logică prin identificarea domeniilor care pot individualiza economia românească şi îi pot crea un avantaj în competiția economică europeană. Printre acestea se numără:

- Agricultura ecologică - produsele alimentare naturale; - Industria IT;
- Industria vinului;
- Turismul - agro-turismul, turismul cultural, Delta Dunării; - Industria textilă şi confecțiile;
- Produsele meşteşugăreşti tradiționale; - Industria de mobilă;
- Industria farmaceutică naturistă.

Valoarea adaugată a României la arhitectura socială şi economică europeană, susținută şi promovată de agențiile guvernamentale, se caracterizează prin

elementele care pot contribui la îmbunătățirea imaginii de țară. Principalele direcții de acțiune pot fi:

- Cultura română;
- Calitatea şi calificarea capitalului uman; - Sportul de performanță;
- Contribuția la securitatea regională şi la promovarea valorilor democrației şi economiei de piață în spațiul de vecinătate imediată;
- Utilizarea expertizei diplomatice acumulată în diferite regiuni ale lumii;
- Identificarea României, la nivelul UE, cu teme mari de politică externă (de exemplu, Marea Neagră);
- Diversitatea biologică (România este țară care după 1 ianuarie 2007 a devenit singurul stat membru al Uniunii Europene cu 5 bioregiuni - din cele 11 existente).

Asadar, Romania se inscrie pe drumul renasterii si regasirii identitatii in plan euroepan si trebuie să ştie sa răspundă cît mai bine chemărilor pe care le are de la ea procesul de globalizare economică internațională.

Bibliografie

- BARUS-MICHEL, Jacqueline, GIUST-DESPRAIRES, Florence, RIDEL, Luc, *Crize. Abordare psihosociala clinica.* Editura Polirom, Iasi, 1998
- CORNELIUS, Helena, FAIRE, Shoshana, *Stiinta rezolvarii conflictelor.* Editura Stiinta si Tehnica, Bucuresti, 1996
- CULDA, Lucian, *Organizatiile.* Editura Licorna, Bucuresti, 1999 GRANT, Wendy, *Rezolvarea conflictelor.* Editura Teora, Bucuresti, 1997
- HUNTINGTON, P., Samuel, *Ordinea politica a societatilor in schimbare.* Editura Polirom, Iasi, 1999
- PANZARU, Petru, *Mass-media in tranzitie.* Fundatia Rompres, Bucuresti, 1996
- STANCU, V., STOICA, M., STOICA, A., *Relatii publice. Succes si credibilitate.* Editura Concept, Bucuresti, 1997
- THOVERAN, Gabriel, *Comunicarea politica azi.* Editura Antet, Oradea, 1996

FRAGMENTAREA, MARGINALIZAREA SAU IZOLAREA UNOR ACTORI INTERNATIONALI - INFLUENTE IN ZONA MARII NEGRE

Lt. col. (r) Adrian MORARIU

doctorand, Universitatea Națională de Apărare "CAROL I"

Aşa cum reiese din opiniile geostrategilor ruşi, Rusia, posedă un rol extrem de important in zona Marii Negre. Aceştia susțin că pentru securitatea Federației Ruse există agresiuni externe şi interne. Securitatea națională a Rusiei este minată social, politic, economic, teritorial, regional, etnic şi de alte contradicții. Un mare pericol pentru Rusia prezintă conflictele militare din zonele de frontieră de pe teritoriile fostei U.R.S.S. în afară de conflictele etnice, un anumit pericol pentru unitatea teritoriala a Rusiei provine, de asemenea, din posibilitatea de dezbinare în Ural şi Siberia Occidentală în două părți, europeană şi asiatică.

Având în vedere orientarea şi concentrarea forțelor ruse în zona Mării Negre, în spațiul energetic, se poate estima intenția Rusiei de a-şi lărgi aria de cuprindere. Revanşa rusească, după încercarea de izgonire a ei din Balcani, va avea loc prin obținerea controlului spațiului energetic în regiunea sud-est europeana, urmând ocuparea Uniunii Europene, unde Rusia lui Vladimir Putin şi-a înfipt bine de tot bocancul energetic. Miza nu este, însă, doar de natură geo-economică. Conform uneia din legile principale ale geopoliticii, formulată de Halford Mackinder, "cine controlează Europa de Est, stapâneşte heartland-ul (teritoriul dintre Ural şi Pamir, Volga si Iantzi); cine controlează heartland-ul stăpâneşte Insula Lumii (Eurasia); cine controlează Insula Lumii, stăpâneşte întreaga planetă".

Americanul Bruce Jackson, din Administrația Bush, a expus, in articolul intitulat "The Soft War for Europe's East" (Războiul de catifea pentru estul Europei), viziunea americana a unei "Mări Negre mari", unde promovarea democrației va contracara ambițiile revanşarde ale Moscovei, deoarece aici, pentru prima data în ultimii 150 de ani, relațiile dintre Rusia si Europa se vor defini în primele decenii ale secolului XXI".

Dacă cererea crescândă de energie şi resurse globale este "secera" Rusiei, "ciocanul" îl reprezintă sigur politica Kremlinului de naționalizări şi folosirea controlului statului asupra industriei strategice a resurselor naturale in scopuri

politice. Situația este cu atât mai îngrijorătoare cu cât Rusia lui Vladimir Putin este guvernată de foşti spioni care au cucerit politica şi economia[166].

Sub influența evenimentelor politice şi militare, Marea Neagră s-a transformat într-o intersecție complicată de granițe geopolitice şi geoeconomice, devenind de asemenea un cadru prin care comunitatea euro-atlantica îşi face auzita vocea, este una dintre opiniile tot mai vizibilă şi la Washington.

Obiectivul strategic urmărit de SUA este acela de a-şi asigura pe termen lung resursele necesare menținerii ritmurilor de dezvoltare economică prin accesul la resurse şi libertatea tranzitului. Acesta este un obiectiv complex, de lungă durată, iar realizarea lui impune implicarea decisivă în procesele de stabilizare a lumii şi de întărire a securității prin încurajarea pieței libere, a valorilor democratice, a transparenței şi predictibilității în acțiunile celorlalți actori ai lumii. Proiectele în care se angajează guvernul SUA, sunt considerate investiții mai ieftine decât valoarea eventualelor pierderi economice provocate de disfuncționalități fluxurilor energetice.[167]

Este binecunoscut faptul ca este bogată în petrol şi gaze naturale, zona Mării Caspice include interesele statelor învecinate nemijlocit: Azerbaidjan, Kazahstan, Iran, Rusia şi Turkmenistan. Între aceste țări există puncte de vedere deosebite referitoare la statutul şi modalitățile de exploatare a resurselor, ceea ce împiedică demararea unor programe pe termen îndelungat. De asemenea, vecinătatea cu regiunea Orientului Mijlociu, Caucaz şi bazinul Mării Negre, face ca şi alte state să aibă interese majore în acea zonă. Într-o măsură destul de consistentă şi România va avea avantaje în cazul unor soluții care să ofere stabilitate livrărilor energetice.

Poziția Statelor Unite indică un interes deosebit asupra zonei, confirmat de schimbarea tacticii NATO şi noua direcție a interesului geostrategic american în spațiul post-sovietic. Atât pentru UE cât şi pentru Statele Unite, securizarea rutelor energetice care duc în Caucaz şi trec prin zona Mării Negre este crucială. Însă toate aceste planuri se izbesc de un mare inconvenient: corupția generalizată şi criminalitatea transfrontalieră. Structurile UE, NATO şi SUA trebuie să se confrunte cu provocări care merg de la conflictele înghețate, traficul de armament, droguri şi ființe umane, până la mafia politico-financiară a gulerelor albe, care domină privatizările frauduloase de sute de milioane de euro din regiune.

SUA declară că Marea Neagră a căpătat o importanță crescută pentru securitatea regiunii Euro – Atlantice, nu doar datorită necesității de a controla fenomenul terorist, dar în special pentru importanța sa strategică în calitate de

---

[166] Cotidianul italian La Stampa relata, citand estimari sociologice rusesti, ca "unul din patru membri ai elitei ruse (functionari, guvernatori, manageri de varf) este sau era (doar Putin insusi spune ca aceasta meserie nu cunoaste pensionarea) din fostul KGB. De la venirea lui Putin la putere, Kremlinul s-a populat cu (ex-)colegii sai. CV-urile oamenilor presedintelui par a fi trase la indigo: 50-55 de ani, nascuti sau care au trait la Sankt Petersburg, cariera in KGB". "Kaghebisti la Kremlin" era un lucru neimaginabil pe vremea sovietica (cu exceptia lui Andropov). Astazi kaghebistii au in mana totul: Kremlinul, ministerele, politia, economia. Cei mai loiali lui Putin, Viktor Ivanov si Igor Sehin, conduc si cele mai mari companii nationale: primul Aeroflot si compania militara Almaz Antej, al doilea Rosneft, noul colos petrolier aparut din cenusa Iukos, dupa trimiterea fostului patron Hodorkovski in Siberia. Valeri Golubev, "care are un trecut kaghebist atat de curat incat pentru perioada 1971-1991 exista spatiu alb in CV", tocmai a devenit vicepresedintele Gazprom. Umbla vorba ca, la o sarbatorire a "cekistilor", lui Putin i-a scapat: "FSB face parte de acum din sistemul organismelor democratice ale puterii".

[167] Dolghin, Nicolae, Geopolitica. Dependențele de resursele energetice, editura U.N.Ap., Bucureşti, 2004.p.21

legătură comercială şi zonă de tranzit practic obligatorii la răscrucea dintre Europa, Orientul Mijlociu şi Asia Centrală.

Din moment ce SUA este de asemenea forța conducătoare în războiul împotriva terorismului şi în curând va avea facilități militare parțiale la țărmul Mării Negre, este clar că acesta este un alt factor de introdus în viitorul conceptului strategic de securitate al Regiunii extinse a Mării Negre.

Pentru SUA, Marea Neagră este un coridor strategic, în serviciul a trei cauze strategice fundamentale legate între ele.

În primul rând, Marea Neagră leagă Europa de Asia Centrală prin Caucaz, centrul de interes fiind Asia Centrală, locul de situare a unei balanțe geostrategice între China şi Vest în secolul XXI. Nivelul de influență şi de control pe care singura superputere existentă l-ar putea exersa în Asia Centrală va determina în mare măsură precondițiile pentru competiția globală existentă deja între Washington şi Beijing. Nivelul de control occidental asupra Asiei Centrale joacă de asemenea un rol central în structurarea alegerilor strategice ale Rusiei între China şi Vest.

În al doilea rând, Marea Neagră reprezintă o poartă de acces către Orientul Mijlociu Extins. Oportunitatea de a modela şi a controla agenda Mării Negre şi a Caucazului oferă SUA posibilitatea de a integra ambele puteri regionale – Rusia şi Turcia – în Alianța occidentală. Pe de altă parte, un eventual eşec al Washington-ului în a domina agenda Mării Negre oferă Moscovei şi Ankarei resurse substanțiale pentru a desfăşura jocuri strategice autonome şi de a domina regiunea .

În al treilea rând, Marea Neagră este o importantă rută comercială şi coridor energetic, cu potențialul de a oferi Europei resurse de petrol şi gaze, în acest fel reducând dependența bătrânului continent de resursele din Orientul Mijlociu şi Rusia. Astfel, ea acționează ca un instrument de echilibrare a accesului la resurse. Scopul fundamental al strategiei SUA referitoare la Zona Mării Negre este acela de a ancora societățile post-comuniste – şi mai ales post-sovietice – în spațiul euroatlantic de securitate, de a sprijini reformele democratice şi cele ale pieței în aceste țări şi de a milita pentru integrarea lor rapidă în UE. Pentru a realiza aceste scopuri, Washingtonul este aliat în primul rând cu elitele reformiste democratice ale societăților post-comuniste şi post-sovietice. Principalii opozanți ai strategiei SUA sunt elementele naționale ale vechii nomenclaturi sovietice şi ale KGB transformate în elite naționale corupte şi criminale din aşa numitele „noi state independente”. Rusia, cu instinctele sale imperiale renăscute, este principalul sprijinitor al acestor elite, fiind, astfel, principalul rival al strategiei SUA în regiune. Spre a obține un succes satisfăcător al strategiei sale regionale la Marea Neagră, guvernul SUA are neapărată nevoie să obțină rezultate deosebite spre a se asigura de ireversibilitatea procesului de reformă în state ca Ucraina, Georgia şi Moldova. Piedicile existente în calea acestei sarcini fundamentale sunt atât interne – afectând statele aflate în tranziție, cât şi externe – referitoare la agenda strategică globală a singurei superputeri. Piedicile interne aflate în calea strategiei SUA se manifestă mai ales în slăbiciunea structurală a mişcărilor reformiste din societățile post-sovietice ale zonei Mării Negre.

Direcţiile de baza ale politicii americane în regiunea Mării Negre şi a Mării Caspice au fost formulate în declaraţia Departamentului de Stat, difuzată la summitul OSCE din noiembrie 1999, de la Istanbul. Atunci a fost afirmat obiectivul întăririi poziţiilor SUA şi Turciei şn regiune, în contrapondere la interesele Rusiei. Administraţia Bush a concentrat toate demersurilor intreprinse anterior în cadrul "Marelui program" de stabilire a "unităţii regionale" după schema SUA-Turcia-Marele Caucaz, care presupune promovarea intereselor naţionale americane pornind de la premisa "prezenţei SUA în regiuni de importanţa strategică a lumii"[168].

Turcia

Este foarte interesant de analizat logica transformării Turciei din cel mai devotat partener euro-atlantic în timpul Războiului Rece într-o putere de statu-quo în regiunea Mării Negre. Turcia a iniţiat două proiecte majore pentru a-şi arăta noua forţă şi importanţă regională – unul cu scopul de a integra republicile turcice post-sovietice în viziunile pan-turceşti ale Ankarei (turcii trăiesc „de la Adriatică până la Marele Zid Chinezesc"), iar celălalt cu scopul de a transforma Turcia într-o putere majora la Marea Neagră. Cadrul instituţional al celui de-al doilea proiect a fost dezvoltat prin intermediul iniţiativei BSEC. Totuşi, a devenit clar din prima jumătate a anilor 90 ca populaţiile turcice din Caucaz şi Asia Centrală nu pot fi integrate într-un proiect politic al Turciei Mari. O serie de factori culturali, economici, politici şi strategici au blocat încercarea Ankarei de a fructifica sentimentele pan-turceşti în putere geopolitică şi supremaţie. Resursele Turciei s-au dovedit insuficiente pentru a face faţă unei asemenea încercări, iar zvonurile privind colapsul total al Rusiei şi comunismului au fost cu mult exagerate. În loc să se bucure de noile posibilităţi din Asia şi Caucaz, Ankara a trebuit sa facă faţă rebeliunii PKK de pe propriul teritoriu. Turcia s-a bucurat de rezultate mai bune în ceea ce priveşte Marea Neagră.

O transformare a strategiei globale atlantice se referă la creşterea importanţei Mării Negre, care a avut loc după integrarea ţărilor din Europa Centrală şi de Est ca membri deplini ai NATO. Turcia a sprijinit lărgirea NATO „de la Tallin la Burgas", dar acum ezită sa vadă regiunea Mării Negre integrată deplin în comunitatea euro-atlantică. Doctrina naţională a Turciei – precum cea a Rusiei – adăposteşte o viziune tradiţională naţionalist-imperialistă de secol XIX. Lumea este compusă din mari puteri – şi sferele lor de hegemonie – care controlează puterile mai mici, iar balanţa de puteri produce un sistem internaţional viabil. Pentru Ankara (dar şi pentru Moscova), Marea Neagră este un lac ruso-turc. America şi Europa sunt binevenite să se îngrijească de identitatea strategică a Mării Negre, dar numai prin parteneriat şi prin medierea puterilor hegemonice ale regiunii. Occidentul are în Turcia un aliat – de ce-ar interveni America în regiune? Două răspunsuri sunt posibile – neîncredere sau aroganţă –, ambele foarte jignitoare pentru mândria turcilor. Acest tip de logică se manifestă explicit în refuzul categoric al Turciei de a găsi un compromis în chestiunea Convenţiei de la

[168] Agentia "Rusia la zi" http://www.ziua.net/display.php?id=223145&data=2007-06-30

Montreux şi de a permite accesul vaselor (chiar şi celor aliate sub pavilion NATO) pentru mai mult de 21 de zile (aşa cum stipulează articolul 18/2 al Convenției). Poziția oficială a Turciei privind extinderea Operațiunii „Active Endeavor" până la Marea Neagră este una de refuz, motivând ca statele riverane – adică Federația Rusă – se vor opune. Urmărind aceasta logică, puterile riverane au întâietate în fața aliaților din NATO. Securitatea colectivă – aşa cum este înțeleasă în doctrinele strategice din Europa şi State Unite – este un concept recunoscut de Ankara numai în cazul în care Turcia are de câştigat: de exemplu, luarea deciziilor într-un mod consensual în NATO față de problemele care nu afectează interesele majore naționale şi de securitate ale Turciei. Îndată ce interesele regional teritoriale şi de securitate națională sunt lezate (precum în cazul regimului naval din Marea Neagră), paradigma modului colectiv de luare a deciziilor se transformă imediat într-o abordare de secol XIX a „Concertului European" de puteri – „ce e al meu e al meu, ce e al tău e al nostru".

Rolul şi interesele Turciei la Marea Neagră se vor transforma semnificativ odată cu integrarea țării în Uniunea Europeană. Naționalismul autoritar tradițional se vinde mult mai bine pe piața politică ruso-turcă, împingând cele două țări mai aproape ca niciodată în lunga lor istorie. Dacă această afinitate va căpăta un cadru instituțional, vom avea o regiune a Mării Negre dominată de interesele ruso-turce, unde Europa şi Statele Unite vor fi nevoite sa-şi negocieze interesele dintr-o poziție inferioară sau să confrunte hegemonia ruso-turcă şi statu-quo-ul .

Țările mai mici riverane Mării Negre fie vor fi absorbite în axa turco-rusă, ca sateliți, fie vor fi nevoite să adopte dificila poziție de a reprezenta frontierele Occidentului în fața puternicei hegemonii bilaterale din regiune.

Turcia este interesată de gestionarea tranzitului de petrol şi gaze din Orientul Mijlociu, Caucaz şi Marea Neagră fiind unul dintre promotorii proiectului Baku-Tbilisi-Ceyhan, începând cu 1994, ca alternativă la „Ruta Nordică", propusă de Rusia. Conductele Baku-Tbilisi-Ceyhan şi Baku-Erzurum vor oferi Turciei o sursă energetică alternativă şi vor spori importanța strategică a acesteia.

Turcia prezinta un interes special în rezolvarea conflictelor din zona Marii Negre. Legăturile etnice cu azerii, georgienii si abhazii o fac mai sensibilă la instabilitatea din regiune. Stabilizarea regiunii este de asemenea esențială în termeni de securizare a petrolului şi a conductelor de gaze naturale care trec pe aici, conductele fiind extrem de importante din punct de vedere strategic şi economic pentru Turcia.

Atât timp cât Turcia joacă un rol important în orice politică la Marea Neagră a SUA sau a alianței, aceasta nu se mulțumeşte să servească doar drept suport al acestor strategii în sud-estul îndepărtat al Europei, nici doar un pod între comunitatea eroatlantică, sudul Caucazului şi mai departe.

Ucraina

Regiunea Mării Negre trebuie sa fie definită ca un spațiu natural al intereselor ucrainene. în acelaşi timp, este subliniat faptul că Ucraina trebuie să joace un rol semnificativ în organizarea unui nou sistem de ordine regională. Marele premiu pentru Ucraina ar fi dacă ar reuşi să preia rolul de transportator

major al petrolului caspic către Europa. Ucraina deține controlul asupra rutelor de transport petrolier european, varianta de transport prin Marea Neagră urmând să spargă acest control; în calitate de ruta strategică de transport energetic pentru Europa Occidentală, Ucraina devine un centru de regularizare a problemelor geo-economice. Datorită unor politici inconsistente, Ucraina foloseşte prost ocazia de a obține un loc conducător printre transportatorii regionali de petrol şi chiar riscă să fie exclusă din acest proces, Kievul blamând intens Rusia pentru acest fapt, deoarece aceasta a dezvoltat activ coridoare de transport in jurul Ucrainei.

Ucraina întreprinde demersurile necesare acceptării pe listele de aşteptare ale extinderii NATO si UE, printre acestea înscriindu-se reforma armatei sale supradimensionate şi câştigarea sprijinului opiniei publice. Slabele performanțe economice, lipsa resurselor energetice, materiilor prime, pieţelor de desfacere, precum şi afinitățile tradiționale de limbă, cultură şi obiceiuri o reţin, posibil în următorii ani, în sfera de influența rusească.

Închirierea bazei navale din Sevastopol şi a infrastructurii necesare Flotei Ruse a Mării Negre dincolo de anul 2017 poate naşte o situaţie fără precedent în condițiile aderării Ucrainei la NATO: existența unei baze ruseşti pe teritoriul Alianței Nord-Atlantice.

Bulgaria

Bulgaria îşi joacă în multe privințe şansele alături de România, a fost aliat politic declarat al României în lupta pentru integrare dar neratând şansa de a face revendicări teritoriale mai mult sau mai puțin voalate şi caută să mențină linia de plutire economică pozitivă la care a ajuns. Foarte probabil, în cadrul alianței va rămâne, la fel cum s-a întâmplat cu Ungaria până acum, un pion nesemnificativ pe marea tablă de şah a lumii şi în regiune.

Bulgaria, poate şi ca urmare a afinității istorice, a reuşit într-un timp scurt să reia contactele economice cu Rusia şi să se înscrie în drumul oleoductelor şi gazoductelor preconizate în a se realiza cu ajutorul acesteia.

Georgia

În capul listei de interese şi îngrijorări ale Georgiei sunt două țeluri: de a restaura suveranitatea şi de a securiza relația de bună vecinătate cu Rusia, menținându-se în acelaşi timp independența şi libertatea de a avea opțiuni strategice.

Georgia este în curs de ancorare la valorile europene, dorind o ştergere totală a imaginii apartenenței la spațiul fost sovietic. Dorința manifesta a integrării în NATO şi UE este concretizată prin reforme de amploare, dar există un anumit imobilism în punerea lor în operă. Separatismul abhaz şi sud-osetin îi afectează integritatea teritorială, îi macină economiile şi forțele. Amândouă conflicte sunt în mare măsură dependente de relația cu Rusia, care a susținut cele două regiuni separatiste şi care, probabil, se va opune dorinței Georgiei de a deveni membru NATO. Această neconcordanță între obiectivele Georgiei şi percepțiile Rusiei

asupra nevoilor sale de securitate reprezintă una din cele mai mari provocări pentru politica externă a Georgiei[169].

Este unul din pionii principali ai regiunii, datorită vecinătății cu regiunea formată de (Kirgistan, Kazakhstan, Kurdistan, Dagestan, Azerbaidjian), zonele curtate astăzi de toți giganții petrolieri din vestul european şi american.

Foarte probabil, va rămâne o placă turnantă pentru interesele energetice ale marilor puteri, pentru proximitatea oferită acestora spre rezervele semnificative din regiune, un fel de Kuwait de tranzit al regiunii

Grecia

Grecia este interesată îndeosebi de crearea unei uniuni strict balcanice, în cadrul căreia să joace rol de lider. Totodată, trebuie remarcat faptul că proiectul propus de Grecia, referitor la înființarea unei mini-uniuni balcanice, are drept coautor, Federația Rusă, adevăratele intenții fiind de fapt limitarea "expansionismului american" în zona balcanică, cât şi obținerea unui mai mare sprijin din partea Rusiei pentru contracararea creşterii influenței Turciei în zonă.

Grecia nu este de acord cu crearea zonei de comerț liber a Mării Negre, pe motiv că acest lucru ar intra în contradicție cu obligațiile acesteia, în calitate de membră UE, iar țările ce ar urma să fie incluse în această organizație sunt încă departe de nivelul economic european.

Republica Moldova

Consideră că aderarea la NATO şi UE este un panaceu al tuturor problemelor cu care se confruntă azi țara.

„Rusia nu îi va lăsa la nevoie pe conaționalii stabiliți în prezent în afara granițelor ei, fie că e vorba de probleme umanitare, fie că e vorba de pericol pentru siguranța oamenilor" – afirma diplomația rusă. Apariția unor organizații de tipul CSI-2, confirma faptul că Moscova nu va ceda Tiraspolului ca important cap de pod şi nod geopolitic şi geostrategic în contextul frontierei Mării Negre. Chiar dacă UE consideră că este nevoie de o singură voce în relația cu Rusia, pe numitorul comun al intereselor naționale, dar care să reprezinte principii comune şi de la care să nu se abată nimeni, aceasta până în prezent nu s-a concretizat cu ceva.

România

România se consideră un nod al energiei şi securității şi o barieră împotriva amenințărilor transfrontaliere ce emană din regiunea extinsă a Mării Negre. Ca membră a NATO şi UE, astăzi România se înfățişează mult schimbată, față de perioada războiului rece, când se afla în zona de influență sovietică

Interesul primar al României este acum de a susține reformele democratice, schimbările economice, reformele instituționale şi societale în țările învecinate, în special în Republica Moldova, Ucraina, Georgia şi țările caucaziene. În acelaşi timp relațiile României cu Rusia nu au fost cu adevărat normalizate niciodată după 1989. Numeroasele afirmații ale Bucureştiului - "lac rusesc"-, nu au capacitatea de

[169] The Human Right Watch World Report 2006,http://hrw.org

revigorare a relațiilor Bucureştiului cu cel mai de seamă furnizor de energie al Europei. Declarata apartenență la o aşa zisă axă, nu a făcut decât să învenineze şi mai mult încordatele relații cu colosul de la est. Aceste declarații nu au fost similare cu cele ale statelor membre ale UE care au o poziție moderată față de Rusia, cu care desfăşoară un comerț intens. Integrată în NATO şi UE, România - nu mai poate vreodată să cadă sub dominația Moscovei. În schimb, continuă să plătească cea mai groasă factură, cu cel mai ridicat preț din Europa pentru gazul importat din Rusia.

Rusia, într-o perioadă de reflux, cu resurse şi venituri imense venite din prețul mare al petrolului şi din forțarea creşterii prețului gazului la începutul acestui an, dar cu o mai puțin bună utilizare a acestui avantaj pentru investiții în explorarea noilor resurse sau dezvoltarea sistemului de conducte, nu a propus o formă proprie de coerență în regiune, dar se arată foarte preocupată de implicarea NATO, UE şi Statelor Unite în regiune, considerând această implicare „o agresiune" sau cel puțin „o intruziune în spațiul său canonic", aşa cum a descris Vitaly Tretiakov spațiul post-sovietic, în termeni ce pot fi comparați cu cei ai lui Goebels – „spațiu vital" pentru Germania – sau, în termeni mai actuali, „spațiu de siguranță", „zona proximă de vecinătate", un rege în zona-tampon de protecție, în termeni de securitate – chiar dacă vorbim despre o regiune cu state independente, suverane.

Ucraina are o problemă de granițe atât cu Rusia – în strâmtoarea Kerch şi Marea Azov – cât şi cu România în Insula Şerpilor şi frontiera din mare. Dar Ucraina apare ca un stat mult mai dornic să îşi asume propriul destin şi să joace un rol în regiune, iar un număr de țări din regiune susțin Kievul pentru a deveni un important centru de coeziune al țărilor GUAM şi pentru Comunitatea pentru Alegere Democratică (CDC – Community for Democratic Choice), dar şi pentru a juca un rol în zona Mării Negre, proporțional cu capacitățile sale, un rol care ar schimba condominium-ul existent între Rusia şi Turcia.

Turcia are o problemă importantă în menținerea status-quo-ului, chiar şi fiind parteneră cu Rusia, vechea rivală, din cauza proeminenței şi controlului strâmtorii ce leagă Marea Neagră de Marea Mediterană. Astfel, Montreux este un subiect intangibil pentru Turcia şi eforturile sale se concentrează spre crearea Forului Mării Negre, o imitație a Operațiunii Implicare Activă a NATO, operațională în Marea Mediteraneană, pentru a nu o lăsa pe cea din urmă să se extindă în Marea Neagră. În al doilea rând, Turcia vrea să profite de flota sa din Marea Neagră şi se oferă să protejeze toate țările din regiune. Acest rol nu îi este acordat întrucât România şi Bulgaria nu participă în operațiunea turcă.

În acelaşi timp, Ucraina are capacitatea să preia controlul părții sale de țărm, dar încă are probleme cu prezența bazei ruseşti în Sevastopol, Crimea. Pe de altă parte, Ucraina a avut probleme cu Turcia, care a blocat intrarea în Marea Neagră a tancurilor petroliere ucrainene ce veneau din Libia, şi s-a gândit la o înțelegere între Turcia şi Rusia referitor la acest aspect, pentru că Rusia a fost cea care i-a dat Ucrainei dreptul de utilizare a punctelor de extracție a petrolului în Libia şi, de asemenea, Rusia este interesată să mențină dependența Ucrainei de petrolul şi gazul rusesc.

Vorbind despre Georgia, Moldova şi Azebaidjan, aceste țări susțin un rol mai activ al Ucrainei în Marea Neagră pentru a contrabalansa rolul dominant al fostei mari puteri, Rusia, şi ca principiu de integrare între aceste țări foste sovietice în GUAM care le va ajuta să adere la NATO şi UE, după modelul țărilor Vishegrad, grupul Vilnius, grupul CEFTA al Procesului de Cooperare Sud-Est European (SEECP – South East European Cooperation Process) sau țările din Grupul Pactul pentru Stabilitate (Stability Pact Group).

BIBLIOGRAFIE

1. The Human Right Watch World Report 2006,http://hrw.org
2. Dolghin, Nicolae, Geopolitica. Dependențele de resursele energetice, editura U.N.Ap., Bucureşti, 2004.p.21
3. Agentia "Rusia la zi" http://www.ziua.net/display.php?id=223145&data=2007-06-30

COMPONENTE ALE MANAGEMENTULUI RESURSELOR INFORMAȚIONALE. PRINCIPALELE SURSE ALE INFORMAȚIEI

Mr. drd. Ilie PĂUN

ABSTRACT

Information transformation into a major resource of economic growth has resulted in its being a major organizational resource along with the human, material and financial resources. As top companies from developed countries prove, information resources, permenently upgraded, represents the adoption and application of performance strategies. Technically, each element of the strategy is projected and implemented according to the information available to the company. Consequently, the organization's informational potential acts as a cathalist, respectively, as an obstacle to the planned objectives, choices made and established deadlines.

Resursele informaționale în esență, cuprind ansamblul informațiilor şi know-how-ului, indiferent de natura lor – tehnică (brevete, proiecte, etc.) economica (referitoare la piață, preturi, credite, impozite, taxe, etc.), juridica (legile, ordonantele, etc. care privesc firmă), manageriale (privind sistemul informatial, structura organizatorica, adoptarea deciziilor, etc.) etc. – pe care le poseda organizația.

***Sistemele de management al resurselor informaționale (MRI*)** includ resursele informaționale, procesele care au loc pe baza resurselor informaționale, sisteme informaționale, sisteme computerizate, care toate la un loc formează o infosferă globală prin intermediul căreia se asigură informația potrivită, la momentul potrivit şi în locul potrivit. Modalitatea de asigurare a acestei capabilități este prin intermediul unui sistem de management distribuit al resurselor informaționale care formează coloana vertebrală a infrastructurii informaționale a tuturor sistemelor care vor fi dezvoltate în viitor.

Multe capabilități (care în momentul de față nu sunt disponibile) vor deveni parte integrantă a acestui mediu informațional şi vor pune la dispoziția celor aflați în misiuni de luptă mijloace automatizate, adaptabile, robuste de management al resurselor informaționale. Astfel se poate asigura o integrare a planificării misiunii şi a monitorizării executării planului la toate nivelele şi în timp real.

Una dintre problemele care apar ține de menținerea unor costuri realiste mai ales atunci când se vorbeşte de opțiuni pe termen lung sau când se iau în calcul noi capabilități MRI. Dezvoltarea anumitor componente (subsisteme) poate influența o serie de partiționări ale capabilităților, cum se întâmplă mai ales în cazul opțiunilor care implică sisteme multirol de management al resurselor informaționale şi care vor avea efecte secundare asupra altor arii de capabilități. Din motivele expuse mai sus estimarea costurilor trebuie să aibă în vedere toate implicațiile asupra capabilităților de apărare, nu numai costurile directe ale unui anumit subsistem.

Dezvoltarea unui sistem de management al resurselor informaționale implică multe *provocări noi*, provocări enumerate mai jos:

- multitudinea de interese care există în domeniul apărării ca urmare a numărului foarte mare de deținători de interese;
- necesitatea funcționării sistemului în contextul unei coaliții multinaționale;
- necesitatea unor estimări de cost realiste care să includă şi costurilor subsistemelor (elementelor) care încă nu există;
- necesitatea utilizării unor instrumente precum analiza structurii forței şi modele de costuri;
- alinierea sistemului la programul general pune probleme datorită decalajului de timp implicat de componente ale capabilităților cum sunt personal cu pregătire şi echipament IT avansat.

Planificarea însăşi este supusă schimbărilor generate de tehnologie, politica de apărare, ameniță̆ri, resurse informaționale şi managementul organizațional.

Construirea unei capabilități în domeniul managementului resurselor informaționale implică provocări tehnice importante. Respectivele provocări sunt clasificate în funcție de infrastructura mediilor aflate la distanță unul de celălalt, de mecanismele care sprijină managementul serviciilor informaționale şi care se regăsesc în mediile menționate anterior, de capacitatea de desfăşurare în teren a serviciilor de asigurare a resurselor informaționale.

În vederea asigurării mangementului serviciilor informaționale necesare în cadrul mediilor aflate la distanță este nevoie de dezvoltarea de mecanisme de asigurare a managementului tuturor tipurilor de date indiferent de localizarea acestora. Provocările ridicate de acest obiectiv sunt după cum urmează:

1. dezvoltarea de modele de date şi de arhitecturi de stocare şi recuperare a acestor date capabile să asigure utilizarea eficientă a acestora;
2. fuziunea şi sincronizarea datelor dependente sau nu de timp;
3. dezvoltarea de sisteme inteligente capabile să navigheze autonom în cadrul unor baze de date complexe şi care să extragă informațiile necesare unui utilizator;

4. dezvoltarea unui limbaj comun care să vină în sprijinul accesului „intuitiv” la şi a recuperării datelor dint-un sistem de management al bazei de date;
5. utilizarea contextului resurselor informaționale în distribuirea eficientă într-o bandă joasă de comunicații în vederea controlului cantității de informații transmise;
6. asigurarea capabilităților necesare remedierii situațiilor în care are loc doar o transmitere parțială a informațiilor;
7. scalarea tehnicilor de distribuire a informației la sisteme complexe de noduri de comunicare.

În concluzie, un program de dezvoltare a unui sistem de management al resurselor informaționale poate sprijini şi îmbunătăți procesul de luare a deciziilor din MApN. Scopul său este acela de a facilita fluxurile informaționale şi implicit, de a îmbunătți schimbul de informație în condițiile menținerii securității şi relevanței. Condițiile de bază în realizarea unui astfel de program țin de realizarea unui cadru strategic efectiv, de asigurarea interoperabilității, interrelaționaării, disponibilității, securității informațiilor utilizate, precum şi de conformarea sistemelor şi tehnologiilor utilizate la standardele existente.

PRINCIPALELE SURSE ALE INFORMAȚIEI

3.1 Sursele (Input-urile) Informației Pentru Apărare

Input-urile Informației pentru Apărare se referă la varietatea surselor folosite de Serviciul de Informații Militare (SIM) în cadrul activității de culegere a informațiilor. În continuare sunt prezentate principalele surse utilizate de SIM:

3.1.1. OSINT (Open Source INTelligence)

- reprezintă orice informație care poate fi obținută prin metode legale (neacoperit) şi sunt disponibile în mod liber (a nu se înțelege şi gratuit) oricui doreşte să le acceseze. Aceste surse pot îmbrăca forme de genul: ziare, periodice, cărți, publicații guvernamentale şi ştiințifice, radioul sau televiziunea, internetul, servicii comerciale on-line, baze de date electronice cum ar fi cele guvernamentale, universitare sau business.

Din punct de vedere cantitativ, OSINT reprezintă principala sursă de informare. Se estimează că majoritatea serviciilor de informații primesc curent aproximativ 80-85% din totalul de informații din surse deschise. Totuşi folosirea OSINT diferă funcție de mediul de căutare. Astfel nu se pot folosi cu succes sursele deschise în cazul unor operații de targeting, acestea fiind mult mai utile în cazul informațiilor privind evoluția unor tehnologii sau structuri[170].

Existența OSINT nu presupune automat şi accesul direct al serviciului de informații la aceste surse. În cazul IA, 80% din informațiile din surse deschise nu sunt accesibile în România şi nu sunt în limba română. Pentru ca scopul final de

[170] Robert D. Steele, Information peacekeeping, e-print of upcoming publication in Dearth and Campen, 11 March 1998.

obținere de produse de intelligence din surse deschise să fie atins, este necesar un proces extrem de laborios şi nu foarte ieftin.

Acest proces implică descoperirea, diferențierea, filtrarea şi selectarea acelor fragmente de informații care, integrate şi interpretate, să ducă la obținerea unor informații utile.

În ultimii ani, OSINT a devenit în centrul atenției serviciilor de informații grație volumului mare de informații pe care le oferă. Concentrarea specialiştilor în domeniu pe aceste surse a dus la clasificare lor pe două grupe:

- surse deschise accesibile legal şi obținute la un preț convenabil (Jane's, Lloyd, Stratfor);
- surse deschise ce aparțin domeniului proprietății private – acestea pot fi obținute legal dar costurile ce le implică sunt crescute. Un exemplu în acest sens îl constituie achiziția unui sistem de rachetă, în vederea studierii sistemului de ghidare şi a softului de execuție[171].

3.1.2. HUMINT – HUMan INTelligence

- sunt informații obținute prin procedee diverese (de la observare şi ascultare la debriefing sau exploatare în necunoştință de cauză) de personal special pregătit şi antrenat prin exploatarea unor surse umane, în mod oficial, semioficial sau neoficial (clandestin), prin intermediul informatorilor, colaboratorilor sau agenților.

Potrivit Doctrinei NATO de intelligence, *"orice persoană – amic, inamic sau neutră –poate fi o potențială sursă umană*". Ofițerul de caz sau agentul utilizat pentru culegerea de informații HUMINT folosesc o multitudine de metode şi procedee, pasive sau active, legale şi ilegale, în scopul obținerii de date şi informații care să satisfacă nevoia de produse de intelligence.

Activitățile desfăşurate în spectrul HUMINT pot fi şi neacoperite. Astfel, este utilizat termenul surse umane deschise cum ar fi contacte cu academicieni, ziarişti, diplomați, manageri sau servicii partenere[172]. Totuşi, există o specificitate a activității în sensul că accesul la aceste surse nu este liber oricui. Aici intervin două elemente care trebuie să conveargă: sprijinul serviciului de informații şi abilitățile ofițerului de caz.

În literatura de specialitate s-au dezvoltat două tipuri de HUMINT funcție de nivelul de adresare a informației şi de modalitatea de obținere a acesteia:

- funcție de nivelul de adresare a informației: HUMINT strategic (pe termen lung, surse de nivel mare) şi HUMINT tactic (informație perisabilă, surse de nivel mic, accent pe protecția forțelor);
- funcție de modalitatea de obținere a informației – HUMINT obținut prin interogare (sub presiune) de la surse care nu doresc să coopereze (prizonieri de război, persoane reținute), HUMINT obținut prin debriefing de la surse ce doresc să coopereze (dezertori, refugiați, trupe proprii) şi HUMINT obținut prin exploatare în necunoştință de cauză de la persoane care nu realizează că

[171] Steele, Open Source Intelligence, 1996, chapter 2, section 2004
[172] Steele, Open Source Intelligence, 1996, chapter 2, section 2013

fac obiectul unei activități de informații (contacte diferite ale ofițerului de caz sau ale agentului acestuia).

În cazul IA, *sursele HUMINT* includ în principal[173]:

- *Prizonieri de război, dezertori, deținuți civili.* Aceştia pot furniza informații despre capabilitățile adversarului, date de identificare a unităților, date despre locații de interes, despre lideri militari şi alte personalități, elemente de natură logistică etc. Informațiile culese de la acest gen de surse umane pot fi extrem de valoroase şi trebuie utilizate imediat. Totuşi, se impune multă prudență, ca şi o minimă verificare a acestor date provenite de la o singură sursă, pentru a evita dezinformarea.
- *Agenții* sunt indivizi care acceptă conştient să coopereze cu serviciul de informații, furnizând informații conform nevoilor acestora. Agentul primeşte sarcini de la ofițerul de caz care îl conduce şi este recompensat pentru activitatea sa.
- *Trădătorii* sunt persoane din tabăra adversă care, în mod voluntar, repudiază regimul țării căreia îi aparțin, furnizând, astfel, benevol servicii sau informații adversarului. Ca şi în cazul altor surse umane, aceştia trebuie atent controlați şi manipulați de un personal calificat.
- *Civili locali, persoane dislocate şi refugiați.* Acest gen de surse umane sunt specifice activităților din teatrele de operații, la îndemâna serviciilor de informații ale statelor care participă cu trupe la operații de impunere sau menținere a păcii. Ei pot fi utili în obținerea de date relevante despre câmpul de luptă, despre unitățile luptătoare angajate în conflict, rețelele de insurgenți, terorişti sau alte structuri politico-militare ale adversarului. Folosind orice oportunitate, structurile de *HUMINT* identifică persoanele locale din aria de responsabilitate care sunt dispuse să divulge informații de interes.
- *Persoane aparținând forțelor proprii sau aliate* (friendly forces). Militarii nespecializați în domeniul intelligence din cadrul forțelor proprii sau aliate au multe oportunități de a interacționa cu populația locală, pe timpul îndeplinirii misiunilor pe timp de război sau în cursul operațiunilor militare de alt tip decât războiul. Unele dintre aceste forțe, precum patrulele de recunoaştere, pot primi sarcini de culegere a informațiilor, fiind apoi debrifate de personalul specializat. Alte potențiale surse valoroase pot fi comandanții sau persoanele din statele majore de diferite niveluri care au legături cu populația şi autoritățile locale, precum şi membrii structurilor CIMIC, medicale, de geniu care intră în contact cu populația locală. Deoarece aceştia nu au pregătire de intelligence, ei trebuie debrifați de echipele de specialişti *HUMINT*, pentru a se obține maximum de informații relevante.
- *Documentele* obținute de la surse *HUMINT* pot, de asemenea, furniza informații valoroase, care pot fi exploatate operațional sau utilizate pentru a obține noi informații de la aceste surse.

[173] Snyder, "With a little bit of heart and soul analyzing the role of HUMINT in the post cold war area," Woodrow Wilson School Policy Conference 401a, 6 January 1997

3.1.3. SIGINT – SIGnal INTelligence

- sunt informații obținute din surse care acționează în spectrul electromagnetic şi constau din patru subdomenii[174]:

COMINT (COMmunication INTelligence) – informații obținute prin interceptarea comunicațiilor şi a transmisiilor de date de către entități specializate şi care nu sunt destinatarii acestor informații. *COMINT* implică interceptarea şi procesarea comunicațiilor externe transmise prin radio sau alte mijloace electromagnetice şi procesarea comunicațiilor externe criptate, indiferent de modul de transmitere. Interceptarea presupune cercetare, capturare, identificarea operatorului, analiza semnalelor, analiza de trafic, analiza criptografică, decriptare, studiu de text, fuzionarea acestor procese şi înaintarea rezultatelor.

Sunt excluse din această definiție interceptarea şi procesarea comunicațiilor scrise necriptate, emisiunile de propagandă şi presa.

ELINT (ELectronic INTeligence) sunt informații obținute prin intermediul transmisiilor electromagnetice care nu aparțin comunicațiilor. *ELINT* presupune culegerea (observarea şi înregistrarea) şi procesarea în scop informativ a informațiilor obținute din surse nonverbale, prin radiații electromagnetice emanând din alte surse decât cele radioactive sau de detonare nucleară.

3.1.4. IMINT[175] (IMagery INTelligence)

- sunt informații provenite din surse specializate în prelucrarea imaginilor; culegerea, întocmirea de hărți şi prelucrarea imaginilor dobândite prin intermediul senzorilor video-fotografici.

IMINT este prin excelență o activitate care permite comandanților să "vadă" câmpul de luptă în timp real.

Prin *IMINT* se dobândesc informații cu ajutorul senzorilor care pot avea baza la sol, pe mare sau purtate de platforme aeriene/spațiale. O mare parte din *IMINT* provin din surse cum ar fi sateliți, avioane cu pilot şi UAV.

Există o mare varietate de senzori *IMINT*. Unii dintre ei furnizează imagini în timp real, alții achiziționează imagini care sunt apoi procesate. Iată câteva exemple de senzori *IMINT*: camere optice, care pot produce imagini alb-negru sau color; dispozitive de vedere pe timp de noapte, utilizând tehnologie în infraroşu sau de identificare termică; radare pentru identificarea aparatelor aeriene, de identificare a țintelor, radare Doppler; aparatură video şi de televiziune pe timp de noapte; laseri de detecție; aparatură de analiză video multispectrală.

Platformele uzuale folosite pentru senzorii de *IMINT* sunt: avioanele fără pilot echipate cu camere video şi alți senzori electronooptici, avioane sau elicoptere de recunoaştere, vehicule (blindate, uşor blindate sau neblindate) special echipate pentru cercetare terestră, precum şi roboți echipați cu senzori *IMINT*.

---

[174] Richelson & Ball, The ties that bind, 1985, 101, 175-178

[175] www.fas.org/irp/doddir/army/tacimlp.htm.

3.1.5.MASINT (Measurement and Signatures INTelligence)

- sunt informații provenite din analiza calitativă şi cantitativă a datelor obținute cu ajutorul senzorilor specifici. Această categorie conține, de obicei, informații acustice, informații obținute prin radar, detectare a radiației nucleare, informații obținute prin infraroşu, informații electro-optice, frecvență radio, radiații întâmplătoare, luarea de probe din diverse materiale, ape reziduale şi surse spectral-radiometrice şi electro-optice (altele decât cele ce fac obiectul domeniilor *SIGINT* şi *IMINT*). *MASINT* se referă, de asemenea, la informații obținute din surse care acționează în spectrul electromagnetic sau de informații provenite din surse specializate în prelucrarea imaginilor ce necesită procesare specializată. Ca produs finit, *MASINT* vine, în primul rând, în sprijinul comandanților militari. Există două subdomenii *MASINT*: *ACINT(Accoustic Intelligence)* şi *RADINT (Radiation Intelligence)*:

• *ACINT* sunt informații provenite din culegerea şi procesarea fenomenelor acustice. Acestea sunt informații transformate din sunet (de ex.: hidrolocatoare, sonare, Sistemele integrate de supraveghere submarină – IUSS şi Sistemele de cercetare de artilerie prin mijloace acustice). Din cauza originii sunetului, *ACINT* vizează, în primul rând, mişcarea şi informațiile care pot fi extrase din detectarea ei. *ACINT* în domeniul maritim implică detectarea, urmărirea şi identificarea contactelor submarinelor prin sonar activ sau pasiv de diferite tipuri.

• *RADINT* sunt informații obținute prin utilizarea radarului ca instrument de detectare (de ex.: identificarea unei nave sau aeronave), care poate fi recunoscut sau nu, pe o anumită direcție şi la o anumită distanță de radar sau simpla detectare a mişcării unei ținte la un anumit punct pe sol. Acest aspect este diferit de exploatarea datelor radar de *IMINT*.

TELINT (TELemetric INTelligence) sunt informații obținute prin telemetrie.

Din cele prezentate anterior cred că rezultă cu argumente că resursa informațională este una dintre cele mai importante din cele ale apărarii iar în multe momente ale pregătiri desfăşurării războiului şi perioadei post conflict devine cea mai importantă. Ne permitem o personală formulare care nu se vrea maximă sau aforism potrivit căreia: o resursă informațională bogată şi veridică dar nefolosită oportun cu măestrie de comandanți poate să se sfârsească în eşecul luptei, dar, cu certitudine, lipsa, puținătatea şi alterarea resursei informaționale conduc la un eşec anunțat.

Bibliografie

- Robert D. Steele, Information peacekeeping, e-print of upcoming publication in Dearth and Campen, 11 March 1998.
- Steele, Open Source Intelligence, 1996,
- Snyder, "With a little bit of heart and soul analyzing the role of HUMINT in the post cold war area," Woodrow Wilson School Policy Conference 401a, 6 January 1997
- Richelson & Ball, The ties that bind, 1985, 101, 175-178
- Allied Joint Publications AJP 2-1
- Documentul AJP-2 - Doctrina integrată de informații, contrainformații şi securitate a NATO;
- Doctrina pentru sprijinul cu informații al operațiilor întrunite, Bucureşti 2003
- Legislații ale serviciilor de informații şi securitate din statele membre ale Uniunii Europene

CONCEPTE ŞI TERMINOLOGII UTILIZATE ÎN MANAGEMENTUL RESURSELOR INFORMAȚIONALE

Mr. drd. Ilie PĂUN

ABSTRACT

The intelligence and information sharing structures that once enabled the winning of the Cold War now require greater flexibility and resilience to confront the threats facing our Nation from a transnational terrorist movement determined to destroy our people, our freedoms, and our way of life.

The efficiency of information management in carrying out joint missions is ensured by the information cycle, which is a conceptual model regarding the way in which information missions and actions are performed in order to transform data into information and offered to decision-makers and beneficiaries in all the relevant aspects.

INTRODUCERE

În cel de-al treilea mileniu suntem martorii şi participanții activi ai unei perioade deosebite din evoluția omenirii, caracterizată prin producerea unora dintre cele mai importante mutații din întreaga sa istorie datorate, în esență, apariției şi dezvoltării societății bazate pe informație, societate în care se ignoră orice frontieră şi se diluează, treptat, toate constrângerile de ordin spațial şi temporal.

Revoluția tehnologică a produs în domeniile comunicațiilor şi informaticii mutații majore ce au dus la creşterea importanței acestora datorită posibilităților nemaiîntâlnite, oferite omenirii, în ceea ce priveşte colectarea, prelucrarea, stocarea şi distribuirea informațiilor.

Armatele moderne acordă acestei problematici o atenție deosebită, considerând ca pe un obiectiv primordial câştigarea bătăliei informaționale, al cărei fundament este reprezentat de introducerea pe scară extinsă a tehnologiei informației şi a mijloacelor moderne de comunicații, pe întregul spațiu de luptă.

Se pare că aceasta este, marea strategie actuală, de digitizare a spațiului de luptă şi a tuturor acțiunilor şi activităților de natură informațională. Se apreciază, pe bună dreptate, că viitoarele războaie vor avea un caracter integrator, în sensul că la ele vor participa toate categoriile de forțe ale armatei, acțiunile se vor desfăşura

în toate mediile, iar spațiul de luptă cibernetizat va deveni o realitate tot mai concretă.

Procesele de conducere nu vor mai putea fi concepute decât informatizat şi se vor integra tot mai mult cu sistemele de armamente, ajungându-se la apariția şi utilizarea roboților şi vehiculelor telecomandate, la folosirea masivă a munițiilor inteligente, precum şi la metodologii de lucru care se vor baza numai pe utilizarea echipamentelor de tehnologia informației deci, implicit, pe posibilitățile de desfăşurare a acțiunilor militare proprii simultan cu monitorizarea activităților adversarului. Lupta modernă, a diferitelor tipuri de unități va necesita preluarea, prelucrarea şi transferul rapid al informațiilor din întregul spațiu de luptă, care nu va mai putea fi decât cibernetizat. Aceasta presupune existența unei multitudini de sisteme automatizate şi de armamente, capabile să compenseze limitele fiziologice ale omului şi performanțele tehnice ale armamentului clasic, să realizeze o coordonare optimă a unor diverse categorii de forțe şi armamente, în condițiile de comprimare a timpului operativ şi să asigure conservarea forței umane astfel încât aceasta să fie utilizată numai în situații deosebite sau pentru consolidarea succesului.

Resursa informațională a devenit una din principalele categorii de resurse ale războiului modern, iar tehnologia informației şi sistemele moderne de comunicații, mijloacele care asigură posibilitatea informării, în timp real, influențând opinia publică, modelând acțiunea politicului şi producând accentuată a palierelor artei militare.

Experiența personală în domeniul culegerii, verificării, evaluării, integrării, interpretării şi furnizării informațiilor către decidenții politico-militari în scopul luării unor hotărâri privind apărarea intereselor naționale şi pentru contracararea amenințărilor adversarilor actuali, m-a făcut să înțeleg importanța şi complexitatea acestui domeniu al resurselor informaționale. Deasemenea studiile şi cursurile în domeniu resurselor informaționale urmate în cadrul instituțiilor acreditate, mi-au întărit convingerea că pentru asigurarea unei interoperabilități cu trupele din celelalte state membre NATO, alături de care trupele româneşti participă la operațiile multinaționale este necesară o aliniere a conceptelor şi sintagmelor inclusiv în domeniul resurselor informaționale.

Nu în ultimul rând motivația alegerii acestei teme a fost determinată de dorința de a contribui la realizarea unui sistem integrat eficient în domeniul implementării managementului resurselor informaționale în structura militară.

DELIMITĂRI CONCEPTUALE

1.1. Conceptul de management

Termenul **Management** (din lat. *manum agere* = „a conduce cu mâna“) a fost definit de către Mary Follet prin expresia "arta de a înfăptui ceva împreună cu alți oameni".

***Managementul** poate fi definit ca fiind un process constient de conducere si coordonare a actiunilor si activitaților individuale si de grup, precum si de mobilizare si alocare a resurselor organizatiei in vederea indeplinirii obiectivelor*

acesteia in concordanta cu misiunea, finalitatile si resposabilitatile sale economice si socoal.

Resursele pe care, in principal, le are la dispozitie un manager sunt: timpul, talentul, resursele informaționale, resursele financiare si resursele umane.

Rolul managerilor:

- atingerea obiectivelor organizației lucrând cu şi prin intermediul oamenilor precum si prin utilizarea altor resurse ale organizatiei (bani, materii prime, utilaje si echipamente, resurse informationale) care prin procesul de producție se transformă în produse finite (bunuri si servicii);
- managementul nu priveste doar intreprinderile ci este un proces care se deruleaza in toate tipurile de organizatii.

1.2. Managementul integrat

Pentru definirea acestui concept, am pornit de la o întrebare care apare tot mai frecvent în disputele specialiştilor în managementul integrat şi anume: în actualele condiții putem vorbi de un nou tip (model) de management sau asistăm la modificări esențiale ale acestuia, fără însă a-i fi schimbate elementele fundamentale: definiția, domeniul de aplicare, sistemul de concepte, terminologie şi noțiuni şi modul de manifestare.

În opinia mea, managementul integrat, trebuie să se refere la activități la nivelul societății sau a unor componente esențiale a acesteia, cu implicații profunde asupra altora şi cu consecințe privind dezvoltarea de ansamblu a societății în actualele condiții ale globalizării. Un exemplu ce poate fi invocat l-am identificat in ***PROGRAMUL DE GUVERNARE*****, î**n care se utilizează termenul management si sintagma managementul integrat la următoarele capitole:

Înzestrare (Guvernul României va aplica un ***sistem integrat de management al achizițiilor publice***, prin îmbunătățirea celui actual fixat în scopul planificării achizițiilor şi asigurării transparenței financiare. Sistemul va cuprinde componenta de planificare, evaluare şi finanțare în baza căruia se vor fixa prioritățile alocării resurselor pentru achiziții, precum şi componenta de conducere a programelor de achiziție. Prin utilizarea acestui sistem se vor evalua corect cerințele investițiile de capital în raport cu resursele financiare disponibile, se va stabili momentul şi locul în care este nevoie de o achiziție şi se va controla acest proces).

Logistică (Guvernul României, prin Ministerul Apărării Naționale va realiza ***sistemul logistic integrat,*** prin adaptarea conceptuală şi structurală a logisticii actuale la noile realități privind dimensionarea, configurația şi misiunile Armatei României, astfel încât asigurarea forțelor pentru securitatea şi apărarea acțională şi colectivă să se realizeze în strânsă concordanță cu cerințele de compatibilitate ale NATO).

Înzestrarea şi logistica Armatei (dezvoltarea sistemului de ***management al resurselor pentru evaluarea şi fixarea fondurilor finanțate în comun*** :cheltuielile

de echipament cat şi cheltuielile pentru utilizarea efectivelor militare şi civile cerute pentru realizarea oricărei misiuni în cadrul NATO; îmbunătățirea sistemului de planificare a înzestrării (***SIMAPA – Sistemul Integrat de Management al Achizițiilor pentru Apărare***) în concordanță cu misiunile ce îi sunt fixate României în cadrul NATO, precum şi cu nevoile de securitate şi apărare internă. În acest sens, în baza unei evaluări prealabile pe costuri, se va urmări înzestrarea acelor arme care contribuie la asigurarea securității naționale, securității regionale şi la specializarea armatei noastre (capabilitățile) în cadrul NATO, precum şi la echiparea forțelor care execută misiuni în străinătate;)

Revenind la problema aflată în studiu doresc să remarc că atât cercetătorii români, cât şi cei străini au ajuns la o concluzie dominantă, respectiv că este vorba de acelaşi tip (model) de management căruia însă i s-au adus modificări esențiale pornind de la parametrii esențiali la care el se raportează şi care au fost enunțați anterior.

Se vorbeşte tot mai des despre managementul integrat, ca despre un sistem de sisteme care întregeşte conținutul foarte amplu al activității manageriale. Abordări exprese în acest sens am întâlnit în publicații din Franța şi Marea Britanie.

După ce am răspuns la prima întrebare şi am ajuns la concluzia că modelul rămâne acelaşi, dar că înregistrează modificări profunde, inevitabil apare cea de a doua interogație, respectiv care sunt aceste schimbări. Parametrii esențiali ai acesteia se referă la domeniul economic, financiar, uman, informațional, terminologic, militar, precum şi la economia de piață, descentralizare, pregătirea şi desfăşurarea unor activități care angajează potențialul națiunii (exemplu: misiunile militare internaționale), interoperabilitatea (inclusiv cea managerială) cu armatele statelor NATO, dotarea, achizițiile, etc. Respectivii parametri s-au schimbat şi se reflectă nemijlocit în managementul integrat al resurselor de apărare.

1.3. Managementul Integrat al Apărării

Pentru a situa în contextul resurselor de apărare locul şi rolul resursei informaționale, este necesar să facem câteva trimiteri la Managementul Integrat al Apărarii şi Managementul Integrat al Resurselor de Apărare, pornind de la axioma ca Managementul Integrat al Resurselor de Apărare este componenta esențială a Managementul Integrat al Apărării.

În actualele condiții când constrângerile financiare sunt multiple (nu numai în armata noastră), numărul şi dificultatea misiunilor internaționale au sporit în mod cu totul deosebit, când sistemul militar în ansamblul său este supus unui proces de transformare fără precedent (în toate compartimentele sale: organizare, dotare, proceduri, interoperabilitate, standardizare, etc.) solicitat atât de apartenența la NATO, cât şi de nevoia ca România să dispună de o armată modernă, flexibilă şi profesionalizată, capabilă să răspundă la provocările actuale şi mai ales viitoare, prin ele însele imprevizibile şi impredictibile, toate acestea solicitând un efort al întregii națiuni pe toate planurile, se impune cu necesitate un nou tip de management în măsură să asigure realizarea deziderateloractuale, iar acesta în opinia tuturor participanților este **managementul integrat al apărării**, cu

componenta sa esențială managementul integrat al resurselor de apărare (în care este inclus şi cel al achizițiilor).

Acest **tip modern de management al apărării** este cu atât mai necesar cu cât misiunile militare internaționale, desfăşurate în cele mai fierbinți zone ale planetei, impun o conducere unitară a resurselor, aceasta realizându-se printr-o astfel de manageriere.

1.4. Managementul integrat al resurselor de apărare

Gestionarea resurselor de apărare (umane, materiale şi financiare) în cadrul Ministerului Apărării se realizează într-o abordare modernă, integrată. Esența acestui tip de management îl reprezintă conceptul de **planificare integrată a apărării,** care desemnează procesul de coordonare a dezvoltării şi menținerii capabilităților specifice în scopul îndeplinirii obiectivelor politicii de apărare.

Pentru îndeplinirea obiectivelor politicii de apărare se stabilesc obiective specifice şi priorități, corespunzător domeniilor planificării apărării, ariilor de interes (național, regional, NATO, UE, etc.), precum şi pe niveluri organizatorice. Toate aceste obiective specifice şi priorități sunt armonizate în cadrul activității de planificare integrată a apărării.

Capabilitățile se realizează prin programele majore ale Ministerului Apărării, care integrează, în totalitate sau parțial, obiectivele specifice diferitelor domenii de planificare, în funcție de prioritățile stabilite prin documentele de planificare şi de resursele la dispoziție.

Asigurarea planificării integrate a apărării presupune:

a) stabilirea obiectivelor şi priorităților politicii de apărare, pe baza Strategiei Naționale de Apărare a Țării, Programului de guvernare şi a Cartei Albe a Apărării, etapizarea îndeplinirii acestora, precum şi modul de alocare a resurselor necesare;

b) urmărirea modului de realizare a obiectivelor Ministerului Apărării, precum şi evaluarea modului de alocare şi utilizare a resurselor financiare corespunzătoare;

c) armonizarea obiectivelor domeniilor de planificare;

d) coordonarea sistemului de planificare, programare, bugetare şi evaluare în Ministerul Apărării, astfel încât să se poată asigura îndeplinirea politicii de apărare, transparența şi controlul civil privind modul de utilizare a resurselor pentru apărare.

În cadrul procesului de planificare integrată a resurselor de apărare, un rol important este deținut de **Sistemul de Planificare, Programare, Bugetare şi Evaluare (SPPBE),** care reprezintă un instrument de planificare robust şi eficient, în măsură să asigure controlul civil asupra elaborării şi implementării politicii de apărare şi o auditare profundă privind îndeplinirea obiectivelor acesteia, execuția programelor şi a bugetului Ministerului Apărării.

Conform prevederilor Legii planificării apărării nr. 473/2004, principalele documente care fundamentează planificarea apărării la nivel național sunt Strategia Națională de Apărare şi Programul de Guvernare 2005-2008, iar la nivelul Ministerului Apărării, Carta Albă a Apărării, Strategia militară, Directiva de

Planificare a Apărării, Programele majore şi Planurile operaționale de întrebuințare a forțelor.

Planificarea apărării (care include gestionarea resurselor de apărare) cuprinde activitățile prin care sunt stabilite volumul, structura şi modul de alocare a resurselor naturale, umane, materiale şi financiare necesare materializării obiectivelor fundamentale ale securității naționale şi apărării armate a României.

Domeniile planificării apărării sunt:

Planificarea Forței. Obiectivul fundamental îl reprezintă realizarea de capabilități interoperabile, flexibile, mobile, dislocabile în teatru, capabile să participe la întreaga gamă de misiuni NATO şi UE şi la misiuni de tip „coaliție".

Planificarea armamentelor. Obiectivul fundamental constă în înzestrarea forțelor armate cu echipamente performante, compatibile şi interoperabile cu cele din dotarea armatelor statelor membre NATO şi UE.

Planificarea resurselor - umane şi financiare. Obiectivul fundamental îl reprezintă proiectarea şi implementarea unui management eficient al carierei individuale a tuturor categoriilor de personal precum şi optimizarea sistemului de management al resurselor pentru apărare.

Planificarea logistică. Obiectivul fundamental îl constituie crearea unui sistem logistic integrat, adaptat la configurația şi misiunile Armatei României şi realizarea de mijloace dislocabile de sprijin logistic capabile să susțină forțele dislocate în teatrele de operații.

Planificarea pentru comandă, control, comunicații. Obiectivul fundamental îl constituie furnizarea unui set de capabilități care să permită forțelor generarea, folosirea şi diseminarea informațiilor la toate nivelurile, în scopul îndeplinirii misiunilor.

Planificarea pentru urgențe civile. Obiectivul fundamental îl constituie pregătirea pentru îndeplinirea misiunii de sprijin a autorităților publice şi dezvoltarea capacității de răspuns la un spectru larg de situații de urgență pe plan național sau internațional.

În cadrul procesului de planificare a apărării sunt incluse şi programele, acțiunile şi măsurile inițiate de România în cadrul contribuției la securitatea şi apărarea colectivă în cadrul NATO şi UE, în contextul cooperării militare bilaterale şi multilaterale cu alte state şi al îndeplinirii obligațiilor asumate prin participarea la activitatea unor organizații şi regimuri juridice internaționale. De asemenea, procesul de planificare a apărării ia în considerare conținutul Strategiei de transformare a armatei, precum şi alte documente aferente procesului de revizuire strategică a apărării.

Obiectivul general al managementului resurselor pentru apărare îl constituie optimizarea procesului de alocare şi utilizare a resurselor destinate Ministerului Apărării în scopul îndeplinirii angajamentelor asumate de către România în cadrul NATO şi UE, în concordanță cu procesul de transformare al Armatei României.

Deciziile privind planificarea şi alocarea resurselor pentru apărare se aprobă în cadrul Consiliului de Planificare a Apărării, condus de ministrul apărării. La acest nivel sunt analizate şi stabilite obiectivele şi măsurile ce trebuie desfăşurate

pentru înfăptuirea sarcinilor ce revin Ministerului Apărării din documentele ce definesc concepția integrată de planificare a apărării, precum şi volumul, structura şi modul de alocare a resurselor umane, materiale şi financiare necesare îndeplinirii acestora.

Directiva de planificare a apărării, analizată şi adoptată de Consiliul de Planificare a Apărării, constituie documentul de planificare de bază la nivelul Ministerului Apărării, prin care se planifică structura şi capabilitățile militare, pe baza cărora se stabilesc Programele majore şi se alocă resursele pentru apărare”[1]. Directiva de planificare a apărării este un document politico-militar cu putere juridică şi joacă un rol-cheie în cadrul Sistemului de Planificare, Programare, Bugetare şi Evaluare (SPPBE). Aceasta acoperă o perioadă de şase ani şi este revizuită anual, potrivit schimbărilor survenite sau prognozate în evoluția mediului de securitate şi alocarea resurselor.

Fără a emite pretenția că am făcut chiar o radiografie a situației actuale a managementului integrat al resurselor de apărare, simțim nevoia să ne referim la unele tendințe ale evoluției sale dintre care nu pot lipsi:

- consolidarea conceptului şi sintagmei şi conturarea lor ca ştiință;
- creşterea permanentă a interoperabilității manageriale în cadrul NATO;
- modificări rapide în conținutul său ca urmare a schimbărilor din mediul de securitate aşa cum au subliniat summit-urile de la Praga, Istanbul, Riga, Bucureşti;
- o mai corectă concordanță între posibilități şi misiuni, între potențial şi consum;
- diminuarea intervenției factorului politic;
- dobândirea unei fizionomii aparte a managementului integrat al resurselor de apărare în cadrul managementului integrat al apărării, la rându-i parte componentă a managementului integrat al societății;
- acordarea lui la transformările din Alianță şi, implicit, la cele din armata României.

Funcționarea eficientă şi rezultatele pozitive ale sistemului de planificare integrată a apărării sunt astfel direct proporționale cu asigurarea concordanței dintre obiectivele propuse şi alocarea corespunzătoare a resurselor.

Programarea resurselor pentru apărare se realizează în concordanță cu obiectivele planificate şi cu prioritățile stabilite. **Finanțarea pe bază de programe constituie baza procesului de planificare şi bugetare**.

Aplicarea Sistemului de Planificare, Programare, Bugetare şi Evaluare şi a bugetării pe programe în Ministerul Apărării va căpăta valențe superioare, contribuind semnificativ la planificarea şi utilizarea eficientă a resurselor, în funcție de obiectivele specifice şi prioritățile stabilite, angajamentele asumate de România în cadrul NATO şi UE şi cerințele atingerii indicatorilor de performanță în cadrul evaluării sistemului de management.

[1] Legea nr.473/2004, art.8, alin. (1)

Bibliografie

1. Allied Joint Publications AJP 2-1
2. Documentul AJP-2 - Doctrina integrată de informații, contrainformații şi securitate a NATO;
3. Doctrina pentru sprijinul cu informații al operațiilor întrunite, Bucureşti 2003
4. Legislații ale serviciilor de informații şi securitate din statele membre ale Uniunii Europene

CAREER MANAGEMENT IN THE ARMED FORCES

Asistent universitar, Popa Brînduşa Maria

Departamentul Regional de Studii pentru Managementul Resurselor de Apărare

Abstract

În zilele noastre, este din ce în ce mai importantă planificarea şi administrarea carierei. Acest lucru se datorează parțial faptului că lucrurile nu mai au o evoluție liniară ca şi faptului că rapiditatea schimbării economice face ca actualele cariere sa fie mai puțin clar definite şi mai puțin stabile decât erau ele în trecut. Dinamica profesiunilor şi implicit a carierelor este marcată de schimbări accelerate, personalul fiind pus în situația să le facă față cu o competență şi rapiditate de adaptare într-un ritm accelerat. Dacă vrem ca aceste schimbări să nu bulverseze activitatea şi evoluția profesională a celor direct implicați ar fi foarte util ca elementele componente ale acestui sistem să fie sincronizate între ele şi să se realizeze un management integrat al carierei.

These days most of us are very preoccupied with our jobs, we all want interesting and successful careers but maybe not all of us understand that we have to take care of that job, of the way it is going to evolve, in other words we should take care of our career management.

According to the dictionaries career management is:
"an occupation undertaken for a significant period of a person's life, usually with opportunities for progress"[1] or "a field for or pursuit of consecutive progressive achievement especially in public, professional, or business life"[2].

According to the human resources dictionary the career is the job you prepared for and which you expect to do all your life.[3]
A management career path is not a straight line. Nor is it the same for everyone. Yet all management career paths have a starting point and all have milestones along the way.

Career management is the lifelong process of investing resources to achieve your career goals. Career management is not a singular event but a continuing process that is a necessity for adapting to the changing demands.

When we think of “career” we include the idea of evolution or promotion of a person in a certain field having as aim more responsibility, more money, more fame or more power.

We can analyze the concept of career from several points of view:

- We can see career as a promotion, and when we see it like this we understand mobility, advancement in an organization or professional hierarchy.
- Career as a profession; certain professions are a career by themselves (militaries, doctors, teachers etc) while others are just jobs, positions (unskilled workers, seasonal workers etc.)
- Career as a succession of positions. It represents an evolution, series of functions, a succession of positions in an ascending line, from a lower rank to a higher (the highest) rank.
- Career as a series of roles, related to experience; separated working experiences through we all pass along our working life.
- Career as the dynamic framework within which a person perceives and decodes the significance of their own qualities, events and things that happened during his/her life.

When we think of a career we have to take into consideration the factors which influence it; they can be objective or subjective. The objective factors are related to the environment in which each individual lives and works, and the subjective factors, those which relate to the personality of each individual, the interests etc.. From here we can make a distinction between the objective career which means personnel development and the chances to promote in a professional environment and the objective career which refers to the perception each individual has of themselves and the importance they assign to their work and professional life.

Officers, in many respects, are ultimately their own career managers. While armed forces requirements dictate the final outcome of all career development actions, in every case the officer can participate in such decisions. Participation in the career development process is possible at the basic branching point, volunteering for training and education programs, selection of functional area, preferences for career field, application for entry into special training programs, and long-range planning of career goals. The key is to be involved in career development by making informed and logical decisions and acting on them.

Individual career management is the core of human resources management because it is linked to what we want to obtain, an armed forces system in which each person occupies the position he is prepared for, which will make most value of his work and knowledge and which, of course will help him promote in his career. In the U.S. armed forces there are several documents which contain data about the military personnel: there is an official military personnel file (OMPF), the DA Form 4037 (Officer Record Brief) (ORB), and the career management individual file (CMIF). They all contain the data from which important career

development decisions are made for selection, advancement, assignments and retention. Officers should review, update and maintain these records throughout their careers. Officers should also request periodic advice and counseling to remain in-formed of career opportunities and to assess progress achieving career goals. Apart from the personal work and attention that each military had to allot to his/her career there are persons, raters (sometimes the superiors) who guide their subordinate along their career path. All officers look to their rater, senior rater, and mentors for advice and career counseling. Some counseling is official, such as the preparation and submission of DA Form 67-9 (Officer Evaluation Report) and DA Form 67-9-1 (Officer Evaluation Report Support Form). Other forms of counseling are often unofficial and relate to career patterns, advice about assignments and duty positions. Regardless of the type of counseling, commanders should be factually informed before rendering advice.

Assignment and career managers (who are at PERSCOM- Personnel Command- and OPMD – Officer Personnel Management Directorate) are responsible for fulfilling current and future Army requirements while meeting the career development needs of the various branches and functional areas. Additionally, they balance the best interests of the individual officers against the Army requirements. Career managers can provide candid, realistic advice to officers about their developmental needs. As the executors of Army and proponent programs, they operate within the current policy, budget and legal factors to make decisions concerning assignments, schooling, manner of performance and subjective evaluations of competitiveness for selection and retention. All officers should stay in touch with their assignment managers to receive guidance and advice on career development.

If before 1989, in Romania, the path a military had to take was very clear, the changes that took place after 1990 made things more difficult. A new stage in the armed forces evolution started with the preparations we made to accede to NATO. The individual career management had to be done to achieve interoperability with NATO. On a short term individual career management has as a main objective finding the right person for a certain position and on the long term creating a pool of trained people able to fill in leadership positions.[4]

Individual career management relies on a series of principles:

- Transparency principle – the militaries ca access freely the information needed for positions manning, career evolution.
- Equal chances principle – equal chances for all interested people to access and participate in the selection process.
- Integration principle – allows all the participants having the same rank, coming from the same branch or specialty to enter the competition no matter what structure they come from.
- The priority of the armed forces interests principle – the manning is done according to what the armed forces need, then according to the job requirements and last according to the militaries' choices.

- Controlled individual career management principle – the career should develop along a pre-set path.
- Split decision responsibility principle – there should be equilibrium between the armed forces necessities and the personal interest of the military.
- Direct dialogue principle – the militaries should participate into counseling and consultation sessions.
- Necessary steps to be taken during a career principle – filling in certain key positions for one's career, and the minimum stage for a certain rank.

In order for this management to work we need to have the appropriate components:

- The organizational framework – it comprises those structural elements which ensure the functioning of the individual career management system and derives from the career management structure and the manner the in which the selection process takes place.
- The career path – the description of the way a military's career should evolve. The career path should tell the positions a military has to fill in at certain stages of his evolution and also the training programs he has to go through etc.
- The military selection process is the basis of the individual career management because it contains the guiding lines according to which are identified individuals who are most like to accede to a higher position, and it also ensures the transparency and chance equality for every military.
- Military personnel data base which will help to identify the manning level requirement and the data necessary to plan the career evolution of each military.

All these elements are essential for the individual career management but in order to have better results it should be done in an integrated system formed of specialized structures, selection boards, commanders and militaries. Also, in order to have good career managers there should be created and implemented a proper training and development program. Implementing individual career management system should ensure the achievement of the objectives set in "Romanian Armed Forces Human Resources Management Modernizing Concept" [5], meaning to create a career structure which will guarantee the fulfillment of the armed forces needs and at the same time the individual wishes of the personnel.

Bibliography

[1] Oxford dictionary;
[2] Merriam-Webster dictionary;
[3] Dictionary of Human Resources & Personnel Management, second edition, Peter Collin Publishing Ltd., 1997, p. 38;
[4] Army Pamphlet 600-3 -- Commissioned Officer Development and Career Management;
[5] Ministerul Apărării Naționale, *Concepția de modernizare a managementului resurselor umane din Armata Romaniei*, Bucureşti 2005.
A.G. Cole, *Managementul personalului*, Editura CODECS, Bucuresti 2000.

DEZVOLTAREA CAPABILITĂȚILOR ŞI IMPLICAȚIILE PENTRU VIITORUL SECURITĂȚII ALIANȚEI

Locotenent colonel drd. Atena VIȚĂLUŞ*

Colonel inginer Vasile ŞERBĂNESCU**

* Corpul de control şi inspecție

** Departamentul pentru armamente

Abstract

The global security environment is changing rapidly. The likely landscape of 2030, as reflected in the "Multiple Futures Project" developed by the NATO, will see significant disruptions due to high population density, resource depletion, shifting alliances, advances in human ingenuity and technology, and global economic interdependence. Some believe the scale of these changes will be similar to those experienced from 1910 to 1930. These futures present NATO with unprecedented opportunities to influence positively the future environment, and at the same time help ensure that the Alliance is agile and flexible enough to respond to the unpredictable and complex challenges the future will bring. The military implications that derive from the security implications point to seven broad focus areas, each of which is followed by recommendations concerning changes in concepts and doctrine as well as capability enhancements.

INTRODUCERE

Alianța trebuie să dezvolte forțe flexibile, adaptabile, bine antrenate, bine echipate, care pot să fie desfăşurate pentru a susține expedițiile. Aceste forțe necesită o structură a comenzii adaptabilă, multilaterală, care să se poată integra şi lucra eficient cu o gamă de structuri, folosind o apropiere multilaterală de rezolvare a provocărilor şi amenințărilor din întreg spectru al conflictelor. Multe din aceste provocări şi pericole, venite din partea statelor sau a altor grupări, vor fi neclare şi hibridizate în natură, într-un mediu unde exploatarea bunurilor globale creşte odată

cu potențialul de a folosi armele de distrugere în masă sau a armelor cu efect global. Forțele Alianței trebuie să fie pregătite să opereze în mediul urban, rapid şi în medii contaminate WMD/E (Weapons of Mass Destruction or Effects) şi în acelaşi timp să asigure accesul şi folosirea liberă a bunurilor globale, care vor fi fundamentale pentru asigurarea securității şi al succesului.

Mediul siguranței mondiale se schimbă rapid. Peisajul probabil [1] din 2030 , aşa cum se reflectă în multiplele scenarii dezvoltate de NATO, va suferi distrugeri semnificative datorită densității ridicate a populației, epuizării resurselor, schimbării alianțelor, avansului tehnologic şi inventivității umane, interdependenței economiei globale. Unii cred că amplitudinea acestor schimbări va fi similară cu cea experimentată între anii 1910 – 1930. Aceste scenarii oferă NATO posibilitatea fără precedent de a influența pozitiv peisajul viitorului şi, în acelaşi timp să ajute la asigurarea că Alianța este flexibilă şi agilă îndeajuns încât să răspundă provocărilor neprevăzute şi complexe pe care viitorul le va aduce.

În martie 2008, Comandamentul Suprem Aliat pentru Transformare (SACT) a propus Comitetului Militar NATO un Proiect vizând dezvoltări multilaterale. În această propunere, a cerut Alianței să considere „că viziunile diferite asupra lumii viitoare vor întări efortul nostru de a dezvolta o apreciere mult mai riguroasă şi mai unitară asupra provocărilor şi implicațiilor securității Alianței în viitor". Ulterior, o echipă multinațională, interfuncțională, cuprinzând personal militar şi civil din sediile SACT a fost însărcinată să conducă cercetarea întrebării: „Care sunt viitoarele provocări şi amenințări care ar putea afecta riscul intereselor, valorilor şi populației Alianței?"

Raportul privind "Multiple Futures Project" [1] are rolul de a informa şi de a susține dialogul strategic în legătură cu provocările pe care Alianța le va înfrunta şi respectiv implicațiile militare şi de securitate corespunzătoare. Acest raport nu va prezice viitorul sau deciziile politice care vor determina viitoarele roluri ale Alianței şi înzestrările necesare. De fapt, va oferi liderilor Alianței idei şi orizonturi largi pentru a putea planifica pentru viitor un climat sigur.

1. IMPLICAȚIILE PENTRU VIITORUL SECURITĂȚII ALIANȚEI

Viitorul multiplu descrie patru lumi plauzibile care ar putea să existe în anul 2030 şi sunt astfel construite încât să reflecte logica şi argumentarea lor fundamentală. Nici una dintre aceste lumi nu va fi, de fapt, ceea ce va aduce viitorul, dar fiecare oferă un fundament comun pentru dialogul structurat asupra riscurilor şi vulnerabilităților care ar putea să pună în pericol populația, integritatea teritorială, valorile şi ideile Alianței.

Implicațiile evidențiază climatul securității care va evolua continuu şi va fi influențat de o serie de evoluții imprevizibile de natură politică, socială, tehnologică şi militară. Conflictul va deveni din ce în ce mai complex, imprevizibil şi mult mai dificil de controlat. Tehnologiile avansate, folosite letal şi valabile la scară largă, vor face adversarii mai puternici în moduri inimaginabile până acum. Competiția de formare şi de influențare a ideilor şi a evenimentelor se va accelera şi intensifica. În consecință, Alianța va trebui sa asigure, prin abilitatea sa, găsirea

unui acord comun cu privire la înțelegerea riscurilor şi amenințărilor percepute şi dacă este posibil să anticipeze, să influențeze, să pregătească şi să răspundă provocărilor importante şi extinderii evenimentelor din domeniul securității viitorului.

Implicațiile de securitate pot fi sintetizate în patru aspecte. Primul dintre ele explică cum şi de ce evoluția naturii amenințărilor va face să se găsească mult mai dificil un consens asupra a ceea ce constituie un atac asupra Alianței. Al doilea aspect reflectă necesitatea ca Alianța să-şi examineze responsabilitățile din afara tradiționalelor arii de angrenare NATO. Al treilea aspect se referă la tehnologia avansată disponibilă, care va permite adversarilor să atace punctele slabe ale Alianței prin metode noi şi neaşteptate, subliniind nevoia de a revizui politicile, organizațiile, conceptele operaționale, capabilitățile şi în cele din urmă, forța şi structura de comandă viitoare ale Alianței. Al patrulea aspect se încheie cu îndemnul de a îmbunătăți relațiile de comunicare cu partenerii internaționali şi cu populația. Procedând astfel, Aliații vor putea modela şi influența în mod pozitiv valorile, ideile şi evenimentele într-o lume în proces de globalizare.

1.1. Evoluția naturii riscurilor şi a amenințărilor asupra intereselor vitale va provoca atât unitatea strategică şi solidaritatea din interiorul Alianței, cât şi înțelegerea comună a ceea ce constituie un atac conform Articolului 5

Agenda de securitate a națiunilor va continua să conțină consecințele statelor falimentare, sărăciei, foametei şi expulzării; oricum, în mijlocul acestei dezordini, noi state şi organizații nestatale adversare vor părea întărite de dezvoltarea rapidă şi de incorporarea tehnologiei uşor accesibile şi inovative. Alianța se va confrunta cu rivalii pentru influență strategică, valori şi idei; vulnerabilitățile sale vor fi exploatate atât în interiorul acesteia cât şi dincolo de granițele ei; iar populația şi forțele ei vor fi atacate prin metode surprinzătoare. O înțelegere comună a ceea ce înseamnă un atac asupra Alianței şi despre modul în care Alianța va riposta vor fi supuse discuțiilor şi, eventual, modificate. În acest mediu, Alianța trebuie să mențină apărarea colectivă şi trebuie să accepte că provocările care necesită o ripostă promptă conform Articolului 5 vor continua să se dezvolte.

Menținerea unității strategice, solidarității, angajamentului şi legăturii transatlantice puternice în fața numeroaselor riscuri şi amenințări trebuie să rămână prioritatea Alianței. Respectarea acestor condiții va avea un impact direct asupra priorităților membrilor Alianței cu privire la planificarea apărării, dezvoltarea capabilităților, alocarea resurselor, împărțirea responsabilităților şi a sarcinilor, angajamentul operațional şi distribuirea riscului.

Caracterul indivizibil al securității Alianței şi abilității statelor membre de a se înțelege pe deplin cu fiecare membru în parte va constitui atât liantul ce consolidează Alianța cât şi precondiția fundamentală a apărării colective. Îndeplinirea acestor condiții necesită dezvoltarea şi menținerea capabilităților necesare, iar decizia de a face disponibile la momentul cerut a acestor resurse trebuie să fie respectată fără întârziere. Acest angajament rămâne piatra de temelie a procesului de planificare a apărării NATO şi a solidarității Alianței.

Limitele colective ale Alianței sunt bine definite de către granițele statelor ce fac parte din Alianță. Spațiile maritime ce înconjoară aceste frontiere cât şi cuprinderea intereselor economice ale Alianței sunt vaste, variind de la Oceanul Arcitc la nord până la mările continentale ale Africii în sud, şi de la Oceanul Pacific în vest până la Marea Mediterană şi Marea Neagră în est. Menținând această stare de alarmare în rândul aliaților se va întări înțelegerea provocărilor pe care fiecare regiune le impune.

Este probabil ca Alianța să fie amenințată de instabilitatea şi de slăbiciunea altora, decât de invadarea forțelor convenționale. Conflictele interstatale din diferite regiuni ale lumii vor fi de genul: în timp ce ele nu vor amenința NATO direct, consecințele acestor conflicte ar putea avea un impact semnificat asupra securității Alianței.

1.2. Creşterea interacțiunilor cu națiunile ce nu fac parte din NATO şi cu alte elemente internaționale vor crea oportunități pentru Alianță de a-şi extinde rolul său în sporirea securității şi stabilității dincolo de tradiționalele arii de angajare.

Tendințele se îndreaptă spre un sistem internațional de guvernare. În această lume în dezvoltare numeroşi actori vor avea un rol în guvernarea globală. Fiecare din aceste schimbări vor afecta Alianța şi va trebui să-şi revizuiască permanent rolul său în guvernarea internațională. Procedând aşa, se va asigura claritate în ceea ce priveşte rolurile NATO şi responsabilitățile sale legate de apărare/securitate, relațiile civili/militare, parteneriatele publice/private şi relațiile cu celelalte națiuni.

Importanța celorlalți actori internaționali va creşte, iar membrii NATO trebuie să se bazeze pe succesul implementării multilaterale şi cooperative a operațiilor de securitate. NATO va fi din ce în ce mai responsabil de planificarea şi executarea operațiilor alături de alți participanți internaționali. O decizie timpurie legată de cine şi sub ce condiții Alianța va coopera în climatul global ar putea uşura sarcina menținerii securității internaționale. Parteneriatele strategice cu alți actori internaționali, cei mai importanți UE şi ONU, ar putea ajuta la optimizarea folosirii resurselor şi a capabilităților. Folosirea Reformei Sectorului Securității, intensificarea antrenamentelor şi a metodelor de exercițiu pentru a întări reformele în domeniul apărării ar putea reduce necesitatea de a desfăşura efectiv forțele militare.

Alianța trebuie să decidă dacă se va implica şi în afara zonelor tradiționale de acțiune, ca răspuns la creşterea competiției pentru resurse; creşterea exploatării spațiului, spațiului virtual şi a bunurilor maritime; la fel şi cu mersul conflictelor regionale. Amenințări împotriva NATO ar putea veni şi din partea națiunilor radicale şi a factorilor nestatali care doresc să folosească arme nucleare şi biologice.

Membrii comunii ai NATO şi UE au un singur set de resurse şi capacități limitate, ceea ce nu permite nici duplicarea nici competiția instituțională cu privire la generarea de forță şi dezvoltarea capabilităților. Interoperabilitatea, transparența informațiilor şi luarea deciziilor va fi crucială în fața unei amenințări comune, la fel şi standardele şi definițiile comune, identificarea şi eliminarea decalajelor şi

întârzierilor în sporirea înzestrării, cooperarea în cercetare şi tehnologie şi dezvoltarea reciprocă a capabilităților de întărire.

1.3. Adversari determinați, impulsionați de tehnologii deja disponibile, vor ataca vulnerabilitățile Alianței prin metode neașteptate, impunând Alianței să analizeze schimbările din domeniul operațiilor militare şi al războiului.

Adversarii îşi vor concentra eforturile împotriva vulnerabilităților percepute din cadrul Alianței. Pentru a se pregăti, Alianța va trebui să înfrunte provocările asociate securității energetice, spațiului virtual, spațiului şi securității maritime, cât şi instabilității regionale şi potențialele conflicte din zone precum Caucaz, Orientul Mijlociu, Mediterană şi în Nord. Pentru a avea succes în zone cu climate şi peisaje diferite, viitoarele operații vor pune accentul pe capabilităților multinaționale, întrunite sau expediționare.

În paralel, combinația dintre rețelele avansate, miniaturizarea, robotica, precizia şi nanotehnologia va impune noi şi neașteptate provocări. Grupurile mici şi individuale vor fi mult mai mobile, letale şi eficace folosind echipamente concepute comercial, uşor de transportat, cu forță mare de distrugere. Amenințările vor avea o formă hibridă, pe măsură ce adversarii integrează valorile convenționale, neregulate, teroriste, criminale şi tactice la cel mai mic nivel posibil. Aceste amenințări vor domina mediile urbane şi locațiile unde Alianța nu are sisteme de suport.

1.4. Creşterea interacțiunilor cu alți actori internaționali va oferi NATO oportunitatea de a modela şi a influența în mod pozitiv ideile, valorile şi evenimentele în lumea globalizată.

Susținând ideile şi valorile pe care a fost fondată Alianța, apărarea drepturilor umane fundamentale care s-au dezvoltat începând cu apariția Iluminismului, şi angajarea în lupta declarațiilor ar putea fi cel mai eficace instrument de luptă împotriva celor care se împotrivesc Alianței. Într-un viitor al marilor integrări, cooperări şi globalizări, Alianța va avea oportunități fără precedent de a bloca forțele distrugătoare prin ideile şi valorile sale care sunt admirate şi prezentate la scară largă.

Cererea continuă de informații va impune Alianței să fie într-o competiție continuă, viguroasă, atât națională cât şi internațională, pentru a comunica în mod efectiv şi pentru a crea suport pentru misiunile, scopurile şi operațiunile sale principale. O bună înțelegere a amenințărilor asupra populației şi a guvernelor Alianței va fi crucială pentru a preveni distrugerea suportului național din domeniul apărării, în general şi dezvoltarea capabilităților naționale, în particular.

NATO va avea nevoie să comunice efectiv prin inter-relaționarea dintre securitate şi apărare, care include rolul NATO în relația cu alte structuri de guvernare, atât interne cât şi externe față de Alianță.

2. DEZVOLTAREA CAPABILITĂȚILOR

Viitorul climat al securității va oferi atât oportunități numeroase pentru NATO, cât şi cerințe mari privind aptitudinile militare ale Alianței. Deciziile cu privire la viitoarele roluri şi misiuni vor avea implicații serioase pentru mărimea şi tipul forțelor, capabilităților şi structurilor de comandă şi control necesare pentru a gestiona amenințările hibride, în timp ce se menține supremația convențională şi nucleară a NATO.

Implicațiile militare care derivă din implicațiile de securitate indică şapte arii principale largi, fiecare dintre acestea fiind urmată de recomandări privind atât schimbările conceptelor şi a doctrinei, cât şi despre dezvoltarea capabilităților. Recomandările reflectă viziunea militară a SACT, pe care Alianța poate să o folosească pe linia dialogului strategic, politicilor de scuritate şi ulterior ca un ghid pentru planurile Alianței.

2. Adaptarea la condițiile impuse de amenințările hibride

De-a lungul istoriei, „paradoxul războiului" demonstrează că adversarii evită zonele întărite şi se axează pe cele care sunt percepute drept slăbite. În această tradiție, inamicii vor evita operațiile militare convenționale în care nu sunt pregătiți să înfrunte forțele NATO. În schimb, ei vor ataca pe căi pe care NATO le poate considera dezordonate sau asimetrice. Climatul securității va include elemente convenționale, neregulate, teroriste şi criminale în diferite operații. Adversarii nu arată pic de respect pentru distincția făcută între operațiile civile şi cele militare şi exploatează acest lucru pentru a pune în pericol teritoriile, populația şi forțele Alianței. Alianța trebuie să dezvolte acele instruiri, doctrine, educări şi capabilități, astfel încât să poată confrunta un oponent care foloseşte aceste elemente la nivel strategic, operațional şi tactic.

Recomandări pe linia dezvoltării capabilităților:

- Dezvoltarea unei culturi prin care liderii şi capabilitățole sunt bine corelate pentru a face față războaielor neregulate sau amenințărilor hibride, menținând competența convențională şi nucleară NATO. Aceasta nu este o declarație „sau/sau": forțele trebuie să fie flexibile şi adaptabile îndeajuns să opereze pe tot spectrul conflictului. Trebuie antrenate forțe care să găsească soluții ingenioase pe câmpul de luptă şi pentru a putea compensa orice eşec şi să poată să anticipeze acțiunile unui adversar sofisticat.
- Reevaluarea combinației de capabilități convenționale şi nucleare pentru a se asigura că Alianța reprezintă o amenințare credibilă pentru a împiedica şi a răspunde efectiv potențialilor adversari în spațiu, în spațiul virtual, pe pământ, apă sau aer. Intimidarea adversarului trebuie făcută prin dezvoltarea, menținerea şi adaptarea înzestrărilor adecvate şi demonstrații periodice a echipamentelor prin exerciții.
- Menținerea avantajului tehnologic. Să fie dezvoltată abilitatea de a asimila tehnologiile noi apărute şi evaluarea riscului ca aceste tehnologii să fie folosite împotriva Alianței. Dezvoltarea posibilităților de a detecta, identifica,

localiza şi de a angaja sursele atacurilor informatice, iar pentru contraatacurile informatice este necesară asigurarea fluxului de informaţii critice. Să se asigure că sistemele C2 sunt agile, configurabile, iar deciziile să fie transmise corespunzător până la cel mai jos nivel.

- Dezvoltarea Centrului Întrunit de Informaţii, Supraveghere şi Cercetare (CIISC) cu rolul de a proteja forţele proprii. Acest lucru va necesita îmbunătăţirea raţiunii umane şi abilitatea Alianţei de a detecta şi de a angaja acţiuni dincolo de orizonturile sale. Întărirea Capabilităţii NATO bazată pe Reţea astfel încât naţiunile să poată pune în comun informaţiile, pentru mărirea reacţiei la situaţiile de ameninţare şi îmbunătăţirea controlului şi comenzii Alianţei pe toate nivele tactice.

2.2. Regimul de lucru cu Alţii şi Construirea Instituţiilor

Cooperările şi colaborările cu naţiunile care nu fac parte din structura NATO şi cu alţi actori internaţionali sunt necesare pentru a crea oportunităţi pentru Alianţă de a spori securitatea şi stabilitatea. Punând accent pe Reforma Sectorului de Securitate, fiind un instrument pentru prevenirea conflictelor, se va întări protecţia la pericolele culturale, se va îmbunătăţi interoperabilitatea şi, în timp, s-ar putea să scadă necesitatea intervenţiilor militare.

Recomandări pe linia dezvoltării capabilităţilor:

- Dezvoltarea standardelor şi procedurilor Alianţei, împreună cu capabilităţile naţionale, să conducă misiuni de asistenţă a securităţii şi în sistemul reformei, şi pentru a asigura conştientizarea în rândul forţelor Alianţei.
- Creşterea abilităţii de a găsi parteneri din rândul organizaţiilor non-militare; sprijinirea stabilirii unei forţe de poliţie militară; mărirea capabilităţilor CIMIC; pregătirea şi echiparea inginerilor constructori şi a personalului militar medical pentru a oferi securitate publică, guvernare temporară, şi serviciile esenţiale în zonele de conflict. Extinderea zonelor alarmate la situaţii periculoase pentru a reduce victimele, fratricidul şi pierderile colaterale care ar putea apărea în cazul în care organizaţiile non-militare, inclusiv companiile militare private, se angajează în aceleaşi teatre de operaţii ca şi forţele NATO.
- Întărirea relaţiilor strategice între NATO, UE, şi ONU prin adaptarea standardelor de comunicare, de instruire şi interoperabilitate necesare să suporte o structură de comandă flexibilă.
- Dezvoltarea abilităţii de a estima rapid modul în care forţele oponente ar putea acţiona în câmpul tactic, cu tehnologie comercială universală şi tehnologiei noi apărute în cazul în care sunt atacate părţile vulnerabile din cadrul Alianţei. Acest lucru ar include un mecanism de evaluare robustă care transferă noile inovaţii tehnologice în soluţii pentru NATO.

2.3. Prevenirea conflictelor, Deciziile şi Importanţa Managementului

Naţiunile trebuie să stabilească şi să menţină relaţiile prin încurajarea agenţiilor guvernamentale să dezvolte o viziune multilaterală a managementului conflictelor. La nivel internaţional, Alianţa trebuie să-şi îndeplinească mandatul în zonele complexe de conflicte alături de actori internaţionali diferiţi. Succesul se

poate obține numai prin formarea de parteneriate strategice care sunt transparente, bine informate, respectate şi înțelese reciproc.

Recomandări pe linia dezvoltării capabilităților:

- Adaptarea cartierelor generale şi a structurilor de comandă şi control, să reacționeze rapid, pentru o viziune multilaterală care ar include integrarea personalului din alte agenții guvernamentale, UE, ONU şi alte organizații internaționale.
- Adaptarea structurii de forță a NATO şi a proceselor de planificare pentru a pune accentul pe misiunile de non-combat, cum ar fi ajutorarea acțiunilor umanitare, securitatea maritimă, protejarea infrastructurii şi suport pentru ajutorul multinațional în cazul dezastrelor naturale.

2.4. Stoparea proliferării

Intensificarea pregătirii forțelor armate care să susțină autoritățile civile naționale în procesul de armonizare a comenzii, controlului şi a sistemului informațiilor va ajuta la micşorarea vulnerabilităților care rezultă din riscuri şi amenințări îndreptate către populație şi infrastructura vitală, şi posibila folosire a armelor WMD/E în atacurile teroriste.

Recomandări pe linia dezvoltării capabilităților:

- În colaborare cu alte organizații internaționale (OI) şi agenții guvernamentale, să se analizeze şi să se dezvolte capacități de detectare, urmărire, identificare şi interceptarea statelor şi organizațiilor nestatale care sunt angajate în extinderi ilicite, diversiuni, depozitare şi transport WMD/E.
- Dezvoltarea unei capacități robuste de management a consecințelor în colaborare cu alte IO sau organizații naționale.
- Mărirea capabilităților NATO (în special echipamente şi instruire) şi ale națiunilor pentru a putea ajuta unitățile care au intervenit şi eforturile de recuperare, precum şi ajutor pentru supraviețuirea şi lupta într-un război făcut cu WDM/E.

2.5. Capabilități expediționare şi de luptă în medii austere

Natura viitoarelor operații va sublinia abilitatea forțelor multinaționale, întrunite şi expediționare şi capabilitățile de reuşită în diferite medii climatice şi geografice.

Recomandări pe linia dezvoltării capabilităților:

- Menținerea abilității de a conduce o gamă întreagă de operații şi misiuni simultan, variind de la operațiuni de apărare colectivă şi operații de stabilizare şi reconstrucție din teatrele de operații de mare importanță.
- Dezvoltarea capacității de a conduce operațiuni expediționare într-o manieră flexibilă, cu abilitatea de a alterna între conducere şi roluri de suport atunci când se colaborează cu organizații internaționale şi ONG-uri în acelaşi teritoriu.
- Îmbunătățirea planurilor operaționale pentru a răspunde creşterii complexității Regulilor Angajamentului.

- Pregătirea dislocării forțelor mobile, credibile, interoperabile şi de sprijin în locații îndepărtate în scurt timp de la apelul primit din partea organizațiile umanitare.
- Livrarea de mijloace de transport aeriene moderne şi capabile de răspuns rapid şi transport în medii urbane. Asigurarea protecției bunurilor transportate aerian, în special cu ajutorul controlului spectrului electromagnetic.
- Explorarea unei capabilități maritime pentru a îmbunătăți responsabilitatea operațională, reducerea expunerii bazelor terestre şi a amenințărilor cu rachete, intensificarea posibilităților medicale de evacuare şi reducerea cerințele de suport a națiunilor gazdă.

2.6 Comunicarea strategică şi câştigarea luptei declarațiilor

Solicitările continue din domeniul informațiilor vor cere Alianței să fie într-o cursă viguroasă, atât națională cât şi internațională, pentru a comunica efectiv şi de a construi suport pentru misiunile, scopurile şi operațiile sale principale.

Recomandări pe linia dezvoltării capabilităților:

- Îmbunătățirea comunicațiilor strategice în arii de angajare prin extinderea cooperării din interiorul comunității internaționale, în special cu ONU, UE, UA şi ONG-uri. Capabilitatea trebuie să includă angajamentele curente din declarațiile Alianței.
- Dezvoltarea unui proces sistematic pe termen lung pentru a comunica scopul şi angajamentele operaționale NATO, atât cele interne cât şi cele internaționale.
- Îmbunătățirea suportului comunicațiilor pentru operațiunile şi obiectivele Alianței şi o mai bună folosire a avantajelor aduse de noile medii suportate de către capabilitățile de transmisie simultane. Procedând aşa va fi necesară o sporire a personalului complet pregătit pe linia Relațiilor Publice şi din activitatea de informații.

2.7. Probleme de organizare şi de dezvoltare a forțelor

Viitoarele amenințări şi riscuri vor provoca abilitatea Alianței să obțină unitatea strategică, să-şi mențină solidaritatea, şi să găsească o viziune comună a apărării colective şi a amenințărilor care ar putea declanşa un răspuns din Articolul 5. Migrarea populației din interiorul Alianței şi diferitele percepții ale amenințării şi securității vor influența generarea de forță națională, pregătire şi capabilități. Alianța, aşadar, trebuie să adapteze structura organizațională internă şi procesele de luare a deciziei pentru a face față acestor realități.

Recomandări pe linia dezvoltării capabilităților:

- Este o nevoie evidentă de forțe cu scop general care pot să opereze în toate condițiile necesare atunci când se confruntă cu adversari care folosesc metode care par să fie asimetrice. Structurile de organizare flexibile şi adaptive şi cerințele de pregătire vor îmbunătăți aceste unități mici şi performante. Pentru a pregăti

forțele pentru noile realități, Alianța trebuie să folosească antrenamente distribuite cu capabilități de modelare şi simulare sporite care sunt o replică a condițiilor haotice ale câmpurilor de luptă ale viitorului.

- Formularea de planuri care să permită comenzii de structură a NATO să răspundă rapid la o varietate de modele de război, variind de la operații care se ocupă cu asistența misiunilor de securitate, până la rolul consultativ pentru ajutorul autorităților civile. Adaptarea structurilor de comandă pentru a fi flexibile şi pregătite din punct de vedere cultural pentru a răspunde amenințărilor hibride.
- Adaptarea forțelor structurilor de forțe ale NATO şi națiunilor sale, incluzând capabilitățilr non-militare, de a sprijini misiunile de Asistența Securității.
- Încurajarea națiunilor de a adapta procesul de recrutare, de identificare a oportunităților de recrutare, de a dezvolta mesaje cheie care să încurajeze atât grupurile tradiționale cât şi cele care nu au tradiție din societate de a servi patria. Cele mai bune practici trebuie să fie făcute cunoscute în rândul națiunilor.
- Stabilirea standardelor de educare şi de antrenare care promovează forțelor bine educate, vigilente şi care să fie capabile să opereze în medii operaționale şi strategice în care condițiile tactice variază rapid.

3. CONCLUZII FINALE

Prin proiectul „Multiple Futures" se examinează amenințările comune la adresa populației Alianței şi concluzionează că, imposibilitatea de a prezice complexitatea mediului de securitate viitor va solicita cele mai puternice instrumente ale Alianței: unitatea strategică a valorilor şi idealurilor, solidaritatea între Aliați, distribuirea sarcinilor şi respectarea deciziilor luate. Nici o națiune nu poate face față provocărilor de una singură, iar credibilitatea şi capabilitatea Alianței depinde de fiecare națiune în parte.

Este, aşadar, esențial ca Alianța să continue să-şi demonstreze puterea şi determinarea, care sunt înrădăcinate în solidaritate. Este necesară construirea suportului pentru o Alianță care continuă să-şi expună ideile şi valorile după care a fost fondată. Pentru a face acest lucru, Alianța trebuie să mențină o înțelegere comună a ceea ce constituie un atac şi cum va răspunde Alianța, astfel transmițându-se un semnal clar de intimidare. Acest semnal este, în esență, un semnal de război, arătând că fiecare atac va fi reprimat foarte puternic, indiferent dacă este teritorial sau nu.

O viziune multilaterală, dezvoltată împreună cu organizațiile internaționale precum UE şi ONU, este fundamentală pentru securitatea Alianței. Cu cât viziunea Alianței este mai largă, cu atât mai mult angajamentele vor fi afectate de acțiuni care au loc în afara limitelor geografice ale Alianței. Pentru a fi eficace în aceste condiții, trebuie să dezvoltăm parteneriate mai bune, egalizarea relațiilor şi colaborarea cu alți actori internaționali pentru a îmbunătăți transparența informațiilor şi luarea deciziilor. Succesul va depinde de abilitatea Alianței de a administra cu eficiență conflictele şi de a diminua consecințele care apar din acțiunile cu caracter distrugător. Dezvoltarea inovațiilor tehnologice va contribui atât la creşterea vulnerabilităților Alianței cât şi la priceperea potențialilor

adversari care vor folosi tehnologia pentru a distruge societatea noastră. Folosirea tehnologiei, în special a tehnologiei WMD/E, va necesita, aşadar, creşterea vigilenței şi a controlului pozitiv, şi subliniază nevoia Alianței de a se consulta cu partenerii apropiați pentru a proteja avantajul tehnologic al Alianței.

Anticiparea este crucială pentru pregătirile viitoare ale NATO. Investițiile în sistemele de avertizare pe termen lung şi analiza pe termen lung vor oferi pentru NATO un rol semnificativ de jucat pentru a putea distinge provocările din viitorul apropiat. Aceasta include nevoia de a dezvolta sisteme de avertizare timpurie, în special cu privire la proliferarea WMD. O atitudine de manevrare poate ajuta NATO să devină un catalizator în identificarea problemelor şi analizarea soluțiilor, în acest mod anticipând potențialii adversari. Procesele inteligente trebuie să fie adaptate şi îmbunătățite şi conducătorii Alianței trebuie să fie atât pricepuți în legătură cu problemele curente cât şi cunoscători ai istoriei pentru a lua deciziile corecte. Pentru a răspunde în mod eficace în acest mediu plin de surprize şi de amenințări hibride, capabilitățile Alianței, şi nu numai cele militare, ci toată gama de răspunsuri multilaterale, întotdeauna vor trebui să fie flexibile şi adaptabile.

Din punct de vedere istoric, orice armată care s-a transformat cu succes a făcut-o astfel încât să fie clar identificate problemele militare specifice care au dus la această schimbare. Până la acest punct, Alianța trebuie să mențină şi să îmbunătățească capabilitățile existente şi în unele cazuri, dezvoltarea altora noi pentru a face față provocărilor de securitate care apar.

Explorarea viitorului este întotdeauna riscantă, atâta timp cât tendințele se schimbă în magnitudine şi direcție. Prin scanarea periodică a orizontului şi trecerea în revistă a realizărilor Alianței, se va putea creşte abilitatea NATO de adaptare şi de răspuns la provocare. Oricum, este vital ca Alianța să obțină suficiente drepturi, astfel încât să aibă cele mai puține regrete în momentul în care liderii Alianței se confruntă cu surprize care inevitabil conduc la un conflict.

În cele din urmă, bărbații şi femeile care formează forța reprezintă puterea operațională cea mai mare a Alianței. Ei sunt cei care oferă abilitatea NATO de a improviza la fața locului, fără întârziere, în cazul situațiilor neaşteptate. Este obligatoriu pentru NATO şi națiuni să asigure acestora doctrina, instruirea, educația şi echipamentele de care au nevoie pentru a obține succesul în misiunile lor.

Recomandările pe linia dezvoltării capabilităților sunt baza informațiilor militare SACT şi sunt menite să stimuleze dialogul şi de a comunica deciziile în legătură cu ceea ce trebuie să fie schimbat.

În plus, concluziile pot ajuta dezvoltarea politicii care va defini rolul NATO pentru viitorul climat al securității.

Bibliografie

[1] http://www.act.nato.int/MultipleFutures/20090503_MFP_finalrep.pdf

OBȚINEREA SUCCESULUI ÎN PROGRAMELE MULTINAȚIONALE PRIN MANAGEMENTUL PE CICLUL DE VIAȚĂ

Colonel inginer Vasile ŞERBĂNESCU*

Locotenent colonel drd. Atena VIȚĂLUŞ**

* Departamentul pentru armamente

** Corpul de control şi inspecție

Abstract

In response to the recommendations on Multinational Approaches, the North Alantic Council tasked responsable bodies to continue their efforts to improve existing NATO multinational programmes, to apply the relevant lessons learned in developing and executing future programmes, and to investigate the fesability of drawing up a set of general principles and/or guidelines for multinational programmes. On April 2009, at the Conference of National Armaments Directors (CNAD) meeting, Jaap de Hoop Scheffer, Secretary General of NATO, said „For certain critical enabling capabilities, the multinational approaches will be the only viable and affordable solution. This is why I remain firmly convinced that well-managed multinational programmes hold the key to improving our overall capabilities, and particularly in these times of economic constraints"[1].

1. INTRODUCERE

Sprijinirea utilizării într-o sferă mai mare a soluțiilor multinaționale este menționată în declarația summitului desfăşurat la Strasbourg / Kehl, în 4 aprilie 2009 cu prilejul participării şefilor de state şi de guverne la reuniunea Consiliului Nord Atlantic, astfel: *„45. ...We support the greater use of multinational solutions for additional capability development including increased collective responsibility for logistics. We will also continue to pursue many of these initiatives in the*

existing framework of NATO-EU cooperation in capability development" [2]. Ca răspuns la recomandările pe linia abordărilor multinaționale, Consiliul Nord Atlantic a însărcinat organismele responsabile pentru supravegherea programelor multinaționale să-şi continue eforturile în vederea îmbunătățirii programelor multinaționale NATO deja existente, aplicând experiența / lecțiile relevante acumulate în executarea şi dezvoltarea viitoarelor programe şi să investigheze fezabilitatea redactării unui set de principii generale şi / sau directive pentru programele multinaționale.

Un portofoliu bogat cu documentație deja există în Acordurile NATO, Acordurile de Standardizare (STANAGs), precum şi în Publicațiile Alianței (APs) pentru susținerea cooperării multinaționale. În anul 2005, un pas important în dezvoltarea unei directive privind derularea programelor NATO în concordanță cu practica comercială l-a reprezentat aprobarea de către Consiliu a unei Politici NATO pentru Managementul Ciclului de Viață al Sistemelor (SLCM), dezvoltat de Grupul pentru Managementul pe Ciclul de Viață (LCMG-AC/327) şi bazat pe standardul ISO/IEC 15288. Implementarea ghidului pentru această politică s-a făcut o dată cu publicarea sub titlul Etape şi Procese ale Ciclului de Viață al Sistemelor AAP-48-NATO.

2. MANAGEMENTUL CICLULUI DE VIAȚĂ AL SISTEMULUI

Un „Ciclu de viață al Sistemului" reprezintă o evoluție în timp a unui sistem de la concepție până la retragere. Managementul Ciclului de Viață al Sistemului (SLCM) înseamnă aplicarea proceselor de management pentru a activa şi susține ciclul de viață al sistemului, subliniind intenția de a diminua riscul, de a reduce durata achizițiilor şi de a identifica, cuantifica şi controla Costul Ciclului de Viață, de la cea mai incipientă oportunitate posibilă. SLCM furnizează o bază pentru programul de formare şi execuție a unui sistem.

NATO a adoptat SLCM prin Politica NATO pentru Managementul Ciclului de Viață al Sistemelor, în anul 2006. Această politică este bazată pe standardul ISO/IEC 15288 care furnizează cadrul de lucru pentru aplicarea SLCM livrării sistemelor astfel încât acestea să îşi îndeplinească cerințele în timpul vieții de funcționare. Scopul Politicilor NATO este de a obține o abordare integrată a livrării capabilităților de apărare în cadrul operațiilor NATO. Scopul îl reprezintă eficientizarea şi livrarea, utilizarea şi întreținerea eficientă a capabilităților NATO.

Aplicarea SLCM este bazată pe următoarele principii:

- Angajamentul față de Managementul Ciclului de Viață a Sistemelor

Aceasta necesită angajare pe linia unei abordări integrate, bazată pe procesele şi activitățile ciclului de viață al sistemelor, a tuturor părților implicate, precum şi adoptarea unor procese majore necesare îndeplinirii obiectivelor.

- Cooperare şi interoperabilitate

Statele şi NATO au responsabilitatea de a furniza sisteme care să întrunească nevoile Alianței referitoare la capabilitate şi interoperabilitate. Implementarea SLCM permite ca aceste cerințe să fie îndeplinite prin cooperare şi standardizare.

- Eficiență

Utilizarea eficientă şi economică a resurselor naționale şi ale NATO este esențială pentru Alianță pentru susținerea operațiilor militare. Implementarea SLCM permite achiziționarea, folosirea, mentenanța şi scoaterea din uz eficientă a sistemelor.

- Colaborarea cu industria

SLCM necesită o relație strânsă cu industria, utilizarea la maximum a standardelor civile, exploatarea deplină a noilor tehnologii şi diseminarea domeniului de expertiză în scopul de a beneficia de cele mai bune practici comerciale.

- Calitate

Capabilitățile de apărare depind într-o mare măsură de calitatea sistemelor. Calitatea este cel mai bine obținută printr-o abordare integrată a sistemelor pe toată perioada ciclului de viață.

3. PREMISE PENTRU INIȚIEREA, EXECUȚIA ŞI DERULAREA PROGRAMELOR MULTINAȚIONALE

3.1. Dorința Aliaților este de spori abordarea multinațională aşa cum este definită în declarația summitului NATO de la Strasbourg/Kehl - "Noi (Şefii de state şi de guverne) sprijinim utilizarea crescută a soluțiilor multinaționale pentru dezvoltarea de noi capabilități".

3.2. Un „program" este răspunsul la nevoia unei capabilități, aşa cum este identificată în Procesul de Planificare a Apărării, şi reprezintă achiziția de resurse suport pentru îndeplinirea acestei nevoi.

3.3. „Multinațional" indică doar alocarea resurselor şi a efortului între statele membre, din punctul de vedere al mijloacelor alese pentru desăvârşirea capabilității dorite de NATO.

3.4. „Inițierea" implică participarea tuturor statelor, „execuția" necesită implicarea tuturor statelor sau doar a unora dintre ele, în funcție de alocări, iar „utilizarea operațională" presupune că toate statele sunt pregătite să interacționeze, dacă ar fi nevoie, cu capabilitatea rezultată.

4. PRINCIPII GENERALE NECESARE OBȚINERII SUCCESULUI ÎN PROGRAMELE MULTINAȚIONALE

Principiile generale necesare obținerii succesului în programele multinaționale pot fi următoarele:

- ♦ Acordul tuturor statelor interesate de capabilitatea cerută;
- ♦ Angajamentul statelor participante la program, în vederea cooperării atât pentru interesul comun cât şi pentru interesul fiecărei națiuni în parte;
- ♦ Aşteptări comune, înțelese şi acceptate referitoare la program.

5. DIRECȚII NECESARE OBȚINERII SUCCESULUI ÎN PROGRAMELE MULTINAȚIONALE

Direcțiile pot fi sintetizate pe linia elementelor necesare pentru fiecare din cele 3 principii, astfel încât acestea să poată fi îndeplinite.

5.1. Direcții pe linia „Acordului tuturor statelor interesate de capabilitatea cerută”:

- Stabilirea unor cerințe agreate, înțelese şi bine definite:
  - alinierea la doctrina națională / NATO;
  - întrunirea cerințelor operaționale ale fiecărei națiuni;
  - identificarea obiectivelor de interoperabilitate;
  - abordarea ciclului de viață şi luarea în considerare a disponibilității;
- Considerarea posibilelor interfețe, interacțiuni cu statele care nu participă la program.

5.2. Direcții pe linia „Angajamentului statelor participante la program, în vederea cooperării atât pentru interesul comun cât şi pentru interesul fiecărei națiuni în parte”:

- Stabilirea indicilor de observare şi a termenelor de livrare într-un mod realist şi de comun acord – ținând cont de procedurile naționale de aprobare;
- Stabilirea modului de angajare a resurselor programului – umane, materiale, financiare;
- Urmărirea în cadrul programelor şi a contractelor a scopului final;
- Stabilirea acordurilor structurate pentru:
  - asumarea riscurilor, luarea deciziilor şi stabilirea bugetelor;
  - asumarea costurilor şi luarea deciziilor;
  - transferul tehnologic;
  - schimbul de informații;
  - participarea industrială, de la o etapă incipientă, incluzând penalitățile;
  - alinierea la procesul național de aprobare;
  - managementul programului şi atribuirea responsabilităților;
  - standardele ce vor fi adoptate prin intermediul ciclului de viață (ex: dezvoltare, producție, operaționalizare şi certificare);
- Adoptarea abordării managementului sistemelor pe ciclul de viață, de exemplu în acord cu ISO/IEC 15288;
- Perspectiva managementului pe ciclul de viață al sistemelor prin abordarea echipei integrate de proiect;
- Aprobarea aranjamentelor de securitate a furnizărilor, de către participanți.

5.3. Direcții pe linia „Aşteptărilor comune, înțelese şi acceptate, referitoare la program”:

- Nivelurile actuale ale tehnologiei agreate pentru a fi urmărite în program;
- Standardele şi metodologiile agreate de asigurare a calității;

- Gradele de acceptare a flexibilității în cerințele întâlnite. De exemplu pentru dezvoltarea spirală;
- Acordul privind locația şi utilizarea operațională incluzând ambianța desfăşurării;
- Acordul privitor la serviciile de suport logistic (Suportul Logistic Integrat pentru Programele Multinaționale);
- Expunerea beneficiilor aşteptate de către fiecare stat participant la program.

6. CONCLUZII

Această abordare răspunde cerințelor NATO în vederea dezvoltării propunerilor unui set de principii generale şi direcții pentru programe multinaționale. Sub egida Conferinței Directorilor Naționali pentru Armamente, un volum reprezentativ de activități este disponibil pentru națiunile angrenate şi pentru echipele de management, în cadrul programelor multinaționale.

Obținerea sccesului în programele multinaționale se va baza pe utilitatea acestor propuneri, acceptarea unor direcții cadru de către statele participante, pe necesitatea unei analize ulterioare, precum şi pe dezvoltarea acestor propuneri prin intemediul PAPS - Sistemul de Programare a Armamentelor pe Faze.

BIBLIOGRAFIE

[1] Jaap de Hoop Scheffer, Secretarul General al NATO, Bruxelles, 30.04.2009, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_53514.htm?selectedLocale=en;
[2] Declarația summitului desfăşurat la Strasbourg/Kehl, 04.04.2009, cu prilejul participării şefilor de state şi de guverne la reuniunea Consiliului Nord Atlantic, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_52837.htm.

UTILIZAREA TEHNOLOGIEI OPC ÎN CONTROLUL SISTEMELOR DE AUTOMATIZARE

Lt.col.lect.univ.drd.ing SORA Daniel

Departamentul Regional de Studii pentru Managementul Resurselor de Apărare

Abstract:

The OPC Specification was based on the OLE, COM, and DCOM technologies developed by Microsoft for the Microsoft Windows operating system family. The specification defined a standard set of objects, interfaces and methods for use in process control and manufacturing automation applications to facilitate interoperability.

OPC was designed to bridge Windows based software applications and process control hardware. OPC servers provide a method for many different software packages to access data from a process control device. Traditionally, any time a package needed access to data from a device, a custom interface, or driver, had to be written. The purpose of OPC is to define a common interface that is written once and then reused by any business, SCADA, or custom software packages.

Noțiuni introductive

OPC (OLE[177] for Process Control) este un standard industrial creat prin colaborarea unui grup de furnizori importanți pe plan mondial de software şi hardware de automatizare cu compania Microsoft. Standardul defineşte metodele de comunicații de date între sistemele de automatizare în timp real şi aplicațiile de tip client care rulează pe calculatoare cu sisteme se operare Microsoft. Organizația care controlează acest standard se numeşte Fundația OPC (OPC Foundation[178]).

OPC reprezintă o interfață standard între numeroase tipuri de surse de date, cum sunt echipamentele de automatizare, echipamentele de laborator, sistemele de testare sau bazele de date din sistemele de control. Pentru a elimina dublarea

[177] OLE – Object Linking and Embedding – tehnologie dezvoltată de compania Microsoft care permite conectarea şi înglobarea documentelor şi a altor obiecte

[178] http://www.opcfoundation.org/

eforturilor în dezvoltarea driverelor de echipamente, inconsistențele dintre drivere, pentru a permite schimbarea caracteristicilor echipamentelor şi pentru evitarea conflictelor de acces în sistemele de control industrial, Fundația OPC a definit un set de interfețe standard care permit oricărui client să acceseze orice dispozitive compatibile OPC. Majoritatea furnizorilor de echipamente de achiziții de date şi de control se conformează standardului Fundației OPC.

OPC permite serverelor de dispozitiv şi aplicațiilor software – două procese separate – să comunice între ele printr-o interfață standard Microsoft COM, fiind proiectat să fie un nivel de separare între diferite dispozitive şi programele care trebuie să le acceseze informațiile sau să le controleze. Standardul OPC precizează comportamentul pe care interfețele trebuie să le ofere clienților care le folosesc, şi care primesc date de la interfețe folosind funcții şi metode standard. Prin urmare, orice program de analiză computerizată sau de achiziție de date poate să comunice cu orice dispozitiv industrial cât timp acel program utilizează protocolul client OPC, iar driverul dispozitivului are asociată o interfață OPC.

În unele documentații, în locul termenului de *Server OPC* se utilizează termenul de *Driver OPC*. Cei doi termeni sunt sinonimi.

OPC a apărut din necesitatea unui mecanism standard de comunicare între numeroasele surse de date, fie dispozitive de automatizare de la nivelul liniei de producție, fie bazele de date din camerele de control.

În arhitectura informațională a unui proces industrial prezentată în figura 1 se disting următoarele niveluri:

1. **Managementul liniei de producție** (Field Management) – odată cu răspândirea accentuată a dispozitivelor de automatizare „inteligente”, cantitatea de informații disponibile referitoare la starea de funcționare, parametrii de configurare, etc. a crescut substanțial, apărând astfel necesitatea publicării şi utilizării acestora de către utilizatori sau aplicații software într-o manieră unitară.
2. **Managementul procesului** (Process Management) – instalarea sistemelor de control distribuite (DCS[179]) şi SCADA pentru controlul şi monitorizarea procesului de producție a uşurat şi colectarea centralizată a informațiilor în format electronic, operație care înainte se efectua manual.
3. **Managementul organizației** (Business Management) – prin instalarea sistemelor de control se pot obține beneficii la nivelul organizației prin integrarea informațiilor colectate de la diferitele procese în sistemele de management al organizației, pentru corelarea acestora cu aspectele financiare ale procesului de producție. Furnizarea acestor informații aplicațiilor client într-o manieră unitară minimizează eforturile necesare acestei integrări.

[179] DCS – Distributed Control System – sisteme de control distribuite

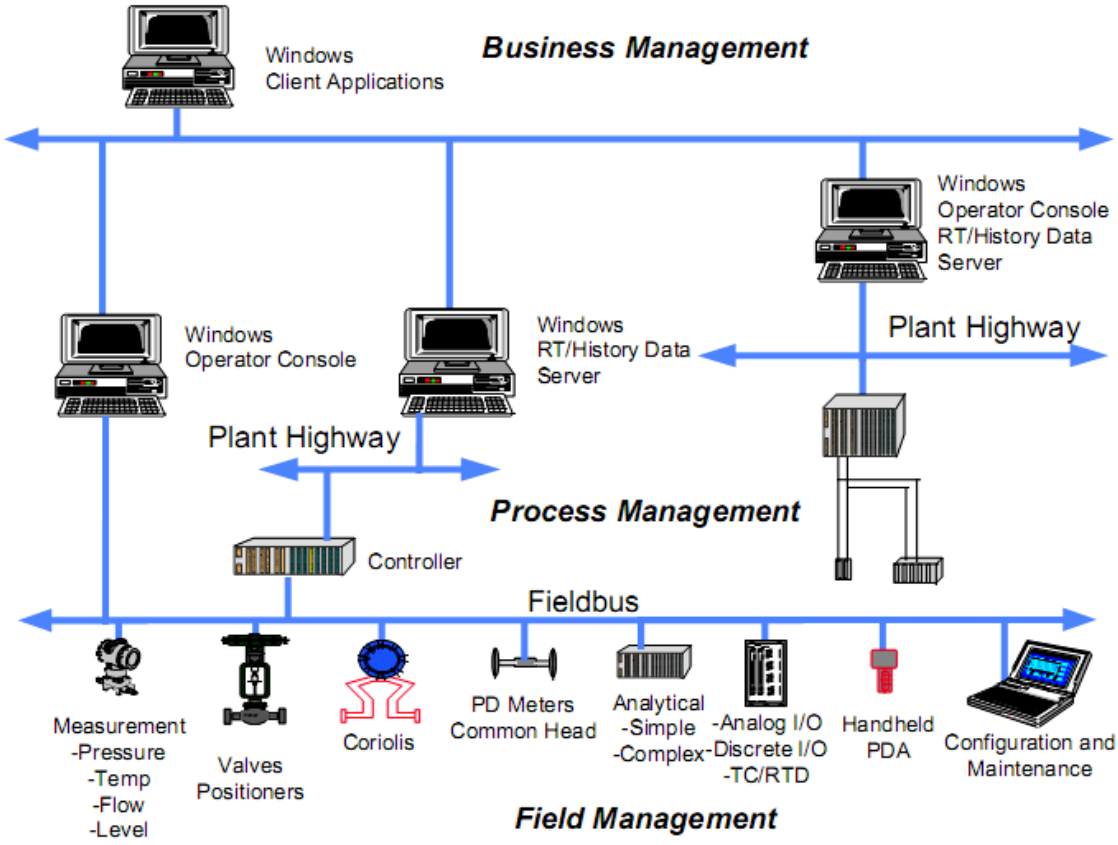

Figura 1. Arhitectura informațională a controlului proceselor la nivelul organizației

Pentru a realiza toate aceste sarcini în mod eficient, managerii au nevoie să acceseze datele de la nivelul liniei de producție şi să le integreze în sistemele existente de management al organizației, fiind capabili să utilizeze instrumentele disponibile (pachete SCADA, baze de date, foi de calcul, etc.) pentru a asambla un sistem potrivit nevoilor lor. Cheia succesului o reprezintă o arhitectură de comunicație deschisă şi eficientă concentrată pe accesul la date şi nu pe tipul acestor date, capabilă să ofere o metodă comună de acces la orice sursă de date, fie dispozitiv sau bază de date.

Arhitectura clasică a aplicațiilor client

Foarte multe dintre aplicațiile client realizate accesează datele necesare de la surse utilizând „drivere" independente incluse în pachetele software proprii. Această abordare conduce la probleme cum sunt:

- Duplicarea eforturilor – fiecare dezvoltator de aplicații trebuie să scrie un driver pentru fiecare echipament hardware utilizat;
- Inconsistențe între driverele diferiților producători – unele caracteristici hardware pot să nu fie suportate de toți dezvoltatorii de drivere;
- Lipsa suportului pentru schimbarea caracteristicilor hardware – unele schimbări ale caracteristicilor hardware pot face inutile anumite drivere;
- Conflicte de acces – pachete diferite nu pot accesa simultan acelaşi dispozitiv, deoarece fiecare conține un driver independent.

Producătorii de hardware au încercat să rezolve aceste probleme prin furnizarea de drivere pentru echipamentele proprii, dar s-au confruntat cu diferitele protocoale ale aplicațiilor client.

OPC îşi propune să facă legătura între producătorii de hardware şi dezvoltatorii de software, oferind un mecanism prin care să se poată prelua informațiile de la orice sursă de date şi să fie comunicate oricărei aplicații client într-un mod standardizat. Se pot astfel produce servere reutilizabile, optimizate pentru a comunica cu sursele de date şi pentru a menține mecanismul de accesare a datelor în mod eficient de către aplicațiile client. Includerea în server a unei interfețe standard OPC permite oricărei aplicații client să acceseze dispozitivele necesare.

Arhitecturile aplicațiilor particularizate

Un număr tot mai mare de aplicații particularizate se realizează în medii de programare cum sunt Visual Basic, Delphi, Power Builder, etc., iar standardul OPC trebuie să țină cont de acest curent. Microsoft a înțeles acest lucru şi a creat OLE/COM pentru a permite componentelor (scrise în C sau C++ de experți în anumite domenii) să fie utilizate de programe particularizate (scrise în Visual Basic sau Delphi pentru un cu totul alt domeniu de activitate). Programatorii vor scrie astfel componente software în C sau C++ care încapsulează problemele complexe ale accesării datelor din dispozitiv, iar programatorii aplicațiilor de management de la nivelul organizației pot scrie codul în Visual Basic pentru accesarea şi utilizarea datelor de la nivelul liniei de producție. Arhitectura şi designul interfețelor trebuie de asemenea să suporte dezvoltarea de servere OPC scrise în alte limbaje.

Avantajele utilizării serverelor OPC

Un server OPC este o aplicație care se comportă ca o interfață de programare de aplicații (**API - Application Programming Interface**) sau convertor de protocol. Serverul OPC se conectează la dispozitive cum sunt PLC[180], DCS, RTU[181], sau la surse de date cum sunt bazele de date sau interfețele utilizator şi converteşte datele într-un format standard OPC. Aplicațiile compatibile OPC se pot conecta la serverul OPC pe care îl folosesc pentru a citi şi scrie datele din/în dispozitivul corespunzător. Astfel, serverul OPC este similar unui driver care permite calculatorului să comunice cu imprimanta. Serverele OPC se bazează pe arhitectura Client/Server.

Serverele OPC au apărut din necesitatea presantă de a face ca sistemele informatice de producție şi cele economice să comunice între ele. De multe ori existau bariere din cauza incompatibilităților dintre interfețele particularizate de comunicație şi hardware-ul şi software-ul de automatizare provenit de la diferiți furnizori. Standardul OPC oferă aplicațiilor de producție şi celor economice acces

[180] PLC - Programmable Logic Controller – este un calculator specializat utilizat în automatizarea proceselor electromecanice

[181] RTU - Remote Terminal Unit – un dispozitiv electronic controlat de microprocesor

la informațiile din teren în timp real şi într-o manieră consistentă, făcând posibilă interoperabilitatea între diferitele echipamente şi conectivitatea tip „plug and play”, dar şi o mai mare flexibilitate, costuri de integrare, dezvoltare şi instalare mai reduse pentru sistemele de automatizare sau de control al proceselor.

Deşi OPC este proiectat în special pentru accesarea datelor dintr-un server de rețea, interfețele OPC pot fi utilizate în multe feluri în aplicații. La cel mai scăzut nivel ele pot transfera date brute din dispozitivele fizice în sistemele SCADA sau DCS, sau din SCADA sau DCS spre aplicații. Arhitectura şi designul lor face posibilă construirea de servere OPC care permit aplicațiilor client să acceseze date de la mai multe servere OPC de la diferiți furnizori care rulează pe noduri diferite printr-un singur obiect.

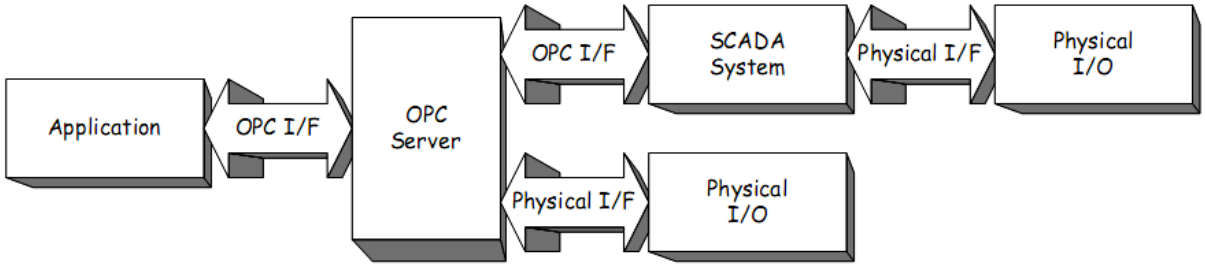

Figura 2. Relația client-server OPC

Arhitectura generală şi componentele OPC

Specificațiile OPC conțin întotdeauna două seturi de interfețe: interfețele particularizate şi interfețele de automatizare, şi tipul acestora (COM), dar nu şi modul de implementare. În schimb este descris comportamentul la care aplicațiile client se aşteaptă de la aceste interfețe.

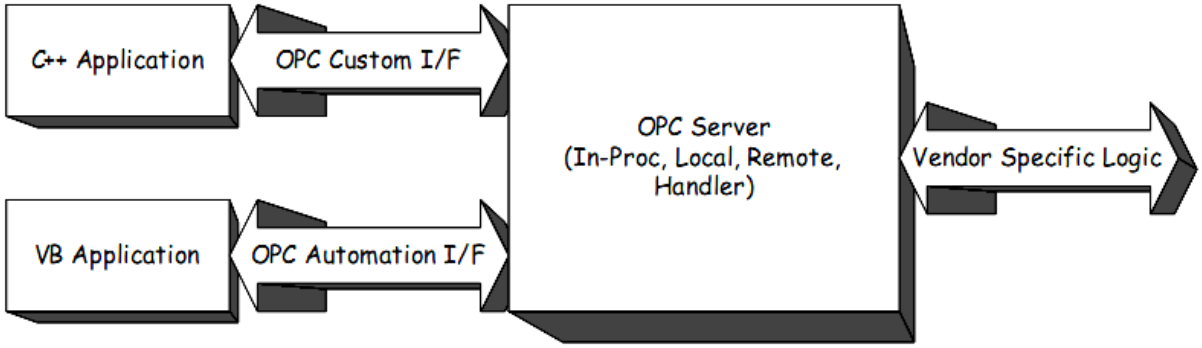

Figura 3. Seturile de interfețe OPC

La fel ca toate implementările COM, arhitectura OPC este de tip client-server în care componenta server OPC furnizează o interfață către obiectele OPC pe care le controlează.

Arhitectura OPC unificată (OPC UA)

Pe data de 5 februarie 2009, Fundația OPC a publicat primele specificații pentru arhitectura OPC unificată prin care se propune un standard independent de platformă prin care diferite sisteme şi dispozitive pot comunica prin ***mesaje*** între

clienți şi servere de pe diferite tipuri de rețele, permițând comunicații robuste şi sigure care să asigure identitatea clienților şi a serverelor şi care să reziste atacurilor.

OPC UA defineşte un set de *servicii* care pot fi oferite de servere, informațiile sunt transmise folosind tipuri de date definite de standardul OPC UA şi de producători, iar serverele definesc modelele obiectelor pe care clienții le pot descoperi în mod dinamic. Serverele pot oferi acces atât la datele curente cât şi la cele istorice, ca şi la alarme şi evenimente pentru a notifica clienții despre schimbările importante.

OPC UA defineşte un model de infrastuctură comun pentru a facilita schimbul de informații, astfel:

- Modelul informațiilor care reprezintă structura, comportamentul şi semantica acestora;
- Modelul mesajelor pentru interacțiunile dintre aplicații;
- Modelul comunicațiilor pentru a transfera datele între diferitele puncte;
- Modelul de conformitate pentru a garanta interoperabilitatea între sisteme.

OPC UA poate fi implementat pe o varietate de protocoale de comunicație, iar datele pot fi codate în diferite moduri pentru a realiza compromisul între portabilitate şi eficiență.

OPC UA furnizează ***spațiu de adrese*** şi ***model de servicii*** integrate, ceea ce permite ca un singur server OPC UA să integreze datele în timp real, alarmele, evenimentele şi datele istorice şi oferă acces la ele folosind un set de servicii integrat. Aceste servicii cuprind de asemenea şi un model de securitate integrat.

OPC UA permite serverelor să ofere clienților definițiile tipurilor obiectelor accesate în spațiul de adrese, utilizând modelul informațiilor pentru a descrie conținutul spațiului de adrese. Datele pot fi prezentate în diferite formate, inclusiv structuri binare şi documente XML. Prin spațiul de adrese, clienții pot cere serverului metadate care conțin descrierea formatului datelor. Astfel, clienții care nu au pre-programate informații despre formatul datelor vor fi capabile să determine formatul şi să utilizeze datele în mod corect.

Prin OPC UA se adaugă multe tipuri de relații între noduri în loc să se limiteze la o singură ierarhie, ceea ce permite serverelor OPC UA să prezinte datele într-o varietate de ierarhii adaptate modului în care setul de clienți preferă să le acceseze. Această flexibilitate, combinată cu suportul pentru definiții de tipuri de date recomandă OPC UA unei arii largi de domenii de probleme. Aşa cum este ilustrat în figura 6, OPC UA nu este destinat numai interfețelor cu sistemele SCADA, PLC şi DCS, dar şi interoperabilității dintre funcțiile de nivel mai înalt.

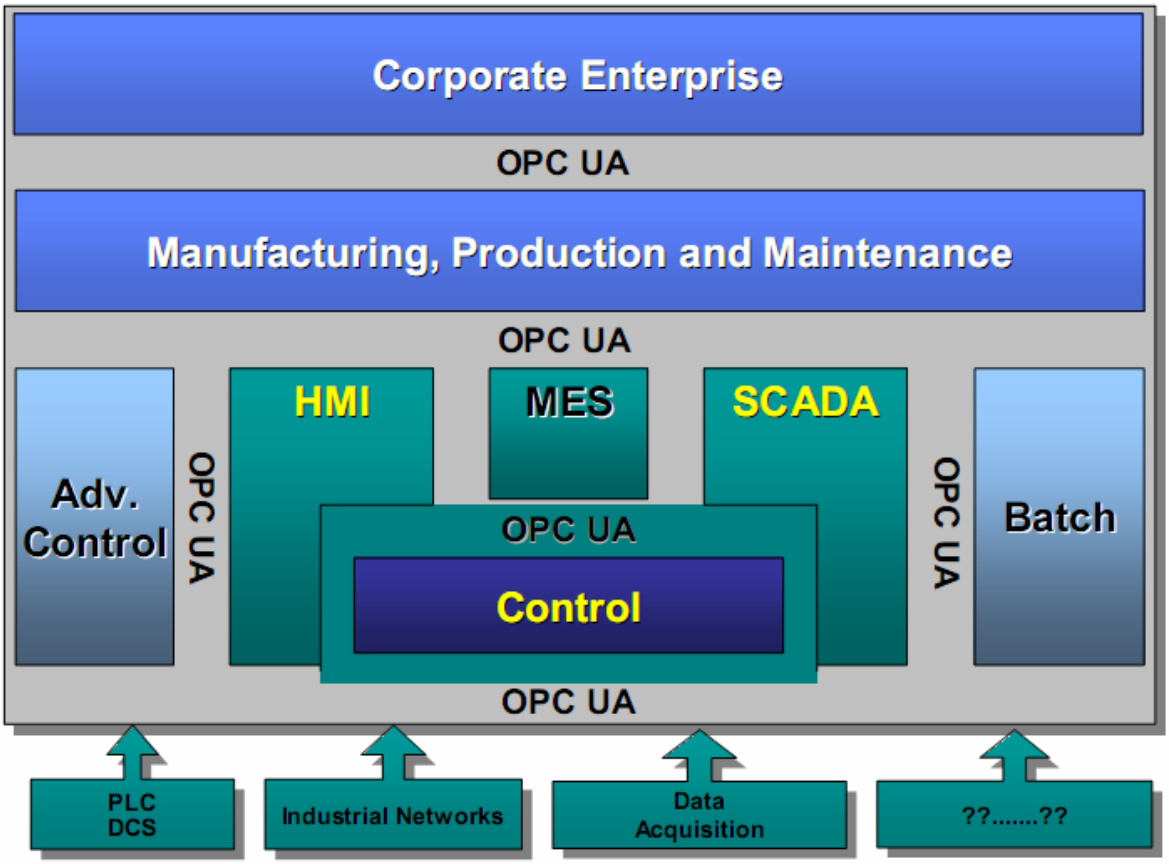

Figura 4. Aria de aplicare a OPC UA

Specificațiile OPC UA sunt organizate pe niveluri pentru a izola nucleul proiectului de tehnologia informatică şi de rețelele de transport, ceea ce-i permite să se adapteze viitoarelor tehnologii fără să fie nevoie să fie reproiectat.

Aplicațiile client şi server care suportă multiple metode de transport şi de codificare a datelor permit utilizatorilor să ia decizii în legătură cu compromisul dintre performanță şi compatibilitatea serviciilor Web la momentul instalării, în loc ca aceste compromisuri să fie decise de producător la momentul proiectării.

Concluzii

La zece ani de la lansare, OPC este unul dintre cele mai de succes standarde din industrie, având câteva mii de aplicații şi milioane de instalări în toată lumea.

Toate sistemele disponibile comercial SCADA (Supervisory Control and Data Acquisition), sistemele de control de proces şi controlerele bazate pe PC oferă acum o interfață client OPC gratuită pentru acces la orice server OPC. Datele sunt transferate înspre şi dinspre mediul procesului (dispozitive I/O, dispozitive de măsurare, controlere cum sunt Simatic S7 sau S5) prin servere OPC. Marele succes al standardului OPC în automatizare este demonstrat de faptul că există mai mult de zece servere OPC pe piață, de la diferiți producători, pentru aceeaşi funcție: accesarea automatelor programabile Simatic.

Principalul avantaj oferit de interfața OPC este independența față de un anumit producător, produs sau hardware. Tehnologia permite o distincție clara între aplicațiile client şi server, încapsulează caracteristicile specifice produselor şi

face posibilă actualizarea cu uşurinţă la o noua versiune sau trecerea la un produs diferit. Independența de platformă deschide şi posibilitatea comunicațiilor OPC între componente care rulează diferite sisteme de operare şi prin Internet.

Bibliografie

[1] http://www.opcfoundation.org
[2] OPC Overview, Versiunea 1.0, 27 October 1998, descărcat de pe site-ul fundației OPC http://www.opcfoundation.org
[3] OPC Unified Architecture Specification Part 1: Overview and Concepts Release 1.01, 5 Februarie 2009, descărcat de pe site-ul fundației OPC http://www.opcfoundation.org
[4] http://www.ni.com/labview/
[5] NI LabVIEW 8.6 Help - http://zone.ni.com/reference/en-XX/help/371361E-01/
[6] LabVIEW 8.6 Datalogging and Supervisory Control Module Help - http://zone.ni.com/reference/en-XX/help/371618D-01/
[7] http://sine.ni.com/nips/cds/view/p/lang/en/nid/10418
[8] http://www.ni.com/lookout/
[9] http://www.ni.com/fieldpoint/
[10] http://www.ni.com/dataacquisition/
[11] http://sine.ni.com/nips/cds/view/p/lang/en/nid/1318
[12] http://www.wikipedia.org

CONTROLUL SISTEMELOR DE AUTOMATIZARE PRIN INTERMEDIUL DISPOZITIVELOR PORTABILE

Lt.col.lect.univ.drd.ing. SORA Daniel

Departamentul Regional de Studii pentru Managementul Resurselor de Apărare

Abstract:

Many people will be able to leave their laptop at the office and handle essentially all of their mobile computing and communications tasks with a pocket-sized device. Now, the smartphone might not be one's first choice for spreadsheets and documents, but let's face it, everybody has one (in business, anyway, all over the world), and those that have one will buy a new one sometime in the next two years as cellular contracts expire and products and wireless technologies continue their rapid evolution. Smartphones are as powerful as PCs from just a few years ago, with significantly better software, user interfaces, and flexibility. The level of capability in contemporary smartphones is remarkable and continues to grow.[182] *PDA devices and other mobile handheld devices make it easier than ever to develop remote applications that transmit and receive information from a remote site back to a host computer. The LabVIEW PDA Module extends the LabVIEW graphical development environment to PDA devices so we can create PDA applications that run on Pocket PC and Windows Mobile devices. We can create portable solutions for a wide spectrum of applications, such as field test systems, remote control and monitoring systems, and portable data acquisition systems.*

Noțiuni introductive

Dezvoltarea rapidă a comunicațiilor fără fir din ultimii ani a permis utilizatorilor să se conecteze la internet aproape de oriunde, fie prin intermediul punctelor de acces (gratuite sau nu), fie prin infrastructura companiilor de telefonie mobilă care oferă viteze de conectare tot mai mari, la prețuri accesibile. Integrarea

[182] Craig Mathias – ***"Can the smartphone replace the laptop?"*,** MOBILE TECHNOLOGIES AND TRENDS, 08.10.2009

conceptelor de PDA (inițial creat pentru a fi un fel de agendă electronică) şi de telefon inteligent (smartphone) a creat posibilitatea de a avea la îndemână un mic computer care poate să ofere acum mult mai multe funcții decât ne puteam aştepta în urmă cu câțiva ani. Acestea au devenit la fel de puternice ca şi PC-urile de la începutul acestui deceniu, având însă progrese semnificative în ceea ce priveşte flexibilitatea, interfața cu utilizatorul sau programele disponibile, şi capabilitățile acestora continuă să crească.

Popularitatea în creştere a dispozitivelor mobile, dar şi instrumentele de dezvoltare puse la dispoziție de producătorii de sisteme de operare mobile sau de producătorii de medii de dezvoltare profesionale (cum este National Instruments) au permis crearea de programe pentru PDA-uri şi telefoane inteligente capabile să transmită şi să recepționeze informații la / de la un server de date, rezultând soluții portabile pentru o gamă largă de aplicații cum sunt sistemele de testare portabile, cele de monitorizare şi / sau control, sau sistemele portabile de achiziții de date.

Modulul PDA (sau Mobile cum se numeşte în cea mai recentă versiune) din pachetul LabVIEW produs de National Instruments extinde mediul grafic de dezvoltare LabVIEW pentru a permite crearea de programe pentru dispozitive portabile care rulează sistemul de operare Windows Mobile.

LabVIEW utilizează modelul Open System Interconnection (OSI), astfel că implementarea rețelelor de comunicații fără fir este la fel de simplă ca şi în cazul rețelelor clasice cu fir. În cadrul modelului OSI, rețelele de comunicații fără fir (cunoscute şi sub codificarea IEEE 802.11) reprezintă doar unul din cele şapte niveluri existente. Suportul pentru comunicațiile Bluetooth oferit începând cu versiunea LabVIEW 7.1 extinde opțiunile disponibile pentru crearea de aplicații fără fir pentru PDA.

Metode de comunicații în rețea în LabVIEW

Instrumentele virtuale (VI) – elementele de bază ale mediului de programare grafică LabVIEW – pot comunica în rețea cu alte procese, inclusiv cele care rulează în alte aplicații sau pe alte calculatoare, pentru a îndeplini următoarele tipuri de sarcini:

- Schimburi de date în timp real cu alte instrumente virtuale din rețea utilizând mecanismul variabilelor distribuite (shared variables);
- Publicarea pe internet a imaginilor panourilor de control şi a documentației instrumentelor virtuale;
- Transmiterea de date ale instrumentelor virtuale prin e-mail sau SMS;
- Construirea de instrumente virtuale care comunică cu alte aplicații sau instrumente virtuale prin protocoale de nivel scăzut, cum sunt TCP sau UDP.

Fiecare facilitate de comunicare în rețea din LabVIEW corespunde unor nevoi ale diferitelor aplicații, astfel:

- Shared Variable – pentru utilizarea în comun a datelor în timp real cu alte instrumente virtuale de pe acelaşi calculator, de pe un alt calculator din rețea, sau cu un server;

- DataSocket cu protocolul PSP sau DSTP – pentru utilizarea în comun a datelor în timp real cu alte instrumente virtuale de pe acelaşi calculator, de pe un alt calculator din rețea, sau cu un server (necesită programare suplimentară față de mecanismul shared variable);
- DataSocket cu protocolul OPC – pentru citirea datelor dintr-o rețea industrială cu utilizarea DataSocket ca şi client OPC;
- Funcțiile TCP – pentru comunicarea cu un instrument care utilizează un protocol bazat pe TCP;
- Funcțiile UDP – pentru comunicarea cu un pachet software care utilizează un protocol bazat pe UDP;
- Funcțiile IrDA – stabilesc o conexiune fără fir în infraroşu cu un alt calculator;
- Funcțiile Bluetooth – stabilesc o conexiune fără fir cu un dispozitiv Bluetooth.

Pe lângă aceste facilități de comunicare în rețea, se pot pune la dispoziție şi accesa date în LabVIEW prin următoarele metode:

- Funcțiile File I/O – pentru crearea de fişiere care conțin date care pot fi citite de alte aplicații sau instrumente virtuale;
- VI Server – pentru controlul altor instrumente virtuale sau aplicații LabVIEW de pe calculatorul local sau de pe alte calculatoare din rețea;
- Funcțiile ActiveX – pentru accesarea facilităților multora dintre aplicațiile Microsoft (de exemplu pentru inserarea reprezentărilor grafice ale formelor de undă în foile de calcul Excel).

Aplicații de rețea de tip Client – Server în LabVIEW

În LabVIEW se pot crea aplicații de tip client pentru a subscrie la date şi a folosi facilități ale altor aplicații sau de tip server pentru a pune la dispoziție datele sau facilitățile LabVIEW altor aplicații.

Pentru a putea accesa date sau proprietăți şi a invoca metode ale altei aplicații, trebuie stabilit protocolul de rețea corespunzător. De exemplu, protocolul HTTP este ideal pentru publicarea pe internet a panourilor de control ale instrumentelor virtuale, dar pentru crearea de instrumente virtuale care utilizează date create de alte instrumente virtuale trebuie utilizat protocolul TCP/IP. De asemenea se pot utiliza tehnologiile ActiveX în LabVIEW pentru a crea aplicații server sau client ActiveX.

Protocolul TCP în rețelele fără fir, ca şi în cele cu fir, asigură transmisiile în rețea şi livrarea datelor în ordinea corectă, fără erori, pierderi dau duplicări. Conexiunea TCP retransmite automat datagrama care conține datele împreună cu un antet care indică adresele sursă şi destinație, până când primeşte confirmarea transmisiei.

În LabVIEW, stabilirea unei comunicații TCP este similară cu stabilirea unui proces de citire/scriere de fişiere sau a unei comunicații de intrare/ieşire cu un instrument, presupunând: deschiderea conexiunii, citirea/scrierea datelor, închiderea conexiunii. Se poate folosi un PDA ca şi gazdă a unei aplicații de tip client sau server.

În figura 1 este prezentat un exemplu tipic de aplicație client care inițiază o conexiune cu un server la distanță în rețea.

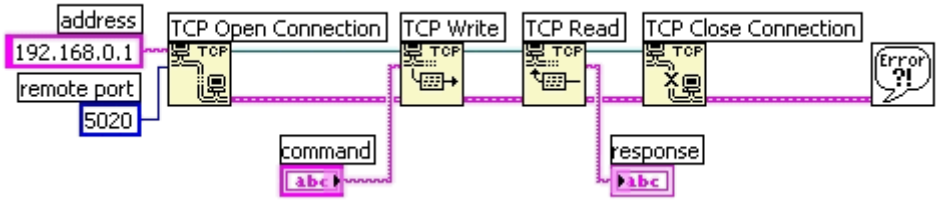

Figura 1. Exemplu de comunicație de tip Client TCP

Funcția ***TCP Open Connection*** deschide o conexiune de rețea TCP la adresa 192.168.0.1 folosind portul 5020, funcția ***TCP Write*** scrie datele prin conexiunea deschisă de funcția ***TCP Open Connection***, funcția ***TCP Read*** citește un număr de octeți reprezentând răspunsul primit prin conexiunea de rețea, iar funcția ***TCP Close Connection*** închide conexiunea TCP.

În figura 2 este prezentat un exemplu tipic de aplicație server care aşteaptă conexiuni de la distanță şi le răspunde în mod corespunzător.

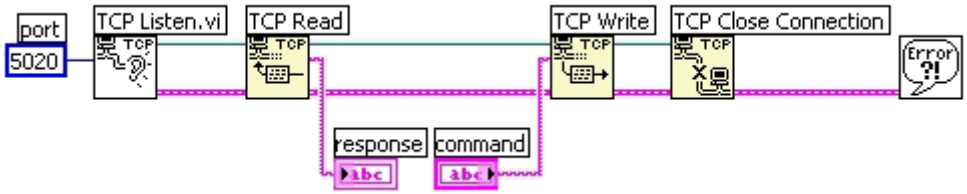

Figura 2. Exemplu de comunicație de tip Server TCP

Instrumentul virtual ***TCP Listen VI*** creează un proces care aşteaptă o conexiune de rețea TCP la portul 5020, funcția ***TCP Read*** citeşte un număr de octeți de la conexiunea TCP, funcția ***TCP Write*** scrie datele prin conexiunea de rețea, iar funcția ***TCP Close Connection*** închide conexiunea TCP.

Utilizarea în comun a datelor în timp real prin mecanismul Shared Variables

Variabilele distribuite (Shared variables) sunt elemente software pre-configurate care permit transmiterea datelor între instrumentele virtuale, reprezentând valori sau puncte I/O. Acestea pot fi create numai pe calculatoare care rulează versiuni ale sistemelor de operare Windows sau pe sisteme în timp real cu utilizarea modulului LabVIEW Real Time. Pentru citirea sau scrierea variabilelor de pe alte platforme se utilizează funcțiile DataSocket.

Opțiunile de configurare ale variabilelor distribuite sunt disponibile prin intermediul casetei de dialog Shared Variable Properties. Aici, în cadrul meniului Variable Type se poate opta între valorile Network-Published în cazul în care se doreşte ca variabilele să poată fi citite sau scrise de pe calculatoare diferite conectate la rețea, sau Single-Process dacă variabilele vor fi disponibile doar pe calculatorul pe care au fost create. Datele de configurare ale variabilelor create sunt salvate de LabVIEW într-un fişier cu extensia .lvlib, care conține informații despre toate variabilele din biblioteca asociată proiectului.

Mecanismul Shared Variable Engine (SVE) utilizează protocolul NI Publish-Subscribe Protocol (NI-PSP) pentru transferul datelor corespunzătoare

variabilelor distribuite în rețea. LabVIEW identifică variabilele distribuite prin intermediul unei căi de rețea care conține numele calculatorului, numele bibliotecii proiectului şi numele variabilei respective. Aceste biblioteci se numesc procese, şi de altfel rulează ca procese în cadrul sistemului de operare. Când aplicația rulează, SVE controlează procesul şi transferul datelor variabilelor distribuite.

Pe calculatoarele care rulează sistemul de operare Windows, se poate integra un server OPC prin mecanismul SVE. Orice aplicație client OPC poate citi sau scrie date prin SVE. Astfel, Shared Variable Engine poate fi considerat un server OPC implicit al mediului de programare LabVIEW. Singura deosebire este aceea că instrumentul virtual care creează biblioteca de variabile distribuite poate avea şi funcții de achiziții de date sau de control al procesului.

Pentru a putea transmite datele corespunzătoare variabilelor distribuite prin firewall-uri dau routere, acestea trebuie configurate. Astfel, pentru calculatoarele care rulează sistemul de operare Windows XP sau o versiune mai nouă, în lista de excepții a firewall-ului trebuie introduse următoarele fişiere:

- C:\Windows\system32\lkads.exe
- C:\Windows\system32\lktsrv.exe
- C:\Program Files\National Instruments\Shared\Tagger\tagsrv.exe
- C:\Windows\system32\nicitdl5.exe (dacă se utilizează LabVIEW DSC)
- C:\Program Files\National Instruments\DataSocket\cwdss.exe (dacă se utilizează LabVIEW DataSocket)

În cazul routerelor, trebuie configurată tabela de conversie Network Address Translating (NAT) pentru a realiza corespondența dintre adresele IP locale şi adresele IP publice.

Sursele posibile de date pentru variabilele distribuite sunt:

- Canalele de intrare/ieşire ale plăcilor de achiziție de date;
- Itemi de date din cadrul instrumentelor virtuale;
- Itemi de date ale protocolului NI-PSP, de exemplu variabile distribuite ale altei aplicații;
- Itemi de date ale serverelor de intrare/ieşire definite în afara proiectului activ.

Configurarea sursei de date a variabilelor distribuite se face prin bifarea căsuței *Bind to Source* de pe subpagina *Variable* din caseta de dialog *Shared Variable Properties*. În cazul configurării sursei de date pe o altă maşină țintă din rețea, LabVIEW nu transmite în mod automat toate schimbările de configurație de la sursa de date. Astfel, reconfigurările sursei de date pot conduce la întreruperea conexiunii variabilei distribuite.

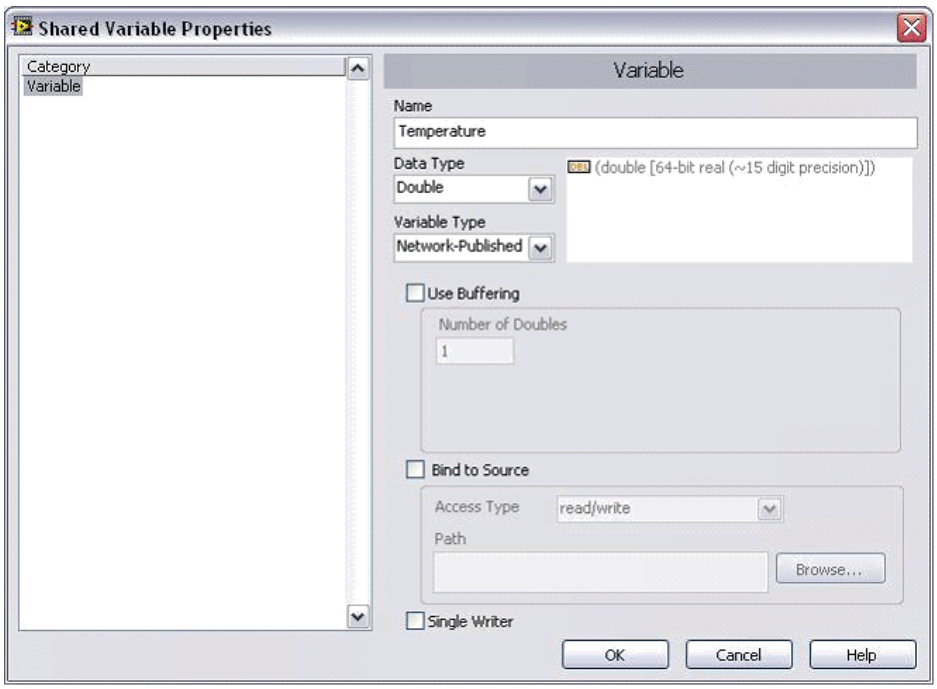

Figura 3. Caseta de dialog *Shared Variable Properties*

Pentru a adăuga o variabilă distribuită într-un proiect, se face click dreapta pe o țintă, pe o bibliotecă a proiectului sau pe un folder din biblioteca proiectului din fereastra *Project Explorer* şi se selectează ***New»Variable*** din meniul contextual pentru a accesa caseta de dialog *Shared Variable Properties*. Aici se setează opțiunile de configurare dorite, apoi se apasă butonul ***OK***. Variabilele create se vor găsi într-o bibliotecă a proiectului. Dacă se creează o variabilă pe o țintă sau pe un folder care nu se găsește într-o bibliotecă a proiectului, LabVIEW creează o nouă bibliotecă şi plasează noua variabilă creată în interiorul acesteia.

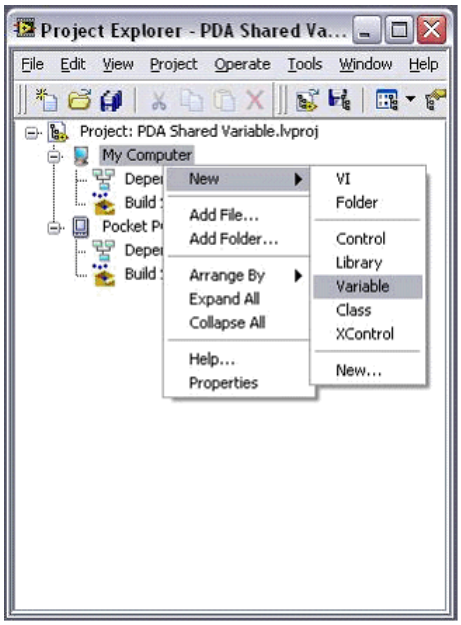

Figura 4. Crearea unei noi variabile în fereastra *Project Explorer*

Fiecare variabilă distribuită de pe o maşină țintă are o adresă pe care protocolul NI-PSP o foloseşte pentru identificare. Înainte de a putea accesa o variabilă distribuită din alte aplicații cum sunt panouri de control, noduri de

variabile distribuite din cadrul diagramelor bloc, sau alte variabile distribuite, biblioteca de variabile distribuite a proiectului trebuie publicată în rețea. Pentru aceasta, se face click dreapta pe biblioteca respectivă şi se selectează *Deploy* din meniul contextual. În cazul folosirii modulului în timp real (RT Module), în meniul contextual apare opțiunea *Deploy All* care publică în rețea toate bibliotecile conținând variabile distribuite de pe maşina țintă, dar şi toate instrumentele virtuale care conțin variabile distribuite de pe maşina respectivă.

Se poate utiliza şi meniul dialog *Variable Manager* pentru a edita, crea şi monitoriza variabile distribuite în afara mediului proiectului. Trebuie avut în vedere faptul că dacă se adaugă noi variabile distribuite unei biblioteci prin acest meniu, noile variabile vor putea exista numai până când biblioteca originală a proiectului va fi publicată din nou.

Configurarea sau reconfigurarea variabilelor distribuite se poate face prin efectuarea unui click dreapta pe variabila respectivă şi selectarea opțiunii *Properties* din meniul contextual, care afişează caseta de dialog *Shared Variable Properties*. Ca setare implicită, o variabilă poate fi accesată pentru scriere de multiple aplicații. Prin bifarea opțiunii *Single Writer* se stabileşte ca o singură aplicație la un moment dat să poată scrie date în variabila respectivă, protejând astfel operația de scriere să fie afectată de o altă aplicație care accesează variabila în acelaşi timp. Mecanismul variabilelor distribuite restricționează operația de scriere a datelor la o singură aplicație de pe aceeaşi maşină, astfel că prima aplicație care se conectează la variabila respectivă poate efectua scrierea, iar celelalte primesc o notificare sub forma unui mesaj de eroare.

După efectuarea oricărei modificări de configurație a unei variabile distribuite, biblioteca în care este conținută aceasta trebuie republicată în rețea. De asemenea se poate utiliza proprietatea *Variable Reference* pentru a modifica configurările din interiorul unui instrument virtual, prin programare.

Utilizarea variabilelor distribuite în cadrul instrumentelor virtuale pentru dispozitive portabile de tip PDA sau Touch Panel

Variabilele distribuite pot fi utilizate pentru a utiliza în comun datele de către instrumente virtuale care rulează pe aceeaşi maşină sau pe maşini diferite conectate în rețea. Modulele PDA şi Touch Panel nu suportă protocolul DataSocket Transport Protocol (DSTP) sau găzduirea de variabile distribuite în rețea, ceea ce înseamnă că pe aceste dispozitive se pot crea numai aplicații client, care pot accesa pentru citire/scriere variabilele distribuite puse la dispoziție de aplicații server care rulează pe alte tipuri de echipamente.

Mecanismul Shared Variable Engine (SVE) nu rulează pe maşini de tip PDA sau Touch Panel, iar înainte de a încerca să se ruleze aplicații care accesează variabile publicate în rețea trebuie instalat suportul LabVIEW pentru variabile distribuite, altfel se va primi un mesaj de eroare. Pentru instalare, având PDA-ul conectat la calculator şi sincronizat prin aplicația ActiveSync se rulează programul de instalare aflat în locația labview\PDA\Utilities\Variables\Setup.exe, sau prin

click dreapta pe ținta PDA sau Touch Panel din fereastra *Project Explorer* de unde se selectează *Install»Support for Shared Variables*.

Crearea aplicațiilor wireless pentru dispozitivele portabile de tip PDA sau Touch Panel

Aplicațiile wireless pentru PDA sau Touch Panel se constituie dintr-un client şi un serviciu. Clientul este aplicația PDA sau Touch Panel care monitorizează şi/sau controlează servicii la distanță prin rețea şi care comunică direct cu un serviciu de pe un server sau de pe un alt dispozitiv. Serviciile sunt instrumente virtuale sau alte aplicații care realizează procese pe care le accesează clienții.

Pentru exemplificare, am realizat un experiment în care instalația de automatizare este compusă dintr-o placa de achiziții NI USB-6009 prin care se comandă tensiunea de alimentare a unei grupări in serie LED şi un rezistor, şi se măsoară tensiunea de pe rezistor. Placa este conectată prin USB la un laptop, pe care rulează aplicația server. Fereastra *Project Explorer* corespunzătoare experimentului este prezentată în figura 5, în care se observă biblioteca proiectului *PDA Remote Library 1.lvlib* şi aplicația server *PDA Remote.vi* aflate pe *My Computer*, iar aplicația *PDA Client.vi* aflată pe PDA (*Windows Mobile 5.0 Pocket PC Device*).

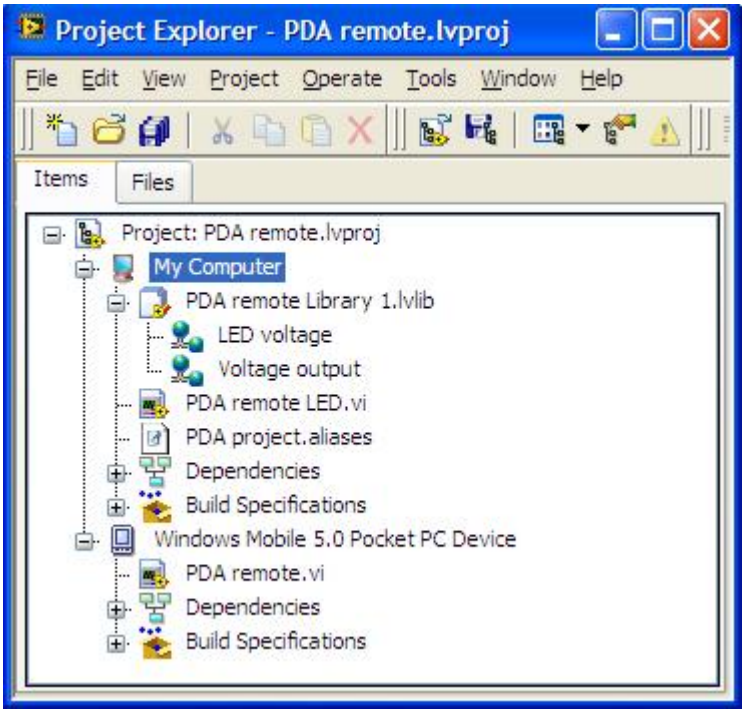

Figura 5. Fereastra *Project Explorer* a experimentului

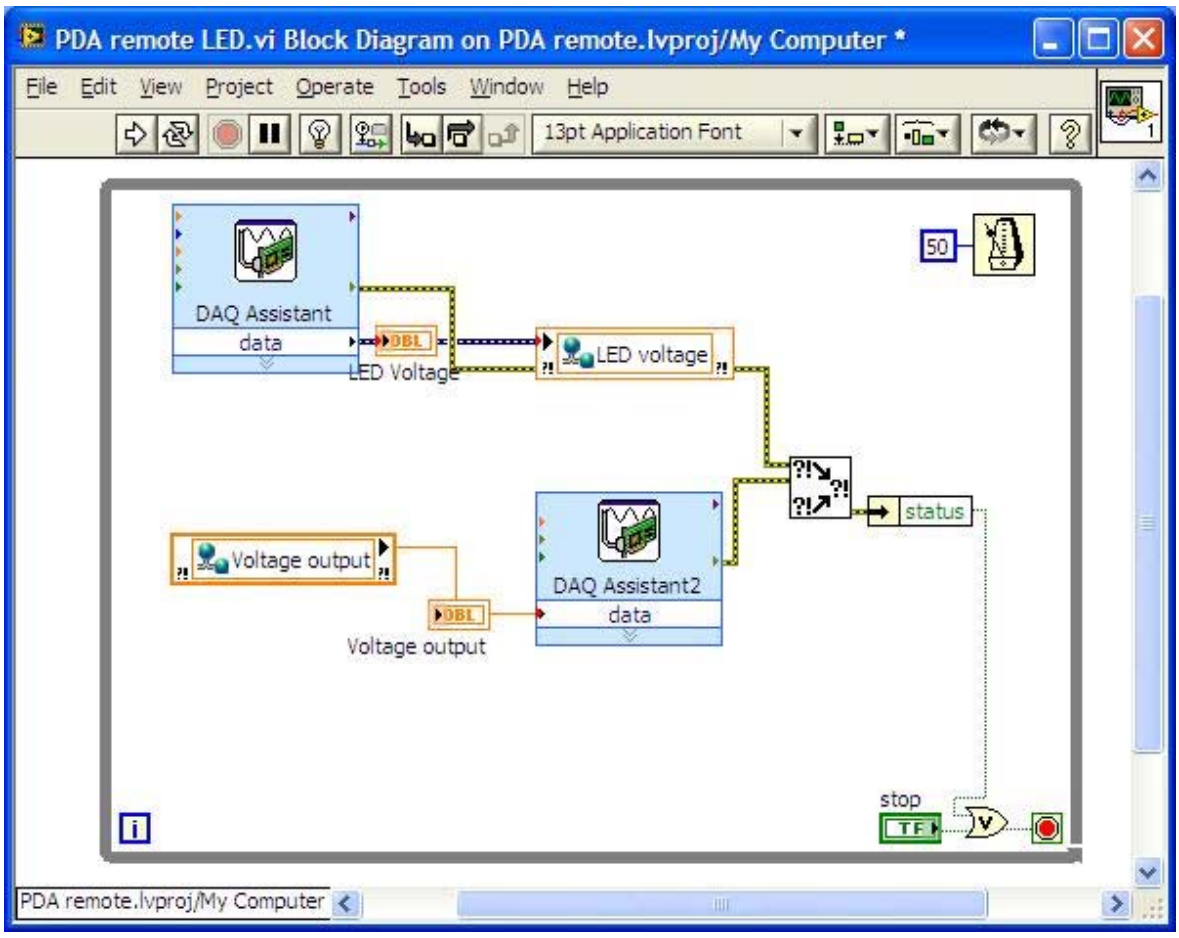

Figura 6. Diagrama bloc a aplicației server

Prin aplicația server a cărei diagramă bloc este prezentată în figura 6, se accesează prima ieşire analogică a plăcii de achiziție, la care se transmite valoarea tensiunii de ieşire conținută de variabila distribuită *Voltage Output*, şi se citeşte valoarea tensiunii furnizate de prima intrare analogică a plăcii, care măsoară tensiunea de pe rezistor, valoare transferată variabilei distribuite în rețea *LED Voltage*. Mesajele de eroare furnizate de cele două operații de intrare/ieşire se concatenează, şi împreună cu o comanda *stop* de la un buton dispus pe panoul frontal al aplicației server, pot întrerupe funcționarea serverului. Actualizarea informațiilor este controlată de un timer, la fiecare 50 milisecunde.

Aplicația client, a cărei diagramă bloc este prezentată în figura 7, preia tensiunea de la variabila distribuită *LED Voltage* şi o afişează în două moduri (grafic şi numeric) şi furnizează tensiunea de comandă preluată de la un control grafic variabilei distribuite *Voltage Output*. De asemenea, mesajele de eroare sau butonul *Stop* prezent pe panoul frontal (figura 8) pot întrerupe funcționarea buclei de citire/scriere a datelor din aplicația client.

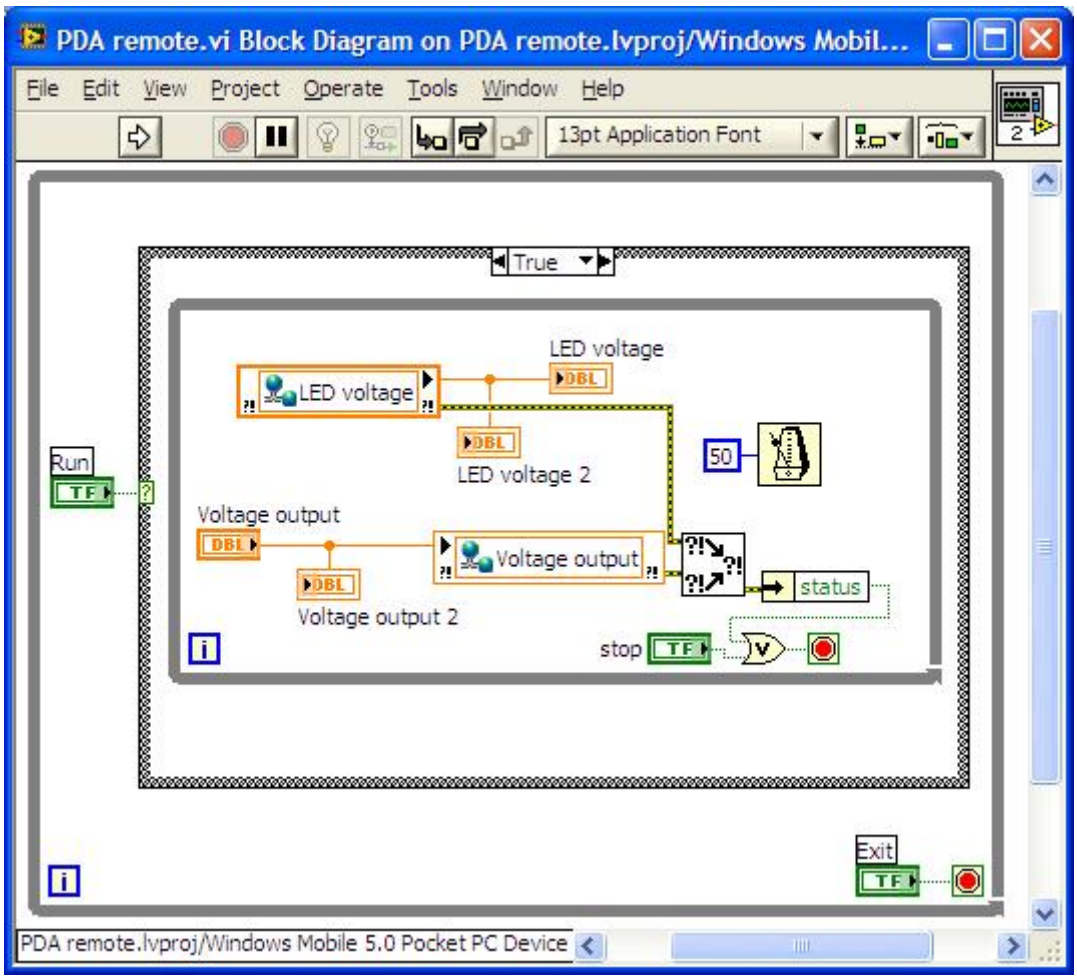

Figura 7. Diagrama bloc a aplicației client

Specific aplicațiilor pentru PDA sunt butoanele *Run* şi *Exit,* care controlează pornirea şi închiderea aplicației prin butoanele corespunzătoare de pe panoul de control al aplicației de pe PDA.

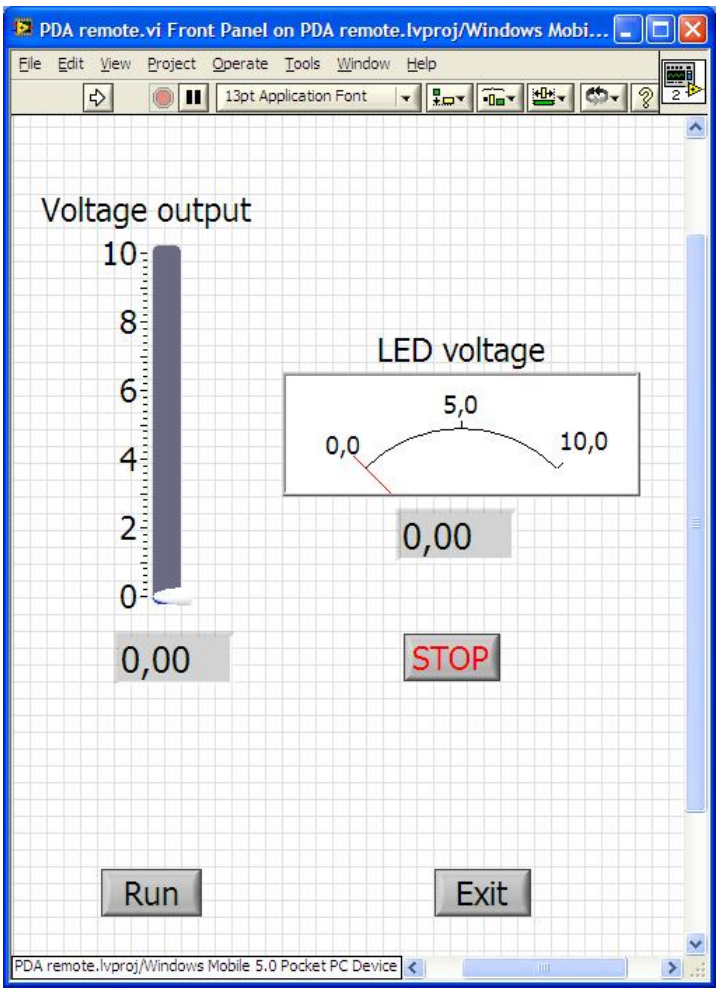

Figura 8. Panoul de control al aplicației client de pe PDA

Concluzii

Prin experimentul prezentat am exemplificat o foarte simplă aplicație de comandă/monitorizare a unei instalații de automatizare industrială în care se poate utiliza un PDA (sau un Smartphone) conectat prin rețeaua fără fir locală sau prin Internet la echipamente mai complexe, compuse din multiple instalații de automatizare controlate de calculatoare locale. Dimensiunile reduse ale PDA-urilor sau prezența permanentă a unui telefon inteligent asupra personalului de deservire justifică această abordare prin care se evită utilizarea unui laptop ca şi echipament mobil de monitorizare şi/sau control în cadrul procesului de producție, permițând astfel reducerea costurilor echipamentelor, dar şi îmbunătățirea ergonomiei proceselor.

Aplicațiile de monitorizare/control realizate pentru PDA trebuie completate cu configurarea corespunzătoare a setărilor de securitate a rețelei, astfel încât să se respecte principiile acesteia: *Confidențialitate – Integritate – Disponibilitate*, în scopul asigurării calității comunicațiilor în rețea, incluzând elementele de autentificare-autorizare a potențialilor utilizatori în conformitate cu nivelul de acces necesar îndeplinirii atribuțiilor acestora.

Bibliografie

[13] http://www.opcfoundation.org
[14] http://www.ni.com/labview/
[15] NI LabVIEW 8.6 Help - http://zone.ni.com/reference/en-XX/help/371361E-01/
[16] LabVIEW 8.6 Datalogging and Supervisory Control Module Help - http://zone.ni.com/reference/en-XX/help/371618D-01/
[17] http://sine.ni.com/nips/cds/view/p/lang/en/nid/10418
[18] http://www.ni.com/lookout/
[19] http://www.ni.com/fieldpoint/
[20] http://www.ni.com/dataacquisition/
[21] http://sine.ni.com/nips/cds/view/p/lang/en/nid/1318
[22] http://www.wikipedia.org

GLOBALIZAREA ŞI SISTEMUL MILITAR

ec. drd. Dumitru ŞTEFAN

Academia Forțelor Aeriene ”Henri Coandă”

Abstract

It is obvious that such a complex process as globalization can not undertake by itself. This is why achieving the international institutional framework is required as an urgent necessity, without which the phenomenon itself may fail.

***Globalization** spread throughout several epochs, each with some dominant characteristics, which enabled the achievement of present day level.*

Since the emergence of the concept of "world military order”, the future of armed forces has been reflected in the international cooperation. This way they are able to strongly take part in the multinational commitments. We can define the concept of military globalization as a complex phenomenon, that incorporates the increased extension and intensity of military ties between political and military entities of the world system, but which is in direct relationship with politics, geopolitics, geography and power interests.

Keywords

globalization, post-industrialization, technologies, militarization, peace, war, **order, alliance.**

1. ASPECTE GENERALE ALE GLOBALIZĂRII

*“**Globalizarea** reprezintă procesul prin care distanța geografică devine un factor tot mai puțin important în stabilirea şi dezvoltarea relațiilor transfrontaliere de natură economică, politică şi socioculturală. Rețelele de relații şi dependențele dobândesc un potențial tot mai mare de a deveni internaționale şi mondiale.” –* este una din cele mai uzitate definiții ale ***conceptului de globalizare***, în care sunt cuprinse atât aspectele obiective cât şi cele subiective.

Pe de o parte “*geografia*” pierde relevanță datorită noilor politici de strategii şi tehnologii economice, iar pe de altă parte câştigă deoarece oamenii au început să înțeleagă mai clar noile oportunități deschise de punerea în practică a

strategiilor şi politicilor economice moderne, dar şi utilizarea tehnologiilor de ultimă generaţie.

În această definiţie a ***conceptului de globalizare***, putem observa reducerea importanţei distanţei geografice, deoarece distanţele se reduc şi relaţiile la nivel planetar sunt mai uşor de stabilit, deoarece indivizii, societăţile şi simbolurile sunt eliberate de contextul geografic.

În încercare de a surprinde importanţa strategică a noilor tehnologii de "*reducere a distanţelor*", discursul geopoliticii a furnizat elitelor militare şi politice occidentale, un cadru interpretativ raţional cu ajutorul căruia să poate percepe şi să poată acţiona asupra lumii.

În acest context, putem cita opinia specialistului militar *Eugen Cican* - "*spaţiul geografic ca element determinant al acţiunilor militare este pus în evidenţă şi pe deplin concretizat în schimbarea considerentelor şi atitudinilor geopolitice în funcţie de tendinţele de evoluţie globală, continentală sau regională ale problemelor păcii şi securităţii*"

Cele trei teorii principale în definirea globalizării: *teoria sistemului mondial, teoria organizării politice mondiale şi teoria culturii mondiale* , au declanşat un proces în care *distanţa geografică* nu mai reprezintă un factor esenţial în stabilirea şi susţinerea relaţiilor economice, militare, politice şi socioculturale internaţionale. Oamenii au devenit conştienţi de acest lucru, şi de aici, toate reţelele, relaţiile şi dependenţele interumane şi statale au devenit virtual mondiale, dar provocând deficite pe plan democratic, economic, social şi al securităţii cu efecte cum ar fi schimbarea atitudinilor şi deficienţe administrative.

„*Globalizarea se referă la toate acele procese prin care popoarele lumii sunt încorporate într-o singură societate mondială, societatea globală."* - afirma *Martin Albrow* în anii '90.

*„Globalizarea este reţeaua globală care a adunat laolată comunităţi de pe această planetă, altădată dispersate şi izolate, într-o dependenţă mutuală şi o unitate a * unei singuri lumi.*" - Emanuel Richter.*

Remarcăm faptul că definiţiile ***conceptului de globalizare*** variază de la o regiune la alta, de la o perioadă de timp la alta, dar nu în ultimul rând de la o ideologie la alta.

Globalizarea oferă oportunităţi extinse pentru o dezvoltare reală la nivel mondial, dar se manifestă într-un proces inegal pe regiuni, deorece unele ţări se bucură de creşteri economice însemnate, iar altele înregistrează creşteri impresionante ale sărăciei.

Aceste inegalităţi între state sunt datorate *politicilor de orientare spre integrarea globală* (ex .- ţările din Asia de Est) şi respectiv *politicile de orientarea spre interior* (ex. - ţările din America Latină şi Africa).

Lumea globalizată se confruntă cu două tendinţe contradictorii:

- piaţa globalizată care deschide perspectiva unei bogăţii nemaiîntâlnite, timp în care creează noi vulnerabilităţi pe scena politică;
- pericolul unui decalaj imens, nu atât între săraci şi bogaţi, cât între cei care fac parte din lumea globalizată a tehnologiilor de vârf (ex. - internetul), şi cei rămaşi pe dinafară.

De remarcat este faptul că, la fel cum *postmodernismul* şi *postindustrializarea* reprezentau conceptele la modă în anii ’70, globalizarea a devenit conceptul-cheie al anilor ’90, ceea ce ne face să înţelegem mai bine una dintre coordonatele tranziţiei omenirii spre mileniul III.

Nici până astăzi cercetătorii în domeniu, nu au ajuns la un punct de vedere comun în ceea ce priveşte momentul declanşării fenomenului globalizării. Unii consideră că se poate vorbii chiar de la începuturile istoriei, alţii, că este un fenomen contemporan, caracteristic modernizării şi dezvoltării capitalismului. Totuşi, după cele enumerate de *Waters Malcom*, posibilitatea de abordare a acestui aspect „ *constituie un proces recent, asociat însă cu alte evenimente economice şi sociale, cunoscute deja sub denumirea de postindustrializare, sau reorganizare a capitalismului pe alte baze*”.

2. DIMENSIUNEA MILITARĂ A GLOBALIZĂRII

În anul 1992, *R. Robertson* prin lucrarea „*Globalization*”, realizează o ierarhizare a fazelor evolutive a acestui proces, în felul următor:

- *faza germinală* (Europa, anii 1400 - 1750) - când apar primele hărţi ale planetei, ca urmare a noilor descoperiri geografice;
- *faza incipientă* (Europa, anii 1750 - 1875) - apar statele-naţiune, începe să se dezvolte diplomaţia formală dintre ele, apar primele convenţii legale internaţionale;
- *faza decolării* (1873 - 1925) - are loc un proces de conceptualizare a lumii în termenii existenţei unei singure societăţi internaţionale şi a unei singure umanităţi, proces favorizat de amplificarea legăturilor comerciale dintre naţiuni independente, extinderea comunicaţilor, apariţia unor migraţii de masă (îndeosebi dinspre Europa spre America);
- *faza disputelor pentru hegemonia mondială* (1925 - 1969) - declanşată de Primul Război Mondial şi apoi reafirmată de cel de-al Doilea Război Mondial, temperate, într-o oarecare măsură, de înfiinţarea Ligii Naţiunilor şi după aceea, a O.N.U., care a implementat conceptele de crime de război şi crime împotriva umanităţii şi a atras atenţia prin intermediul unor organisme specializate asupra pericolelor ce decurg din ignorarea unor probleme cu caracter global (poluarea, explozia demografică, epuizarea resurselor naturale, etc.);
- în *ultimele decenii ale sec. XX* s-au făcut progrese uriaşe în explorarea spaţiului cosmic şi în telecomunicaţii, am asistat la apariţia diferitelor forme de integrare regională pe fondul adâncirii fără precedent a diviziuni internaţionale a muncii.

Conceptul de globalizarea militară îl putem defini ca *„un fenomen atât de complex, în care sunt încorporate extensiunea şi intensitatea sporită a legăturilor militare dintre entităţile politico - militare ale sistemului mondial, dar care este în relaţie directă cu politica, geopolitica, geografia şi interesele de putere”*.

În plan militar globalizarea s-a remarcat îndeosebi prin *rivalitatea geopolitică* şi *imperialismul marilor puteri* (în special de la lupta pentru cucerirea continentului african de la sfîrşitul secolului al XIX-lea până la Războiul Rece), în evoluția sistemelor de alianțe internaționale şi a structurilor de securitate internațională (de la Concernul European până la N.A.T.O.), în apariția unei piețe mondiale a armamentului, în paralel cu răspândirea la scară globală a tehnologiilor militare, şi în instituționalizarea unor regimuri globale cu jurisdicție asupra problemelor militare şi de securitate, cum ar fi „*regimul internațional al neproliferării armamentului nuclear*".

Putem afirma, într-adevăr că toate statele sunt angrenate, după posibilitățile fiecăruia, într-o ***„ordine militară mondială"***, influențată de o evoluție relativ autonomă a dinamicii armamentului.

Această „*ordine militară mondială*" este extrem de stratificată şi puternic instituționalizată, astfel:

- *stratificată*, deorece în linii mari se pot observa, pe rând, un prim grup - *al superputerilor*, un al doilea grup - *al puterilor de rang secund* şi un al treilea grup - *al puterilor militare în curs de dezvoltare*;
- *instituționalizată*, prin faptul că aranjamentele militar - diplomatice şi multilaterale trasează proceduri reglementate de interacțiune.

Superputerile, posedând multiple instrumente de gestionare a relațiilor internaționale au o adaptabilitate mult mai mare la schimbările semnificativedin politica mondială. Fie că folosesc politica externă şi puterea militară a sec. XX*, hard power,* sau folosesc asistența economică, politică sau activitatea culturală, chiar şi competiția dintre acestea a sec. XXI, *soft power*, ele pot pot prelua mai uşor şocul unor fracturi geopolitice sau îşi pot propune chiar remodelarea sistemului internațional, în concordanță cu interesele lor naționale.

Țările mici sau mijlocii, din lipsă de resurse, nu au acest avantaj de aceea ele nu pot decât să se alieze cu cele mari, sperând să aibă astfel un cuvânt de spus, încercând să se plieze cât mai bine pe specificul evoluțiilor internaționale pentru a-şi promova şi ele interesele naționale.

Actualmente, sunt regiuni care cunosc fie o dinamică deosebită a economiei, fie o restructurare fundamentală a societății civile , sau o reafirmare culturală în diverse zone ale globului, fenomene a căror evoluție interesează întreaga comunitate internațională.

Orientarea către democrație este o consecință a eforturilor globale depuse de statele dezvoltate (care reprezintă democrațiile autentice) şi care de fapt sunt *motoarele globalizării*.

Dintre acestea putem enumera : S.U.A. (de unde provine şi termenul *americanizare*), Japonia pentru Asia de Sud-Est şi respective Germania pentru U.E. În acest context, se dezvoltă o abordare geopolitică specifică şi anume *unilateralismul*, considerat de administrația americană drept soluția optimă pentru a asigura echilibrul *şi* pacea la nivel global.

Richard Nixon, fostul preşedinte american, a precizat că: ,,*Nu trebuie să uităm că numai atunci când a existat echilibrul puterii s-au consemnat perioade de pace mai lungi în istoria lumii. Când o naţiune devine net mai puternică în raport cu competitorul său potenţial, atunci se iveşte pericolul de război."*

Noua ordine mondială promovează societatea globală, în care interdependenţa şi recunoaşterea intereselor comune, sunt repere principale ale relaţiilor externe, în contrast cu veche ordine care se baza pe un singur model economic şi politic, unanim acceptat.

În lucrările de specialitate, vom întâlni deseori folosirea conceptelor – cheie de ***militarizare globală*** şi ***globalizare militară,*** care în anumite conjuncturi pot fi puternic corelate, în sensul că etape specifice ale militarizării globale (ex.- cele din anii ’80) pare să se asocieze direct cu faze distincte ale globalizării militare (ex.- reafirmarea rivalităţii mondiale a superputerilor în perioada aniilor ’80).

Conceptul – cheie de militarizare globală se referă la un *proces generalizat de constituire a bazei militare mondiale (apreciat în funcţie de nivelului crescând al cheltuielilor militare pe plan mondial, al armamentului sau al forţelor armate)*, iar cel de ***globalizare militară*** se referă exclusiv la *procesele şi patternurile de conectare în domeniul militar care transced regiunile importante ale globului, aşa cum o relevă caracteristicile spaţio- temporale şi organizaţionale ale legăturilor, reţelelor şi interacţiunilor militare*.

Din definiţia dată ***conceptului de globalizarea militară,*** concluzionăm expansiunea de legături şi raporturi militare din întreaga lume, cât şi impactul inovaţiilor tehnologice de primă importanţă în domeniul militar (ex.- de la navele cu aburi până la sateliţi de recunoaştere) care, de-a lungul timpului au reconstituit lumea ca un spaţiu geostrategic.

Putem analiza această proces de compresie spaţio - temporală, din următoarele puncte, astfel:

- *din punct de vedere istoric*, a condus la o apropiere mai mare între centrele de putere militară, sporind astfel eventualitatea unui conflict, pe măsura proliferării capacităţii de a proiecta la mari distanţe puterea distructivă;
- *din punct de vedere analitic*, remarcăm trei faţete diferite, care luate împreună oferă o prezentare exhauvistă a evoluţiei ordinii militare moderne, şi anume:
    a. extensiunea globală a sistemului războiului (starea de rivalitate şi conflict între marile puteri);
    b. dinamica globală a armamentului (sistemul producerii şi comercializării armamentului);
    c. expansiunea geoguvernării în problemele militare şi de securitate.

În concluzia celor descrise mai sus, observăm că într-o lume globalizată, pe plan militar asistăm la un gen specific de globalizare care are, consecinţe imediate şi nemijlocite asupra securităţii internaţionale.

3. ALIANȚELE MILITARE ALE ROMÂNIEI ÎN DECURSUL TIMPULUI

Studiind punctul de vedere a multor analişti *globalizarea*, nu aduce în mod necesar integrare şi stabilitate, uneori contribuind pe termen scurt şi mediu la generarea unor procese simultane de natură etnică, religioasă, teritorială, chiar şi ideologică, creiind un nou context pentru exercițiul formal sau informal al puterii naționale.

Dintotdeauna, *pacea* s-au *războiul* reprezintă elementul central al relațiilor dintre state, în funcție de care se creau s-au nu alianțe militare s-au politice. În funcție de interesele specifice fiecărui stat se pun bazele primelor forme de colaborare între comunități, astfel că treptat asistăm la derularea unor inițiative diplomatice caracterizate în special fie prin interese economice, politice sau militare. Simultan cu evoluția societății, complexitatea formelor de organizare statală creşte şi concomitent, acestea îşi creează structuri organizatorice specializate, determinând în mod indirect complexitatea domeniului de relații internaționale.

*O **alianță militară** este un sistem de securitate colectivă, un aranjament formal (prin tratat şi/sau organizație) între state membre care îşi asumă obligația de a veni în apărarea unuia dintre membri în cazul în care acesta este victima unui atac din partea unui stat din afara alianței.*

De-a lungul istoriei de mai bine de 2000 de ani, conducătorii poporului nostru, drepți şi viteji, cu abilitate şi dragoste de glia strămoşească, paşnici în relațiile cu vecinii şi de neclintit în fața invadatorilor, dornici de libertate pentru a putea munci şi dăinui pe aceste meleaguri, au încheiat alianțe cu cei mai puternici sau mai puțin puternici, avantajoase sau mai puțin avantajoase, dar care s-au dovedit până la urmă benefice poporului, prin faptul că nimeni nu ne-a clintit şi nu ne va clinti de pe pământul străbunilor – eroi ai noştri.

Mai jos vom enumera câteva din alianțele- tratatele care au fost încheiate de-a lungul veacurilor zbuciumate de lupte, ale conducătoriilor neamului nostru, astfel:

- Alianța dintre Burebista şi Pompei din primăvara anului 48 î.Hr., - Pompei primeşte ajutor militar în lupta cu Cezar, pentru a recunoşte vastele hotare ale Daciei;
- Decebal şi-a creat un abil sistem de alianțe, care a dus la formarea unei ample coaliții antiromane, din care făceau parte numeroase triburi dacice, germanice şi sarmanice: îndeosebi burii germanici şi roxolanii;
- Mircea cel Bătrîn încheie în anul 1389 un tratat de alianță defensivă cu Vladislav Jagello, rege al Poloniei;
- Mircea cel Bătrîn încheie la 7 Martie 1395 un tratat de alianță cu regele Sigismund al Ungariei, tratat care prevedea ajutorul reciproc în lupta antiotomană;
- Alexandru cel Bun în 1419, încheie prin căsătoria cu vara primară a regelui polon Vladislav Iagello, o alianță împotriva otomanilor;
- În 1422, Alexandru cel Bun a reconfirmat tratatul de la Lublau între Sigismund şi regele Poloniei;

 În 1426 regele Sigismund iniţiază o înţelegere cu Vladislav Iagello şi cu Alexandru cel Bun în vederea organizării unei cruciade împotriva turcilor;
 În 1499, tratatul moldo-polon, dintre Ştefan cel Mare şi Regele polon Albert, prevedea ajutorul reciproc în lupta antiotomană şi integritate teritorială;
 Ştefan cel Mare a fost nevoit în 1489 să încheie un tratat de pace cu turcii, plătind Imperiului Otoman un haraci de 3000 de florini veneţieni;
 În septembrie 1594, Modova şi Ţara Rmânească încheie un tratat cu Liga Sfântă, care reprezenta alianţa puterilor creştine împotriva turcilor;
 Convenţia din 4/16 aprilie 1877 prin care Rusia se obliga să respecte ” integritatea existentă şi drepturile politice” ale României;
 La 19 febr. 1878 are loc Tratatul ruso-turc de la San Stefano, prin care se recunoaşte independenţa României;
 La 4-7 august 1916, se semnează la Bucureşti, Tratatul de alianţă între România şi Antanta, având ca scop alipirea Transilvaniei la patria mamă;
 La 16 februarie 1933, datorită Germaniei şi Ungariei hortyste, România, Cehoslovacia şi Iugoslavia reorganizează Mica Antantă, pentru apărarea independenţei şi suveranităţii lor naţionale;
 La 27 mai 1940, prin Pactul Petrol-Armament, România se obligă să-i livreze Germaniei produse petroliere ce-i reveneau ca revedente la preţuri antebelice;
 La 30 august 1940, în urma Dictatului de la Viena , România a fost silită să cedeze Ungariei hortyste 43492 km ^{2} din teritoriul Transilvaniei;
 În oct.1940 se aliază cu Puterile Axei, şi intră în război la 12 iunie 1941 pentru a recupera teritoriile răpite de U.R.S.S.;
 La 23 august 1944, România declară război Germaniei;
 La 12 septembrie 1944, România semnează armistiţiul cu Naţiunile Unite, şi se obligă să contribuie cu 38 de divizii pe frontul antihitlerist;
 La 26 iunie 1945 se semnează Carta ONU, de reprezentanţii a 50 de ţări;
 29 iulie -15 oct.1945, are loc Conferinţa de Pace de la Paris, în urma căreia România îşi primea înapoi Transilvania de Nord, dar pierdea Cadrilaterul în favoarea Bulgariei şi Basarabia, Bucovina şi Ţinutul Herţa în favoarea U.R.S.S.;
 La 4 aprilie1949, s-a semnat la Washington înfiinţarea unei alianţe politico-militare numită Organizaţia Atlanticului de Nord (N.A.T.O.);
 La 14 mai 1955 se semnează Tratatul de la Varşovia, care reprezenta o alianţă militară a ţărilor din Europa Răsăriteană, şi este dizolvat la Praga pe 1 iulie 1991;
 În 14 decembrie 1955, România este primită în O.N.U., alături de încă 15 state;
 Tratatul de la Maastricht a fost semnat de Consiliul European la 7 februarie 1992, şi a pus bazele Uniunii Europene;
 La 13 aprilie 2005, Parlamentul European a aprobat semnarea Tratatului de aderare a României la Uniunea Europeană;
 În 1993 România solicită formal aderarea la NATO;

 În perioada 21-22 noiembrie 2002 la Summit-ul NATO de al Praga , România este invitată alături de alte 6 state să înceapă convorbirile de aderare;
 La 29 martie 2004, România a aderat la NATO.

Este recunoscut rolul alianțelor în globalizarea militară pentru internaționalizarea securității militare.

Prezența alianțelor internaționale, bine închegate şi respectate cu strictețe, au constituit mecanisme tradiționale specifice prin care statele şi-au coordonat folosirea şi desfăşurea forței militare.

Încheiem aceste câteva rânduri prin cuvintele analistului militar *Mircea Cosma,* care afirma că "*alianţele reprezintă unul dintre instrumentele prin care folosirea puterii militare a statului este reglementată la nivel naţional, dar, în acelaţi timp, ele devin un proces ce depinde şi ţine de internaţionalizarea unităţii militare."*

"Dacă putem şti unde suntem şi ceva despre cum am ajuns aici, am putea vedea către ce tindem - şi dacă rezultatele care se află firesc în drumul nostru nu sunt acceptabile - să facem schimbarea oportună "

Abraham Lincoln

BIBLIOGRAFIE

1. Ion GHEORGHE – *Securitatea militară a României în epoca globalizării*, editura U.N.Ap., Bucureşti 2006;
2. Alexandra SARCINSCHI – *Globalizarea insecurităţii.Factori şi modalităţi de contracarare*, editura U.N.Ap., Bucureşti 2006;
3. Emil ION – *Asigurarea securităţii europene prin intermediul organizaţiilor internaţionale*, editura U.N.Ap., Bucureşti 2007;
4. Ion POPESCU, Aurelian BONDREA, Mădălina CONSTANTINESCU – *Globalizarea,mit şi realitate*, editura Economică, Bucureşti 2004;
5. Iulian FOTA – *Non – Ordinea mondială*, editura Observatorul Militar nr.38/2009;
6. Marin ILIE – *Contextul geopolitic şi geostrategic în care evoluează statul- naţiune în sec.XX. Statul naţiune în procesul integrării în mediul geopolitic şi geostrategic contemporan*, editura AISIM., Bucureşti 2002;
7. Mircea COSMA – Dimensiunea militară a securităţii în era globalizării, referat Sesiune de comunicări ştiinţifice a U.N.Ap., Bucureşti 245.11.2004.

TAXONOMIA CRIZELOR POLITICO-MILITARE ŞI NECESITATEA IMPLEMENTĂRII SISTEMULUI NAȚIONAL INTEGRAT DE GESTIONARE A CRIZELOR

Lt. col. drd. Gabriela Maria STOIAN

Lt. col. drd. Vasile ENE

ABSTRACT

Given the specific nature of the provision conflicts, the characteristics of crisis response operations and the need for cohesion forces, the North Atlantic Alliance will use the same command structure and the same procedures, so if Article 5-type operations and management situations type non article 5. They agreed on a set of measures to fulfill all tasks, including conflict prevention and crisis management. In this context, they developed a series of clashes between NATO members, to identify the best solutions for crisis management and identification of mechanisms by which each Member State to fulfill its management system crisis in the integrated system.

Conflictele militare sunt parte integrantă din evoluția societății umane aflate în strânsă legătură cu dinamica fenomenelor interdependente, cu aplicabilitate în aproape toate domeniile vieții şi anume social, economic, politic, cultural, diplomatic, religios, militar şi de altă natură.

Indiferent de domeniul de activitate, în fiecare organizație există preocupări legate de disfuncționalitățile care pot apărea în interiorul acesteia şi care pot pune în pericol funcționarea şi reputația de care se bucură. Acesta reprezintă principalul motiv pentru care a luat amploare studiul cauzelor, modul de apariție şi de manifestare ale acestor perturbări, precum şi a consecințelor acestora.

Mediul de securitate global şi actual reclamă prin complexitatea fenomenelor şi proceselor ce se derulează, uneori cu rapiditate excesivă, o abordare sistemică şi pragmatică, într-un cadru firesc, relațional. Un sistem funcționează, de regulă, într-un spațiu geografic, în condiții dinamice determinate şi adaptate în timp. Totodată, în cadrul sistemului pot exista mai multe subsisteme care se

organizează pe criterii diferite cum ar fi: geografic, social, politic, economic, diplomatic, istoric, religios, etnic etc.

Sistemul poate afecta relațiile internaționale, naționale ale unuia sau mai multor categorii socio-profesionale dintr-o națiune. Pentru început este necesar să delimităm sistemul care include conflictul, criza la nivel interstatal şi să-l definim ***„criză internațională”*** şi subsistemul care cuprinde tensiunea, conflictul, criza în interiorul unei țări, şi aici putem include națiunea în ansamblul ei, sau numai un segment al acesteia. Vom încerca să delimităm din punct de vedere conceptual criza, să identificăm tipurile de crize ce pot apărea, precum şi fazele ciclice ale acestora. De asemenea, vom aborda studiul cauzelor generatoare de situații tensionate ce pot determina apariția unei crize, a măsurilor de prevenire a crizelor şi vom dezvolta problematica impusă de gestionarea crizelor în ansamblul lor.

Delimitări conceptuale

Termenul de criză, în opinia noastră, a suferit o serie de transformări/modificări datorită folosirii cu uşurință a acestuia în diverse domenii, mergând aproape până la demonetizare. Astfel, psihologia, sociologia, medicina, diplomația, relațiile internaționale acordă semnificații diferite conceptului ***„criză”.*** Abordări despre crize economice, crize sociale, crize politice, criză în procesul de evoluție al unei boli etc, sunt menite să surprindă evenimentele şi acțiunile care afectează mediul normal de viață, relevând practic, unul şi acelaşi lucru: „***starea de anormalitate”***.

Constatăm că în ultimul timp s-au publicat tot mai multe concepte în literatura de specialitate precum ***„managementul situațiilor de criză”*** sau ***„gestionarea crizelor”,*** care sugerează o preocupare constantă de unire a eforturilor în scopul lichidării conflictelor, indiferent de tipul acestora, de locul şi modul de manifestare, abordarea complexă şi detaliată a situațiilor care le generează. În acest context, putem remarca accentul deosebit ce se pune pe modalitățile concrete de soluționare a crizei.

Aproape în orice domeniu al activității umane există un interes declarat pentru analiza, înțelegerea şi definirea disfuncționalităților care pot apărea şi, de aceea, organizațiile de toate tipurile adoptă măsuri de studiere a cauzelor, modalităților de apariție – manifestare a acestora şi consecințele lor.

Conflictologia, ca disciplină de studiu, abordează conflictul ca pe un fenomen firesc, inerent interacțiunii sociale, generat de diversitatea oamenilor şi de unicitatea fiecărui individ. În acest context, conflictul este văzut nu numai ca o disfuncționalitate, dar şi ca o oportunitate de a înlătura deficiențele, de a repara greşelile şi de a genera un caracter funcțional, îndeplinind astfel un important rol stimulator, dinamizator al acțiunii şi gândirii.

Principalele tipuri de conflicte sunt: incidentul, dezacordul, neînțelegerea, tensiunea şi criza. Analizând fiecare din aceste tipuri de conflicte în parte, vom observa că ele se află într-o strânsă interacțiune, o dinamică sugestivă, având ca formă finală criza. Astfel, criza poate fi percepută ca un simptom extrem de evident, datorită faptului că ea relevă conflictul deschis, definit prin confruntare şi violență.

Din punct de vedere sociologic, criza este asimilată tuturor fenomenelor necunoscute, ce pot descumpăni societatea şi starea de normalitate a acesteia. Criza este definită ca *„o perioadă în dinamica unui sistem, caracterizată prin acumularea accentuată a dificultăţilor, izbucnirea conflictuală a tensiunilor, fapt ce face dificilă funcţionarea normală, declanşându-se puternice presiuni spre schimbare."*[183] Remarcăm în această definiţie aspectul de violenţă al crizei, situat la nivelul simbolic al unui sistem organizaţional.

Criza mai este definită ca un *„eveniment, acuzaţie, dezvăluire, sau set de probleme interne şi externe care ameninţă integritatea, reputaţia sau existenţa unui individ sau organizaţii."*[184] Putem opina că o criză desemnează o ameninţare la adresa existenţei organizaţionale, relevantă prin amploarea modificărilor ce pot să apară şi care pot determina schimbări profunde, care nu pot fi anticipate cu uşurinţă, într-o fază iniţială.

Din perspectiva teoriei militare criza poate fi abordată ca o etapă intermediară între starea de pace şi starea de război sau *„rezultatul acumulării în timp a unor procese dezorganizate şi al generării proceselor sociale perverse, care destructurează sau rup procesele între cele trei funcţii ale naţiunii şi produc tensiuni şi conflicte sociale"*[185]

În doctrina Armatei României, criza este definită ca fiind *„apariţia bruscă şi neprevăzută a unui eveniment important la nivel internaţional, regional, naţional sau local, prin care sunt ameninţate suveranitatea naţională, independenţa şi unitatea statului român, integritatea teritorială şi democraţia constituţională, mediul înconjurător şi obligaţiile asumate de România prin tratate internaţionale, pentru a cărui înlăturare nu se mai poate acţiona prin măsurile obişnuite ale statului."* [186]

Din perspectiva doctrinei NATO criza este definită ca fiind *„o serie de evenimente derulate cu rapiditate, care sporesc substanţial, peste nivelul normal, impactul forţelor destabilizatoare asupra sistemului general (şi a subsistemelor acestuia) şi care amplifică posibilitatea izbucnirii violenţelor în sistem."*[187]

Conflictele ce au loc pe plan internaţional sunt apreciate de către unii autori drept crize.[188] Analiza contextului în care se produc, aprecierea dinamicii riscurilor şi ameninţărilor, prăbuşirea unor sisteme politice, economice sau de securitate, delimitarea nivelului contradicţiilor interne, zonale sau regionale, dezechilibre tehnico - ştiinţifice, politice, culturale sunt indicatori de evaluare şi recunoaştere a crizelor.

---

[183] Dicţionar de sociologie, Editura Babel, Bucureşti, 1993, p.145

[184] Barry McLonglin, *Risk and Crisis Comunication*, McLonglin Multimedia Publishing Ltd., Ottawa, Canada, 1996, p.10

[185] Teodor Repciuc, *Situaţiile de criză şi gestionarea lor în noul context politic şi strategic european. Orientări teoretice şi operaţionale în doctrina militară de apărare a Românie*i, Revista Română de Studii Internaţionale, vol.XXVII nr. 1-2 (123-134), 1993, p.7

[186] Doctrina Armatei României, Bucureşti, 2007, p.25

[187] Generic crissis management handbook, NACC/PfP (COEC) D (97)2

[188] Cf. Conf. Univ. Dr. Ion Chiciudean, Valeriu Ţoneş, *Gestionarea crizelor de imagine*, SNSPA, Editura Comunicare.ro, 2002, p.32

O criză în contextul relațiilor internaționale, poate fi identificată după următoarele aspecte şi fenomene: existența sau apariția unei dispute şi/sau conflict între doi sau mai mulți actori (state, grupări de state, organisme şi organizații nonstatale etc.); decelarea faptului că actorii implicați adoptă poziții tranşante pe plan intern şi internațional, enunțând că vor apela la mijloace de forță în scopul atingerii propriilor interese; elemente de compatibilitate sau incompatibilitate între strategiile şi acțiunile adoptate.

Cu certitudine că, după identificare, se vor derula etape de negocieri, medieri, compromisuri cu scopul declarat de a dezamorsa situația creată şi de a crea cadrul optim pentru revenirea la o stare de normalitate. În situația în care actorii epuizează toate caile de dialog, urmează inevitabil suspendarea acestuia şi ratarea compromisului. Acesta este momentul în care se apelează la toate mijloacele de putere, iar aplicarea într-o manieră coercitivă a acestora, vizează atât apărarea intereselor şi obiectivelor inițiale, cât şi realizarea lor în detrimentul adversarului.

Putem aprecia astfel, că acest curs al evenimentelor reprezintă calea care duce la ***conflict***, iar folosirea mijloacelor de putere reprezintă indicatorul esențial pentru identificarea crizei. Folosirea în acest context, de către una din părți, a mijloacelor de putere militară pentru amenințarea adversarului sau agresarea directă a acestuia, dă naştere ***conflictului armat.*** Fără îndoială, definirea situațiilor în care apare şi se manifestă o criză poate căpăta noi valențe din perspectiva prezentului context, al efectelor globalizării, al acțiunii entităților economice, financiare, culturale, religioase etc.

În opinia noastră, fără a emite pretenția unei definiții complete, apreciem ***criza*** ca fiind ***o apariție bruscă şi neprevăzută a unui eveniment important la nivel internațional, regional, național sau local, prin care sunt amenințate valorile tradiționale ale individului şi ale statului, integritatea teritorială şi democrația constituțională, mediul înconjurător şi obligațiile asumate prin tratate internaționale şi care, necesită măsuri concrete, urgente şi coerente pentru a readuce situația la starea de normalitate.***

Este foarte adevărat că în decursul timpului, crizele au apărut şi s-au manifestat diferit şi diferențiat, în funcție de multitudinea factorilor stimulatori. Vom încerca să enunțăm o clasificare a tipurilor de crize şi să identificăm domeniile în care acestea pot apărea. Astfel, după tipul de soluții şi modul de dezvoltare putem remarca ***crizele de dezvoltare, crizele de competență şi crizele de legimitate.*** Referindu-ne la mediul în care se manifestă crizele, acestea se clasifică în ***crize interne şi crize externe.*** Domeniul în care apare criza este definit de ***crize politice, crize economice, crize de imagine, crize ideologice.*** Dacă analizăm crizele după nivelul la care se manifestă vom identifica ***crize locale, crize naționale, crize zonale, crize continentale, crize mondiale.*** Cu certitudine că, un criteriu de clasificare este factorul timp, în sensul necesității rezolvării acesteia. Astfel, după urgența rezolvării putem discuta de ***crize imediate, crize urgente şi crize susținute.***

Crizele pot fi mai mult sau mai puțin intense, violente, latente, desfăşurate pe perioade de timp diferite. Acest lucru poate fi apreciat în funcție de o serie de

elemente şi anume: poziția actorilor şi/sau sistemelor aflate în criză; schimbările survenite în zonele de influență şi centrele de putere; modificarea numărului părților aflate în conflict, schimbări de regimuri politice, alianțe, relații etc.

De regulă, crizele se derulează şi caracterizează printr-o serie de faze care se pot derula succesiv, îmbrăcând diferite forme de manifestare. După unele studii, criza poate începe cu un stadiu ce poate fi denumit ca starea de ***PACE,*** în care tensiunile între actori sunt latente sau puțin vizibile, generând o stare ce o putem aprecia ca rutină[189].

Stadiul următor este cel de ***NEÎNȚELEGERI,*** în care remarcăm existența unei amenințări directe îndreptate către un obiectiv considerat prioritar, moment în care se determină motivele crizei şi planificarea reacției.

Următorul stadiu este apreciat ca fiind stadiul ***CONFRUNTĂRII,*** în care apare probabilitatea şi posibilitatea executării de acțiuni violente de către actorii aflați in conflict, desfăşurarea de aplicații militare cu caracter vădit agresiv, dislocări şi redislocări de forțe şi mijloace şi declarații ultimative.

Ulterior, evoluția crizei va fi caracterizată de o scădere în intensitate, intrând în stadiul de ***REGRES,*** stadiu care poate aduce ameliorări situației, forțele pot fi dezangajate sau scoase din situație şi pot fi reluate negocierile pentru pace. Starea de finalitate este definită de un nivel relativ redus al crizei, numit generic ***NOUA STABILITATE,*** prin care se trasează proiecte de stabilitate acceptate de comun acord de actorii implicați.

După cum putem remarca, fazele unei crize sunt abordate într-o succesiune logică a desfăşurării evenimentelor, plecând de la debutul acesteia, continuând cu escaladarea până într-un punct culminant şi urmată de faza destinderii şi a reconcilierii.

În opinia noastră, respectarea algoritmului derulării fazelor reprezintă un proces ciclic, diferențele fiind date de perioadele de timp, de durată, a acestora, precum şi de intensitatea acțiunilor specifice fiecărei faze. De asemenea, considerăm că fiecărei faze îi corespunde un set de acțiuni specifice pe baza cărora pot fi delimitate, dar şi un set de măsuri adecvate ce pot fi aplicate pentru fiecare fază.

Prevenirea, gestionarea şi soluționarea crizelor

Riscurile şi amenințările la adresa securității statelor lumii contemporane reprezintă realități ce nu pot fi eludate de către conducătorii politici sau analiştii militari şi reprezintă mai degrabă, preocupări constante şi efervescente a acestora, pentru a anticipa, evalua, dar mai ales de a preveni declanşarea unor crize.

Aceste eforturi de prevenire sunt susținute şi de numeroase organizații internaționale cum ar fi ONU, OSCE, NATO, UE, dar şi organizații neguvernamentale (ONG) sau instituții cu profil specializat care analizează şi evaluează permanent situațiile ce pot genera conflicte şi pun la punct noi proiecte de cercetare în domeniul prevenției şi studiului escaladării nedorite a crizelor.

---

[189]Cf. Col. dr. Dănuț Manta, *NATO în operații postconflict de stabilizare şi reconstrucție*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2007, p.20.

Vom încerca în cele ce urmează să aprofundăm cele mai frecvente şi posibile cauze ce pot genera situaţii tensionate ce pot conduce la declanşarea unei crize.

Cauze generatoare de situaţii tensionate ce pot provoca criza

În opinia noastră, cauzele generatoare de situaţii tensionate ce pot provoca o criză, se situează în mod deosebit, pe palierul relaţiilor internaţionale şi anume:

a) Absenţa intereselor unilaterale şi/sau comune. Ultimii 30 de ani au fost caracterizaţi de o linişte aparentă, generată de pivotarea statelor mici în jurul superputerilor şi autoinducerea unor poziţii iluzorii în politica de dezvoltare a unei culturi strategice solide, fapt ce a determinat apariţia sindromului ***„fatalismul ţărilor mici”.***

b) Absenţa capacităţii de anticipare, evaluare şi alertare rapidă. Anticiparea contextului politic, a modalităţilor posibile de exprimare şi evoluţie în acest domeniu este departe de a fi instituţionalizată. Un bun exemplu în acest sens îl reprezintă multitudinea de tulburări în domeniul relaţiilor internaţionale din ultimele două decenii, care au reprezentat adevărate surprize politice.

În opinia noastră, pregătirea constantă a unor specialişti în domeniu, susţinuţi de platforme informaţionale coerente şi oportune, pregătiţi pentru o mai bună înţelegere a comportamentului uman şi a culturilor organizaţionale, pot ajuta la pătrunderea mai adâncă în dinamica conflictelor, dar mai ales la anticiparea acestora, urmată de alertarea factorilor de decizie în timpul cel mai scurt.

c)Inadecvarea diplomaţiei tradiţionale. Analizând modalităţile de exprimare a diplomaţiei tradiţionale remarcăm câteva aspecte definitorii ale reacţiei acesteia în contextul de prevenire eficientă a unei crize politico-militare.

În primul rând, diplomaţia tradiţională separă în mod deliberat războaiele civile, care sunt apreciate ca fiind apanajul fiecărui stat în parte, de conflictele internaţionale care vizează interesele unor state sau grupuri de state. Viziunea marilor puteri asupra războaielor civile este aceea că, atâta timp cât acestea nu depăşesc graniţele, nu reprezintă un pericol demn de luat în seamă, iar abordarea cea mai eficientă în această situaţie este considerată a fi izolarea, punerea în ***„carantină”*** a acestuia.

În al doilea rând, diplomaţia tradiţională vede prevenirea conflictelor prin prisma folosirii modalităţilor curente de implementare a păcii. Diplomaţia modernă adoptă însă, o altfel de strategie, mai dinamică, proactivă, căutând în permanenţă soluţii eficiente pentru menţinerea păcii, realizarea şi construirea acesteia.

De asemenea, putem remarca aici şi diferenţele dictate de faptul că reprezentanţii curentului tradiţionalist nu sunt familiarizaţi cu noutăţile de tactici, tehnici şi proceduri de abordare în gestionarea crizelor.

d)Lipsa consensului. De regulă, prevenirea declanşării unei crize este însoţită de o serie de mişcări politico – diplomatice, de avertizări, de consultări şi uneori, chiar de negocieri între actorii implicaţi, fie că vorbim aici de organisme statale sau organizaţii internaţionale.

e) Sistemul decizional dificil. Mecanismele de securitate internaţionale pot fi uneori depăşite de evoluţia evenimentelor, în mod deosebit datorită sistemului greoi de decizie adoptat.

f) Asigurarea infrastructurii. Prevenirea declanşării unor conflicte este prejudiciată nu numai de sistemul dificil decizional adoptat de organizaţiile internaţionale, dar şi de o lipsă a analizelor probabilistice ale evoluţiilor crizelor. Pentru aceasta, însă, trebuie creată o infrastructură solidă, care să asigure în mod judicios punerea în aplicare a planurilor aprobate şi, în egală măsură, adoptarea unor măsuri coerente şi dinamice, în scopul prevenirii atât a apariţiei cât şi a extinderii crizelor.

Măsuri de prevenire a crizelor

Fără îndoială, gama măsurilor de prevenire a crizelor cuprinde şi soluţii ce direcţionează factorii de decize să abordeze crizele politico-militare într-o manieră constructivă, prin care se urmăreşte reducerea percepţiilor greşite, adoptarea unui sistem mai flexibil de luare a deciziilor, reacţii eficiente, determinarea unor strategii îmbunătăţite de prevenire a comportamentului conflictual nedorit.

Studiind literatura de specialitate remarcăm o multitudine de sugestii în ceeace priveşte adoptarea măsurilor de prevenire a crizelor, din care putem aminti: securitatea comună; alertarea rapidă; decizii pro – active; diplomaţia modernă; atingerea consensului şi eficienţa procesului decizional; infrastructură adecvată. Toate aceste măsuri enunţate mai sus, pot fi aplicate atât cumulativ cât şi de sine stătătoare, în funcţie de momentul şi locul posibil de apariţie a crizelor, precum şi de evoluţia acesteia. În opinia noastră, eficienţa acestor măsuri este dată de rapiditatea adoptării acestora la nivel decizional, de promptitudinea trecerii la punerea în aplicare a acestora, dar şi de experienţa celor care gestionează acest fenomen.

Soluţii eficiente de gestionare a crizelor

Conceptul de management al crizelor are semnificaţii multiple, fiind folosit destul de des, atât în teorie, cât şi în practică. Apariţia unei crize implică ***„sine die”,*** ţinând cont de complexitatea proceselor, a fazelor parcurse şi acţiunilor de amploare derulate, o gestionare continuă a fenomenelor procesuale, adică un management performant, proactiv şi dinamic.

Managementul crizelor este apreciat ca fiind un set de măsuri şi acţiuni destinate a stopa în ultimul moment evoluţia conflictului către un curs violent sau a stopa extinderea violenţelor către război.[190] Într-o altă abordare, managementul crizelor cuprinde ansamblul mecanismelor, procedurilor şi activităţilor prin care factorii de decizie stabilesc şi pun în aplicare în mod unitar măsurile necesare pentru prevenirea şi controlul crizelor, precum şi pentru înlăturarea efectelor acestora, în scopul revenirii la normalitate.[191]

Analizînd spectrul desfăşurării unei crize, putem aprecia că un element-cheie al sistemului de gestionare a crizelor constă în capacitatea de a răspunde tuturor acestor etape, de la perioada de stabilitate şi precriză, până la atingerea fazelor finale, de detensionare şi reconstrucţia păcii.

---

[190]Cf. Dicţionarul Enciclopedic al Limbii Române, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică , Bucureşti, 1978, p.98

[191] Dictionary of Military and Associated Terms, Department of Defense, Washington, 1999

Cerinţele managementului crizei sunt deziderate generale, ce pot suferi modificări sau adaptări, în funcţie de felul crizei şi de organizaţia implicată şi care fac referire în principiu la: cerinţe de informaţii din toate mediile de desfăşurare; cerinţe de comunicaţii (interne, externe etc.); cerinţe de planificare; cerinţe de securitate; cerinţe de informare publică.

Din punct de vedere al procedurilor şi metodelor de aplicare adoptate, procesul de management al crizelor presupune:

- *monitorizarea permanentă a situaţiei* care implică culegerea, procesarea şi analiza de date şi informaţii pentru stabilirea unui tablou cât mai complet al crizei,precum şi evaluarea continuă a dinamicii acesteia în scopul identificării problemelor noi sau nefavorabile;

- *acţiuni în sprijinul identificării crizei* care presupun utilizarea metodologiilor uzuale de supraveghere a situaţiei, pentru a stabili evenimentele şi tendinţele cu impact negativ asupra evoluţiei crizei, acţiunile de identificare a crizei se pot desfăşura în cursul stărilor de ***„pace”*** şi ***„diferen”;***-

- *dezamorsarea situaţiei* care implică stabilirea concretă a obiectivelor naţionale/instituţionale, urmate de elaborarea şi adoptarea strategiilor/opţiunilor alternative de acţiune şi stabilirea criteriilor de alegere a acestora, activitatea specifică dezamorsării trebuie angajată pe tot parcursul stărilor ***„diferend”, „confruntare”, „conflict armat;***

- *dezangajarea* care presupune stabilirea în termeni generali a situaţiei stabile post-criză dorite a se crea, unde vom regăsi planurile pentru schimbarea completă ***(inversiunea detensionării),*** în situaţia în care lucrurile nu evoluează în direcţia dorită;

- *restabilirea păcii* care implică tratative între părţile implicate pentru planificarea şi derularea unor acţiuni reciproc acceptabile şi programe de sprijinire a situaţiei post criză care se doreşte a se crea.

După cum observăm, procesul de gestionare a unei crize este unul deosebit de complex şi implică tratarea cu maximă atenţie a tuturor cerinţelor, proceselor şi acţiunilor ce guvernează întreg spectrul de concepte, principii, funcţii, reguli, norme, structuri, metode, instrumente şi tehnici specifice sau implicate în derularea acestui fenomen. Riscurile şi ameninţările la adresa securităţii statelor lumii contemporane reprezintă realităţi ce nu pot fi eludate de către conducătorii politici sau analiştii militari şi reprezintă mai degrabă, preocupări constante şi efervescente a acestora, pentru a anticipa, evalua, dar mai ales de a preveni declanşarea unor crize.

Aceste eforturi de prevenire sunt susţinute şi de numeroase organizaţii internaţionale cum ar fi ONU, OSCE, NATO, UE, dar şi organizaţii neguvernamentale (ONG) sau instituţii cu profil specializat care analizează şi evaluează permanent situaţiile ce pot genera conflicte şi pun la punct noi proiecte de cercetare în domeniul prevenţiei şi studiului escaladării nedorite a crizelor.

Esenţa managementului în situaţiile de criză o constituie reacţia promptă şi adecvată a Guvernului României la evenimentele care ameninţă sau afectează direct securitatea naţională ori, în cazul dezastrelor, starea de normalitate. Pornind de a aceasta, se poate spune că managementul situaţiilor de criză cuprinde

ansamblul de măsuri şi acţiuni stabilite de Guvern, ministere, prefecturi şi primării, în vederea garantării securităţii naţionale şi a ordinii publice.

În acest context, pentru a acţiona eficient pe întreg spectrul de crize, de la măsurile de prevenire a crizelor până la apărarea colectivă, România are în vedere implementarea sistemului naţional integrat de gestionare a crizelor.[192] Prin implementarea acestui sistem, capacitatea de apărare va fi influenţată în mod pozitiv, în sensul asigurării unui nivel optim de pregătire şi planificare operaţională. De asemenea, eficienţa funcţionalităţii structurilor de decizie şi execuţie cu responsabilităţi în domeniu, pentru gestionarea întregului spectru al crizelor interne sau externe va beneficia de un plus de valoare dat de integrarea sistemului de management al crizelor.

Considerăm că, prin asigurarea autonomiei subsistemelor componente, sistemul în ansamblul său va avea capacitatea de a răspunde adecvat diferitelor situaţii de criză, în funcţie de natura şi amploarea crizei, în mod coerent şi cu viteză de reacţie sporită.Angajarea populaţiei în susţinerea efortului de reconstrucţie şi managementul consecinţelor în urma unor situaţii de criză sau urgenţe civile, reprezintă un deziderat important al funcţionării eficiente a sistemului naţional de management al crizelor. De aceea, întocmirea unor planuri de pregătire şi desfăşurarea de exerciţii în comun de către elemente ale sistemului integrat cu populaţia civilă sunt necesare şi benefice, în scopul de a permite autorităţilor să evalueze nivelul de pregătire a populaţiei pentru situaţii de criză şi în gestionarea intervenţiilor, prin asigurarea resurselor umane, materiale şi financiare necesare.

Prevenirea conflictelor şi angajamentul activ în managementul crizelor, reprezintă pentru România, ca membru al NATO şi Uniunii Europene, elaborarea şi parcurgerea unor procese prin care au fost adoptate o serie de proceduri dinamice de consultare, aranjamente pentru managementul crizelor, capabilităţi militare şi pregătirea planificării urgenţelor civile. Consultările dintre ţările membre NATO, joacă un rol determinant în cadrul abordării prevenirii crizelor, managementul şi/sau rezolvarea crizelor, iar ca urmare a acestora, Alianţa şi-a oferit suportul pentru a pune la dispoziţie mijloacele şi capabilităţile sale sub responsabilitatea Consiliului de Securitate al ONU, UE sau OSCE pentru desfăşurarea unor acţiuni specifice crizelor.

[192]Cf. *Strategia naţională de apărare a ţării,* Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 799 din 28.11.2008

BIBLIOGRAFIE

*** Strategia națională de apărare a țării, Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 799 din 28.11.2008
*** Doctrina Armatei României, Bucureşti, 2007
*** Dicționar de sociologie, Editura Babel, Bucureşti, 1993
*** Dicționarul Enciclopedic al Limbii Române, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică , Bucureşti, 1978
*** Dictionary of Military and Associated Terms, Department of Defense, Washington, 1999
*** Generic crissis management handbook, NACC/PfP (COEC) D (97)2

*

* *

- Conf. Univ. Dr. Ion Chiciudean, Valeriu Țoneş - Gestionarea crizelor de imagine, SNSPA, Editura Comunicare.ro, 2002
- Col. dr. Dănuț Manta - NATO în operații postconflict de stabilizare şi reconstrucție, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2007
- Teodor Repciuc - Situațiile de criză şi gestionarea lor în noul context politic şi strategic european. Orientări teoretice şi operaționale în doctrina militară de apărare a României, Revista Română de Studii Internaționale, vol.XXVII nr. 1-2 (123-134), 1993
- Mc Longlin Barry - Risk and Crisis Comunication, McLonglin Multimedia Publishing Ltd., Ottawa, Canada, 1996

TENDINȚE DE EVOLUȚIE A CONȚINUTULUI ARTEI MILITARE CONTEMPORANE SUB IMPACTUL INFLUENȚEI REVOLUȚIEI ÎN AFACERI MILITARE ASUPRA MANAGEMENTULUI STRUCTURILOR

Lt. col. drd. Gabriela STOIAN

Lt. col. drd. Vasile ENE

ABSTRACT

Adoption of Romanian Army's transformation strategy involves the adoption of the concept of transformation of NATO, which, at the proposal and under the constant Allied Transformation Committee is pursuing a re-evaluation of military bodies of all members of the Alliance, to increase the speed of reaction and structural viability in a security environment characterized by fluidity and hostility.

Transformation both in NATO military and the militaries of member countries, aims to adapt the armed forces to the new security environment and at the same time, control of possible unexpected developments in this environment.

Revolution in military affairs has seen many cycles and many steps that have depended on great scientific discoveries and their implementation in the military, the emergence of powerful means of struggle which led substantial shifts in the design and carrying war.

INTRODUCERE

Permanenta transformare militară a NATO este necesară ca răspuns direct la provocările şi la ameninţările tot mai complexe apărute în mediul strategic, în mod deosebit în ultimii zece ani. În mod evident, noul context geopolitc a schimbat şi modificat mediul de securitate internațional, (în) securitatea regională, derularea politicilor interne şi externe, dar şi, după cum era de aşteptat, şi fețele văzute şi nevăzute ale războiului.

Acest proces de transformare este susținut permanent de necesitatea crescândă ca forțele Alianței să fie multinaționale şi intercategorii (Joint), dislocabile oriunde şi oricând este necesar, coerente din punct de vedere al interoperabilității. Astfel, este necesar ca NATO să dispună de capabilități care să-i permită să extindă numărul şi felul operațiilor pentru care ar putea fi solicitată, într-o arie geografică lărgită față de granițele tradiționale.

Interesele şi obiectivele de securitate ale statelor europene nu sunt generatoare de stări conflictuale, mediul de securitate fiind influențat pozitiv de procesele de integrare europeană şi euroatlantică, de extinderea comunității statelor care împărtăşesc şi promovează valorile democrației şi economiei de piață, de adâncirea colaborării regionale. Riscurile apariției unei confruntări militare tradiționale pe continentul european s-au diminuat semnificativ. Totuşi persistă fenomene de instabilitate şi de criză la nivel subregional şi tendințe de fragmentare, marginalizare sau izolare a unor state. Țări din Europa Centrala, de Est şi de Sud - Est se confruntă cu dificultăți economice, sociale şi politice asociate procesului de tranziție spre societatea bazată pe principiile democrației şi ale economiei de piață, care pot genera destule riscuri la adresa securității statelor din regiune.

Sub impactul revoluției ştiințifico-tehnice şi ca urmare a unor (determinări de natură multiplă (economice, politice, juridice, sociale, ecologice etc.) actualul tip de război şi esența sa - confruntarea armată, treptat va dispărea din cadrul relațiilor interstatale.

Imaginea dominantă a societății industriale de peste 100 de ani se modifică datorită apariției aşa-numitei societăți informaționale. Efectele acesteia asupra modului de a purta un război sunt tot mai puțin previzibile în cadrul actual de gândire militară. Dezvoltarea tehnologiei informației va schimba atât de puternic natura viitoarelor confruntări, încât va determina apariția unor doctrine şi strategii noi, derivate din alte structuri militare, alte moduri de purtare a războiului. Progresele în tehnologia informațională vor determina schimbări fundamentale în modul de abordare, organizare şi ducere a oricărui gen de conflict. Managementul eficient al resurselor umane, financiare, materiale, etc., necesitatea coroborării acestora într-un sistem integrat, devin în condițiile actuale deziderate majore ale cercetărilor militare în domeniu. Astfel, abordări conceptuale moderne cum ar fi revoluția în afaceri militare sau managementul integrat al structurilor militare, vor face parte din vocabularul militar contemporan dar, vor deveni şi parte activă a procesului de transformare a sistemului militar românesc.

1. REVOLUȚIA ÎN AFACERILE MILITARE ŞI PROCESUL DE TRANSFORMARE

Revoluția în afacerile militare a devenit un concept cheie în gândirea strategico-militară americană începând cu anii `90. De fapt, "antecedentele" acesteia se regăsesc în revoluția tactică a sovieticilor, care încercau să definească mutațiile produse în conceptul lor de apărare, în organizarea lor militară, ca şi în doctrinele lor prin apariția armelor nucleare şi a rachetelor. Sovieticii puneau accentul pe dezvoltarea tehnologică, pe componentele tehnice ale luptei, pe

armament şi mai puţin pe posibilitatea adaptării doctrinei de întrebuinţare a tehnicii şi armamentului la inovaţiile tehnologice.

Conceptul american al revoluţiei în afacerile militare a apărut într-un context strategic conturat de o dublă revoluţie – cea a informaţiei şi cea a globalizării, din necesitatea adaptării strategiei militare americane la noul mediu de securitate. De fapt, ca să putem vorbi de o revoluţie, trebuie să avem o schimbare de fond în doctrină şi în organizare. Tocmai de aceea, nu putem spune că avem o revoluţie în afacerile militare dacă ea nu e precedată şi de o transformare socială, pentru că, deşi în denumire, conceptul surprinde termenul "militar", nu este totuşi un fenomen rezervat elitei militare, ci are ca bază chiar ansamblul societăţii în care se dezvoltă. Stricto sensu, termenul de "revoluţie" se aplică schimbărilor tehnologiei, descoperirile revoluţionând efectiv lumea, implicit şi războiul. În acest sens, Toffler spunea că o revoluţie militară se produce numai atunci când se iveşte o nouă civilizaţie, spre a o sfida pe cea existentă. Astfel, el vorbeşte de „subrevoluţii" [193] – adică, nu facem decât să adăugăm alte elemente, să creăm alte combinaţii de elemente vechi în cadrul unui scenariu existent.

O revoluţie în afacerile militare are drept condiţie sine qua non o schimbare instituţională profundă, ceea ce, fundamental, pragmatic, înseamnă profesionalizarea forţelor şi modularitatea acestora, integrarea noilor tehnologii ale informaţiei în sistemele de arme existente. Context în care serviciile armate sunt nevoite să se schimbe la toate nivelurile, simultan, de la tehnologie şi cultură până la organizare, strategie, tactică, instrucţie, doctrină, logistică.

Această realitate l-a determinat pe generalul John Shalikashvili să publice, în 1996, un document intitulat Joint Vizion (JV 2010), prin care subliniază că, în revoluţionarea modalităţilor de ducere a războiului, contează tehnologia, dar şi calitatea comandamentului, a personalului, a structurilor organizaţionale şi a conceptelor operaţionale. Marile tendinţe ale evoluţiei tehnologiei, după opinia fostului şef al Statului Major Întrunit al Forţelor Armate Americane sunt următoarele: precizia lovirii la distanţă cu toată gama de vectori; un evantai larg de efecte, de la neutralizarea la distrugerea ţintelor protejate; tehnologii care să asigure invizibilitatea şi o bună mascare a forţelor proprii; sisteme de informaţii şi de integrare a sistemelor.

Generalul american arată că JV2010 se sprijină pe patru noi concepte operaţionale: manevra dominantă, angajarea de precizie, protecţia integrală şi logistica în reţea. Fiecare dintre ele traduce în teorie o realitate guvernată de impactul tehnologic, de revoluţionarea armamentelor şi sistemelor de informaţii şi de comunicaţii şi deschide noi direcţii de transpunere în practica beligeranţei, în strategia operaţională.

Manevra dominantă vizează modalitatea de a identifica, alege şi categorisi obiectivele, de a stabili centrele gravitaţionale ale dispozitivului inamic şi de a lovi foarte precis, de câte ori este nevoie, combinarea acţiunilor informaţionale (de război informaţional) cu cele spaţiale, aeriene, navale şi terestre, transportul rapid al forţelor şi mai ales al mijloacelor necesare, alegerea tipului de acţiuni care se

[193] Cf. Alvin şi Heidi Toffler, *Război şi antirăzboi*, Editura Antet,Bucureşti, 2000, p.35

pretează cel mai bine loviri simultane a punctelor sensibile ale inamicului şi obţinerii succesului planificat.[194]

Astfel, prin promovarea unor idei cheie reieşite din practică, a fost deschis un nou orizont atât teoriei cât şi practicii militare, fiind continuate şi transformate în capacităţi de acţiune şi de reacţie pentru forţele interarme. În acest sens, au fost corelate politicile cu strategiile mijloacelor şi forţelor în raport de performanţele ştiinţifice şi tehnice la care s-a ajuns şi de calitatea sistemelor de comunicaţii.

În opinia unor teoreticieni militari, o revoluţie în afaceri militare poate fi definită ca fiind „impactul unei sau unor anumite tehnologii revoluţionare şi al unor doctrine adecvate care să pună în valoare la parametrii optimi aceste tehnologii asupra spaţiului de luptă şi asupra fizionomiei războiului în ansamblul său, atunci când aceste noi descoperiri ştiinţifice sunt utilizate în război."[195]

Revoluţia provocată de computer, stimulată de mondializarea accentuată a comunicaţiei şi favorizată de micşorarea, în proporţie geometrică, a ecartului dintre faza de descoperire (prin cercetare ştiinţifică) şi cea de aplicare, a realizat un salt impresionant în acest domeniu.

Urmând acest raţionament, este de aşteptat ca RAM să aducă mutaţii substanţiale îndeosebi în strategia forţelor, în cea a mijloacelor şi evident în strategia operaţională. Într-o primă etapă deciziile vor fi luate în ore, minute şi chiar în secunde, centrele vitale inamice vor fi lovite promt, instantaneu, prin surprindere, de la mare distanţă, manevra dominantă va conecta într-un spaţiu fluid, un sistem integral (un sistem de sisteme) de cercetare-informare-lovire care-l va pune pe adversar în imposibilitatea de a reacţiona eficient. Acesta este efectul tehnologic în spaţiul strategic imediat al RAM căruia, pe plan acţional, îi corespunde războiul disproporţionat, de regulă noncontract.[196]

2. TRANSFORMAREA MILITARĂ, CERINŢĂ A STRATEGIEI NAŢIONALE DE APĂRARE

În conformitate cu cerinţele Strategiei naţionale de apărare a României obiectivul principal al transformării militare este realizarea de capabilităţi cu un grad ridicat de sustenabilitate si interoperabilitate, flexibile, mobile, uşor de desfaşurat în teatrele de operaţii, în măsură să participe la întreaga gamă de operaţii şi misiuni ale NATO, la operaţiile UE şi ale altor organizaţii internaţionale, precum şi la măsuri de tip "coaliţie".[197]

Plecând de la aplicarea lecţiilor învăţate referitoare la revoluţia în afacerile militare, ca principale direcţii de acţiune în domeniul transformării militare au fost identificate o serie de aspecte şi domenii în care acestea trebuie să se regăsească. Astfel, putem aprecia că o direcţie firească de acţiune este finalizarea revizuirii structurii de forţe şi a procesului de operaţionalizare a structurilor armatei

[194] Cf. Mureşan,M., Stăncilă,L., Enache, D., *Tendinţe în evoluţia teoriei şi practicii războiului*, Editura Universităţii de Apărare, Bucureşti, 2006, p.30
[195] Cf. Frunzeti, T., *Soluţionarea crizelor internaţionale*, Editura Institutul European, Iaşi, 2006, p.90.
[196] Cf. Mureşan,M., Stăncilă,L., Enache, D., *Op. Cit.*, p.36
[197] Cf. Strategiei naţionale de apărare a ţării publicată in Monitorul Oficial, Partea I nr. 799 din 28/11/2008

României, pentru a realiza în condiţii optime respectarea angajamentelor în domeniul capabilităţilor, asumate faţă de NATO şi Uniunea Europeană.

Cerinţele de interoperabilitate cu partenerii din Alianţă reprezintă în egală măsură, obiective obligatorii în condiţiile proiectării structurilor de forţe care luptă în teatrele de operaţii.

De asemenea, creşterea calităţii vieţii personalului militar şi civil şi a nivelului de pregătire a acestuia reprezintă un alt deziderat al tranformării. Efectele implementării noului model de management al resurselor umane sunt aşteptate ca o continuare a procesului de modelare a învăţământului militar după standarde NATO.

Necesitatea eficientizării sistemului de planificare multianuală a resurselor, precum şi optimizarea sistemului de achiziţii în domeniul militar în vederea înzestrării forţelor armate cu echipamente moderne si performante sunt, în opinia noastră, obiective prioritare în condiţiile aplicării unor bugete austere generate de criza economică mondială. Apreciem că deciziile factorilor politici de a finaliza acest proces, trebuiesc susţinute constant şi coerent cu eforturi de înzestrate, echipare şi pregătire a forţelor, eforturi care, desigur, impun costuri deloc neglijabile, dar care, cu certitudine, îşi vor dovedi eficacitatea pe termen mediu şi lung.

Dezvoltarea elementelor de infrastructura care să asigure capacităţi de dislocare, staţionare şi antrenament pentru forţele naţionale şi cele aliate, conform conceptului de Sprijin al naţiunii gazdă (HNS) devine o realitate cu titlu de permanenţă datorită atât acordurilor încheiate cu aliaţii, cât şi desfăşurarii până în prezent a unor multitudini de activităţi comune de pregătire.

În atenţia conducerii Armatei trebuie să stea în această perioadă crearea unor structuri de comanda si control flexibile, în măsură de a răspunde cerinţelor impuse de transformare dar şi celor generate de conducerea forţelor în teatrele de operaţii, sau în lupta împotriva terorismului.

Cu certitudine, că într-o lume dominată de informaţii dezvoltarea sistemului de informaţii pentru apărare devine o condiţie esenţială pentru succesul transformării militare. Acest sistem este obligatoriu a fi unul integrat, în scopul optimizării fluxului informaţional, al managementului informaţiilor şi al eficienţei exploatării acestora.

Valorificarea superioară a tehnologiilor specifice şi dezvoltarea pe baza standardelor NATO şi ale Uniunii Europene a retelelor de comunicaţii şi informatice ale tuturor structurilor implicate în sistemul naţional de apărare şi interconectarea acestora cu Sistemul general de comunicaţii NATO (NGCS) reprezintă nu numai o necesitate pentru asigurarea interoperativităţii, dar şi o provocare ţinând cont de complexitatea domeniilor şi costurile implicite.[198]

O direcţie importantă a transformării este punerea accentului pe capacitatea de a desfăşura Operaţii în Retea. Principalele acţiuni în teatre vor fi, în condiţiile Războiului bazat pe Reţea, întrunite, combinate şi specializate. Războiul

[198] Cf. Strategiei naţionale de apărare a ţării publicată in Monitorul Oficial, Partea I nr. 799 din 28/11/2008

bazat pe Rețea nu înseamnă un plus de informație ci organizarea foarte strictă a fluxului informațional şi protecția informației.

Concret, Revoluția în afaceri militare actuală a deschis drumul pentru abordarea conceptului Războiului bazat pe rețea. Respectând logica algoritmului de lucru, Războiul bazat pe rețea determină la rândul lui apariția conceptului asociat, Operații bazate pe efecte deoarece, acestea din urmă se focalizează în primul rând pe pregătirea informativă a spațiului de luptă – I.P.B. (Intelligence Preparation of the Battlespace) [199]. I.P.B., ca element intrinsec al rețelei, pune la dispoziția factorilor militari decidenți toate informațiile obținute de la multitudinea de senzori aflați în zona de interes, concomitent cu corelarea şi diseminarea acestora. În opinia noastră, Operațiile bazate pe Efecte sunt într-o strânsă relație de cauzalitate cu RBR datorită faptului că folosesc aceleaşi platforme de luptă, sunt dependente de informație şi circuitul acesteia, utilizează forțe şi mijloace letale cât şi neletale, dar mai presus de toate, urmăresc acelaşi scop: monitorizarea, lovirea şi înfrângerea inamicului.

Transformările derulate la nivel intern sunt în strânsă legătură cu dezvoltările mediului de securitate şi statutul țării noastre de membru NATO şi UE, acestea determinând în mod implicit adaptarea structurală şi conceptuală a instituției militare.

Forțele vor fi pregatite diferențiat şi diversificat, pentru misiuni clasice şi neconvenționale, orientate spre obiective, în rândul cărora misiunile antiteroriste, respectiv cele de contraproliferare, contrainsurgență şi reconstrucție postconflict vor avea o pondere însemnată. De asemenea, va fi acordată o atenție deosebită cooperării cu organizațiile neguvernamentale, entități care joacă un rol tot mai important in actualele operații de stabilizare si reconstrucție. De asemenea, vor fi menținute şi dezvoltate capacități adecvate de intervenție umanitară, în sprijinul autorităților publice, în cazul unor urgențe civile.

Pentru Armata României, implementarea conceptului noii revoluții în afaceri militare are o mare importanță. Armata noastră este în curs de a-şi adapta şi chiar remodela strategia pe coordonate euro-atlantice şi, în acest cadru, de a-şi redefini şi reactualiza conceptele sale strategice, însuşindu-şi-le, totodată pe cele noi. [200]

Cartea de vizită a unei revoluții în afacerile militare se prezintă sub forma unei triade: tehnologie – doctrină – organizare, sinergia acestora definind o nouă manieră în ducerea unui război şi oferindu-i inițiatorului un avantaj considerabil asupra potențialilor săi inamici. Din punctul de vedere al doctrinei, accentul se pune pe interoperabilitatea interarme şi multinațională, în timp ce, la nivel organizațional, cuvintele cheie sunt desfăşurare de forțe, mobilitate, modularitate, descentralizare. Armatele trebuie să fie alcătuite din unități mai mici care se pot deplasa într-un timp relativ scurt, având la dispoziție un material de înaltă tehnologie, care să le permită să cunoască şi să controleze spațiul de luptă.

---

[199] Cf. Cristea Dumitru, Ion Roceanu, *Războiul Bazat pe Rețea Provocarea Erei Informaționale în spațiul de luptă*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2005, p.111.

[200] Cf. Mureşan,M., Stăncilă,L., Enache, D., *Op. cit*., p.37

Conceptul de afaceri militare vizează punerea de acord a doctrinei militare cu revoluția tehnico-ştințifică. Dar, în egală măsură, orice nouă descoperire ştiințifică cu aplicabilitate în domeniul militar, are absolută nevoie pentru a se dezvolta, de un management performant, proactiv şi dinamic al resurselor. În opinia noastă, managementul integrat al structurilor militare, trebuie să răspundă cerințelor desprinse din noua Revoluție în Afaceri Militare astfel încât, căutând soluțiile cele mai eficiente, adoptând cele mai fezabile proiecte, să demonstreze cu claritate legătura indisolubilă dintre cele două concepte. Ca membrii NATO şi UE, plus provocările războiului asimetric, suntem obligați să ne adaptăm doctrina, managementul resurselor, structurile militare, la rezultatele şi produsele Revoluției în Afacerile Militare.

3. MANAGEMENTUL INTEGRAT AL STRUCTURILOR MILITARE ÎN CONTEXTUL TRANSFORMĂRII MILITARE

Un sistem de management integrat este un model de management global care permite articularea ansamblului de activități ale unui organism într-un tot coerent. Este vorba de a integra în aceeaşi organizare a proceselor, exigențe interne şi externe multiple: calitate, securitate, mediu înconjurător, exigențe legale şi reglementare şi alte rezultate ale sistemelor de referință propriei activități.

Concept strategic înscris în Strategia militară, document fundamental care orientează activitatea armatei României pe termen mediu şi lung, restructurarea şi modernizarea constau, în primul rând, în realizarea unor structuri adecvate, mai reduse ca dimensiuni, mai compacte, suple si flexibile, capabile sa fie dislocate rapid şi apte sa dispună de resurse corespunzătoare pentru susținerea efortului militar şi, în al doilea rând, în creşterea calității înzestrării atât prin modernizarea unei parți din echipamentul existent, cât şi prin achiziții de echipamente noi.

La nivelul structurii de forțe, scopul fundamental al transformării armatei îl constituie realizarea capabilităților prin care România va răspunde provocărilor actuale şi viitoare din mediul de securitate. Acestea vor asigura îndeplinirea cerințelor specifice prevăzute în Constituție, a angajamentelor asumate de România față de NATO, Uniunea Europeană, precum şi în cadrul inițiativelor regionale şi coalițiilor.

În acest sens, forțele ce vor fi angajate în conflictele militare viitoare trebuie să răspundă unor cerințe de natură organizatorică (structură întrunită şi modulară; sprijin informațional permanent; suport logistic întrunit; integrarea elementelor de asigurare de luptă; includerea elementelor de luptă specializate (CIMIC, PSYOPS etc.); baze de dispunere, instruire îmbarcare/debarcare proprii sau pregătite special; mijloace de transport şi aprovizionare la mare distanță special destinate; crearea unei rezerve de forțe active), cât şi de natură funcțională (element de conducere cu competențe sporite); informații primite direct de la națiunile participante; relații directe între elementele de dispozitiv ale grupărilor de forțe; mobilitate şi capacitate de interschimbare rapidă a rolului diferitelor componente (elemente de dispozitiv); fluidizarea comunicării între propriile puncte de comandă şi punctul de

comandă central, precum şi cu elementele (autoritățile) locale cu care se cooperează; asigurarea unui potențial de lovire/acțiune (luptă) sporit.

În stabilirea structurii de forțe, la nivelul factorilor de decizie politică, se are în vedere o serie de elemente, care, în principiu, sunt reprezentate de: evoluția mediului de securitate şi caracteristicile acestuia; natura unui posibil război pentru statul respectiv (grupul de state, alianță, coaliție etc.); poziția statului, a alianțelor şi coalițiilor probabile, alte conjuncturi; legislația; resursele, inclusiv cele bugetare; nivelul forțelor şi mijloacelor. Pe lângă capacitățile financiare, economice, culturale, demografice şi tehnologice, trebuie să se țină seama şi de reglementările internaționale, de legile războiului, de nivelul celorlalte forțe, de vulnerabilități, riscuri, amenințări etc.

Politica Alianței, încurajează autoritățile naționale şi NATO să dezvolte, să accepte şi să implementeze concepte, doctrine, proceduri şi modele care le vor permite să realizeze şi să mențină interoperabilitatea. Aceasta presupune ca să fie stabilite nivelurile necesare ale compatibilității, interschimbabilității, în domeniile procedurilor operaționale, materialului, tehnic şi administrativ. Structurile trebuie organizate, încadrate, echipate şi instruite pentru a fi corespunzătoare la toate nivelurile operațiilor militare, desfăşurabile, agile, versatile, letale, capabile de supraviețuire şi sustenabile în spectrul complet al operațiilor militare. De asemenea, structurile organizatorice trebuie să fie interoperabile, modulare, accesibile, redimensionabile şi flexibile pentru operații în toate mediile, prompte şi susținute. Forța viitorului este caracterizată de un sistem de comandă de luptă interconectat în rețea şi interarme întrunit, interdepartamental şi multinațional care include o arhitectură de comandă, control, comunicații, computere, informații, supraveghere şi cercetare (C4ISR).

Structurile de forțe viitoare sprijină manevra dominantă decisivă, în orice condiții de vreme şi de teren ca grupuri interarme pe jos sau pe vehicule păstrând integritatea unității. Structurile militare viitoare trebuie să asigure cea mai bună combinație a tehnologiilor de observare, protecție balistică, analiză şi selectare a țintelor la distanță mare, de lovire şi ucidere cu primul glonț, precum şi să fie capabile de a distruge structurile adversare la distanțe mai mari cu calibre mai mici, precizie mai mare şi efecte mai devastatoare.

4. REVOLUȚIA ÎN AFACERI MILITARE ŞI EVOLUȚIA ARTEI MILITARE CONTEMPORANE

Revoluția în afacerile militare a cunoscut multe cicluri şi multe etape, care au depins de marile descoperiri ştiințifice şi de implementarea lor în domeniul militar, de apariția mijloacelor de luptă performante determinând mutații substanțiale în conceperea şi ducerea războaielor şi, pe cale de consecință, şi-a adus un aport substanțial în evoluția artei militare.

Recentele descoperiri în domeniul armamentelor, culegerea informațiilor prin satelit, dirijarea prin infraroşu, prin laser, microunde şi GPS, crearea şi folosirea armamentului de înaltă precizie, a sistemelor integrate de arme, au reuşit

să creeze o nouă imagine a fizionomiei teatrului de război şi se poate preconiza că, pe viitor, acest impact tehnologic va fi instantaneu.

Dintotdeauna arta miltară şi, binenţeles, fizionomia războiului au fost determinate de forţele şi mijloacele implicate în conflict, de numărul acestora, de pregătirea, dotarea, echiparea şi nu în ultimul rând de moralul beligeranţilor. De altfel, teoreticianul german Clausewitz tratează acest subiect apreciind că mijloacele folosite în război, considerate la modul cel mai general, sunt două: forţele armate şi luptele.[201] Tactica foloseşte forţele armate ca mijloc pentru atingerea scopului propus (victoria în luptă, bătălie), iar strategia foloseşte luptele ca mijloc pentru înfrângerea totală a inamicului şi crearea condiţiilor unei păci favorabile învingătorului.

La baza aplicării strategiei de generare a constituirii şi pregătirii forţelor şi mijloacelor a stat dintotdeauna, decizia politică. De fapt, în actul decizional, conducerea politică trebuie să abordeze subiecte complexe, care ţin de realitatea concretă, de determinările şi restricţionările războiului, de ştiinţa şi arta organizării, planificării şi ducerii acestuia.

În opinia noastră, decidentul politic trebuie să stabilească evoluţia mediului de securitate şi caracteristicile acestuia dar, în egală măsură trebuie să ţină cont de legităţile specifice realizării structurilor de forţe cum ar fi: concordanţa dintre natura ameninţării şi fizionomia ripostei; concordanţa dintre scop, forţe, mijloace şi obiective; raportul de forţe; simplitatea acţională.

Evoluţia artei militare contemporane presupune ca operaţiile militare moderne să implice forţe capabile de a se organiza şi reorganiza rapid şi eficient în vederea desfăşurării de misiuni variate pe o arie cât mai extinsă. Proiecţia forţei în scopul promovării intereselor actorilor din mediul de securitate contemporan impune creşterea mobilităţii trupelor în toate mediile de acţiune. În acelaşi timp, cerinţele spaţiului de luptă al viitorului solicită din partea personalului combatant calităţi deosebite (abilităţi individuale, fizice şi psihice, discernământ, viteza de reacţie, responsabilitate etc.) care să permită acestora ducerea acţiunilor de luptă într-un mediu ostil. La rândul lor, cerinţele operaţionale ale luptătorului modern solicită o pregătire generală şi de specialitate exemplară, să dovedească capacităţi sporite pentru înţelegerea fenomenelor cu care se poate confrunta pe timpul executării misiunilor, să-şi asume responsabilităţi importante în situaţii neprevăzute, să fie în măsură să facă faţă presiunilor şi agresiunilor de ordin psihologic.

Considerăm că, profesionalizarea tot mai accentuată a unităţilor şi subunităţilor luptătoare, reprezintă un răspuns direct la cerinţele de eficienţă impuse de noile concepte operaţionale, dar se datorează în egală măsură şi necesităţii întrebuinţării la parametrii optimi a tehnicii şi echipamentelor sofisticate. Profesionalizarea determină schimbări profunde în nivelul de instruire al trupelor, dar şi schimbări de ordin conceptual, ştiinţific şi tehnologic al acestui proces.

[201] Cf General-maior (r) Corneliu Soare, *Recitindu-l pe Clausewitz*, Editura Militară, Bucureşti, 1993, p.53

Cerințele proiectării unei structuri de forțe capabilă să răspundă provocărilor generate de evoluția artei militare contemporane sunt, în opinia noastră următoarele:

- crearea unei forțe robuste, modernă, interoperabilă, dislocabilă oriunde şi oricând situația o impune, capabilă şi credibilă să acționeze chiar şi în absența sprijinului națiunii gazdă;
- asigurarea suportului logistic necesar contingentului care acționează în teatrele de operații pe nivelurile cerute de forța lângă care va lupta şi în concordanță cu acordurile încheiate, fiind în măsură să acționeze modular, independent, credibil, ca forță descurajatoare în fața forțelor oponente;
- dimensionarea şi dotarea structurii în vederea asigurării cu date şi informații despre adversar în timp real şi cu maximă precizie;
- sporirea capacităților de protecție şi auto-protecție împotriva tuturor tipurilor de arme (inclusiv cele nucleare, biologice, chimice şi radiologice);
- asigurarea unei structuri de comandă-control eficientă şi dinamică;
- stabilirea componentelor forței în concordanță cu cerințele scenariilor de planificare şi a nivelului de aşteptare pentru dispunerea acestora, precum şi conforme cu evalarea gradului de risc, sarcinilor militare şi capacităților necesare de a răspunde amenințărilor previzionate.

În viitor superioritatea unui plan față de altul va fi evidențiată prin posibilitatea întrebuințării forțelor şi mijloacelor avute la dispoziție, într-o manieră temporară şi spațială inedită la care adversarul nu se aşteaptă (creerea efectului de surprindere) şi căruia nu-i poate determina în timp util consecințele asupra propriului dispozitiv stategic.

Armatele moderne sunt obligate să-şi adapteze structurile la noul spațiu de confruntare, în care nu mai regăsim ca obligatoriu războiul între state, ci războiul statelor, alianțelor de state, organizațiilor şi organismelor internaționale împotriva terorismului şi pentru descurajarea conflictelor.

CONCLUZII

Transformările derulate la nivel intern sunt în strânsă legătură cu dezvoltările mediului de securitate şi statutul țării noastre de membru NATO şi UE, acestea determinând în mod implicit adaptarea structurală şi conceptuală a instituției militare, precum şi manifestarea unor tendințe certe de evoluție a artei militare.

Pentru consolidarea rolului României în NATO şi UE şi dezvoltarea unui profil strategic adecvat în cadrul acestor organizații, de contributor la securitatea regională şi globală, Ministerul Apărării Naționale continuă reforma organismului militar, pentru dezvoltarea unei capacități de apărare credibile, moderne şi eficiente. De asemenea, este importantă perfecționarea mecanismelor de consolidare a controlului civil şi democratic asupra armatei, în conformitate cu principiile şi valorile democrației constituționale.

Statutul României de membru NATO implică armonizarea politicii naționale de apărare cu evoluțiile din cadrul NATO, iar o participare de substanță

la dezvoltările conceptuale de la nivelul Alianței va consolida profilul țării noastre în formatul organizației. Un rol activ al României în cadrul NATO reprezintă o condiție esențială pentru promovarea intereselor naționale la nivel inter-aliat şi integrarea preocupărilor de securitate ale României în procesul decizional al Alianței Nord - Atlantice. Consecvenți acestor principii, sistemul militar românesc este obligat să se înscrie în arcul de cerc trasat de noua revoluție în afaceri militare prin aplicarea permanentă a cerințelor şi exigențelor managementului integrat al structurilor militare.

Politica de apărare a României, având ca bază obiectivul strategic de integrare deplină în organizațiile de securitate europene şi euro-atlantice, se realizează prin întărirea relațiilor cu țările occidentale si consolidarea cooperării bilaterale si multilaterale cu țările din aria sa geografică, dar şi prin alinierea la standardele impuse de noile tehnologii şi doctrine uzitate de statele membre NATO.

Revoluția în afaceri militare a generat apariția şi folosirea unor noi alte concepte cum ar fi Războiul bazat pe Rețea (Network Centric Warfaire) sau Operațiile bazate pe Efecte (Effects Based to Aproach Operation), concepte care determină noi abordări nu numai din punct de vedere doctrinar dar mai ales, din perspectiva folosirii cu maximă eficiență a resurselor şi structurilor aflate la dispoziție.

Cultura unui management eficient al resurselor şi structurilor într-un sistem integrat trebuie să răspundă cu promtitudine cerințelor impuse de produsele teoretice şi practice ale noii Revoluții în Afaceri Militare.

Considerăm că cercetarea ştiințifică în domeniile artei militare, a securității naționale, politicii de apărare dar şi în domeniul managamentului structurilor militare, are ca scop elaborarea de analize, studii, programe, expertize, documentare şi scenarii necesare fundamentării deciziilor politico-militare, dezvoltarea unei culturi de securitate şi apărare, realizarea schimbului de idei în cadrul comunității ştiințifice naționale şi internaționale în beneficiul integrării în structurile de securitate euro-atlantice. Revoluția în Afaceri Militare are în prezent, ca element caracteristic principal aplicarea noilor tehnologii ale informațiilor [202], dar acesta trebuie susținut de construcția unui management eficient şi integrat al structurilor militare, având ca scop declarat optimizarea relațională a elementelor componente ale celor două concepte.

[202] Cf. Frunzeti, T., Soluționarea crizelor internaționale, Editura Institutul European, Iaşi, 2006, p.90.

BIBLIOGRAFIE

*** *Strategia de Securitate Națională*, Bucureşti, 2006;
*** *Strategia militară a României*, proiect, 2006;
*** *Strategia națională de apărare a țării* publicată în Monitorul oficial, Partea I nr. 799 din 28.11.2008;
*** *Carta Albă a Securității şi Apărării Naționale*, Bucureşti, 2004;
*** *Strategia de transformare a Armatei României*, Bucureşti, 2005;
*** *Legea nr. 42 din 15 martie 2004* privind participarea forțelor armate la misiuni în afara statului român;
*** *Legea nr. 473 din 2004* privind planificarea apărării*;*
*** *Doctrina Armatei României*, Bucureşti, 2007;
*** *Tratat de ştiință militară,* Bucureşti, 2001.

*

* *

- Bădălan E., Arsenie V. - *Strategia militară contemporană*, Editura CTEA, Bucureşti, 2006;
- Crăciun I. - *Prevenirea conflictelor şi managementul crizelor*, Editura Universității Naționale de Apărare, „Carol I" ,2006;
- Cristea D., Roceanu I. - *Războiul Bazat pe Rețea Provocarea Erei Informaționale în spațiul de luptă,* Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2005;
- Frunzeti, T. - *Soluționarea crizelor internaționale*, Editura Institutul European, Iaşi, 2006;
- Grecu, I., Stăncilă L. - *Lupta armată modernă*, Editura A.I.S.M., Bucureşti, 2002;
- Manta Dănuț - *NATO în operații postconflict de stabilizare şi reconstrucție*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2007;
- Mureşan Mircea, Văduva Ghe. - *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Bucureşti, Ed. U. N. Ap, 2004;
- Mureşan M., Stăncilă L., Enache Doru - *Aspecte ale conflictelor militare ale viitorului*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2006;
- Mureşan M., Stăncilă L., Enache Doru - *Tendințe în evoluția teoriei şi practicii războiului,* Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2005;
- Mureşan M., Țenu C., Stăncilă L. - *Operațiile întrunite în războiul viitorului*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2005;
- Orheanu M, Stăncilă Lucian - *Elemente de artă militară*, Editura DHB, Bucureşti, 2003;
- Soare Corneliu - *Recitindu-l pe Clausewitz*, Editura Militară, Bucureşti, 1993;
- Stăncilă Lucian - *Confruntări armate moderne (tendințe şi perspective*), Editura A.I.S.M., Bucureşti, 2002;
- Țenu Costică, Stăncilă Lucian - *Forme specifice conflictelor militare moderne*, Editura U. N. Ap., Bucureşti, 2005;

*

* *

- Alvin şi Heidi Toffler - *Război şi antirăzboi*, Editura Antet, 2000;
- Alvin Toffler - *Şocul viitorului*, Trad. de Leonin Moga şi Gabriela Mantu, Editura Politică, Bucureşti, 1973;
- Gr. Henault - *The CMC Agenda and the Challenges Faced by NATO and its Allies,* octobrie 2007;
- Philippe Braillard Et Geanluca Maspoli - *La revolution dans les affaires militaires, paradigms strategiques, limite set illusions,* http://www.diplomate.gouv.fr;
- Alain Jose - *Revolution dans les Affaires Militaires,* http://www.ehess.fr;
- Clausewitz Carl von - *Despre război*, Editura Militară, Bucureşti, 1982.

CORELAȚIA DINTRE POLITICA EXTERNĂ ŞI SECURITATEA INTERNAȚIONALĂ

Colonel drd. TOHANEAN Dorin

ABSTRACT

The certainty that Romanian Armed Forces participation in NATO-EU co-operation will be necessary in the future, coupled with the unpredictability of the political context in which such demands may arise, underscores the need for longer-term solutions including well-understood and clear channels for regular communications and a degree of harmonization of planning and capabilities development.

Only a co-operative and mutually enhancing working operational relationship will ensure the most effective use of scarce defence and security Romanian Armed Forces resources in the face of an increasingly broad and complicated range of challenges.

The NATO-EU relationship, would be "a strategic partnership... founded on our shared values, the indivisibility of our security and our determination to tackle the challenges of the new century". As two of the institutions most likely to be called on by the international community and their own citizens to respond to the world's most pressing and challenging security crises, the EU and NATO would appear to have compelling reasons to work together in such a way as to maximize the combined positive impact of their differing capabilities. Indeed, one might assume that since 21 of the 27 member countries of the EU are also members of NATO, co-operation between the two organizations would be the rule, rather than the exception. The first roadblock to deeper co-operation between the two bodies is political in nature. There exists within NATO a group of European countries whose actions suggest a desire to limit NATO's role and promote the cause of the European Union's growing role as a security actor.

1. Mediul de securitate internațional

Mediul de securitate contemporan reflectă o consecință a globalizării, care a creat şi a dat putere unor game diverse de inamici ai lumii moderne, putere bazată pe valorile democrației. De asemenea, SUA au o dominare fără precedent în domeniul puterii militare convenționale, care le fac invincibile într-o confruntare militară convențională forță contra forță. Cei doi factori, globalizarea şi dominarea militară a SUA, au determinat inamicii lumii moderne să caute modalități asimetrice şi mijloace neconvenționale de confruntare.

Influența principală asupra mediului de securitate contemporan este reprezentată de globalizare. O definiție generală a globalizării larg acceptată o descrie ca fiind „un proces de conectivitate din ce în ce mai mare, unde ideile, capitalul, bunurile, serviciile, informațiile şi oamenii sunt transferați aproape în timp real dincolo de granițele naționale".

Globalizarea, în timpul ultimelor decenii ale secolului XX, a creat învingători şi învinşi. O economie globală şi o cultură globală în fază de germen este în curs de dezvoltare, dar aceasta nu este în beneficiul universal. Sărăcia, bolile şi inegalitatea rămân problemele majore pentru mare parte din lume, iar economia globală este văzută ca favorizând Occidentul, în timp ce slăbeşte națiunile în curs de dezvoltare.

Dezvoltarea culturii globale este percepută ca o formă a expansiunii culturale Occidentale, corodând credințele religioase, erodând structura societăților tradiționale şi conducând la dezorganizarea socială, spirituală şi culturală. Aceasta a creat o clasă de actori – adesea actori nonstatali – care se opun globalizării şi beneficiarilor ei. Globalizarea a creat inamici ai Occidentului şi le-a dat instrumente fără precedent pentru cauza lor viitoare.

Mass-media globalizată, sateliții de comunicații, deplasările intra şi intercontinentale, comerțul internațional şi internetul facilitează coordonarea mişcărilor difuze care se opun dominației Occidentului. Circulația liberă a capitalului, persoanelor şi ideilor permite răspândirea mişcărilor potrivnice globalizării şi le asigură mijloace pentru dezvoltarea ulterioară.

2. Analiza mediului de securitate internațional

Specialiştii de la nivelul strategic trebuie să întrebuințeze un proces coerent pentru a prevedea viitorul în scopul stabilirii unei baze clare pentru anticipare şi pregătire în domeniul gestionării problemelor de securitate națională şi a oportunităților specifice secolului XXI.

Pe măsură ce lumea se mişcă dincolo de perioada războiului rece, tendințele şi condițiile predictibile care ies la iveală sugerează cu putere că mediul de securitate internațional poate fi descris ca unul care se înfățişează pe trei niveluri, iar fiecare nivel reclamă în mod potențial o aplicare destul de diferită a puterii militare.

Modelul pe trei niveluri al mediului de securitate internațional viitor facilitează identificarea amenințărilor şi oportunităților, dezvoltarea conceptelor strategice pentru gestionarea lor şi definirea capabilităților militare care vor fi necesare să pună în practică conceptele. În plus, un asemenea cadru de analiză permite formularea şi articularea clară a recomandărilor pentru a consilia liderii cheie în luarea deciziilor de alocare a resurselor. Fiecare din cele trei niveluri va prezenta caracteristici dominante distincte, deşi vor fi unele similarități suprapuse în rândul unor state din diferite niveluri. La modul general, nivelul va vedea sistemul de securitate internațional în mod diferit, va cunoaşte presiuni interne diferite, se va concentra pe forme diferite de competiție şi conflict şi va configura forțele sale militare în mod corespunzător.

2.1. Analiza primului nivel

Primul nivel va fi caracterizat de stabilitate, prosperitate şi integrare multidimensională. Economia sa va fi definită tot mai mult de creație, management şi manipularea informației decât de industria grea tradițională. Guvernele vor deveni din ce în ce mai mult concentrate la nevoile de afaceri. Interdependența economică în creştere şi omogenitatea culturală vor crea legături mai puternice în rândul statelor primului nivel, diluând interesele naționale, granițele şi suveranitatea. Guvernele naționale ale primului nivel se vor supune unui număr, întotdeauna în creştere, de reguli internaționale, iar democrația va fi generală. Pentru statele primului nivel, folosirea forței nu va fi întotdeauna văzută ca o măsură a ultimului mijloc la care se recurge, însă va exista o presiune intensă de a minimaliza riscurile operațiilor militare şi de a le conduce la costuri reduse.

Strategiile de securitate vor accentua prevenirea conflictului, dar strategiile militare vor fi mai puțin defensive şi vor acorda importanță subcomponentelor ofensive sau proactive. Un punct de vedere colectiv cu privire la securitatea națională va prevala celui bazat pe prezervarea relațiilor economice libere şi îmbogățirea națională prin creşterea economică neîngrădită.

Forțele armate ale primului nivel vor fi mici în termeni ce privesc numărul de oameni implicați, dar vor folosi extensiv tehnologia. În majoritatea cazurilor, gama operaților conduse de forțele armate ale primului nivel vor fi de-a lungul spectrului care privesc reducerea dezastrelor, asistența umanitară, construcția națiunii, menținerea păcii, contacte de cooperare în domeniul militar şi altele asemănătoare.

2.2. Analiza nivelului al doilea

Al doilea nivel va fi compus din cea ce astăzi este cunoscut ca "țări industrializate recent" şi din țările mai avansate ale fostului bloc sovietic. Producția industrială tradițională va rămâne baza economică a nivelului. Statul națiune va rămâne instituția politică şi economică principală. Cele mai intense dezbateri politice în cadrul celui de-al doilea nivel vor opune pe cei ce cer integrarea economică şi culturală dominată de primul nivel împotriva acelora care se opun acesteia şi în schimb sunt favorabili naționalismului economic şi particularităților culturale.

În cadrul statelor, vor exista schimbări violente către şi de la democraţie. Suveranitatea va fi apărată atent de liderii politici. Securitatea naţională şi strategiile militare vor avea atât componente interne cât şi componente externe. Pe plan intern, armata va fi folosită pentru a garanta supravieţuirea guvernului. Pe plan extern, armata va fi angajată pentru a proteja şi promova interesele naţionale, adesea pe seama statelor vecine. Din acest motiv, forţele armate ale statelor nivelului secund vor rămâne concentrate pe războiul în sensul tradiţional, convenţional, cu structuri de forţe terestre mari şi alte categorii de forţe separate, definite de mediul în care ele operează.

Deoarece statele nivelului secund vor avea o toleranţă mai mare pentru pierderi, armatele lor, în general, nu vor investi în tehnologie scumpă pentru protecţia forţelor. În schimb, ele vor dobândi tehnologii selectate pentru folosirea în scopuri coercitive şi vor profita de pieţele de armament legale şi ilegale şi de tehnologiile disponibile în mod comercial pentru utilizări militare.

În consecinţă, unele state vor dezvolta sau achiziţiona un număr limitat de sisteme de arme moderne. În contrast cu forţele armate ale primului nivel, armatele nivelului secund, datorită toleranţei mai mari pentru pierderi şi folosirii limitate a sistemelor de înaltă tehnologie, vor fi mai dispuse să se angajeze în operaţii terestre sau campanii susţinute, scumpe şi intense. Folosirea deschisă a armelor de distrugere în masă de către statele nivelului al doilea va deveni mai probabilă. Chiar dacă armele de distrugere în masă nu sunt în realitate folosite, ele vor rămâne armele dorite de factorii politici pentru asigurarea ultimei garanţii a supravieţuirii naţionale, ameninţând sau constrângând adversarii, facilitând agresiunea şi determinând intervenţia militară a primului nivel în domeniul nivelului al doilea.

Armatele nivelului al doilea vor avea capabilităţi de proiecţie a puterii la nivel regional şi pot fi folosite împotriva altui stat sau pentru a se opune intervenţiei regionale din partea actorilor nonregionali. Totuşi statele nivelului al doilea nu vor reprezenta o ameninţare globală convenţională. Este însă posibil ca ele să reprezinte ameninţări globale prin folosirea rachetelor armate cu arme de distrugere în masă şi prin proiecţia strategică a terorismului sponsorizat de state.

2.3. Analiza nivelului al treilea

Cel de-al treilea nivel va avea trăsăturile unui mozaic de stagnare economică, incapacitate de guvernare şi violenţă. Unele state vor rămâne legate de economia globală prin extracţia şi exportul de materii prime, importul de bunuri finite şi ajutoare externe, dar aceasta va afecta numai o mică parte a populaţiei. Multe din statele nivelului al treilea se vor confrunta cu perioade repetate de incapacitate de guvernare. Starea de anarhie va fi comună, iar multe state se vor fragmenta.

Violenţa în statele acestui nivel va fi o parte obişnuită a vieţii zilnice pentru mulţi oameni. Construcţii etice ca "război drept" sau „aversiune faţă de pierderile colaterale" vor avea puţin sens. De aceea, multe state vor ignora legile internaţionale ale conflictului armat. Forţele armate ale statelor respective, în mare măsură, vor lua forma grupurilor înarmate, miliţiilor, armatelor personale ale liderilor militari care au autoritate asupra unei zone şi grupurilor teroriste.

Producția militară autohtonă va fi scăzută, deci forțele lor armate vor avea capacitate foarte limitată pentru ducerea acțiunilor militare susținute şi interarme. Achiziția materialului militar sau jaful este probabil să fie obiectivul predominant al operațiilor militare şi ca rezultat nivelul al treilea va asigura un adăpost sigur pentru elementele crimei organizate. Terorismul va fi singura formă importantă de proiectare a puterii, disponibilă în cadrul nivelului al treilea. În plus, statele nivelului trei vor asigura elemente teroriste şi tabere de pregătire a teroriştilor pentru statele nivelului doi, care vor să-şi stabilească o acoperire pentru actele lor teroriste.[203]

Deoarece natura vieții celui de-al doilea nivel va suprima inhibițiile etice cu privire la folosirea violenței, statele sau liderii militari zonali nu vor avea scrupule şi mustrări de conştiință referitor la folosirea terorismului şi îl vor privi ca pe o strategie asimetrică justificată pentru combaterea statelor care aparțin primului şi celui de-al doilea nivel.

2.4. Compararea nivelurilor

În general, armatele primului nivel vor fi capabile să înfrângă forțele numeroase şi oarecum cu tehnică inferioară ale statelor nivelului al doilea, dar aversiunea față de pierderi şi dificultatea unui sprijin popular şi politic susținut pentru operațiile de durată vor fi factori de constrângere importanți. În mod similar, armatele primului nivel vor fi capabile să domine milițiile şi armatele private ale nivelului al treilea, dar adesea costurile potențiale ale unei asemenea angajări vor fi prea mari pentru a justifica intervenția militară. În mod special, războiul împotriva terorismului se va dovedi problematic. Armatele celui de-al doilea nivel, de dimensiuni mari, cu abilitate de a întreprinde operații susținute, intense şi cu o toleranță mai mare față de pierderi vor fi în general eficiente împotriva forțelor celui de-al treilea nivel. Dar, în timp ce, forțele celui de-al treilea nivel nu vor fi capabile să reziste şi să confrunte armatele nivelului al doilea, statele nivelului al treilea vor folosi lipsa lor de inhibiție cu privire la folosirea fără discriminare a violenței pentru a influența primul şi al doilea nivel, în mod particular atunci când ele pot folosi terorismul pentru a obține concesii sau pentru a împiedica intervenția. Prin urmare, nu va exista o organizare ierarhică clară a dominării militare în rândul nivelurilor, pentru toate situațiile.

3. Războaiele moderne şi reconfigurarea mediului de internațional de securitate

Războaiele moderne se îndepărtează din ce în ce mai mult de războiul tradițional, în calitatea lui de confruntare de durată dintre două tabere înarmate, adică dintre două sau mai multe state înarmate, prin campanii şi mari bătălii, şi devin un fel de războaie de nişă, elemente complementare, de circumstanță, în derularea unei meta-confruntări, care depăşeşte cu mult sfera şi conținutul

[203] *Cf. Bill Gertz, "U.S. Commander in Gulf Sees Increased Threat from Iran," Washington Times, January 29, 1997, pag. 5.*

războiului, are numeroase tentacule şi fațete, cuprinde aproape totul, de la finanțe la informație, de la bătălia Cosmosului sau pentru Cosmos (chiar dacă amplasarea de mijloace militar în Cosmos este interzisă) la bătăliile pentru resursele terestre sau maritime, de la rețelele care globalizează la entitățile care fragmentează.

Carta ONU interzice practic războiul de agresiune[204], la art. 51, sunt prevăzute unele măsuri pentru folosirea forței pentru oprirea agresiunii şi menținerea păcii etc.[205]

Prin interzicerea războiului de agresiune, se doreşte nu neapărat eliminarea conflictualității lumii, pentru că o astfel de întreprindere este imposibilă, ci măcar transformarea acesteia dintr-un principiu distructiv al vieții şi existenței oamenilor şi comunităților omeneşti pe planetă în unul mai puțin periculos, dacă nu chiar constructiv. Dar – aşa cum s-a dovedit dintotdeauna, inclusiv în intervalul de timp care s-a scurs de la cel de Al Doilea Război Mondial –, lumea nu poate fi scoasă din conflictualitate, iar interzicerea acesteia echivalează cu interzicerea răsăritului sau apusului de soare. Alternativa este gestionarea conflictualității şi canalizarea ei spre orizonturi mai puțin distrugătoare, dacă nu chiar constructive.

Războaiele moderne nu sunt confruntări sângeroase, cu hecatombe de morți şi sute de mii de răniți – chiar dacă şi în noile războaie se moare –, ci confruntări pentru a impune voința, pentru a realiza un fapt împlinit, pentru a câştiga şi menține supremația politică, economică şi strategică, pentru a preveni alte confruntări sau, put şi simplu, pentru a pune în operă o afacere.

Războiul modern, sub toate aspectele sale – de la scopuri, obiective şi acțiuni, la forțe, mijloace şi roluri – devine din ce în ce mai mult o afacere de un tip special, cu extensii în toate direcțiile şi în aproape toate domeniile. Se poate spune că lumea întreagă lucrează efectiv pentru astfel de războaie şi participă efectiv, conştient sau nu, la astfel de războaie.

Războiul modern – înalt tehnologizat sau nu – este un război de rețea şi în rețea, cu derulări surprinzătoare şi efecte complexe, de care nimeni nu scapă, întrucât aproape toată lumea este implicată.

4. Dinamica şi mijloacele apărării colective

4.1 Conceptul de apărare colectivă

Conceptul de apărare colectivă nu este nou. Într-o formă sau alta, apărarea colectivă se manifestă de multă vreme, practic, de când există războaie duse de

---

[204] Carta ONU, Articolul 1 (1). Să mențină pacea şi securitatea internațională, şi, în acest scop: să ia măsuri colective eficace pentru prevenirea şi înlăturarea amenințărilor împotriva păcii şi pentru reprimarea oricăror acte de agresiune sau altor încălcări ale păcii şi să înfăptuiască, prin mijloace paşnice şi în conformitate cu principiile justiției şi dreptului internațional, aplanarea ori rezolvarea diferendelor sau situațiilor cu caracter internațional care ar putea duce la o încălcare a păcii;

[205] Carta ONU, Articolul 51. Nici o dispoziție din prezenta Cartă nu va aduce atingere dreptului inerent de autoapărare individuală sau colectivă în cazul în care se produce un atac armat împotriva unui Membru al Națiunilor Unite, până când Consiliul de Securitate va fi luat măsurile necesare pentru menținerea păcii şi securității internaționale. Măsurile luate de Membri în exercitarea acestui drept de autoapărare vor fi aduse imediat la cunoştința Consiliului de Securitate şi nu vor afecta în nici un fel puterea şi îndatorirea Consiliului de Securitate, în temeiul prezentei Carte, de a întreprinde oricând acțiunile pe care le va socoti necesare pentru menținerea sau restabilirea păcii şi securității internaționale.

state sau de coaliții de state. Ea se constituie într-o expresie a politicii de intersecție sau de reuniune privind apărarea şi securitate statelor şi comunităților şi are o pronunțată dimensiune zonală şi regională. Am putea spune că apărarea colectivă răspunde cumva unor viziuni ale marilor geopoliticieni ai secolelor trecute, ținând de conexiunea politică-spațiu pentru asigurarea condițiilor de viețuire şi dezvoltare în siguranță, în funcție de resursele existente sau care pot fi asigurate şi chiar amplificate. Apărarea colectivă nu exclude nici spiritul ofensiv, nici războiul ofensiv, ci doar îl legitimează ca fiind un război necesar, un război de apărare.

Ideea de apărare colectivă a apărut odată cu creşterea pericolelor şi amenințărilor directe sau indirecte şi, în mod corespunzător, a vulnerabilităților statelor.[206] De fapt, nu atât pericolele şi amenințările, cât vulnerabilitățile, sunt cele care au generat un astfel de concept şi o astfel de realitate. Ea consemna voința şi trebuința de participare a fiecărui stat şi a tuturor la apărarea Europei, conform Tratatului de la Bruxelles (articolul IV[207]) şi Tratatului de la Washington (articolul 5[208]), care stipulează că statele semnatare au obligația de asistență reciprocă în caz de agresiune, cu scopul de a se restabili securitatea.[209]

4.2 Politica Europeană de Securitate şi Apărare

Începând cu anul 1949, NATO a devenit principalul garant al securității europene, în timp ce Uniunea Europei Occidentale, chiar dacă a funcționat, timp de 30 de ani, neconcludent din acest punct de vedere, a fost, totuşi, singura organizație strict europeană, care a instaurat obligația automată de apărare colectivă. De asemenea, se cere menționat faptul că dezvoltarea unei identități europene de securitate nu afectează cu nimic principiul potrivit căruia NATO rămâne fundamentul apărării colective europene.[210] Acest tip de apărare – apărarea colectivă – nu este strict europeană. Ea are o dimensiune euro-atlantică, iar principalul ei arhitect şi, evident, principalul ei pilon este cel american. Europenii au ajuns, în final, la un concept unic, dar mult discutat şi controversat, care s-a cristalizat prin decenii de discuții, confruntări şi experimentări. Autoare şi victimă directă a două războaie mondiale fierbinți şi principal teatru al unui nu mai puțin distrugător război rece, Europa a fost nevoită să măsoare de o mie de ori înainte de a lua o decizie.

---

[206] *Dr. Gheorghe Văduva, Optimizarea participării Armatei României la acțiunile de apărare colectivă, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", pp. 5-10.*

[207] *Articolul IV – „În cazul în care una dintre Înaltele Părți Contractante va face obiectul unei agresiuni armate în Europa, celelalte îi vor acorda, conform dispozițiunilor articolului 51 din Carta Națiunilor Unite, ajutor şi asistență prin toate mijloacele care stau în puterea lor, militare şi altele."*

[208] *Articolul 5 – „Părțile convin că un atac armat împotriva uneia sau mai multora dintre ele, în Europa sau în America de Nord, va fi considerat un atac împotriva tuturor şi, în consecință, sunt de acord ca, dacă are loc asemenea atac, fiecare dintre ele, în exercitarea dreptului la autoapărare individuală sau colectivă recunoscut prin Articolul 51 din Carta Națiunilor Unite, va sprijini Partea sau Părțile atacate prin efectuarea imediată, individual sau de comun acord cu celelalte Părți, a oricărei acțiuni pe care o consideră necesară, inclusiv folosirea forței armate, pentru restabilirea şi menținerea securității zonei nord-atlantice. Orice astfel de atac armat şi toate măsurile adoptate ca rezultat al acestuia vor trebui raportate imediat Consiliului de Securitate. Aceste măsuri vor înceta după ce Consiliul de Securitate va adopta măsurile necesare pentru restabilirea şi menținerea păcii şi securității internaționale."*

[209] *http://europa.eu.int/scadplus/glossary/collective_defence_fr.htm*

[210] *Ibidem.*

În cele din urmă, Politica Externă de Securitate Comună (PESC) a Uniunii Europene a abordat, un concept mai larg, ieşind din cel strict de apărare colectivă asumat de NATO, definind o politică de securitate comună care, la momentul potrivit, să conducă la o apărare comună, în cadrul apărării euro-atlantice sau, la nevoie, independent de aceasta. Problema unei apărări europene independente de cea euro-atlantică nu s-a pus niciodată – nici atunci şi nici acum – în termeni tranşanți. Şi, după opinia noastră, nici n-ar trebui să se pună, întrucât Europa şi America formează aceeaşi entitate civilizațională şi de securitate, la care, în scurt timp, va trebui adăugată o componentă eurasiatică, întrucât, astăzi şi cu atât mai mult mâine, nu poate fi concepută, sub semnul duratei, o Europă, fără rezervorul ei de resurse şi chiar de putere, Asia.

Politica Europeană de Securitate şi Apărare (PESA) are ca obiectiv să permită Uniunii Europene să dezvolte capacități civile şi militare de gestionare a crizelor şi de prevenire a conflictelor pe scară internațională. PESA nu implică crearea unei armate europene, este compatibilă cu NATO şi complementară acesteia, având ca scop să contribuie, alături de Alianță, într-o dimensiune europeană consistentă, la menținerea păcii şi securității internaționale, conform Cartei ONU. Pentru prima dată după 1948, problema responsabilității Uniunii Europene în domeniul securității şi cea a eventualității elaborării unei politici comune de apărare s-a pus prin Tratatul de la Maastricht din 1992.

Tratatul de la Amsterdam, din 1999, a inclus noi misiuni în Tratatul asupra Uniunii Europene (Titlul V), continuând dezvoltarea acestei componente comunitare. Este vorba de misiuni umanitare şi de evacuare, misiuni de menținere a păcii, precum şi misiuni ale forțelor luptătoare pentru gestionarea crizelor, inclusiv misiuni de restabilire a păcii (tip Petersberg). Misiunilor de gestionare a crizelor prin mijloace civile şi militare li s-a adăugat o componentă importantă în cadrul PESA, aceea de prevenire a conflictelor. Europa a mers mai departe, creându-şi, cu sprijinul NATO, propriile sale structuri de gestionare militară şi civil-militară a crizelor şi conflictelor. Astfel, Comitetul Politic de Securitate (COPS), Comitetul Militar al UE (CMUE) şi Statul Major Militar al UE (SMMUE) sunt structuri politice şi militare care pun în operă o politică de apărare autonomă şi operațională a UE. Consiliul European a stabilit, la Helsinki, în decembrie 1999, ca obiectiv global, dezvoltarea unei capacități europene de a desfăşura, într-un interval de 60 de zile, timp de o lună, o forță de 60.000 de oameni, denumită ulterior Forța de Reacție Rapidă a Uniunii Europene. Ulterior, aceasta s-a materializat prin crearea a 13 grupuri tactice.

Tratatul de la Nisa a abilitat COPS să desfăşoare operații de gestionare a crizelor, sub responsabilitatea Consiliului. De asemenea, în recentele documente europene se prevăd încă două noi clauze:

1. clauza de apărare mutuală;
2. clauza de solidaritate în cazul unor atacuri teroriste, catastrofe naturale sau sprijin umanitar.

Se prevede, de asemenea, stabilirea şi realizarea unei cooperări permanente, în domeniul apărării, între statele membre. Aceste prevederi facilitează punerea în operă a unui concept de apărare europeană comună.

4.3 Crearea forței de reacție rapidă a UE

Ideea dezvoltării unei Identități Europene de Securitate şi Apărare provine dintr-o dublă constatare:

1. confruntarea continentului european cu mai multe focare de instabilitate;
2. în urma limitării angajamentelor SUA în Europa, s-a creat un vid pe care europenii n-au reuşit să-l umple şi nici n-au ştiut cum să procedeze, întrucât dependența şi, mai ales interdependențele de factură euro-atlantică erau mult prea mari şi mult prea importante.

Consiliul NATO din ianuarie 1994 de la Bruxelles a recunoscut necesitatea unei identități europene în materie de securitate şi apărare. Constituirea acesteia a început prin Consiliul NATO din 3 iunie 1996 de la Berlin, unde s-a dezvoltat un concept de grupe de forțe interarme multinaționale (GFIM). Acest lucru permitea utilizarea capacităților militare ale NATO în operații conduse de UEO, sub controlul său politic şi strategic. După care, UE s-a dotat cu propriile sale structuri politice şi militare permanente pentru a asigura controlul politic şi conducerea strategică în caz de crize.

În decembrie 2002, în cadrul aranjamentelor permanente privind consultarea şi cooperarea NATO-UE, denumite „Berlin plus“, cele două entități au semnat un acord de parteneriat strategic în materie de gestionare a crizelor, prin care UE are acces, cu efect imediat, la mijloacele logistice şi de planificare ale Alianței, inclusiv în domeniul informațiilor. În 2003, UE a constituit o forță de reacție rapidă de 60.000 de oameni.

Există o dinamică europeană în constituirea unor structuri care să-i permită, pe de o parte, o reacție corespunzătoare în procesul de gestionare a crizelor şi conflictelor şi, pe de altă parte, dar în acelaşi context, să realizeze un efort comun privind securitatea şi apărarea continentului, într-o viziune mai largă de complementaritate cu Alianța. La ora actuală, Uniunea Europeană conduce misiunile de menținere a păcii din Balcanii de Vest şi din Sudan, participă cu forțe la misiunile din Afganistan şi, menținându-se în limitele unei raționalități prudente, îşi dezvoltă o capacitate semnificativă de reacție rapidă – prin grupurile de luptă – şi de proiecție în teatrele de operații mai îndepărtate.

5. Problematica angajării României şi a participării armatei române în acțiuni militare

5.1 Dominarea militară a SUA

Pentru țările mici, membre ale NATO şi UE, cum este şi cazul României, dominarea militară a SUA are atât efecte pozitive cât şi negative. De partea efectelor pozitive se situează faptul că riscul unui atac împotriva României a scăzut într-o mare măsură. Calitatea de membru NATO şi UE face ca un atac convențional direct asupra României să fie un curs de acțiune extrem de nesăbuit pentru orice adversar. Dar aceasta nu înseamnă însă că este imposibil – războiul, deşi adesea serveşte obiectivelor politice raționale, conține elemente de iraționalitate şi de întâmplări neprevăzute care pot conduce un oponent să atace, să

spunem pentru motive politice interne sau din eroare, fără a ține seama de probabilitatea de a fi înfrânt. Dar un asemenea atac este foarte puțin probabil.

De partea efectelor negative, totuşi, adoptarea strategiilor asimetrice şi mijloacelor neconvenționale de către anumiți actori, expune România la amenințări diverse, complexe şi neclare care pot cere un răspuns militar. Globalizarea şi factorul legat de dominarea militară a SUA creează un mediu de conflict complex, divers, difuz şi letal.

5.2 Participarea armatei române în acțiuni militare "sub egida" NATO

Problematica angajării României si a participării armatei române în acțiuni militare "sub egida" NATO si nu numai, este deosebit de complexa, România căutând sa se impuna în comunitatea internațională ca o participantă activă la acțiunile comune de edificare a unei noi structuri şi arhitecturi de securitate şi pace în plan mondial.

Până în prezent, România a participat la mai multe operațiuni de menținere a păcii, dar odată cu intrarea României în NATO, sunt posibile si alte misiuni cum ar fi:

- restabilirea păcii, care consta în acțiuni postconflictuale, predominant diplomatice si economice, menite a consolida si a reorganiza infrastructura şi instituțiile guvernamentale în scopul evitării relansării conflictului;
- impunerea păcii, care se refera la folosirea forței militare, pe baza unei autorizații internaționale, pentru a impune respectarea rezoluțiilor ori a sancțiunilor destinate să mențină sau să restabilească pacea şi ordinea.
- instaurarea păcii, proces de mediere si negociere în general, de soluționare pe cale paşnica a unei dispute, prin rezolvarea problemelor care au generat-o.

Odată cu angajarea unor forte din armata noastră, pe baza deciziei autorităților competente în operații de menținere a păcii, a devenit şi va deveni tot mai firească preocuparea pentru realizarea unei cât mai bune pregătiri psihice care să asigure îndeplinirea acestor misiuni la cotele înaltului profesionalism.

5.3 Participarea României la efortul colectiv de asigurare şi garantare a stabilității globale.

Interdependența statelor va da ascensiune unui alt interes de securitate națională pentru România. Exista suficiente caracteristici comune ale intereselor naționale şi împărțirea suveranității în cadrul statelor NATO şi UE pentru a spori acordurile de apărare împotriva amenințărilor ridicate de alți actori statali sau nonstatali. În plus, față de responsabilitatea de a apăra teritoriul național, obiectiv obligatoriu şi de datoria tuturor națiunilor suverane, România are interese globale de protejat şi promovat. De aceea, România trebuie să participe total la efortul colectiv de asigurare şi garantare a stabilității globale.

Conceptul strategic militar pentru susținerea acestui obiectiv cere elementului militar al României să acționeze pentru a se asigura că este interoperabil şi raționalizat cu forțele armate ale statelor din cadrul alianței. Pentru a implementa acest concept forțele armate ale României trebuie să intensifice contactele militare

reciproce, exercițiile şi operațiile multinaționale, distribuirea tehnologiei şi alte activități pentru a mări sinergia în rândul armatelor diferitor state.

6. Legalitatea şi legitimitate implicării României într-un conflict armat.

6.1 Fundamentarea actului de folosire a forței în relațiile dintre state

Capacitățile distructive ale armelor moderne şi scara la care se poartă războaiele au făcut ca necesitatea unor aranjamente prin care să se poată asigura pacea mondială sa devină o tema mult mai stringentă decât in anii precedenți. Dincolo de ororile pe care orice război le implică în mod necesar, dincolo de practicarea violenței brute, care este un apanaj al războiului şi care are drept rezultat, dacă nu intenționat, în orice caz previzibil, un număr de victime inocente, dincolo de dezgustul şi revolta pe care această stare de lucruri le provoacă oricărui individ rațional, trebuie puse câteva întrebări, al căror răspuns este esențial pentru o poziție pe cât posibil obiectivă şi rațională față de folosirea forței în relațiile dintre state.

Prima întrebare este legată de fundamentarea actului de folosire a forței în relațiile dintre state, sau de distincția între legalitate şi legitimitate. În limbajul curent nu se face nici o deosebire între cele două concepte, ele fiind adesea folosite ca sinonime. Şi totuşi această distincție este esențială pentru a înțelege diferența dintre ordinea internă a statului – tratată de teoria politică – şi ordinea internațională, care constituie obiectul de cercetare al teoriei relațiilor internaționale[211]. Legalitatea, conformitatea cu legea, cu normele în vigoare, nu se suprapune întotdeauna peste legitimitate, adică peste „îndreptățire", peste justificabilitatea de ordin moral sau rațional a unei acțiuni. Pe scurt, datorită imperfecțiunilor legislației, ceea ce este „drept", „just", nu este în mod necesar şi legal.

Ce înseamnă imperfecțiunea legislației internaționale – în speță, a dreptului internațional public? Această imperfecțiune provine, pe de o parte, din faptul că sistemul normativ este incomplet, că nu acoperă, nu reglementează toate segmentele relațiilor dintre state. Pe de altă parte, imperfecțiunea aceasta ține de anarhia internațională, adică de faptul că nu există nici o autoritate competentă să judece în cazul diferendelor dintre state şi care să fie dotată cu astfel de mijloace, încât să poată da substanță sancțiunilor comportamentelor non-conforme. Statul este singurul judecător al propriilor sale acțiuni şi singurul care poate aplica „sancțiuni", în cazul în care constată existența unei ilegalități.

Iată motivele pentru se consideră că nu legalitatea, ci legitimitatea este conceptul care caracterizează ordinea internațională. Ca urmare propun ca **cercetarea legitimității implicării într-un conflict armat să se constituie ca un prim obiectiv în cadrul acestei prime direcții**.

Forțele armate sunt tot mai mult implicate în cooperarea militară internațională şi în activități de menținere a păcii. In mod special parlamentele naționale apreciază ca fiind tot mai dificilă supravegherea procesului de luare a

[211] *Raymond Aron, Raymond Aron, Paix et Guerre entre les Nations, Paris, Calmann-Lévy, 1962*

deciziei de trimitere a trupelor în străinătate pentru a participa la operații de menținere a păcii, deoarece, în mod practic, deciziile sunt luate sau prearanjate de reprezentanții guvernamentali în organizațiile internaționale (ONU, NATO, UE) iar parlamentele sunt adesea practic puse în fața unui fapt împlinit. De regulă deciziile sunt obținute în spatele uşilor închise iar parlamentele, a căror activitate este larg deschisă publicului, întâmpină dificultăți majore în obținerea informațiilor despre operațiile planificate.

Democrația prezumă întotdeauna ca fiind implicită supremația controlului civil aspra forțelor armate, orice abatere de la această regulă ducând la situația în care societatea este considerată ca fiind nedemocratică. Ca urmare, apreciez că un **al doilea obiectiv în cadrul primei direcții trebuie să îl constituie cercetarea modalităților în care se exercită controlul autorităților civile asupra forțelor armate participante la operații multinaționale şi limitările în planificarea şi desfăşurarea operațiilor multinaționale datorate cadrului juridic intern.**

La data de 21 august 2000, printr-o scrisoare adresată preşedintelui Adunării generale a ONU si preşedintelui Consiliului de Securitate, Secretarul general ONU, Kofi Annan, a lansat un program ambițios de reformă a sistemului operațiunilor de menținere a păcii. Programul are la baza raportul întocmit de un grup de experți condus de fostul ministru de externe algerian, Lakhdar Brahimi.

Raportul Brahimi[212] prefigura un program complex de reformă, menit să transforme operațiunile de menținere a păcii dintr-o activitate cu caracter provizoriu, desfăşurată la limita minimă a resurselor şi cu o organizare precară, într-o funcție principală a ONU, îndeplinită în condiții de coerentă organizatorică si eficientă. Era avută în vedere instituționalizarea unor proceduri complexe cu caracter preventiv si de asistenta a statelor implicate în conflicte pentru a trece de la starea conflictuală la pace, cuprinzând: a) prevenirea crizelor, b) operațiunile de menținere a păcii, c) operațiunile de consolidare a păcii.

Raportul propunea organizarea de misiuni de pace credibile, cu mijloace adecvate, capabile să-şi îndeplinească mandatul eficient şi cu succes. Erau proiectate mecanisme pentru desfăşurarea rapidă a forțelor de pace (în termen de 30 de zile, respectiv 90 de zile pentru operațiuni mai complexe), astfel încât să se intervină oportun şi să se prevină reizbucnirea conflictului armat.

Raportul prefigura, de asemenea, restructurarea şi mărirea aparatului Secretariatului ONU, în special a Departamentului pentru Operațiuni de Menținere a Păcii (DPKO), pentru a-l face apt sa conducă eficient operațiuni de pace. Se solicita modificarea sistemului şi procedurilor logistice, de achiziții şi de finanțare pentru a permite desfăşurarea rapidă a forțelor in zona noii misiuni. Statele membre ONU erau solicitate să constituie brigăzi multinaționale gen SHIRBRIG şi să pregătească specialişti şi forte pentru desfăşurarea rapidă, în baza aranjamentelor stand-by. Statele care vor participa cu forțe vor fi invitate pentru consultări în Consiliul de Securitate pe durata pregătirii misiunii şi adoptării mandatului sau când apare necesitatea modificării mandatului.

[212] *http://www.onuinfo.ro/despre_onu/mentinerea_pacii/*

În acelaşi spirit, ulterior NATO a decis înfiinţarea NATO Response Forces (NRFs), iar, mai târziu, Uniunea Europeană propunea înfiinţarea Battle Groups (BGs). **Aspectele juridice privind sistemele de aranjamente stand by şi modul în care acestea influenţează planificarea şi participarea la operaţii multinaţionale, propun să se constituie într-un al treilea obiectiv în cadrul primei direcţii de cercetare**.

6.2 Planificarea în vederea participării la o operaţie multinaţionale

Planificarea în vederea participării la o operaţie multinaţionale debutează cu faza consultării, fază în care accentul cade pe schimbul de informaţii şi de evaluări ale situaţiei. Acest schimb este intensificat pe măsură ce devine tot mai clară probabilitatea implicării într-o operaţie multinaţională. Cu această ocazie partenerii vor începe sa-şi prezinte contribuţiile, ca un prim pas în identificarea potenţialilor contributori şi clarificarea finalităţii dorite. Procesul de planificare trebuie să se desfăşoare astfel încât să devină un mijloc util care să ajute la identificarea şi generarea forţelor şi capabilităţilor corespunzătoare operaţiei. În acest sens discuţiile trebuie desfăşurate în ideea de a stabili obiective ţintă în privinţa gradului de întrebuinţare („usability") şi al rezultatelor („outcome"). Aceasta implică, încă de la bun început, ca naţiunile să se angajeze să disloce în operaţie un anumit pachet din forţele pe care le deţin. Acest lucru reprezintă un bun punct de plecare, dar nu mai mult decât atât.

Mecanisme eficiente sunt în continuare necesare pentru a transforma capabilităţile în angajamente operaţionale concrete, astfel încât atunci când alianţa sau coaliţia formată ia decizia politică de a executa o anumită misiune, să aibă la dispoziţie combinaţia corespunzătoare de forţe şi mijloace pregătite pentru a fi trimise în teren. Acestea ar putea presupune o bază mai mare pusă pe forţe permanente şi formaţiuni multinaţionale cu un grad înalt de operativitate necesar dislocării rapide pe principiul rotaţiei, o specializare sporită pe roluri şi aranjamente noi şi inovative de finanţare, astfel încât aliaţii să împartă povara crescândă a unei game din ce în ce mai extinse de angajamente operaţionale. Aceasta presupune că înaintea aprobării documentelor principale de planificare (Concepţia operaţiei, OPLAN), având la baza decizia luată de alianţă sau coaliţie, tuturor naţiunilor contributoare trebuie să li se ofere oportunităţi de a prezenta puncte de vedere şi de a se asocia la deciziile luate. În caz contrar partenerii au dreptul de a se disocia de deciziile luate şi de a îşi retrage contribuţia planificată. Pe timpul planificării pot apare şi cazuri în care unii parteneri nu doresc sau nu sunt în măsură să furnizeze capabilităţile avute în vedere de comandantul forţei multinaţionale. Poziţiile pe care reprezentanţii naţiunilor le pot avea, având în vedere impedimentele reieşite din legislaţia internă, mecanismul legal intern de luare a deciziilor, precum şi constrângerile impuse de faptul că unele state sunt părţi la anumite acorduri internaţionale, au o puternică influenţă asupra procesului de generare a forţelor.

Procesul de planificare a operaţiilor multinaţionale este în acelaşi timp condiţionat de numeroase alte aspecte juridice, care deşi nu sunt intrinseci acestui proces, au o influenţă definitorie. Dintre acestea desigur se detaşează ca un prim

aspect problematica statutului forțelor. De regulă acesta este încheiat de organizația internațională sub egida căreia se desfăşoară operația multinațională cu autoritatea guvernamentală a statului pe teritoriul căruia urmează să se desfăşoare această operație. Această situație este una ideală, dat fiind că de cele mai multe ori intervenția într-un conflict armat are loc într-un stat destructurat, în care însăşi încheierea unui astfel de document poate ridica numeroase semne de întrebare din perspectiva legitimizării unei părți aflate în conflict. Pe de altă parte, deşi definirea forțelor, problemele de vamă-graniță, jurisdicție, pretenții, taxare, sunt în general recunoscute ca fiind reglementările minime ce trebuie cuprinse în conținutul al acestor acorduri, pot fi ridicate numeroase aspecte legate de standardele minime pe care anumite națiuni le pot pretinde ca şi condiție de participare, atât din perspectiva asigurării siguranței trupelor proprii, cât şi a continuării asigurării suportului opiniei publice interne. Alături de acest document, în măsura în care condițiile concrete o permit, este recomandat ca forța multinațională să încheie cu statul pe teritoriul căruia se va desfăşura operația multinațională un acord privind sprijinul națiunii gazdă, astfel încât să se evite concurența pentru resurse şi facilități atât între națiunile contributoare, cât şi între acestea, pe de o parte şi alte organisme internaționale sau organizații nonguvernamentale ce pot fi prezente în aceeaşi zonă.

Relațiile cu statul pe teritoriul căruia urmează a se desfăşura operația multinațională nu sunt singurele ce trebuie reglementate prealabil desfăşurării forțelor. Relațiile între națiunile contributoare privind aranjamente de comandă sau privind sprijinul logistic, reprezintă două din numeroasele tipuri de înțelegeri ce pot fi încheiate între parteneri. Din nou impedimentele reieşite din legislația internă, mecanismul legal intern de luare a deciziilor, precum şi constrângerile impuse de faptul că unele state sunt părți la anumite acorduri internaționale, se pot constitui în aspecte juridice ce trebuie luate în considerare în procesul de planificare.

Pe timpul procesului de planificare operațională structurile juridice pregătesc estimări de ordin juridic şi asigură comandanților, statelor majore şi celulelor de planificare consultanța şi recomandările necesare referitoare aspectele juridice care influențează întregul spectru al operației. Ca urmare structurile juridice trebuie să fie familiarizate cu capabilitățile trupelor puse la dispoziție şi să înțeleagă pe deplin rolul lor în procesul de planificare.

Structurile juridice ale armatei României trebuie să se implice şi în asigurarea asistenței necesare structurilor din statele majore în pregătirea anexelor OPLAN care au implicații juridice semnificative în desfăşurarea operațiilor. Cel mai adesea cele mai importante anexe vizate sunt cele referitoare la regulile de angajare, informații, protecția forței şi logistică. Desigur importanța fiecărei anexe depinde în mod direct de efectul dorit în cadrul fiecărei operații.

6.3 Luarea deciziei de utilizare a forței, în special într-un mediu multinațional.

Militarii trebuie să înțeleagă modul în care liderii civili determină necesitatea folosirea forței armate. Din interpretarea legislației internaționale uneori se poate determina foarte vag corectitudinea alternativelor posibile. Linia

de demarcație între politicienii civili şi militari nu este întotdeauna clară, uneori considerațiile militare afectând deciziile politice şi viceversa. Este foarte posibil ca aceste considerații militare să joace un rol deosebit în decizia de intervenție într-un conflict militar or în aceste condiții conducătorii militari trebuie să aibă o înțelegere foarte bună a problematicii. Comandanții şi statele majore, în special la nivel strategic şi operațional trebuie să fie în măsură să identifice cu precizie, să înțeleagă şi să implementeze în practică considerațiile de ordin legal şi moral care afectează luarea deciziei de utilizare a forței, în special într-un mediu multinațional.

Adoptarea rezoluțiilor Consiliului de Securitate al ONU sau a altor organisme internaționale presupune de cele mai multe ori un şir foarte lung de compromisuri între pozițiile diferitelor state, iar rezultatul constă într-un document cu o importantă încărcătură politică, ce foloseşte un limbaj diplomatic, total diferit de cel cu care sunt obişnuiți şi pe care şi l-ar dori militarii. Transpunerea voinței politice rezultate din aceste documente în misiuni, precum şi „traducerea" din limbajul diplomatic în cel militar, presupun un efort colectiv considerabil, în care consilierii juridici şi analiza aspectelor juridice joacă un rol important.

Apărarea şi asigurarea respectării drepturilor omului, începând cu dreptul la viață şi până la drepturile omului specifice într-o democrație, reprezintă în ultimă instanță rațiunea implicării într-un conflict armat multinațional. Chiar dacă pe lângă nevoia de intervenție pentru asigurarea respectării acestor drepturi mai pot interveni şi anumite interese ale unor state, acesta este factorul declanşator şi cel mai adesea invocat de orice organism internațional sau stat pentru justificarea unei asemenea intervenții. Cu alte cuvinte, apărarea şi asigurarea respectării drepturilor omului constituie practic rațiunea pe baza căreia poate începe dezbaterea privind temeiul juridic concret ce va constitui baza legală a oricărei decizii de desfăşurare a unei operații multinaționale. Aceste considerații conduc în mod implicit la ideea că respectarea drepturilor omului pe timpul desfăşurării unei operație multinaționale trebuie să constituie una din preocupările centrale ale comandanților şi statelor majore. În caz contrar se va pune în discuție legitimitatea acestor acțiuni.

La momentul actual sfera drepturilor omului, întinderea şi conținutul acestor drepturi se afla în permanența în atenția numeroaselor organisme internaționale, organizațiilor neguvernamentale, naționale şi internaționale, precum şi a marii majorități a opiniei publice, fără ca rezultatul tuturor acestor dezbateri îndelungate să conducă la rezultate clare şi precise. Comandanții şi statele majore nu au pregătirea şi mai ales timpul necesar în teatrele de operații pentru astfel de analize şi dezbateri. Aceasta nu înseamnă că respectarea drepturilor omului nu trebuie luate în considerare, dat fiind faptul că acestea reprezintă limitări constante în desfăşurarea operației, iar în cazul care nu se ține cont ele în ansamblul lor şi la momentele oportune, se pot transforma în impedimente majore ce afectează desfăşurarea operației.

CONCLUZII

Datorită superiorității sale economice şi tehnologice, parțial rezultată din globalizare, SUA au o dominare fără precedent în domeniul puterii militare convenționale. Toți actorii din mediul internațional de securitate, state sau actori nonstatali, fie că doresc binele sau răul SUA, trebuie să ia în considerare această putere militară, care fac SUA în esență invincibile într-o confruntare militară convențională forță contra forță.

Modelul pe trei niveluri al mediului de securitate internațional viitor facilitează identificarea amenințărilor şi oportunităților, dezvoltarea conceptelor strategice pentru gestionarea lor şi definirea capabilităților militare care vor fi necesare să pună în practică conceptele.

Structurile juridice care sprijină operațiile multinaționale sunt responsabile în asistarea comandanților în îndeplinirea responsabilităților lor prin acordarea asistenței juridice necesare în ceea ce priveşte, legile, regulamentele, directivele, tratatele şi înțelegerile tehnice care afectează planificarea operației, atât cele naționale, cât şi cele aplicabile în zona de responsabilitate, prezentând nivelele de autorizare, impedimentele şi constrângerile de ordin legal, asigurând legalitatea orientărilor comandantului, ajutând la elaborarea şi stabilirea unor cursuri de acțiune acceptabile din punct de vedere legal, inclusiv în ceea ce priveşte evaluarea potențialelor consecințe juridice, a concepției privind desfăşurarea operației, încorporarea considerațiilor juridice în directivele de planificare, elaborarea considerațiilor de ordin juridic ce trebuie avute în vedere la elaborarea OPLAN şi a anexelor acestuia.

Bibliografie

1. Aron, Raymond, Paix et guerre entre les nations, Paris, Calman-Lévy, 2004
Brzezinski, Zgbiniew, Le grand échiquier, France, Hachette, 2002
2. Cimbala, Stephen J., Military Persuasion. Deterence and Provocation in Crisis and War, University Park, Pennsylvania, The Pennsylvania State University Press, 1994
3. Coutau-Bégarie, Hervé, Tratat de strategie, vol.1, traducere din franceză, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2006
4. Gleik, La theorie du chaos. Vers une nouvelle science, Champs Flamarion, 1987
Le Bras, Hervé, Essai de géométrie sociale, France, Odile Jacob, 2000
5. General dr. Mircea Mureşan, general de brigadă (r) dr. Gheorghe Văduva, Războiul viitorului, viitorul războiului, Ediția a II-a, Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", Bucureşti, 2006
6. General dr. Mircea Mureşan, general de brigadă (r) dr. Gheorghe Văduva, Criza, conflictul, războiul, vol. 1-4, Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", Bucureşti, 2007
Gheorghe Văduva, Războiul asimetric şi noua filosofie a conflictualității armate, Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", Bucureşti, 2007

7. Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate, Terorismul. Dimensiune geopolitică şi geostrategică. Războiul terorist, războiul împotriva terorismului, Editura AISM, Bucureşti, 2002
8. Cpt.asist.univ. Aurelian RAȚIU, Cpt.asist.univ. Vasile DOBRIN, Principii călăuzitoare în operațiile de stabilitate şi de sprijin, http://www.armyacademy.ro/reviste/3_2005/a33.pdf
9. James Jay Carafano. Principles for Stability Operations and State-Building, www.heritage.org/research/NationalSecurity/upload/hl_1067.pdf
10. Nina M. Serafino, Peacekeeping and Related Stability Operations: Issues of U.S. Military Involvement Updated May 18, 2006, , Foreign Affairs, Defense, and Trade Division , http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/IB94040.pdf
11. David Alberts, Richard Hayes, Command Arrangements for Peace Operations, http://www.ndu.edu/inss/Books/Books%20-%201990%20to%201995/Command%20Arrangements%20for%20Peace%20Ops%20-%20May%2095/capohome.html
12. Colonel Nicolae LECU, Angajarea structurilor de jandarmi în operații de stabilitate, Gândirea Miliatră Românească nr.1/2006, http://gmr.mapn.ro/Arhiva_pdf/2006/Revista-1.pdf
13. www.consilium.europa.eu

INSTRUMENTE ALE POLITICII EXTERNE

Colonel drd. TOHANEAN Dorin

ABSTRACT

In a world where globalization has a decisive impact on the lives of communities and individuals, public diplomacy is an increasingly important element in support of achieving Romanian foreign policy goals. It is also an important tool of communication between the diplomatic service and domestic and international public opinion.

New challenges resulting from replacing the global balance of power have led and will continue to lead the transformation of international relations system, towards greater stability and a greater capacity to respond to pressure and challenge.

Introducere

Politica implică autoritatea, dar în practică ea este inseparabilă de putere, necesară pentru impunerea deciziilor adoptate membrilor recalcitranți ai grupului.

Datorită acestor caracteristici, principala arenă a activității politice în lumea modernă a devenit statul, acceptat drept cea mai întinsă autoritate pe care o întâlnim, iar politica şi mai ales politicul au devenit inseparabile de acesta (statul fiind instituția pe care merită cel mai mult să o influențăm prin persuasiune şi negociere), fapt ce s-a repercutat prin atribuirea termenului de "politician" celor care sunt angajați fie în conducerea statului fie în încercările de a lua locul celor dintâi, fiind desemnat "politic" tot ce "are de-a face cu treburile de stat". Pe de altă parte, conceptul de "politică" se foloseşte şi atunci când se vorbeşte de calea pe care o urmează alte instituții statale sau particulare, companiile economice, sindicatele pentru a-şi atinge obiectivele propuse. Pe linia celor patru dimensiuni acceptate care definesc politica: diversitatea de vederi, procedura de adoptare a deciziilor, acceptarea deciziei adoptate şi impunerea ei ca o linie de acțiune comună, această uzanță lingvistică pare perfect legitimă şi edificatoare. Desigur, utilizarea excesivă a acestui concept şi în situații nepotrivite nu poate duce decât la devalorizarea

1. Definirea conceptelor de politică şi de politic

Pentru a reuşi o definire cât mai clară a celor două concepte de mai sus, considerăm că este necesar să le prezentăm mai întâi în accepţiunea generală a limbii române din Dicţionarul Explicativ al Limbii Române (Ediţia a II-a, Bucureşti, 1996). Aici, prin "politică" se defineşte[213] ". Ştiinţa şi practica de guvernare a unui stat; sferă de activitate social-istorică ce cuprinde relaţiile, orientările şi manifestările care apar între partide, între categorii şi grupuri sociale, între popoare etc. în legătură cu promovarea intereselor lor în lupta pentru putere etc.; orientare, activitate, acţiune a unui partid, a unor grupuri sociale, a puterii de stat etc. în domeniul conducerii treburilor interne şi externe; ideologie care reflectă această orientare, activitate, acţiune.

A face politică = a lua parte în mod activ la discutarea şi rezolvarea treburilor statului.

= tactică, comportare (abilă) folosită de cineva pentru atingerea unui scop".

Din această abordare largă a celor două concepte se observă tendinţa de exhaustivitate specifică oricărui dicţionar explicativ. Dincolo de acceptarea definiţiilor generale pentru "politică" şi "politic" suntem obligaţi, pentru adecvarea acestor concepte la tema tezei de faţă, să realizăm o introspecţie în lucrările de specialitate în care sunt discutate acestea.

Abordate într-un spirit dilematic, politicul şi politica se prezintă sub o natură dual; astfel politicul este înţeles ca un subsistem al sistemului societal (ce cuprinde instituţii, relaţii, mijloace de comunicare etc.) dar şi ca o reţea prin care se stabilesc conexiuni între diferitele subsisteme şi niveluri, reţea ce împânzeşte acest sistem societal. În acelaşi timp politica este definită ca o formă de activitate a unor grupuri sociale şi indivizi pentru dobândirea, menţinerea sau influenţarea puterii, dar şi ca o formă de organizare şi conducere a unei comunităţi, implicând instituirea şi menţinerea ordinii interne în cadrul sistemului societal prin exercitarea puterii, precum şi adoptarea, respectiv aplicarea unor programe de măsuri coerente în diferite domenii.

Aceste două accepţiuni ale conceptelor, prin simplificare, trimit la termenii corespondenţi din limbile engleză şi franceză: "politics", respectiv "la politique" – pentru ceea ce denumim competiţie pentru putere şi exerciţiul acesteia în procesul guvernării şi "policy", respectiv "les politiques publiques" – pentru ipostazele prin care se realizează conducerea diferitelor domenii şi dimensiuni ale societăţii: economie, învăţământ, asistenţă socială, relaţii internaţionale, apărarea naţională etc. Bazată pe o consistentă bibliografie, Enciclopedia Blackwell a Gândirii Politice defineşte "politica" drept "procesul prin care un grup de oameni cu opinii şi interese iniţial divergente ajung la decizii colective socotite îndeobşte ca fiind obligatorii pentru respectivul grup şi impuse ca o linie de conduită comună ".

Conceptul prezintă o dezvoltare ulterioară. Astfel, politica presupune o diversitate de abordări atât asupra scopurilor ultime cât şi asupra mijloacelor. Ea

[213] *Liliana Mihuţ – Dilemele Ştiinţei Politice, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1995, pag. 53*

lipseşte acolo unde un grup de oameni ajunge la un consens, pe calea discuţiei libere. "De politică este nevoie acolo unde nu există perspectiva unui atare consens, dar grupul în cauză are totuşi nevoie de acţiune politică".

Sunt luate în considerare şi modurile (persuasiunea, negocierea şi un mecanism de decantare a unei decizii finale) în care se ajunge la deciziile colective. Pe baza primelor două elemente, persuasiunea şi negocierea, decizia politică îmbracă diferite forme, de la mecanismele instituţionalizate cum ar fi sufragiul democratic, la o extremă, până la o formulare total neinstituţionalizată a deciziei la cealaltă extremă: impunerea voinţei unui monarh autocrat după lobby-ul făcut de curtenii săi. Politica prezintă un aspect "pozitiv" deoarece aceasta se desfăşoară fără utilizarea forţei (un individ care încearcă să-şi impună propria voinţă asupra altora prin ameninţarea utilizării unei arme împotriva grupului respectiv de persoane nu se află cu acestea într-o relaţie politică). Dar, utilizarea persuasiunii şi negocierii în scopuri dubioase şi îndoielnice au dus şi la apariţia conotaţiilor negative cu care este folosit uneori cuvântul "politică".

"Politica implică însă ca decizia odată adoptată, fie şi pe căi reprobabile să fie privită de către grupul în chestiune ca având autoritate. Decizia devine linie politică." Acest termen în limba engleză este desemnat prin policy, diferit de politics.

2. Instrumente ale politicii externe româneşti

2.1. Analiza situaţiei internaţionale în perspectiva următorilor zece ani, cu implicaţii pe termen mediu şi scurt

Securitatea internaţională depinde de menţinerea, ca fundament în edificarea relaţiilor dintre state, a primordialităţii drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului şi a democraţiei printre criteriile Naţiunilor Unite şi ale Uniunii Europene. Rămâne fără îndoială de mare actualitate, în virtutea solidarităţii în susţinerea aspiraţiilor celor mai înalte ale umanităţii şi în condiţiile globalizării, exigenţa de a se respecta universal şi real egalitatea în drepturi şi egalitatea şanselor, accesul nediscriminatoriu la actul de justiţie, dreptul la viaţă, dreptul la ocrotirea sănătaţii şi dreptul la un mediu sănătos, libertatea conştiinţei, libertatea de exprimare, libertatea informaţiei, dreptul la învăţătură şi accesul la cultură, drepturile cetăţeanului de petiţionare, la iniţiativă legislativă, de a alege şi de a fi ales, de a organiza întruniri publice şi participa la ele, dreptul de asociere, dreptul de proprietate privată şi celelalte drepturi fundamentale. Tema drepturilor omului se profilează ca tot mai importantă pe termen mediu şi în pofida unor evoluţii oscilante punctuale, pe agenda internaţională. Ea trebuie să devină un capitol inconturnabil al contactelor diplomatice la nivel înalt, bilaterale şi multilaterale.

2.2 Instrumente ale politicii externe româneşti

2.2.1 Combaterea riscurilor şi ameninţărilor neconvenţionale.

Terorismul, ca fenomen internaţional, va continua să se manifeste cel puţin în măsura actuală. Globalizarea funcţionează, din acest punct de vedere, ca

multiplicator al mesajelor şi **instrumentelor** de desfăşurare. Ea înlesneşte acţiunile violente împotriva populaţiei, care vizează dictarea agendei politice interne şi, adeseori, externe. Este neliniştitoare îndeosebi simultaneitatea eşecului unor state, cu consolidarea grupărilor teroriste, cu activitatea reţelelelor internaţionale de crimă organizată şi cu proliferarea armelor de distrugere în masă şi a produselor cu dublă utilizare. În tranziţiile prea îndelungate la democraţie, este posibil ca ideologii radicale să devină preponderente. Este de aşteptat intensificarea motivaţiei ideologice şi a agresivităţii grupurilor radicale motivate religios şi a indivizilor asociaţi cu ele. Protejarea teritoriului naţional este insuficientă în combaterea terorismului internaţional, al cărei succes devine cert doar în măsura în care statele democratice se angajează să devină partenere în utilizarea eficientă a resurselor, să-şi protejeze relaţiile politice de uzură şi să îndepărteze eventualitatea coagulării unui nucleu de forţe opus polului democratic al lumii, care să concentreze şi să manipuleze pericolele asimetrice.

Expansiunea, în forme locale diverse, a democraţiilor şi a libertăţii, creşterea economică şi posibilităţile sporite de a controla crizele economice favorizează securitatea internaţională, dezvoltarea dreptului internaţional în materie, respectarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului, accesul cât mai larg la educaţie şi la mijloacele de apărare a sănătăţii, diminuarea sărăciei, evitarea marginalizărilor sociale, eliminarea intoleranţei, succesul campaniilor antiterioriste, inclusiv al acţiunilor militare.

2.2.2 Contribuţii la stabilirea unui regim consolidat al neproliferării armelor de distrugere în masă

Anumiţi analişti avertizează asupra tendinţei de formare a unei „piețe" globale a armelor de distrugere în masă. Regimul neproliferării, stabilit prin Tratatul de neproliferare a armelor nucleare, este afectat de includerea de facto în "clubul nuclear", alcătuit iniţial din cinci membri, a altor state. Tinde să iasă de sub controlul statelor circulaţia informaţiilor, a expertizei şi a cercetătorilor din domeniu, precum şi a componentelor armelor de distrugere în masă.

Serviciilor diplomatice le revine responsabilitatea de a stabili un regim consolidat al neproliferării pe temeiul disensiunii de care sunt nevoite să ţină seama şi statele care au devenit recent posesoare de arme nucleare şi pe cel al solidarităţii împotriva riscului ca actori non-statali să dobândească accesul la arme şi tehnologii nucleare.

Viabilitatea regimului global de neproliferare va depinde, în anii următori, de trei factori:

- Acordul nuclear civil dintre SUA şi India va însemna recunoaşterea oficială a statutului Indiei de putere nucleară. Este recunoscut, în acelaşi timp, că statul indian se obligă să respecte regimul neproliferării. Acest model ar putea servi ca sursă de inspiraţie pentru clarificarea statutului în materie al altor state. Există şi riscul ca state din Orientul Mijlociu să denunţe regimul neproliferării şi să opteze pentru căi proprii de realizare a intereselor lor în acest domeniu.

- Modalităţile flexibile (Grupul UE3 şi negocierile hexagonale) de abordare a dosarelor nucleare iranian şi nord-coreean trebuie bine ancorate în relaţiile

multilaterale, pentru a evita riscul de erodare a credibilității şi viabilității rolurilor care le revin Consiliului de Securitate al ONU, Agenției Internaționale pentru Energie Atomică şi regimului neproliferării.

- Rezultatele evaluării Tratatul de neproliferare a armelor nucleare lansate în 2007 pentru pregătirea Conferinței de evaluare din 2010 vor fi decisive pentru destinul regimului proliferării.

2.2.3 Abordările multilaterale pentru gestionarea afacerilor globale

Abordările multilaterale ale diplomației româneşti vor constitui calea de gestionare a afacerilor globale, fie în formate flexibile, deschise, variabile, fie prin revigorarea unor instituții internaționale cu tradiție. Evoluțiile spre un curs sau altul depind de succesul proceselor de reformă şi învățare organizațională multilaterale, în care un rol important revine intereselor şi angajamentelor statelor membre importante. SUA, statele europene, China, India, F. Rusă, Japonia, noi puteri emergente din America Latină sau Africa au răspunderea intensificării eforturilor de degajare a unor rețele de angajamente şi reglementări comune, prin care organizațiile internaționale să fie revigorate şi diplomația multilaterală să poată servi dinamic democrației, respectării drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului, păcii, securității şi dezvoltării durabile.

2.2.4 Găsirea unor soluții pentru temele controversate care pot produce divizări sau chiar fracturi în cadrul forurilor multilaterale sau în relațiile bilaterale între marile puteri.

Printre temele controversate care pot produce divizări sau chiar fracturi în cadrul forurilor multilaterale sau în relațiile bilaterale între marile puteri, cu impact negativ asupra politicii externe a României (unde se includ consecințe asupra intereselor, valorilor sau instrumentelor), se numără:

- reforma ONU, atât în ceea ce priveşte creşterea numărului de membri ai Consiliului de Securitate, cât şi continuarea reformării mecanismelor ONU de protecție şi promovare a drepturilor omului;
- procesul de pace în Orientul Mijlociu; zonele de conflict înghețat;
- perspectivele Balcanilor de Vest; regimul de neproliferare nucleară;
- relația dintre combaterea terorismului şi drepturile şi libertățile fundamentale ale omului.

2.2.5 Adaptarea reformelor armatei române la ritmul reformei interne a NATO

Organizația Tratatului Atlanticului de Nord constituie cel mai important şi mai credibil mecanism de menținere a securității corespunzător cu interesele majore ale statelor occidentale.

Adaptarea reformelor armatei române la ritmul reformei interne a NATO precum şi la adâncirea ei consolidează capacitatea României şi a Alianței de a îndeplini funcții globale multiple şi variate de ordin politic şi operațional, inclusiv misiunile de menținere a păcii, de securizare şi stabilizare din Afganistan şi zona Balcanilor de Vest şi de instruire a forțelor de securitate irakiene. Ele constituie

experienţe utile pentru reformă şi, într-un proces de interdependenţă, finalizarea lor depinde de implementarea reformei.

2.2.6 Contribuţii esenţiale de realizare a unor instrumente de tip soft, non-coercitive de modelare a scenei internaţionale în calitate de membru al Uniunii Europeane.

Uniunea Europeană ar putea să dobândească profilul actorului internaţional care dispune de cele mai multe instrumente de tip soft, dacă îşi identifică resursele ideatice, juridice, economice şi politice interne pentru a se reforma şi pentru a deveni mai funcţională. UE îşi vădeşte, încă de la sfârşitul anilor '90, puterea transformatoare pe scena globală. Atracţia şi influenţa pozitivă, non-coercitivă, pe care o exercită asupra vecinătăţii sale, prin perspectiva extinderii sau a parteneriatului aprofundat sunt surse de modelare a scenei internaţionale, incomparabile cu pârghiile utilizate de alţi actori. Intrarea în vigoare a Tratatului de Reformă ar determina ameliorarea cadrului instituţional de funcţionare a Uniunii şi a mecanismului decizional la nivel european, întărind domeniile de competenţa UE, cu beneficii directe pentru cetăţeanul european. Este de aşteptat ca UE să evolueze după cum statele membre vor înclina spre metoda comunitară sau spre cea interguvernamentală, în funcţie de disponibilitatea guvernelor de a accepta o Uniune mai integrată şi mai pronunţat politică.

2.2.7 Implicarea României în stabilizarea democratică pe termen lung a statelor din Balcanii de Vest, urmărind conectarea acestui spaţiu la sistemul valorilor euro-atlantice şi menţinerea relaţiilor de bună vecinătate cu şi între toate statele din regiune.

2.2.8 Susţinerea transformării Regiunii Mării Negre pe termen mediu şi lung, într-un spaţiu democratic, stabil, prosper, conectat funcţional la spaţiul european şi euroatlantic

Susţinerea unei astfel de perspective ar îndepărta riscurile legate de instabilitate, de ezitările între opţiuni distincte de politică externă, de limitarea dezvoltării economice ca efect al conflictelor „îngheţate", în condiţiile unor raporturi de putere globale neclare, tensionate şi impredictibile. Aceste elemente ale unui scenariu negativ nu pot fi excluse. Factori importanţi pentru apropierea de un scenariu sau altul vor fi opţiunile politice ale statelor din zonă, procesele de reformă ale NATO şi ale UE şi evoluţia raporturilor dintre SUA, UE, F. Rusă şi Turcia

2.2.9 Parteneriat strategic cu Republica Moldova pentru susţinerea integrării acesteia în UE.

Politica europeană de vecinătate promovează apropierea de UE a statelor din est, asimilarea valorilor europene şi adoptarea unor părţi ale acquis-ului. Afirmarea unei generaţii noi în clasa politică din R. Moldova, consolidarea spaţiului unic de securitate euro-atlantică în zone apropiate R. Moldova, evoluţia relaţiilor NATO cu F. Rusă, Ucraina şi Georgia, soluţionarea diferendului transnistrean cu participarea

UE şi a SUA ar putea determina modificarea orientării autorităților de la Chişinău şi influența decisiv cursul acestei țări, pe termen lung.

2.2.10 Consolidarea raporturilor bilaterale în relațiile cu Rusia şi Ucraina, precum şi echilibrarea, substanțierea şi creşterea gradului de funcționalitate a relației bilaterale, prin susținerea unor relații pragmatice, pe baza identificării de obiective comune.

2.2.11 Dezvoltarea de proiecte sub egida Instrumentului Instrumentul European de Vecinătate şi Cooperare IEVC [10];

Proiectele realizate în cadrul IEVC vor sprijini atât cooperarea transfrontalieră, cât şi cooperarea largă transnațională

2.2.12 Reafirmarea României ca partener important de dialog şi cooperare al statelor din toate regiunile lumii

2.2.13 Acțiuni diplomatice ale României cu privire la protejarea intereselor cetățenilor de naționalitate sau origine română

2.2.14 Remodelarea şi intensificarea demersurilor de diplomație publică pentru îmbunătățirea imaginii României şi creşterea gradului de înțelegere şi susținere a politicii externe în rândul cetățenilor români şi la nivelul opiniei publice internaționale

3. Principalele realizări ale politicii externe a României in perioada 2005-2008 [9]

Politica externa a României are la baza principii care ii asigura o continuitate dincolo de ciclurile electorale, principale realizări din ultimii patru ani fiind aderarea la UE, rolul activ asumat in NATO si strategia fata de Marea Neagră.

Principalele realizări ale politicii externe a României in perioada 2005-2008 sunt următoarele:

1. România a devenit stat membru al Uniunii Europene;

2. **România si-a întărit securitatea naționala prin:** rolul activ asumat in NATO, consolidarea parteneriatului strategic cu SUA si participarea la politica europeana de securitate si de apărare;

3. Marea Neagra a fost adusa pe harta politicii internaționale.

Toate obiectivele politicii externe a României in aceasta zona sunt circumscrise "viziunii de ansamblu de transformare a acestui spațiu intr-o geografie a cooperării, securității si stabilității, de sporire a vizibilității temei Marii Negre pe agenda organizațiilor internaționale (OSCE, UE, NATO, Consiliul Europei, ONU) si de consolidare a interesului UE si statelor occidentale pentru regiune.

4. **România a contribuit la consolidarea regionala** si la crearea unor perspective europene de dezvoltare economica si politica in Balcani, tara noastră a contribuit substanțial la apropierea Republicii Moldova de structurile europene.

5. **Au fost consolidate parteneriatele strategice cu tari importante** si au fost

6. **MAE a susținut in mod convingător si cu profesionalism cauza României in instanțele internaționale**, in dosare de interes major (Delta Dunării, platoul continental si altele) si s-au realizat progrese semnificative in reforma corpului diplomatic, cu un accent special pe reforma serviciilor consulare.
7. Crearea unui sistem național de coordonare a elaborării pozițiilor naționale in cadrul procesului de decizie din cadrul Consiliului UE, coordonat de Ministerul Afacerilor Externe si Departamentul pentru Afaceri Europene.
8. **România si-a adaptat politicile si obiectivele la cele generale ale Uniunii**, făcând progrese importante pentru asigurarea conectării depline la standardele si la politicile europene. De asemenea , Ministerul Afacerilor Externe s-a implicat activ in comunicarea si promovarea către statele membre UE a progreselor realizate in domeniile reformei justiției si combaterii corupției, in baza materialelor si informațiilor furnizate de Ministerul Justiției, referitoare la progresele realizate in domeniul mecanismului de cooperare si verificare instituit in 2006. România are relații de parteneriat strategic cu Marea Britanie, Franța, Italia, Spania si Ungaria si un parteneriat strategic in domeniul economic cu Germania. In relația cu Italia, parteneriatul strategic a trecut intr-o etapa calitativ superioara prin organizarea primului summit romano-italian la Roma, in octombrie 2008. De asemenea, a fost promovat un dialog politic si tehnic intensificat pentru gestionarea problematicii romanilor aflați pe teritoriul acestui stat.
Autoritățile romane s-au implicat activ in dezbatere pentru promovarea pozițiilor naționale pe toate cele trei dimensiuni: securitate energetica, energie - schimbări climatice si piața comuna a energiei.
9. **Găzduirea summitului NATO intre 2 si 4 aprilie la Bucureşti** ca reprezenta "un apogeu al perioadei in ceea ce priveşte capacitatea României de a-si demonstra valoarea adăugata in Alianța si de a reuşi sa influențeze pozitiv agenda politica a organizației.
10. **Relația cu Statele Unite.** Obiectivul prioritar al României in relația cu SUA pe parcursul perioadei 2005-2008 l-a reprezentat, potrivit analizei, consolidarea parteneriatului strategic bilateral. Odată cu aderarea României la NATO, la 1 mai 2004, acest parteneriat a intrat intr-o noua etapa, calitativ superioara, de aprofundare a cooperării in toate domeniile - politic, strategic, militar, economic. "Prin consecventa demonstrata in privința angajamentului cu trupe in Irak si Afganistan, precum si prin gradul ridicat de convergenta cu SUA pe mai multe dosare internaționale, tara noastră si-a confirmat statutul si rolul de partener strategic al SUA",
11. **România a dat dovada de flexibilitate in dosarul Kosovo**. Raportul MAE arata ca România a promovat consecvent poziția conform căreia, in legătura cu Kosovo, este necesara o soluție viabila pe termen lung, care sa contribuie la stabilitatea si securitatea regiunii "si care nu poate fi decât una bazata pe respectul fata de principiile dreptului internațional si pe acordul parților implicate direct".
12. **Dezvoltarea relațiilor cu Republica Moldova si Ucraina**

12.1 Republica Moldova

Republica Moldova a constituit o tema prioritara a politicii externe romaneşti, evoluțiile acestui stat in planul consolidării democratice, al restabilirii integrității teritoriale si al dosarului european fiind importante pentru interesele României. Mai mult, România a facilitat "prin acțiuni de lobby" apropierea R. Moldova de UE. Astfel, raportul constata ca in urma "acțiunilor de lobby întreprinse de către România, au fost convenite, la nivelul Consiliului UE din octombrie 2008, concluzii referitoare la viitorul cadru al relațiilor dintre UE si Republica Moldova". Acesta va constitui un pas înainte in apropierea Republicii Moldova de UE, incluzând, ca perspectiva, un Acord de Comerț Liber, un regim liber de vize, precum si decizia UE de a se implica mai activ in reglementarea conflictului din Transnistria.

12.2 Ucraina

În privința relației bilaterale cu Ucraina, preocupările diplomației romaneşti au vizat, pe de o parte, identificarea unor soluții reciproc acceptabile pentru problemele sensibile, care sa permită dezvoltarea in continuare a dialogului bilateral, si, pe de alta parte, elaborarea unei agende comune constructive, care sa faciliteze consolidarea încrederii reciproce, crearea unui climat favorabil intensificării colaborării bilaterale si sprijinirea dezvoltării democratice a Ucrainei, a apropierii acesteia de structurile europene si euroatlantice. "Deşi persista probleme delicate (Canalul Bastroe, delimitarea platoului Marii Negre, asigurarea drepturilor minorității romane din Ucraina, dosarul Krivoi Rog), România a acționat pentru soluționarea lor si pentru dezvoltarea relațiilor bilaterale pornind de la potențialul conferit de vecinătatea directa si de apartenența României la Uniunea Europeana", constata raportul.

13. Dezvoltarea relațiilor cu Rusia

Aşa cum au repetat toți cei trei miniştri care au ocupat fotoliul Ministerului de Externe in ultimii patru ani, obiectivul principal al României in politica fata de Rusia "a fost asumarea unei conduite pragmatice si active, in vederea relansării si dinamizării relațiilor in spiritul încrederii si avantajului reciproc, pornind de la continuitatea realizata in dialogul la nivel înalt". La nivel politic, România a urmărit identificarea mijloacelor pentru angajarea unui dialog constructiv cu Federația Rusa pe probleme regionale, in cadrul multilateral al organizațiilor sau inițiativelor de cooperare la Marea Neagra. România a abordat, in dialogul oficial cu Rusia, si problema consolidării relațiilor economice, îndeosebi in domeniul energiei, arata raportul. La nivelul securității, România a susținut in mod ferm necesitatea respectării de către Rusia a angajamentelor luate la summitul OSCE de la Istanbul (1999), privind retragerea forțelor sale din Georgia si din Republica Moldova.

14. România a lansat "o adevărata ofensiva consulara"

Ministerul Afacerilor Externe a lansat in ultimii patru ani "o adevărata ofensiva a reprezentării consulare romaneşti, pregătita cu minuțiozitate" si si-a redimensionat activitatea din domeniu, se arata intr-un raport de bilanț al instituției prezentat miercuri. Perioada a fost marcata de eliminarea restricțiilor impuse libertății de mişcare a cetățenilor romani, care, coroborata cu îndeplinirea

obiectivului de aderare la Uniunea Europeana, a creionat necesitatea unei redimensionari proporționale a acestei activități pentru a răspunde nevoilor intr-o continua creştere ale comunităților romaneşti din străinătate.

Au fost deschise o serie de consulate generale in Italia si Spania (Torino, Sevilla, consulat la Castellon), dar si in Franța (Lyon). In plus, pentru a facilita prezenta economica romaneasca pe piața rusa, a fost inaugurat un consulat general la Rostov pe Don. "Acestea au reprezentat primul capitol al unei adevărate ofensive a reprezentării consulare romaneşti, pregătita cu minuțiozitate, care culminează cu deschiderea efectiva, in aceasta perioada, a cinci noi consulate generale la Bilbao, Bologna, Cosenza, Trieste si Cracovia, a doua noi consulate la Ciudad Real si Zaragoza, precum si a viceconsulatului de la Almeria", constata analiza.

Un loc important in aceasta strategie de protejare a intereselor romanilor din străinătate o reprezintă facilitarea serviciilor consulare oferite comunităților romaneşti aflate in imediata apropiere a granițelor tarii, atrage atenția raportul.

Astfel, a fost inaugurat un consulat general la Vârțeț, care sa deservească romanii aflați pe Valea Timocului, un consulat general la Gyula, in Ungaria, au fost demarate procedurile pentru deschiderea de noi consulate generale in Serbia (Zajecar), precum si in Republica Moldova (Bălti si Cahul) si a fost întărita capacitatea de răspuns la necesitățile comunităților romaneşti la consulatele din Chişinău, Cernăuți si Szeged.

Concluzii

Într-o lume în care globalizarea are un impact decisiv asupra vieții colectivităților şi indivizilor, diplomația publică devine un element tot mai important de sprijinire a realizării obiectivelor de politică externă. Ea reprezintă, totodată, un **instrument** important de comunicare între serviciul diplomatic şi opinia publică internă şi internațională.

Globalizarea transformă radical, atât în teoria relațiilor internaționale, cât şi în practica proprie sistemului internațional actual, modalitatea de înțelegere a politicii externe.

Se diversifică, pe plan intern şi pe plan internațional, tipurile de manifestare a puterii statale. În timp ce se estompează acuitatea diferendelor teritoriale şi etnice, creşte numărul diferendelor legate de resurse, de performanța economică şi de prosperitate. Tind să coexiste şi să concureze, pe de o parte, modelul angrenajului democrație-piață liberă şi, pe de altă parte, variante ale controlului pieței interne exercitat simultan cu acceptarea pieței libere externe. Pericolele şi riscurile cu care se confruntă astăzi statele şi comunitățile umane sunt difuze, omniprezente, inerente oricăror opțiuni politice şi multisectoriale: terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă, la nivel statal sau non-statal, instabilitatea, statele eşuate, competiția pentru accesul la resurse, diversitatea valorilor şi problemele identității, eventualitatea unor pandemii, dezastrele naturale sau produse de om, deteriorarea mediului natural, fluxurile de migranți sunt astăzi deopotrivă domenii ale politicii interne şi externe. Provocările noi rezultate din

reaşezarea raporturilor de putere la nivel global au determinat şi vor continua să determine transformarea sistemului de relaţii internaţionale, în direcţia unei mai mari stabilităţi şi a unei capacităţi sporite de a răspunde la presiuni şi la contestări.

În ciuda îndeplinirii unor obiective esenţiale ale politicii externe româneşti, totuşi unele probleme rămân nerezolvate. Se constata ca nu a fost semnat nici unul dintre acordurile si tratatele vizate cu Republica Moldova, în relaţia cu Ucraina persista problemele "delicate", iar cu Rusia "pragmatismul" este implementat mai mult la nivel declarativ.

Bibliografie

1. Apud Jakub Karpinski – A.B.C.-ul democraţiei, Bucureşti, Humanitas, 1993, pag.5 în Liliana Mihuţ – Dilemele Ştiinţei Politice, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1995, pag. 53
2. Crick, B. – In Defence of Politics, Harmondsworth, Penguin, 1964;
3. Dahl, R.A. – Modern Political Analysis, Englewood Cliffs, NJ, Prentice-hall, 1963;
Lasswell, H. – Politics: Who Gets What, When, How, New York,
4. McGrow-Hill, 1936; Laver, M. – Invitation to Politics, Oxford, Martin Robertson, 1985;
5. Leftwich, A. ed.- What is Politics?, Oxford, Blackwell, 1984;
6. Miller, J.D.B. – The Nature of Politics, Harmondsworth, Penguin, 1962;
7. Enciclopedia Blackwell a Gândirii Politice, coordonator David Miller, Bucureşti, Humanitas, 2000, pag.575-577;
8. ”Repere pentru un deceniu de politică externă interese. Valori. Instrumente”. *Versiune publică. Rezumat;* http://www.mae.ro/poze_editare/Repere_politica_externa.pdf
9. http://www.ziare.com/actual/politica/11-26-2008/raport-mae-politica-externa-a-romaniei-a-avut-zece-puncte-tari-in-ultimii-patru-ani-502001
10. www.ipp.md/Strategia Europeană

ABILITĂȚILE DE COMUNICARE INTERCULTURALĂ ALE MILITARULUI, PARAMETRU PRINCIPAL AL COMPETIVITĂTII IN MEDIUL INTERNATIONAL

Laurențiu FOTIN
DRESMARA

Abstract

The present paper aim is to promote the understanding of cultural diversity and the challenging of social construction of barriers and frontiers related to cultural differences. The paper presents the theoretical framework, which discusses meanings and scopes of multiculturalism in international enviroment. Finally, it concludes, suggesting possible ways by which a multicultural and peace oriented education could represent an asset both to soldier and civil, boosting teacher education beyond formal educational scenarios and embracing the military ones as well, so as to represent an asset towards world peace.

Key words: communication – multiculturalism – multicultural education – military institutions.

Obiective

Înțelegerea complexității problemei comunicării internaționale şi interculturale;

Analizarea componentelor procesului comunicațional într-un mediu internațional;

Identificarea barierelor comunicaționale în cadrul comunicării interculturale.

În abordarea problematicii comunicaării interculturale se poate pune pe bună dreptate întrebarea dacă nu cumva diferențele interculturale evidente ar reprezenta un simplu moft, utilizarea lor fiind arbitrară, în funcție de cei care intra în contact cu populațiile celorlalte culturi.

Adevărul este că nimanui nu i-ar conveni poate să se întâlnească cu un străin, iar acesta din urmă să utilizeze unele norme de conduită care să contravină anumitor principii pe care le respectăm sau suntem hotărâți să nu le depăşim.

Chiar şi în cele mai fericite cazuri, comunicarea nu mai reprezintă doar un simplu proces şi cu atât mai mult într-un mediu internațional, în care comunicarea este cu mult mai complexă decât ne-am putea imagina. Înțelegerea unor elemente ca rasă, naționalism, istorie, teritoriu, religie, limbă şi a altor caracteristici culturale distincte este necesară pentru o comunicare corectă şi eficientă în mediile internaționale.

1. Comunicarea internațională. Caracteristici culturale.

Susținerea unei interpretări exhaustive a caracteristicilor culturale este inacceptabilă întrucât este imposibilă tratarea sau discutarea fiecărei variabile posibile. La fel de nerezonabil ar fi să ne aşteptăm ca militarii implicați misiuni internaționale să cunoască foarte multe despre fiecare tip de cultură cu care s-ar confrunta. O abordare mai practică şi rezonabilă este aceea de a examina unele dintre elementele comune care ar putea afecta comunicarea într-un mediu internațional. Înțelegerea acestor elemente va asigura o eficiență sporită a comunicării cu persoanele provenind din alte țări sau culturi. Aceste elemente comune includ evoluția culturală, limba, religia, percepția asupra timpului, comportamentul uman şi stilul de comunicare.

Evoluția culturală

În Webster, cultura este definită ca fiind "modelul integrat al comportamentului uman care include gânduri, vorbe, acțiuni şi vestigii şi care depinde de capacitatea oamenilor de a învăța şi transmite cunoştințe generațiilor următoare."

Aceste modele ale comportamentului uman sunt responsabile pentru determinarea identității rasiale, religioase sau sociale şi asigură crearea seturilor de valori, gânduri şi sentimente ale fiecărei persoane din grupul respectiv.

O altă definiție a fost formulată de Myron Lustig şi Jolene Koester: ”Cultura este un set învățat de interpretări comune despre credința, valori şi norme care influențează comportamentul unui grup relativ larg de persoane” [1].

Întrucât această identitate variază în funcție de grupuri şi societăți, modul în care se comunică va depinde într-o manieră esențială de înțelegerea culturii respective. Altfel spus, ceea ce poate fi pozitiv într-o cultură, poate fi considerat scandalos în alta.

De exemplu, pe timpul unei patrulări de rutină într-o țară africană, ca observator militar ONU, l-am întâlnit pe directorul şcolii din sat cu soția. Femeia era gravida în 6-7 luni, avea pe cap un coş imens de răchită şi ducea de mână un copil de la 2-3 anişori, în timp ce domnul mergea agale cu mâinile la spate. După schimbul de salutări de rigoare am aflat că se întorceau de la piață şi am primit solicitarea să-l duc cu maşina până acasă pe “d-nul director” urmând ca soția, să continue să meargă pe jos. Europeanul din mine care apreciază familia şi grija pentru copii, a fost profund ofensat de lipsa de nepăsare pentru consoarta sa, în timp ce pentru un african grijile familiei aparțin numai femeii. O clipă am fost gata

să o iau pe femeie cu maşina şi să-l las pe el pe jos, dar pentru a nu creea tensiuni inutile am folosit politica ONU care interzicea folosirea maşinilor de serviciu în scopuri personale, asa că au rămas să vină toţi pe jos.

Sistemele de valori bazate pe evoluţia culturală constituie o parte din procesul de raţionare a grupului pe care îl reprezintă. Pentru români, descoperirea unui astfel de sistem de valori este destul de dificilă. Pe de o parte "unde-s doi puterea creşte", iar pe de alta parte "frate, frate, dar brânza-i pe bani". Prin urmare, putem să fim fie individualişti, fie să acceptăm şi să lucrăm corect în cadrul unei echipe.

Limba

Engleza este considerată ca fiind limba de afaceri, ştiinţifică şi diplomatică utilizată în comunicarea internaţională. Acest fapt este uşor de observat şi de explicat dacă ţinem cont de faptul că afacerile internaţionale sunt dominate sau au fost dominate de ţări în care engleza este limba maternă. În realitate, orice limbă de circulaţie internaţională reprezintă un plus pentru cel care o cunoaşte. Cazurile în care o astfel de limbă poate fi folosită sunt numeroase şi bine cunoscute încât nu mai merită menţionate în lucrarea de faţă.

Se poate pune la fel de bine problema folosirii unui interpret pentru traducerea mesajelor transmise. Dar atât necunoaşterea limbii în care se desfăşoară comunicarea cât şi încredinţarea traducerii unei persoane care nu are o experienţă semnificativă în domeniu pot crea probleme deosebite în înţelegerea mesajelor.

Astfel de greşeli stânjenitoare îi conving pe mulţi dintre cei implicaţi de necesitatea învăţării unei limbi străine de circulaţie internaţională.

Un alt aspect care ar trebui luat în calcul este acela că mulţi dintre cei care participă în misiuni internaţionale pot refuza să comunice în altă limbă decât cea maternă. Acesta este cazul Franţei si a ţărilor foste colonii franceze, care consideră că franceza se situează pe locul doi în clasamentul limbilor de circulaţie internaţională. Francezii sunt mândri de limba lor si insistă să comunice în limba lor. Filozofia lor este lesne de înţeles: "Când eşti în Roma, faci ce fac romanii".

Tot aici ar trebui luaţi în considerare şi alţi factori. De exemplu, unor cuvinte dintr-o limbă le pot lipsi corespondentele în alta limbă. Datorită culturii, unele cuvinte pot căpăta o importanţă mai mare într-o anumită limbă. Spre exemplu, în limba arabă există mai mult de 6.000 de cuvinte diferite utilizate pentru descrierea unei cămile, a părţilor acesteia sau a echipamentului utilizat pentru cămile. Atât limba română cât şi alte limbi ar fi probabil extrem de limitate pentru descrierea cămilei. În schimb, ar exista cu mult mai multe cuvinte pentru descrierea industriei, comerţului sau a altor activităţi care au o altă importanţă în aceste ţări.

Religia

În multe ţări din lume problemele religioase sunt separate de cele politice sau de cele ale statului, garantându-se libertatea religioasă cetăţenilor acestor ţări.

Astfel, în aceste ţări, politicile şi procedurile de afaceri sunt stabilite fără a se lua în considerare credinţa religioasă, respectându-se în maniere diferite credinţele indivizilor.

În alte ţări, organizarea religioasă, economică şi politică a societăţii pot coincide. În cazul în care se iniţiază o comunicare cu o persoană din altă ţară,

trebuie luat în considerare şi impactul credinţelor religioase asupra afacerilor. De exemplu, în ţările islamice, nu este indicată oferirea băuturilor alcoolice cetăţenilor musulmani, ştiut fiind faptul că alcoolul este interzis de către legile religiei.

Ar trebui de asemenea ţinut cont de sărbătorile religioase şi practicile care le însoţesc în cadrul comunicării internaţionale. De exemplu, în Afghanistan prima zi din săptămâna corespunde zilei de sâmbătă pentru europeni, iar duminica afghană, a şaptea zi, corespunde zilei de vineri, astfel că toţi militarii care acţionează în cadrul ISAF si au contacte cu partenerii afghani nu pot să poarte negocieri vinerea.

Timpul

Din ce în ce mai multe ţări au început să fie de acord cu sloganul american "Time is money". Foarte multe seminarii şi sesiuni de instruire asupra managementului timpului subliniază valoarea acestei resurse pe cât de mari, pe atât de limitate. De exemplu, americanii sunt dispuşi să lase la o parte tactul şi diplomaţia şi chiar vor tolera cu mare uşurinţă comportamentele nepotrivite în discutarea afacerilor, numai pentru a respecta termenele - limita sau programările.

Într-un mediu internaţional, astfel de atitudini despre timp se pot dovedi total inadecvate. Deşi majoritatea oamenilor doresc întotdeauna să treacă direct la subiect, profesioniştii din alte ţări sunt de obicei cu mult mai sensibili în ceea ce priveşte protocolul şi alte aspecte sociale. Multi indivizi apreciază mai mult formalităţile decât timpul. Astfel, europenii şi americanii sunt catalogaţi de multe ori ca fiind prea grăbiţi şi nepoliticoşi; aceştia consideră că ceea ce este lipsit de necesitate, reprezintă o pierdere de timp. De exemplu, în Afghanistan şi Irak orice activitate începe cu servirea ceaiului tradiţional, dacă este refuzat, atunci de ce le mai multe ori discuţia, negocierea, este sortită eşecului.

Comportamentul uman

În general, atitudinile oamenilor faţă de ceilalti indivizi sunt influenţate de comportamentele acestora din urmă, iar comportamentul reflectă atitudinile indivizilor. Aceasta afirmaţie este valabilă în majoritatea culturilor, numai că atitudinile sunt diferite faţă de unele comportamente care în alte culturi ar putea părea exagerate sau lipsite de sens. Limbajul nonverbal, o gestică inadecvată, un limbaj nepotrivit al corpului, toate acestea pot strica într-o singură clipă toate eforturile depuse pană în acel moment pentru stabilirea unui acord. Chiar şi lucrurile considerate ca fiind foarte simple, cum ar fi utilizarea culorilor, numerelor sau expunerea anumitor părţi ale corpului trebuie luate în considerare în comunicarea interculturală sau internaţională. De exemlu, pe timpul unei activităţi de rutină într-un birou în care activau atât civili cât şi militari, neînţelegerile lingvistice şi de sincronizare temporală dintre doi militari, funcţionarul şi petiţionarul, au determinat intervenţia unui civil chinez, care a fost refuzat de către petiţionar, politicos dar ferm, a fi acceptat în discuţie. Aceasta a fost considerată o ofensă, întrucât în calitate de şef de birou se considera îndreptăţit să-si apere colaboratorul şi a înaintat o reclamaţie la şeful de personal al secţiei militare, soluţionarea acesteia necesitând ulterior un consum apreciabil de timp pentru a lămuri că nu era o problemă de funcţionare a biroului cât de atitudine lingvistică a unui militar, inferior în grad, faţă de superior.

Situațiile stânjenitoare pot fi evitate prin studierea semnificațiilor mesajelor nonverbale de forma gesturilor şi semnelor într-o anumită cultură, înainte de demararea comunicării cu membrii acesteia. Spre exemplu, semnul clasic pentru exprimarea acordului în unele culturi (degetul mare şi arătătorul unite într-un cerc) semnifică: nulitatea în Franța, bani în Japonia şi o anumită vulgaritate în America de Sud. Un alt exemplu, pentru unele țările arabe, expunerea tălpii piciorului spre interlocutor este considerată drept o insultă, aşadar poziția picior peste picior este de neacceptat pe timpul negocierilor. Iar exemplele pot continua.

Stilul de comunicare

Din păcate, foarte multe țări au adoptat stilul american de comunicare scrisă în afaceri, în parte datorită utilizării răspândite a cărților şi textelor americane în multe dintre universitățile şi bibliotecile din întreaga lume şi, de asemenea, datorită utilizării pe scară largă a practicilor de afaceri americane. Lipsa alineatelor la începutul rândului, utilizarea stilului american de scriere a datei (luna/zi/an), utilizarea celor "doua puncte" la sfârşitul formulei de adresare (Stimate Domnule…:), stilul informal şi uneori prea - personal utilizat în majoritatea comunicărilor. Cu toate acestea, fiecare țară îşi păstrează încă anumite caracteristici legate de stilul şi de tonul de comunicare, iar acest lucru trebuie apreciat şi respectat pentru că aparțin culturii lor.

2. Problemele comunicării Interculturale

Principalele probleme ale comunicării interculturale în mediul internațional au fost identificate ca fiind : Stereotipurile, Prejudecățile şi Discriminarea.

Stereotipurile

Walter Lippmann a introdus termenul de stereotip în 1922 pentru a se referi la un proces de selecție care este folosit pentru a organiza şi a simplifica percepțiile altora. Stereotipurile sunt o formă de generalizare despre unele grupuri de persoane pentru toți oamenii care aderă la această categorie. Exemple de stereotipuri:

- Femeile sunt emotive
- Politicienii sunt necinstiți
- Negrii sunt buni dansatori
- Latini sunt leneşi

Prejudecățile

Prejudecățile se referă la atitudinile negative față de alte persoane şi sunt bazate pe stereotipuri greşite şi inflexibile. Prejudecățile includ sentimentele iraționale de antipatie şi chiar ura pentru anumite grupuri de oameni, care nu se bazează pe experiențele directe şi cunoştințe de prima mână.

Discriminarea

Întrucât prejudecățile se referă la o atitudine sau la o reprezentare mentală a oamenilor, termenul discriminare, se referă la aspectul de comportament, ce determina limitarea unor drepturi pentru anumite categorii de persoane şi aduce prejudicii în acțiune.

3. Rezolvarea problemelor Interculturale

Rezolvarea problemelor interculturale implică cinci etape:

- Etapa întâi - analiza propriilor percepții

- Etapa a doua - căutarea evidențelor
- Etapa a treia - observarea reacțiilor
- Etapa a patra - percepțiile altora
- Etapa a cincea - schimbarea

Etapa întâi - analiza propriilor percepții

Sentimentul de insatisfacție este incontestabil incomod pentru fiecare persoană afectată de către acesta şi, prin urmare, ar trebui să fie evitat. În plus acesta impiedică găsirea de soluții bune şi adecvate la problemele noastre. De aceea este atât de important să se analizeze acest sentiment.

De exemplu, în cazul discuției dintre cei doi militari şi intervenția civilului şef de birou, folosirea unui ton mai "dulce", mai civilizat şi depăşirea propriilor insatisfacții create de impasul discuției ar fi dus la o economie considerabilă de timp.

Sentimentele sunt reale şi perceperea lor este primul pas spre schimbare chiar şi atunci când par irație nale.

Etapa a doua - cautarea evidențelor

Un al doilea pas, este întrebarea de unde provin aceste sentimente, au ei de-a face cu o situație de moment sau, sunt sentimente mai vechi, care sunt relansate de situația actuală. Căutarea acestor dovezi, aproape întotdeauna, ne aduce în contact cu răni sau temeri mai vechi, unele chiar din copilarie.

Etapa a treia - observarea reacțiilor

Este important aici a privi atent. Este dificil pentru noi toți pentru a face față dacă ne vedem pe noi înşine ca inferiori, ceea ce induce aproape automat tendința de a da vina pe alții pentru exact acest sentiment. Nu mă simt respins, dar tu mă respingi. Şi pentru că mă respingi, cred că eşti prost şi, prin urmare, si eu te resping pe tine. Această respingere va fi resimțită de către celălalt şi, dacă el nu este nici un sfânt, nici un terapeut, el va reacționa cu respingere, de asemenea.

Asta înseamnă că, chiar şi atunci când un sentiment de inferioritate este doar subiectiv simțit, de exemplu, şi nu este real, pentru alții, realitățile create din acest sentiment vor fi autoinduse. La sfârşitul acestui proces, toți cei implicați au un motiv să se simtă respinşi. Şi astfel, ceva care are loc, este ca o "Profeție" de sine? Prin modul meu de comportament pot crea fapte.

Această spirală a sentimentelor care creează fapte, de asemenea, funcții analog cu sentimente pozitive. Dacă aş trezi un sentiment de a fi recunoscut în altul, comportamentul său va fi pozitiv consolidat.

Astfel apar doua situații: pe de o parte există pericolul de a cădea, deoarece noi cădem noi victime, victime de non-recunoaştere şi de a deveni pasiv sau deprimat. Pe de altă parte există pericolul de a deveni infractori, de a deveni agresiv față de ceilalți, din rândul cărora vom face victime. Aceste roluri se pot schimba frecvent: de la victimă la agresor, atunci când victima, care se simte devalorizată, proiectează acest lucru şi, prin proiecție devine infractor. Aceste procese distructive, care pot fi astfel eliberate sunt descrise de Rick Ross, în lucrarea sa "Scara de interferență".

Un exemplu: într-o misiune de menținerea păcii o femeie ofițer, dintr-o țară europeană la prima sa misiune, pe timpul procesului de inițiere în misiune, la

prima sa întâlnire cu un alt observator militar, bărbat, dintr-o țară asiatică, a remarcat de la început atitudinea rezervată a acestuia. Imediat s-a produs următorul lanț de reacții mentale:„Aha, pune la îndoială competența mea. Probabil crede că o femeie nu poate să rezolve sarcinile unui observator militar. Cu fața antipatică pe care o are mă priveşte foarte suspicios. Macho stupid! O sa-i arăt eu cine sunt şi ce pot!”

Concepția de adversitate a fost stabilită, ca o scară de concluzii care arată aproximativ astfel:

1. date şi experiențe observabile;
2. selecție de date de la observațiile mele: expresie rezervate + întrebare critică;
3. semnificații personale şi culturale se adaugă: participantul nu crede că eu sunt competentă şi mă respinge;
4. am adaugat dezvoltarea unor ipoteze pornind de la presupunerea: el vrea să mă termine;
5. concluzie: pentru că eu sunt o femeie;
6. condamnările dezvoltate: este misogin şi machos;
7. comportament bazat pe convingerea: “Voi folosi fiecare ocazie pentru a sta la distanță de el”.

Din afară doar prima şi ultima treaptă sunt observabile, celelalte fiind ascunse, disimulate. Pentru toți cei care parcurg aceste trepte, procesul nu este conştient de obicei şi este necesar un oarecare antrenament prealabil pentru ca această scară a reflectărilor să devină conştientă. Dacă această conştientizare nu se produce, chiar şi după câțiva ani, când nu-ți mai aduci aminte obiectiv datele, convingerile şi concluziile proprii rămân fixate în creiereul nostru şi vom vedea lumea deformată prin propria prismă a percepțiilor.

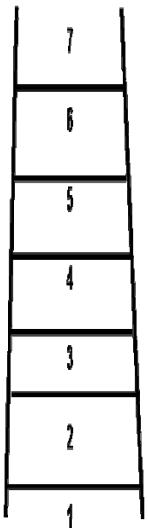

Cum putem deveni constienți de ceea ce se întâmplă?

- Prin intermediul reflecțiilor care să ne clarifice ce se petrece şi ce gândim.
- Prin intermediul feed-back-ului la propriile sentimente.
- Prin analiza propriilor concluzii, direct prin autoreflexie, indirect prin cautarea unor interpretari alternative.

Etapa a patra - percepțiile altora

După ce mecanisme proprii au fost recunoscute, este la fel de important să se gândească în sine de altă parte. Pentru a face acest lucru, poate fi util să lucrăm cu cadrul de referință. Cum văd ceilalți lumea şi modul în care sunt explicate reacțiile lor?

Etapa a cincea-schimbarea

Cu privire la urmarea paşiilor anteriori, pasul decisiv următor este să ne întrebăm cum o pot face eu în mod diferit.

O cerință importantă pentru a schimba ceva, este de a controla propria noastră percepție, prin a deveni conştienți de propria noastră subiectivitate şi de colectarea obiectivă sau folosind mai multe informații, de exemplu, prin chestionarea altora sau prin dovezi tehnice, casetofon sau un film de exemplu. Ideea poate fi de ajutor prin faptul că noi toți suntem similari cu un orb care

doreste să descrie un elefant, dar care nu ştie cum arată elefantul în realitate. Unul va spune că elefantul este ca un furtun de gradină, un altul că un elefant este ca o coloană, cel de-al treilea, că este ca un covor disonant, şi aşa mai departe. Cu cât mai multe experienţe individuale putem pune împreună, cu atât putem ajungem mai aproape de adevărata imagine a unui elefant.

Important este că suntem conştienţi de orbirea noastră, pentru că atunci putem cere şi picta o imagine. Iată o situaţie dificilă, cel care a lansat sentimente negative, trebuie să analizeze:

a. ce am gândit şi am simţit?

b. ce am spus ?

c. şi există vreo diferenţă între ceea ce am spus şi ceea ce am gândit şi simţit cu adevarat?!

4. Posibile bariere în comunicarea internaţională

În mod normal, barierele comunicaţionale apar atunci când indivizii înţeleg greşit sensul intenţionat într-un mesaj transmis de cineva provenind dintr-o altă cultură. Scopul studierii comunicării interculturale este de a reduce acele diferenţe care pot cauza neînţelegeri şi, întrucât mesajele sunt construite de indivizi, folosind cuvinte, un prim pas l-ar constitui identificarea factorilor care conduc la apariţia neînţelegerilor amintite mai devreme.

Deşi nu există o listă completă a acestor factori, pot fi totuşi sugerate următoarele domenii care influenţează acurateţea comunicării internaţionale:

• *neînţelegerile datorate limbii utilizate* - incapacitatea de a interpreta cu acurateţe mesajul. Aceasta este considerată ca fiind una dintre barierele principale într-o comunicare defectuoasă. Erorile de traducere, vocabularul, punctuaţia, pronunţia plus incapacitatea de a comunica în limba respectivă adâncesc diferenţele interculturale.

• *şocul cultural* - incapacitatea de a înţelege sau accepta oamenii cu seturi diferite de valori, standarde şi stiluri de viaţă diferite de cele ale noastre. Acesta este la fel de important ca şi primul factor, mai mult, acesta acţionând chiar în interiorul aceleiaşi culturi. Este vorba despre lipsa de recunoaştere a ceea ce alţi indivizi consideră ca fiind important pentru ei.

• *capacitatea redusă de ascultare* - lipsa de concentrare necesară ascultării critice. Rezultatul il reprezintă neînţelegerea mesajului sau mesajelor recepţionate. Oamenii care vorbesc limba engleză ca limbă straină au tendinţa de cele mai multe ori de a ignora cuvintele pe care nu le înţeleg în cazul în care ascultă pe cineva care vorbeşte în limba engleză. Ar mai putea fi amintită şi influenţa pe care o are accentul în cazul utilizării unei limbi străine.

• *etnocentrismul* - credinţa că propria cultură este superioară celorlalte. Această barieră apare atunci când comunicarea orală sau scrisă conduce către o atitudine de superioritate. De obicei, oamenilor nu le place să fie umiliţi sau să simtă ca ideile lor sunt interesante, dar gresite.

• *insensibilitatea* - lipsa de interes faţă de nevoile şi sentimentele celorlalţi. Pentru mulţi dintre receptori, emiţătorii apar ca insensibili atunci

când comunicarea este abruptă şi exprimă o atitudine agresivă sau egoistă a emițătorului.

• *lipsa de deschidere sau sinceritate* - sentimentul existent atunci când climatul este prea formal iar oamenii nu se simt liberi să işi exprime deschis opiniile. Acest tip de comunicare determină apariția neîncrederii, oamenii putând să creadă chiar că informația le este ascunsă. Pentru evitarea sau depăşirea acestei bariere este necesară crearea unui sentiment de acceptare reciprocă prin asigurarea unui mediu relaxat pentru schimburi interculturale.

În cazul deplasării într-o misiune în străinătate, ar fi bine, să aveți următoarele informații de bază despre țara respectivă:

• învățați câteva expresii în limba țării în care vă deplasați, cum ar fi: "bună ziua", "bună seara", mulțumesc", "mă scuzați", "mi-a făcut plăcere să vă cunosc";

• familiarizati-vă cu îmbrăcămintea acceptată în țara respectivă;

• familiarizați-vă cu tabuurile religioase importante existente în țara în care veți călători;

• interesați-vă despre situația politică a țării, despre numele şefului statului, partidului politic aflat la putere;

• învățați cum să faceți cunoştință în mod corect, adică să strângeți mâna şi să vă spuneți numele, să îi oferiți imediat cartea de vizită, sau utilizați o altă formă de protocol care poate exista în acea țară;

• aflați protocolul cadourilor, când şi cui se pot oferi cadouri.

Pe scurt, orice persoană care comunică într-un mediu intercultural sau intră în contact cu persoane aparținând altor culturi, trebuie să abandoneze prezumțiile făcute în țara din care provine şi să îşi dezvolte un plan de cunoaştere a potențialilor actori care pot influența oficial sau neoficial procesele decizionale. Totodată ar trebui să fie atentă la totalitatea elementelor de mediu şi, astfel să utilizeze un mix de tehnici comunicaționale pentru a se face corect înțeleasă de către receptori. Numai aşa se poate dezvolta o strategie realistă de desfăşurare a întâlnirilor, de stabilire a acordurilor şi, în final, de atingere a obiectivelor.

Concluzii

Caracteristicile culturale sunt diferențele invizibile care caracterizează culturile. Credințele, normele şi valorile sunt componentele caracteristicilor culturale.

Credințele sunt idei pe care oamenii şi le asumă ca fiind adevăruri despre lume (pamantul este plat, pamantul este rotund etc.)

Valorile sunt caracteristici dorite ale culturii. Normele sunt aşteptări sociale comune ale comportamentelor, ale conduitei. Caracteristicile culturale sunt comune unui grup de oameni.

Bibliografie

[1] Myron W. Lustig, Jolene Koester, "*Intercultural Competence*", Longman, NY, 1999, p. 30
[2] B. Taylor, *"The Science of Culture*", Culture and Consciousness: Perspectives in Social Sciences, ed. Gloria B. Levitas (New York: George Braziller, 1967), p 47
[3] Harry C. Triandis, "*The Analysis of Subjective Culture*", (New York: Wiley, 1972)
[4] Donal Carbaugh, "*Intercultural Communication*", Cultural Communication and Contact, ed. (Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, 1990), p151-175
[5] Lustig, Myron & Koester, Jolene: " *Intercultural Competence*", Longman, NY, 1999
[6] Harris, Philip& Moran, Robert: "*Managing Cultural Differences*",Gulf Publishing Company, Houston, 1996
[7] Seelye, Ned: "*Experimential Activities for Intercultural Learning*",Intercultural Press, Yarmouth, Maine 1996
[8] Hall, Edward and Miltred: "*Understanding Cultural Differences*",Garden City NY, Anchor Press 1996
[9] Ross, Richard: Scara Interfenence în: Senge, Peter M.: Fieldbook fivth Disziplin, 1982

MANAGEMENTUL CARIEREI ÎN ARMATELE NATO

Col. conf. univ. dr. Tudor Borcea

Lt. col. lector univ. drd. Lucian Dragoş Popescu

Universitatea Naţională de Apărare „Carol I”

Cariera, denumire care provine din limba franceză *(carriere),* este înțeleasă în limba română ca profesie, ocupație, iar prin extensie fie ca situație bună, fie ca poziție în societate. Ea se deosebeşte de carierism, perceput ca tendința de a parveni cu orice preț şi prin orice mijloace.

Noțiunea de carieră are multiple definiții, neexistând până în prezent o definiție oficială unanim acceptată, care să întrunească consensul specialiştilor, în literatura de specialitate fiind cunoscute diferite formulări sau numeroase opinii.

În general, înțelesul larg al termenului de carieră este asociat cu ideea de mişcare ascendentă sau de avansare a unei persoane într-un domeniu de activitate dorit, cu scopul de a obține mai mulți bani, mai multă responsabilitate sau de a dobândi mai mult prestigiu şi mai multă putere.[214]

Tradițional, termenul de carieră se asociază doar cu persoane care dețin roluri manageriale sau ocupă posturi bine plătite.

Treptat însă, conceptul de carieră a dobândit o accepțiune mult mai largă şi o aplicabilitate tot mai globală. Astfel, devenind deosebit de complex, conceptul de carieră include atât întregul personal al organizației, cât şi dezvoltarea în cadrul postului deținut sau chiar în cadrul altor ocupații.

Astfel, potrivit literaturii de specialitate[215], conceptul de carieră are mai multe înțelesuri.

- ***Carieră – avansare.*** Această viziune a carierei presupune mobilitate, de obicei, ascensiunea într-o organizație sau în ierarhia profesională.
- ***Carieră – profesie.*** Potrivit acestui punct de vedere, anumite ocupații constituie o carieră (manageri, profesionişti, militari), în timp ce alte ocupații sunt acceptate ca „posturi” (ospătari, muncitori necalificați sau vânzători).

---

[214] J.M. Ivancevich, W.F. Glueck, *Foundations o Personnel/Human Resource Management*, Business Publications, Inc., Texas, 1986, p.521.

[215] L.A. Klatt, R.G. Murdick, F.E. Schuster*, Human Resource Management,* Charles E. Merrill Publishing, A.Bell Howell Company, Columbus Toronto London Sydney, 1985, p.380.

- ***Carieră – succesiunea de posturi de-a lungul vieții.*** În această viziune cariera reprezintă o evoluție a posturilor individuale.

Alți autori[216] înțeleg prin carieră succesiunea de funcții, în ordinea crescătoare a prestigiului, prin care trece angajatul în mod ordonat, după un algoritm stabilit.

În lucrarea „*Comportament organizațional*", Gary Johns, prezintă cariera ca „*o succesiune evolutivă de activități şi poziții profesionale pe care le atinge o persoană, ca şi atitudinile, cunoştințele şi competențele asociate care se dezvoltă de-a lungul timpului*".

În aceeaşi accepțiune, alți specialişti în domeniu[217] definesc cariera ca pe o succesiune de roluri în muncă ale unui individ sau ca pe o succesiune de experiențe separate, corelate între ele, prin care orice persoană trece de-a lungul vieții.

O definiție asemănătoare este dată de David J. Cherrington[218], care înțelege cariera ca pe o succesiune de experiențe individuale, legate de muncă şi câştigate de-a lungul vieții. Aceasta înseamnă că o carieră este un concept individual, deoarece fiecare persoană are o unică succesiune de experiențe legate de muncă.

De asemenea, funcție de timp, o carieră poate fi de lungă durată sau de scurtă durată, iar un individ pe parcursul vieții poate avea mai multe cariere, una după alta sau în acelaşi timp.

Utilizând sisteme de clasificare se pot identifica asemănări şi diferențieri în orientarea carierei. Orientarea carierei este deci, acel tipar relativ stabil al talentelor, valorilor, atitudinilor şi activităților ocupaționale.

Orientarea carierei unui individ este importantă atunci când o raportăm la profesia pe care acesta o are. Din compatibilitatea celor două rezultă consecințe importante pentru individ, pentru comportamentul şi atitudinile sale la serviciu, cât şi pentru starea sa de echilibru şi satisfacție.

Managementul carierei este procesul de proiectare şi implementare a scopurilor, strategiilor şi planurilor care să permită organizației să-şi satisfacă necesitățile de resurse umane, iar indivizilor să-şi îndeplinească scopurile carierei lor[219].

Managementul carierei planifică şi modelează progresul indivizilor în cadrul unei organizații în concordanță cu evaluările nevoilor organizatorice, precum şi cu performantele, potențialul şi preferințele individuale ale membrilor acesteia[220].

Pentru realizarea managementului carierei, sau pentru îndeplinirea obiectivelor din planurile şi programele de carieră este necesar să se stabilească şi să se cunoască principalele responsabilități din acest domeniu. Armonizarea capacităților, nevoilor şi preferințelor individului cu oportunitățile organizaționale nu se realizează de la sine. Organizațiile, managerii de personal şi angajații trebuie să-şi asume responsabilitățile necesare pentru situațiile pe care le pot controla. Rolul organizației în asigurarea componentei structurale cât şi în stabilirea

[216] R.L. Mathis şi colaboratorii, *Managementul resurselor umane*, Editura Economică, Bucureşti, 1997, p.135.
[217] D. Torrington, D.T. Hall, *Personnel Management: HRM*, Action Prentice-Hall International, London, 1995, p.423.
[218] D.J. Cherrington, *The Management of Human Reources*, Allyn and Bacon, Boston, 1991. p.81.
[219] L.A. Klatt, R.G. Murdick, F.E. Schuster,*op.cit.,* p.380-381.
[220] M. Armstrong, *Personnel Management Practice*, Kogan Page, London, 1991, p.471.

proceselor conform cărora managementul carierei funcționează este deosebit de important.

Peter F. Druker afirmă că „ *Toate instituțiile există şi îşi desfăşoară activitatea în două perioade de timp: cea de astăzi şi cea de mâine. Viitorul se pregăteşte azi şi este, de cele mai multe ori, irevocabil. De aceea managerii trebuie să organizeze atât prezentul – problemele fundamentale ale organizației - cât şi viitorul. În vremuri de schimbare, managerii nu trebuie să-şi închipuie că viitorul reprezintă o continuare a prezentului. Dimpotrivă, ei trebuie să se orienteze către schimbare; schimbarea atât ca oportunitate , cât şi ca amenințare".* [221]

Din acest punct de vedere, este evident că organizația militară trebuie să se adapteze noilor condiții impuse de realizarea securității şi apărării naționale în cadrul alianțelor internaționale.

În acest sens, ne propunem să analizăm particularități ale managementului carierei în câteva din armatele țărilor din cadrul Alianței Nord-Atlantice.

Armata S.U.A. reprezintă cea mai importantă forță militară din lume; ea poate face față cu succes celor mai diverse misiuni desfăşurate pe uscat, pe apă sau în aer, oriunde pe glob.

Secretul realizării unor astfel de performanțe constă în sistemul foarte bine pus la punct în domeniul gestiunii resurselor umane, care permite reținerea în interiorul corpului de cadre active a celor ce dețin cel mai bun potențial pentru posturile ocupate.

Promovarea ofițerilor se constituie într-un sistem unitar, cu reguli precise şi are ca fundament o bază de date riguros organizată oferind şanse egale de promovare pentru toți candidații, bărbați sau femei.

Obiectivele sistemului de promovare a ofițerilor sunt :

- să stimuleze toți ofițerii pentru urmarea unei cariere cât mai performante;
- să păstreze ofițeri foarte bine pregătiți;
- să ajungă în cele mai înalte grade în anii de potențial maxim al acestora;
- să ofere posibilități de promovare a ofițerilor din toate ramurile şi ariile funcționale;
- să asigure egalitatea şanselor în posibilitățile de promovare;
- să elimine ofițerii slab pregătiți când se ajunge la această concluzie.

Structura pe grade este flexibilă, în corelație directă cu situațiile de criză care presupun intervenție militară, momente în care necesarul de cadre creşte. Numărul gradelor de colonel, locotenent colonel şi maior este proporțional cu mărimea efectivelor ofițerilor, reprezentând 30% din totalul numărului de ofițeri (din 90.000 de ofițeri, 4.496 sunt colonei, 10.532 sunt locotenent colonei iar 16.060 sunt maiori).

Pentru a înțelege procedurile de promovare practicate pentru corpul ofițerilor din armata S.U.A. este necesară clarificarea anumitor concepte specifice cu care se operează şi delimitarea rolului unor structuri create în acest scop.

a) Consiliile de selecție pentru promovare:

[221] PETER DRUKER, *Managing in Turbukent Times, Heinemann, 1980*

Aceste consilii fac propuneri pentru ofițerii ce urmează a fi promovați. Fiecare membru al consiliului ajunge la propriile concluzii despre selectarea unui ofițer, pentru care se are în vedere dosarul ofițerului în întregul său. Este necesară majoritatea voturilor membrilor consiliului pentru a selecta un ofițer ce va fi promovat.

Consiliile de promovare își bazează recomandările pe luarea imparțială în considerare a tuturor ofițerilor, după următorii factori: abilitate, eficiență, vechime, vârstă, precum şi anumiți factori conținuți în Memorandumul de instrucțiuni al consiliului.

După ce consiliile au hotărât asupra ofițerilor care pot fi promovați, în funcție de bugetul alocat şi necesitățile armatei, se va proceda la promovarea efectivă a unui număr de ofițeri.

Aprobarea promovărilor se face de secretatul de stat al apărării, de la gradul de căpitan până la gradul de colonel. Preşedintele țării şi senatul aprobă avansarea la gradele de general.

b) Selectarea pentru promovare

Selectarea se face la nivel de grupuri anuale. Toți ofițerii care ar urma să fie promovați datorită vechimii în grad sunt luați în considerare pentru promovare în anul respectiv.

Promovarea nu se face pentru toți cei selectați, întrucât odată cu avansarea în grad, numărul funcțiilor scade.

c) „Intru totul pregătiți pentru promovare"

Această titulatură se aplică ofițerilor cărora li se acordă creditul pentru îndeplinirea îndatoririlor şi responsabilităților unui grad superior. Această metodă se foloseşte când există mai multe funcții vacante decât numărul ofițerilor din zona de promovare.

d) „Cel mai bine pregătiți pentru promovare"

Sub această titulatură, consiliile de selecție îi recomandă pe ofițerii considerați cel mai bine pregătiți din cei „întru totul pregătiți pentru promovare"

e) Mărimea grupurilor de selectare

Grupurile din fiecare an au aceleaşi şanse de promovare, indiferent de mărimea acestora. Atâta timp cât numărul de ofițeri ce vor fi promovați depinde de funcțiile libere, lungimea listei ofițerilor selectați pentru promovare nu prezintă importanță.

Dacă 8 din 10 căpitani se pot gândi la promovarea în gradul de maior, doar 1 din 2 locotenenți colonei se poate aştepta la promovarea în gradul de colonel.

f) Efectul politicii de personal asupra ofițerilor activi

Departamentul de personal (DOPMA) autorizează mărimea numărului de ofițeri din Armata Regulată care poate ajunge până la 63.000. Ofițerii din cadrele de rezervă sunt impulsionați să intre în cadrele Armatei Regulate până să ajungă la gradul de maior sau să termine al 11-lea an de serviciu activ. Dacă nu fac acest lucru, nu se mai pot aştepta la promovare.

Cariera individuală a ofițerilor din Armata S.U.A.

În funcție de datele oferite de Departamentul de personal este posibilă planificarea carierei în funcție de aspirațiile fiecăruia.

a) Promovarea până la gradul de colonel

În sistemul de promovare, există stagii minime în grad pentru ofițerii care urmează cursul normal de promovare. Aceste stagii minime sunt:

-pentru locotenent – 18 luni
-pentru căpitan – 2 ani
-pentru maior, locotenent colonel şi colonel – 3 ani

Aşa cum s-a arătat anterior, promovările depind de locurile vacante. De acea stagiul într-un grad este de obicei mai mare decât cel minim. După ultimele date, perioada de stagnare până la înaintarea grad este:

-pentru locotenent – 2 ani
-pentru căpitan – 4 ani
-pentru maior – 11 ani
-pentru locotenent colonel – 18 ani
-pentru colonel – 22 ani.

b) Aspirațiile maxime ale carierei proprii

Un ofițer din Armata Regulată cât şi din Armata de Rezervă (care mai târziu se integrează în Armata Regulată) care are gradul de colonel se poate aştepta la o carieră de 30 de ani. Dacă gradul maxim atins este de locotenent colonel, cariera sa va fi de 28 de ani.

Un maior care nu a fost selectat de două ori pentru promovare, poate fi scos din lista de selectare. Reînscrierea pe listă se presupune că poate fi făcută după al 17-lea an de serviciu. Dacă nu este reînscris pe listele de selectare, acesta poate rămâne, totuşi, cadru activ până la împlinirea a 20 de ani de serviciu, iar apoi se poate pensiona.

În mod similar, un căpitan care nu reuşeşte de două ori să fie selecționat pentru promovare la gradul de maior, poate fi scos de pe listă. Reînscrierea pe listă se presupune că va fi făcută după 11 ani de serviciu. Dacă nu este reînscris pe listă, poate rămâne cadru activ până la împlinirea a 20 de ani de serviciu, iar apoi se poate pensiona.

c) Plata pentru scoaterea din activitate

Nu toți cei care au fost selecționați pentru grade superioare sunt păstrați în serviciu activ. Cei din această categorie primesc o primă pentru întreruperea activității. Această sumă poate reprezenta 10% din venitul obținut dar nu mai mult de 30.000 de dolari.

d) Promovarea la gradul de general

Promovarea la gradul de general de brigadă oferă posibilitatea de ocuparea unei funcții până la împlinirea a 30 de ani de serviciu sau a 5 ani în grad, funcție de posibilitățile ce apar.

Promovarea în gradul de general de maior şi general locotenent oferă posibilitatea de a ocupa funcția până la împlinirea a 35 de ani de activitate sau 5 ani în grad.

Promovarea la gradul de general se face cu aprobarea Senatului. Numirea în funcţii sau menţinerea în funcţii a acestora se face, de asemenea, cu aprobarea Senatului. Preşedintele poate anula înaintarea la gradul de general de brigadă în primele 18 luni după numire şi poate aproba prelungirea anilor de serviciu pentru generali.

Aşa cum era de aşteptat, o armată de o asemenea mărime presupune o anumită complexitate a procesului de selecţie şi promovare, o varietate de concepte şi de structuri cu care se operează şi un personal numeros şi foarte bine pregătit care activează în domeniul gestiunii resurselor umane.

Toată această infrastructură de personal respectă un principiu cauzal unilateral şi anume: resursele financiare şi interesele societăţii civile reflectate în misiunile armatei determină calitatea şi cantitatea resurselor umane. La aceasta se adaugă preocuparea continuă pentru flexibilizarea sistemului de personal în scopul adaptării la diferite situaţii care implică intervenţia armatei. [222]

În Armata Germană evoluţia în carieră a ofiţerilor respectă următoarele reguli :

- ofiţerii provin din rândul militarilor în termen, gradaţilor profesionişti, subofiţerilor cât şi din rândul tinerilor, selecţionaţi de către Centrul de Selecţie şi Orientare pentru Ofiţeri;
- gestiunea acestei categorii de personal se execută centralizat la Structura de Personal a Ofiţerilor;
- formarea lor durează 3 ani şi se compune din :
  - 8 luni stagiul militar obligatoriu, din care 3 luni pregătire militară generală şi 5 luni pregătire de specialitate în profilul specialităţii militare;
  - 4 luni curs comandant de grupă;
  - 3 luni stagiul la trupă, comandant de grupă recruţi în Centrele de Instrucţie;
  - 4 luni curs comandant pluton;
  - 8 luni practică la trupe pe funcţii de comandant pluton;
  - 6 luni cursul de ofiţer, la Şcoala de Ofiţer specifică armei;
- 1, 2 ani practică în străinătate pentru cei mai buni, alte cursuri în ţară pentru ceilalţi (de pregătire fizică, limbi străine, paraşutist, etc.)
- după 3 ani primesc gradul de locotenent şi sunt încadraţi pe funcţii de comandant de pluton. La începutul carierei toţi sunt în serviciu la trupă şi sunt militari cu contract.
- după 39 luni stagiu pe funcţia de comandant pluton pot urma studiile unei universităţi civile timp de 3-4 ani. Universitatea nu-i obligatorie pentru ofiţeri.
  - ofiţerii pot opta pentru schimbarea carierei:
    - trecerea în cariera militară de specialitate, a militarilor profesionişti, sau pot rămâne în serviciul la trupă, iar după expirarea contractului trec în rezervă;
    - la expirarea contractului ofiţerii care trec în rezervă beneficiază de reconversie profesională;

[222] Informaţiile sunt extrase din „Army officer‘s guide” – 45 th Ediţion 1990.

Managementul carierei individuale se execută astfel :

- la structura de personal responsabilă de ofiţeri, pentru toţi ofiţerii din Armata Federală, mai puţin cei încadraţi pe funcţii în Ministerul Federal al Apărării;
- la Structura Centrală de Personal pentru ofiţerii cu gradul de colonel, încadraţi pe funcţii în Ministerul Federal al Apărării, precum şi pentru generali/amirali[223].

In Armata Franţei, ofiţerul este un cadru de un înalt nivel educaţional, şef şi cu rol de concepţie. Trupele de Uscat, îşi recrutează ofiţerii din rândul inginerilor, administratorilor şi specialiştilor în ştiinţe umane, care au o pregătire de un înalt nivel profesional.

Există mai multe căi de accedere în rândul corpului ofiţerilor. In funcţie de nivelul de studiu (bacalaureat, sau alte studii superioare), în funcţie de pregătirea iniţială (ştiinţe umane, reale, tehnice) şi de aspiraţiile fiecăruia, eventualii doritori se pot înscrie într-una din şcolile de formare ale ofiţerilor, sau se pot încadra direct în corpurile ofiţereşti. Una din instituţiile recunoscute de pregătire a viitorilor ofiţeri este Şcoala Militară Specială (ESM) din St.-Cyr-Coetquidan, care are o durată de 3 ani. Aici candidaţii beneficiază de o pregătire vastă , într-o varietate de domenii.

Promovarea ofiţerilor are loc numai în gradul imediat superior. Alocarea funcţiilor pe grade se face potrivit unui model structural piramidal, precum şi corelaţiei directe grad-funcţie; astfel, orice funcţie poate fi ocupată numai de un militar ce deţine gradul corespunzător funcţiei respective.

Promovarea şi avansarea în grad se fac în raport de numărul de funcţii vacante la momentul respectiv în armată. În acest sens, structura centrală de gestiune a personalului stabileşte anual cote de avansare pe corpuri de cadre şi grade militare[224].

În Armata Belgiei se practică serviciul militar pe bază de voluntariat. Ofiţerii sunt cei ce gândesc şi conduc acţiunile militare. Formaţia lor morală şi intelectuală, instruirea şi pregătirea de specialitate, dublate de un antrenament psihic şi fizic adecvat, îi recomandă ca veritabili lideri, adevăraţi „modelatori” de oameni.

Principiul fundamental care ghidează sistemul de gestiune al personalului este: politicile şi strategiile de personal sunt formulate la nivel central, în cadrul unei singure structuri - Divizia Personal, categoriilor de forţe armate revenindu-le sarcina de la pune în practică.

Un alt principiu de gestiune a personalului îl constituie cel al corelaţiei directe între grad şi funcţie. Funcţiile sunt alocate după un model piramidal. Raportul funcţiilor de ofiţer/funcţii de subofiţer are valoarea de 1/3.

Sistemul de recrutare, selecţie şi formare a personalului urmăreşte să realizeze o corelaţie cât mai strânsă între cerinţele unui anumit tip de carieră militară şi caracteristicile persoanei care îşi exprimă opţiunea pentru aceasta.

Derularea carierei este riguros încadrată în timp: dacă la termenul maxim prevăzut pentru fiecare etapă a evoluţiei în carieră nu s-a obţinut avansarea, individul este nevoit să părăsească instituţia militară.

---

[223] Buletinul Direcţiei Management Resurse Umane, 1-14
[224] Buletinul Direcţiei Management Resurse Umane, 1-14

Principalele condiții de promovare sunt: funcția deținută anterior, absolvirea cursurilor care asigură cunoştințele necesare exercitării noii funcții, vârsta individului, dorința acestuia de a fi avansat, obținerea unei aprecieri de serviciu corespunzătoare, recomandarea din partea unui „comitet de avansare".

Sistemul de reconversie profesională şi ajutor/consiliere în plasarea pe piața civilă a forței de muncă funcționează pentru toți militarii, inclusiv pentru cei angajați pe termen scurt.

Datele de personal sunt procesate şi gestionate printr-un sistem informatizat, de tip rețea. Acesta asigură cunoaşterea stării personalului în orice moment (nevoia de personal, locurile vacante, nevoia de instruire, numiri, mutări, treceri în rezervă, pensionări, remunerări, arhive, etc.) şi aprecierea tendințelor de evoluție a acesteia[225].

Concluzionând, principiile fundamentale de evoluție în cariera militară în armatele statelor membre NATO se bazează pe transparență, şanse egale, principiul „omul potrivit la locul potrivit", performanțe obținute în funcțiile anterioare şi potențialul de dezvoltare în carieră.

Strategiile şi politicile în domeniul carierei organizaționale sunt gestionate la nivel central. Cariera individuală a cadrelor militare se gestionează descentralizat, în funcție de structurile în care acestea sunt încadrate.

În fiecare din armatele analizate există reglementări specifice pentru admiterea candidaților în sistemul militar, selecția şi promovarea cadrelor militare, dar aceste reglementări sunt aplicate având în vedere nevoile organizației militare şi restricțiile bugetare anuale.

Gestiunea carierelor cadrelor militare se bazează pe utilizarea unor baze de date informatice laborioase.

[225] Buletinul Direcției Management Resurse Umane, 1-14

LEGAL ISSUES OF THE OPLAN DRAFTING IN MULTINATIONAL OPERATIONS

Colonel Costel DEDIU

Abstract

Printre factorii cei mai semnificativi în conducerea unei operaţii multinaţionale se regăsesc consideraţiile juridice care guvernează desfăşurarea forţelor şi modul în care acestea sunt întrebuinţate. Consideraţiile de natură juridică îşi pun amprenta în orice aspect al unei operaţii multinaţionale, indiferent dacă aceasta este o operaţie a unei alianţe sau a unei coaliţii, începând cu consideraţiile de bază, respective autorizarea misiunii şi solicitarea de contribuţii cu trupe, până la decizia privind ţintele care vor fi angajate şi mijloacele ce urmează a fi întrebuinţate. Adesea se apreciază că în febra luptei consideraţiile de ordin juridic pot fi repede rezolvate. Experienţa arată că din contră aspectele juridice în planificarea militară într-un mediu multinaţional se dovedesc de cele mai multe ori ca fiind foarte dificil de rezolvat.

Multinational operations are conducted by forces of two or more nations, which may not be allies, acting together for the accomplishment of a single mission. Multinational operations cross the spectrum of conflict from major combat operations to peacetime military engagement. These operations can also include various nonmilitary organizations and other services. Conducting military operations with foreign military partners, like operations with civilian partners, is uncommon to many soldiers, so a clear understanding of this different environment is necessary.

Multinational operations may be driven by common agreement among the participating multinational force partners or through a mandate provided by the United Nations (UN). Either way, their multinational character merits particular attention because national interests and organizational influence may compete with doctrine and efficiency. Consensus is painstakingly difficult, and solutions are often national in character. Commanders can expect contributing nations to adhere

to national policies and priorities, which at times complicates the multinational force effort.

Command jurisdiction is the legal position of command by one national commander over the soldiers of another nation. Each nation participating in a multinational force has its own national authority for the conduct of operations. Each nation will view the conflict based on its own national interests. Where those interests coincide, coalition commanders will have their greatest latitude, and where those interests vary, they will have the least. They will be dealing not only with the national force commander, but also with the national authorities of that nation. Multinational force commanders always operate within constraints of one sort or another. Therefore, commanders must understand not only what has been agreed to, but also what national caveats have been made so they can account for them in plans. Commanders should be prepared to spend time working political and military issues and, as a consequences legal issues, rather than purely military matters [226].

1. OPLAN CONCEPT

An Operation Plan is a formal plan for military armed forces, their military organizations and units to conduct operations, as drawn up by commanders within the combat operations process in achieving objectives before or during a conflict. Military plans are generally produced in accordance with the military doctrine of the troops involved. Operation plans are prepared in either complete or concept format.

An Operation Plan in Complete Format (OPLAN) is a complete and detalied operation plan containing full description of the concept of operations and all required annexes with associeted appendixes. It identifies the specific forces and functional support for the conduct of joint operations that can be used as a basis for development sequence and resources to execute the plan. An OPLAN can be used as the basis of a campaign plan (if required) and then developed into an OPORD. An Operation Plan in Concept Format (CONPLAN) is an operation plan in an abbreviated format that would require considerable expansion or alteration to convert it into an OPLAN or OPORD.

The general criteria for approval of an operation plan are adequacy, feasibility, acceptability, and consistency with joint doctrine. Combining the criteria of feasibility and acceptability, the review ensures the mission can be accomplished with available resources and without incurring excessive losses in personnel, equipment, material, time or position.

The review for adequacy determines whether the scope and concept of planned operations satisfy the tasking and will accomplish the mission. The review assesses the validity of assumptions and compliance with the doctrine.

The review for feasibility determines whether the assigned tasks can be accomplished using available resources within the time frames contemplated by

[226] COALITION OPERATIONS HANDBOOK, http://www.abca-armies.org/Planning.aspx

the plan. The primary considerations are whether the resources made available for planning by the planning documents are used effectively or are insufficient to satisfy plan requirements.

The review for acceptability ensures the plans are proportional and worth the expected costs. Additionally, this criteria ensures plans are consistent with domestic and international law, including the law of war, and are militarily and politically supportable.

An OPLAN represents the full development of the concept of operations of the commander. It specifies the forces and support needed to execute the plan and the transportation schedule required to move those resources. In developing a plan, the commander and staffs develop a detailed flow of resources into the theater to support the approved OPLAN concept. After forces are selected, time-phased support requirements are determined, and transportation feasibility is established, the detailed planning information is generated and stored as a "time-phased force and deployment data" (TPFDD) file. The TPFDDs only establish the initial movement requirements in the theater, e.g., PODs to initial staging areas. Consequently, not all-subsequent phases of theater campaign plans that require additional movement of equipment, supplies and personnel can be calculated from the TPFDD database.[227]

2. THE RESPONSIBILITIES OF THE LEGAL ADVISORS IN OPERATIONS PLANNING

The legal advisors participate in deliberate, crisis action and joint operations planning to identify legal considerations and to recommend legally acceptable courses of action to the commander. They are responsible for providing legal advice to decision makers on the myriad of laws, policies, treaties, and agreements that influence or impact operations. They translate national policy decisions into legally acceptable plans and orders that support national security objectives.

a) Deliberate Planning

Commanders should seek legal advice during each phase of the deliberate planning process to ensure legal considerations are addressed. The legal advisors have the following responsibilities during the deliberate planning process:

- Prepare appropriate appendices and legal annexes and ensure plans comply with relevant multilateral and bilateral international agreements, governmental directives and policy, the law pertaining to the use of force, and domestic and international law.
- Review the entire plan with a particular focus on areas with legal significance (e.g., legal authorities, targeting, fiscal considerations, host-nation support agreements, air navigation, use of force, and status of forces).

227 Operation Plans [OPLAN],http://www.globalsecurity.org/military/ops/oplan.htm

- Review relevant supporting plans to ensure appropriate appendices and legal annexes are complete and provide the necessary guidance to perform their various functions.
- Ensure the amount and type of legal support staff have been identified to deploy in support of combat or contingency operations, or to support operations in-place.

The legal advisors should be familiar with the deliberate planning phases and be able to address the appropriate issues that may arise during each phase. The role of legal support during the deliberate planning process could be outline as fallows:

Phase I - Initiation

- Contact counterparts and establish the basis for concurrent planning.
- Review previous plans.
- Research applicable laws, policies, treaties, and international agreements.
- Summarize relevant legal considerations (authorities, restraints, and constraints) and
- provide them to the planning team.

Phase II – Concept Development

- Refine legal analyses.
- Review applicable laws, policies, treaties, and international agreements

The product: A concept of operations.

Phase III – Plan Development

- Incorporate legal considerations and instructions for developing rules of engagement in the combatant commander's planning guidance.
- Review the combatant commander's estimate for compliance with law and policy and make appropriate recommendations.
- Coordinate legal issues and support requirements with counterparts.

The product: A complete OPLAN.

Phase IV – Plan Review

- Review plan for compliance with law and policy.
- Ensure plan complies with ministerial directives, law, and policy.

The product: An approved OPLAN.

Phase V – Supporting Plans

- Review and advise on compliance with higher headquarters and ministerial guidance.

b) Crisis Action Planning (CAP)

The responsibilities of the legal advisors during crisis action planning are similar to those during deliberate planning, however, the time available for legal advisors is compressed. The legal advisors should be familiar with the CAP process and be able to address legal considerations in each phase of the process as outlined below:

Phase I – Situation Development

- Contact counterparts and establish the basis for concurrent planning.
- Review planning documents.
- Research applicable laws, policies, treaties, and agreements.

- Summarize relevant legal considerations (authorities, restraints, and constraints) and provide them to the crisis action team, combatant commander, and counterparts.

Phase II – Crisis Assessment

- Refine legal analyses
- Assess legal implications of developments.

Phase III – Course of Action Development

- Incorporate legal considerations and instructions for developing rules of engagement in the combatant commander's planning guidance.
- Review the combatant commander's estimate for compliance with law and policy and make appropriate recommendations.
- Discuss rules of engagement needs with commander and counterparts.
- Coordinate legal issues and support requirements with counterparts.
- Brief commanders and forces on legal environment.

Phase IV – Course of Action Selection

- Advise decision maker on lawful options; participate in execution planning.
- Advise decision maker on lawful options; participate in execution planning.

Phase V – Execution Planning

- Advise on legal issues arising during execution planning.
- Ensure compliance with law.

Phase VI – Execution

- Advise on legal issues during execution phase[228].

3. LEGAL ISSUES TO BE ADDRESSED DURING OPLAN DRAFTING

Legal issues to be addressed during OPLAN drafting tend to be infinite in accordance with the multitude of specifics for each operations. Bellow is an attempt to identify, as examples, the main areas toghether with possible questions where legal advisers are called to clarify and to provide that the answers like those to the following questions are continuously observed in OPLAN drafting process.

a) Generic Questions

Strategic planning begins with the mandate of a legitimizing authority, such as the UN or other multinational political organizations. The mandate is usually expanded by terms of reference (TORs) that establish for the military the limits of the mission, operational parameters, and specified authorities to conduct operations—for example, the right to search civilians and seize property. Nations often supplement the TORs with national guidance for their own military forces. Whether in TORs or another form, the guidance must be secured since it is the starting point for the military appreciation, analysis, and estimate process. This process—which precedes or is the first step in campaign planning—establishes a

[228] http://www.dtic.mil/doctrine/jel/service_pubs/afd2_4_5.pdf

common understanding of the mandate among multinational force partners. Without a common understanding, agreement on such factors as the role of the military, required forces, acceptable risk, and rules of engagement cannot be formed. As a consequence questions like the following have to be clarified:

1. What is the source (United Nations or others international organiszations like North Atlantic Treaty Organization) of the mission tasking?
2. What relationship exists between the military force and the source of the mission tasking? If the source is not the political authority sponsoring the multinational force operation, has clarification and support from national military chains of command been requested?
3. Does a government agency have the lead?
4. What does the mandate specify as the role of multinational forces in:
    - General war?
    - Peace enforcement and peacekeeping?
    - Security and civil law and order?
    - Civil administration?
    - Economic and infrastructure?
    - Humanitarian responsibilities?
5. What constraints are imposed on multinational forces by their national authorities? Do political leaders fully understand the capabilities and limitations of multinational forces and the time required to successfully plan and prepare for an operation?
6. Is there a clear means to resolve disputes over use of forces?
7. Do commanders clearly understand the latitude given the commanders by their respective nations?
8. To facilitate known force employment options of troop contributing nation's units, is there a mapping of common multinational force constraints and a limitation?
9. What political motivations are responsible for each nation's participation in the operation? What potential conflicts may arise?
10. Have the national sensitivities as well as differing norms of behavior among national militaries and civilian agencies been considered?
11. Do multinational force members understand their partners' national views and work to minimize friction within the multinational force?
12. Do commanders clearly understand the political objectives of all parties, to include third parties and neighboring states?
13. Are military planners receiving advice from their command authorities at the early stages of multinational force planning when the political leadership is determining the strategic end state, objectives, and composition of the multinational force?
14. Have status-of-forces agreements been agreed to? If not, who should conduct negotiations?
15. Do multinational force members fully know what treaty and international agreements have been signed by which country?

16. Which civilian chief do the commanders report to and which civilian agencies provide resources?
17. What is the operational environment, to include the threat, consent of disputants, and disputants' view of multinational forces, and national and regional culture? What are their implications? Have the effects of these on contemplated multinational force operations been assessed?
18. Do all levels of the chain of command understand the military-civilian relationship? This understanding prevents unnecessary and counterproductive friction during peace operations where activities are often conducted at the small-unit level?
19. Do any multinational forces require direct communication to their national leadership?
20. How is the military role coordinated with the roles of other government agencies, nongovernmental organizations, and international and regional organizations?

b) Command relationships

Normally the troop contibuting nation (TCN) national commands providing forces to the multinational force assign national forces under operational control (OPCON) of the multinational force commander. Smaller nations may place their forces' OPCON to a larger force, and the larger force is placed under OPCON to the multinational force commander. The respective nations—in accordance with their national policies—may limit the assignment of these national forces under OPCON. Further assignment to Service component commanders in an OPCON status by the multinational force commander is approved by the respective national commands. Command less OPCON of the national forces is retained by the parent national commander and is exercised through the designated national commander of the respective nations within the multinational force. The multinational force commander and national commanders discuss and clarify their mutual understandings of the command authorities that have been transferred to the multinational force commander. This clarification ensures a common understanding of those authorities and precludes potential misunderstandings. As a consequence questions like the following have to be clarified:

Does the multinational force commander have the following:

- Authority to relieve troop contributing nation commanders?
- Ability to task-organize or cross-attach within national or transnational contingents?
- Ability to employ assets outside agreed sector?
- Restrictions on assigning missions?
- To modify the rules of engagement for TCN?
- Authority to impose more restrictive rules of engagement?
- To modify force protection, to include dress in the area of operation ?
- To impose movement restrictions?
- To limit TCN use of host-nation facilities and resources?

- Ability to conduct training with TCN?
- To influence or direct predeployment activities?
- Authority over civilian support for TCN, such as TCN government employees or civilian contractors?

Do TCNs have:

- Restrictions to command authority that are cultural or religious based for employment of forces?
- Time and date related restrictions such as religious and national holidays or practices?
- Restrictions on participation in certain types of operations, to include:
  - War crimes criminal's apprehension?
  - Mass graves investigation or control?
  - Cross boundary or forward line of own troops operations?
  - Crowd control?
  - Psychological operations?
  - Disinformation and propaganda?
  - Movement of displaced persons?
- Restrictions on use of TCN military assets for support to:
  - Humanitarian assistance and civil-military operations?
  - Nongovernmental organizations or international and regional organizations?
- Restrictions on use of military for civil law enforcement or civil administration?
- Restrictions on working with other nations in the multinational force ?

c) Logistics

Unity of effort is essential to multinational force logistic operations. All nations must work together to identify requirements, prioritize them, and share capacity to provide the most effective and efficient support possible. This requires coordination not only between contributing nations, but also with civilian agencies in the area of operations.

When possible, mutual logistic support should be developed for economy of effort. Multinational force logistics should be flexible, responsive, predictive, and provide timely sustainment throughout the entire multinational force. Multinational force planning must recognize varying logistic requirement by specific phase at the predeployment planning phase. Planning continues through reception, staging, onward movement, and integration; steady state; and redeployment operations.

Multinational operations can complicate logistic support and reduce the degree of flexibility inherent in a national logistic system. Although responsible for logistic support of its national forces, not all nations have deployable logistic capabilities. Such nations then depend on other nations for all or part of their support.

The responsibility for providing logistic support to national forces ultimately resides with their nations; some nations may not relinquish authority over their

logistic assets. However, requiring each nation to perform all logistic functions separately is inefficient and would hinder the multinational force's ability to influence operations logistically. Varying degrees of mutual logistic support among multinational force partners should be planned to complement partners' capabilities and minimize weaknesses.

The multinational force commander should be given the responsibility to coordinate the overall logistic effort in all phases. In some cases, the multinational force may exercise control over the national logistic units, in other cases it will act only as the coordinating authority. The degree of authority will depend on existing agreements and arrangements negotiated with contributing nations.

Support from the host nation will be extremely valuable to the multinational force. Therefore, the multinational force command must analyze the physical infrastructure in the host nation. This analysis reveals what facilities and services are available to support the command and how they can reduce the logistic footprint. The multinational force may establish a multinational force contracting center to facilitate multinational force procurement of scarce resources.

Participating nations have the option of developing support agreements, bilaterally and multilaterally, with other nations for providing logistic support to their forces. The multinational force headquarters must be given an overview of these arrangements to understand their implications on the coordination of the overall support plan. These agreements are done at national government level.

As a consequence questions like the following have to be clarified:

1. Have lead nations been designated where appropriate?

2.Which nations are responsible for what support to other nations?

3. What assistance is required for multinational forces to deploy and operate?

4. What is the division of responsibilities among multinational force, national, and host nation logistic support?

5. What is the logistic support structure? How will it identify capabilities and responsibilities of troop contributing nations?

6. Has the command coordinated diplomatic efforts to arrange for country and diplomatic clearances, overflight rights, and basing for forces transiting from one locality to another in the area of operations?

7. How will the multinational force prioritize, allocate, and use common infrastructure capabilities (ports, airfields, roads) to support military and civil operations?

8. What legal restrictions do national laws impose on logistic support?

9. Do national legal authorities permit the provision of logistic support among multinational force nations?

10. Are multinational force legal representatives available to provide counsel on international law and legal agreements?

11. Are mutual logistic support agreements in place and in accordance with existing legal authorities?

12. What are the mutual logistic support agreement procedures to account for and reimburse nations for services and supplies exchanged between nations?

13. Does the multinational force have acquisition and cross-serving agreements among multinational force partners?

14. What current agreements exist with other participating nations that provide logistic support? Does this include agreements governing logistic support with representatives of other nations?

15. What specific technical agreements—such as environmental clean up; customs duties and taxes; and hazardous material and waste storage, transit, and disposal—must be developed to augment agreements that may have been concluded with host-nation support?

16. Has an assessment of current environmental conditions—such as water and soil contamination—epidemiological surveys, and disease risk been completed? Has that data been recorded for future remediation?

17. Does the multinational force have the authority to conclude host-nation support arrangements on behalf of participating nations, or is prior national approval required?**)**

d) Prisoners of War, Internees, and Detainees

The capture, internment, or detention of persons can be a key part of many types of operations. In time of conflict, it may include the capture of prisoners of war (POWs) or the internment of civilians. During armed conflict, the taking of POWs brings many practical advantages: it reduces the enemy's numerical strength and fighting capacity, lowers the enemy's morale, and may constrain the tactics of enemy commanders. POWs also are an important potential source of intelligence. Peace support or counterinsurgency operations may include the arrest and detention of criminal suspects or internment of those who pose an imperative threat to security. The internment or arrest of criminal suspects contributes to stabilizing the situation on the ground and enhancing force protection.

Conversely, the abuse or ill-treatment of captured individuals can benefit an enemy or adversary in many ways. Even allegations of abuse may form the basis of powerful propaganda and undermine the credibility of multinational forces. Actual abuse, when made known publicly, leads to deterioration of domestic support and invites international condemnation. Deterioration in domestic support is equally likely. The abuse of POWs, internees, and detainees is unlawful. It is a misdirection of military effort that may indicate a breakdown in the internal discipline of a unit or formation.

Multinational forces are responsible for the safety and protection of all persons captured or detained by them until their release.This is the fundamental principle of the Geneva Conventions.

The management of captured persons, being of international concern, is monitored not only by multinational forces but also by the International Committee of the Red Cross (ICRC) as custodian of the Geneva Conventions. The multinational force headquarters should identify differences in the adoption, application, or adherence to all aspects of the Geneva Conventions and their additional protocols by troop contributing nations and take measures to ensure consistency within the multinational force.

Coalition members must promptly report all alleged violations of the law committed by multinational force personnel through the multinational force chain of command. All alleged violations must be thoroughly investigated. Where appropriate, disciplinary action should be taken and corrective action should follow in order to prevent future occurrences.

As a consequence questions like the following have to be clarified:

1. Is there a lead nation for the provision of POW and civilian detainee facilities?

2. Are contributing nations managing their own captured personnel?

3. What legal provisions does the mandate provide for the capture, internment, or detention of persons by the multinational force?

4. Does the legal staff understand the range of circumstances in which persons are likely to be captured?

5. Are there enough custodial specialists available to offer advice to commanders and planning staffs?

6. Have status-of-forces agreements (SOFAs) been negotiated with the host nation regarding the capture, internment, or detention of persons by the multinational force, and are there any significant differences between SOFAs across the multinational force?

7. Are host nation criminal justice systems operating effectively, and could detainees be transferred to that system following capture?

8. What is the legal position of each nation regarding whether the conflict has crossed the threshold into international armed conflict?

9. What is the status of the nations forming multinational force in relation to adoption of the Geneva Conventions and their additional protocols?

10. What are the multinational force's mechanisms for inspecting multinational force POW and internee or detainee facilities?

11. When are the multinational force expected to report detainees to the United Nations?

12. Is there a multinational force policy on mandatory qualifications for interrogation of personnel?

13. Will the troop contributing nations allow questioning of their captured personnel by other nations?

14. What are the multinational force system arrangements for moving captured persons to POW, internee, or detainee facilities?

15. What are the liaison arrangements between those force elements responsible for interrogation and those responsible for internment and detention?

16. If an international police force has been deployed, can captured persons be transferred into the custody of that force?

17. What procedures are in place to protect the rights of captured persons, including inspections of internment and detention facilities by the multinational force commander, the ICRC, or other humanitarian organizations?

18. How does the multinational force intend to handle the transfer of captured personnel to the host nation if host-nation laws are in some cases contrary

to fundamental human rights principles (such as the application of certain punishments)?

19. What will be the policy for the capture, detention and transfer of captured personnel within the multinational force, to the host nation or to other nations?

20. Who will have the authority to approve transfer of captured personnel?

21. What arrangements have been made to determine the status of captured persons whose status is not clear?

22. What arrangements have been made to ensure common treatment standards across the multinational force if possible?

23. Have orders been produced and promulgated concerning procedures to be followed regarding captured persons, and do all multinational force troops understand them?

24. What procedures are in place for the repatriation or release of internees and detainees?

25. What procedures are in place for the transfer of internees or detainees from one multinational force nation to another or to the host nation, and have written agreements been concluded between the relevant parties?

26. What procedures are in place to handle suspected war criminals?

e) Rules of Engagement

Rules of engagement (ROE) are directives to military forces and individuals that define the circumstances and limitations under which forces will initiate and/or continue combat with other forces. Often participants have similar political mandates. However, each nation likely comes to the multinational force with different national ROE reflecting that nation's reason for entering the multinational force. Some national ROE will be relatively free of constraint while others may be severely constrained. In many cases, commanders of deployed forces may lack the authority to speak for their nation in the process to develop rules of engagement. Commanders seek complete consensus or standardization of ROE but may not achieve it. Commanders need to reconcile differences as much as possible to develop and implement simple ROE. Member forces can tailor these rules to their national policies. For the individual soldier to understand and implement ROE, they must be clear and simple. Trying to obtain concurrence for ROE from national authorities is a time-consuming process that commanders should address early in the planning process.

All nations in the multinational force will receive ROE from their respective chains of command. The force headquarters develops multinational force ROE during the planning process. Subsequently, subordinate formations, from nations other than that of the force headquarters, develop supporting ROE. Often, some subordinate ROE will vary from the lead nation's ROE. They will differ in compliance with national legal requirements and the parameters of national ROE provided by national chains of command. Subordinate ROE for any given national contingent also clarify national guidance on other multinational force nations' weapons usage that would be prohibited by law or restricted for that contingent.

Commanders recognize potential risks. Using another nation's capability prohibited by the command's national ROE may place the command at risk of national prosecution.

As a consequence questions like the following have to be clarified:

GENERAL

1. Does the multinational force have a common definition for self-defense?
2. Are levels of self-defense defined such as necessary, proportional, or imminent?
3. Have rules been established concerning permission to attack based on hostile intent and hostile act?
4. Have rules of engagement been established for air operations?
5. Have rules of engagement been established for air defense operations?
6. Have rules of engagement been established for maritime operations?
7. Does the multinational force have a common amplifying guidance and definitions relative to the rules of engagement?
8. What is the effect of national rules of engagement and objectives on force composition and mission assignment?

SPECIFIC

1. Have rules of engagement been agreed upon by national authorities or by national military commanders?
2. How will national rules of engagement affect other multinational force organizations and operations?
3. What are the procedures for commanders to request a change to the rules of engagement?
4. Are there generic rules of engagement that all nations have agreed to?
5. What is the impact on each participating nation of the rules of engagement?
6. How does each nation disseminate rules of engagement to its soldiers?
7. Have the rules of engagement been distributed to the soldiers and training conducted before deployment?
8. What are the key differences in rules of engagement across the multinational force?
9. Are there national "red cards" or points of contention concerning rules of engagement that the commander must know?
10. Are there rules of engagement on the use of indirect fire? What are the rules and do they impact on the engagement of targets?
11. Is there a dichotomy between force rules of engagement on the use of indirect fire and national force protection?
12. Does each nation have a common or clear understanding of the terms used in the rules of engagement?
13. Has the use of certain systems or equipment—such as defoliants, riot control agents—been evaluated for its impact regarding the rules of engagement?
14. What will be the multinational force rules of engagement before hostilities and after committing the first hostile act?

15. Will the policy on pre-emptive air strikes be contained within the multinational force rules of engagement?

16. Who will define weapon control statuses such as weapons free, weapons tight, and weapons hold?

17. What mechanism will exist to update rules of engagement during the operation?

18. Does the nation's rules of engagement include electronic attack, jamming, electronic, and deception?

19. Are forces authorized to use electronic countermeasures? What levels of electronic countermeasures can be applied and to what systems?

20. What are the guidelines on using indirect fire to demonstrate intent?

21. Do these guidelines vary among the nations?

22. What are the troop contributing nation's understandings of use of lethal force in self-defense, to protect property, and for mission accomplishment? Do any of the troop contributing nations assert a right of pre-emptive self-defense or do they assert a right of anticipatory self-defense?

23. What are the requirements for rules of engagement governing intelligence aspects of the operation like wiretaps, human intelligence activities, or reporting?

24. What are the requirements and limitations for implementing tactical questioning and higher order human exploitation?

25. What are the rules of engagement for different multinational force countries?

DEVELOPING RULES OF ENGAGEMENT

1. What actions are authorized to prevent the boarding, detention, or seizure of designated aircraft, vessels, vehicles, personnel, or property? What levels and types of force can be applied?

2. Are forces authorized to intervene in nonmilitary activities? What nonmilitary activities are authorized for intervention? What level and types of force can be applied?

3. Will boarding operations be authorized? What levels and types of force can be applied?

4. Will detention or seizure operations be authorized? What is the defined scope of those operations? What levels and types of force can be applied?

5. Will infrared or visual illuminants be authorized? How will they be controlled?

6. Has the criteria to identify potential targets been defined? What specific requirements must be met before engaging a potential target?

7. Are forces authorized to exercise in the presence of a potential enemy?

8. Are forces authorized to conduct overt simulated attacks? What are the restrictions related to those actions?

9. Are forces authorized to designate targets?

10. Are forces authorized to respond to harassment operations? What levels and types of force can forces use in conducting counterharassment and harassment operations?

11. Are riot control agents authorized? What are the restrictions on using riot control agents and under what circumstances?

12. Is the use of force authorized? Under what circumstances and in what types of designated operations is it authorized? (This is related primarily to peace support, evacuation, humanitarian aid and other similar operations.) What levels and types of force can be applied?

13. Is the use of specific weapons prohibited or restricted in designated circumstances?

14. Are forces authorized to conduct information operations? What types of information operations can be applied? What levels of response can be applied? What nonlethal technology is available, how is the force trained to use it, and do the rules of engagement authorize its employment?

15. Are forces authorized to use land or maritime mines? What are the restrictions on the use of land or maritime mines?

16. Are forces authorized to conduct attacks (not related to self-defense)? What types of attacks are authorized and under what circumstances? What levels and types of force can be applied?

17. Are there any designated or specially protected persons, sites, or materials that need to be considered?[229]

f) International Law Considerations

The legal advisor is also responsible for supporting the commander in helping ensure that law of armed conflict (LOAC) and other international law affecting potential operations are appropriate observed and considered in OPLAN drafting process. It should be kept in mind that LOAC was developed and continues to bear legitimacy because it serves higher purposes. Those purposes have traditionally included the goal of reducing unnecessary suffering, protection of the victims of armed conflict - both combatants & non-combatants and, through these two purposes, the higher purpose of facilitating an earlier restoration of peace than might otherwise be the case.

Militaries have, over the years, found a number of reasons to obey LOAC. These include the principled reasons of Professionalism, Chivalry, and Conscience. Aside from these principled reasons, though, there are very pragmatic ones as well. Criminal Liability, both individual and command, is one reason but, quite honestly, not considered the predominate reason. Reciprocity is often cited as a pragmatic reason and, though not without some criticism, is believed to still be significant. From a strict military perspective, there is the goal of Operational Effectiveness. Any use of force which does not translate into clear military advantage is a potential waste of ammunition and other resources. Finally, and especially in the current climate of global information, is the reason of maintaining public support – Foreign as well as Domestic. Alleged violations of LOAC severely threaten the

[229] https://www.jagcnet.army.mil/85256DB7005CECA3/(JAGCNetDocID)/D00006E8A?Open

perceived legitimacy of a nation's or coalition's efforts and with the erosion of public support comes a reduction of political and economic support as well.

As a consequence questions like the following have to be clarified:

1. Have the various elements of plan been reviewed for LOAC and Human Rights considerations by the appropriate staff sections and members of the executive and special staffs?

2. Does the concept of operations contain any limitations on the operational freedom of action of the force which are erroneously attributed to LOAC and Human Rights requirements? If so, they should be promptly identified to the issuing authority.

3. Do any of the ROE restrict the operational freedom of action of the force because of an erroneous interpretation of the requirements of the LOAC and Human Rights? If so, they should be promptly identified to the issuing authority.

4. Do any of the ROE erroneously make avoidance of collateral civilian casualties and/or damage to civilian objects a primary concern? Only intentional attacks of civilians and employment of weapons and tactics that cause excessive collateral civilian casualties are prohibited by LOAC, although more restrictive rules may be imposed as a matter of policy. Any actions taken to avoid collateral civilian casualties and damage must be consistent with mission accomplishment and force security.

5. Do ROE recognize the inherent right of self-defense of all persons?

6. Have the requirements for any special LOAC and/or Human Rights law training, planning and equipment been met?

7. Are civilians or other nonmilitary personnel accompanying the force equipped with the proper identification provided for such individuals (see, e.g., art. 40 of CG I [230], art. 4(A) (4) and Annex IV(A) of CG III[231]), and have they been instructed in their Law of war (LOW) rights, duties and obligations?

8. Does the force include personnel of any voluntary aid societies assigned exclusively to medical and medical support duties (arts. 24 and 26 of CG I)? If so:

- Are they subject to national military laws and regulations?
- Has their intended assistance been notified to the enemy?
- Have they been instructed in their LOW rights/duties/obligations?
- Have they been furnished the ID cards required by art. 40 of CG I?
- Does the force include personnel of a recognized national Red Cross society or other voluntary aid societies of a neutral country (art. 27 of CG I)? If so:
- Are they present with NATO authorization and the previous consent of their own government?

---

230 Convenția de la Geneva pentru îmbunătățirea sorții răniților şi bolnavilor din forțele armate în campanie, încheiată la Geneva la 12 august 1949
http://www.icrc.org/ihl.nsf/7c4d08d9b287a42141256739003e636b/fe20c3d903ce27e3c125641e004a92f3

231 Convenția (III) cu privire la tratamentul prizonierilor de război, încheiată la Geneva la 12 august 1949
http://www.icrc.org/ihl.nsf/7c4d08d9b287a42141256739003e636b/6fef854a3517b75ac125641e004a9e68

- Are they under official NATO control?
- Has their intended assistance been notified to the enemy?
- Have they been instructed in their LOW rights/duties/obligations?
- Have they been furnished the ID cards required by art. 40 of CG I?

9. Does the force include personnel of the American Red Cross Society whose duties are not exclusively medical? If so, are they aware of the restrictions on their use of the Red Cross emblem contained in art. 44 of CG I?

10. Are the medical and religious personnel of the force equipped with the protective identification provided for such individuals (art. 40 and Annex II of CG I and art. 42 and the Annex to CG I(Sea)), and have they been trained in their special rights, duties and obligations under the LOW?

11. Has a model of the protective ID card for such personnel been communicated to the enemy as required by art. 40 of CG I?

12. Are there any theater-specific LOW training requirements or ROE for the area into which the force is to be deployed?

13. Should the plan call for:

- the collection of information about the enemy's policies, attitudes and practices concerning compliance with the LOW?
- the collection of information about allied policies, attitudes and practices concerning compliance with the LOW?
- the collection of information about enemy and allied protective emblems and insignia?

14. Does plan include procedures for ascertaining whether various persons who fall into the hands of NATO forces are entitled to treatment as PWs or retained personnel, or to be released IAW arts. 4 and 5 of CG III, arts. 24-32 of CG I, and arts. 36- 37 of CG I (Sea))?

15. Is plan consistent with the requirement that where there is any doubt as to the status of a person who has committed a belligerent act and is in the hands of NATO forces such person shall be treated as a PW until such time as his status is determined by a competent tribunal (art. 5 of CG III)?

16. Does the plan provide procedures for setting up and operating an art. 5 (CG III) tribunal?

17. Does plan include appropriate procedures for reporting alleged war crimes and related misconduct committed by the enemy, and alleged misconduct by NATO and allied PWs, and assign responsibility for the collection and preservation of evidence of all such matters (see, e.g., common art. 49/50/129/146 of the GCs)?

18. Is plan consistent with the serious incident reporting requirements of higher headquarters as they pertain to alleged war crimes and related misconduct?

19. If plan contemplates an occupation, is it consistent with the obligation of an occupier to restore and preserve public order and safety while respecting, in accordance with art. 43 of Hague IV, the laws in force in that country?

20. If plan includes draft proclamations, laws, or ordinances for use in an occupied territory, do those documents conform to the requirements of IL as set forth in arts. 42-56 of Hague IV and arts. 64-78 of the GC?

CONCLUSION

Legal advisors provide professional legal support at all echelons of command throughout the range of military operations. This includes support in the disciplines of operational law, international law, contract and fiscal law, civilian and limited military personnel law, and environmental law. Legal advisors must provide their clients sound legal advice based upon a thorough understanding of the situation, an analysis of lawful alternatives, and their individual professional judgment. In order to accomplish this, legal advisors should participate in key decision-making processes, becoming involved early to identify and resolve legal issues, and in some cases non-legal issues, early before these issues become command problems. Finally, legal advisors must help their commanders to conduct operations in ways that will respect international law and preserve international public support, integrating the international community's values into the command or headquarters programs, operations, and decision-making processes.

Legal advisors tend to fulfill several functional roles, which can be expressed as Subject Matter Expert, as Advocate, as Ethical Advisor, and as Counselor. These roles are just as important in the operational context as in any other. Commanders and staffs should use the legal advisor in each of these roles to take best advantage of the legal advisor's skills and training. Similarly, legal advisors must cultivate their capabilities in all areas. When a legal advisor acts in any of these roles, they identify issues, formulate courses of action, and evaluate the relative strengths, weaknesses, and legal consequences. Legal advisors must acquire an intuitive and reasoned grasp of the command's interests and objectives.

In assisting the Commander and Command Group during the operational planning process, the legal advisor must ensure he/she thoroughly understands the contingency, any existing contingency plans or concepts of operation and the applicable international law, international body's policy, and national laws that may affect the situation. The legal advisor must be a part of any Operational Planning Group or other planning and coordination cells. Effectiveness includes informing the commander and staff of the legal obligations on the force, minimizing legal obligations or the effects on the force, ensuring that plans comply with law of armed conflict (LOAC), protecting the legal status of the force, and contributing to the provision of responsive and economical host nation support.[232]

[232] *Draft NATO LEGAL DESKBOOK, September 2008*

Bibliography

1. *COALITION OPERATIONS HANDBOOK*, http://www.abca-armies.org/Planning.aspx
2. Operation Plans [OPLAN],http://www.globalsecurity.org/military/ops/oplan.htm
3. http://www.dtic.mil/doctrine/jel/service_pubs/afd2_4_5.pdf
4. https://www.jagcnet.army.mil/85256DB7005CECA3/(JAGCNetDocID)/D00006E8A?Open
5. *Convenția de la Geneva pentru îmbunătățirea sorții răniților şi bolnavilor din forțele armate în campanie*, încheiată la Geneva la 12 august 1949
6. http://www.icrc.org/ihl.nsf/7c4d08d9b287a42141256739003e636b/fe20c3d903ce27e3c125641e004a92f3
7. *Convenția (III) cu privire la tratamentul prizonierilor de război*, încheiată la Geneva la 12 august 1949
8. http://www.icrc.org/ihl.nsf/7c4d08d9b287a42141256739003e636b/6fef854a3517b75ac125641e004a9e68
9. *Draft NATO LEGAL DESKBOOK, September 2008*

TRANSFORMAREA INSTITUȚIEI MILITARE ÎN PERIOADA „POST RĂZBOI RECE“

Colonel prof.univ.dr.ing Vasile N. POPA

Şef Catedră Managementul Resurselor de Apărare
Departamentul Regional de Studii pentru
Managementul Resurselor de Apărare Braşov

Abstract

The process of transforming the military establishment during the "post Cold War" is one of the most spectacular and profound. Developments in this field has required an intense effort, not just financial-economic, but also the theoretical analysis, making correct decisions in alternation with controversial decisions, a robust dynamic change, but also countered hard inertial attitude.

Therefore, when we speak about the reform of military institutions references are made in very concrete terms: budgets, structures, operations, interoperability, modernization.

Transformation is a reality that raises many issues not only in Romania but also in other modern armed forced. Political and military leaders who had learned the lessons of history, had understood that many armed forced have managed to adapt properly to changes in social environment in peacetime and in war times.

1. Transformarea instituției militare în perioada „post Război Rece“

Procesul de transformare a instituției militare în perioada „post Război Rece“ este unul din cele mai spectaculoase şi profunde.

Evoluțiile în acest domeniu au necesitat un efort intens, nu numai financiar-economic, ci şi de analiză teoretică, luarea unor decizii corecte în alternanță cu hotărâri controversate, o dinamică robustă a schimbărilor, dar şi atitudini inerțiale greu de contracarat. De aceea, atunci când vorbim de reforma instituției militare referirile sunt făcute în termeni foarte concreți: **bugete, structuri, operaționalizare, interoperabilitate, modernizare etc.**

Transformarea este o realitate care ridică multiple probleme nu numai în România, ci şi în alte armate moderne. Liderii politici şi militari care au parcurs cu înțelepciune lecțiile istoriei au învățat că multe armate nu au ştiut să se adapteze în mod corespunzător la schimbările din mediul social în timp de pace, iar în război au suferit eşecuri usturătoare. Trebuie înțeles că şi în cazul celor care sunt capabile să inoveze şi să se adapteze pentru a rămâne eficiente din punct de vedere militar şi, implicit, relevante pentru societățile pe care le apără, procesul este lung şi dificil. El necesită lungi perioade de timp, iar problemele aflate în centrul atenției sunt adesea nerezolvate în momentul în care începe un nou conflict militar. Astfel, inovațiile şi adaptările în timp de război, sub presiunea evitării înfrângerii şi obținerii victoriei, sunt mult mai greu de realizat, cu sacrificii care ar fi putut fi evitate. În general, reformele pe care le parcurg armatele moderne prezintă multe caracteristici comune, dar şi aspecte de incontestabilă specificitate. În mod logic, armatele moderne reflectă cultura națională a poporului din care se trag şi nivelul tehnologic al societății de care aparțin.

Totodată, fiecare armată are o relație unică, inconfundabilă cu societatea civilă şi națiunea pe care o apără. Această situație explică diferențele, inclusiv în maniera în care se produc transformările în timp de pace. Când vorbim de Armata României, nu putem omite impactul pe care l-a avut transformarea sa dintr-o armată construită pe temeliile ideologiei socialiste, direcționată de principiile doctrinei unui război de masă, generalizat şi aflată sub un control dur şi total al statului comunist, într-o armată **remodelată** supusă unui proces de reinginerie[233] după principiile democrațiilor consacrate.

Mai mult, eliberarea de tarele trecutului s-a făcut în condițiile unei tranziții dureroase şi zbuciumate care, inevitabil, şi-a pus amprenta asupra proceselor de schimbare, în special în ceea ce priveşte ritmul şi profunzimea transformărilor.

2. Curentele de opinii privind problematica transformării armatei SUA

Problematica reformei frământă mințile lucide din toate armatele. Ar fi imposibil să fac o trecere în revistă a tuturor preocupărilor de acest gen. De aceea, mă voi rezuma la o succintă examinare a curentelor de opinii din SUA, adevărate centre de expertiză a fenomenelor specifice transformării instituției militare, reînnoite şi revigorate după încheierea Războiului Rece.

În literatura americană de specialitate se apreciază că, în prezent, s-au configurat şi individualizat prin consistența abordărilor teoretice trei curente de gândire importante.

2.1. Capacitatea statului de a controla o instituție militară suficient de puternică pentru a-şi apăra țara.

Cel de-al treilea curent de gândire s-a concentrat pe relațiile civil militar, în mod deosebit pe acelea care au definit caracteristicile lumii occidentale post-westfalice din perspectiva raporturilor dintre instituțiile militare şi statele pe care le

[233] *Conform concepției autorului*

servesc. Reprezentanții acestui curent – istorici, sociologi, analişti politici ş.a. – au avut în centrul atenției *problema esențială a capacității statului de a controla o instituție militară suficient de puternică pentru a-şi apăra țara*. Marea provocare constă în abilitatea de a menține un echilibru între cele două imperative evidențiate de Samuel Huntington cu peste 50 de ani în urmă, respectiv între **imperativul militar** al unei instituții militare eficiente şi posesoare a unei puteri imense şi **imperativul social** care cere aceleiaşi instituții să-şi păstreze legitimitatea în fața societății pe care o serveşte şi să se subordoneze autorităților civile alese şi numite. Cât de diferiți şi cât de separați ar trebui să fie militarii de societatea civilă, în ce măsură au ei nevoie de un ethos şi o cultură proprie, sunt tot atâtea probleme care frământă pe exponenții acestui curent de gândire. Mai recent, într-o epocă în care societățile occidentale au intrat în faza de dezvoltare post-industrială şi statele au renunțat la armatele de masă bazate pe serviciul militar obligatoriu în speranța că un război major nu mai poate avea loc, acest curent de opinie şi-a extins aria de interes.

Acum temele principale de analiză şi dezbatere privesc instituțiile militare „postmoderne", influența asupra acestora a misiunilor de stabilitate şi de pace şi potențiala apariție a unor noi falii culturale între organizațiile militare şi societățile pe care le servesc. Ca element caracteristic al acestui curent de gândire este *accentul deosebit pus pe resursele umane, atât în privința soldaților şi liderilor, cât şi asupra colectivelor ca organizații sociale*.

2.2. Importanța liderilor strategici ai organizației militare

Cel de-al doilea curent de gândire, reprezentat cu precădere de analişti politici şi teoreticieni din sfera managementului organizației, promovează o viziune asupra armatei ca o instituție solidă, riguros ierarhizată al cărei comportament în timp de pace poate fi înțeles cel mai bine în context strategic prin aplicarea teoriilor organizaționale consacrate recent în literatura de specialitate din sfera economiei, administrației publice şi business-ului. Conform acestui curent de gândire influențele majore asupra deciziilor din organismul militar au ca sursă însăşi caracteristicile proprii acestuia precum şi relațiile sale cu mediul extern, în mod deosebit relația sa structurală cu alte instituții guvernamentale care au autoritate asupra sa. Promotorii acestei teorii privesc cu un interes special rolul pe care-l joacă cultura specifică instituției militare, relațiile dintre această cultură şi doctrinele strategice, precum şi influența pe care o asemenea cultură organizațională o exercită asupra modului de interpretare a mediului extern în care armata operează, atât în plan intern, cât şi internațional. *Ei pun în evidență importanța liderilor strategici al căror rol constă tocmai în a influența culturile organizaționale în aşa fel încât să determine ca schimbările profunde să devină mai acceptabile şi mai adecvate specificului organizației*. În esență, acest curent de gândire pune un accent mai mare pe **resursele umane** ale armatei spre deosebire de susținătorii RMA[234]-ului, orientați către dezvoltarea tehnologică.

[234] *Revolution in Military Aaffairs*

2.3. Supremația factorului tehnologic

Cel mai recent şi mai popular curent de gândire privitor la transformările din domeniul militar pune în evidență supremația **factorului tehnologic** care influențează în mod decisiv schimbările în modul de ducere a războiului şi, pe cale de consecință,transformarea instituției militare. Cuprinzând un număr semnificativ de analişti militari, istorici, analişti politici, experți în domeniul tehnologiei ş.a., acest curent de gândire subliniază că toate categoriile de forțe ale armatei americane se află într-o continuă schimbare şi evoluție progresivă sub umbrela a ceea ce a fost denumită „*Revolution in Military Aaffairs* (RMA) ". Aceste idei au fost lansate în ultima decadă a Războiului Rece, când cursa armelor convenționale dintre sovietici şi americani era în plină desfăşurare, iar succesul remarcabil din primul război din Golf, câştigat de americani în urma superiorității tehnologice covârşitoare, le-a dat un nou impuls şi o nouă dimensiune.

În 1996 toate cele trei categorii de forțe americane au adoptat o nouă viziune asupra războiului viitorului – *Joint Vision 2010* – care evidenția necesitatea unei transformări din timp de pace a tuturor capacităților convenționale. Atât viziunea întrunită, cât şi viziunile subsecvente ale tuturor categoriilor de forțe au pus accentul pe necesitatea obținerii unei eficiențe militare mult sporite pentru forțele lor, creştere care să fie realizată prin crearea unui „sistem al sistemelor", prin integrarea unor senzori omniprezenți şi a unor mijloace de lovire în cicluri decizionale în timp real, mai compacte şi coerente decât orice alt sistem similar al inamicului.

Conştiința situațională în cadrul spațiului bătăliei, uneori descrisă drept „cunoaşterea dominantă a câmpului de luptă", a devenit termenul potrivit pentru a ilustra unicitatea avantajului dat de tehnologia de vârf americană într-un viitor război convențional. În prezent, această transformare este în curs de desfăşurare, nu însă fără convulsii. Ea are contestatari atât în cadrul celor trei categorii de forțe şi în rândul decidenților politici din administrație, cât şi în cercurile legate de puternica industrie de apărare. Astfel, perspectivele categoriilor de forțe asupra transformării au fost adesea mai apropiate de jocul politic interminabil al alocațiilor de resurse cu sumă zero din cadrul Departamentului Apărării decât de realitățile viitorului război.

De fapt, în cadrul acestui curent de gândire nu există un consens real asupra RMA decât în ideea că, în măsura în care această revoluție poate fi înfăptuită, este de dorit ca ea să aibă loc.

Totuşi, se menține o marjă considerabilă de indecizie asupra rolului pe care vor urma să-l joace structurile de forțe convenționale (aşa-zisa „moştenire" a Războiului Rece) şi cu ce costuri se va înfăptui transformarea lor. Fără îndoială, în cadrul acestui curent va spori considerabil importanța care se va acorda răspunsurilor asimetrice în contextul transformării capacităților americane de apărare în baza RMA. Aceasta nu înseamnă, în opinia criticilor, că transformarea viitoare a armatei nu este marcată de incertitudini.

3. Tehnologia războiului şi organizația militară.

Organizarea militară este o reflectare a tehnologiei războiului şi, de aceea, istoria organizării de tip militar şi a profesiunii militare este, la modul general, scrisă din punctul de vedere al schimbărilor produse în sistemele de armament. Însă, din punctul de vedere al unui specialist în ştiinţe sociale, spre exemplu, un sociolog, organizaţia militară este abordată în termeni diferiti şi la un nivel de teoretizare diferit.

Specialiştii în management, deşi pleacă de la premise similare referitoare la rolul şi , semnificaţia deosebită a tehnologiei şi a schimbării tehnologice, definesc organizaţia militară drept un sistem social unitar şi o analizează prin prisma categoriilor instituţionale şi psihosociale. Această "polemică cordială" adresată ca o provocare intelectuală deopotrivă tehnicienilor cât şi sociologilor, poate genera o mai profundă meditaţie asupra rostului sistemului militar naţional pe acel palier de eficacitate pro-activă pe care merită să fie plasat, în raport cu sistemele militare ale statelor dezvoltate. În cadrul acestei provocări intelectuale, atât tehnicianul cât şi sociologul sunt chemaţi să mediteze, să reflecteze, nu atât la ceea ce-i diferenţiază cât, mai ales, la ceea ce îi apropie, dând sens demersului lor comun.

Multe dintre caracteristicile organizaţiei militare, precum autoritarismul în structura ierarhică stratificată, sunt de fapt, în diferite proporţii întâlnite în cadrul organizaţiilor civile. Totodată, transformările în tehnologie şi în operaţiunile militare au produs importante schimbări în chiar interiorul instituţiei civile. Unii autori arată că "specialiştii civili în ştiinţe sociale tind să distorsioneze diferenţele dintre organizaţiile civile şi cele militare şi să scape din vedere acele caracteristici comune tuturor organizaţiilor foarte mari .

"Istoria consemnează că pe treptele de început ale organizării societăţii omeneşti conducătorul politic şi strategul militar se identifică în una şi aceeaşi persoană pentru ca, o dată cu evoluţia şi complicarea proceselor sociale, să se producă o treptată diviziune şi o diferenţiere între cele două statusuri ".

" Deşi încă o lungă perioadă de timp, destinul popoarelor a fost hotărât de personalităţi care stăpâneau, deopotrivă abilitatea intrigilor politice şi arta războiului, pe măsura apropierii de vremurile moderne, diferenţierea şi apoi opoziţia dintre politician şi militar au devenit tot mai nete. Problema asemănării puterii i-a adus, de multe ori, pe cei doi faţă în faţă, fie într-o competiţie tacită, fie într-o confruntare deschisă pentru ,supremaţie.

Până la urmă, paradoxal, în secolul trecut, tocmai un general, germanul Karl von Clausewitz, avea să aducă un nesperat serviciu politicienilor, în aspiraţia lor de a-i subordona şi controla pe militari prin a sa celebră formulare "Politica ordonă, strategia execută". Stimulaţi, politicienii au apelat şi la jurişti cerându-le să elaboreze norme şi legi pentru a-i îngrădi şi a-i ţine sub control şi ascultare pe militari. Potrivit devizei lui Clemanceau "războiul este o treabă mult prea serioasă pentru a fi lăsat pe mâna militarilor" se dorea o implicare aproape totală a politicienilor inclusiv în arta militară. Şi totuşi, viaţa socială s-a dovedit mult mai complexă, în ciuda principiilor teoretice şi a corsetelor juridice, militarii continuând să-şi manifeste în mai multe situaţii, în mod practic libertatea de a decide şi de a acţiona prin preluarea puterii politice şi asumarea de prerogative guvernamentale.

Pentru a analiza instituția militară modernă din perspectiva unui sistem social, este totuşi necesar să plecăm de la premisa că aceasta tinde să semene din ce în ce mai mult din punctul de vedere al caracteristicilor cu orice altă mare organizație birocratică nemilitară. Transformarea profesiunii militare între cele două războaie mondiale a avut la origine tendințele deja manifestate la nivelul schimbării tehnologice, al organizării şi al sistemelor de armament.

Rezultatul a fost o convergență a organizației civile şi militare. Interpretarea civil-militar este solicitată cu atât mai mult cu cât resursele statului-națiune sunt utilizate în pregătirea şi ducerea războiului. A devenit oportun să vorbim despre "civilirea" profesiunii militare, concomitent cu penetrarea paralelă a formelor militare în cadrul structurilor sociale civile. Îngustarea acestei diferențe este rezultatul unei continue schimbări tehnologice, care a condus la vasta extindere a instituției militare, a crescut interdependența sa cu societatea civilă şi a generat o alterare a structurii sale sociale interne.

Janowitz crede că "transferul" managementului militar în sectorul civil este urmarea unei continue schimbări tehnologice. Alți cercetători, specialişti în relații internaționale, ca de exemplu Paul Kennedy, consideră că este urmarea mondializării "competiției economice pe plan internațional, în sensul că această competiție a devenit atât de dură" încât ,numai cei care îşi orientează afacerile după reguli militare, se pot bucura de succes.

Aceste dezvoltări tehnologice solicită din ce în ce mai mult profesionalizarea crescândă a personalului militar. În acelaşi timp, impactul tehnologiei militare în ultima jumătate de secol poate fi exprimată printr-o serie de propoziții referitoare la schimbarea socială. Fiecare dintre condițiile descrise de aceste propoziții a avut ca efect principal "civilirea".

În "The Professional Soldier" arată că, odată cu trecerea la un nou model organizațional şi la profesionalizare, aproximativ 25 % din totalul personalului permanent, în special cu vechime mai mare, nu mai era compatibil cu noile cerințe ale comenzii militare. Este momentul în care se trece la redefinirea comenzii militare: armata se modernizase enorm, însă comanda se păstra, în continuare, în limite arhaice, chiar în comparație cu alte armate, care nu aveau tradiție militară îndelungată.

Societatea japoneză este numai la prima vedere o societate demilitarizată sau chiar antimilitară. Modelul militar a fost transferat după dezastrul din 1945, la nivelul societății civile.

Managementul firmei japoneze[235] se face după reguli militare.

Fiecare angajat este ghidat în activitatea sa de mentalitățile luptătorului japonez, a samuraiului. Pe scena internațională coloanele de Toyota au înlocuit coloanele de mecanizate. Întregul comerț japonez se conduce după reguli militare: "capete de pod", pentru infiltrarea pe o piață, "ocuparea" unei piețe, "retragerea strategică", "ofensiva de produs", "rezerva strategică", "asediul " industriilor competitoare pe alte piețe. Ca ideal-tip, aceasta infirmă, într-o măsură

[235] *Metode şi tehnici japoneze: diagrama Ishikawa, Kaizen, Poka-Yoke, Taguchi*

considerabilă, dispariția militarismului japonez şi continuă expresia "civilă" a acestuia.

Fiecare dintre aceste tendințe are, bineînțeles, propriile sale limite inerente:

- un procent semnificativ al venitului național al unei națiuni moderne este consumat pentru pregătirea, educarea şi reducerea consecințelor războiului, astfel se observă o tendință istorică către implicarea întregii populații în politica de război, în timp ce instituția militară devine responsabilă de utilizarea unei părți din ce în ce mai însemnate din resursele economice disponibile;

- tehnologia militară a condus în egală măsură la creşterea puterii de distrugere a mijloacelor militare şi la creşterea automatizării la noile tipuri de armamente; a devenit evident că ambele tendințe au dus la micşorarea distincției dintre funcțiile militare şi cele civile, pe măsură ce puterea de distrugere în masă au socializat pericolul până într-acolo, încât au egalizat riscul morții unui militar cu al unui civil;

- revoluția în tehnologia militară înseamnă că misiunea militară de a descuraja violența tinde să devină preponderentă în comparație cu aceea de a declanşa şi a folosi violența; această schimbare de misiune tinde să "civileze" gândirea şi organizația militară, pe măsură ce liderii militari încep a fi ei înşişi preocupați de aspectele mai largi ale societății (economie, societate, politică);

- complexitatea maşinăriei de război, precum şi necesitățile de cercetare, dezvoltare şi întreținere tehnică pe care aceasta le presupune, tind să micşoreze diferența dintre militar şi nemilitar, de vreme ce întreținerea şi mânuirea noilor arme presupun o mai mare utilizare a tehnicilor cu orientare civilă ; tendința instituției militare este de a forma şi antrena militari cu pregătire ştiințifică şi inginerească; dată fiind "permanetizarea pericolului de război, a devenit deja evident că misiunea pe care liderii militari o au de îndeplinit tinde să se diversifice; cunoştințele lor tehnologice, influența lor directă şi indirectă precum şi prestigiul lor foarte înalt presupun, cu necesitate, intrarea în arena rezervată până acum civililor şi politicienilor de profesie; nevoia pe care o resimt liderii politici civili de a fi consiliați de militari profesionişti în problemele legate de implicațiile strategice ale schimbărilor tehnologice, conduce către împletirea rolurilor între civili şi militari.

Aceste "propoziții" nu neagă diferența importantă care persistă între birocrațiile militare şi cele nemilitare. Tocmai scopurile unei organizații sunt cele care oferă baza pentru a se face distincția şi , mai apoi" pentru a se înțelege diferențele de rigoare în comportamentul organizațional. Instituția militară ca sistem social, are un specific aparte, anume faptul că posibilitatea conflictului este o permanentă provocare pentru conducerea militară.

Faptul că armele nucleare au schimbat rolul forței în relațiile internaționale nu infirmă propoziția de mai sus. Consecințele pregătirii pentru războiul următor, precum şi concluziile rezultate din ultimele războaie preocupă organizația. Caracterul unic al instituției militare derivă din necesitatea ca membrii săi să fie specialişti în folosirea violenței şi distrugerii în masă.

Totuşi îngustarea distincției dintre birocrațiile militare şi cele nemilitare nu poate să meargă până într-acolo, încât să elimine acele diferențe organizaționale

specifice. Două misiuni de război, cu caracter obligatoriu, limitează serios aceste tendințe spre "civilirea" organizației militare.

În primul rând, chiar dacă este adevărat că starea de război expune civilul şi militarul unor riscuri egale, totuşi distincția dintre funcțiile militare şi cele civile nu a fost complet eliminată. Unități militare pentru intervenție rapidă sunt menținute pentru a fi gata de luptă în cadrul declanşării unor conflicte limitate.

Necesitatea ca unități de aviație să fie apte să desfăşoare acțiuni de recunoaştere şi detectare presupune forme organizaționale care vor păstra marca unei organizări clasice. Chiar şi în urma dotării cu rachete automatizate total, unități convenționale trebuie menținute ca forțe auxiliare la folosirea acestor noi tipuri de arme. Mult mai important, este faptul că nici un sistem militar nu se poate baza pe ideea că victoria vine imediat, după primul schimb de focuri, oricare ar fi tipul acestui schimb de focuri. Următorul pas va implica cu necesitate personalul militar care este pregătit să lupte ca soldați, adică să fie, în continuare, subiect de exercitare a unei autorități militare, pentru a continua să lupte.

Automatizarea războiului a "civilit" largi sectoare ale instituției militare, totuşi, necesitatea de a menține pregătirea de luptă şi de a dezvolta centre de. rezistență după începerea ostilităților asigură perpetuarea importanței organizării şi autorității militare de tip clasic.

În al doilea rând, putem spune că există o contradicție între creşterea continuă a importanței descurajării ca tip de misiune militară şi tendința de "civilire" a instituției militare. Dacă militarii sunt forțați să se gândească cum să descurajeze războaiele şi nu cum să le poarte, atunci tradițiile gândirii militare, conform căreia războaiele sunt inevitabile, trebuie să se schimbe, după cum şi autoritatea de tip militar trebuie să se schimbe. Nu ne putem îndoi că această schimbare de misiune nu va avea efecte importante asupra gândirii militare. "În fapt pragmatismul militar, care pune sub semnul îndoielii inevitabilitatea războiului, este de extremă importanță în societatea modernă şi, în acelaşi timp, puterea de distrugere a războiului forțează liderii militari să fie înşişi îngrijorați de consecințele ,politice ale violenței ".

Din punct de vedere istoric contribuția militară la realizarea echilibrului de putere în plan internațional nu s-a realizat din pricina caracterului civil al instituției militare.Dimpotrivă echilibrul de putere a devenit o formă efectivă, deoarece instituția militară este pregătită oricând să deschidă ostilitățile.

Odată cu creşterea importanței descurajării, elitele militare devin din ce în ce mai mult implicate în războiul diplomatic şi politic, fără a se tine seamă dacă sunt pregătite sau nu pentru astfel de sarcini. Nu există ,însă o contribuție mai bună a militarilor la descurajare, alta decât , amenințarea cu violenta, care este foarte efectivă tocmai din cauza posibilității reale de a folosi violența. Pe scurt, descurajarea nu exclude menținerea organizației militare în poziția "gata pentru luptă". Mai mult, actualitatea şi posibilitatea unui război limitat permit militarilor să mențină concepțiile clasice de luptă. Aceste concepții includ o largă varietate de funcții cu componente civile şi politice, dar care sunt definite, cel puțin în ,parte, ca fiind de natură militară: războiul de gherilă şi contragherilă, războiul psihologic, pregătire şi asistență militară sau chiar misiuni de "construcție națională".

Profesiunea militară care s-a centrat pe modelul războiului sau al "liderului eroic" trebuie să încorporeze roluri noi, mai precis, cele ale "managerului militar" şi "specialistului militar".
Aceste schimbări de bază în cadrul instituției militare de-a lungul a cincizeci de ani pot fi însumate de o serie de propoziții principale asupra transformării organizației militare, transformare care a avut loc ca răspuns atât la schimbările în tehnologia războiului cât şi la transformările contextului societal în care operează forțele armate.

4. Interdependențe între modul economic de făurire a avuției şi cel de ducere a războaielor în cel de-Al Treilea Val

Extraordinarele schimbări în modul de pregătire şi de desfăşurare a conflictelor militare beneficiază de o tratare interesantă din partea a doi dintre principalii viitorologi şi gânditori sociali ai lumii: Alvin şi Heidi Toffler.

Fostul Secretar General al NATO, Manfred Woerner, aprecia că lucrarea celor doi autori-Război şi Anti-Razboi- reprezintă „o pătrundere nealterată în corelația dintre economie şi război, pe de-o parte şi noțiuni intangibile ca morala şi cultura, pe de alta parte. Viziunea prezentata în aceasta carte este alarmantă şi optimistă în acelaşi timp; descriind realitățile înfricoşătoare ale războiului viitor, autorii ne ajuta sa concepem fascinante strategii pentru pacea de mâine[236].

„Conflictele violente au jucat întotdeauna un rol în evoluția Omului, remarcă soții Toffler. Din cele mai vechi timpuri disputele s-au rezolvat, dar şi exacerbat, prin chemarea la arme... Spre sfârşitul anilor '70 şi începutul anilor '80 ai secolului trecut, odată cu tehnologiile, ideile, formele şi forțele sociale ale celui de-Al Treilea Val, războiul epocii industriale, prin războiul nuclear, ajunsese la limita sa maximă. Se impunea cu necesitate o adevărată revoluție care să reflecte noile forte economice şi tehnologiile eliberate de cel de-*Al Treilea Val al schimbări*i."[237]

„In anii '50 ai secolului trecut - susține A.Toffler- puțini au bănuit măcar pe departe felul în care revoluția în sistemul de creare a avuției avea să transforme balanța militară a lumii şi natura propriu-zisă a războiului."

Pentru a înțelege extraordinarele schimbări care s-au produs de atunci (în balanța militară) şi spre a anticipa schimbările şi mai dramatice care ne aşteaptă trebuie să privim la principalele trăsături ale noii economii tip Al Treilea Val.

Din punct de vedere metodologic, cei doi autori ai lucrării Război şi Anti-Razboi analizează noile forme de ducere a războiului pe fundalul civilizației celui de-Al Treilea Val, îndeosebi în strânsă legătură cu noua economie specifică începutului de secol şi mileniu.

Comparând cel de-Al Treilea Val cu cel de-Al Doilea Val, autorii cărții amintite pun în evidenta zece trăsături ale noii economii, ale modului nou în care se făureşte avuție în cel de-Al Treilea Val. Aceste trăsături sunt tratate sub următoarele subtitluri: Factorii de producție (1); Valorile intangibile (2); De-

[236] *Manfred Worner, în Alvin şi Heidi Toffler: Război şi antirăzboi*
[237] *Alvin şi Heide Toffler: Modul în care se creează avuție în al Treile Val, în Război şi Antirăzboi*

masificarea (3); Munca (4); Inovația (5); Scara (6); Organizarea (7); Integrarea sistemelor (8); Infrastructura (9); Accelerarea (10).

Pornind de la interdependențele generale dintre starea şi nivelul economiei şi modul de ducere a războaielor, familia Toffler caracterizează războiul din Al Treilea Val pe liniamentul celor zece caracteristici ale economiei în contextul acestui Val, ale cărui semnalmente sunt deja vizibile în multe țări avansate economic.

Dar chiar şi cele mai avansate țări, sub raportul tehnologic, au economii disjuncte, adică se bazează parțial pe producția de masa, în declin, specifica celui de-Al Doilea Val, ca şi pe tehnologia specifică celui de-Al Treilea Val. Deci, nici una dintre națiunile avansate nu şi-a desăvârşit tranziția la noul sistem economic.

Conflictul mondial dintre cele doua moduri tehnico economice s-a manifestat cu toată evidența în *războiul din Irak de la începutul ultimului deceniu al secolului trecut.*

Caracterul revoluționar al economiei celui de-Al Treilea Val decurge din intruziunea cunoaşterii în sistemul factorilor de producție, cunoaştere, care este, din toate punctele de vedere, inepuizabila, adică **poate fi folosită de mai mulți agenți pentru a genera şi mai multe cunoştințe**.

„Cunoaşterea -definită aici pe larg, pentru a include date, informații, imagini, simboluri, cultura, ideologie şi valori- este acum resursa centrală a economiei din Al Treilea Val. Ceea ce face ca economia celui de-Al Treilea Val sa fie revoluționara este faptul că, în vreme ce pământul, munca, materiile prime şi poate chiar capitalul pot fi considerate resurse finite, cunoaşterea este din toate punctele de vedere inepuizabila".[238]

„Resursa economica de bază nu mai este capitalul şi nici resursele naturale, nici munca. Ea este şi va fi cunoaşterea.", conchide P.Druker în cartea sa Societatea post capitalista[239].

Mergându-se pe linia paralelei dintre trasaturile modului de a crea avuție în cel de-Al Treilea Val şi caracteristicile războiului în acest context, se începe cu **compararea factorilor de distrugere cu cei de producție.** Fără a se neglija factorii tradiționali de producție şi factorii tradiționali de distrugere, se pune un accent aparte pe cunoaştere, care revoluționează ambele procese. Un mare specialist american (Campen) în arta şi strategia militară aprecia astfel războiul din Golf (1991): „ **a fost un război în care un dram de silicon dintr-un computer a putut avea mai mult efect decât o tona de uraniu."**

Cunoaşterea - continua Campen- a avut o mare importanță pentru armele şi tacticile rivale, acordând credit ideii că duşmanul poate fi îngenucheat în principal prin distrugerea şi fracturarea mijloacelor de comanda şi control. **Factorul hotărâtor a fost computerizarea.**

Publicul a putut vedea la televizor avioane, tunuri, tancuri, eşaloane de militari. Dar acesta n-a văzut **intangibilul flux de informații, date şi cunoştințe,** acestea fiind solicitate acum chiar şi de cele mai banale funcții şi operațiuni

---

[238] *Alvin si Heidi Toffler, Razboi si Anti-razboi, Ed. Antet, 1995, p. 73-74*

[239] *Peter F. Drucker, Societatea post capitalista, Ed. Image, Bucureşti, 1999, p. 144*

militare. Forțele coaliției au deținut monopolul noilor cunoştințe. Fiind preocupate de colectarea, analiza, prelucrarea şi transmiterea informațiilor la eşaloanele competente, acestea se ocupau şi cu distrugerea rețelei informațiilor şi de comunicare ale inamicului. Cu alte cuvinte misiunea consta în a fragmenta creierul şi sistemul nervos al armatei inamicului. Odată cu înțelegerea acestor realități, se conturează în toate colțurile lumii, recunoaşterea faptului că o economie bazata pe forța cerebrală implică şi o armată de forță cerebrală. Un sociolog marocan - Fatima Mernissi- exprima într-o forma plastică acest nou mod de gândire militară: „în războiul contemporan victoria nu se datorează atât echipamentelor de lupta, cât faptului ca bazele sale militare sunt adevărate laboratoare, iar ofițerii sunt cerebralii care conduc armate de cercetători şi ingineri."[240]

Pe scurt- conchid cei doi viitorologi americani- cunoaşterea este acum resursa centrală a distructivității războinice, întocmai cum aceasta este şi resursa principala a productivității, a creşterii avuției.

In noul tip de război, valorile intangibile, greu de măsurat, au un rol tot mai mare în balanța militară. Ca şi în cazul activitatilor civile, literatura militară e plina de formule complexe, cantitative, care încearcă să compare forța militară a țărilor în termenii efectivelor de soldați şi ai **echipamentelor tehnice de luptă**(*echipamentelor atipice)*

Institutul Internațional de Studii Strategice - organismul cel mai autorizat în domeniu- oferă informații detaliate despre numărul de oameni sub arme, despre tancuri, elicoptere, aeronave, rachete, submarine, aflate la dispoziția fiecărei armate din lume. Acest institut oferă însă puține date despre tot mai importantele valori intangibile. Se aşteaptă, ca în viitor, el să ofere date credibile (necesare) cu privire la *puterea informatică şi comunicațională a fiecărei armate.*

Demasificarea destrucției războinice înaintează în paralel cu demasificarea producției, iată un postulat pe care l-a formulat strategul american Don Morelli.

Daca demasificarea din industria confecțiilor înseamnă folosirea laserelor asistate de calculator pentru a crea haine individuale, pe câmpul de lupta ea înseamnă folosirea laserelor pentru a repera ținte individuale.

Construite pe aceeaşi baza microelectronică ca şi dotările economiei civile, armele inteligente pot să detecteze sunetul, căldura, emisiunile radar şi alte semnale electronice, să prelucreze aceste date de intrare printr-un software de mare putere analitică, să depisteze o țintă anume şi s-o distrugă, se ajunge astfel la performanța **o țintă-o victimă.**

Armele bazate pe informație iau locul volumului puterii de foc. Desigur, erorile mortale vor continua atâta vreme cât vor exista războaie. Dar, distrugerea demasificată va domina în proporție crescânda zonele de conflict, într-o paralelă precisă cu schimbările din economia civilă.

Daca noua economie inteligentă presupune un alt tip de muncă, respectiv lucratori inteligenți, armele inteligente nu pot fi folosite decât de soldați inteligenți. Este o mare fantezie să crezi că Războiul din Golf, de pildă, a fost câştigat doar

[240] *Fatima Mernissi, în Lexus şi Măslinul, Ed. Fundația Pro, Bucureşti, 2001, p30*

prin tehnica folosită. *A fost nevoie de circa zece ani pentru ca armata americana să se pregătească pentru un gen de război bazat pe* ***Lupte Aero-Terestre.***

Nu trebuie neglijat nici faptul real, conform căruia chiar şi cele mai avansate armate încă mai au în rândurile lor soldaţi insuficient adaptaţi noii situaţii. Dar natura modificată a războaielor pune tot mai mult preţ pe educaţia şi priceperea militarilor şi tot mai puţin pe agresivitatea şi forţa brută a acestora.

Noua armata are nevoie de soldaţi care îşi folosesc mintea, care pot trata cu o diversitate de oameni şi culturi, care pot tolera ambiguitatea, pot lua iniţiativa unei operaţii. În mod sigur, în armatele moderne, educaţia avansată este mai prezentă decât în activitatile civile. Forţa de muncă şi forţa de război se schimbă în tandem. Pentru războiul tip Al Treilea Val, militarii fără o pregătire în sensul arătat reprezintă muncitorii manuali necalificaţi din economia civila. În ambele cazuri, asemenea stări profesional-educative sunt pe cale de dispariţie.

O evoluţie similară se observa şi în ceea ce priveşte proporţia dintre „munca directî" şi „munca indirectă", ponderea acesteia din urme devenind tot mai mare.

Inovaţia continuă este necesară pentru a face faţă concurenţei în economie şi a câştiga în confruntări militare**.** Este vorba de inovaţii sub forma de idei, de produse noi, de tehnologii superioare, de metode de marketing şi de management financiar (folosind inovaţia în reinginerie).

În Războiul din Golf, un grup de inovatori, canstatând că echipamentele de comunicaţii şi computere vor sosi cu întârziere de la bază, „*au conceput reţele prin folosirea neortodoxa şi neautorizata a echipamentelor informatice militare şi civile*." Iată că şi *în armată iniţiativa inovatoare devine necesară, la fel ca şi în firmele competitive inteligente.*

Gânditorii militari au constatat că se schimbă şi scara la care se poate organiza unitatea optima în noile condiţii. A fost depăşita ideea că divizia de circa 15000 de oameni este unitatea cea mai mică de lupta capabilă să opereze de una singură pe o perioadă prelungită. *Se conturează o combinare între echipaje mai mici şi sisteme de armament cu putere de foc mare(integrarea echipamentelor atipice cu resursa umană).*

Se apropie ziua când o brigada tip Al Treilea Val- cu capital intensiv şi 4000-5000 de soldati-va putea face ceea ce în trecut putea face o divizie completă cu 15000-18000 de oameni. În acelaşi timp, micile unităţi terestre, înarmate adecvat, vor îndeplini misiunea unei brigăzi.

Organizarea serviciilor armate a evoluat şi continua sa evolueze, de asemenea, în paralel (in interdependenţă) cu evoluţiile din activităţile civile. La fel la fel ca afacerile din Al Treilea Val, armata îşi relaxează sistemul de comanda rigid, de sus în jos. Comandanţilor de pe teren li s-a acordat o mare autonomie. Centrul îl sprijinea pe comandantul de pe teren, dar nu-l micro-administra.

Capacitatea de a comanda şi controla trupele a fost o necesitate a războiului încă de la apariţia acestuia. Aceasta a fost simbolizată cu C2 respectiv „comanda şi control". Când armatele au ajuns să se bazeze pe sistemele de comunicaţii pentru transmiterea ordinelor, C2 a devenit C3. În momentul în care cele trei sisteme s-au integrat cu informaţiile a apărut termenul simbol C3I. Astăzi, pe măsura ce tot mai multe activităţi depind de computere, termenul devine „ comanda, control,

comunicații, computere şi informații" şi este codificat prin C4I. Ca şi în corporația tip Al treilea val, autoritatea de decizie în armata este coborâtă până la cel mai de jos nivel posibil.

Integrarea sistemică a tuturor elementelor componente ale desfăşurării războaielor este o altă caracteristica a confruntării militare în cel de-Al Treilea Val. Aşa cum se susține, managerii aerospațiali ar trebui să „de-conflictualizeze cerurile", adică să se asigure ca aeronavele aliate nu-şi stăteau unele altora în cale. Pentru a îndeplini acest deziderat, ei au fost nevoiți să transmită mii de decolări ca răspuns la Ordinul de Sarcini Aeriene - zilnice şi chiar orare. Aceste zboruri era necesar să se efectueze cu mari viteze prin 122 de căi diferite de realimentare, 660 de zone de operațiuni restrânse, 312 zone de angajare a rachetelor, 78 de coridoare de atac, etc. Mai mult, toate acestea au trebuit coordonate scrupulos cu căile aeriene în continua schimbare a şase state independente.

Soluționarea tuturor acestor complexe probleme a fost posibilă prin **integrarea sistemelor.**

Pe baza acestui sistem tehnologic a fost posibilă realizare avionului american fără pilot ("Predator") şi este realizat un vehicul terestru de luptă fără echipaj (robotul „Talon"), care poate escalada autonom obstacolele naturale şi poate dirija focul armelor de la bord. Sistemele militare robotizate mai au şi avantajul că nu e nevoie de amenajări speciale pentru protejarea vieții echipajului şi devin, astfel mai ieftine.

Scopul final al tuturor acestor schimbări este interconectarea tuturor acestor sisteme robot şi a le face să funcționeze autonom ca un gigantic şi ucigător sistem computerizat. Este evident că toate aceste mari transformări în tehnica militară presupun o puternică luptă de concurență, cel care câştigă fiind cel care poate cheltui mai mult în acest scop. Se va ajunge la ceea ce unii specialişti numesc războiul asimetric, al cărui învingător va fi cunoscut dinainte.[241]

Armata celui de-al treilea val are nevoie de o vasta infrastructură ramificată. Pornind de la capacitățile reduse din zona de conflict, s-a construit cu toata viteza un set complex de rețele interconectate. S-au putut stabili legături extrem de complexe pentru a corela numeroase baze de date şi rețele diferite amplasate în Statele Unite cu cele din zona de război. În războiul din Golf infrastructura construita a suportat 700.000 de convorbiri telefonice şi 152.000 de mesaje pe zi.

Învăluirea pe la capătul vestic al principalei linii de apărare-operație efectuată de armată americană - nu a surprins nici un strateg militar. Ceea ce n-a fost clasic şi a uimit toți participanții a fost viteza cu care s-a efectuat manevra. **Accelerarea** este termenul care caracterizează desfăşurarea operațiunilor militare în cel de-al Treilea Val.

Aceasta creştere a velocitatii de război a fost asistată de computere, telecomunicații şi în mod semnificativ de sateliți. şi totuşi au apărut unele întârzieri şi asincronisme în derularea luptei cu inamicul. În bătălie, însă, problema principala este cea a vitezei relative, care se exprima prin raportarea la viteza de

[241] *Războiul computerizat, în "Adevărul" din 21 decembrie 2002*

acțiune a inamicului. Ori, cel puțin până acum s-a demonstrat că viteza de acțiune a forțelor aliate în Războiul din Golf a fost superioară.

Maşinile reprezintă tehnologia bruta a celui de-al doilea val, maşini puternice dar lipsite de gândire. Dimpotrivă, forța militară în cel de-Al Treilea Val s-a impus a fi un sistem cu feed-back intern, cu comunicații şi capacități de ajustare auto-reglatoare mult mai ample. Pe baza acestui principiu (*accelerarea*) se poate întrezări viitorul violentei armate, dar şi al modului de anti-razboi pe care viitorul îl va impune.

5. Transformarea NATO

Este evident că termenul „transformare" are semnificații diferite pentru fiecare dintre noi şi nu am putut găsi o definiție comun acceptată a acestuia la nivelul Alianței. Aş sugera că scopul transformării este acela de a menține Alianța relevantă pentru mediul de securitate şi capabilă să îşi îndeplinească în mod eficient rolurile pe care doreşte să şi le asume. Schimbările inițiate de Declarația de la Londra din 1990 au corespuns sfârşitului războiului rece. Acestea pot fi pe scurt definite drept o trecere de la o abordare defensivă şi reactivă a securității la una mai proactivă şi axată pe extinderea securității şi stabilității. În timp ce angajamentul pentru asigurarea securității colective înscris în Tratatul de la Washington a continuat şi va continua să existe pentru a întări Alianța şi a uni Europa şi America de Nord, transformarea NATO din ultimul deceniu al secolului XX a fost evidențiată în modul cel mai clar de parteneriate şi gestionarea crizelor.

În anii 90 NATO a participat la gestionarea crizelor. Ulterior NATO a început să fie din ce în ce mai implicat în Balcani, inițial prin sprijinirea monitorizării de către ONU a armamentului greu, apoi prin monitorizarea zonelor de interdicție a zborurilor şi, ulterior, prin operațiile navele în sprijinul impunerii sancțiunilor ONU.

La începutul acestui deceniu, am intrat în structura Personalului Militar Internațional de la sediul central al NATO. Acolo am fost martor la următorul stadiu al transformării NATO, atunci când în anul 2002 NATO a luat decizia de a renunța la limitarea geografică a spațiului euro-atlantic.

Amenințarea terorismului şi pericolele reprezentate de proliferarea armelor de distrugere în masă demonstrează că securitatea aliaților a devenit din ce în ce mai dependentă de evenimentele care se produc în afara teritoriului lor național. Alianța a recunoscut acest fapt la Praga şi a continuat să se adapteze în mod corespunzător. O parte a acestei adaptări o constituie înțelegerea faptului că, în fața acestor noi amenințări, este necesară cea mai largă cooperare, nu numai cu alte state, ci şi cu alte organizații şi instituții internaționale, din moment ce Praga a solicitat „noi membri" şi „noi relații".

Dar aceste domenii de transformare nu erau inițiative complet noi, ci continuau de fapt schimbările făcute anterior. La Londra în 1990, NATO era o alianță formată din 16 state, iar înainte de Praga, numărul acestora crescuse deja la 19. În 1990, NATO inițiase o politică de parteneriat comprehensivă, întinzând o

mână prietenească estului. Aceasta a fost întinsă şi spre sud, spre ţările din Africa de Nord şi Orientul Mijlociu, în 1994 (iar anul trecut la Istanbul a fost întinsă şi către statele din regiunea Golfului). În plus, la Praga, NATO deţinea deja un loc în reţeaua organizaţiilor internaţionale, cooperând din ce în ce mai mult cu Uniunea Europeană, Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa şi Naţiunile Unite.

„Noile capabilităţi" reprezintă o poveste similară. Decizia de la Praga de a crea Forţa de Răspuns a NATO a fost un pas logic al continuării îndemnului de la Londra privind realizarea unor forţe multinaţionale foarte mobile şi versatile, ceea ce condusese la înfiinţarea Comandamentului din Europa pentru Corpurile de Reacţie Rapidă (AARC). Schimbările structurii de comandă a NATO anunţate la Praga au urmat unei decizii anterioare din anii 90, referitoare la reducerea numărului de comandamente principale ale NATO de la trei la două, prin eliminarea Comandamentului Aliat al Canalului. Angajamentele privind Capabilităţile de la Praga s-au axat pe capabilităţile necesare pentru apărarea împotriva terorismului şi au oferit un impuls sporit pentru achiziţionarea unui echipament mai bun, care fusese deja generat de Iniţiativa privind Capabilităţile de Apărare de la Summit-ul de la Washington în 1999 (atunci au aderat trei noi membri şi a fost adoptată noua Concepţie Strategică a NATO).

Privind retrospectiv, atât Londra, cât şi Praga pot fi considerate drept reacţii la schimbările care s-au produs în jurul NATO. În timp ce Londra a fost un răspunsul la sfârşitul războiului rece, Praga a fost răspunsul la atacurile teroriste împotriva Statelor Unite din 11 septembrie. Deci Praga nu a fost Summit-ul Transformării, ci a permis Alianţei să continue drumul pe care s-a angajat la Londra – asigurând relevanţa continuă a NATO prin asumarea unor roluri noi şi realizarea capabilităţilor necesare pentru a le îndeplini în mod real.

Totuşi, trebuie să recunoaştem că până şi accesul la cantităţi nelimitate din cel mai avansat echipament militar nu va însemna nimic dacă aliaţii nu pot conveni când şi cum să îl folosească. Evenimentele recente au arătat că există de asemenea schimbări în cadrul NATO care solicită acum o atenţie „transformaţională". În timp ce ameninţările anterioare i-au unit pe aliaţi, ameninţările actuale au potenţialul de a-i dezbina, aşa cum a demonstrat-o criza din Irak din 2003. De aceea, este esenţial ca rolul şi capabilităţile NATO să fie întărite de o viziune comună, o înţelegere comună şi un scop comun. Acesta este motivul pentru care secretarul general a susţinut recent promovarea dialogului politic în cadrul NATO, iar în Declaraţia de la Londra din 1990, aliaţii şi-au declarat intenţia de a spori componenta politică a Alianţei.

În concluzie, cred că Declaraţia de la Londra a reprezentat geneza transformării continue a NATO şi că Praga a menţinut acest proces pe direcţia cea bună. Activitatea pe care am depus-o de-a lungul anilor m-a obligat să am de a face cu consecinţele multora dintre iniţiativele de transformare ale acestor summit-uri. Totuşi, consider că toate aceste iniţiative vor fi inutile dacă NATO nu se transformă astfel încât să promoveze un dialog politic sporit. O poziţie comună nu va fi realizată la nivelul aliaţilor dacă aceştia nu vor aborda în mod curajos aspectele politice şi de securitate controversate. În mediul de securitate actual,

aceste aspecte trebuie să fie discutate. Şi trebuie să fie discutate încă de la început şi în profunzime. Dacă aliații nu sunt pregătiți să se confrunte cu provocările dezbaterii acestor probleme în cadrul NATO, atunci Alianța îşi va pierde relevanța şi va fi necesară găsirea unui forum alternativ. Sunt convins că NATO este forumul ideal pentru aceste dezbateri, dar sunt de asemenea convins că îl vom pierde dacă nu îl vom folosi.

După ce a preluat funcția supremă în NATO, Jaap de Hoop Scheffer a continuat şi dezvoltat reformele transformatoare inițiate de predecesorul său, lordul George Robertson. El a menținut Forța de Răspuns a NATO pe drumul spre atingerea capabilității operaționale depline în 2006, continuând în acelaşi timp activitatea prea puțin spectaculoasă şi deseori frustrantă de a-i convinge pe aliați să îşi onoreze angajamentele privind investițiile în domeniul apărării, asumate la Summit-ul Alianței de la Praga din 2002. El a încurajat prezența NATO în Afganistan şi i-a îndemnat pe aliați să privească Forța Internațională de Asistență de Securitate (ISAF) din această țară ca pe un catalizator vital al transformării, care trebuie acceptat, şi nu ca pe o povară operațională obositoare, care trebuie tolerată. Totodată, a susținut în mod foarte vocal cea mai recentă operație „out-of-area" a NATO din Irak.

După cum era de aşteptat, după un an şi trei luni în această funcție, de Hoop Scheffer a depăşit considerabil simpla păstrare a moştenirii lăsate de predecesorul său. Într-adevăr, în acest scurt interval de timp, proiectul de transformare a trecut în faza următoare, în care reformele în curs de desfăşurare în domeniul capabilităților s-au cuplat la încercarea NATO de a se poziționa ca un model principal de conduită pentru curentele de transformare mai largi. Chiar de la început, transformarea NATO a fost concepută ca un proces bidimensional, care reflectă rolul dual al acestei organizații, de alianță militară defensivă şi organizație politică proactivă. Totuşi, până în urmă cu câteva luni, activitatea politică a NATO a fost umbrită în mod considerabil de reformele sale militare.

Unele motive care au generat acest lucru sunt evidente. Reperele principale ale transformării militare, cum ar fi lansarea Forței de Răspuns a NATO sau stabilirea unui nou Comandament pentru Transformare la Norfolk, Virginia, în Statele Unite, sunt mai uşor de cuantificat, evaluat şi explicat decât sunt produsele programelor politice ale Alianței. În timp ce extinderea NATO oferă un posibil etalon pentru măsurarea succesului politic, impactul programelor din Europa de Est, Caucaz, Orientul Mijlociu şi Africa de Nord este aproape imposibil de evaluat. De asemenea, fără îndoială că au existat perioade când profilul relativ scăzut al activității politice a NATO i-a ajutat pe diplomații Alianței care căutau să atenueze percepția de triumfalism sau ostilitatea în rândul anumitor state din vecinătate.

După ce a devenit secretar general, de Hoop Scheffer a reafirmat importanța transformării militare a NATO în cadrul unei agende politice proactive mai largi. În afara parteneriatelor stabilite în „vecinătatea imediată" a Europei de Est şi a Balcanilor, secretarul general a susținut aducerea unei contribuții mai dinamice la securitatea Orientului Mijlociu şi a Asiei Centrale, precum şi întărirea parteneriatelor cu puterile globale cum ar fi China, Japonia şi India. De asemenea,

el a încurajat o revedere totală a relațiilor NATO cu Uniunea Europeană şi Națiunile Unite, pe fondul noii atitudini proactive a Alianței. Într-un limbaj care ar fi fost de neconceput cu numai câțiva ani în urmă pentru un secretar general NATO, de Hoop Scheffer a solicitat Alianței să participe activ la modelarea mediului internațional de securitate, în concordanță cu valorile şi interesele strategice comune.

Această chemare pentru realizarea unei strategii politice mai ferme şi transformatoare a Alianței reprezintă parțial răspunsul la evoluțiile externe. În pofida unui sentiment de criză de lungă durată, provocat de dezacordurile privind politica în privința Irakului, pentru un timp au existat semne ale unei convergențe a priorităților strategice americane şi europene mai largi.

Cartea Albă a securității Uniunii Europene, O Europă Sigură într-o Lume mai Bună, publicată în decembrie 2003, susținea o abordare europeană activă a amenințării terorismului, proliferării armelor de distrugere în masă (WDM), conflictelor regionale şi a statelor problemă, folosind în cea mai mare parte a textului un limbaj greu de deosebit de cel folosit de administrația Bush în Doctrina Națională de Securitate din 2002, document care a fost acuzat de multe ori pentru situația delicată creată la nivel trans-atlantic. În lunile care au urmat, Franța, Germania şi Marea Britanie şi-au reînnoit negocierile ezitante cu Iranul, urmărind în acelaşi timp realizarea unui proces european mai larg de reangajare în China. Deşi aceste inițiative au reprezentat, la un anumit nivel, o sursă pentru noi tensiuni trans-atlantice, ele au oferit, totodată, dovada unei dorințe europene crescânde pentru încheierea crizei strategice, printr-un angajament „preventiv" timpuriu. Europenii pot folosi o terminologie grandioasă ca „strategia de avangardă pentru libertate", dar strategia lor politică internațională va deveni, în mod cert, una de transformare. Această tendință a fost evidentă pe timpul vizitei în Europa a secretarului de stat american Condolezza Rice şi a preşedintelui George W. Bush, în luna februarie. Cu un an înainte, chemarea administrației Bush la o cruciadă trans-atlantică pentru asigurarea progresul cauzei libertății şi democrației ar fi putut fi întâmpinată cu o dezaprobare nedisimulată în capitalele europene. De această dată, chemarea a fost primită cu mai multă căldură decât fusese în intervalul de timp scurs imediat după 11 septembrie. În mod cert, atmosfera atent regizată a unei vizite prezidențiale care urma să schimbe cursul actual trebuie privită cu o mare doză de precauție. Totuşi, există unele semne încurajatoare, prin faptul că atât administrația Bush, cât şi criticii acesteia şi-au întrerupt tendințele de polarizare şi au început să caute în schimb să accentueze baza comună a viziunilor lor privind transformarea.

În cazul NATO, conturul unei strategii politice de transformare a fost pentru multă vreme implicit conținut de reformele militare ale Alianței. Trecerea de la o postură statică şi defensivă la forțe mai suple, dislocabile şi expediționare a indicat în permanență existența unui viitor în care Alianța va acționa în afara granițelor sale, pentru a aborda amenințările la sursa acestora. Misiunea ISAF din Afganistan a oferit forțelor NATO experiența unor noi provocări cărora ar putea fi nevoite să le facă față în viitor şi a acționat ca un catalizator pentru reformele în curs de desfăşurare în domeniul capabilităților. Totuşi, chiar şi această misiune a fost

inițial justificată printr-o interpretare creativă a rațiunii strategice defensive tradiționale a NATO. În esență, ISAF a fost o împlinire întârziată a invocării articolului 5 la 12 septembrie 2001, iar misiunea a fost caracterizată drept un mijloc de a preveni reapariția unei baze teroriste, folosită pentru atacarea teritoriului euro-atlantic la 11 septembrie şi care ar fi putut fi folosită din nou în acelaşi scop. În cei doi ani scurşi din momentul asumării responsabilității pentru ISAF de către NATO, tonul discursului strategic trans-atlantic s-a schimbat semnificativ, iar europenii au început să-şi contureze propria versiune a unui angajament internațional preventiv, transformator. Drept urmare, Alianței i-a fost oferită oportunitatea de a se poziționa ca un exemplu de conduită principal, prin care să fie canalizat acest activism strategic comun.

Un set separat de tendințe externe a dat un nou impuls transformării militare în curs de desfăşurare a NATO. În cazul întregului progres realizat pe timpul lordului Robertson, nu există nici o îndoială că, pentru o mare parte a aliaților europeni din NATO, înțelesul termenului „transformare" şi principiile percepute că vin în sprijinul acestuia au rămas ambigue. Pentru sceptici, transformarea a devenit sinonimă cu o reformă militară bazată pe sisteme, foarte costisitoare şi în principal desfăşurată după modelul american, la care li se părea că nu este realist şi de dorit să aspire. De asemenea, mulți au perceput un subînțeles mai amenințător, văzând transformarea ca pe o încercare ascunsă de a deschide piețele europene pentru exporturile americane.

6. Concluzii

Din perspectiva politicilor actuale ale unor state, mulți autori evidențiază valențele creşterii bugetelor militare şi achiziționării de arme sofisticate în contextul schimbării orientării strategice, ca mijloc de a face fata noilor amenințări de securitate şi a stimula economia în acelaşi timp.

Economiştii sunt de acord în considerarea cheltuielilor militare o categorie aparte a cheltuielilor publice, În măsura în care ele sunt stabilite dinainte din rațiuni politice, şi mai puțin economice. Ele au cunoscut o expansiune formidabila, scăpând masurilor de compresie care, în perioade de criza, de dificultăți economice, afectează toate celelalte categorii de cheltuieli publice. Statul, în calitate de cumpărător sigur al producției militare, constituie o garanție pentru furnizor. Ca şi alte cheltuieli publice, cheltuielile militare permit utilizarea de capacități de producție şi de mana de lucru sub-utilizate. Ele acționează ca un stimulent al cererii globale şi constituie astfel o forța de antrenare a economiei. Adesea se susține ca sporirea cheltuielilor militare înseamnă, de fapt, crearea de noi locuri de munca, ca reducerea bugetelor militare ar agrava problema ocupării resurselor de munca.

Cheltuielile militare au fost şi continua sa fie o baza pentru cercetarea tehnologica avansata, pentru inovații, necesare ameliorării producției industriale. Cercetarea şi dezvoltarea, esențiale pentru punerea la punct de noi tehnici industriale, îşi văd astfel finanțarea asigurata în mare parte de stat, prin intermediul cercetării militare, în condițiile în care costurile şi riscurile devin prohibitive pentru

întreprinderile private. Prin intermediul unui obiectiv desemnat drept interes național (apărarea tarii), scop pur politic, statul intervine direct pe teren economic pentru a lua asupra sa o dimensiune esențiala a dezvoltării industriale. Inovarea industriala este astfel alimentata de cercetarea militară, finanțata de către stat. în acest ritm, dividendele războiului risca sa le depăşească pe cele ale păcii. Din rapoartele anuale ale UNCTAD pe anii 1980 şi 1998 rezulta ca tarile care au avut mari cheltuieli militare şi exporturi de armament considerabile au beneficiat de o rata a acumulărilor înalta şi au realizat un ritm mediu anual de creştere susținut care s-a concretizat în ritmuri medii anuale ridicate de sporire a producției industriale şi a celei manufacturate (aceasta din urma coincide, în principiu, cu industria prelucrătoare).

Astfel, SUA au avut o rata a acumulării de 26,8% în 1998, înregistrând fata de 19,0 % în 1960 o creştere de 41% a ratei acumulării în aceasta perioada.

Ritmul mediu anual de creştere a investițiilor a evoluat de la 4,8 % în 1960 la 5,1 % în 1998, înregistrând o creştere de 6%, iar ritmul mediu anual de creştere a producției industriale a evoluat de la 5,2 % în 1960 la 6,5 %, în 1998, înregistrând o creştere de 25%.

Germania a avut o rata a acumulării de 29,0 % în 1960 şi de 32,0 %in 1998, înregistrând o creştere de 10%; ritmul mediu anual de creştere a investițiilor a evoluat astfel de la 4,0 % în 1960 la 3,2 % în 1998, înregistrând o scădere de 20% ; ritmul mediu anual de creştere a producției industriale a fost de 5,2 % în 1960 şi 4,5 %in 1998, înregistrând o scădere de 13,4%. Germania a înregistrat scăderi uşoare ale ritmului mediu anual de creştere a investițiilor şi a ritmului producției industriale, datorate unor evoluții conjuncturale pe piețele internaționale (criza dolarului, şocurile petroliere).

Ratele înalte ale acumulării, care au înregistrat doar creşteri în perioada luată în calcul, se datorează introducerii masive a tehnicii şi tehnologiei de vârf, creşterii eficienței economice şi folosirii în mare măsură a exporturilor ca factor de creştere economica; în acest cadru, un rol foarte important l-au avut exporturile de armament.

SUA ar putea constitui un exemplu de țară în care cheltuielile militare ridicate au contribuit la dezvoltarea economica, sau cel puțin nu au împiedicat-o. În contextul NATO, probabil ce mai dăunătoare critică a transformării a fost aceea că aceasta încearcă să instituționalizeze o diviziune a muncii în domeniul militar neonorantă şi politic inacceptabilă. Conform acestui punct de vedere, Afganistanul şi Kosovo-ul au stabilit un model operațional în care Statele Unite erau cele care „ucideau şi penetrau", înainte ca forțele europene să intre în teatru pentru a-şi asuma sarcini de menținere a păcii, stabilizare şi reconstrucție. Se poate argumenta că nu este de mirare că europenii sunt reticenți să investească în transformare, din moment ce astfel de investiții nu fac altceva decât să-i oblige să spele vasele după petrecerea americanilor.

Bibliografie

1. Războiul computerizat, în "Adevărul" din 21 decembrie 2002
2. Alvin si Heidi Toffler, Razboi si Anti-razboi, Ed. Antet, 1995
3. Peter F. Drucker, Societatea post capitalista, Ed. Image, Bucureşti, 1999
4. Fatima Mernissi, în Lexus şi Măslinul, Ed. Fundația Pro, Bucureşti, 2001
5. NATO Review, Spring, 2005